Non repellet dominus plebem suam Quia in manu

eius sunt omnes fines terre ps. [illegible] xvum.

Sume arma tua [illegible] pharetram et

[illegible] et affer de venatione

[illegible] ut co[illegible] me[illegible] dam Et benedicat ti[illegible]

Boston Medical Library
in the Francis A. Countway
Library of Medicine ~ *Boston*

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI

Libri Septem,

Quamplurimis inſtrumentorum imaginibus Arti Chirurgicæ opportunis ſuis locis exornati, Theoricam, Practicam, ac uerißimam Experientiam continentes.

In quibus ea omnia, quæ optimo Chirurgo in curandis vulneribus conuenire videntur, ordine quodam ampliſsimo concerni poſſunt:

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITI.

Cum Indice copioſißimo rerum omnium memorabilium.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,

Apud Iordanum Zilettum. 1573.

BOSTON MEDICAL
MAY 7 1904
LIBRARY.
2858

AD LECTOREM.

INTER eos, qui de Chirurgia, præſertim de caluariæ curatione doctiſſime & cumulate ſcripſerunt, Lector candidiſſime, locus nimirum primus ſemper Hippocrati eſt tributus. Quæ enim ab eo edita ſunt, non iam ex Antiquorum ſcriptis, ſed propria ipſius methodo, ueluti à medicinæ parente, felici breuitate, ac mirifico ordine conſignata litteris fuerunt. Quare eadem in facultate annos quàmplurimos cum ego inſudarim, ac diligentia minime vulgari, lectione aſſidua, diuturno uſu, omnia expertus ſim; prolixiori quidem enarratione, ſed certiſſima praxi ſecutus Hippocratis ſententiam, Chirurgiæ ſtudioſis, librum hunc de caluariæ curatione, quoad licuit abſolutum, bona fide communicare uolui. Quod quidem à me ita factum fuit, non quin multi extent de hac re libri, ſed ut, quæ Hippocrates ipſe, tum cæteri omnes, ſiue ueteres, ſiue recentiores, ſparſim uarijsq́ue uoluminibus exhibuiſſent: ea in unum omnia ordine quodam commodiſſimo redigerem. eorumq́ue ſententias, ubi obſcuritas officiat, pro uirili illuſtrarem, ubi breuitas aliquid ſupprimat, aut ambiguitatem inducat, copioſius explicarem. Quibus profectò multa nuperrime à me excogitata, ab illis fortaſſe prætermiſſa, dum grauioribus detinentur, addere atque interſerere curaui. Quæ ſtudioſis futura uſui, uel eo nomine non dubito, quod omnia unoquoque in capite ſingulatim, in affectibus uidelicet ad ſolutam continuitatem pertinentibus, ac ſi multorum ſcripta, uariaq́ue uolumina uolutaſſent, quòd ſine multo tempore multoq́ue labore fieri non poteſt, his noſtris facile legendis intelligere poſſunt. Subijciemus præterea oculis, cũ germana nomenclatura multorũ inſtrumẽtorũ imagines, nullibi apud ſcriptores noſtrates explicatas, ſingulari profectò uſui, & vtilitati, vbi res tulerit, futuras, quas nos ex veterũ lucubrationibus, Græcorum, Arabum, Latinorum acceptas, in publicam lucem & commodum protulimus. Quod mihi pudori aſcribere non debeo, quando ab illis idem factitatum eſt, eam videlicet afferentibus rationem, ſua laude non carere, qui poſt alios, licet præclaros, aliquid diligentius, vel ordinatius collegiſſet. Ac planè ita fieri debere natura comparatum eſt, ab ijs præſertim, qui ad humani corporis ſalutem, eo in miniſterio, quòd non tam vtilitatis, quàm neceſſitatis cauſa excogitatum eſt, aliquod moliuntur opus. Hanc itaque rationem hiſce meis chirurgiæ inſtitutionibus ſecutus, hæc uobis ex præſtantiſſimis collecta authoribus in ma-

nus dare non dubitaui. In quibus affectus omnes, qui ſimplicibus organiciſq́ ſedibus occurrere ſolent, per cauſas proprias, & ſigna patognomonica demonſtraui, ſingillatim etiam, in quamq́ manus operationem, obſeruationes permultas uulgaribus ignotas, expoſui. vniuerſalia pariter omnia, rationibus firmiſsimis repetens, confirmaui. necnon remediorum ingentem numerum, topicorum copiam, quæ eſſent opportunis indicationibus appoſita, in ſimili quoque morbo tollendo, ac ſymptomate profligando, accurate deſcripſi. Vbique uerò ſumma adhibita diligentia, neque ſanè mediocri labore, vt Hippocratis, Celſi, Galeni, Aetij, Pauli Æginetæ, Auicennæ, & Albucaſis methodus nunquam non ſeruaretur. Neque non complexus ſum præſagia cuiuſque affectus finem commonſtrantia, certam demum curandi rationem proſequor. In qua eo ordine, quæ intelligenti chirurgo, dum in facienda medicina manum adhibet, in promptu ſint neceſſe eſt, ſic omnia explicantur, ut alius ſanè melior, commodior, tutior excogitari uix poßit. Quod ſi quæ hiſce uigilijs dedi, cum medicinam facientibus commoda & grata, tum laborantibus vtilia & ſalubria, doctorumq́ uirorum calculis non improbari cognoro, dabo in poſterum operam, ut quæ in huius operis fine pollicemur, iam ad umbilicum deducta, quamprimum emittantur. Primam igitur ſtudioſi adoleſcentes meæ huius chirurgiæ de ſolutis continuitatibus ſectionem, ordine, artificio, perſpicuitate, uera praxi, aliorum laboribus non poſthabendam, quam ſumma animi in ueſtra commoda propenſione recens promo, hilari animo, ac prorſus obuijs (quod aiunt) ulnis, accipite, amate, & legite. Interim mei memores. Valete.

INDEX
EORVM QVAE
PER CAPITA IN
HAC PRIMA SECTIONE
CONTINENTVR.

Proœmium octo continet capita.

Quid ſit Chirurgia cap.1.fol.1
Sub qua Medicinæ parte locanda ſit Chirurgia. cap.2.f.2
De ſubiecto artis chirurgicæ cap.3.fol.2
De his quæ ab arte chirurgica conſiderantur. Cap.4.fol.3
De actionibus artis chirurgicæ cap.5.f.3
De modo acquirendi artem chirurgicam. ca.6.f.4
De optimi chirurgi generalibus conditionibus. ca.7.fo.5
De optimi Chirurgi præcipuis conditionibus. cap.8.fo.6

Digreſſio in qua continentur
Rerum præternaturalium extractio,
Sanguinis profluuij cohibitio
Vulnerum ſutura
Turundarum apparatus,
Puluillorum uſus.
Faſciarum utilitas,
Faſciarum conditiones,
Faſciarum aduolutio,
Faſciandi ratio. f.6

LIBER PRIMVS

In quo materia de caluariæ curatione diffuſiſſime tractatur, hæc habet.

De cranij anatome cap.1.f.9
Craniorum imagines 11
De eſſentia uulnerum capitis, ac fracturarum caluariæ earumque differentijs cap.2.f.12
De cauſis fracturarum caluariæ ca.3.f.15
De caluariæ fracturarum ſignis, ac externorum & internorum affectuum dignotione ca.4.f.15
De caluariæ fractæ, ac internarum læſionum præſagijs cap.5. 20
De caluariæ fracturarum regimine in ſex rebus non naturalibus cap.6.fol.21
De aere 21
De cibo, & potu, ac modo nutritionis f.22
De plenitudine, inanitione, ac modo euacuandi. fol.23
De ſomno, & uigilia f.24
De motu, & quiete f.24
De animi affectibus f.25
De leui ac ſimplici capitis uulnere, & eius curatione ca.7.f.25
De ſimplici capitis contuſione abſque cutis aut cranij manifeſta ſolutione cap.8.f.26
De uulneribus capitis contuſis, abſque caluariæ nocumento ca.9.f.28

DIGRESSIO.

De caluariæ anguſta fractura non detecta, nec læſa mẽbrana ca.10 f.30

PRAXIS. f.33

De internis membranis detectis, ob caluariæ manifeſtã fracturam ca.11.34
De prima ſecta empirica f.34
De ſecunda ſecta empirica f.35
De tertia ſecta rationali 36
De operandi ratione ferreis inſtrumentis f.36
De tempore ad opus conuenienti f.38

DIGRESSIO. f.39

De ſitu, & loco operibus opportuno f.39
De quantitate oſſis extrahendi f.40
De terebris, Modiolis, Phacotis, Scalpris, Cicliſchis, Meningophilacis, ac alijs inſtrumentis ad cranij perforationem opportunis ca.12.f.40
De ratione operandi in caluariæ fractæ curatione. ca.13.f.51

Clypei ad mollia oſſa eleuanda. 54

De medicinis poſt operationem opportunis. cap.14. f.54

PRA-

INDEX

PRAXIS. 56

De membrana conuulnerata 57
De cerebro ſauciato 57
De ſymptomatum profligatione cap.15.f.59
De inæquali temperie f.59
De dolore f.59
De inflammatione externa f.60
De inflammatione interna f.61
De membrana,& cerebro extuberante f.62
De febre f.63
De alienatione f.63
De uoce deperdita f.63
De conuulſione f.64
De Paralyſi in parte affecta,& conuulſione in appoſita opiniones diuerſæ. 65
De paralyſi f.66
De epilepſia f.67
De apoplexia f.67
De uulneris ſiccitate f.67
De membrana denigrata f.68

DIGRESSIO. f.68

De carne nimis aucta 68
De uſitatis medicinis infractæ caluariæ curatione. ca.16.f.69
Vt ſanguis cohibeatur
Vt fluxiones inhibeantur:
Vt uulnus præparetur.
Vt abſterſio perficiatur.
Vt noua caro producatur
Vt cicatrix inducatur.
Medicamenta anodina id eſt dolores ſedantia f.70
Emplaſtra cephalica antiquorum, & modernorum. fol.70
Cerata capitalia antiquorum, & modernorum. fol.71
De empirica praxi ca.17.f.72
Modi uarij medendi capitis uulnera, orationibus, & aqua f.73
Obſeruationum Chirurgicalium in caluariæ fractæ curatione breue compendium f.74

LIBER SECVNDVS

Quæcunque ad faciem uulneratam, ac eius curationem uidentur pertinere pertractat.

De facie uulnerata cap.1.f.75
De oculorum uulneribus ca.2.f.76
De naribus ſauciatis ca.3.f.78
De labrorum uulneribus ca.4.f.78
De auribus ſectis ca.5.f.79

LIBER TERTIVS

Omnia quæ ad neruos, & ad neruoſas partes, tum ſectas, tum contuſas, aut perforatas, ac earum curationem ſpectare uidentur continet.

De neruis ac neruoſis partibus ſectis cap.1.f.79
De formali uulnerum neruorum differentia. ca.2.f.80
De cauſis uulnerum neruorum ca.3.f.80
De neruorum uulnerum ſignis ca.4.f.80
De modo præſagandi in neruis ſauciatis. ca.5.f.81
De uniuerſali ratione curandi neruorum uulnera. ca.6.f.82
De neruorum longitudinali fiſſura ca.7.f.83

PRAXIS. 84

De neruis tranſuerſim cæſis ca.8.f.84

DIGRESSIO. f.84

De neruorum punctura ca.9.f.86
De neruis contuſis aut attritis ca.10.f.87
De ſymptomatum correctione ca.11.f.87
De dolore f.88
De inflammatione f.89
De putredine f.89
De conuulſione ca.12.f.90
Conuulſionum differentiæ f.90
Conuulſionum productiones f.91
Conuulſionum notæ fol.92
Conuulſionum præſagia f.92
De conuulſionum curationibus cap.13.f.93
Conuulſionis ex plenitudine curatio fol.93
Conuulſionem ſiccam ſanandi ratio fol.94
Conuulſionem ex affinitate medendi methodus f.95
De Ancyle ſiue Ancyloſes & earum regimine curatiuo ca.14.f.95

LIBER QVARTVS

Thoracis quæcunque uulnera manifeſtat, & modum curandi declarat: in quo leguntur quam plurima, quæ nullibi ſcripta reperiuntur.

De thoracis uulneribus, & eorum differentijs cap.1. f.97
De thoracis leui ac ſimplici uulneris notitia, & cura cap.2.f.98
De thoracis uulnere penetrante, eius dignotione & prognoſtico cap.3.f.98
Pleuræ uulneratæ indicia f.99
Pericardij ſecti notæ f.99
Cordis læſi ſigna f.99
Venæ cauæ ac arteriæ aorti perforatæ notæ f.100
Pulmonum ſectorum ſymptomata f.100
Tracheæ uulneratæ accidentia f.100
Septi tranſuerſi offenſi indicia f.100
Nuchæ ac ſpinæ inciſæ notiones f.101

Meri

Meri aperti prædictiones f.101
De thoracis penetrantium uulnerum curatione, in qua multæ ingrediuntur indicationes. cap.4.f.102
De prima indicatione, quæ ne ſanguis, aut alia humiditas in pectore cadat, ac ibi retineatur prohibere docet f.102
De ſecunda indicatione, quæ ne a toto corpore ad ſedem affectam ſucci alieni defluant inhibere conatur f.102
De tertia indicatione, quæ extrauenatos humores in pectore coniunctos commode euacuat f.103
De quarta indicatione, quæ quomodo thoracis vulnera internis præſidijs regi debeant tutiſſime demonſtrat f.104
De quinta indicatione, quæ uiſcerum ſeu internorum membrorum affectus ſanandi modos declarat. f.106
De pulmonum vulneratorum curatione ca.5.f.107
De tracheæ inciſæ cura ca.6.f.109
De meri ſecto & eius curatione ca.7.f.109
De modo curandi ſpinam uulneratam ca.8.f.110
De nucha inciſa, aut perforata, & eius cura ca.9. f.110

ADDITIO.

De ſexta indicatione, quæ modum corrigendi accidentia declarat ca.10.f.110
De copioſo ſanguinis fluore ca.11.f.110
De uulneris anguſtia ca.12.f.111
De ſanguine in pectore conglobato ca.13.f.112
De ſputo ſanguineo ca.14.f.112
De diſtillatione ſeu catarrhali defluxu ca.15.f.112
De tuſſi moleſta ca.16.f.113
De dolore ca.17.f.113
De inflammatione ca.18.f.113
De duritie labrorum uulneris ca.19.f.113

ADDITIO.

LIBER QVINTVS

In quo multa de infimi uentris & ſuarum partium uulneribus, necnon eorum curatione pertractantur, hæc habet.

De infimi uentris uulnerum curatione ca.1.f.114
De penetrantis uulneris ſignis ca.2.f.115
De uentriculi læſi indicijs ca.3.f.115
De iocinoris offenſionum notis ca.4.f.115
De lienis uulnerati accidentibus ca.5.f.115
De inteſtini ſecti ſymptomatibus ca.6.f.115
De ueſicæ inciſæ cognitionibus ca.7.f.116
De renum læſionum prædictionibus ca.8.f.116
De uteri affecti prænotionibus ca.9 f 116
De uenæ cauæ ac arteriæ magnæ uulneratæ præſagijs. ca.10.f.116

ADDITIO.

De infimi uentris ſimplicium uulnerum curatione. ca.11.f.116
De infimi uentris compoſitorum uulnerum curatione. ca.12 f.117
De egreſſo omento ca.13 f.117
De inteſtinis prolapſis & ſanis ca.14.f.118
De prima indicatione, quæ quomodo inteſtina, quæ exierint ſituari debeant declarat ca.15.f.118
De uarijs ſuturarum modis ſectis inteſtinis adhibendis ca.16.f.119
De ſecunda indicatione, quæ quomodo abdominis uulnus aliquo uniri debeat ingenio demonſtrat. ca 17.fol.119
De tertia indicatione, quæ quomodo opportuna medicamenta extrinſecus applicanda ſint manifeſtat. ca.18.f.121
De quarta indicatione, quæ uiſcera a nocumentis præſeruare, & affecta curare oſtendit f.121
De inteſtinis ſectis & eorum curatione ca.19.f.121
De uentriculo uulnerato & eius cura ca.20.f.122
De iecore læſo & eius cura ca.21.f.122
De liene affecto, & eius cura ca.22.f.123
De renibus inciſis & eorum cura ca.23.f.123
De ueſica fauciata & eius cura ca.24.f.124
De utero perforato & eius cura ca.25.f.124
De teſtibus uulneratis & eorum cura ca.26.f.124

LIBER SEXTVS

Quàm breuisſime de ſagittis è corpore extrahendis tantum pertractat.

De *ſagittarum extractione* ca.1.f.126
De affectis ſedibus, modo operandi, & inſtrumentis ad opus idoneis. ca.2.f.127

LIBER SEPTIMVS.

Sclopetorum uulnerum eſſentiam & eorum curationes demonſtrat.

De ſclopetorum uulneribus & eorum curatione. ca. . f.131
De modo extrahendi a corpore quæ ſunt præter naturam ca.2.f.132
De uictus ratione inſtituenda, ac doloribus ſedandis. ca.3 f 136
De medicamentis concoquentibus & pus mouentibus. ca.4 f.137
De medicamentis abſtergentibus & carnem inducentibus ca.5.f.138
De accidentibus, quæ huiuſmodi fulminatis uulneribus occurrere ſolent, corrigendis. ca.6.f.139
De contuſione, & attritione carnis f.139
De combuſtione f.139
De neruoſis partibus laceratis f.140

De

De oſſium fracturis f.140
De ſpaſmo f.141
De ueneno f.142
De ſphacelo f.143

Hæc ſunt quæ pro fine huius primæ ſectionis habentur, ubi ea ferè inſtrumenta, quæ ſingulatim in qualibet curatione uſui ſeruantur, delineata ſuis locis uidentur.

FINIS.

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, IN SVAM CHIRVRGIAM,

Præfatio.

[library stamp] LIBRARY

ARS medica [a] omnium prçclariſsima, in [b] tres partes diducta eſt; ut una ſit, quæ uictu; altera, quæ medicamentis; tertia, quæ manu medeatur. Primam Diæteticam; ſecundam Pharmaceuticam; tertiam Chirurgicam Græci nominarunt. Porrò ex his tribus medicinæ partibus, ut difficillima ac laboribus plena, ſic etiam antiquiſsima, nobiliſsima, & alijs certior ea eſt, quæ morbis, manibus ac inſtrumentis, medetur. At nos, rem noſtram pro uiribus aggredientes, de hac artis curatricis parte in hiſce noſtris elucubrationibus ante omnia ſermonem habebimus. Quapropter [c], ut antiquorum mos ſemper fuit, implorato diuino auxilio, à diffinitione rei, de qua agere intendimus, iuxtà Philoſophi [d] prçceptum, initium capiamus; poſtmodum nominis, ac diffinitionis ſignificationes explicabimus. Sic [e] enim in artibus & ſcientijs procedendum eſſe manifeſtò conſtat; nec quicquam intelligi poſſe, niſi nomen, ac nominis ſignificatum intelligatur. Decet ergò primò, ut quid ſit Chirurgia, quæ præcipua eius munia, quæ miniſterij ſui ratio prænoſcamus: ſiquidem, ut Galenus [f] ait, oportet quenque cuiuslibet inſtitutionis principia ſuſcepturum, quid ſit id, quòd conſequi ſtudeat, prius edoceri; ita namque fiet & ad audiendum paratior, & ad proſequendum multò diligentior.

a ¶ Hipp. lib. de lege.
b ¶ Celſ. in ſuo proh. Gal. 1. reg. ac. com. 6. lib. de par. ar. m. c. 2. In intr. m. c. 1. Auic. 4. primi. c. 1.
c ¶ Raſis primo ſuor. Apho. Hali abb. 1. the. c. 1. Zoar. 2. the. trac. 3. cap. 2. Auic. 1. can. c. 1. & li. de uir. cor. c. 2.
d ¶ Li. 1. de Phyſi. auſcult. Cice. lib. 1. officio.
e ¶ Ariſto. 4. diui. philoſ.
f ¶ Li. 1. de not. loc. aff. & 1. meth. cap. 5.

QVID SIT CHIRVRGIA.

VARIAE, ac ſub diuerſis rationibus, huius partis Medicinæ diffinitiones ſeu potius deſcriptiones ſumuntur, quemadmodum interdum à propria artis nobilitate, & ſic diffinitur. [a] Chirurgia eſt ueтuſtiſsima pars Medicinæ, cuius effectus inter omnes partes euidentiſsimus eſt: multoties ab eius ethymologia ſeu nominis ſignificatione, & hoc pacto diffiniri ſolet [b]. Chirurgia eſt ars manualis, quæ tantum in humano corpore ad externos morbos profligandos exercetur: ab operatione etiam, unde dicitur [c] Chirurgia, eſt alieni per diuiſiones cōpoſitionesq́; cum uia quadam & ratione ablatio, necnon uulnerum ac ulcerum humano corpori accidētium curatio: Ex operationis forma ſępe diffinitur [d] & ob id Chirurgia eſt ad commodum finem intremiſcentium manuum operatio per inciſionem, aduſtionem, & circa oſſa articulationem ſanans hominem: à fine etiam diffinitionem ſumit, & ea ratione dici poteſt [e]. Chirurgia eſt medicorū utilis manuum actus ratione & experimento regulatus, ut alicuius membri uiuentis deperdita unitas redimatur: Nonnunquam etiam ab opere, & fine diffinitionem acquirit: unde dictum eſt [f]. Chirurgia eſt Medici effectus utiliſsimus, qui opportunis inſtrumentis, ac artificioſa manuum operatione, experimento comprobata, corporis humani uiuentis manifeſtos & ſanabiles morbos propellit, inſanabiles uero corrigit & præ-

Chirurgiæ df.

a ¶ Hipp. lib. de flatibus, Celſus lib. 7. in proh.
b ¶ Gal. li. 1. de uſu par. c. 7. & 6. meth. cap. 6.
c ¶ Gale. lib. de Medico, ubi de Chirurgia.
d ¶ Gal. li. de diffinit. med. in intro. med. c. 10. & 1. reg. acu. com. men. 6.
e ¶ Gal. li. 1. de dignot. pulſuū. ca. 1.
f ¶ Gal. cō. 2. de fract. Hipp.

ſeruat: Nos uero ex omnibus hanc ſelegimus, approbamus, & ſic explicandam eſſe putamus. Chirurgia eſt uetuſtior ac certior pars totius Therapeutices, & habitus intellectus practici, ex multis Theorematibus ac experimentis acquiſitus, ut opportunis inſtrumentis, nec non artificioſa ualidarum manuum actione uniendo, diuidendo, ac demendo, morbum in unitate, aut compoſitione, humano corpori occurrentem cito, tuto, lęte, ac quàm minimo cum dolore ſanare ualeat. Opus nimirum artificioſum ipſarum manuum eſt, ab operationibus intellectus admodum di
a ¶ Ariſto.2.de Anima. Gal. cō. 1.de offi.m.cō.2
uerſum [a], quæ fiunt diuidendo, componendo, definiendo, demōſtrando, ſiue quouis alio modo operando: eſt tamen opus, quod methodo, ideſt ordine, arte, & prudentia perficitur; ac ab anatome, & longa praxi, quæ in ijs conſiſtit, quę certa ratione excogitata ſunt, & frequenti uſu confirmata, dirigitur. Et, quoniam ars curatiua eſt, proprias indicationes à morbi eſſentia, quæ rationibus declaratur, perpetuò aſſumit; & eius prima intentio, quam ultimò conſequitur, eſt alicuius ſingularis membri morbum in unitate expellere, & unionem deperditam reſarcire. Et hic eſt finis commodus, ac utilitas, quam Chirurgia conſequi ſtudet; ſiquidem omnis eius actio & finis ſit, quod diuiſum eſt aut diſiunctum unire, aut in propriam ſedem reponere, præſertim in corpore humano uiuente, ut ab actionibus differat, quæ in
b ¶ Ariſt.lib.de ar.mech. Gal.ſi. de cōſt.art. m.& li.ad Traſibulū.
brutis, aut cadaueribus perficiuntur. Ars [b] non immeritò nuncupatur, & artificioſa eſt, ac inter correctiuas enumeratur; & dicitur à uoce græca cheir, quæ manum, & ergia, quæ actionem ſeu operationem ſignificat; quaſi quòd Chirurgia ſit manuū operatio, eò quòd manibus exerceatur, aut à Chirone illo magni nominis Centauro, Saturni filio, antiquiſsimo Chirurgo, qui primò eā excoluit, & ab eo primùm repertam fuiſſe multi teſtantur, nomen ſibi uendicauit. Hæc duas in partes diuiditur, nempe uti medicina; in partem Theoricam, ſiue docentem, quæ fortaſsè Chirologiæ nomen meretur, à chiros dictione, quam manum, & logos, quam ſermonem interpretamur; unde Chirurgia Theorica, ſiue Chirologia largo modo ſumpta, ſcientia eſt, quæ tradit pręcepta, quibus munitus artifex eſſe debet, ac modum & qualitatem manibus operandi in corpore humano uiuente ad commodum finem; ideò ea, quæ contemplatiua dicitur, & quæ meditando præcepta & methodum tradendo, non manibus operando adipiſcitur, Chirurgus inſtructus eſſe debet, qui rectè operaturus eſt, antequam ad opus ſe accingat. Diuiditur & in Practicam, ſiue agentem, aut factiuam, quæ uerè eſt Chirurgia, cuius finis eſt effectio; & eſt actus alterius potentiæ, quàm intellectus; quare eſt ars, quæ manibus & inſtrumentis operatur; & eius munia exercet; aut in membris mollioribus, quæ à ſanguine oriuntur; aut in partibus durioribus, quæ à ſemine procreantur, ut multa vitia, coniungendo, diuidendo, aut demendo, à corpore hominis propellat. Hæc enim tota ars in opere, & effectione conſiſtit. Conſtat ergo Chirurgiam propriè artem, & non ſcientiam eſſe; factiuam nempè, quæ id verè exequitur, quod ab altera eſt præceptum. Ars itaque Chirurgica, quamuis poſtremum medicinæ inſtrumentum appellatur, non tamen quò ad perfectionem, aut ſubiecti nobilitatem, vel demonſtrationis certitudinem, vel tanquàm vilis, vel neglecta, & odio habita, ſic nuncupatur; ſed poſtremum, ratione vſus, & ad extremos labores veluti ſacra anchora reſeruata, vtpote quoniam quod nec victus ratio, nec conueniens pharmacum ad hominis ſalutem adimplere valet, id ſæpè, citò, & tutò agit medica manus, & Chirurgia, quæ etiam & diæta & potione vti ſolita eſt, teſte Cornelio Cel-
c ¶ Lib.5.c.1.& lib.7.in proh.
ſo [c], dum inquit, tertiam eſſe medicinæ partem, quæ manu curet; & vulgo notum & à me propoſitum eſt: ea non medicamenta quidem, atq; victus rationem omittit, ſed manu plurimùm præſtat, eſtq; eius effectus inter omnes medicinę partes euidentisſimus; quod à Scribonio Largo [d] medico antiquiſsimo his uerbis compro-
d ¶ Lib.de cōp. m.deſcript.200.
batur: Ita implicitas medicinę partes inter ſe, & cōnexas eſſe conſtat, vt nullo modo diduci ſine totius profesſionis detrimento posſint: Ex quo patet, neq; Chirurgiam ſine Diætetica, neque hanc ſine Chirurgia, & ſine ea parte, quæ medicamentorum

torum vtilium vſum habet,perfici poſſe; ſed aliam ab alia adiuuari, & quaſi conſummari. Quod à Galeno [a] etiam ſic dicente confirmatur: Pharmaciam eſſe partẽ curæ,per nuda pharmaca intrinſecas & extrinſecas paſſiones ſanantem; indigentem quidem quandoque diæta,quandoque etiam Chirurgia; ſicut Chirurgia indiget,ac vtitur diæta,& pharmacia. Adhuc inquit Galenus [b]: Medicinę partes mutuam opem requirunt;tùm quæ manu,tùm quæ medicamentis, tùm etiam quæ victu medetur,at illa præſertim,quæ manu curat,reliquis duabus indiget. Non immeritò ergo optimus Chirurgus,verus medicus appellari debet. Igitur hac ratione tot tantiq; illuſtres patres Chirurgiam ſummis laudibus extulerunt; neque tamen ſatis; quoniam,ſi verum fateri volumus,ex ſe ſatis ſuperq; laudatur, ac illuſtratur, nempe ratione vtiliſſimi finis,antiquitatis,nobilitatis ſubiecti, ac demonſtrationũ certitudine. Ex fine adeò laudibus exornatur, & effectu ipſo ſemetipſam probat, veluti quæ ſæpiſſimè è miſeris corporibus animas iam iam exilientes detineat, & eas penè omni auxilio deſtitutas in proprias ſedes reuocet;quod non opes, non dignitates,non imperia,non leges,non animi dotes facere poſſunt. Quò fit,vt hac lege & officio verus Chirurgus,qui artifex omnium nobiliſſimus ac pręſtantiſſimus eſt,amandus,& mirum in modũ colendus,ac inter probatos medicos ſummis ſuis meritis connumerandus ſit. Achillem [c] Pelei filium legimus à Chirone Centauro Chirurgicam artem edoctum,in bello Troiano quàm plurimos ſauciatos, ac morti propinquos vitæ reſtituiſſe:& Aeſculapium Apollinis filium, ac eiuſdem Chironis diſcipulum,Hippolytum Theſei filium ab equis dilaniatum,ad priſtinam ſanitatem perduxiſſe,ac Androgeum Minois filium multis plagis infixum mirabiliter ſanaſſe. Hinc eſt,ꝙ penes maximos viros,Chirurgia ſemper floruerit, maximoque in honore habita fuerit,atque à veteribus magis,quàm à recentioribus exculta, & exercitata, vt à Podalirio, & Machaone Aeſculapij filijs;ab Hippocrate, & Philoxeno,qui ipſam plurimis voluminibus diligentiſſimè complexi ſunt; qui quidem etiam omnes à Celſo mirificè,ac ſummis laudibus celebrati fuerunt. Eſt igitur hæc pars medicinæ,vt maxime neceſſaria,ita certe antiquiſſima,&ob hoc primum celebrata,atque illuſtrata. Floruit in Aegypto apud Philoxenum, Gorgiam, Soſtratum,Hieronem,& Ammonium:Romæ verò apud Tryphonem, Euelpiſtum, Megetem,& Galenum. Quare eam vnam maximè inter omnes artes laudandam, ac ceteris anteponendam eſſe iure exiſtimandum eſt; quę & vetuſtatis, & originis ſplendore,& conſtituentium claritate,ac profeſſorum excellentia, atque operum inter cætera memorabilium, alias omnes artes antecellit: antiquitas namque verè præſtantiam indicat;& in re medica quid antiquius parte ipſa vulneraria? Verùm,quoniam ab Hippocrate magis,quàm ab alijs exculta fuit,nos in proximis his noſtris enarrationibus,ipſum præcipuè Hippocratem ſecuturos fore pollicemur.

a ¶ In intr. m. c. 10.

b ¶ Lib. 3. de conſp. m. ſecun. genera.

c Homer. Iliad. 2.

Sub qua medicinæ parte locanda ſit Chirurgia.

CVm medicina in Theoricam,& Practicam diuidatur, nec ulla huius diuiſionis pars manibus quicquam agere teneatur, nullibi Chirurgia cùm manuum actio ſit, locari poſſe credimus. Legimus apud Auicẽnam, [a] quòd Artium quædam eſt, quæ eſt Theorica & Practica, ut de Philoſophia & Medicina dicitur. Siquidem Medicina prima ſui diuiſione in duas ſecatur partes, nempe in Theoricam & Practicam,& harum duarum partium nulla habet quid manibus agere,aut operari: aliud enim dicitur,inquit Auicenna, cùm dicimus Theoricam, & aliud cùm dicimus Practicam,& cùm idem de Medicina dixerimus, exiſtimandum non eſt,unam diuiſionis partem eſſe,ſcire; & alteram operari, quemadmodum multi hunc locum perſcrutantes,exiſtimarunt: Sed aliud,ſciendum eſt,quod

a ¶ Prima pri. cap 1. Tertia pri. ca. 1. Primo cant. 2. Secundo cant. 1

uolumus; & nullam diuiſionis partem eſſe, niſi ſcientiā; vnā ad ſciendū principia, & alteram ad ſciendum operandi qualitatem, in qua non intrat operatio in effe-ctu, neque corporalis labor; ſed ambas eſſe ſcientias ſpeculandi. Quod autem nomine Theoricæ propriè denotatur, eſt illud, quod in demonſtrando ſenten-tias tantùm confert, ita quòd in operis demonſtratione nullo modo auxilium præ bet, ſicuti pars, in qua res ſciuntur complexionum, humorum, uirtutum, ſpecierū ægritudinum, accidentium, & cauſarum. Illud uerò, cui nomen Practicæ pro-priè attribuitur, eſt, quod in demonſtrando operationis, & regiminis qualitatem, auxiliatur, ſicuti pars, quæ iuuat ad demonſtrandum quomodo ſanitatem corpo ris, quæ in illa, & ex illa prouenit diſpoſitione, cuſtodiamus, atque tueamur; & quomodo corpori huiuſmodi ęgritudine laboranti medeamur; nec exiſtimemus partem, quæ dicitur practica, eſſe operationem & actionem, ſed artem eſſe, quæ docet nos quomodo ſit agendum, & operandum. Huic quæſito cum Auicenna reſpondere oportet dicente, Medicinam Practicam adhuc in duas diuidi partes, nempe in ſcientiam regendi corpora ſana, ut in ſui remaneāt ſanitate; & hęc pars ſcientia tuendi, aut cuſtodiendi ſanitatem uocatur; & in ſcientiam regendi corpo ra ægra, quo pacto ad ſalutis diſpoſitionem redimantur; & hæc, medendi ſcientia dicitur, aut ars curatiua, quæ tribus[a] perficitur inſtrumentis, uel uictus regimine, uel medicaminum uſu, uel manus artificio. Hac ratione Chirurgia, quæ poſtre-mum medicinæ inſtrumentum nuncupari ſolet, cùm ſit actus operatiuus, ſub hac ultima medicinæ practicæ diuiſione, eſt collocanda.

a ¶ Celſ. li. 7. in proh. Gal. in intr. m. cap. 9. 10. primo reg. ac. com. 6 li. de par. ar. m. ca. 2. Auic. 4. pri. cap. 1.

De ſubiecto Artis Chirurgicæ.

IN vnaquaque arte & ſcientia commune eſſe ſolet, ut unum quid ſit, circa quod omnes actiones accuratè uerſentur, & eius opera tiones, ac munia obeant. Id autem Philoſophi & medici ſubie-ctum, uel artis materiam, ſeu finem uocant. Igitur, cùm ars Chi-rurga ſit nobiliſsima, & nobiliorem tractet materiam, & finem habeat omnium longè præſtantiſsimum atque utiliſsimum, quā-uis effectio quædam ſit, neceſſe eſt, ut aliquid habeat, quod ſibi, materiæ uice ſit, atque ſubiecti. Hac ratione pars illa artis Chirurgicæ, quæ docens uocitatur, & ſolum habet operandi modum docere, proprium ſcopum conſiderare tenetur, nempe ſub quadam uniuerſali & confuſa conſideratione; qui quidem ſcopus eſt terminus, in quem poſtea actiones eius diriguntur, pariter & indicationes, id eſt agendorum inſinuationes; ſicuti etiam & finem, qui terminus eſt, in quem ceſſant operationes, & hic ſanitas eſt in aliquo membro malè affecto inducenda, quate-nus manu & inſtrumentis introduci poſsit. Hic ſanè finis, eius ſubiectum eſt, ob id, quia ad actionem non deuenit, & actio iuxta Philoſophi præceptum[a] circa par ticularia, ſcientia uerò circa uniuerſalia uerſatur: proinde à Galeno[b] dictum eſt, Methodum in uniuerſalibus, & in particularibus exercitationes conſiſtere: prout uerò eſt ars, & actus operatiuus, agit ratione finis particularis, quia artes[c] pro-pter talem finem conſtituuntur. Porrò artium quædam ſunt, quarum ceſſante ope ratione, nihil amplius apparet, & nullus uidetur effectus, ut in cantilenis, & tripu-diandi arte contingit: quædam uerò opus aliquod uerè & re ipſa oſtendunt, uelu-ti ædificatoria, aut calciamentaria; & harum aliquæ quid noui oſtendunt, aliquæ uerò tantùm reſtaurant, aut corrigunt, ſicuti ars factiua circa hominem, Chirurgi ca uocitata, quæ nihil noui affert, ſed ſolum reſtaurat, & eſt purus actus circa ali-quod membrum ſingulare, ut eius deperdita unitas redimatur. Hac ratione hu-ius partis operatricis VNIO erit ſemper ſubiectum, quod in ſolutis continuitati bus perpetuo dignoſcitur: ſiquidem, ut tātum partes diuortium patientes coeant,

a ¶ 1. Metaph.

b ¶ 9. Meth.

c ¶ Gale. lib. de conſt. ar. m. c. 12 & lib. de opt. ſecta ad Traſibul.

laborat chirurga manus. Eſt enim [a] continui ſolutio, morbus ſimplicium, & compoſitorum membrorum communis; &, ut dictum eſt, [b] ſolutionis continuitatis curatio intentionem quidem habet unionem. Sicuti enim continuitatis ſolutio unitate, ſic ſubſtantiæ iactura generatione indiget. Eadem ratione qui aliquod apoſtema curare tentauerit, quanuis ſit ægritudo communis communitate aggregationis, non tamen ſub hoc fine illud curare intendit: ſed quatenus commune eſt communitate ſubiecti, cùm in qualibet organica corporis parte apoſtema ſiue tumor præter naturam oriri poteſt: in ſimilari uerò, non, quoniam membri formã & compoſitionem corrumpit, & [c] eius methodus curatiua eſt, ut omnis in eo contenta materia, aut ſenſibiliter, aut inſenſibiliter euacuetur, & abſumatur; & ut partes membri tumidæ ſeparationem internè patientes denuò uniantur, aut ſubſtantiam propriam deperditam adipiſci poſsint. Tumor enim prҽter naturam fieri nequit, quin partes membri inſimul ſeparationem patiantur. Et quemadmodum fracta oſſa iuſtam naturam & compoſitionem expoſcunt; ita luxationes propriam ſedem deſiderant; quod nil aliud eſt, prҽter propriam unitatem, aut contiguitatem. Porrò alicuius artis ſubiectum illud eſt, circa quod illius artis tota uerſatur intentio; & æquale eſſe debet cum arte; & quod eſt principale in ea conſideratum; cuius partes & paſsiones in ea declarantur; & ad quod cætera, quæ in ea cõſiderantur, habent attributionem. Et manifeſtum eſt id quod primò à Chirurgo conſideratur, & ultimò in omni & unaquaque operatione eius conſequitur, fore ſemper unionem. Ergo [d] unio, id eſt partium ſegregatarum corporis humani uiuentis conſtitutio naturalis, aut in membris mollioribus, aut in partibus durioribus, erit perpetuò partis Chirurgiæ operatricis proprium ſubiectum.

a ¶ Gal. lib. art. par. m. cap. 88. & 3. Meth. cap. 1.
b ¶ Gal. lib. art. par. m. cap. 90.
c ¶ Gal. 13. Meth.
d ¶ Gale. 3. Meth. ca. 1. Pau. lib. 6. cap. 1.

De his, quæ ab arte Chirurgica conſiderantur.

ARS Chirurgica practica eſt, ea præſertim, quҽ operatur; & artes practicæ, [a] in eo quòd tales ſunt, tria continere uidentur. Primò notitiam locorum ſuorum ſubiectorum. Secundò finem adducendum in locum illius ſubiecti. Tertiò opportuna inſtrumenta, quibus uti debet, ut finis ille in id ſubiectũ introduci poſsit. Porrò hæc omnia à perito Chirurgo in ſuis operationibus neceſſariò conſiderantur. Sit ergo Chirurgus in anatomicis adminiſtrationibus, id eſt corporum mortuorum recta ſectione diligens & exercitatus: ſiquidem [b] talis cognitio non minoris eſt utilitatis, quàm ſcientia agendi & iuuandi, ea ratione, quia uniuſcuiuſque membri compoſitiones, & potentias, quæ per operationes dignoſcuntur, inſinuat. At, [c] cùm in interioribus, & exterioribus membris & dolores, & morborum uaria genera naſcantur, nemo putet ſe ijs adhibere remedia poſſe quæ ignorat. Ergo mortuorum corpora quàm plurima ſecare oportet, eorumque uiſcera, ac partes externas ſcrutari; non autem uiua, ut legimus Herophylum & Eraſiſtratum feciſſe, qui nocentes homines à regibus impetratos, & ex carcere eductos, uiuos inciderunt. Eſt igitur anatome huic arti admodum neceſſaria, & à Chirurgo conſideratur, non ut Chirurgus eſt: nam ut talis artifex principia in illa arte recepta conſiderare non poteſt, quanuis ea intelligat, & ſciat: neſcit enim ea, niſi inquantum artifex eſt alterius artis: Porrò ipſum oportet ſuæ artis principia ex eo loco, in quo magis nota ſunt, accipere. Differt nempe ars Chirurgica ab anatomica, ratione ſubiecti in quo; ſiquidem una in uiuentibus, altera in cadaueribus exercetur, & ratione finis, ac operationis: nam hæc uniendo, illa deſtruendo, & rectè diuidendo operatur. Secunda Chirurgi conſideratio [d] illa eſt, in qua aduenit finis, qui in aliqua ſede morbo in unitate laborante inducendus uenit. Quicquid enim agit Chirurgus, ut partes membri uiuẽtis diuiſæ ad priſtinam unitatem

a ¶ Auer. 1. coll. cap. 1.
b ¶ Gale. 1. de not. loc. affect. cap. 1.
c ¶ Celſ. in ſuo proh.
d Gal. 2. de criſi cap. 9. Auerr. 7. coll. cap. 32.

deducantur, operatur. Hic enim eſt eius finis primò petitus, & ultimò comparatus; & eſt terminus, in quo omnes eius quieſcũt operationes. Effectiuarum[a] enim artium finis eſt ipſum opus, & non actio: nam artes primò per ſe finem conſiderãt, reliqua uerò, quatenus ad hunc conducunt. Attamen quãuis Chirurgo ſit propoſita perpetuò pro fine ſanitas morbi in unitate; non eam ob hoc ſemper aſſequi arte poteſt, cùm ſint multi ex iſtis morbis, qui ſub arte cadunt, inſanabiles, hac ratione, quia ſuapte natura tales ſunt. Tertia chirurgi conſideratio, eſt auxiliorum, à quibus finem aſſequi poſſit: Hæc in genere[b] triplici inſtrumento adimpleri ſolent, nempe optimo uictus regimine, medicaminum uſu, & manus artificio: quorum duobus ut theoricus, & uno ut operator, uti ſolitus eſt diligens Chirurgus.

a ¶ Gal. 2. cõ. 1. in lib. Hippo. de his quæ in medicatr. fiunt.

b ¶ Scribon. lib. de med. comp. deſcr. cc. Celſ. li. 1. in proh. Gale. in intr. m. ca. 10. Auic. 4. pri. ca. 1.

De actionibus artis Chirurgicæ.

VNAQVAEQVE[a] actio Chirurgica præcipuè ſumitur à membrorum affectorum ſimilitudine & diſsimilitudine, in unitate, forma, numero, quantitate, & ſitu: & horum omnium cognitio acquiritur VISV, ut inflammationum, ſiue tumorum omnium præter naturam, ſolutionum continui, & cutaneorum affectuum. TACTV, ut in luxatis, aut fractis oſſibus, ſcirrhoſis, aut ædematoſis diſpoſitionibus, ac effectibus calidis & frigidis. AVDITV, ut in magnis oſſium fracturis, nempe crepitu, & rumore; aut uocis raucedine, uel mentis alienatione. Secundariò omnis Chirurgi operatio utpote ex quatuor ſumitur, nempe A QVIBVS, PER QVAE, QVIBVSCVM, & CIRCA QVAE. A quibus, uidelicet medicis, miniſtris, & aromatariis, qui omnes Chirurgo operanti auxilia præſtare ſolent. Per quę, organa, ſeu inſtrumenta, aut medicamenta, & quæ exterius adhibentur. Quibuſcum, lumine, loco, & tempore. Circa quæ, uitiatæ partis naturam, & morbi eſſentiam. Quæ aũt in uniuerſum à Chirurgo conſiderantur, ſunt AEGROTVS, MINISTRI, ORGANA, LVMEN, QVANDO, LOCVS, VBI, CORPVS, QVOMODO, & MODVS. Aegrotus, an ſit infans, puer, adoleſcens, conſiſtens, ſenex, aut decrepitus, fœmina aut maſculus, effœminatus & timidus, aut fortis, audax, & laboribus deditus. Miniſtri, nempe periti, audaces, & affabiles, in quibus conſideratur numerus, ne plures ſint, quàm deceat. Locus, ut prompte ſeruitia præſtent, nec impedimento ſint; habitus expeditus, ut citò mandata exequantur, præter hæc membrum quod curatur eo modo continere debent, quo traditum fuerit, reliquum uero corpus ſic, ut immobile permaneat. Item ſilentium ſeruent & eum qui præeſt auſcultent. ob id mulieres & pueri expellantur: Organa, ſcilicet ferrea, lignea; linteamina, magna aut parua, quæ in oſſium fracturis, aut luxationibus à Chirurgo, curationis gratia, parata conſeruentur, ueluti ſcaphia, ſcamna, gloſſocoma, ſcalæ, & alterius formæ ſimilia. Lumen, naturale, artificiale, auerſum, aduerſum, magnum, aut paruum. Quando, in uere, æſtate, autumno, aut hyeme. Tempus, in morbi initio, incremento, conſiſtentia, aut declinatione: quippe aliqui ſunt morbi inducias non admittentes, in quibus quàm celerrimè medicus manu, aut inſtrumentis uti debet, ut in gangrænis, & dolore atroci; interdum in morbi ſtatu, ut in abſceſſuum ſectione: interdum in declinatione, ut ſuffuſiones acu deponendo. Locus, in ſupremo, aut medio, aut infimo uentre, aut in ſede extrema, aut cutaneis partibus. Vbi, in aere aut calido, aut frigido, aut æquinoctiali, particulatim in loco opportuno, cùm non minus idoneum locum ægrotus requirat, cui manus curatio adhibenda eſt, quàm medicus inſtrumentum & lumen. Corpus, in membro nobili, aut nobilibus ſeruienti, aut ignobili, duro, molli, aut mediocris conſiſtentiæ. Quomodo, æger ſe medico exponere debeat, ſtando, ſedendo, cubando, ratione commodi aut ſui, aut operantis, aut luminis. Modus, uidelicet diæta, ſiue

a ¶ Hipp. lib. de off. med. Gal. lib. ar. par. m. ca. 87. & lib. 9. de plac. Hipp. & Plat.

recta

recta uiuendi ratio; potio, id eſt conueniens pharmacum, & manuum operatio, quam Græci Chirurgiam uocant, in qua multa conſiderare tenetur artifex, nempe ut benè & eleganter agat: elegantia enim, & uenuſtas in Chirurgorum actionibus maximè probatur. Iucundè etiam, & quàm minimo cum dolore. Citò in morbis, qui celeritatem expoſtulant, ac Tutò, ut morbus ſanetur, & ne amplius reuertatur, aut reuiuiſcat. Quæ uerò propriæ à Chirurgo conſiderantur actiones, illæ ſunt, quæ ab eo immediatè perficiuntur, & munia propria dicuntur, in quibus uniuerſa artis ratio ſita eſt, uidelicet ſolutum continuare; Continuum ſoluere, & ſuperuacaneum demere. Solutum continuat in cruentis & magnis uulneribus per accidens aut ſutura, aut fibulis, aut laqueis, aut faſciis, aut glutine; reliquum uerò per ſe à natura adimpletur. Continuum ſoluit abſceſſus ſecando aut ferro, aut igne, aut medicamento uim urendi habente. Abſumit, & tollit quod ſuperuacaneum, & ſuperadditum eſt, medicamento, aut ferro, aut igne, ut polypum, thimum, acrocordonem, & ſarcomata omnia. At genera noxarum, quæ propriè à Chirurgo tractantur, ſunt, CVM QVID EXTRINSECVS VENIT ET LAEDIT, ut uulnera, & quæ telis, globulis plumbeis, ſagittis, ſpinis, & ſimilibus cauſis procatarcticis fiũt. CVM QVID INTRA SEIPSVM CORRVPTVM EST, ut ulcera putrida, gangrænę, carcinomata, & affectus omnes, qui à prauis ſuccis, & internis cauſis procreantur. CVM QVID INNATVM EST, ut fiſtulæ, ſinus, teredines, & occultæ diſpoſitiones morboſæ. CVM QVID INCREVIT, ut omnium tumorum præternaturalium genera. CVM QVID ADDITVM EST, ut morum, uerucha, ſarcoceles, & excreſcentiæ omnes. CVM QVID DEEST, ut pars aliqua dempta, aut curta, aut uulnera caua, aut magni ſinus, & ſimilia. CVM QVID IVSTAM NON SERVAT NATVRAM, ut luxationes, oſſium fracturæ, monſtroſa, & affectus in numero, ut ſextus digitus, aut in quãtitate, ut elephantiaſis, & ex his omnibus alia ſunt, in quibus plus medicamenta, alia uerò, in quibus plus manus proficiunt. Porrò dictum eſt,[a] actiones, quæ circa ægrotum fiunt, ſub triplici eſſe diſcrimine: nam aliquæ à ſolo medico celebrantur, ueluti luxata oſſa in propriam ſedem reponendo, & fracta coniungendo, & alia id genus, quæ ſolum manus operam deſiderant: Aliæ à natura tantum, ut quod in carnoſis partibus deperditum eſt, reſarciatur: Multæ verò à medicamentis tantummodo, ut quicquid ſuperadditum eſt abſumatur. Adhuc & quàm plurimæ aliæ operationes à Chirurgo aliquo mediante auxilio perficiuntur: & hac ratione mediatæ operationes nuncupantur, veluti fluentem ſanguinem ſiſtere, deſtillationes repellere, materiam coniunctam aut diſcutere, aut ſuppurare, cruditates præparare, quod immundum eſt purgare, diſiunctũ vnire, tenſum aut durum mollire, humidum exiccare, ſiccum humectare, frigidum calefacere, calidum refrigerare, corruptum reſecare, carioſum adurere, dolores ſedare, imbecille corroborare, & ſimiles indicationes alterius auxilio adimplere. Organa autem, ſiue inſtrumenta ad uarias operationes requiſita, quæ apud bonos Chirurgos in quotidianum vſum veniunt, quibus etiam munitus perpetuò eſſe debet Chirurgus, vario modo & ex diuerſa materia formantur, & propè operatorem ea exponenda ſunt, ne, ubi operari expedit, operam impediant, ſi longius diſtent, quàm ut poſſint capi: Collocentur ergo circa eam corporis partem, quæ tractatur; quòd ſi operatori ab altero præbeantur, is optimè oculatus paulò antè paratus ſit. Quorum aliqua facta ſunt ad EXPLORANDVM, ut in fiſtulis, quas Græci ſyringas uocant, & cauernoſis ulceribus, uel teredinibus, & carioſis oſſibus, Specilli argentei, aut plumbei, uel in veſicę calculis Argalia ſeu Alchartir, quam iſti ſyringam vocant. Aliqua ad CONIVNGENDVM, ut in uulneribus de recenti illatis, Acus triangulata, Faſciæ, & Ferulæ. Aliqua ad INCIDENDVM, ut ad pilos denudãdos, Forcipes aut Forfices; ad cutim ſcarificandam, Nouacula; ad venas incidendas, Scalpellum Chirurgum ſiue phlebotomicum: ad abſceſſus aperiendos, Scolopomacherion: ad fiſtulas diuidendas, Syringotomum: ad corrupta membra reſecanda,

a ¶ Gale. lib. 1. uirt. natur. li. de conſt. ar. m. cap. 12. 4. de comp. med. ſec. gen. & 3. Meth. cap. 6.

reſecanda, Serra magna. Aliqua ad PERFORANDVM, vt in caluariæ affectibus, Terebra, & Modioli: in ſuffuſionibus, Alberid: in ægilopa, Terebra triangulata: in hydropa, Manubriolum. Aliqua ad APERIENDVM, vt in faucium morbis, Gloſſocatocon: in morbis vteri, Diopter: in vitijs ani, Catopter. Aliqua ad EXTRAHENDVM, vt in ſuppuratis, Piulcum: in aqua inter cutim, Clepſydra: in fœtu emortuo Vncus: in ſagittis extrahendis, Diocleum. Aliqua ad IMPONENDVM, vt in finibus, Clyſteres oricularii cotenchytas græcè dicti: in vtero, Metrenchitas; in ueſica, Catheteras, aut recti Syphones. Aliqua ad RESTAVRANDVM, vt in fractis oſſibus, Gloſſocomia, Scamna, Tripaſtrum, Capſulæ, & ſimilia. Aliqua ad ANATOMIZANDVM, vt cultelli excisorii diuerſi, radioli, vncini, ſyphones recti & obliqui, acus multæ, calami uarii, Malleus, Flabellum, & filum. Aliqua verò ad CAVTERIZANDVM, vt aurum, æs, plumbum, ſulphur, cucurbita, goſſipium, pagina, clauilia multa ferrea diuerſarum formarum, nempe cultellaria, lunata, ſcutalia ſphærica, triangulata, quadrata, mallearia, oliuaria, lingualia, cannulata, radiolata, & ſimilia. Quæ autem ſemper à Chirurgo circunferuntur, ſunt acus, forfices, volſella, ſpecilli uarij, nouacula, phlebotomum, & eleuatorium. Quæ omnia inſtrumenta hinc inde ſuis locis, ac in uniuerſum Deo Maximo fauente in noſtra Chirurgiæ officina concinnè delineata videbuntur.

De modo acquirendi artem Chirurgicam.

QVi verò in addiſcenda Chirurgia laborat, primò intelligat, quòd vnaqueque [a] facultas & ars multiplicem habet modum notitiæ: vnum ſcilicet rerum pertinentium ad naturam illius facultatis vel artis, id eſt, quòd ſit facultas vel ars vera, vtilis, & comprehenſibilis: alterum, qui eſt modus acquirendi illam facultatem, vel artem; & vanum eſt, ait Philoſophus, [b] velle ſimul addiſcere artem, & modum eam acquirendi; ſed [c] prius decet modum eam ſciendi addiſcere, qui fit per principiorum cognitionem, quæ illius artis theoremata, ſiue notitiæ eſſe dicuntur; q̃ primò in anima addiſcentis eſſe debet. Secundò partes illius artis. Tertiò intercedẽtibus principiis, & partibus totã ipſam artem. Hac ratione & Galenus in addiſcendis artibus hæc in primis obſeruanda iuſſit, procedendo nimirum à cognitione rerum communium ad ſingularia; aut à magis vniuerſalibus ad minus vniuerſalia; ſiuè, vt ait [d] Philoſophus, ab his, quæ magis nota ſunt, ad minus nota. Porrò quæ magis vniuerſalia, & magis nota ſunt, à parte theorica, & antiquorum [e] libris petenda ueniunt. Quare bonarum litterarum ſtudijs Chirurgus deditus eſſe debet. Praxis verò, ſiuè quæ ad vſum pertinent, poſtmodum acquiruntur militando, & externos exercitus ſequendo. Sic enim quiſpiam peritus euadet, præſertim eis ſeruitia præſtando, qui in ipſa arte periti, valdeque occupati in curandis morbis, Chirurgicis operationibus, fuere; ac inſtrumentorum, machinarum, & medicamentorum inuentores extiterunt. Inchoet ipſe deinceps in apparẽtibus morbis experiri, ac operari, atque in his potiſſimum, qui magis noti ſunt, ac ſimpliciores, & magis ſanabiles noſcũtur; eos quippe dimittendo, qui culpabilẽ medicũ reddere poſſunt, nẽpe cacoethes, chironeos, phagedenicos, teredinoſos, atrabilarios, aut ad interitũ tẽdẽtes; alioqui nemo unquã optimus Chirurgus euadere poterit. Præterea [f] in arte frequenter ſe exerceat, & cæteros artis peritiores operari ſæpiſſimè uideat; & quæ ab alijs facta viderit, ac ipſe expertus fuerit, memoriæ mandet, ac diligenter obſeruet: nam dictum eſt, artium omnium opera frequenti exercitio firmantur; & artis neceſſaria ſæpè tractanda ſunt, ut inferius ad unguem in ſingularium morborum curatione explicaturi ſumus.

a ¶ Ariſto. 1. de par. ani. cap. 1. & 2. Phyſ. com. 16.

b ¶ 2. Metap. cõ. 15.

c ¶ Gale. lib. de conſt. ar. m.

d ¶ Lib. 1. de phyſ. au.

e ¶ Hip. li. de offi. med. de calu. curat. de fractu- ris. de luxatis, de ulceribus. Celſ. lib. 5. 7. & 8. Gal. li. de cõp. med. ſec. genera. & li. 3. 4. 5. 6. 13. 14. meth. Paul. lib. 3. & 6. Auic. 3. & 4. 4. Albuc. ubique.

f ¶ Gale. 6. de comp. med. ſec. gen. & 9. Meth. & 4. Aphor. cõ. 22.

De optimi Chirurgi generalibus conditionibus.

OPtimi Chirurgi generales conditiones in omnium medicinæ partium cognitione conſiſtunt. Quarum prima iudiciaria eſt, ſimplicium & compoſitorum morborum notitiam complectens, qui ſub triplici modo patientes affligere ſolent, nempe in complexione aut materiali, aut ſine materia; & ſic interdum ſimilaria, interdum organica membra offendunt: in compoſitione etiam, & ſemper compoſitas ſedes cruciant, aut in forma, aut in ſitu, aut in quantitate: in unitate, qui & ſimplicibus, & compoſitis partibus occurrere poſſunt. Secunda verò notitia eſt cauſarum antecedentium, Primitiuarum, & earum, quæ coniunctæ nominantur; pariter & accidentium communiũ, quæ vnà cum diuerſis morbis diuerſimode oriri contingunt, & quàm facile ſeparantur; nec non & propriorum, quæ unà cum ipſo morbo naſcuntur, & eum, ſicut umbra corpus, ſequuntur. Tertia prædictiones euentuum cõtinet, breuitatis uidelicet, aut longitudinis morbi, vel ſalutis, aut mortis infirmi; proindè morbũ talẽ eſſe, per cauſas immediatas, & per propria ſigna prædictionem atteſtantia declarare Chirurgus tenetur, nec non in topicorum medicaminum applicatione opportuna, loco conuenienti, & tempore debito. Quarta partem diæteticam habet, ſcilicet in ambientis aeris electione, corporis nutritione, ſomno & vigilia, motu & quiete, corporis repletione & inanitione, ac animi accidentibus; quæ omnia ad ſalutis conſeruationem, & futuri morbi præſeruationem ſummoperè facere uidentur: potionariam etiam, uidelicet humores malè diſpoſitos, in quali aut quanto peccantes euacuando, potiſſimùm cùm præparati fuerint, in condecenti quantitate, tempore opportuno, nec ſub Cane, nec ante Canem; aut ſi minus Canis uitari poſſit, cum vocatis vulgo benedictis medicinis, per conuenientem regionem, nempe per alui eductionem, per lotii copiã, ſanguinis miſſionem, ſudoris quantitatem, aut vomitum conuenientem. Inſuper inter prædictas conditiones Chirurgia theorica enumeratur, quæ ſpeculatur à Chirurgo, vt ſciat quid ſit Chirurgia docens, quæ largo modo ſcientia eſt, & vtens, quæ purus manuum actus exiſtit: ac etiam & ſubiectum Chirurgiæ materiale, ſiue attributionis, quod eſt corpus humanum viuens aliqua ex parte ægrum, manuum operatione plurimùm egens: pariter & intentionale, quod eſt morbum in vnitate, aut iuſtam naturam corrumpentem remouere; & hac ratione Vnio (ut ſuperius demõſtrauimus) erit huius partis Chirurgiæ ſubiectum, & finis quem Chirurga manus conſequitur, Vniendo, Diuidendo, & Demendo. Poſtremò inter eaſdem conditiones Chirurgia practica refertur, in qua [a] Chirurgus operatur, ratione finis, CITO, ante ſymptomatum aduentum, ac ſine uanis promiſſionibus priſtinæ ſanitati infirmum reſtituendo. LAETE, ac hilari vultu omnia peragendo, patientibus [b] ſalutem promittendo; aſtantibus verò, amicis, & affinibus ueritatem pro poſſe prædicendo; & in hoc prudens, & circunſpectus ſit; nam melius eſt ſilere, quàm errare, vanum iudicium proponendo. TVTO, inceptam curationẽ adimplendo, nobilia membra ab omni noxa præſeruando, ægrotum ab alio morbo, diuerſo ſymptomate, & non ſolita cauſa liberando, & ne denuò vitium reuiuiſcat curando. SINE DOLORE, manibus omnia leuiter pertractando, medicamenta omni mordicatione carentia, præterquàm neceſſitate vrgente, adminiſtrando, inſtrumẽtis optimis & accommodatis vtendo, affectum membrum in ſua naturali habitudine conſeruando, & omnes dolorũ cauſas tollendo; atque hoc inter curandũ perpetuò ſeruando, vt ſi non iuuet, ſaltem non noceat. Hæc ſunt optimi Chirurgi conſiderationes, & operationes, quas ſumma fide undequaq; celebrare tenetur; nam ſic iubet diuinus Hippocrates.

[a] ¶ Hipp. 1. Epidem. ſect. 2. Gal. 14. meth. ca. 13. Celſ. lib. 3. c. 4.

[b] ¶ Celſ. lib. 5. cap. 26.

De

De optimi Chirurgi præcipuis conditionibus.

a ¶ Hipp.lib.de artic.lib. de medico. lib. de decenti ornatu.Gale. lib. de conſt. ar.m.lib.3.de facult.nat.& 8.Meth.

SPECIALES verò ſiue præcipuæ optimi Chirurgi conditiones in eius animi operationum promptitudine conſiſtunt;ob id [a] Prudens eſſe debet, & acuti ingenij,ut medicorum axiomata intelligat,ac ea indicationibus, & operationibus opportunis applicare ſciat,nec non vt accidentia, quæ de recenti contingunt,aptè corrigat, atq; propellat. Sit tenacis memoriæ ob vniuerſaliũ theorematum reminiſcentiam;& vt eorum,quæ apud peritos præceptores aliàs viderit, operando reminiſcatur.Sit optimi iudicij,vt morborum facultates, qui primò ac per ſe actiones lædunt,& cauſas,quæ non per ſe & primò,ſed per accidens eaſdẽ offendunt,ac ſymptomata,quę morbos tales eſſe demonſtrant,& concomitantur, perſcrutetur;hæc nanque præter naturam ſunt omnia, & illi vim inferunt, ac eius ordinem peruertunt,ſummeq; pręſagiendo circunſpectus eſſe debet. Sit præterea humanarum litterarum ſtudioſus,vt Græcos & Latinos ſcriptores intelligat. Logicen calleat, vt demonſtrando, verùm à falſo diſcernat, & à ſophiſtis valeat ſe tueri.Naturalis ſcientiæ ſit peritus, vt principia,cauſas, & elementa omnium rerũ agnoſcat:Artis medicæ,vt res naturales,non naturales,& præter naturam diſcurrat,ſanitatem potiſſimùm,à qua effectus ad actionem,ſecundum naturam efficiendam idoneus reſultat.Cauſas ſanitatis effectrices & conſeruatrices;Vires,ideſt naturales diſpoſitiones,quæ aduerſus morbos certant, & corpus conſeruant: Conſuetudinem,quę ferè altera eſt natura:Temperaturam totius,& partium, quæ à ſimilibus conſeruari,& à contrarijs corrumpi ſolet. Anatomen intelligat opus eſt, vt via reſolutiua per rectam corporis humani ſectionem,eiuſdem fabricam agnoſcat,in qua [b] artificis ſummi, ac conditoris noſtri potentiam ac magnitudinem deprehendimus:pariter & plantarum, mineralium,animalium, nec non ſimplicium ac compoſitorum medicamentorum naturas,& facultates intelligat.Philoſophię moralis præceptis abundet,vt in propriis actionibus ſe rectè regere valeat. Bonis ſit moribus præditus:miſeris pius,cunctis amicus,ſed quàm pauciſſimis familiaris intimus:cum imperitis non multa fabuletur:Sit affabilis,lætus: ſed ſecretus, & caſtus. At ſi moderatus,humanus,iucundusque fuerit:grauitatem tamen ſeruare debet,& potius liberalem,quàm auarum ſe oſtẽdat: operando audacem & ſecurum ſe præſtet:ſit quoque prudens incurabiles morbos euitando, & propriam ſalutem curando:nam medici gubernationẽ eſſe dicimus(ait Hippocrates) vt videat, quo bono corporis habitu,& colore præditus ſit iuxta exiſtentem in ipſo naturam:vulgus enim exiſtimat eos,qui non ſatis benè diſpoſitum corpus habent, nec ſibi, nec cæteris benè proſpicere poſſe.Ornatè,ſed expeditè,induatur, vt liberè operetur, & operando ne deturpetur:grauis ſit in veſtimentorum longitudine, & indumentorum bonitate:anulos aliquot in digitis gerat:manus,faciem, pilos in barba & in capite,ac alias corporis partes quàm puriſſimas habeat: ungues digitos ne excedant,neque admodum breues ſint,ne, dum vulnera probe ac decorè vnire tentauerit,infirmo maleficiũ inferat:in locutione,aſpectu,& omni corporis habitu grauitatem retineat,etſi dixerit Hippocrates:Aeger quęrit à medico auxilium,& non ornatum,& morbi non eloquentia(ait Celſus)ſed remediis curantur.Aetas ſit iuuentutis,aut iuuentuti propinqua,hoc eſt intra conſiſtendi ætatem & virilem,quæ & ſenſibus,& robore viget,ob varias vtilitates,nempe labores ferẽdo, ſtudendo, deambulando,& medelam opportunè præſtando: manu vtraque pro dextra, intremula,& ſana vtatur:nã agens(ait Hippocrates)vti vtraque manu ad omne opus debet,& ambabus ſimul:ſiquidem ambæ ſimiles ſunt, id ſpectant, vt rectè,vt decorè,vt eleganter,vt celeriter,vt iucundè,vt promptè agat, nempe cõtorſiones quietè accommodando,luxationes proprijs ſedibus reponendo,fracta oſſa in ſuam iuſtam naturam,& probam vnitatem reducendo, teredines vrendo, caluariam ſciſ-

ſam

b ¶ Gale. 9. de plac.Hipp.&Platonis.

ſam terebrando,putrida membra reſecando,ac bis vel ter in die patientibus medelam pręſtando.In quibus omnibus actionibus,quę per ſectionem,aut vſtionem fiunt,velocitas,ac tarditas æqualem laudem meretur,ſiquidem in quibus per vnicam ſectionem Chirurgia abſoluitur,velocem diſſectionem facere oportet: valdè tamen turpe eſt,non contingere à Chirurgia,quod expectare cõtingit. In optimo etiam Chirurgo omnium ſenſuum ſalus requiritur; VISVS præſertim, vt primo ægrotantis faciem pernotet,& vt minima quæque in profundo, aut abſcondito ſinu videre poſsit; vt corruptionis initium,aut alterius morbi agnoſcat, ac medicaminum,vel inſtrumentorum,bonitatem percipiat. AVDITVS, in oſsium fracturis,quæ ſtrepere ſolent; aut in caluariæ terebratione,quæ magis auditu,quàm tactu tutò perficitur.auditui etiam ſubiecta ſunt ſternutamentum, tusſis, hominis ſtrepitus præternaturam loquentis dum mente non conſtat. GVSTVS, ob ſimplicium medicamentorum facultates, & quibus veſcuntur, rerum temperaturas. ODORATVS, ob vlcerum,aut abſceſſuum digeſtiones, aut putredines, vel deiectionum,aut lotij,aut reſpirati aeris qualitates, & medicaminum bonitatem. TACTVS, ad durities,& lenitates percipiendas. ad intemperiei qualitates, & vlcerum diſpoſitiones dignoſcendas,ac vomicarum maturationes perſcrutãdas.Porrò hæc ſunt optimi Chirurgi officia,habitus, ac communes, & propriæ conditiones,quibus ipſe munitus eſſe debet, ut in ſuarum operationum cognitionem rectè deuenire poſsit:quas pariter in humanis corporibus Chirurgiam requirentibus fideliter,ac omni ſtudio exercere tenetur.

DIGRESSIO.

HACTENVS de optimi Chir urgi conditionibus,de eius officijs, ac officina,& de his quę in cõtinuo vſu habere ſolet,multa enarrauimus, nunc reſtat ut breuiter tanquam per epilogum de agendis, ac in medendo pręparandis. Potisſimum in ſolutis continuitatibus aliqua deſcribamus,in quibus multa conſequi ſolet per disſidentium partium commisſionem, ſeu labiorum vulneris applicationem,& eorum conſeruationem, ut orę ipſę ſecum coaleſcant, atque agglutinentur,quod in ſimplici vulnere à ſola decenti fit ligatura, vinculo ſcilicet ex duobus initijs circundato.ſed prius cauere oportet ne quid extrinſecus intercidat, quoniam ſæpius vſu venit vt pilus, aut extraneum quid interueniens, earum quę copulandę ſunt, partium, vnitatem impediat. Hęc quidem eſt ſolutę continuitatis curatio,cum ipſa ſola ſeorſum in carnoſa parte conſtiterit:ſi verò quid infixum fuerit,has pręcedit operationes, eorum extractio, quę interdum in vulnere continentur, poſtmodum ſanguinis copioſè fluentis ſi adderit cohibitio, vltimo partium vulneris aggregatio,nempe ſutura,aut deligatura,quę faſcijs aut vinculis perficitur,in quibus omnibus actionibus operator,turundarum, lichnorum, ſpleniorum,& faſciarum materiam,formam,& finem,conſiderare tenetur.

RERVM PRAETERNATVRALIVM EXTRACTIO.

SI quis ergo quæ corpori infixa ſunt detrahere voluerit, ſibi aliqua primo conſideranda veniunt,nempe rei extrahendæ magnitudo, ſubſtantia, & forma,poſtea ſedis affectę habitudo,ſitus,& officium,vltimo opportuna inſtrumenta & operandi modus.Quę verò illata corpori intus hæſerunt, magno negotio ſæpe eijciuntur,& difficultas eſt ex eorum generibus,quę hęſerunt,aut ex ſedibus in quas illa penetrarunt. omne autem tale extrahitur aut ab ea parte qua venit,aut ab ea,in qua tetendit. itaque ſi altè non inſedit, nil melius eſt, quam qua venit id euellere, ſed ſi retro recipiendum, ſcalpello plaga imprimatur, habita ſumma cura,ne neruus,ne uena magna,aut arteria incidatur. verùm quan-

tò

tò prius id fecerit, vt libro ſexto dicemus, ſeipſum medicus, ac ægrum à magno diſcrimine liberabit, attamen ſi telum aliquod defixum primis conatibus commodè, ac ſalubriter euelli non poteſt. Sic eouſq; dimitti debet, donec circumpoſita caro emarceſcat, & telum ex ſe exeat. ſi autem aliquod principalium membrorũ læſum fuerit, & patiens ſuperuicturus non eſt, ab omni operatione cauere oportet, & opus naturæ committatur, telo à corpore euulſo, non alia eſt vulneris medicina, quam quæ eſſet, ſi corpore icto nihil inhæſiſſet, & vulnus vt cætera proprijs indicationibus ſanetur.

SANGVINIS PROFLVVII COHIBITIO.

PROFLVIT ſanè à vena aut arteria ſanguis, interdum eo modo quem Græci anaſtomoſin vocant, adaperto earum ore ob vaſis imbecillitatem, ob ſanguinis impetum ad os ruentis, aut eius acrem qualitatem extrinſecus ademptã, aut tunica diuiſa telo acuto, aut ad ſecandum habili, aut obtuſo, graui, & duro, contundente, aut à refrangente, nempe vehementiſſimo motu, inſolita tenſione, ſucci craſſi ac vaporoſi abundantia aut caſu, Eroſione ab humore acuto, à morſu animalis, & medicamento vrente, aut ſine Eroſione diabroſin, aut ſudoris vice tranſcolatus diapedeſin illi vocant, tunica venæ rarefacta, gracilium vaſorum ore adaperto & ſanguine attenuato: Siſtitur autem obturato quod perruptum eſt, clauſo vulnere, labris eius quod diſſidet in idem adductis, aut Chirurga manu, vbi vulnus ad manum ſe exhibet, aut cõdecenti deligatura, aut refrigerantibus ac aſtringẽtibus medicamentis, aut oſculo venæ obſtructo, ſanguine ipſo cõcreto trombos à Græcis nominatur, aut ijs, quæ foris adhibentur, veluti carnoſæ partes, aut cutis ipſa circa vulnus & quæcunque commiſcentur, nempe linamenta ex oui albore concuſſo, auxilia emplaſtica, aut quæ cruſtam faciunt vt ignis, aut igneam vim habentia, & quæ animi deliquium mouent; ſiſtitur interdum etiam ſanguine auerſo atq; aliorſum translato ad proxima deriuato parocheteuſin Græci dicunt, aut ad contraria reuulſo, antiſpaſin ijdem vocant, quippe ligaturis, frictionibus, cucurbitulis, hirudinibus, balneis, & ſanguinis miſſione.

VVLNERVM SVTVRA.

SVTVRA vulnerum inde ſequitur omnibus vulneribus in molli parte acceptis, vbi labra multum diſſident, ſummopere conueniens, in qua à Chirurgo hæc conſiderantur, Incarnandi ſeu agglutinandi finis, vt in recentibus vulneribus, Supprimendi, vt in ſanguinis fluore, Conſeruandi, vt in labris vulnerum in vnum adductis & ad tempus ſic præſeruandis, Retinendi, vt in abdomine vulnerato, aut in lacertis tranſuerſaliter ſectis; pariter inſtrumenta veluti acuum forma, longa, breuis, lenis, triangulata, & cauda ſic excauata vt filum in ea commode recondatur, longa in magnis muſculis profundè ſectis, in quibus comprehendere ſutura non tantum cutem debet, ſed aliquid etiam de carne, breuis in facie & manibus, lenis vbi caro mollis eſt, cuſpide triangulata in abdomine vulnerato, & membris durioribus. Filum aut ſericum quod nullibi fere in vſu eſt, aut lineum quod communiter magis probatur, vt ſutura diutius conſeruetur, æquale, duplicatum, & forte, ſed non nimis tortum, neque nimis craſſum, vt facilius penetret, neq; nimis tenue quo mitius corpori inſideat, ſed tale ſit. quale Galenus 13. meth. in fine probauit, nempe minime putreſcibile, vt Romæ Gaietanum erat, aut quod ex Gallijs tranſportatur. operandi inſuper modus conſiderandus eſt, veluti in carnoſis partibus quando labra ſic inuicem diſſident, vt ſola ligatura in vnum adduci non poſſint, & in cruentis primum punctum in medio diuiſionis figatur, deinde alterum in medio ſpatio utriuſque lateris. & ita deinceps agatur, donec

vulneris

vulneris labra rite commiſſa & cohærentia fuerint,uerum neque nimis rara,neque nimis crebra ſutura eſſe debet, nam illa non continet, hæc vero vehementer infeſtat. ſutura oras iungit, quæ nec ipſæ inter ſe quidem coniungi ex toto debent, vt ſi quid intus humoris concreuerit,emanet,& hæc eſt vera fibulandi, ratio. nam fibulæ latius vulnus eſſe patiuntur,ſiquidem fibulæ vt Latini dicunt,aut anneteras vt Græci,adhibentur vbi vulneris partes adeo diſtant,vt ſutura aut glutine uniri nequeant. Fibulæ inſtrumenta ferrea ſunt ab utraque parte recuruata,hami effigiem repręſentantes,quæ diſiunctas,atque hiantes partes vulneris committunt.Infimus venter ſæpe etiam vulneratur,prolapſaque inteſtina,reconduntur,& oras vulneris ſuturæ comprehendunt. tuncque,interuallum quod ſingulis acus traiectionibus interuenit,quod ad compeſcenda pertinet ea quæ ſubſunt, breuiſſimum eſſe poſtulant.quod vero ad firmitudinem ipſius cutis necubi rumpatur, breuitas parum tuta eſt.quare vtriuſque vitiato exceſſu eligenda mediocritas eſt.Inteſtina vario modo ſuturam admittunt, nempe ſutorum, aut pellionum more, ac acuum & fili varietate,quod quemadmodum fiat,libro quinto indicabimus. ea vero qua vtimur vbi ſanandi ſpes alia non datur, fit oribus vulneris reuolutis, vti pelliones pelles conſuere ſolent, quæ etiam in ruentis ſanguinis magno impetu, & magnis inteſtinis ſectis probatur.Hoc ſeruato vt hamos ac formicarum capita ſpernendo, nunquam ſutura utamur, antequam vulnus à re extranea,aut a concreto ſanguine optime expurgatum fuerit.

TVRVNDARVM APPARATVS.

TVRVNDAE, quas Græci mota emmota,& taemota,& Latini lichnia ſichinia,penicillia, & collyria & linamenta in longum implicita vocant,vulgus cuneolos, haſteolos,tentas, aut taſtas, appellat, Inſtrumenta quędã ſunt in curandis vulneribus maximo uſui. ob id à Chirurgo conſideratur eorũ materia quatenus linea,aut plumbea,aut alterius ſubſtantiæ eſſe debet, nempe ex ſpongijs laqueo vehementer compreſſis, aut radice Gentianæ, Draguntij, Brioniæ,Ebuli,medulla cannarum Melicæ ſeu ſurgi,dum fiſtulam aut vlcus aliquod dilatare cupimus,vel filis lineis quam molliſſimis, aut ſtupis bene pexis, & ſordibus purgatis potiſſimum in recentibus vulneribus adhuc earum forma conſideratur, lata nimirum in vulneribus aut vlceribus planis,rotunda in anguſtis,oblonga in ſinuoſis,longa & anguſta in ſectis & rectis, cannulata in narium vulneribus ob inſpirationem,in thorace perforato ad perpetuam humiditatum inanitionẽ, harum vero turundarum omnium multæ filo laqueari ſolent, & quamplurimæ claui effigiem præ ſe ferunt,ne facile intro labantur,& hæc proprie linamenta. Turundæ & penicillia uocantur: Qualitas earum ſicca, aut aliquo medicamento imbuta ſit,Finis, ad obturandum in ſanguinis hemorrhagia,ad dilatandum in profundis ſinibus, & fiſtuloſis diſpoſitionibus vbi neceſſum eſt aliquod orificium ampliare, aut amplum conſeruare,vt in oſſe tered ine affecto, aut vulnere prauo ſucco, aut veneno prædito, ad præparandum in vulneribus crudis, aut contuſis, aut malo aere alteratis,ad abſtergendum in morbis qui deterſione egent, ad incarnandum vbi deperditæ ſubſtantiæ regeneratio eſt expectanda.vltimo ad ſymptomata tollenda, quæ faciunt quo minus vulnus ſanetur,aut in vetuſtate degeneret.

PVLVILLORVM VSVS.

PVLVILLI, qui à Græcis anactira,& anacratira,à Latinis puluilli,& puluinarij ,& communiter plumaceoli vocantur, inſtrumenta quædam ſunt mollia diuerſarum formarum exterius applicanda, & ad varios fines vtilia.Hac ratione Chirurgus in eorum apparatu plura cõſiderare tenetur,veluti ma-

teriam, nam aliqui fieri ſolebant ex pluma inter duos pannos conſuta à qua nominis ethimologiam ſumpſere. alij ex ſtuppa præſertim cannabina, aut ex lana, aut ex bombice ſiue gosſipio, aut ex ſpongijs, aut ex pannis lineis pluries duplicatis potisſimum dum optamus vt vulnus aliquo madeat liquore: Numerum, nam interdum vnus interdum plures occurrunt, Formam ſiquidem alij oblongi. alij ſemirotundi, alij triangulares, alij conuexi, & alij quadrati formantur, vtilitatem quatenus aliqui ad incarnandum conſtruuntur. nam quandoque diſſectas & diductas partes membri, quod in vnione diuortium patitur, fulciunt, & comprimunt, & hi bini ac triangulares requiruntur, & ita diſpoſiti vt vnus vni, & alter alteri vulneris orarum lateri commodè adaptetur, aliqui ad retinendum, vt in ramice ſiue hernia inguinali, aut vbi medicamenta labi facillimè posſint. aliqui ad defendendum vt pars leſa ab iniurijs exterioribus tuta ſit, & iſti oblongi & lati formari debent, & quandam effigiem cum animalium ſplene ſeruant, ideo ſplinia aut ſplenia nominantur. artubus faſciarum loco adhibentur: & dum paruæ ſunt cauitates partium replemus, & tunc turundæ & plagulæ uocantur.: aliqui ad expellendum vt in ſinuoſis vlceribus ne ſanioſam proluuiem, aut ichores ſordidos intra ſe retineant, & hi ſemiouales conſtruuntur. aliqui ad copioſas humiditates exiccandas, vbi quotidie copioſe emanat, vt in neruoſis partibus ſectis dignoſci poteſt; & hi ex ſpongijs interdum parantur. aliqui ad calorem innatum fouendum, vt in caluaria fracta, aut vbi calor imbecillis reperitur, & hi quadrangulares fieri ſolent. ſicci interdum applicantur. multoties vero medicamento aliquo tenui infuſi, veluti oui albumine, vino, oleo, oxycrato, aut aliquo magiſtrali decocto, pro ut res ipſa poſtulare videtur.

FASCIARVM VTILITAS.

ET quia bifariam ſimul manent & conglutinantur quæ cõmiſſa ſunt, alia enim per ſe quæcunque ſecum concreſcunt & coaleſcunt ut mollia & viſcoſa, tum caro ipſa, tum quæ carnea ſunt, alia aliorum ope, ut ea quæ colligantur, aut glutino aliquo vniuntur, vt quæcunque dura ſicca ve ſunt vt oſſa fracta quæ vinculum aliquod requirunt Gręci Porum ſarcoidem, Arabes alrosboth, Latini callum vocant, ideo obſeruandum eſt vt aptè ſimul coire posſint, & ob id ſciendum has omnes operationes non niſi faſciarum aut vinculorum auxilio perfici, epideſis Græci vocant. quæ quidem faſciæ ſub tres differentes modos ad fines diuerſos formantur, nempe vt retineant, vt expellant, & vt incarnent. quę retinẽt, membris accommodantur, vbi ſtrictura fieri nequit vt in collo, ſumine, & membris vehementisſimi ſenſus. quæ autem expulſoriæ dicuntur, ſinibus & cuniculoſis vlceribus adaptantur, & id cõmodum præſtant, quod à fundo ad os collectam humorum colluuiem extrudunt, & ne quid amplius ad locum affectum confluat valde prohibent. incarnatiuæ vero recentibus tum vulneribus, tum fracturis oſſium adhiberi ſolent.

FASCIARVM CONDITIONES.

IN faſcijs præterea conditiones variæ conſiderantur, nempe materia. nam aliquæ linteæ & leues vbi inflammatio uerenda eſt, ad aſtringendum conficiuntur, ex lana ad continendum ubi de phlegmone nulla datur dubitatio, ex membranis ad agglutinãdum vbi naſus aut maxilla comminuitur. habitus, nam quædam ſunt glomeratæ cum ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur vt ab eis perfecte membra vinciantur, quædam ſciſſæ quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi ſciſſo parantur, quales ſunt quæ ad capitis vulnera dantur, quædam & aſſutæ, quæ ex pluribus habenis varia figura inter ſe coniunctis

componuntur,quales eſſe ſolent,quæ ſuſpendunt,cingunt,& mammas deuinciũt, & quæ loco,qui iuxta anum eſt,accommodantur.Longitudo,nam aliæ lõgæ ſunt, vt in Thorace vulnerato,aut membris craſsioribus affectis.Mediocritas,vt in fracta Caluaria.Breuitas vt in brachijs.Anguſtia vt in digitis.Structura, ſiquidem aliquæ ſub eodem ordine texuntur, aliæ ex materia per ſe coacta conſtant vel certo ordine implicata,quæ ſimplici textura fiunt.Alię ratione vulnerum parantur,aliæ ex tela conficiuntur,quæ ad alium vſum texta in faſcias finditur. generaliter quidem faſciæ eſſe debent leues nè ſuo onere moleſtiã afferãt,tenues nè earũ ambitu in tumorem nimium aſſurgant,molles ne ob duritiem urgeant,puræ ne aliæ colore tinctæ ſanierum colorem alterent, mundæ ne præterquam quod ſordidæ,indecores ſunt, liquore aliquo reſperſæ non madeſcant, ac vulnus deterius reddant, non conſutæ,ne ſua inæqualitate comprimant,æquales ne ob eminentiarum aſperitat em, vel alioquin verſæ atque conſutæ vicinia offendant,latæ vt æqualiter omnes partes amplectantur,ita firmę ne extentę rumpantur.

FASCIARVM ADVOLVTIO.

FASCIARVM aduolutio recte fiat vt eius exequamur vſum,continendo, expellendo,& incarnando.pulchrè vt nõ tantum oculos delectet,ſed iucunda ſit,linteo non implicato,faſcia nõ duplicata,aduolutio nõ rugoſa, & æquè ab omni parte conſiſtat,cito vt opus expediatur,& ne dolor excitetur, ac vires diſſoluantur,& nè ſanguis copioſè effluat,ſine labore vt facile operando praua euitentur ſymptomata, expedite nè à ſuis operationibus partes vicinæ impediantur, accommodatę vt quæ abſceſſerunt propellantur, quæ hiantia ſunt coniungantur,& quæ peruerſa videntur dirigantur.

FASCIANDI RATIO.

FASCIANDI ratio quędam eſt ſimplex,vt Tholus, regium,ſcapha, & diſcrimen, & horum modorum alius ab altero faſciarum capite incipit, alius à medijs faſcijs inchoat, alius vtroque modo procedit, vel compoſita eſt, quę ſibi nomen vendicat,aut à ſede quę vincitur, vt oculus, naſus, inguen,aut ab euentis vt operculũ,uallũ coniunctum,aut diſciſſum,& habena. aut ab animalis effigie, vt cancer, accipiter, lepus, & Teſtudo.inſuper in omni faſciandi ratione conſideratur qua parte faſcia initium capiat, qua deſinat, & qua futura fieri debeat. nam faſciarum vſus vel incipit vt continendo curantibus pręſidijs ſubſeruiat,vel vt ipſe per ſe agat modis quibus curatio committitur, vel vt expellat quæ aliunde ad locum defluunt,dum vulnus faſcia cingitur, obſeruatur vt faſcia ad vulnus deligandum lintea aptiſsima ſit, eaque lata vt iniecta non vulnus tantum,ſed paululum vltra vtraſque eius oras comprehendat, dextra pars deligetur in ſiniſtrã,& ſiniſtra in dexterã excepto capite.Hyeme ſæpius faſcia circuire debet, æſtate quoties neceſſum fuerit. initia non ſuper vulnus,neque nexum, ſed hinc aut illinc appareant. Quod circum inijcitur neque molle nimium ſit vt tuto contineat, neque ita tenſum vt premendo offendat. Nexus aut ſimplex aut duplicatus,non qua vulnus eſt inijciendus, ſed alibi. depreſſus non eleuatus ne coarctando lędat.nodus & filum non deorſum ſed ſurſum accõmodentur. Deligatio conueniens fit à latitudine & craſsitie partium coniectura facta. deligentur membra recta in rectum, obliqua vero in obliquum. dum circa vulnus medicamenta, cataplaſmata, ligamenta, & linteamina adhibentur conſiderare oportet vt conferant & non lædant. quæcunque mundiciem celeritatemque admittunt, celeriter mundeque conficienda ſunt, atque vbi euitari dolor poſsit, quàm maxime iocunde. tum reliqua huius generis alia præclarius

agere debemus.Chirurgus ergo peritus eo magis quã alium artificem fungi decet ſuo munere quo ſibi nobilior eſt ſubiecta materia,idcirco ſiue ſecet,ſiue adurat,ſiue alliget,ſiue quid aliud manu moliatur non modo vtilitati ſtudere debet, ſed munditiei & elegantiæ,nec non optimę curationi.Hic itaque Scopus perpetuo habendus eſt in his omnibus quæ molitur Chirurgus vt ægro proſit & non noceat,ac ſumma fide & pietate morborum curationem aggrediatur, fiet porrò id ſi omnia tuto,citra dolorem,celeriter,prompte,ac ſine fraude perfecerit. Hæc in vniuerſum à Chirurgo obſeruanda ſunt,quæ vero ſingulatim in vnaquaq; operatione ab eo perſcrutari debet,ſuis locis, Deo fauente,explicaturi ſumus.

CHIRVR-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

SECTIONIS PRIMAE, LIBER PRIMVS.

De Cranij Anatome. Cap. I.

ARtificis rationalis munus eſt, ac vniuſcuiuſque intereſt, qui de nobili re ſubiecta ſermocinaturus ſit, ac de illa præſertim quę non leuis negotij exiſtat, quemadmodum illam eſſe arbitramur, quæ in noſtris Chirurgicis enarrationibus perpendenda venit, antequam ſermones particulares aggrediatur, rem prius de qua locuturus, & in qua operaturus eſt, ponderare; quemadmodum ſiquis aliquod morbi genus tractare intẽdit, primò affectæ partis naturã & cõpoſitionẽ explicare tenetur. Quapropter operæpretium nos facturos duximus, ſi ne in his defeciſſe videamur, ſubiectum prius perlibrauerimus, vt faciliori quodam modo curatiuam partem auſpicari inde valeamus ea methodo, & praxi à nobis aſſidua iam lectione, ac diuturno experimento comparata, quam nunc Deo optimo maximo annuente Chirurgiæ ſtudioſis impartiri decreuimus. Siquidem id agendum eſſe ratio exigit, atque idem in facultatibus vniuerſis priſcos omnes, qui methodice quidquam tradiderunt, perpetuo egiſſe conſtat: Dicamus itaque. Caput quod nunc eam partem tantum, quæ pilis ſeu capillis aut crinibus tegitur vna cũ fronte intelligimus, Gręce Cephas, Arabicè Ras, & Latinè ſupremum ventrem vocatum, noſtrorum ſermonum ac operationum ſubiectum eſſe, membrum quippe organicum, ex ſimilaribus partibus conſtructum, quarum aliquæ exterius, tãtum continentes ſunt, aliæ continentes ac ſimul contentæ, & quamplurimæ contentæ ſolum. Dimiſsis igitur capillis, ſunt quidem capitis decus, atque ab iniurijs exterioribus tutela quædam, ex fuliginoſis excrementis ſurſum elatis, quod primum obuiam venit cutis eſt, ob excoriationis aptitudinem Derma græcè appellata, cui capilli radicitus inhærent, duræ, denſæ, craſſæ, ſiccioriſq; naturæ, quæ caput totum ambit: huic vndiq; membrana illa quæ panniculus carnoſus, muſculus membraneus, totius corporis inuolucrum, & membrana carnea nuncupatur, ſubeſt, quæ quidem in capite pinguedine deſtituta haud exiguo labore à cuti euelli poteſt, nec non & alijs partibus vt temporibus, fronte, occipitio, muſculi adſunt ſubſtantia & forma differentes, adeo vt quidam eos in fronte panniculi carnoſi partem potius exiſtimẽt, quam exquiſitos muſculos, hoc eſt noſtri corporis partem inſtrumentalem qua arbitrario motu, & iuxta voluntatem propriã mouemur, propterea quibuſdam ipſos ſubſtantias muſculoſas appellare libuit; attamen in fronte duo ſatis confuſi adeſſe videntur, qui obliquè deſcendentes à capillorum ortu verſus internos oculorum angulos ſuperciliorum locum occupant, & illius ſedis eleuationi, oculorumq; adapertioni uſui ſunt: At temporum muſculi, crotaphites Græci vocant, ſenſibus expoſiti, magni, notabiles, ac multi ſenſus exiſtunt, adeo vt, ſi detecti tangantur, conuulſiones facillime excitent. Partibus his vndiq; panniculus ille ſubeſt communiter voce græca perioſtios, in capite vero Pericranion, Arabice al-

Marginal notes: κέφας. — δέρμα. — κροταφῖτες. — περιοςέος. περικρανεῖον.

mocatin,& Latine membrana adnata & circuncranealis denominatus, ſubſtantię neruea,acutiq; ſenſus à craſſa meninge ſubcingente per Cranij ſuturas originem trahens,quo fit vt vulneratus medico quandoque negotium: ægroto vero mortis κρανίον. periculum afferat,ſubſequitur inde capitis os Cranion græcè,Techa arabicè.cerebri Galea latinè,ideſt munimẽtum aut cuſtodia,& calua aut Caluaria,hoc eſt eminens os, communiter græca voce cranion ideſt concauum & cõtinens vocitatum, nam uniuerſa Cranij cauitas ad cerebrũ excipiendum deſtinata eſt, laminibus duabus firmis,duriſq; contextum,& quam plurimis oſſibus fabricatum, quæ uarijs ſuturis in ſimul committuntur,ut per eas dura meninx oſſi capitis alligetur, harum laminum ſuperior inferiore maiorem duritiem conſequuta eſt. interponitur autem ſparſim ſubſtantia quędam rara,poroſa, medullę inſtar, quę omnia membra dicta his uocibus deſignantur,nempe parti exteriori,Cranij, nomen inditum eſt, medię uero oſſis ſpõgioſi,medullaris,& meditullij, minimarum caruncularum ac uenarum exuberantis,partibus alijs nutrimentũ afferentium,inferiori pariter am- διπλοΐδος. bienti ac internas tunicas ſeruanti,diploidis græcè,uitreę latinè,& uulgo ſecundę μήνιγξ. tabulę nomen aſsignatũ eſt,ſub qua craſſa tunica gręce meninx,latine tunica ſubcingens,cerebri:uelamen,aut inuolucrum,& uulgo dura mater,collocatur, membrum quidem ſeminale,duabus tunicis conſtans,exterius aſpera,interius uero lenis,ſubſtantię neruę,à cerebro ſeiuncta,ſed eius propugnaculum eſt.Hęc dum cerebrum attollitur & ſubmittitur,cum perpetuo moueatur continuè pulſat. Sub- χοροειδής. ſequitur immediate altera mollis tunica tenuiſsimaque gręce chorois & chori formis ab Auicennę interprete ſecundina,communiter ſeruatiua, & uulgo Pia mater dicitur,namque immediata quadam contiguitate cerebrum ab ipſa tangitur, ut non modo amplectatur,uerum etiam in eius profundum ſeſe una cum dura meninge inſinuet,natura enim inter cranium & cerebrum, quia ſubſtantijs multum diſcrepant,utraſque meningas poſuiſſe uidetur,ſub hac cerebrum ſtatim exponitur gręce ratione ſitus,quia in capite locatur,Encephalos dictum, uniuerſam cal- ἐγκέφαλος. uariam replens,mollis ſubſtantię,coloris albi,ſuperficiei cuiuſdam inęqualitatis. iuxta medium rectam diuiſionem in longitudine conſecutum,poſterius ad latitudinem,ubi cerebellum gręce parencephalos dictum repoſitum eſt,anterius uero ubi tota cerebri moles reperitur frigidior, laxiorq; cęteris partibus, ex ſe penitus ſenſus & motus expers,& ſi per accidens ab arteriarum copia moueatur,& tanquã aggregatum inſtrumentum,affectiones proprias & alienas ſentiat,animę ratiocinatricis domicilium,neruorumq; mollium omnium propago eſt,ac omnes imaginationes,& intellectus,complectitur:Oſſa capitis pro natura ſe habentis octo numero eſſe demonſtrat anatome,ſed quæ noſcenda ac perpendenda nunc ueniunt ſex tantum fore ſtatuimus,ſuturę uero ea diuidentes à latinis uerę & legitimę, à ῥάφαι. gręcis Raphes,ab Arabibus adoren,& uulgo commiſſurę dictæ,tres ſunt,duæ obliquæ anterius & poſterius caluariam ſegregantes, tertia rectè ab ambabus prædictis ad longitudinem ipſam ſeparat,omiſsis tamen duabus petroſis à lateribus ſi- λιθοειδής. tis,græce quia petræ ſpeciem referunt,lithoides,& lapidoides,& latine ratione ſi- λεπιδοειδής. tus temporales & à piſcium ſquammarum ſimilitudine ſquammoſæ, & ſquãmæformes uocantur.uerum quoniam obliquæ interius penetrare uidentur, mendoſæ uulgo dicuntur,ſunt & adhuc aliæ in ſuperficie ſitæ ſenſum propemodum latẽtes,nulliuſq; momenti,quæ Rimæ & harmoniæ rectius quàm ſuturæ ab anatomicis uocitantur.Hæc omnia capitis oſſa differunt inter ſe nomine, ſubſtantia figura,magnitudine,& ſitu.namque frontis os quod eam inferius partẽ denotat, quæ ſuperiorem oculorum ſedium regionem cõſtituit,ſuperius uero cui terminus coronalis ſutura eſt,ubi pars anterior cerebri reconditur, græce metopon, arabice μέτωπον. hezem hamezec,latine frons,ſinciput,os coronale,pars inuerecunda, prora, & os ſenſus communis appellatur,in pluribus continuum, uniuſque ſubſtantiæ penes ſupercilia cauæ duriuſculæve,in aliquibus uero in duas partes rectas ſectum ob ſa

gittæ

gittæ ſimilis ſuturæ uinculum ad naſi terminum uſque,ubi os illud reperitur à grę
cis iſthmoides dictum,& hac parte cognoſcentis animæ potentia,phantaſia,com- ἰςμοίδες.
munisq; ſenſus reponitur,os iſtud debile,ac ſubtile eſt,magis tenue uertice & oc-
cipitio,eiusq; uulnera quandoq; ſalubria atteſtatur experimentum,cùm ſedis oc-
caſione facile per quam plurima uaſa ac diuerſos meatus expurgari ualeat, for-
maq; ſua orbiculari telorum generibus omnibus obſiſtat,quamuis ſecus credide-
rit Hippocrates;At ſumma pars uertex,& cacumen,oſſa parietalia,& temporum,
à latinis, à gręcis Bregma , & Corypha,ab Arabibus Alema & Zeudech nuncupa βρεγμα.
tur,ſuturæ in ſagittæ morem rectitudine finditur,ſedes diſcurſus, ſeu componen κορυφή.
tis ac diuidentis animę facultatis, vt aiunt, integumentum ; figura eſt tetragona
duarum laminum,ſoliditatis non exquiſitæ, interdum admodū debiles,tenues,
& cauæ,vt in nuper natis videre expedit,qui in reſpiratione, ac lactis ſuctione eā
partem potisſimum mouent,quæ vulgo molamen vocitatur. ibique cùm nuſquā
ſuturę laxius hęreant,& capitis pars tenuisſima ſit,cauteria vel candeſcente fer-
ro,vel auro,uel adurēte quopiam medicamine pro alicuius effectus ratione, ſed
parum tuto interdum,exiguaq; adeo vtilitate nonnulli adhibent.circunſcribun-
tur autem anterius à frontis oſſe ſutura coronali media,poſterius vero à colloto-
lę oſſe ſeu occipitio ſutura lambdali mediante,à lateribus quoque ſquammoſis il
lis ſuturis qua parte ſolidiora exiſtunt,vti poſterius ob osſium crasſiorum , ſoli-
dorumq; conterminum.Huius ſedis vulnera non leuis ſunt negotij . Pręſertim ſi
inter frontem, & uerticem occurrunt,nam hic paucisſima , tenuisſimaque carne
tegitur,atque ibi ſuturæ laxę ſunt,& plurimum cerebro ſubeſt : Poſterior capitis
locus Gręce,inion, & opiſtrocranion,Arabice hezen hahoreph,Latine os occipi- ἴνιον.
tis,occipitij,lambdę,puppis,pixis,& os memorię, appellatur,cui cerebellum ſup-
ponitur,fons,& origo ſpinalis medullę,ac neruorum omnium ſolidorum initiū,
corpori vniuerſo ſenſum,motumq; deferentium.vbi etiam recordandi, ac rerum
compoſitionem,& diuiſionem ſeruādi facultas viget:vnicum quidem eſt hoc os,
quod ſignatur ſutura lambdois,infimum,crasſius, cęterisq; maius , ſolidisſimum,
& inęquale vt partem valde nobilem tueatur,ac vt poſterius, deficiēte oculorum
vſu tutius in noxarum generibus ſe habeat,quapropter quæ huic eueniunt vulne-
ra,minus lętalia eſſe creduntur:laterales partes penes oculorum angulos exter-
nos,Græce crotaphites,& lapidoides,Latine oſſa temporum,& tempora,Arabi- κροταφῖτες.
ce hezendachin,ſquammoſę commiſſurę ambiunt , ſubtilia, inęqualia , ſed ſolida λεπιδοΐδες.
oſſa ſunt,cęterum ſolutiones continui huic parti occurrentes,lethales iudicantur,
vbi dolores,& conuulſiones ob muſculi illius ſedis nimium ſenſum , ac arteriarū,
venarum,& neruorum copiam,ſępe patientem infeſtant,contigua osſibus petro-
ſis exiſtunt:Nec oſſa lateralia,eminentia,Gręci zygomata,Latine paria, & iugalia ζύγωματα.
ob id appellata,quod boum iugis comparantur,contemni debent , namque eorū
initij fracturę penes angulum externum oculi,temporalis osſis inferiori parti co-
hęrentes,cum inſignes fuerint,ob eorum alligationem,& conſenſum cum inferio
re maxilla,& quia temporum muſculi idoneum propugnaculum ſunt,periculo,ac
ambiguitate haudquaquam uacant:Verumtamen vt quę hactenus dicta ſunt luci
diora reddantur,typis exculptas capitis figuras inſpiciamus,aptisſimas noſtra qui
dem ſententia prędictorum ſermonum explanationi . Osſium igitur numero ſex
quantitatem,formā,& ſitum,characteribus grandiuſculis ſignatorum,prima oſtē-
dit figura,quorum omnium nomina in margine impreſſa leguntur: In ſecunda,ſu-
turas tres ſerratas,notabiliores,verasq; deſcripſimus,quę in cranio naturalem fi-
guram ſeruāte,coeuntes hanc effigiē Ͻ—C propemodum formant,aut fortaſſe vt
aliqui credunt ſimillimam literę Gręcę X , ſed potius talem Ͻ—Ͻ verius tamē la
tinam noſtram maiuſculam H. pariter etiam duas laterum notas , mendoſas, aut
ſquammoſas,delineauimus;ſingulatim verò quę in ſede anteriori apparet obli-
què procedens verſus angulos oculorum externos,vbi coronę locantur, Gręce à
rotun-

στεφανιαία. ὀβελιαία.

rotunditate ſtephaniea, Arabicè hachlilij, Latine coronalis dicitur, quanquam ab arcu effigie vulgo arcuata, arcualis, & ſutura prorę nuncupatur; At rectè lata, Grę cè obelięa, Arabice zeudech, Latine media & recta, ac ob talem formam latiore vocabulo ſagittalis dicta, partem Caluarię dextram à ſiniſtra ſeiungit: Quę poſterius locatur, à litera Gręcæ Λ, imagine lambdoidis & hipſyloidis nomine pronuntiatur, Arabice lamdij, & Latinè lambda, lambdalis, & voce corrupta lauda, & puppis: Reliquę vero commiſſurę, quarũ vna ab infima lambdæ ſede ſurſum aſcendens quaſi inſtar ſemicirculi ſupra aures ad coronalis ſuturæ terminum perrepit, à Græcis crotaphiæ, à Latinis lapideæ, & vulgo petroſæ dictæ ſunt, ac ob ſoliditatem forſan ſquammarum ſubintrantium quibus inuicem compinguntur. Hippocrates ſuturarum nomen ab eis auferre videtur, & à ſquammarum ſimilitudine ſquammoſas conglutinationes appellat: Tertia ſagittalem ſuturam per frontis medium, ad ſupercilia, & naſi ſummum vſque, deſcendere in quibuſdam caluarijs tùm uirorum tùm mulierum commonſtrat, quæ pariter in pueris ad ſeptimum uſque annum manifeſte dignoſcitur. Huiuſmodi enim ſuturæ in naturali capite annotantur, uerum in aliquibus grandiores, ac laxiores, in alijs exiliores, & magis compactæ uidentur. Capita autem naturalia uocamus, ſphærica cum ad iniurias repellendas figura talis idonea ſit, paulo utrinque depreſſa, poſterius aliquantulum prominentia, in uertice plana, ut in prima figura patet, quemadmodum in ſecunda, ſuturæ ipſę delineatę inſpici poſſunt: Hęc euariant in capitibus per accidens alteratis ut Genuenſium, Gręcorum, & Turcarum, modo à naturalibus plurimum non deflectent; In capitibus uero ab hac forma euariantibus, quę non naturalia cenſentur, quatuor uarias formas ſiue ſuturarum imagines, & ſi raro eas ſpectare contingit, annotauimus, quas Hippocrates tantum meminiſſe uidetur, dum inquit hominum capita nihil inter ſe ſimiliter habent, neque ſuturę capitis in omnibus eodem modo conſiſtunt, uerum quiſquis ex priore capitis parte prominentiam habet, vt in quarta figura, ex ſagittali & coronali formatur obiectiue intuenti litera talis ⊥ deficiente tuberoſitate poſteriori, deducta nimirum à coronali ſagittalis ipſa uſq; ad ceruices, contra uero cum anterior prominentia perit, poſteriori eleuata ut in quinta figura, eędem ſuturæ in formam literę T ſe habent, adeo vt iam coronali deleta ſagittalis à lambdoide orta recta fertur vſque ad naſi ſummum: quod ſi prominentia utraque iam deperdita ſit, uertex eleuatur, his coronali & lambdoide obliterata, iuſta medium efformatur ✝ ex ſagittali cranium ſecundum longitudinem ſignante, & ex altera tranſuerſa interſecante ut ſexta figura notatur, & Therſitis caput oſtendebat: Quartam non naturalis capitis figurã addit Hippocrates, in qua anterior, & poſterior ſedes extuberat media abolita, hæc oblongiora exiſtunt ut ſeptima figura obſeruatur, in quibus cum cerebri operationes quædam deprauentur, uita haudquaquã ſeruari poteſt: Sunt qui capita in latera ad utranque aurem inſigniora, quàm in anteriori poſterioríque ſede prominere autument, ut Indorum ex Peru, & octaua figura percipitur, quorũ ſuturæ, ualde differentes inordinatas effigies ſeruant, quæ quoniam animo concipi poſſunt, & re uera non inueniuntur, fuerunt, ab Hippocrate ſilentio prætermiſſæ: Capita etiam ualde magna reſpectu uniuerſi corporis uiſa ſunt, ut Nicomachi caput fuiſſe fertur, innumeraque formarum genera à naturalibus ſub diuerſo cœlo ſunt perſpecta, quę tanquam moſtroſa omittenda uidentur. Nos vero nuſquàm huiuſmodi ſuturarum uarias ſpecies, quanquam capita monſtroſa diuerſa & cimiterijs & anatomicis adminiſtrationibus pernotauerimus, inuenire potuimus, ſed fere ſemper naturales, aut naturalibus non admodum abſimiles perſpeximus: Nona quidem figura membranæ craſſæ ſubcingentis, uulgo dura mater dictæ, à qua neruea tunica exterius caluariam cingens, emanat, formam & ſitum inſpicere poterimus. Decima uero eſt, in qua ſuperficiei forma ac cerebri magnitudo, & ſitus apparet, animæ ratiocinatricis domicilium, neruorum & ſenſus omnis motuſq; uoluntarij

tarij principium,ſed quia tunica ſeruans.Siphac,ſecundina,& pia mater uulgo dicta,adeo tenuis,ut ſit uel araneorum tunicis debilior,adamuſſim delineari non poteſt,propterea eius effigiem prætermiſimus.nitantur igitur anatomes ſtudioſi ipſam,re ipſa cognoſcere;Nec ab re factum hoc putamus, dum capitum formarum, ſuturarumq; in his noſtris enarrationibus de vulneribus capitis, & caluariæ curatione differentias ſcrutari uolumus,nam eo tendimus ut Chirurgi caluariam ferreis inſtrumentis tractantes,tuto,ac quam minimo cum ſtrepitu,& dolore, operentur,has uarias figuras diligenter animaduertentes, & capitum conditiones diuerſas conſiderantes,quarum meminit Hippocrates,libro de caluariæ curatione, & libro quinto,& ſeptimo de Morbis popularibus,Ariſtoteles libro primo de hiſtoria animalium capite decimoſexto,Celſus libro octauo cap.primo, Galenus libro de oſſibus capite primo,libro 9.de uſu partium capite decimoſeptimo, & commentario primo libri ſexti epidemiarum commento trigeſimoſeptimo,& Auicenna prima primi Doctrina quinta capite ſecundo,& prima tertij tractatu tertio capite vndecimo,& hæc à nobis diuturno uſu,& longa experientia ſunt obſeruata.

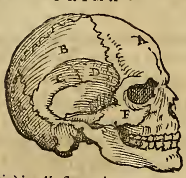
CRA-

CRANIORVM IMAGINES, QVORVM HISTORIA SVPERIVS ENARRATVR.

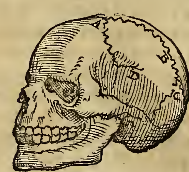
1

PRIMA

A. Os frontis unicũ, metropon Græcè, Latinè coronale, & uulgò prora uocatur.
B. Oſſa duo Bregmatis græcè, ſincipitis latine, & uulgo pa rietalia.
C. Oſſa duo ab inſigni duritie græcè lithoidea, latinè lapidoſa, & uulgò petroſa.
D. Oſſa duo ibecillia & tenuia græcè crotaphites, latinè tẽporum & uulgò le Tempie.
E. Os occipitis unicũ dẽſiſſimũ & firmiſſimũ, uulgo la coppa
F. Oſſa duo zigoides græce, & latinè iugalia, ſiue paria.

SECVNDA

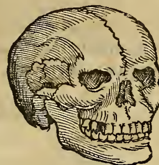

2

A. Sutura ſtephaguita græcè, coronalis latine, & uulgo arcuata.
B. Sutura obeliéa græce, recta latine, & uulgo ſagittalis.
C. Sutura lambdoidis græce, latine lambdæ, & uulgo laudæ.
D. Sutura crotaphiæ græce, mendoſa latine, & uulgo lapidoſa dicta, rectius tamen ſquammoſa conglutinatio eſſet appellanda.

3

TERTIA

Caluaria, in qua ſagittalis ſutura in aliquibus per mediam frontem uſque ad naſi ſummum deſcendere uidetur, & frontem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur.

QVARTA

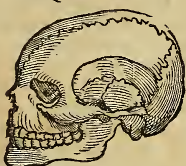
4

Caluaria anterius eminẽs, poſterius depreſſa, in qua ex coronali, & ſagittali ſutura efformatur ⊥ literæ aduerſæ ſimilis, lambdoide abolita.

5

QVINTA

Caluaria, in qua anterior eminentia perit ſeruata posteriori, & coronalis ſutura aboletur, ſeruata lambda, quæ cum ſagittali T literæ imaginem refert.

SEXTA

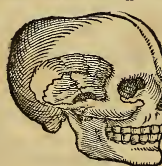
6

Caluaria anteriori, poſterioríque eminentiæ conciſa, uertice paulò ſubleuata, in qua binæ, quæ uidentur ſuturæ, ad rectos angulos ſe inuicem interſectæ literam X repræſentant.

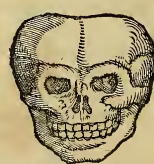
7

SEPTIMA

Caluaria anterius, ac poſterius extuberans, uertice deſidente, fictaque credita, cum uiuere deficientibus multis cerebri operationibus nequeat.

OCTAVA

8

Caluaria iuxta tempora eminentias gerens monſtroſa & exili uita, quæ animo cõcipi poteſt, ſed re uera non inueniri.

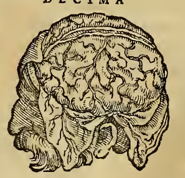
9

NONA

Delineauimus etiam ſitum, & formam craſſæ meningis uulgo dura mater dictæ duplici tunica contextæ, cui arteriæ ac uenæ quam plurimæ interponũtur, motum ipſi perpetuo præſtantes; ab ea etiã pericranion ortum ducit.

DECIMA

10

Poſtremo quãta ſit cerebri moles alba, tenuis, & inæqualis, undique caluariam replens, hac figura ſignatur; deficit autem ob ſui tenuitatẽ mollis tunica, pia mater uulgo dicta, quæ ob tenuisſimã eius ſubſtantiam delineari non poteſt, ideo realiter inſpicienda uenit.

12

Oſſa caluariæ propriis ſuturis diſiuncta.

DVODECIMA

11

Clypeus ſiue Galea aut pars Cranii ſuperior ex anatome orbiculatim ſerra diſſecta atq; diuulſa.

VNDECIMA

TERTIADECIMA

13

Oſſa caluariæ a modiolo ſublata, in quibus & laminarum, & meditullii ſubſtantiã inſpici poteſt.

DE ESSENTIA VVLNERVM CAPITIS, ac fracturarum caluariæ, earumq́; differentijs. Cap. II.

CAPVT nobiliſsimum quidem ac ſupremum humani corporis mē brum, cùm ſe nullo propugnaculi genere tueatur, ab una quauis euidenti cauſa, & quæ extrinſecus uenit, Græcè procatarctica dicta, facillime affligi poteſt, nempe vulneribus, cōtuſionibus, & fracturis, quemadmodum [a] etiam ab internis, ortis nimirum in eo inflammationibus, aut cùm ab humorum acuitate, eius oſſa tumore, aut teredine moleſtantur, vel dum [b] ex magna vaporoſę humiditatis copia, uel craſsi flatus abundantia ſub caluaria, aut in eius cauitatibus contenta, ex uehementi motu uirtutis expultricis, oſſa ipſa ſciſſa, aut ſuturæ diſiunctæ, appareant, ægritudo ſane pernitioſa, quam ſubſequuntur poſtea affectus, aut nunquam, aut difficillimè ſanabiles, de quibus inſtituti noſtri non eſt in præſentia ſermonem habere: uerum ut amicis noſtris gratificemur, ac multorum ſaluti omnibus profecto caducis rebus præponendæ conſulamus, nec non etiam utilitatem quandam commodumq́; ex his inſtitutionibus qualeſcunque ſint, Chirurgiæ incumbentes, conſequātur, has lucubrationes noſtras in lucem edimus. Cùm itaque de humani capitis uulneribus, ac caluariæ fracturis, ſermocinaturi ſumus, cumq́; etiam prædictorum affectuum naturam, quam iſti eſſentiam uocant, curationeſve deſcribere intendimus, prius quidem quot uulnerum, & fracturarum genera multifariam uarijsque cauſis caput ipſum inuadant, haud ignorare neceſſe eſt. Poſtmodum quonam pacto inuicem differant, ac quibus uocibus ab antiquis deſignata ſint. deinde quibus indicijs, rationibuſque mortem aut uitam præſagire conueniat. Poſtremo horum affectuum curationem tum uniuerſalem, tum etiam particularem oſtendemus, atque terminis notis antiquorum operationes, medicamenta, & inſtrumenta, necnon à recentioribus ſedulo, ac ſtudioſè inuenta ordine redigemus, Auicennæ [c] principis curatiuas indicationes, Hippocratis [d], Celſi [e] ac Galeni [f] teſtimonijs, comprobantes: Quod autem ad uulnerum, ac fracturarum capitis diuerſitatem attinet, dicimus [g] omne uulnus aut exteriorem duntaxat partem extra caluariam cutim ſcilicet offendere, quo ſimplex inciſio, aut ſola contuſio, aut punctura, uel abraſio, aut ſubſtantiæ diminutio quædam efficitur; aut panniculum carnoſum, uel muſculorum ſubſtantiam, & ſi nullibi præterquam in temporibus ſui eſſentia latè pateat, adeo ut ægre percipiatur, afficere: uel etiam penitius delatum Caluariæ inuolucrum pericranion dictum opprimere, uel adhuc caluariam leuiter corripere, interdum etiam ad medullaris ſubſtantiæ ſedem uſque figi, uel inferiorem caluariæ partem diploidem ſcilicet lædere, ſæpe etiam caluariam ſubingrediens, tunicam craſſam unà cum membrana tenuiſsima, cerebrumq́; excruciare. Ex quo mortem languentes oppetere neceſſarium eſt. At ſi corpus aliquod ſolidum, graue, & obtuſum capiti obeſſe contingat, frangitur interdum os, & paſsio talis Græce catagma & ſpaſma, Latinè contuſio dicitur, ſed potius, quia affectus oſsis eſt, [h] fractura uocari debet: Porrò fracturarum uariæ formæ ac differentiæ occurrere ſolent, nam flectuntur ſæpe ac comprimuntur oſſa caluariæ abſque ulla apparente fractura, aut rima ut in pueris contingere ſolet, quandoque, & ſi raro, ſecundum partem flectuntur, & altera parte frangūtur; interdum etiam fruſtatim atteruntur, uti quotidiè explorat chirurga manus. Cæterum [i] cum ea uulnera quæ cutem tātum offendunt, ſimplicisſima ſint, nec medico, nec medicamentorum ope egeant, ſilētio, hic prætereunda uidentur, & ea pariter, quæ ad pericranium uſque conſcendunt. quia ob eorum facilem curationem ſimplicia identidem creduntur, breui oratione tranſigenda ſunt, ſiquidem [k] Scopus noſter, & finis eſt de capitis uulneribus com-

- a ¶ Gale.2. de morb. cauſis. in fine. & 4. meth. cap.1. Auic.2.1. ſum.2.cap. 16.
- b ¶ Hipp.lib.de offi.m. in fine.& primo epide. in filio plateæ. Aet. lib.6.c. 25.Pau. lib.3.ca.7.Auic. 1.3.tra.2. cap.3. & tra. 3. ca.1.& 4.& 3.4.tra. 2.c. 20. Albu.lib. 2. cap.1.
- c ¶ 5.4.tra.3.c.1
- d ¶ Lib. de calua.curat.
- e ¶ Lib.8.cap.4.
- f ¶ 6.meth.cap. ult.
- g ¶ Hipp.lib. de calua.cura.Gal. 6. meth. cap. 6. Auic.1.3. tra.2. ca.3.& tra. 3.ca 14.
- h ¶ Gale.in lib. Hippo. de fract. com.1.li.de cōſti.ar. m. cap.6. lib. artis par. m. cap.91.lib. 2.de mor.cau.ca. ult. & 4.meth. c.1. Pau.li. 6.ca.89. Aui.2.1.ca. 4.& 5.4.tra.2.c.1.
- i ¶ Gal.3.meth. cap.2.
- K ¶ Gal.2.meth. cap.6. & lib. de ſectis.cap.1.

a ¶Hipp. lib. 1. de morbis, Celſus, in ſuo prohemio. Gale. 4. meth. c. 1. Aui. 4. 1. cap. 1.

b ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 90. 3. meth. c. 4. Aui. 2. 1. cap. 2.

c ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 92. 4. meth. cap. 1.

compoſitis, ac caluariæ fracturis ſermonem habere; Et cùm ex medicorum [a] omnium ſententia morbi uniuſcuiuſque curationis initium ab eius morbi eſſentia ſumendum ſit, neminem latere debet bifariam uulnerum, ac fracturarum eſſentiam Chirurgum ſpeculari, uel quoad eorum ſimplicitatem & compoſitionem, & hę penes uulneris diſpoſitiones attenduntur: uel quo ad partem ipſum uulnus ſuſcipientem: Porrò [b] ſimplex uulnus illud eſt, quod nec morbus alter ut inflammatio, aut fractura, nec ſymptoma diuerſum ut intemperies, aut dolor, nec propria cauſa, ut telorum genus aliquod, nempe lapis, ſagitta, aut quid ſimile comitatur, contra uero illud compoſitum eſt, quod horum aliquid aſſociatur. Denuo [c] uulnus illud ſimplex eſt, quod ſimplicem ſeu ſimilarem particulam ſolùm afficit, ac dum curatur uno ſimplici tantum medio, cura abſoluitur; Compoſitum uero, quod organicum membrum ex ſimplicioribus concretum occupat, adeo ut ſimul uariè corporis partes actionibus diuerſis inſeruientes lædantur, intentiones multiplices in eorum curatione requirentes. Etenim [d] uulnus ſic definitū eſt, ut ſit morbus in unitate, ſimplicium, & compoſitorum membrorum communis, ab extrinſeca cauſa cōtinuum ſoluente productus, quanquam elegantius fortasſis peritus Chirurgus uulnerum eſſentiā iuxta eius ſimplicitatem & compoſitionem perpēdat, methodum, ſeu curandi rationem ab huiuſcemodi conſideratione aſſumens, quemadmodum in ſequentibus, dum circa fractam caluariam uerſabimur, cognoſcere poterimus.

d ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 88. 1. de mor. diff. ca. 3. 1. de mor. & ſympt. cap. 2. 3. meth. ca. 4. Aui. 2. 1. cap. 2.

Caluariæ itaque fracturę à formarum differentia nomina ſibi diuerſa ſortiuntur, uti ordine quodam formarum copiam, & uarias fracturarum ſpecies ſeniores medici deſcripſere. Nos uero multas tanquam ſuperuacaneas dimittemus, illas duntaxat enumerantes quę frequentius occurrunt, ac Chirurgo maius negotium faceſſunt. in hoc Hippocratem imitati, qui à nominum caterua in fracta caluaria abſtinuit, quem ſecutus eſt pariter Gal. & ad ternarium numerum nempe ad ſciſſuram, contuſionem, & fracturam ea omnia redegit, quaſi partes ad genera, aut quaſi cōpoſita ad ſimplicia, attamen quinque tanquam magis acceptas, & notabiliores his uocibus appellatas aſſumemus: FISSVRAM, ſiue SEDEM, RIMAM, ELEVATIONEM, COLLISIONEM, ET OPPOSITIONEM, ſiquidem caluarię os pro teli ictus atq; oſſis uarietate uariè frangi ſolet, ſuntq; uniuſcuiuſque modi ſpecies plures, & ut à prima, utpote ſimpliciori, anguſtiori, leuioriq; exordiamur, cum ab acuta exacte teli aciè fractura in oſſe imprimatur, ac ſenſus uiſus fere effugiat, & tantum ueſtigium eorū quibus inflicta plaga eſt, apparet, à Gręcis Rhogme, ab Arabibus Ragamia; & à Latinis fiſſura, inciſio, & ſedes dicitur. potiſſimum uero ſedes uocatur ubi oſſe in ſuo ſtatu manente, qua parte telum inſederit uidere licet, quamuis ſemper ſenſui anguſta appareat, nāque ſedes ex Galeni [e] ſententia recta, & anguſta, ſuperficiei oſſis intercilio eſt, & Paulo [f] Aegineta authore, Rhogme leuis caluarię inciſio eſt, in qua nequaquam os uitiatum foras emouetur, ſed remanet in ſua natura: Huic à capillorum imagine capillationem, ſeu capillarem fracturam Albucaſis interpres & ipſum ſequuta Chirurgorum recentium turba nomen impoſuit. Hęc dum intima petit, aut diploidem lędit Trichiſmos gręce uocatur, quā Paulus arctisſimā Rhogmē eſſe affirmat, qua ob ſui anguſtiam & altitudinem ſępe ſenſus decipitur, quo fit ut obſtruſa grauisſimorum ſymptomatum, mortisq; cauſa exiſtat. Hęc, fracturarū caluariæ una ſpecies eſt, ſecundum magis & minus uarietatem ſuſcipiens, nam & tenuiores & tenuisſimæ, & longiores, & breuiores, & rectiores, & curuiores, & magis, & minus profundæ oſſis fiunt ruptiones & fiſſuræ, quæ nec ſtatim poſt percuſſionem, neque in his diebus quibus laborum auxilium adeſſe poteſt, apparent: Secundam fracturæ ſpeciem, Rimam dictam, quæ ferme ſemper contuſioni adiuncta eſt, quadrifariam rimari poſſumus, uel enim à corpore graui, obtuſo, non incidente, os frangitur quo fit ut Rima tantum appareat, aut in plures partes os atteratur & ſuam non ſeruat naturam, cum detruditur intro, uel extruditur extra, & ob id ſæpe meningas interne afficiantur Græce, [g] Ecpieſina, quaſi compresſio ſeu effractio.

ῥωγμή.

e ¶6. meth. c. 6. & lib. de medicis diffinit.

f Lib. 6. ca. 90.

τριχισμός.

g ¶Gale. lib. de diff. medi. Pau. lib. 6. cap. 90.

ἐκπίεσμα.

ctio,Arabice Antica,Latine Rima,fiſſio,& fractio uocitatur, hoc in adultis euenire ſolet,& ubi caluaria induruerit.At ſi Rima in oſſe duro,diuiſio ſeu fractio quædam tenuis ſit,circunquaque contuſione aliqua circundata, ſic ut interdum exterior lamina tantum,quandoque interior,ſæpe utraque Rimam præſertim in ſincipite contrahat,& in hoc affectu ſecunda lamina à prima hiat,& iuxta medium meningas comprimens nocumenta grauia inferat,potiſſimum dum exteriorem laminam incolumem arbitrati,internam perennem magis credimus,& paulo poſt languentes dies ſuos claudunt,græci [a] hāc fracturā Engiſoma,& Engiſomata,quaſi inhærentia ſeu corporum appropinquatio,Arabes Manuſis & Moneſis,& latini diſtractionem,& ſeparationem nominant,potiſſimū ubi os perpeſſum ita infra ſanū ſubſidet,ut mēbranā cerebri. cōtingat.ob id Paulus dicebat engiſoma caluæ, ictus eſt.in quo os uitiatum ad interiorem cerebri membranam deſcenderit,negātibus autem hanc fracturæ ſpeciem,reſpondemus [b] capitis oſſa interne molliora eſſe, externe uerò in utraque ſuperficie duriora,& hinc efficitur [c] ut quandoque findantur,interdum ut deſidant, ſiquidem externa ſuperficies in eodem ictu in ſe ipſam cedere poteſt,interna uerò non,ſed Rimam contrahit:Alia lætalis fractura illa eſt,cùm ex ictu uehementi à telo graui & obtuſo oſſa caluariæ proprijs ſuturis diſiunguntur,aut fruſtatim diuiſa,inuicem compinguntur,ut inſigniori fractura diplois ipſa à prima lamina afficitur, unde poſtea & cauitates & ſinus inæquales in ea apparent,& membranæ internæ raro noxam euadere poſſunt.nam teſte Hippocrate ſutura quæ nudato oſſe in plaga conſpicitur,quacunque parte capitis uulnerata,telum ſuturæ inſederit,ad reſiſtendum & ictui,& telo infirmiſſima eſt, præcipue coronalis quæ inter frontem & uerticem ſituatur,ubi caput infirmiſſimum eſſe demōſtrat anatome:[d] Græce talis fractura Camaroſis,& Camaromata,ubi oſſa in teſtudinis formam & quaſi camerata uidentur,Arabice cutamotos,Latine cameratio,& abſconſio dicitur.de hac quia raro occurrit,nullum uerbum protulit Hippocrates,quæ tamen interdum ſenſibus dignoſcitur, interdum etiam omnino latitat:Tertia fracturæ ſpecies nimirum ad eundem modum in triplici differentia ſe habet,nam telum ſecans, uel cranij ſuperficiem ſignat, fruſtulum oſſis diuidens, quod undiq; eleuatur,& recedit à proprio loco,Græce Apoſceparniſmos,Arabice Alberia,Latine rimularis fractura nuncupatur,quæ anguſtiſſima Rima eſt totum os ſecans;uel à telo oſſis ſuperficies exciditur,ſed non undique ſeparatur,& alicui parti adhæret,Grece [e] Encope,& Diacope,Arabice Angin, Albucaſi excepto,cui libuit Klaham ipſam nominare,Latine exciſio,& eleuatio,uocatur: uel et profundius telum imprimitur,& os ſic eleuatur,ut membrana cerebri inuolucrū pateat,Græce eadem uoce Apoſceparniſmos,Arabice apoſtatiſmos,Latine comminutio,& more Albucaſis Aſcialis fractura nuncupatur,ab effectus fortaſſe ſimilitudine inſtrumenti ſecuris Aſciæ,uocitati in lignorum ſuperficie:Quarta fracturæ ſpecies,quę ferè ſemper ſenſibus occultatur,pariter ſub tribus modis uideri ſolet, & ſi in eadem cauſa contundente conueniant,quorum primus immerito fracturæ nomen adeptus eſt,cum in eo nullam continui ſolutionem dignoſci fas ſit, ſed os duntaxat inflexum,ſed non ruptum, in ſua ſubſtantia molli contracta appareat. quippe neceſſarium eſt quod id quod cōtunditur ſi molle fuerit ut loco cedat corpori contundenti,& comprimatur in ſua ſubſtantia abſque fractura. ſi uero durū ut recedat à proprio loco,& ibi Rima adſit aut manifeſta,aut occulta. Hoc,teſte Hippocrate,puerorum capita,oſſaq; mollia,ac natura humida oſtendunt.quod à Galeno [f] ſub his uerbis declaratur,Colliſio magna ex parte accidit in carne,quāquam nonnunquam & in oſſe euenire uidetur,idq; maximè in pueris,ſiquidem oportet ut in ſe ſe cogatur omnino id quod colliditur,atque ita ſit molle ut abſolutam duritiem non aſſequatur,ſimilem quandam imaginem huiuſcemodi colliſionis, uaſa ænea,aut plumbea referunt,dum à ſolidiori corpore uiolentia quadā impinguntur.nam abſque fractura,contuſa pars decidit,ibiq; cauitas quædam perci-

a ¶ Gal. lib. de diff. m. & li. 2. de mor. cau. in fine. Pau. lib. 6. c. 90.

b ¶ Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. ca. 4.

c ¶ Cel. li. 8. c. 4

d Gal. 6. meth. cap. ult. & 8. de uſu part.

e ¶ 2. de cau. morborum. ca. ult.

f ¶ 2. de cau. morborum cap. ult.

pitur,quia os in interiora deflectitur.cum hæc igitur humanæ caluariæ accidit græce [a] Tlaſma,& Tlaſis,Arabice Alchafad,Latine colliſio,impulſio,& inflexio uocari ſolet.Itaque hanc intelligens Hippocrates ait, oſſa contuſa ſæpe in ſui ipſius natura remanēt, uerum fracturæ ſpeciem nullam oculis intuenti agnoſcere datur quali nam ſpecie, & quanta magnitudine exiſtat: Secunda differentia eſt, dum una cum colliſione fiſſuræ,aut Rimæ,conſpicue dignoſcantur, uel latentes in ipſa ſola diploide introcedunt,Græce Entlaſis,Arabice Heſſema, Latine infractio dicta eſt,quæ ad mentem Hippocratis cum maiori,& minori oſſis parte introcedere poteſt,& magis ac deorſum profundius,& minus ac magis in ſuperficie: uerum in ſingulis modis plures ſpecies fiunt,nam ſquammæ iuxta longitudinem,breuitatem, craſſitiem, & tenuitatem, uarietatē ſuſcipiunt,prout etiam teli figura,ac magnitudo,fuerit,porrò telum nō modo id quod alterum percutit,aut vulnerat, ſed quod ſuper hominem cadit,uel ſuper quod ipſe incidit intelligi debet.ideo ſi graue erit,caluariam deprimit orbiculari compreſſione,adeo ut undique à parte ſana compreſſa ſegregatur,quandoque uerò ſecundum partem ſano adhæret, quippe etiam comprimi contingit, & à ſano parum in parte diſiungitur, quæ omnes fracturæ perpetuo cum contuſione à ualidis cauſis imprimuntur: Tertia iſtarū colliſionum differentia fit dum ſuperior lamina ſine oculata fractura comprimitur, inferiore fracturam manifeſtam patiente, in qua oſſa à ſui ipſius natura recedere dixit Hippocrates,& ipſum nondum nomen proprium huic indicaſſe aſſerit Galenus, ſed tantum compoſitam fracturam eſſe, fuiſſe atteſtatum. nam ex Hippocrate ipſo caluariæ fracturæ quæ ſex ſunt, ſub duplici modo formantur, quarum tres ſimplices ſunt,ueluti ſectio,dum os a telo leui non acuminato ſecatur,& ibi ſedes remanet:aut tantum colliditur abſq; Rima.Tertia eſt ſimplex Rima, quæ interdum latitat,interdum aperte dignoſcitur:Compoſitæ uerò illæ ſunt,quæ præter oſſis fracturam aliud morbi genus continere uidentur,nempe in ſit udum os in parte a propria ſede,aut eleuatur,aut deprimitur,aut ex toto dimouetur, aut dū in plures partes atteritur:calamitoſa uerò ac letalis fractura illa eſt, quam Græci Apochema,& Latini oppoſitionem, hoc eſt oppoſitæ partis læſionem appellant, cum caluaria uiolenter percutitur,& alia parte,quod interdum non nimis diſtante a percuſſione,aut oppoſita quod raro contingit, rumpitur, & ibi rima tantum adeſt,& non ſedes,aut contuſio,quamquam ſecus crediderit Paulus [b] qui Sorano alludens,cuius de fracta caluaria commentarij extant,inquit,Sunt qui his differentijs Apochema,quaſi dicas ab echo reſponſionem addiderunt:ea eſt a contraria ictus parte facta caluariæ fractura:at falluntur hi,inquit Paulus,quoniam nō fit in hominis calua quemadmodum in uitreis uaſculis,ut illi credunt,& addit,illa ſiquidem uacua ſunt,ideo id patiuntur, calua autem hominis undiq; plena & alioquin ſolida eſt. hæc eſt Pauli ratio aduerſus Soranum, cui nonnulli recentiorum [c] ſuffragantur addentes, ſuturarum utilitatem fruſtrari ſi a contraria ictus parte, fractura concedatur.namque [d] capitis oſſa in ſuturis contigua,non autem continua ſunt,ut uaſa uitrea ſubſtantia fragili, eo enim in ſuturis conſtruendis natura tetendit,ut ſi parte aliqua oſſis noxa occurrerit,reliqua indemnis ſeruaretur, eſſetq; læſionis terminus ſutura ipſa;quocirca non dari tranſitum,nec alibi os frangi poſſe,minuſque parte oppoſita, autumant: negant adhuc cucurbitæ exiccatæ exemplum,quæ leuiter quadam parte icta oppoſita frangitur ſenſibilis effectus collatione:cum ſint cucurbitæ corpora continua,& non plena ſicut calua, atq; ex forti percuſſione extrinſeca percipitur impetus & agitatio in aere, & ſubſtantia ſpiritu abundante in eius cauitate contenta,quæ exhalare nequit, & ex tali motu ſe reflectente ipſius aeris in cucurbita,contingit fractura alibi, quàm ubi icta eſt, aut in parte oppoſita:Nos autem ueritati incumbentes,teſtimonijs ſcriptorum freti,experimentoq; ſenſibili confirmati,Pauli ac eum ſequentium pace,contrarium oſtendere nitemur:atque primo Hippocratis autoritas [e] nos in hac ſententia cōfirmat,

a ¶Gal.2.de cauſis morb. ca.11. & lib. de diffi. medi.

b ¶Lib.6.c.90.

c ¶Magn' Guido de Cauliago. Celebris Vidus Vidius Florentinus. Excellens Gabriel Falopius, Mutinenſis.

d ¶Gal.9.de uſu part. cap.17.

e ¶Li.de calua. curat.

firmat,

firmat,dum inquit,Frangitur caluaria ſub vulnere alia parte,quam vbi plaga eſt, & hic quintus fracturæ modus eſt,quod infortunium vbi accidit nihil eſt quod iuuare poſſit,quoniam ubi hoc malum ſit nulla uia deprehendere licet, homo ne id patiatur,& qua parte caluariæ:Idem Soranus [a] poſt Hippocratem ſentire apertiſſimè uidetur,dum cucurbitam ſiccam,batecam,uaſa uitrea,& tabulam aridam in exemplum adduxit,quæ omnia dum ſtrenuè aliqua parte percutiũtur, alibi uel in oppoſita franguntur.Huic inhæret ſententiæ Latinus Hippocrates Cornelius Celſus [b] cum dicit,Solet etiam euenire ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiſſum ſit; itaque ſi grauiter aliquis percuſſus eſt,ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neq; ea parte,qua cutis ſecta eſt, rima reperitur,nõ incommodum eſt partem alteram conſiderare,nunquis locus mollior ſit,& tumeat,eumq; aperire, ſiquidem ibi os fiſſum reperietur,nec tamen magno negotio cutis ſanatur,etiam ſi fruſtra diſſecta eſt:equidem hæc teſtimonia grauiſſima ſunt,& luce ipſa clariora,quibus ad fatendum oppoſitionis fracturam,aut ſaltem alia parte quam ubi ictus accidit, præſertim ſi vehemens fuerit,inducimur:Hoc Galenus ſibi eueniſſe [c] bis, uerbis ſimilibus atteſtatur,Nouimus aliquando ſincipitis os fractum,quod autẽ huic oſſi protinus ſuccedit temporis os uocatur,in quo ipſas ſquammatim compactas commiſſuras eſſe accidit,in eo luculenta fractura longiſſimè pertinebat, quam ipſe equidem minime contingens,ſed tantum ſincipitis os excidẽs hominem ſanaui; quod ſi ſincipitis os quoque dimiſiſſem putruiſſet potius quæ illi ſuberat cerebri membrana,quam callum fractura duxiſſet.præterea nec Auicenna [d] ab hoc diſſentit, aſſerens ſępè euenire ut caluaria findatur cute ipſa illæſa,ibiq; inflammatio oriatur,quam ſecare neceſſarium ſit,ut oſſis fractura curari poſſit, & ne humores intercipiantur quo ad tutus fueris de additione apoſtematis,aut illud ruptum inueneris,& appareat fractura una.quandoque enim inde accidit error magnus,dum putatur quod non ſit fractura niſi illa.ex quibus uerbis patet Auicennę intentionem fuiſſe oſſa etiam alibi,quam ubi icta ſunt,frangi poſſe,cum ex ſingulis ictibus plures fracturas dari contingat,non longe autem à plaga modo in hanc,modo in illam partem os frangitur: Recentiorum [e] uero plurimi, qui ſedulo Chirurgiæ incubuerunt,hoc pluries ſe uidiſſe teſtantur,præſertim de Rima, nõ autem de ſede,aut contuſione uerba habentes,quod & ſi raro contingit,tamẽ impoſſibile ſaltem non eſt.At rationibus Pauli,& eorum qui eum ſequuntur,ſic reſpondemus,fatentes quidem caluariam continuã non eſſe,hoc eſt unius integrę ſubſtantiæ, quãquam Herodotus,Ariſtoteles [f] & Celſus [g] ſine ſuturis capita uiſa fuiſſe affirment,pręſertim in regionibus æſtuoſis:Nos uero Galenum [h] ſectantes, eiuſque rationibus moti,diu ſecus arbitrati ſumus, attamen caluariam ſine ſuturis apud Franciſcum Stabilem Neapolitanum Philoſophum & medicum excellẽtiſſimum perſpeximus,in ſimili enim hoc euenire facillimum eſt:in quibuſdam vero cranijs ſuturæ ſubſtantia contigua eſt,contiguitate adeo compacta, ut omnino continua appareat,ac difficillimè ſeparabilis,ut in quorundam ſenum capitibus uidere eſt, in quibus oſſa caluariæ præterquam in temporibus ita in ſuperficie inſeruntur,& propemodum uniuntur,ut unum tantum eſſe credantur, quemadmodum in cimiterijs,rectiuſque in anatomicis adminiſtrationibus, cum oſſa admodum exiccata non ſint inſpici poteſt.noſtrates etiam atteſtantur anatomici [i] multoties caluarias ſuturis ſenſum effugiẽtibus arctiſſimiſque ut uix agnoſci ac diuelli poſſint munitas,ſe inſpexiſſe.Non ne & Hippocrates [k] dum caluariam terebrare uellet, ob ſuturarum anguſtiam ſe fuiſſe deceptum fatetur?Præterea haud ab re eſt, ut caluariæ membro quidem ſicco,ex uehementi motu reflexiuo,illud euenire contingat quod uitreis uaſculis,arido ligno,cucurbitæ ſiccæ,& campanæ, quę alibi quã ubi icta ſunt franguntur.nec mirum ſi ex ingenti ictu oſſa internè dehiſcant. uidemus enim uetuſta mœnia bellicis tormentis concuſſa quandoque interius, aut propinquius findi,præterquam quod aer incluſus reſeretur,aut halitus ſpiritu plenus la-

C 2 titet.

a ¶Lib.8. de affect. capitis c.4.

b ¶Lib.8. ca.4.

c ¶6. meth.ca. ult.

d ¶5.4. tract.3. cap.1.

e ¶Nicolaus florentinus. Gentilis de Fulginco. Iacobus carpẽſis. Ioãnes de Vico.

f ¶Lib. de natura ani. cap.7.& lib.3.cap.7.

g ¶Lib.8. ca.1.

h ¶9. de uſu part.cap.17.

i ¶ Mirabilis Andreas Veſalius. Diligens Realdus Columbus. Studioſus Gabriel Falopius.

K ¶Lib.5.&7. epidemiarum.

titet: Quod uero ad ſuturarum uſus pertinet, non ob id ſic eas formatas à natura credimus, ut facilius caluaria, & ictus, & noxas euaderet. nanque ſi unico oſſe conſtaret, tutius ſe haberet, quàm ſi ex pluribus, inter quæ meninga ipſa dura ſuſpenditur, diſcrimenque ſuturarum uulnerum haud quiſquam ſubiret. quæ uulnera profecto, ut experientia docet ualde læthalia ſunt, rationabiliusque credimus ſuturas duræ membranæ eleuationi inſeruire, ne cerebrum illius craſſitie comprimatur, ac ut pericranion ab ipſa ortum, & per ipſam tranſiens caluariam undique ambire poſſit, magiſve ut uapores in corpore adaucti cum natura ſublimia petant inde exhalare ac diffiari ualeāt: negamus demum caluariam undique plenam perpetuo eſſe, quod uere in pluribus ſauciatis ſæpe perſpeximus, idque fieri poſſe atteſtatur Auicenna [a] & magis tempore nouilunii: Porro fieri poteſt ut Paulum & eum ſecutos ſimiles fracturę latuerint, nec vti Soranus, Antillus, ac Mæges, Chirurgi proceres, quibus & noſtri temporis, qui peritiores habentur ſubſcribi fas eſt, & qui quotidiè caluarias fractas pertractant, caſuſque nouos ac inopinatos agnoſcunt, eas cognouerint, nec [b] pro rationibus ſenſum dimittere licet, qui in proprio obiecto decipi non ſolet, & in morbis externis rationes omnes antecellit: Sed, vt vndè aberrauit oratio noſtra reuertamur; Dicimus præter hæc quinque fracturarum genera, eam reperiri, quæ eo quia a telo acuto cauſatur, perforatio dicitur. Ex qua caluaria affecta, Me dico negotium, languenti uero mors ipſa paratur. Quandoque etiam caluariam findi contingit cute contuſa tantum, quę poſtmodum inflammata, dum ſibi curatio adhibetur, dimiſſa cranij fractura latente, nimirum os ipſum corrumpitur, ac dum pus conficitur, aut cum iam factum eſt grauisſima ſymptomata, utpote rigores, febres, conuulſiones, & deſipere ſubſequuntur, nec plurimi refert, ſi alicui huiuſmodi fractura impoſſibilis videatur ob inſitam oſſis duritiem magis fracturæ cute ipſa reſiſtentem, ut pote molli tenuique. nam abſurdū quidem eſſet arbitrari cutem, & ſi ſenſum lateat non frangi, diſrumpique cum fieri non poſſit inflammatio medicorum [c] ſententia ſine continui ſolutione. immo & intemperiem, & prauam compoſitionem adeſſe neceſſe eſt. dicimus itaque affectum in cute reperiri, eumque occultum: Interdum quoque occurrit ut caluaria ingenti fractura laboret, noxa exili in cute exiſtente: Demùm [d] ex forti ictu euenit vt cum quis in ruinis, aut præceps cadit, cute & oſſe integro permanente internè aut in cerebro, aut tunicis, illud ueſtientibus venula, aut arteriola, aut nerui quibus cerebrum ſcatet, diſrumpantur, aut membranæ ipſę ſub craneo cerebrum ambientes ab ipſo decedant, ſanguiſque effundatur, qui [e] cum liberè exire nequeat extra propria vaſa contentus, concreſcit, & paulatim putrefit, inde oriuntur inflammationes, rigores, conuulſiones, paralyſis, & mors. Ad eundem [f] modum corpora valida impetu concuſſa, uel ictu lęſa, in ſpina afficiuntur, abrutoq; ibi neruo aliquo aut in ipſo cerebro, eadem ſymptomata naſcuntur, quæ tandem mortis cauſa fore creduntur: Nos verò aliquos vidiſſe pollicemur, in capitis poſteriori ſede percuſſos, & feua apparuerunt accidentia, demum in quarta, aut ſeptima ſuperueniente magna ſanguinis per nares effuſio, ſuperſtites fuere, indiciumquippe eſt oppoſitę læſionis, ſecus verò in affectibus anterioribus, occurrere ſolet: Hę itaque caluariæ fracturarum ſpecies ſunt, dignę quidem aſſidua conſideratione, quibuſdam leuibus affectibus omiſſis, veluti eſt oſſis caries, ſiue teredo, texodon græcè dicta, cum nigredine afficitur, aut eroditur, aut dum & cætera oſſa [g] tumore aliquo vexantur, de quibus omnibus alibi ſermonem habituri ſumus: Porrò fracturarum caluarię ſpecies Chirurgo cognitu neceſſariæ hæ ſunt, quas Galenus ad trinum numerum reduxit, reliquæ autem ad eas propemodum reducuntur, nempe ad ſciſſuram, contuſionem, & fracturam. Sunt poſtremò fracturarum caluariæ, differentiæ permultę, à recentioribus perpenſæ, utpote à telo incidente, aut a corpore contundente formam ſuſcipientes, vnde breues, lōgę, rectę, obliquę, anguſtæ, latæ, orbiculares, trigonæ, extimæ, & altæ fieri ſolent.

a ¶4.1.cap.29.
b ¶Ariſt. 1. de gener. & corru. textu.58.
c ¶Gale.lib. de morb. & ſympt. ca. 12. Aui.2.1. ca.5. & 4.4.tra. 2.ca.2.
d ¶Gal.2. aphoriſ.com.59. & 2. de compo. m. ſecundum Gener. Cel.l.8. ca.4. Aui.1.3.tra.2.c.4
e ¶Hipp.l.1.de morbis in prin. & 6.aphoriſ.20.
f ¶Gal.7.apho. com.59. Aet. li. 6.ca.45.
g ¶Hipp. 1. de apho.74 Cel.li. 8.ca.2. & 3. Gal. 7.aphor.com.2. 55. & 74.

ſent.quarum omnium meminit Hippocrates, affirmans in earum qualibet contuſionem adeſſe, aliter caluariam frangi non poſſe, propterea ſcriptum relinquit, caluariæ fracturas ratione & praxi indigere: ex his igitur teſte eodem Hippocrate, quattuor fracturarum ſpecies aſſequimur, duas nempe manifeſtas, Sedem ſcilicet & depresſionem, & totidem occultas. videlicet Rimam & contuſionem; nec ab ſurdum putamus nominum varietatem in medium adduxiſſe, & ſi parum ad curatiuas indicationes, proficere videntur: eo enim tendimus, vt iuxta fracturarum diuerſitatem, proprijs vocibus aſſignatam, opportuna inſtrumenta inuenire, ac in vſum ſeruare valeamus, quemadmodum, Deo maximo annuente, dum ſingulatim operandi modum docebimus, palam fiet.

DE CAVSIS FRACTVRARVM caluariæ. Cap. III.

QVONIAM [a] vulnerũ capitis ac fracturarum caluariȩ cauſæ euidẽtes ſunt aliunde nimirum venientes procatarcticæ grȩcè dictȩ ſen ſibusque expoſitȩ nempe quȩcunque per ſe continui ſolutionem efficere poſſunt, breui oratione abſoluendȩ veniunt; attamẽ hoc vnum ſcire ſat erit, eas quidem eſſe à quibus corpora noſtra non neceſſario alterantur, quȩque poſt effectus impresſionem, vna non remanent, & [b] ob id in curatiuis indicationibus per ſe nullius conſiderationis eſſe ſolent, verum nonnihil fracturarum eſſentiȩ & quantitatis cognitioni prodeſſe iudicantur: quocirca Hippocrates [c] & Celſus [d] ipſas tractarunt, aſſerentes quod ex ipſo corpore oriuntur, aut extrinſecus irruunt, & Galenus [e] de his ſermonem habens ait quod vulnera, fracturȩve omnes inciſione, contuſione, fractione, eroſione, & tenſione proueniunt. incidunt quippè arma, ac telorum genera acutȩ aciei ut enſis, gladius, aut quoduis aliud ſimile, contuſionem [f] facit vbi graue aliquid obtuſum & durum decidit uiolenter in corpus ſenſibile & molle, quod quaſi carnem abrumpendo atterendi vim habet. vt ſubſtantia lapidea, aut lignea, aut oſſea, aut ferrea, aut ſimilis, ex Hippocrate vero, Telum illud eſt quo alter alterum vulnerat aut aliter offendit. & ait. In telo conſideratur pondus & figura. pondus prout graue aut leue eſt, figura quatenus latum, aut anguſtum videtur à lato aut alterius figurȩ, fit colliſio aut fractura, ab anguſto inciſio aut punctura. Frangunt pariter vel caſus ab alto, vel cum labentia corpora obtuſa duraque ſedem identidem duram ac inſenſibilem offendunt, eo que magis timendũ eſt, ait Hippocrates, quanto caſus elatior exiſtit, ſoliumque durius eſt, & inȩqualius, Erodunt oſſa caluariȩ, ac putredines in eis inducũt humores acres, aut ſucci veneno prȩditi, aut gallica lue affecti, aut medicamenta indebite, aut malo modo adhibita, ſȩpe etiam & aer nos ambiens. Tenduntur vero vel atteruntur oſſa, aut in ſuturis dehiſcunt, à corpore ſiue inſtrumento aliquo extendente, aut lacerante vt in torturis, aut a craſſo flatu, vel malarum humiditatum copia, dũ ſub tunicas, uel in oſſium poroſitatibus recluduntur, & uehementer extendunt, & eorum contiguitates harmonicas, aut propriam ſedem ſecludunt, quod etiam à tormentis bellicis euenire contingit. His quoque perforatio additur, acuto ac ſubtili telo infixa, nempè ſagitta, aut pugione, aut canum, vel viperȩ dente. ex quibus omnibus, aut ſimilibus animatis & inanimatis corporibus hominis caluaria variè lȩdi ſolet. Telum ſiquidem ex Hippocrate aliud collidit & findit, aliud tantum incidit, & in eo duo potisſimum conſiderantur. nempe pondus. nam aliud graue aliud leue, & figura. nam aliud latum, aliud anguſtum. Verum quoniam ad aliquẽ affectum noſcendum qui omnino tum rationem tum ſenſum lateat, interdum de externa cauſa inquirere cogimur, hȩc de eis pauca dixiſſe libuit: Signa demũ pro-

a ¶Hipp. lib. 1 de mor. in prin. Cel. in ſuo prohemio. Gal. lib. ar. par. m. ca. 85. 2. de cau. mor. cap. ult. & lib. 1. de tuenda ualitu. Aui. 2. 1. diſt. 2. ſu. 2. cap. 16.

b ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

c Lib. de calua. curat.

d ¶Lib. 8. c. 4.

e ¶ 2. de cau. mor. in fine lib. ar. par. m. ca. 80. & 5. meth. ca. 2.

f ¶Gal. cõmentario 3. Hippo de Officina Medici.

pria cuiuſque caluarię lęſionis perſequamur, quę ſingulatim ſequens caput demonſtrabit.

DE SIGNIS FRACTVRARVM CALVARIÆ *ac externorum & internorum affectuum dignotione.* Cap. IIII.

SIquis rationibus ac experimentis ductus an fracta caluaria ſit, aſſequi uoluerit, opus eſt primo ut ſubſtātiam & naturales eius qualitates prænoſcat, & diligenter conſideret, nempe mollitiem, duritiem, raritatem, denſitatem, robur, & imbecillitatem. quamuis uniuerſi capitis oſſa, teſte Hippocrate, exceptis oſſibus petroſis, tenuia & imbecilla ſunt, ſed non eodem modo. quapropter cum nos capitis uulnerum aut fracturarum eſſentiā per notas ſcrutamur, trifariam in eorum notitiam ducimur, uel ſenſibus nempe uiſu, tactu, & auditu, uel propriis quibuſdam ſymptomatibus fracturas ipſas comitātibus, quæ pathognomonica græce dicuntur, uel indiciis aliquibus accidētibuſve præſumptiuis, & coniecturalibus ex pluribus quidem actionibus læſis deſumptis. Fractura quandoq; caluariæ qualis & quanta ſit uiſu percipitur. ſiquidem cum partes corporis in ſuperficie conſtitutæ aliquo affectu crucientur, facile ſenſibus deprehenduntur. quę uerò in imo corporis latent ab actione læſa, nempe diminuta, aut corrupta, aut ablata, uel à ſitu naturali, uel conſortii lege, uel ab exeuntibus mutatis cognoſcūtur. quocirca [a] uulnera, quæ utpote ad pericranion uſque deducta ſimplicia iudicantur, viſu tantum confertim percipiuntur, quemadmodum quæ magnitudine inſigni, ſuimet ſenſibilem cognitionē præ ſe ferūt. Interdum [b] uerò exiguæ quędam fracturæ nempe capillares, aut rimulares, uel arctiſſimæ rhogme introcedētes, meditullium, aut uitream uſque petere ſolent, & cutis uulnus adeo anguſtum eſt ut tactu ſedulo & ſpecilli uſu, aut digiti auxilio eius formam & quantitatem concipi ſit neceſſe, quo in huiuſmodi læſionibus in grauioribus præſertim nil certius aut commodius reperitur. in paruis uero & anguſtioribus radioli uſus magis probatur, qui nec nimis tenuis, aut nimis acutus exigitur, nè cum in quoſdam ſinus naturales inciderit, oſſis fracti fruſtra opinionē faciat, nec nimis plenus, ne anguſtas & paruulas rimas non ingrediendo, Medicum decipiat. Hac ratione ſpecillum mediocre eſſe debet, quod ubi ad os uenit, & nihil niſi lene, aut lubricum occurrit, integrum id uideri poteſt, ac ſi quid aſperi eſt utique qua parte ſuturæ non ſint, fractum os eſſe teſtatur. Imprudentis enim chirurgi ait Hippocrates [c] officium exiſtimatur, cū ex ſpecilli aut digiti immiſſione caluariæ oſſa fracta percipere nequit. Ad eundem modum [d] & auditus, ut in aliarum partium, ſic in caluariæ fracturarum cognitionem nos manuducit, ſiquidem in magnis fracturis crepitus, ac ſonitus quidam dum manu chirurga tractantur auditur, cognoſcuntur pariter quamplurimæ harum ratione ſui, die quarta, aut ſeptima, aut undecima, aut decimaquarta, abſcedente nimirum oſſe a carne, aut ſeſe mouente, aut liuorem, ſeu nigredinem contrahente. ſiquidem naturalis eius color in ſano homine eſt albus leui quadam rubedine admixtus ob tenuiores partes ſanguinis in eo uaporātes, cumque male afficitur liuet aut nigreſcit. Capilli pariter diſſecti, teſte Hippocrate, ac in uulnere reperti, os interdum ruptum aut nudatum eſſe teſtantur, ſic pariter aut oſſiculus, aut teli fruſtulum, aut quid ſimile: Propriorum uerò accidētium fracturarum capitis quædam ſunt in uulneribus carnis contuſionibuſque leuioribus fractorum oſſium indicia, quædam meningarum affectuum notæ, quædam eandem tunicam craſſam ab oſſę diuulſam oſtendunt, quædam aut ſanguinē

a ¶Gal. lib. ar. par. m. cap. 75. li. 1. de not. loc. affe. ca. 1. & li. 2. ad Glau. cap. 1.

b ¶Gal. 3. meth. cap. 4.

c ¶Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. cap. 4.

d ¶Lib. 1. de morbis.

e ¶Hipp. lib. de offi. med. & lib. de Coacis prænot.

aut

aut pus, aut ichorẽ, aut humiditatem diuerſam putredini obnoxiam ipſi ſubſiſtere declarant, quædam cerebri intemperiem ſimplicem, aut materialem, & illam uel fieri, uel factam iam eſſe indicant, quin etiam aliæ cerebrum ſectum, aut concuſſum demonſtrant. Quod ut dilucidius intelligatur, ſciendum eſt Caluariæ naturam oſſeam eſſe ſenſusque expertem, ideo dolore omnino uacare: ſi igitur fracturã duntaxat in ſe ipſam reciperet, & una meninges nequaquàm compaterentur, nihil eſſet cur timere deberemus, cum in his ſæua accidentia aliena eſſe ſolent; uerum ex oſſis partium attritione tantum, dum mouerentur palàm fieret, nam ſtrepit os ruptum, ait Hippocrates, at ipſo ſecto, aut perforato, ſimulatque parte aliqua contenta noxam ſuſcipiente, utpote membranæ aut cerebrum ob compreſsionem, aut puncturam, aut laniationem, uaria & ea quidem timenda ſymptomata oriuntur, ex quibus fracturarum naturam ratione quadam chirurgus aſſequitur: Quocirca [a] percuſſo capite inquiratur ſi fracturarum cauſæ præceſſerint productrices, nempe ſi quis graui telo uehementer ſauciatus fuerit, ſi ex ſublimi loco ceciderit, ſi in lapidem aut rem duram impegerit, aut à re tali ictum acceperit, ueluti à lapide extra manum, aut à telo in manu & an accepto uulnere confertim uertigines, uomitusque acceſſerint, ſterterit, aut obmutuerit homo, an ceciderit, ſanguinemque naribus, ore, aut auribus proiecerit, ſeu tamquàm attonitus iacuerit, nam dum caluaria uehementer frangitur, & in cerebro ſpiritus commouentur, huiuſcemodi accidentia inuadere ſolent, ueruntamen [b] ut certiores fiamus an membrana interna detrimentum patiatur, attendendum eſt nunquid ſtupor, delirium, paralyſis, aut conuulſio acerſita ſit, hęc enim ualde conferunt tanquam accidentia in his affectibus neceſſaria. ſignum [c] præterea inſeparabile, quo membranam uiolatam deprehendimus, eſt dum æger capiti manum ſæpè admouet, ac ſi punctiones quaſdam percipiat; Abſcedentis uerò tunicę ab oſſe indicium eſt dolor capitis acutus, febris aſsidua, inquietudo, color oſsis alteratus, ac ſaniei cruditas & tenuitas. Etenim ab Auicenna dictum eſt, ſi penetrantem ſciſſuram uſque ad aliud latus credideris, os radere oportet quouſque tutus ſis num ſubcingens tunica recte ſe habeat, ſitumque ſuum naturalem ex oſſe ſeruet, nam tunc & noxa minor, & inflãmationis euentus tardior, & ſecurior, ac ſaniei concoctio uelocior fiet, quod ſi ab oſſe receſſerit timor inde maior, & dolor ac febris intenſior exoritur, uelox adhuc in oſſe coloris permutatio fiet, ichoriſque effluxus tenuior, conuulſio, ſyncope, ac deſipientiæ apparent præſertim diligentia ac Chirurgia a medico neglecta: at ſi in huiuſcemodi affectu ſanguis, ſanies, aut ichor in membrana inſedit, inde paulo poſt putreſcit, uapores denique [d] eleuati cordi communicãtur, & febris accenditur, ac affectæ ſedis calore imbecilli reddito, ſanies ibi genita, tenuior, cruda, & fętida expurgatur, à qua & oſſis colorẽ alterari cõtingit, uaporibus nẽpe à ſanie ipſa elatis, poroſq; caluariæ obſtruentibus, eiusque ſubſtantia in cinericeum, aut liuidum colorem permutatur, oſſa etenim inquit Ariſtoteles [e] cum propriis tunicis expoliantur ſiderantur & nigra fiunt, ac in affecta parte ob ſui alimenti defectum ſicciora redduntur, ſectis nimirum uenulis quibus aluntur, nec non & aliquarum à meditullio, & dura membrana illis nutrimentum deferentium lacerationem, dum ictu uehementi rumpuntur, aut propriis ſuturis dehiſcunt & tunc [f] febris ardens aſsidua, ac intẽporibus, ſincipite, & occipite, acuti dolores, & aurium ſonitus percipiuntur, patientes ſurdaſtri fiunt. anxietate & inquietudine uexantur. quintaue aut ſexta die pereunt. Oſſa caluariæ ſicca fiunt & areſcunt interdum a medicaminum qualitate, aut ambientis aeris actione, aut febris calore ardenti, & tunc hoc ſymptoma raro alia conſequuntur: Præterea quædam alia ſigna ſunt, cerebrum, aut eius meningas intemperie ſimplici affectas indicantia, [g] eius tamen operationes non impedientia, quæ ab aliqua leui oſsis compreſsione, aut ambientis aeris intemperie, aut malo uiuendi modo, & prauo uictus regimine, uel imprudentis Medici

a ¶Hipp. lib. de calua. cura. Cel. lib. 8. cap. 4.

b ¶Aui. cap. de fract. cra.

c ¶Hipp. 1. progn. 29. Cel. li. 8. cap. 4. Pau. li. 6. c. 88. 90. Aui. ca. de fract. cra.

d ¶ Gale. 2. de mor. cau. cap 2. & 1. de diffi. fe. cap. 7.

e ¶3. de nat. ani. in fine.

f Hipp. li. de calua. cura.

g ¶Gal. 5. apho. com. 57.

actione enaſcitur, in qua quàm plurima, ſed admodum imbecilla ſymptomata demonſtrantur, quæ pariter ab omni contraria qualitate tolluntur, aut facillime ablata cauſa diſcutiuntur: Materialis uerò intemperies, ſi calida fuerit, aut inflam mationis initium apparuerit, ex ipſo caloris ſenſu, dolore pungitiuo, febricula quadam, corporis angore, uigiliis, nulla capitis grauitate, motu ad iram, oculorū rubore, ac phantaſticæ facultatis deprauatione cognoſcitur, tunc uulneris labra exiccantur aut exiguo humore, & eo tenui, redundant, ægri frigidis aſperginibus, ac topicis ſimilibus oblectantur, ex quibus pariter iuuamentum percipiunt: Frigidæ uerò intemperiei notę hæ ſunt. Capitis grauitas, quod tactu calidū non deprehenditur, dolor mitis, ac ſatis quietus adeſt, nec oculi, nec facies rubeſcit, nec arida, aut collapſa, ſed plena & pallida apparet, ægri rebus frigidis nec iuuan tur, nec gaudent, ſed ad ſomnum procliues ſunt, timent, & quieſcunt: Humidam porro intemperiem ichoris qualitas, & copia oſtendit. uulnerati ſomno tenētur, pigri fiunt, non dolent; ſed facillime obliuiſcuntur: Sicca demum ex ſanierum defectu, leui dolore, uigiliis multis, ira, ſiti, & delirio, percipitur: Cæterum cum non à qualitate ſola naturæ modū egreſſa cerebrū aggreſſum ſit, ſed cū accedente quopiam tumore plerunque calido, intenduntur quidem hæc omnia accidentia, ſiquidem [a] dolor uehementiſsimus urget, rigores quam plurimi inordinati apparent, febris ardens & aſsidua oritur, pulſus cerebro affecto undoſus, membrana læſa ſerrinus gignitur, oculi inflammantur tanquam ſi lippitudine laborarent, cō iunctiua [b] etenim tunica a dura meninge ortum ducit, extuberant languentes, & ſi ſomno capiuntur ignea phantaſmata ſibi occurrere uidentur, pauore expergiſcuntur, ac ſæpe exclamant: cunque iam inflammatio ad conſiſtētiam decreuerit, ob uitiatam animæ ſedem delirant, capitique manum crebro admouent quaſi af ferre, aut accipere aliquid uelint, ſępe manibus pilos, aut feſtucas uidentur uelle carpere oculi caui fiunt, & inflammati, ac [c] ſponte illachrimant ob impotentiam uirtutis contentiuæ cerebri: nulla prorſus in uulnere ſanies generatur, ſed ſiccum fit, & liuidum, ac carnibus ſale conditis ſimile, & tunc denique mors ipſa ſubſequitur, prius tamen faſciis deſtructis, quibus caput inuoluebatur, ac uulnere detecto, quod raro quidem inflammationibus ab internis cauſis productis eueni re contingit, quæ propriis Medicorum indicationibus, ac diligēti cura, interdum ſanitati reſtituuntur. Adhuc ſi circa ſenſus duntaxat affectus imprimuntur, ueluti tenebroſæ, aut accenſæ uiſiones, aut ſonorum non exiſtentium auditus, percipiū tur, & anteriorem cerebri partem læſam protendunt: Si uerò circa potentiam mo tiuam, aut neruorum reſolutio, aut tremor, aut ſtupor, aut diſtenſio ſubſequitur, quæ ſymptomata capitis poſteriorem partem male ſe habere declarant, hęc pariter quandoque omnia ſimul apparent, interdum unum, aut duo, aut plura, ſępe etiam nec ullum manifeſtatur, & moritur ęger, uariantque uelocitate euentus, ci tius, ſiquidē ſi mollia corpora ac nobilia, prędertim ſi aliqua plenitudine redundant, inuadunt: ſecus uerò ſi robuſtiora, minus timida, & minus plena: uaria ac diuerſa ab Antiquis [d] ea ſymptomata deſcripta ſunt quę Caluarię fracturarum, ac internarum lęſionum naturam & quantitatem oſtendunt, nempe CASVS, VOMITVS, VERTIGO, OBCAECATIO, SANGVINIS ORE, AVRIBVS, AVT NARIBVS EMANATIO, OBMVTESCENTIA, STVPOR, RIGOR, FEBRIS, PARALYSIS, APOPLEXIA, EPILEPSIA, CONVVLSIO, DELIRIVM, SOMNVS SVPERFLVVS, MEMBRANAE DENIGRATIO, ET VVLNERIS SICCITAS EXIMIA, quorum enarrationes & cauſas hucuſque diſtulimus, quæ quidē perpetuò, uel quod fit aliqua inflammatio, uel iam facta eſſe, apparere ſolent.

a ¶Hipp.1. prognoſt.26.Gal.3. de not.loc.aff.c. 9.Aui.1.3.tract. 1.ca.29.& tract. 3.cap.4.

b ¶Gal.2.Moymir.ca.2.& 9.de uſu part.

c ¶Hipp.li.1.de mor. popu. ſect. 2. 6. epide. par. 1.apho.21. & 4. apho.52.

d ¶Hipp.lib.de calua.cura.Cel. lib. 5. cap. 6. & lib.8.ca.4. Pau, lib.6.c.88. Aui. 2.4.tra.3.cap.1.

CASVS euenit ſi internæ partes afficiuntur, nā [e] motus omnes arbitrarij muſculorum ac tendonum munere fiunt, & ea ratione mouētur, qua neruorum ſunt participes nempe à cerebro & nucha emanantium uirtute in eos à cerebro delata: quo fit ut dum coactè uiolentia quadam à cauſa exteriori quis cadat, iam de-

e ¶Gal.lib.1.de moru muſc. & 4.apho.com.15.

prauato

prauato ſtandi motu vtpotè voluntario, non ab re cenſendum motricis facultatis inſtrumenta affici per conſenſum à cerebro ipſo affecto ipſius facultatis fonte uires recipientia.

Vomitvs bilioſus ſi fracta caluaria permanens fuerit letale ſymptoma iudicatur, cum dicat Hippocrates [a] quibus cerebrum diſſectum fuerit, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum accedere, qui [b], vbi voluntarius non eſt, vel protinus vt percuſſus quis eſt, vel dum inflammatio manet, magnum malum portendit, in his duntaxat, quorum partes neruoſæ ſectæ ſunt. Vomitus [c] ſiquidem uentriculi expultricis facultatis prauus motus eſt, quo ea quæ in eius capacitate ſeu latiore ſpatio continentur ac ipſum contriſtant, & in ſe fluitant, quam citisſimè per ſtomachum reiicit, ad quem neruorum par haud mediocre è ſexta cerebri coniugatione defertur, ac diſſeminatur, contexitque maximè os eius, quocirca [d] compati ventriculum in cerebri affectibus mirum non eſt ob iſtorum neruorum asſiſtentiam, per quos etiam [e] ſenſus huic particulæ quam vlli reliquarum corporis acutior eſt, ob id [f] cranij fracturas, cum ad membranas uſque perueniunt, bilioſi uomitus comitantur.

Vertigo dinos græce dicta, quæ [g] quòd caput circunferatur, ſeu vertatur imaginatio quædam eſt, ſeu tenebricoſa vertigo ſcotodinos græcè, ſcotomia communiter vocata, dum quæ conſpiciuntur circumagi videantur, ac ſimul repentè viſus pereat, ob inordinatum, turbulentum ac inæqualem ſpiritus flatuoſi motum oritur, ex quo animalis etiam ſpiritus in opticis neruis ac cerebro conſiſtens euertitur, vt propterea ſicuti decet non valeat ordinatè ad propria loca diſtribui; in vulneribus autem, aut caluariæ fracturis ex vehementi ictu ſpiritum ipſum concuti, ac perturbari contingit, præſertim ſi membranæ, aut cerebrum noxam ſuſcipiant; quod, dùm occurrit, interdùm mortis indicium eſt, ut in formoſa Nerei filia eueniſſe atteſtatur Hippocrates, [h] quæ à muliercula eius amica ſemel lata manu in ſincipite percuſſa, ac vertigine capta nona die mortua eſt.

Obcaecatio in fracta caluaria internam affectionem oſtēdit, cum [i] nerui ipſi uiſorij optici, optici græcè dicti, qui viſui inſeruiunt, à cerebri prima neruorum coniugatione orti obſtructionē, vel lacerationē, aut contractionem patiuntur, ij [k] quidem magni, crasſi, & molles ſunt, ipſive ſoli poros ſenſibiles habent oculis videndi facultatem transferentes, quæ à cerebro tanquàm imperante criſtalloydi delegatur, inde ad ragoydis foramen, pupilla appellata, ſpecierum imagines ſuſcipit, vt intra ad communem ſenſum ferantur, qui rerum [l] differentias ponit, cuius ſedes cerebrum eſt: quapropter neceſſariò affici cerebrum, dùm caput percutitur, veriſimile eſt, ſi hic ſenſus deperdatur, & nulla in eius organo noxa videatur; & hinc [m] efficitur quòd oculi propter uiſoriæ facultatis imbecillitatem cerebro leuiter affecto lumen aduerſentur, aut videndi potentiam amittant.

Sangvinis flvxvs ex naribvs, ore, et avribvs percuſſo capite admodum letale indicium eſt; etenim [n] omnes hæ partes cerebro ſubſeruiunt. nam perpetuò, ac in internis affectibus per eas purgatur; quòd ſi ex forti ictu ſanguis erumpat, ad has partes tranſmitti ſolet, & affectæ membranæ, aut læſi cerebri argumentum eſt, propterea dicebat Celſus ſi cerebro aut tunica vulnerata ſanguis, ore, & auribus effluxerit, vomitu bilioſo accedente, febre, & delirio, moriuntur.

Obmvtire in percusſione capitis malum indicium portendit, nanque dictum eſt, [o] quibus cerebrum ex aliqua cauſa concuſſum fuerit eos ſtatim voce priuari neceſſe eſt: contrahitur [p] enim vis animalis in ſe ipſam in talibus diſpoſitionibus à motu vehementi moleſtata, propter hoc quieſcit. Cui igitur [q] offenſio aut caſus aduenit, aut aliud, & abſcinditur ſermo eius, & inclinatur caput, & areſcit anhelitus, & ſudat frons, moritur ſtatim. qui verò in caput ſuum concidunt ſæpè voce priuantur: quod ſi vſque ad tertium diem non permutatur, ſepti-

mum

a ¶Li.1.de morbis lib.de Coacis prænot.li.de locis i homine. & 6.aphor.50.
b ¶Cel.li.5.ubi de rat.uict. uulneratorū & ubi de ſignis percuſſi cereb.
c ¶Gale. 2. de ſimpt.cau.
d ¶Gale. 4. de mor. & ſympt. cap 7.3. de not. loc. aff. cap.3.& 6.aphor.cō. 50.
e ¶Gale. 4.& 9. de uſu par. & 5. de not.loc.aff.
f ¶ Gale. 3. de loc.aff.cap.5.
g ¶ Gale. 3.de loc.aff. cap. 8.4. regim.ac.cō.38. & 4. aphor. cō. 17.
h ¶ 5.& 7. de mor.popu.
i ¶Gal.3.de iuua membro.
K ¶ Gale. 4. de Simpt.cauſ.c.2. 2.de uſu.part.c. 7. & 3. de Plac. Hipp.& Plat.
l ¶Ariſtot. 3. de Anima com.2.
m ¶Gal.1. progno.com.13.
n ¶Gal.9. de uſu part.
o ¶Hipp. lib.1. de morbis & 7. aphor.59.
p ¶Gal.7.aphoriſ com 59.
q ¶Aui.4.4.tra. 2.cap.4.

mum expectare oportet, nec ægrum aliquo modo mouere, etenim euenit nonnunquã vt naturæ robur cerebri affectus uincat, & indè ægri ualetudinẽ conſequantur: vtcunquè autem Hippocratis [a] ſententia enucleanda ſit, quæ dicit quibus cerebrum ſphacelatum eſt, in tribus diebus pereunt, ſi uerò hos euaſerint ſani fiunt, ſic interpretari nobis viſum eſt.

Stvpor [b] id eſt imperfecta quædam neruorum reſolutio, ſeu repentina inſenſibilitas, atque immobilitas corporis totius, aut ſolæ partis, non niſi affecto cerebro accidere contingit; atteſtaturque ipſum iam paſſum eſſe, aut eius tunicas noxam ſubire. Hac ratione malum ſignum eſt, ſiquidem, inquit Hippocrates, [c] in capitis ictu obſtupeſcentia malum, cùm manifeſtum ſit [d] hæc omnia cerebro patiente enaſci, cumque in eo animæ principatus conſiſtat. dignoſcitur [e] enim quando patientes neque aliquid dicunt, neque agunt, ſed apertis oculis quieti manent, ſimiles his, qui ex timore, ſunt attoniti. Pereunt [f] quandoque hi ante ſeptimam in æſtate, in hyeme verò ante decimam quartam. Quibuſdam ſtupor etiam aduenit, ait Hippocrates, muſculis temporum affectis, & eius cauſa [g] frigidus, craſſus, ac omnino viſcoſus humor eſt; uerum Caluaria fracta, compreſsio, aut punctura, aut laceratio id efficere ſolet.

Rigor, [h] hoc eſt inæqualis vniuerſi corporis concusſio, quaſſatiove, in qua expultricis facultatis motus validus notatur, cùm languentes vix ſe contineri valeant, & vt ait Hippocrates, dolore plena quædam muſculorum refrigeratio percipitur, ſi fracta caluaria euenerit, potisſimum inordinatè, aut circa iudiciarios dies noxam cerebro collatam indicat: nanque facultas ipſa noſtrum corpus regens contra ea aduerſatur, & certat, quæ moleſta ſunt, donec radicitus euellãtur; at quia in intimo corpore coaceruata uehementes facit incurſiones, magna caloris vi ipſam inuadit, propterea [i] nihil mirum ſi acri quopiam humore membranam rodente, ſeu cerebri ſubſtantia inflammationem patiente rigores appareant. contrahitur enim calor ad intima, & partes, quæ foris ſunt, eo priuantur, indè oritur rigor, & frigiditatis ſenſus, quem raró alia ſubſequitur febris: & hinc fit quòd rigore correpti plumbeam, aut cinericiam faciem præ ſe ferant: prætereà letale accidens ac ſemper non creditur, niſi malalia ſymptomata ſimul inuadant, ac virtutis imbecillitas adſit, una cum vulneris ſiccitate, & in die critica: contra verò rigor ille magni exiſtimatur momẽti, qui tarde, aut diebus ſignificationis occurrit. Cæterum [k] rigores, qui prauis ſuccis per cutim currentibus dũ uiolento motu à natura expulſi, oriuntur, in uaſis, aut extra putredinem aſſecutis, calor ſubſequitur febrilis aut cõtinuus, aut interpolatus, præterea timoris anſam minimè præbent, utpote [l] cauſam diuerſam extra caput habentes, ſimiles, ut plurimum in corporibus humidioribus cacochymia, aut plethora redundantibus, fiunt: Hac ratione rigores exactè dignoſcendi ſunt, nè Chirurgi interdum decipiantur, temereque ac fruſtrà non ſine ægrotantis iactura terebrationes aggrediantur, indiſtinctè rigores omnes tanquàm formidabiles arbitrati.

Febris aſsidua, uel per ſe, vel aliis adiuncta ſymptomatibus capiti vulnerato ſuperueniens vtplurimum internorum affectuum ſignificatiua eſt: quemadmodum enim [m] cætera nobilia membra vulnus aut noxam quampiam paſſa, orta in eis inflammatione accerſunt, ſic & cerebrum nobilisſimum quidem membrũ ſi præciſum, aut tunicarum aliquã, accenditur, affectusque is cordi communis efficitur maximi conſortii lege: quare mirum non eſt ſi ex materia ſub craneo putreſcente, uel inflammatione aliqua inchoante febris continua gignatur, & malum portendat indicium; ſiquidem dicebat Hippocrates [n] quibuſcunque præciditur cerebrum, neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum ſuperuenire, quæ [o] perniciosa iudicatur, ſi decretoriis diebus oriatur, vel [p] vltra tempus inflammationis perduret, aut leui vulneri ſuperuenerit, vel delirium mouet, vel ſi neruorum rigor aut diſtenſio,

a ¶ Lib.2. & 3. de morbis li. de Coacis prænot. & 7.aphor. 71.
b ¶ Gale. 4. de loc. aff. cap. 2. & 5.aphor.com.5.
c ¶7.aphor.14. Celſ.lib.2.ca.7.
d ¶ Gale. 4. de Symp.cauſ. c.5. & 5.apho. cõ.5.
e ¶Gal.7.apho. com.14.
f ¶Hipp. lib. de Cal.curat.
g ¶Gal.2.de loc. aff.c.1. 4. eiuſdẽ cap. 2. & 4. de ſympt.cau.ca 5. & 5.eiuſdẽ ca.2.
h ¶Celſ.lib.3.c. 3.Gal.4. de ſimpt.cauſ & lib. de rigo.& ſpaſ.
i ¶Gale.2.prognoſt. com. 58. Auic.1.3.cap.de Krabito & 1.4. trac.2.cap.10.
K ¶Gal.4.apho. com.58.63.7. aphor.com.57. & lib.de rigo. & ſpaſmo.Auic.1. 4.trac.2.cap.6.
l ¶Celſ.lib.3.c. 3.Gal.2. de diff. febr.c.6. Aui.1. 4.tract.2. cap.6.
m ¶Gale. 3. de not.loc. aff. c.5. & 6.aphor. commen.50.
n ¶Li.1.de morbis li.de Coacis prænot. & 6. aphor.50.
o ¶Raſis.10.ad Al.cap.15.
p ¶Cel.lib.5.c. de ratione. uictus uulneratorum.

diſtenſio,quæ ex vulnere orta eſt, eam non finit: non aliunde verò huiuſcemodi febris cauſam aſsignamus,quàm & cerebri aut meningarum inflammatione vel fieri,vel factam eſſe.ſiquidem [a] ex humoribus putreſcentibus vel intra, vel extra venas febris à rigore ſuperueniente ſoluitur: Scriptũ eſt ab Auicenna [b] Si in capitis dolore ex ictu febris accenditur, & mentis perturbatio adeſt, iã in capite inflammationem fieri manifeſtum eſt, quæ ſi ad ſtatũ deuenerit,nunq̃ ſanatur.

a ¶Hipp. lib. de iudicat. lib. de Coacis prænot. & 4.apho.58.63

b ¶1.1. tract.2. cap.26.

Paralysis græcè,latinè neruorum reſolutio, aut mollificatio, cum motus priuatione non quidem totius corporis,ſed vel lateris vnius duntaxat, vel priuatæ particulæ præſertim ſedis vulneratæ, ſi ex caluariæ [c] fractura accidit, cerebri,aut membranarum affectuum indicium eſt.nam vel ob continui ſolutionem, vel viarum ſpirituum occluſionem,vel facultatis animalis delationem impedimẽtum oritur;quò fit vt per eam tale aliquid eueniſſe cenſeamus;compreſsionẽ potiſsimum,aut ipſius cerebri inflammationem, ob quam viæ arctantur, & animalis facultas impeditur:dignoſcitur autem cùm iam ſublata cauſa, impotentia motus tollitur, & pars affecta in priſtinum reuertitur.propterea quibuſdã viſum eſt paralyſim à cauſa externa,facilè ſanabilem eſſe. ſecus verò quam craſſa ac viſcida materia gignit,propemodum ſanatu impoſsibilem; atque Raſis opinio eſt quòd, qui ex ictu,aut caſu paralyſim confertim incidit,nunquàm ſanetur,ſed quæ paulatim fit curationem recipiat, quemadmodum Romæ Galeno contigit dum Pauſaniam Sophiſtam curaret,cui,dum ex vehiculo cecidiſſet, duo ſiniſtræ manus digiti reſoluti erant,attamen ſanitati reſtitutus fuit.

c ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 5. de ſimpt. cau. cap. 2.

Apoplexia [d] totius corporis ſenſus & motus præterquàm anhelitus priuatio eſt,ac propriũ patientis cerebri accidens.fit etenim [e] virtute animali ad partes infra caput conſtitutas defluere non potente, aut propter diſpoſitionem aliquam inflammationi ſimilem,quę in ipſo cerebro conſtituta ſit, aut eius ventriculis compreſsis,aut humore pituitoſo oppletis, verùm cauſæ magnitudo,paſsionis magnitudinem conſequitur;quòd ſi fracto craneo euenit,cerebrum aut punctione,aut vehementi compreſsione,affici adeò vt ventriculi eius lædantur, manifeſtum eſt.fitque [f] tunc vt corpus,& mens ſtupeat.omni denique motu, & ſenſu priuetur,at tanquàm mortui patientes viuunt, & oculis clauſis ac ſi dormitarent decumbunt,ſtertuntque,ac puncti non ſentiunt.Certiores verò de huiuſmodi accidente reddimur,dum comprimentia oſſa leuamus,ac æger inſpirare cæperit,& à noxa ſubleuatur.Cæterùm [g] ſi vnà & inſpirationis motus tollatur, ea quippè fortis apoplexia nũcupatur,quæ ſanari omninò nequit; ſi verò inſpirationis vſus non deeſt,ſanari interdum poteſt;quandoque etiam ſine febre apoplexia [h] viſa fuit,ſed fracta caluaria neceſſariò febris eam comitatur.

d ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 2. aphor. cõ. 42.

e ¶Gal. 3. de ſimpt. cauſ. cap. 3. 3. de loc. aff. ca. 7. Auic. 1. 3. tract. 5. cap. 14.

f ¶Gal. 3. de ſimpt. cauſ. cap. 3.

g ¶Gal. 2. aphoriſ. com. 42.

h ¶Gal. 2. apho. com. 19.

Epilepsia græcè,latinè morbus comitialis,caducus,herculeus & ſacer appellatus, quanquàm rarò,interdum tamen & ipſe in caluariæ,aut cerebri affectibus apparere ſolet. conuulſio [i] vniuerſalis eſt,non quidem perpetua, ſed quæ ex temporum interuallis cum mentis ac ſenſuum læſione accidit, differens propterea ab ea in qua nullum fit principalibus functionibus nocumentum; & quia ſubitò ac repentè fit, & confeſtim ſoluitur,hæc cerebri vẽtres ob craſſos lentosq; humores afficere ſignum eſt.nam auctore Galeno,repentinam meatuum obſtructionem à tali ſucco fieri conſtat;illud tamẽ intelligendum eſt in affectu ab interna cauſa proueniente:ſiquidem ventriculi iidem obſtrui à cauſa externa, & forti compreſsione facilè poſſunt,cùm lęſio ob vulnus, aut fracturam cerebro communicetur, indè ob intemperiem iam contractam humoris craſsi exuberantia oriri contingat,qui cerebri cauitates obſtruẽs facultates omnes impedit adeò, ut ægri concidant,conuellantur,ſtertant, ſpumam per os emittant,ſenſusque omnes ac mens lædantur.Eſt igitur [k] Epilepſia ſi craneo fracto occurrat, affecti cerebri indicium, quanquàm vt verùm fateamur,à nobis bis tantùm inter curandum hoc viſum eſt,in pluribus verò cicatrice iam obducta.

i ¶Gal. 3. de loc. aff. cap. 5.

K ¶Gale. 3. de loc. aff. c. 7. Pau. lib. 3. cap. 8.

Convvlsio latinè, ſpaſmos græcè dicta, ſi caluaria fracta alicui parti occurrit: nempè faciei orivè ſpaſmos is cynicos græcè, caninus latinè appellatur, & eſt cùm os ipſum contrahitur, ſeu cùm oculi immobiles aut ſtramboſi reddũtur, ſeu pars aliqua cęterarum vulneratę parti oppoſita reuellitur, letale ſymptoma creditur, ob id quia ait Hippocrates [a] Conuulſio ex vulnere letalis eſt. paſsio enim [b] virtutis motiuæ inuoluntaria exiſtit. dum muſculi præter voluntatem conuelluntur ad ſimilem diſpoſitionem, ipſis, ac partibus neruoſis aduenientibus, quam etiam in motibus ſecundum arbitrium factis aſſumpſerunt. nam in eum ſitũ neruos muſculosque conuulſio ducit, in quem ſi pro naturæ lege ſe haberent, ac animæ virtute ducerentur, tractis videlicet ſeu conuulſis muſculis verſus originem ſuam & ad ſua capita; porrò per hunc affectum actio nequaquàm ablata eſt, vt in paralyſi, ſed ſolùm immutata ac vitiata, deinde patiendi ſocietate, hoc eſt cerebro lege commercij patiente, vt noxam talem effugiat, contrahitur, pariterq; partes naturæ ſuę participes ad ſe conducit, & indè ſequitur motus quidam deprauatus voluntariæ facultati motrici accidens: proindè eſt neruoſa ægritudo, qua mouentur lacerti motu non voluntario ad ſuum principium, & fiunt extenſioni inobedientes. Cùm igitur [c] functionis à voluntatis imperio prodeuntis, noxa conuulſio ſit, & in vulneratis ex cerebri inflammatione excitari contingat, nullo præterquam in capite affectu ſeſe oſtendente, neceſſariò fateri cogimur cerebrũ inflammatione correptum, pręſertim cum aliquod oſſis fruſtulum membranã comprimat, aut pungat: Videtur [d] autem ſæpenumero conuulſionem vulneris oppoſitam ſedem inuadere: Si enim in ſiniſtra capitis parte vulnus quis habeat, in dextera capitis parte eũ conuulſio corripit, & cõtra, dummodò vulnus latus unũ duntaxat occupauerit, ait Hippocrates. at ſi capitis medium vulnus habeat vtranque partem conuulſio detinere ſolet, vt in Antonomo eueniſſe apud Hippocratẽ Quinto Epidemiarum legitur, cui ex cacuminis vulnere ambæ manus conuulſæ ſunt. Cæterùm, cùm in ſequẽtibus de neruis ſectis de huiuſmodi ſymptomate ſermo prolixior ſit futurus, hæc nunc dicta ſufficiant.

a ¶ Lib. de Coacis prænot. & 5. aphor. 2.
b ¶ Gale. lib. de rigor. & ſpaſ ca. ult. lib. de ſympt. cau. cap. 2. & 6. apho. com. 39
c Gal. 3. de loc. aff. cap. 6. & 5. apho. com. 5.
d ¶ Hipp. lib. de Coac. prænot. li. de Calu. curat. & 5. de mor. popu. Aui. 1. 3. tracta. 3. cap. 14.

Delirivm [e] cerebri ſanè affecti inditium eſt, cùm ægri [f] non rectè ratiocinantur facillimè dignoſcitur, nanque delirium [g] deprauatus eſt principis facultatis motus à prauis ſuccis, aut à cerebri intemperie calida ortum habens, propterea dictum eſt [h] in quouis morbo mente conſtare atque benè ſe habere ad ea quæ offeruntur bonum, contrà verò ſe habere malum: quòd autem [i] conſtare mente ſignum bonum ſit, patet, quæ enim ad cerebrum attinent, atque membranas, ſpinæ medullam, ſeptum tranſuerſum, & omninò ad neruoſas partes, quæ præſertim ſunt iuxtà cerebrum, ſana ad omnia eſſe ex mentis conſtantia ſignificatur. ſecus verò cùm quis alienat & mente conſtare non videtur. nam tunc cerebrũ aut meningas affectas eſſe argumento eſt; etenim in Aphoriſmis [k] ſic ſcriptum reperitur, in capitis ictu deſipientiam quandoque occurrere, & malum eſſe. cumq; [l] autem delirare aliquem, aut mente quomodolibet affici conſpicimus, capitiq; remedia adhibenda eſſe cẽſemus, principem facultatem vitiatam arbitramur, cuius ſedes cerebrum eſt: inquit etiam Hippocrates [m] in oſſis præciſione ſtupor, aut deſipientia ſi in vacuum apprehenderit, in oſſe præſertim præciſo, quod in capite eſt, non ſimpliciter tamen, neque vtcunque hoc contingit, ſed vſque ad interiorem ſuperficiem, quam locus continet vacuus, in quo cerebrũ conſeruatur, deſipiẽtia fit. ſiquidem paſsio iam membranis & cerebro proxima exiſtit: cumq; igitur a principio accepto vulnere deſipientię fiunt in ancipiti ſe habent, quod ſi tranſacta quarta, aut ſeptima, aut decimaquarta apparuerint, in cerebro iam factam, aut fieri inflammationem ſcire oportet: Quocirca ab Auicenna [n] dictum fuit, Si percuſſo capite febris appareat, aut mentis conturbatio, tunc iam incipit apoſtemari, eoq; [o] peius efficitur accidens, ſi perſeuerare videtur, quod & rigores, paralyſis, vigiliæ, inquietudinesq; comitãtur, & mors certisſima ſequitur; quod

e Gale. 2. prædict. com. 9. lib. ar. par. m. ca. 76. 2. de not. loc. affe. cap. 3. 5. de ſimpt. cau. ca. 3. & 4. aphor. cõ. 50.
f ¶ Cel. lib. 2. c. 7. Gal. 7. aphor. com. 14.
g ¶ Gal. 3. de ſimpt. diff. cap. 3. & 2. de ſimpt. cau.
h ¶ Li. 1. Epidemiarũ. & 2. aphoriſ. com. 33.
i ¶ Gal. 2. apho. com. 33.
K ¶ Hipp. 7. aph. 14. Gale. de loc. aff. cap. 3. & 5. de cau. ſimpt. c. ult.
l ¶ Gal. 3. de ſimpt. cau. 5. de ſimpt. diff. & 3. de loc. aff.
m ¶ 7. Apho. 24.
n ¶ 1. 3. trac. 2. c. 26.
o ¶ Hipp. 5 Epidemiarũ. Gal. 5. de loc. aff. cap. 3.

his

his euenire non ſolet, qui ex nimia ventriculi inanitione interdum alienatione vexantur.

Somni atqve vigiliarvm excessvs ſi poſt capitis ictus occurrat, inflammationem, aut frigidum cerebri apoſtema demonſtrat; malum eſt ait Hippocrates [a] ſi ſomnus aut vigilia modum exceſſerit. fit nanque ſomnus talis refrigerato ipſo ſenſitiuo, hoc eſt cerebro. at ſi frigiditati humiditas cōiungatur, lethargus morbus oritur, ſi ſiccitas catalepſis & catoche grecè, deprehenſio, ac detentio, & congelatio latinè dicitur; & eſt ſubita detentio tum animę tum corporis, qua quis corripitur repentè. in illo permanet habitu, quo correptus eſt, nempè penitus permanet immobilis, & tanquàm occupatus & otioſus. Vigilię verò fiūt ex caloris intemperie caput petentis, vel ſola qualitate naturę modū egreſſa, vel cum accedente quopiam humore, ſubtili nempè & bilioſo, à quibus in meningis ipſis inflammatio eryſipelas dicta gignitur, phrenitis græcè appellata, quam ſęua & acuta ſymptomata ſubſequuntur, quò fit vt ſomni aut vigilię exceſſus cerebri paſsionem pręnuntient.

Siccitas vvlnervm, vbi nulla aut exigua ſaniei quantitas producitur, aliquibus tranſactis diebus & mala pręceſſerint accidentia, appareat, admodum exitiale ſignum eſt. inquit enim Hippocrates, [b] Si in vulneribus prauis & fortibus exiſtentibus tumor non apparet, id eſt ſanierum conueniens copia, ingēs malum; inſuper [c] ait Si poſt febrem vlcus colorem amittit, & pauca ex ipſo effluxerit ſanies, ęger moriturus eſt: adhuc [d] ſi periturus eſt ęger, ante mortem vlcus liuidum & ſiccum erit; erit nempè omnino ſiccum, quotiens facultas corpus nutriens, imbecillis reddatur. vel circa aliquod è viſceribus intimè reuulſa, vlcus ab ea iam deſtitutum ſiccum & mali coloris efficitur; propterea à Galeno dictum eſt [e] nihil mali vlceri pus generanti aduenire poteſt, pręſertim ſi bonum fuerit: illud nempè eſt [f] candidum, ęquale, leue, & quàm minimè fœtidum, & tale optimum ac ſalubre indicium portendit, ac naturam aſsiſtentem validam atteſtatur, eamque medicamenta pus mouentia ſi tempore opportuno adhibeātur optimè regere. Vbicunque igitur ex capitis vulnere auctore Hippocrate [g] intereundum ſit, hyeme plerunque ante decimumquartum diem: ęſtate poſt ſeptimum febris accenditur. quę vulnus ſui coloris non reddit, quod indè ſaniem modicam effundit, quodve ex ipſo inflammatum eſt emoritur, glutinoſum efficitur, & carnem ſale conditam repreſentat, ruffum, ſubliuidum, inde puſtulæ multæ in lingua naſcuntur, & laborans mente non conſtare præſumitur, & caro quæ circa vulnus eſt deficiente virtute regente, ab oſſe relaxatur, & mollis fit. Porrò prætereundum non eſt, ex alijs etiam cauſis ſiccari nonnunquam vulnus poſſe, nempè ex ambiente nos aere, ex ſiccioribus quàm deceat medicamentis, ex manifeſta quadam leui inflammatione, ex tenui, atque prolixa diæta, ſeu à quauis ſimili, ex quorum immutatione accidens facilè tollitur. quod ſi perdurauerit ac rigores, febres, deliria, aut tale ſubſequatur ſymptoma, patientes in Dei manu ac ſolis prognoſticis tanquàm morituri ſunt relinquendi.

Si membrana cerebri per svmma nigrverit, & ſolo rhodomel le tollitur, ſat erit. ſi verò nigrities ſua ſpontè prouenerit, atque potisſimum in imo cum alijs grauioribus indicijs, ab omni ſpe recedere oportet, vt quæ natiuum calorem emortuum innuit, & magnam corruptionem in ea inductam declarat. eſt enim prædictorū ſymptomatū omnium extremum, quorū quædam ab initio, quædam ſucceſsiue aut extra tempus enaſcuntur. nec ideò ſemper pertimeſcenda, quemadmodum ſi perſeuerantia, ac medicamentis contumacia reddantur, nec perpetuò mors aduenit, tametſi ipſa eam minantur, aut atteſtantur; nam multos præter ſpem omnem ſeruari cōtingit, qua ratione vulnerati nequaquàm deſtituendi ſunt, quamquàm notæ letales, paucæ, vel quàm plurimæ, aut leues,

a ¶ 2. aphor. 3. & 7. aphor. 60.

b ¶ 2. De mor. popu. & 5. aphor. 66. 67.

c ¶ Lib. de Coacis prænot. & li. de Cal. curat.

d ¶ 1. pronoſt. 25.

e ¶ 1. pronoſt. com. 25.

f ¶ 5. aphoriſ. com. 22.

g ¶ Hipp. 1. prognoſt. ult. Celſ. lib. 5. cap. de ſanie. Gal. 1. de diffi. feb. ca. 8. Aui. 3. 4. tract. 1. cap. 23. & 4. 4. tract. 3. cap. 1.

D aut

aut vrgentes nunc potius, nunc ſerius apparuerint, quæ profectò ob corporum patientium diuerſitatem euenire ſolent, nempè iuniorum, ſenum, audacium, & puſillanimorum, atque ſi cacochyma, aut pura fuerint, iuxtà ſexum, anni tempus, viuendi modum, & chirurgiam. Sed iam ad alia tranſeundum eſt, ne ſermones adeò protracti tædio quempiam afficiant, quos tamen neceſſarios cognitu eſſe arbitrati ſumus, quoniam accidentia teſte Ariſtotele [a] magnam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt, ea quidem, modo propria ſint, q̃ ad capitis vulnerum, & fracturarum cognitionem certitudine quadam nos conducunt.

a ¶1. de Anima com. 11. Gal. 1. ad Glau. cap. 1. 3. de criſi cap. 4. & 1. de loc. affe. cap. 1. Auic. 1. 1. cap. 20. & 1. canticorum. 123.

Tertius nunc relinquitur modus quo prædictarum paſſionum vim naturam & magnitudinem aſſequimur. is per quaſdam coniecturas potius, quàm per certitudinem ex proprijs ſignis depræhenditur. de quo vt in nullo deeſſe videamur, & abſolutam vtilitatem ſeduli Chirurgi nanciſcantur, ſermo habendus eſt. Octo quidem numero ſunt ad fracturarum naturæ cognitionem adipiſcẽdam idonea, quæ cõiecturali uia aſſequi poſſunt. Primũ eſt cauſa aliqua remota, nempè corporis ſeu teli percutientis ſubſtantia, forma, & grauitas. nam hæc ad morbos dignoſcendos conferunt. quanquàm ab eis tanquàm a cauſa externa curationis modus non aſſumitur; hinc factum eſt, quòd Hippocrates & Celſus protinus conſiderandum putauerint, lapide ne an ligno, an ferro, an alio telo percuſſus ſit; & hoc ipſo leni, an aſpero, mediocri, an vaſtiore, vehementer, an leuiter; quia quò maior fuerit teli, aut lapidis ictus, ſeu cuiuſuis ſimilis ſubſtantie, ac molis, eò magis fracturæ forma, & magnitudo efficitur: ſi telum curuum, vel rectum, breue, vel longũ, acutæ aciei, vel hebetis fuerit, tale & vulnus neceſſario conſequitur, iuxta eius formam, & magnitudinem. Secundum, percutientis ætas & robur. nam Iuniorum, militum ac ruſticorum ictus grauiores, ac fortiores, quàm ſenum, molliumque corporum creduntur. Tertium, vulnerandi modus, ſiquidem tela quæ ex obliquo os ſauciant minus illud rumpunt, quàm quæ è directo. Quartum, loci diſtantia; qui enim ab alto aut in maximis ruinis cadunt, aut à telo longius adueniente læduntur, facilius fracturam in oſſibus patiuntur, quàm qui propinquius vulnerantur. Quintum, capitis ſedes affecta. differunt nanque inter ſe capitis oſſa craſſitie, duritie, & tabularum ordine: quæ igitur craſſiora, duriora, ſolidioraque ſunt naturaliter magis percuſſionibus reſiſtunt. Sextum, patientis ætas, ſexus, exercitium, ac victus ratio, propterea quia conſiſtentium ac laborantium corpora minori detrimento noxam ſuſcipiunt, quàm infantium, mulierum, timidorum, ac eorum qui ſub vmbra, & molli victu abſque laboribus degunt. Septimum a percutientis animo aſſumitur, quia minori cum periculo repentina, ac ſubito illata percuſſio erit, quàm præmeditato ac iam conſtanti, irato, & conſtituto animo. Octauum a quibuſdam Chirurgorum recentiorum experimentis deſumitur, quæ plerunq; fallacia reperiuntur, aliqui vt fracturam agnoſcant os cranij detectum leuiter ſpecillo percutiunt ſonumque attendunt, qui ſi raucus appareat fracturam omnino adeſſe credunt. aliqui dentibus vulnerati filũ cera obuolutũ vel ſiligineam paleam, aut hædinam chartam interponunt. inde caput oppoſitum leuiter trahentes, ſi talem motũ æger horreat aut noxam ex ipſo percipiat fractũ os eſſe dijudicant. alii dentibus auellanam frangere iubent, cumq; id fieri nequit, aut ex conſtrictione dolor capitis moueatur caluariam pariter fractam teſtantur. Experimentum Hippocratis eſt in prænotionibus Coacis; vbi habet Exhibeto ad manducandum in vtrãque maxillam aſphodelli caulem, aut ferulam, ita vt animaduertere iubeas an os aliquod ipſi ſtrepere videatur. nam fracta ſtrepere videntur. muſculi ſiquidem temporum ad dentium conſtrictionem agentes adiuuant ad oſſis ſtridorem; nonnulli lumen oculis languentium apponunt. quod ſi effugiant, oſſium fractorum & internarum partium affectum aliquem indicant. quod magis ex Hippocratis ſententia probabile, eſt

eſt

eſt [a] dum inquit, Letale ſignũ iudicatur ſi languentes lucem effugiant, aut nolentes lacrymantur, aut diſtorqueantur, nam lumen aduerſari, propter viſus facultatis imbecillitatem accidere ſolet, quæ interdum laborat ob cerebri uehementem concuſsionem. Antiquorum præterea mos erat, vt certè caluariæ fracturam agnoſcerent, præſertim in anguſtiſsima Rhogme ſeu capillari fractura eam medicamento aliquo nigro imbuere, demum ſciſſuram cicliſchis deradere, quoad omnis nigredo deleretur, ac abſoluta fracturæ altitudo tolleretur: porrò quia hic modus Hippocratis eſt, adhuc vbique obſeruatur: quidam etiam vulnerati occluſis ore & naribus, ſpirituque retento ac impulſo ut caluaria vndique dura meninge repleatur ex arteriarum ſpiritibus & ſanguine, ſedulò animaduertunt an qua parte vulnus eſt ampullæ, aut humiditates aliquæ emanent; quod experimentum aſpernabile quidem non cenſetur. quorundam etiam vſus erat oſsibus medicamentum ex oui albumine ac maſtice imponere, & ſic per diẽ ſinere, quo ſublato vbi ſiccatum os reperiebant, fracturam ibi adeſſe arbitrabantur. Sunt & quàm plurima alia fallacia quidem medicamenta ſilentio inuoluenda, cùm ſatis ſuperque quæ ad naturæ ac fracturarum uim necnon internorum affectuum cognitionem pertinent, in medium adduxiſſe videamur, à qua curationis methodus, aut breuis aut longus, ac de morte & vita prædicendi modus optimè ſumi poteſt. potiſsimum patientis vires ac ætatem & affecti membri dignitatem ſeu officium, ſubſtantiam, temperiem, ſitum & quantitatem obſeruando, alterius morbi complicationem, nec non ſymptomatum valetudinem conſiderando.

a ¶I. prognoſt. 13. Cel. lib. 3. c. 18.

DE CALVARIAE FRACTAE AC INTERnarum læſionum præſagijs. Cap. V.

PRAEDICTIONES nõ aliundè quàm ex recto iudicio in medium ducuntur; quod [a] & ſi difficile ſit, tutò tamen Medicus rationibus motus veritatem præſagire ſolitus eſt, perpetuò [b] motus naturæ omnes, bonum vel malum ſignificantes pernotans, vt potè diem quartum, ſeptimum, undecimum, decimumquartum, decimumſeptimum, vigeſimum, & vigeſimumquartum, interdumve & quadrageſimum, attamen id ſemper ſub quibuſdam conditionibus quod ſentit efflagitantibus, affinibus aſsidentibus, & amicis vulneratorum enunciet, nam melius eſt [c] in caluariæ fracturis ſilentio pertranſire, quàm prædicendo hallucinari, quod ſæpè has læſiones tractantibus euenire ſolet. Cæterum [d] cùm medicus prudentem ſe præſtare laboret rectè prædicendo, nihil perindè ipſi conducibilius exiſtimatur, & homines illi credere magis audent, & ipſe magis tempeſtiuè symptomatibus obuiam ire valet, nautarum inſtar, qui eminus procellas mariſque exęſtuationes proſpiciunt. quòd ſi iuxtà prognoſticum euentus accidat, non eſt cur dicatur medicum vel fefelliſſe, vel ignoraſſe, quanquàm res ad vota non ſucceſſerit, quemadmodum de Empiricis prædictiones paruifacientibus dici poteſt, quos affectus naturam, ſiuè eſſentiam latere uidetur. Porrò [e] primarium iudicium a virtutis robore ſumitur, nam innatus calor naturæ inſtrumentum omnia facit, medicus verò miniſter eſt, quocirca vbi deficit virtus, operandi modus non datur, ac inde mala prædictio oritur, magiſvè ſi letalia ſymptomata confertim, & ſimul inuadant, vel vt ſuperius diximus per ſe ſola appareant, & eſt ſecundus prædicendi modus. Tertium ſedis affectæ præſtantia, compoſitio & vſus prædicendi modum indicat; nanque dictum eſt [f] Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſcepto, aut ventriculo, aut iecore, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, letale eſt. Cerebrum igitur vtpotè nobiliſsimum, aut

a ¶Hippo. 6. de mor. popu. & 1. aphor. 1.

b ¶Gal. 1. dierũ crit. cap. 10.

c ¶Gal. 1. dierũ crit. cap. 12.

d ¶Hipp. 1. præſag. in prin: Gal. lib. de conſt. ar. m. cap. 16. & 1. prognoſt. cõ. 1.

e ¶Hipp. li. Epidemiarum. Cel. lib. 2. cap. 9. Gal. de art. par. m. ca 87. Auicen. 1. 4. tract. 2. cap 8.

f ¶Hipp. li. 1. de morbis lib. de Coac. prænot. & 6. apho. 18. Cel. lib. 5. ca. de uul. mor. Auic. 4. 4. cap. 2.

a ¶Gale. lib: de motibus; liquidis.
b ¶Gal.lib.5.de loc.aff.cap.1.
c ¶Gal.9.de uſu par.cap.4.
d ¶Aui.1.3.tracta.2.cap. 26.& tract.3.cap.14.

membranæ ipſum inuoluentes cum læduntur mortis periculum imminet, ſiquidem [a] ſenſus & motus initium eſt,ac [b] virtutis animalis fundamentum, & [c] omnium ſuarum operationum cauſa,atque ob innatam eius humiditatem, & ad varia excrementa ſuſcipienda aptitudinem non niſi perrarò, aut magni Dei nutu a vulneribus ſaluatur : verùm [d] ſi oblæſis tantùm tunicis eius ſubſtantia integra ſeruetur,minoris timoris eſt,queẽadmodũ lõgè minoris etiam ſi in eis affectus nullus appareat: inſuper Hippocratem ita loquentem audiamus , ſi modo verba illa ſunt Hippocratis, vt arbitramur , nam in quàm plurimis antiquiſſimis codicibus ita ſonant, Nullum capitis vulnus facile contemni debet, ſæpe enim cutis ſola contuſa ferro,aut alia aliqua re,ſi non diligenter, & cautione quadam curetur,veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur,aut aliud quiddam negligatur,vlcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit,& medico quidem negotiũ,ægroto verò periculum non minus affert. ergò hæc multò magis contingere poſſent,cerebro,aut membranis diſruptis: Quare ſi non ſingula hæc diligenter medicus curauerit,ſæpè mortis cauſa exiſtit. ſiquidem [e] ad cutim capitis nerui multi ſenſibiles a ceruice propagantur , cerebro patiente [f] patitur neceſſario ſimul & diaphragma,ac reliquæ partes cordi,ac reſpirationi inſeruientes,quo fit ut ipſius cordis temperamentum deſtruatur , & mors indè occurrat. Quartò a capitis parte læſa quandoque indicium ſumitur. iam ab Hippocrate dictum eſt,prima medici conſideratio eſt locus affectus, affectio, & affectionis conditiones : naturaliter oſſa caluariæ imbecilla ſunt ratione continentium. carnem enim habent ea veſtientem tenuiſſimam:ratione contentorum. Siquidẽ immediate ſub ea meninge & cerebrum cõſeruãtur:ratione annexorum.nam nerui oẽs,venæ,& arteriæ multæ, & nucha illi anectuntur, ſingulatim vero ſincipitis oſſa percuſſa admodũ periculoſa ſunt, cum tenuiora,ac debiliora cȩteris partibus exiſtant,ac minima carne contecta,plurimumque cerebri ſub hac parte contineatur: ac magis & minus efficitur malum,iuxta teli genus, pondus magnitudinem , ac paruitatem, necnon iuxta pȩrcutientis robur , & voluntatem.

e ¶Gal.10.de uſu par.c. 9. Aui. 2.3 Doct.2.c.2.
f ¶Gal.5.de not. loc.aff.

g ¶Hipp. lib.de Calu.curat.Gale.6.meth. ca.6. 9.de uſu part.c. 5. & 2. meymir ca.de ſoda a percuſſione.

Quæ [g] verò temporibus accidunt,magni timoris iudicantur,ob temporis ipſius muſculi naturam,in quo venæ,arteriæ,& nerui multi diſſeminantur,eſt acuti ſenſus,& ibi ſuturæ etiam debiliſſimæ reperiuntur , ac maxilla inferior illi parti alligatur,cui etiam auditus meatus inſeritur. quapropter ſincipitis ac temporũ Chirurgia ab Hippocrate, & Galeno reprobatur,cùm hæ ſedes doloribus,inflammationibus,ac cõuulſionibus facillimè ſubiiciãtur. Suturarum pariter omnium, vulnera ac contuſiones verendæ ſunt: cranij enim imbecillitates augent,cum per eas dura meninx tranſiens pericranio alligatur , & ſuſpenditur , ſicuti non admodum periculoſa quæ poſteriori capitis parti infiguntur,cùm os ibi craſſum, ac durum,cerebellumque ſubſit,paulò ſolidioris ſubſtantiæ , quo fit vt qui hac parte plagam ſubeunt facilius mortem euadant , quàm qui in anteriori,aut lateralibus partibus vulnerantur. Ex [h] animalium quoque naturalium , & vitalium operationum qualitatibus iudicium ſumitur.nam quieſcere,ac mente conſtare, ſomnum capere , facile ſpirare, ſiti non confici,cibum non faſtidire, non dolere, ſi febricula fuit,ea uacare, itemque habere pus album,lene,æquale, non fœtidi odoris,quantitatis conuenientis,optimi præſagij cauſæ ſunt,& ſi vulnus magnum fuerit;ſecus verò ſi huiuſcemodi res uehementer vrgeant, ac extra debitum tempus apparuerint. Rurſus ſi excrementa naturalia iuxta modum fuerint , & qualitate ac quantitate conueniẽti ſe habeant, ſalutis ſpem afferunt,contra verò, timorẽ adducunt, quod ex Hippocrate [i] habetur cùm dicit Quibuſcunque ex vulneribus extenuatis nigra bilis,ſiuè ſanguis niger deſuper exierit, poſtridiè moriuntur;& à nobis verè obſeruatum,eſt eos quibus diarrhæa,aut diſenteria ſpontè ſuperuenerit,ferè omnes periclitaſſe,ac quãplures etiam qui pollutione uexantur. Vrinȩ [k] quoque perturbatȩ, quales iumentorum , & quæ ſubiugales vocantur,

h ¶Hipp.1.prognoſt. 10. Cel. lib.7.cap.3.Gal. 1.de Criſi c. 14. Pau.lib.2.cap.3.
i ¶4.aphor. 23.
K ¶Gal.4.apho. com.7.

cùm

cùm maximam humorum corruptionem oſtendant,necnon albæ [a] & perſpicuę vtpotè indicantes flauæ bilis copiam ad caput ſolummodò rapi,mala ſigna ſunt: præthereà pulſus extenſus,& durus neruoſarum partium inflammationem, durus verò & inæqualis conuulſionem,languidus autem, ſi & accidentia praua identidem conſequantur,mortem propinquam minatur.Pereunt plerique, quibus dolor,aut inflammatio oculis oboritur,nam a Galeno dictum eſt [b] quibus diſpoſitio intra caluariam eſt,his ad oculorum radices dolores perueniunt eò quòd oculorum nerui à cerebro,& tunicæ à membranis originem ducunt. Hæc omnia magis timenda ſunt ſi patientis caput calidum naturaliter præter modum fuerit, aut deſtillationibus uel Eriſipelatoſis affectibus obnoxium . Optimum ſalutis indicium eſt ægri facies,ſi ſimilis beneualentis ſit,atq; ſui potiſſimum. ſi uerò quàm maximè contraria fuerit,exitioſiſſimum eſt.naſus enim compreſſum,oculi concaui,aſtricta tempora,aures frigidæ, contractæque, corporis totius color uiridis, aut niger,mala,ac letalia ſunt ſigna.ex oppoſito uerò [c] ſpem certam faciũt membrana mollis,mobilis,ac ſui coloris,caro increſcens rubicunda, ac ceruicis & maxillæ quietus,ac facilis motus. Epilogando itaque dicere expedit præſagiendi modum ſumi debere in vniuerſum, à virium robore, à morbi magnitudine, & à malorum ſymptomatum natura & quantitate : verumtamen quàm plurima ſæua accidentia in variis caluariæ fracturarum formis uiſa ſunt,nec vulnerati periere : quod prouenire potuiſſet aut magni Dei voluntate,aut periti medici ſolerti curatione,aut quia virtus omnia agens,valida quidem, ea correxit ac profligauit, aut quia aliunde, quàm a caluaria fracta,cauſam traxerunt; ad quę omnia maximè etiam patientis quies atque conſtantia contuliſſe uiſa eſt.

[a] ¶Hipp.4.aphoriſ.72.

[b] ¶2.de Comp. med. ſecundum locos.ubi de Cephalea.

[c] ¶Cel.lib.8.c.4.

DE REGIMINE FRACTVRARVM *Caluariæ in ſex rebus non naturalibus.* *Cap. VI.*

QVAMPRIMVM medicus ad ægrum acceſſerit,illicò capillos circa vulnus abradere faciat, poſtmodum tria mente reuoluat vt operis finem, & quod deceat aſſequi poſſit:vulneris nempè ac fracturæ eſſentiam,capitis affectam partem,ac præterita, & quæ deinde apparent accidentia; poſtmodum vbi quidquam præter naturam in vulnere contineatur vt lapidis fruſtulum, aut ligni, aut ferri,aut oſſis ex fractura,aut capillorum copia,aut quid ſimile,illud proprijs digitis,aut Volſella,aut alio inſtrumento tutò atque eleganter extrahere nitatur. Demùm ſi caluariæ depreſſio,aut ſeparatio talis percipiatur vt facilè attolli, aut remoueri poſſit,illud fiat,& ſi aliud quid tunc temporis vulnus exigat , veluti ſi cutis ſectio non ſatis pateat,ampliori diuiſione aperienda eſt,vt ſuo loco vberius admonituri ſumus:ſi ſanguis fluat oui albumine, aut aliquo puluere ipſum cohibente,ac faſciarum nexu ſupprimatur : æger intra tectum loco obſcuro , & ſub molli Culcitra ſe ſe contineat, promiſſaque illi ſalute ad quietem, pacientiam, obedientiam,ac animi hilaritatem adhortetur;aſſidentibus verò,affinibus, & amicis veritas à iudicio recepta pateſiat . indè prudẽns medicus ad non naturaliũ rerum regimen intentionem dirigat.Cùm enim humanum corpus in ambientem aerem per cutis poros continua reſolutione diſſipetur, neceſſe eſt ſubiectam materiam minui & alterari,niſi aliquid tanquàm fomentum perpetuò influat,vt id, quod deperditum eſt reſarciatur; & hinc efficitur vt partibus cuti ſubiacentibus inanitis ob earum inſitam vim attractiuam vicinæ partes pariter inaniantur , mox illæ rurſus ex ſibi vicinis alliciant , vt id , quod inane erat, repleatur,

ita ex proxima quaque parte facto ſemper celeri tractu perinde quaſi in choro, ſiue ordine quopiam, tandem venæ ad ventriculum productæ inanes euadunt, quæ & conſueuerunt, & poſſunt cibum ex ventriculo ad ſe conuellere, veluti ſtirpium radices in terrã demiſſæ. Iccircò aer, & ciborum, & potus genera, & ſomnus atque vigilia, & motus & quies, & animi accidentia vtpote nonnihil ad concoctionis perfectionem attinentia, conſiderare oportet. Dicuntur porrò non naturales, quoniam non neceſſariò corporis humani conſtitutionem ingrediuntur, quanquàm ipſum alterare poſſint. cautè igitur in his procedatur, nam ex incõgruo harũ rerũ regimine accidentia mala interdum & mors ſubſecuta eſt, dicãt quicquid velint Empirici, qui contrarium ſentire videntur, atque indifferenter, vt ægris obſequãtur, ordinem peruertunt, in initio, & in cruentis vulneribus carnes, oua, caſeum, ac vinum concedentes, atque huiuſmodi craſsiorem victum inſtituunt, hac imprudentia ducti virtutem perpetuò optimo alimento, veluti omnium operatricem, corroborandam eſſe, omnes humorum fluxiones ad defatigata loca paruipendentes, ac inflammationis facilem ortum ex victu tali prouenire neſcientes; alii verò victum adeò tenuem inſtituunt, vt vix ptiſanam exhibere permittant, quò fit ut corpora uoraciora, ac laboribus dedita noxam incurrant, & ob id accidentia uaria, atque timenda oriantur.

DE AERE.

AB aere itaque exorſi, utpotè ambiẽte, & in quo uitam ducimus, & a quo neceſſariò alteramur, dicimus eum in capitis uulneribus, & caluariæ fracturis temperie calidum & ſiccum requiri: qui ſi natura talis non fuerit, arte mutetur. frigidus enim aer, ueluti & cætera corpora frigida actu, dum circa fracturas uerſamur, abigendus. ſiquidem frigidum [a] inimicum oſsibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ eſt, calidum uerò utile; hinc Auicenna in qualibet cranii fractura etiam æſtiuo tempore frigidum cauere iubet, & Hippocrates ait cerebrum, & quæ ab eo proueniunt frigidis afficiuntur, quemadmodum calidis gaudent, & ſi natura frigidum ſit: propterea quibuſdam uiſum eſt frigidũ actu tantùm cerebro inimicum, non autem potentia, cùm interdũ frigido ubi ſanguis fluit, aut ad præſeruandum, aut ad tollendam inflammationem utimur, & magis potentia, quàm actu. cuius meminit Hippocrates [b] dicens frigidum actu ſcilicet, hæc mala affert, conuulſiones, diſtenſiones, liuores, ac rigores febriles, ulceribus [c] quidem mordax, cutem obdurat, ac dolores intolerabiles facit, nec dubitandũ quin cerebrum frigidis afficiatur. Galeni [d] quidem ſententia eſt quod cerebrũ maximè à frigore lædatur, ac communi opinione tenetur, cerebri inflammationum potisſimam cauſam frigus eſſe: quapropter ægri in domiciliis, ac cubiculis paruis undique occluſis, & calidioribus detineantur, ut aer frigidus, craſſus, turbidus, aut nebuloſus, aut ualdè ſubtilis, ſeu quouis alio modo alteratus uitetur: quippe in corporibus [e] noſtris facillimè agere ſolet: locus ergo lumini oppoſitus neceſſariò requiritur, qui multùm languentibus prodeſt. nam dicebat Hippocrates libro de Medico, Primùm quidem locum domus habere oportet, qui ſanè talis ſit, ut neque uentus ad ipſum accedens moleſtus ſit, neque ſol, neque ſplendor infeſtet, lux enim ſplendida medentibus quidem non eſt moleſta; non ſimiliter autem ægrotantibus: itaque talem ſplendorem penitus fugere oportet; nec propterea calidisſimus probatur, cùm febrem acceſire poſſit, ac aliunde materias capiti attrahere; quapropter temperatus exigitur, quem probauit Hippocrates [f] in osſium fracturis nudis præcipuè, & his maximè, quæ in capite ſunt, quò fit ut Chirurgi ualdè decipiantur, & aberrẽt dũ prodeſſe credunt plurima linteamina, faſcias, ſtupas, pellem, & calorem adaugentia, aut medicamenta admodum calida, aut terreas tegulas accenſas, aut ſimile aliquid apponẽtes capiti oneribus

a ¶Hipp. lib. de humid. uſu lib. 1. de fract. & 5. aphor. 18. Celſ. lib. 1. cap. 9.

b 3. Reg. act. 14. li. de humid. uſu & 5. aphor. 17.

c ¶Hipp. lib. de ulceribus lib. de humid. uſu & 5. aphor. 20.

d ¶8. de utilitate par.

e ¶Gal. 1. de tuen. ualerud. 2. de Criſi cap. 3. & 3. meth. cap. 8.

f ¶Lib. de humid. uſu li. 1. de fract. & 5. apho. 22.

non

non aſſueto, & quod natura à calido læditur; quod innuit Hippocrates [a] cùm dicit faſciæ,mundæ,leues,molles,tenues nè uitiatus locus oneretur, neve malorum uaporum tranſpiratio prohibeatur, & calor augeatur, & ob id ſi malorum ſymptomatum timor aderat,nec faſciis caput aduoluebat. Ad eũdem modum & humidus aer uitandus,rheumatum ſiquidem ac putredinum cauſa eſſe ſolet. Sic cus nimis pariter obeſt,dolores affert,& locum inflammatum facilè reddit. Autumno igitur ac Hyeme ignis ex Iunipero,Cypreſſo, aut Fago accendatur ne cerebrum afficiatur,uti ex carbonibus,a quibus ſtupores,ſternutamenta, & capitis grauitates oriri contingit:hinc Celſus [b] inquit uitanda quæcunque mandenda ſunt,item fumus,& quicquid excitat ſternutamentum. Ergo ut temperatus aer reddatur,aut aliquantiſper calidior,huiuſmodi ignis accendatur,atque ab ægro quàm posſit longinquius. Obſcuritas adhuc confert,nè ab obiectis exterioribus plurimi ſpiritus moueantur,atque reſoluantur. tenebræ enim [c] ad animi quietem probantur.nam ut dictum eſt [d] lux ſplendida medentibus quidem moleſta non eſt,ægrotantibus uerò non ſimiliter;itaque [e] talem ſplendorem penitus fugere oportet,per quem oculos ægrotare contingit: quocirca obſcurum conclaue habitare,& lecto ualdè molli quieſcere,diuq; quietem ſuſtinere,& quàm minime proiicere ac ſe ſe iactare,fracta caluaria maximè iuuat.Sub Cane uerò,ac tẽpore magni æſtus,& calidiori conſtitutione aer [f] ad temperiem per contrariã diſpoſitionem reducatur,flores ſcilicet, & germina, quæ frigidæ ſint facultatis, per aream,& thalamum proiiciendo,modò uulnus non incrudeſcat, & æger noxam percipiat. Hæc itaque de aere particulari dicta ſint: quod autem ad regiones attinet,meridionalis calidior exiſtit,ſicut borealis frigidior,ima loca, & uallosa,calidiora,montana uerò frigidiora experimento iudicantur.iuxta etiam anni tẽpus,Ver ſaluberrimũ eſt,Aeſtas medio modo ſe habet. Autũnus, & Hyems, periculoſus. Chirurgorum quorundam ſententia eſt, quòd aer natura crasſior ſubtiliori ſalubrior exiſtat,& hinc forſan euenit quòd Venetiis,Ferrarię,& ſimilibus ciuitatibus,& locis,inſignia capitis uulnera mirum in modum ſanitati reddantur:ſecus uerò Florentiæ,Peruſiæ,& locis montanis,in quibus admodũ ſubtilis aer ſpirare ſolet. Siquis tamen anceps eſſet in capitis plaga de aeris natura ac dubitaret nunquid magis calidus, aut frigidus aer competat, cùm Hippocrates [g] in uulnerum capitis curatione calidum magis probauerit: & alibi [h] dicat in Hyeme diutiore tempore uiuere hominem, quam in æſtate: ob id igitur tempus frigidum magis probatur; Inſuper [i] eius ſic uerba ſonant, pleriſque ulceribus tempus calidius commodius eſt hyeme,exceptis his,quę in capite ſunt, & uetre, magis uerò æquinoctium;His [k] reſpondetur ambiens & cœlum, in quo uiuimus è præſidiorum numero unum habetur,ſi contrariam morbo temperiẽ habet,gaudetque [l] medicus ſi cum ijs,quæ morbus facienda ſuadet,eſt cõcors,talis enim iuuat,ueluti contrarius aduerſatur. Frigidus itaque aer, inquantum eſt frigidus, præſeruat,& humiditates a putredine arcet,quę in capite,ac thorace,utpotè partibus cauis,abundare ſolent, atque illis detrimentum afferunt, ac in eis facillimè corrumpuntur,ſi expurgari nequeant,aut a natura, aut aliquo inſtrumento, aut deligationum induſtria,quanuis in articulis, aut alibi interdum cõpetere uideantur; præterea ex partium externarũ ob frigus ſtipatione, calor ad intima fertur, nec disſipatur ut in æſtate,ualidiorque efficitur intus,& benè concoquit,ubi manus adhiberi non poteſt. Hippocrates [m] hac ratione adductus dixit, Eſt autem ubi in diſtentione ſine ulceratione, iuuene benè carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multa perfuſio calorem reuocat:calor enim hæc ſoluit.Confert igitur frigidum ueluti pręſeruatiua cauſa,per accidens tamen,& non per ſe,neq; ad curationem neceſſariò,neque in omnibus capitis uulneribus,ſed in aliquibus, uariis ſymptomatibus adiunctis, nec omne frigus, ſed temperatũ,ut in Aequinoctio,quod frigidum eſt reſpectu magni æſtus,in quo ex uictus ratione, & fructuum horario-

rum

a ¶Lib. dc Officina med. lib.2. de fract. & lib. de Cal.curat.

b Lib. 8. cap.4.

c Celſ.li.3.c.4.

d Hippo.lib.de Medico.

e Hipp.4.re.ac. 49.

f ¶Gal. lib. ar. par.med.ca. 85.

g Li.de humid. uſu.& 5. aphor. 18. &22.

h ¶Li.de Calu. curat.Cel.lib.5. ca.26.

i ¶Lib.de ulceribus in princ.

K ¶Gal.3.meth. cap. 8. & 1. ad Glauc. ubi. de feb.cont.

l ¶Gal.9.meth. c.14.

m ¶Li.de humidi.uſu & 5.aphoriſ.21.Aui. 2.3. doct.2.cap.7.

rum uſu, putredines,& bilis copia augetur,ac humores liquefacti facillime ad defatigata loca defluunt. Quapropter frigidum nunquàm, ſed calidum temperatum probandum eſſe exiſtimamus.

DE CIBO ET POTV AC MODO NVTRITIONIS.

MAGNVM profecto in omni morbo auxilium eſt,cibus, tempore, modo, & qualitatibus opportunis,exhibitus. & Celſo autore,initia morborũ famem & ſitim deſiderant,hac ratione modicus [a] cibus,& aqua omnibus ulceribus quàm maxime conducit,magis uerò recentioribus,quàm uetuſtioribus, maximè autem omnium fracturis in capite, ac fœmore, & ſi cui alij parti fractura contigerit. quod Celſus [b] elegantisſimè approbauit dicens, quod ad abſtinentiam,& primos,ulterioresq; cibos, potionesque pertinet,eadem, quæ in uulneribus præcepi,ſeruanda ſunt,eò magis, quò periculoſius hæc pars afficitur:præceperat [c] ſiquidem cùm antea dixiſſet, abſtinere quantum uires patiuntur ante inflammationem à cibo debet,bibere, donec ſitim finiat, aquam calidã, adeò tamen nihil perpetuum eſt, ſed ſemper pro uiribus corporis æſtimandum: nanque imbecillitas,ætas,conſuetudo tenuem, ac exiguum cibum non ſuſtinet: quò fit ut protinus medicorum communi [d] ſententia uberior cibus interdum exhibeatur,atque ante ullam curationem ſi opus eſt,uino ægri reficiantur,quod alioquin inimicisſimum uulneri eſt:porrò [e] quotidianum experimentum atteſtatur pleroſque ex tenui uictu,& longa inedia ſyncopam, ac capitis dolores incurriſſe,atque eos præſertim, quorum uentriculi concoquẽs facultas ualida fuerit.quæ cùm in exiguum cibum concoctu facilem agat,ipſum confertim abſumit, ac propemodum adurit. inde uaporibus ad caput eleuatis dolor excitatur, famemque dum tolerat uentriculus malis repletur humoribus. & in ipſo dolores, ac languores ſentiuntur,quos denique cerebri affectus uarii ſequuntur.Quocirca Princeps Auicenna [f] abſolutam abſtinentiam bilioſis corporibus, ac laboribus deditis, uoracibusque deteſtabatur,natura [g] ſiquidem repentinas mutationes non patitur:Galenus [h] itidem dicebat longæ inediæ his, qui calorem habẽt ad igneam naturam propenſiorem, præter alia mala, febrem afferunt. Sæpe [i] etiam in ijs magis neceſſaria feſtinatio cibi eſt,qui inediam minus tolerare poſſunt. quod affirmatur octauo Methodi capite primo, vbi de mente Hippocratis ſexto Epidemiarum ait Galenus, qui bis die,præſertim picrocholi, id eſt homines bilioſi,comedere ſolent,ſi non prandent,ægrotant.Inſuper [k] in morbis longis tenuis uictus periculoſus: maior enim in hoc accidit error, quàm in paulò pleniori uictu.Cæterùm [l] cùm per gradus uictus ratio diſtinguatur,nempe tenuisſima,ubi uix melicratum uſque ad tempus iudicationis exhibetur. Tenuis altera, quando ptiſana utimur,& eius terminus eſt uirium reſolutio Plena & craſſa.Tertia eſt, quemadmodũ quotidiano uſu ſeruatur, ſub quadam tamẽ cõditione omnes iuxta temporum diuerſitatem,ægri conſuetudinem, ac temperamentum approbandas cenſemus.Tenuisſima [m] quidem & more Hippocratis uilis dieta in principiis ad ſeptimam uſque diem,præſertim in plethoricis corporibus, & quæ malis ſcatent humoribus probatur: Tenuis autem uſquequò inflammationis aut alicuius ſymptomatis ſuſpicio præterierit,cuius terminus [n] decimuſquartus dies exiſtimatur.Craſſa uerò, pacatis omnibus accidentibus, ac ſigillato uulnere, aut paulatim pro ratione ad quemlibet uictum reuertatur: Verùm cùm nullus ſit qui tenuisſimo uictu uſque ad ſeptimum perdurare poſſit, nutritio ex ptiſana,addito pauco ſaccharo ſi æger ipſa delectetur, aut ex pane loto ſaccharo identidem admixto,uel titubante uirtute ex panis micis in pullorum gallinaceorum,aut hædi, aut uituli iure decoctis,hac tempeſtate obſeruatur, nos uerò cibũ minoramus & augemus, prout morbus,& uirtus requirẽt:atque ut uapores ẽ a uentriculo ſubla

ti

a ¶Hipp.lib. de ulceribus.& lib. de fract. in fine. Cel.lib.2.ca.16,

b ¶Lib.8.cap.4.

c ¶Lib.5. ca. de rat.uictus uulneratorum.

d ¶Hippo. 2.re. ac.36. & 1.aphoriſ.17.Cel. loco ut ſupra.Gale.6. de tué. ualetud. & 8.meth.cap.9 Auic.1. 4. tract. 2.cap.8.

e ¶ Gale. 2. ad Glauc. & .3 .de comp.med.ſecũdum loc. ubi de his qui ex ſtomachi uitio laborant capite.

f ¶1.4.cap.de cibat.febr. & 4. 1. cap. de purgat.

g Hipp.6.Epid. par.3.Gal.li.art. pa .med. ca.86. 2.Reg.acu.com. 36.&1.ad Glau.

h ¶2.aphor.cõ. 22.7.apho. cõ.9

i ¶Cel.in proh.

K ¶Hippo. 1.apho.4.&5.

l ¶Gale. 1.reg. ac.cõ.21. 2.reg ac.com.21.& 1. aphor.com. 4.

m ¶Hipp. li. 3. de fract.

n ¶Hipp. lib.3. de fract.Gale.3. meth.ca.8. & 3. Catageni in ſermone uniuerſali de cura ulcerum.

ti reprimantur, aſſumpto cibo uentriculus ipſe roboretur, parum ſacchari roſati, aut uiolati, ſeu diacitonitis ex ſaccharo, aut citonium ipſum, aut pyrum ſub cineribus coctum ſaccharo inſperſum exhibemus. At ſi ſitis urgeat, malorum granatorum uſus probatur. reprimit enim bilis feruorẽ. quod ſi ſeptimam uacare accidẽtibus nouerimus, pane iure ex prædictis infuſo uſq; ad decimumquartum æger alendus eſt, ac, ſi uires requirant, caro ipſa concedatur. poſtmodum recedẽtibus prorſus omnibus accidentibus, oua ſorbilia recentia, poſtea carnes uberius concedendæ ſunt: moxque curatione ad optimum finem tendente, quæ ex optima ſanie, accidentium remotione, & carne ſubnaſcente dignoſcitur, uictus ratio [a] paulatim adaugenda eſt, prohibitis tamen ijs quæ difficulter concoquuntur, nempe lacticiniis, oleribus, leguminibus, fructibus, carnibusque ſale conditis, ijsque craſſis perpetuò dimiſsis, nec non & piſcibus, exceptis fluuiatilibus, & qui inter ſaxa degunt, ac in uniuerſum omnibus cibarijs, quę caput offendere quoquomodo ualeant. Si uerò breui tempore curatio ob uulneris naturam, abſolui nequeat, præter hædorum ac uitulorum, perdicum quoque, turdorum, merularum, ac paruarum auicularum nemoralium carnes propinare conuenit. Potus uero paucum uinum, clarum, rubeum, & odoratum, quod Græci oligophoron uocant, exiſtat, idque magis, dum ſubſtantia illa cartilaginea, compacta ac denſa quam, Græci in aliis fracturis porum ſarcoidem, Arabes alrosboth, & Latini callum uocãt, in his fracturis gignitur, quo tempore etiam uiſcoſum alimẽtũ commendatur. Capitis igitur ingentia uulnera qui ſuſceperunt, hoc alendi modo ſunt regendi, & eo magis ſi letalia accidentia nõ apparuerint, quibus urgentibus ratio uictus tenuis ſine carnibus & uino obſeruetur. quanquam interdum ad diem uigeſimamquartam eam ſic protrahere decet, & nos ſæpe etiam ad quadrageſimam, & ultra ſine ullo incommodo tali uictu ægrum deduximus. At ſi ob maximum cerebri affectum ægri cibum reſpuant, uel tenuisſimus uictus requiratur Arabum auctoritate [b] primis quidem diebus hordeacea aqua uino granatorum affuſo, tantũ exhiberi debet. poſtmodum cerebris gallinarum nutriri, vtpote cerebro cõcuſſo mirè competentibus, ipſum nempè corroborant ut quidam atteſtantur, & ſanguinis fluxum ipſius cohibent. At quoniam ne uerbum quidem Galenus de his cerebris protulit, quanuis [c] ferè ſimilem uictus rationem probauerit, ipſis nunc non utimur, humidioris ſubſtantiæ, uomitumq; euocantia eadem eſſe exiſtimãtes, quod forſan innuit Auicenna, cùm dixit, Licèt ſit in eis ſententia alia, attamen ipſemet [d] uentriculo uulnerato uitulorum, agnorumq; omaſa tribuere uidetur. & Auerrois [e] ſententia, ſubſtantiæ ſimilitudine cibaria, iuuare plurimùm partem affectã teſtatur; pro aliquorum etiam interpretatione Galeni [f] verba ſic accipi debẽt, dicimus ſanè communis omnium internarum partium indicatio eſt, ut ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè ſunt familiaria, ſiue ea cibaria ſint, ſiue medicamenta, ſiquidem [g] cibus debet eſſe ſimilis nutrito: Nos autem, vt verũ fateamur, nunquàm ob cerebrorum gallinarum exhibitionem cerebrum uulneratum ſanitati reſtitutum uidere potuimus, licèt interdum id pernotauerimus ob tenuem victum, ratione inſtitutum, ac conuenientium topicorum uſu eueniſſe. Summatim uerò de potu dicendum adhuc eſt [h] quòd aquam, quouſque accidẽtia quieſcant, exhibere opportunum ſit, & [i] uinum tanquàm uulneribus inimicisſimum in aliquibus ad integram uſque ſanitatem relinquendum: Faceſſant igitur qui in Caluariæ fracturis, ac neruorum uulneribus uinum concedere audent. nam omne [k] vini genus, & ſi quàm maximè aquoſum ſit, halitu & tenuitate partium, caput facillimè petit, & alterat, neruisque nocere compertum eſt, cùm à naturali calore in alimentum maturę uertatur, inde uaporum ac ſpirituum auctio fiat, quò fit ut cerebrum patiatur, & facultates animæ, quarum ipſum ſedes eſt, deprauentur. Aqua itaque ſimplex cocta illis ſit potus, vel cùm qua coriandri ebullierint, licet a quibuſdam damnentur, utpote imbecillo uẽtriculo aduerſantes, quorum etiã

nimius

a ¶Auic. 4. 4. de med. gener. car.

b ¶Raſis Oribaſii auctoritate 6. ad Almanſ. cap. ult. Aui. 1. 3. tracta. 2. cap. 26. & 4. 4. trac. 1. c. ult.

c ¶1. de comp. med. ſecundum loc. ubi de cura Sodæ a perc.

d ¶13. 3. trac. 4. cap. 74.

e ¶5. Colliget c. 19.

f ¶4. meth. ca. 5

g ¶Gal. 1. de Elementis.

h ¶Hipp lib. 1. de morbis li. de Vlceribus. lib. de Calu. curat. & 3. reg. ac. 43. Gal. 2 Meymir ubi de Soda a percuſſ. & 3. meth. cap. 3 Aui. 3. 1. cap. de regimine aquæ, & uini.

i ¶Celſ. lib. 5. c. de rat. uictus uulneratorum.

K ¶Gal. 2. apho. com. 18. Auic. 4. 1. cap. 1. & 2. 3. c de paralyſi.

nimius uſus, Dioſcoride [a] teſte nocere ſolet, ac in [b] uenenoſorum ſeminum genere enumerantur; ipſis tamen præparatis interdum utimur prohibentibus nimirum [c] uaporum aſcenſum ad caput, at [d] huiuſcemodi præparatu omni, noxa deſtituuntur, interdum parum quid admiſcentes iuleb, uel ſyrupi roſati, uentriculum reſpicientes. nam eum corroborāt, adhuc interim ad ſitim extinguendā, temperatura bilioſa exiſtente, aut æſtiua conſtitutione, uinum granatorum infundimus: ſunt qui hordeaceam aquam commendent, quæ, haudquaquā uitio vacare aliqui [e] contendunt, cùm in uentriculo facile aceſcat, & corrumpatur, ac flatus expers non ſit, uerùm ad tenuium humorum acrimoniam tollēdam, caluaria fracta, in potu commendatur. Quod autem apud nos magis probatur eſt aqua ſimplex non nihil ebullitionis perpeſſa, ac ut frigus, aut halitus, ſi quis in ipſa eſt, abſumatur, ſacchari, aut cinnamomi, aut fœniculi ſeminis pauxillo addito. Si uerò [f] primis diebus malum aliquod accidens ad uini conceſſionem compellat, ueluti ſi uirtus imbecilla fuerit, aut ſanguinis nimia copia effluxerit, aut uehementiſſimi ac diuturni dolores pręceſſerint, aut uentriculus frigidus ſit, aut corpus cachecticum, & mala habitudine affectum, aut ſi mulier vtero laborauerit, illud aquoſum, flauum, & prorſus inodoratum exiſtat, quod Hippocrates [g] probauit, atq; in eius potione aquæ exiguum ſuperbibendum, ſiquidem hoc modo uini potentia caput, mentemque minus tentabit, uel ad quorundam mentem, cui panis portio infuſa fuerit, ut tenuiores, halituque plenæ partes, abſumantur: tunc enim nec capiti, neque neruorum ſubſtantiæ obeſt. Vinum ſanè probatur cùm caro recens gignitur, nanque [h] uirtuti robur, & ſanguini temperies additur, præſertim ſi modicè aſſumatur.

a ¶Lib.3. c 497
b ¶Dioſco.li.6. cap.6.
c ¶Auic.2. Cano.cap.144.
d ¶Auicen.6.4. ſup. 2. tract.1. cap.8.
e ¶Auic.2.Cano.cap.538.
f ¶Cel lib.5.ca. de rat.uict. uulnerat.
g¶ 3.reg acut.41
h ¶ Gale.2. de mor. & ſimpt.c. 3. Auicē. lib.de uir.cor. cap.5.

DE PLENITVDINE ET EVACVATIONE.

ET ſi uulnera, fracturęve per ſe materiales morbi, aut ex plenitudine non ſint, attamen corporibus athleticis, plethoricis, aut cacochymis vtplurimum occurrentes, opportunas euacuationes expoſcunt, ſi magnitudinis nomen aſſequantur: Nam [a] in huiuſmodi corporibus & quæ leuia ſunt uulnera ob humorum copiam, accidentia quandoque ualida comitātur, ac veriſimile eſt maiora in magnis fieri, in quibus corporis uniuerſi depurgationem approbat Hippocrates, [b] quanuis nullum plenitudinis indiciū appareat: Magna quippe capitis uulnera dici poſſunt, uel propter affectæ partis præſtantiam, vel dùm ſæua vrgent accidentia, vel propterea quia in amplum extendūtur, addamus euacuationem fore neceſſariam in omnibus vulneribus, in quibus aut ſectio, aut dilatatio, aut oſſis abraſio, opportuna fuerit: & morbus vehemens imminet: & cauſæ adſunt indicantes periculum fluxionum. Quapropter in his vniuerſalis euacuatio primò emolienda eſt, nempe ſi nihil obſtiterit uenam ſecando, ut uiriū imbecillitas, ætas infantiæ, aut ſenectutis, malus corporis habitus, temporis conſtitutio & ſimilia, ut diuertendo humorum aſcenſum prohibeamus, ne [c] inde dolores, ac inflammationes ſuboriantur, quæ à ſucco bilioſo ſeu tenuiori ſanguine caput natura petente ut plurimùm procreātur. nec obſtat ſi caput in corporis ſublimiori parte ſituetur, aut in aliqua operatione atroci dolore fuerit vexatum, aut ab eo copioſus effluxerit ſanguis. nam ex Hippocrate pro confeſſo habetur, omnē caluariæ fracturā ab ictu vehementi produci, unde ne interna aliqua fortis cōcuſſio facta ſit uereri oportet, ad quam inflammatio ſequi ſolet. ob id in curādis partibus uulneratis, propoſitum eſt, ut omnino ab inflammatione defendantur; hoc autē fiet, ſi nullus humor ad eas concurret; quæ omnia à præcautrice potius, quàm a curatrice facultate indicātur. ſanguis enim aliorum humorum pater eſt, cuius copiam primis diebus, plethora exiſtente, ab oppoſito latere a nigra aut capitali uena extrahere iuſtum eſt, in iunioribus, aut conſiſtentibus abunde, niſi e

a ¶Gal.4.meth. c.6.6.meth. c.3. & 2. de compo. med. ſecundum loc.cap. de dolore cap.ex plaga.
b ¶Li.de Calu. curat. Lib. de Vlceribus. Lib. de fracturis. & lib. de affectionibus Gal.4. de rāt.uic.ac.com. 16 & 4.meth.
c ¶Gal. com.4. lib. de articulis 3.meth.cap.3. Raſis 7.ad Alm. cap.3.

uulnere

uulnere copioſe effluxerit, omni [a] nanque recenti uulneri, niſi in uentre ſit, expedit ex ipſo ſtatim ſanguinem plus minusve effluere, quippe phlegmone minus tentabitur tum uulnus ipſum, tum quæ circumpoſita loca ſunt: quòd ſi e uulnere parce emanauerit doloribus inuadentibus, inflammationibusque apparentibus liberaliùs educendus eſt; mittendus ex brachio vtique eſt ſi corpus iuuenile, robuſtum, & exercitatum fuerit, multoque magis, ſi id uulnus ebrietas præceſſerit, ſanguis in corpore abundet, & multùm tempus abſque euacuatione præterierit; ſin minùs, cephalica eiuſdem later.s aperiatur, nec propterea illicò accepto uulnere ſanguis mittendus eſt, tunc enim humores uniuerſi, bilis præſertim, ſpiritusque in motu & alteratione exiſtunt. at poſt quandam corporis ac animi quietem. ſitque ſanguis iuxta uirtutis, ætatis, & exercitii menſuram, necnon anni tempus, accidentiumque naturam extractus. Præſtat etiam id fieri poſt abſolutam cibi concoctionem, enæmateque præmiſſo, ut excrementorum communis euacuatio ex inteſtinis expleatur. Quòd ſi brachii uena ſecari nequit, tutò per cucurbitulas dorſo applicitas, aut per Ani venas, quas hæmorrhoidas vocãt, ſanguinem mittere licet. nam & hæ ſanguinem a capite euertunt, idque pariter faciendum in utero gerentibus inſtante cauſa à quarto [b] menſe uſque ad ſeptimum; nec non conuenit bis ac ter ad mentẽ Raſis robuſtis & exercitatis corporibus urgente neceſsitate, phlebotomiã reiterare, idq; magis ut corpora ſicca ſeruentur. ad qđ facit ſummopere ſanguinis miſsio. Præterea ſi adhuc alicuius plenitudinis ſuſpicio aderit, medicamento purgante corpus inanire oportet, & ſi nullum quidem uerbum de hac intentione fecerit Celſus. nam [c] purgatio uentris deorſum pluribus ulceribus confert, & uulneribus, quæ ſunt in capite, & in ventre, & articulis. quapropter [d] humor ille euacuandus eſt, qui ſuperabũdare uidetur, ac faciliùs ad caput aſcẽdere poteſt, qualis eſt bilis, ac tenuior ſanguis. nec obſtat ſi caluaria fracta non doleat, aut non ſit affectus materialis, ab humore aut fluxo, aut fluente productus, & quod medicamenta purgantia calefaciant, corpora & humores commoueant, ac inſaniam faciant. nam quæ in ſimili affectu probantur pharmaca, tantũ lenientia eſſe debent, & non robuſta ſeu eradicantia. ſiquidem huiuſcemodi indicatio à præcautrice potiuſquàm a curatrice, facultate ſumitur. igitur in hac præcautione lenientia medicamenta ſint & non fortia & robuſta. Erit igitur accommodatum pharmacum mirobalanorum omne genus Caſsia, Manna, Rheubarbarum, Tamarindi, aut Syrupus violatus aut roſatus ſolutiuus, in robuſtis, & qui plethora abundant: Electuarium roſatum Meſues, aut de ſucco roſarũ, & id genus alia, admixta Caſsia & Mirobalanorum decocto, vt uentriculus ac inteſtina leui euacuatione exonerentur, & caput uaporibus obnoxium minime reddatur. Sũt qui hoc opus libentiùs enæmatibus, quàm pharmaco aggrediũtur, quòd magis euacuando uapores etiam retrahant; quidam ſtatim deligato uulnere clyſtere imponunt, ac poſtridie uenam ſecant, nihil aliud agentes, quãuis explicite nullum uerbum quidem de ſanguinis miſsione proferat Hippocrates. [e] Non ab re autem nos arbitramur quotidie ſummo mane ſyrupum roſatũ, ex intybo, ex lupulis, aut ex betonica, aqua Endiuiæ, oxalidis, cichorii, betonicæ roratum opportune exhibere, ut calor, ſi quis eſt, aut febrilis aut ex animi affectibus, remittatur, perſpecta perpetuò temperatura tum totius, tum partis affectæ. Sic igitur procedatur, donec accidentia miteſcant. Enæmatum etiam quotidianus uſus habeatur, ſi ſponte, & à natura aluum non expurgatur, aut ſaltem glandium beneficium ex melle, aut ſapone, aut blitis radice cognoſcatur, ne in magnis uulneribus corpus nimis dimoueatur. De cæteris autem euacuationum generibus, quæ uomitu, lotionis copia, ſudore, ſputo, narium ac aurium expurgatione, ſemineque fiunt, hic obiter dicamus. Vomitus, præſertim ſub cane, aut hyeme, niſi à natura proueniat, & in facilè vomentibus, improbatur: nam caluariæ fracturæ obeſſe cõpertum eſt. trahitur ſiquidem vi quadam ventriculus præter naturæ modum, ad ſupe-

[a] ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Celſ. lib. 5. ca. de cura. inflammat. uul. & cap. de Sanie. Gal. 4. meth. ca. 6. Auic. 4. 4. c. 7.

[b] ¶Hipp. 4. aphoriſ. 1. & 5. aphor. 29.

[c] ¶Hipp. lib de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 6. Paul. lib. 6. c. 90

[d] ¶Hipp. 1. aphoriſ. 15. 4. apho. 3. li. de medic. purgant. & 6. Epidemiarum. Ga. 4. meth. c. . Auic. 3. ?. c. de cura loſæ a percuſsiõe 4. 4. cap. de cura caſus & 5. 4. cap. de off. fract. crã. 4. 4. cap. de cura ulc. c. 5. 4. ca. 18.

[e] ¶Li. de Calu. curat.

ſuperiora,humores & Chylus in eo agitantur,& ſublati vapores cerebrum infe-

a ¶Auic.1.3.ca 29.

ſtant [a].Vomitus eſt ex eis in quibus non fit iuuamentum in curis ægritudinum capitis niſi fiat lege conſortij a ventriculo. Lotium emittere quotidiè expedit. quod ſi ſupprimatur,cauſas ſuppresſionis inquirere oportet, vt remotæ lotium ad naturalem ſtatum reducatur. Sudor nempè copioſus,ſi critico modo,id eſt, via iudicationis ob humiditatum copiam à natura moueatur, nequaquàm occludendus,verùm ſi ob cubiculi calidioris aeris ſtatum id euenerit,aer ad temperiem deducatur, nam huiuſcemodi ſudoris abundantia virtutem reſoluit, & corpus languidum reddit. Sputum,quanquàm capitis expurgationi conferat, cerebro tamen vehementer affecto eò quòd ab oſſe fracto comprimitur,aut pungitur, nequaquam prouocetur. E naribus,oculis, auribusque excrementorum effuſio iuuat,ob id quòd cerebrum commodè interdum ſic expurgatur, naturæ enim motibus minimè obſiſtendum eſt,potisſimum ſi per conuenientia loca, oppoſiteque motus fiant. Seminis demum profuſio tanquàm pernicioſa vitari debet, cùm ſemen ſit vltimi nutrimenti vtilis ſuperfluitas,nec ſicut ſudor,aut vrina,inutile, ſed

b ¶Lib.de genitura.

humanæ ſpeciei conſeruatrix, ac Hippocratis [b] ſententia à cerebro, & capite maiori ex parte decidit,cui venæ poſt aures peruiæ ſunt:Iccircò neruis,oculis, vẽtriculo, ac cerebro venus inimicatur, humores turgidos reddit, vires proſternit,& corpus refrigerat, quare omni ratione tanquàm corporis deſtructrua relinquatur. Et omnia hæc à præcautrice potius, quàm a curatrice facultate indicantur.

DE SOMNO ET VIGILIA.

a ¶Hipp.2.aphoriſ.3.7.apho.68. Gal.2.aph.cõ. 3.

Somnvs, ſi naturę [a] conuenientem modum exceſſerit,caluaria fracta,malum ſignum eſt,& cauſa:indicat enim cerebrum frigida temperie laborare:vigiliæ etiam multę inflammationem eiuſdem portendunt: vt cauſa verò diuturnus ſomnus malus eſt. nam ex nimia caloris innati concentratione in longo ſomno,cibus in ventriculo aduri posſibile eſt,vel quandam alterationem pati,adeò vt inde vapores caput petentes ſodam,hoc eſt capitis vniuerſi dolorem mouere valeant; contra [b] verò in vigilijs ſuperfluis concoctiones interturbari,halitus identidem aſcendere,& corpus reſolui compertum eſt. Vterque igitur cauendus & corrigendus:diurnus etiam ſomnus, & ſtatim aſſumpto cibo, improbatur,niſi nox vigil,aut inquieta præceſſerit. Cęterùm vtilis ſomnus eſt ſi nocte debitis horis conciliatur, tunc [c] enim animalis facultas quieſcit,& naturalis validius agerę videtur;vnde cibus non ſolùm in ventriculo,verùm etiam per vniuerſi corporis ambitum optime pręparatur; inſuper capiti vulnerato adeò cõferre videtur,vt pus optimum perpetuò gignatur. Secus verò in vigilijs apparet,in quibus nulla datur occaſio quin cerebrum moueatur,& in ſomno quieſcit, in quo [d] etiam,ſi moderatus eſt,dolores omnes mire ſedantur. nam ſomnus dũ retrahit ſpiritum,ſopita facultate ſentiendi dolores mitigat:& caloris innati ope vulnera omnia recte diſponuntur,& accidentia profligãtur.Cubabit ergò ęgrotus qua parte minus dolebit,donec pus ſit genitum.tunc enim, vt facilius pus effluat,affecta parte cubet,niſi dolor id prohibeat.

b ¶Hipp.2.reg.acut.in fine.Gal. in commento.

c ¶ Gale.4.de mor.cap.ult.

d ¶Auic.4.1.c. 30.

DE MOTV ET QVIETE.

Vniversi corporis quales ſint motus tùm mentales, tùm arbitrarij, licet minimi fuerint,ingenti exiſtente caluariæ fractura abigendi ſunt,veluti in rigore contingit. ſiquidem dum quieſcit homo, ſolam interdùm inæqua-

inęqualitatem ſentit, dum mouetur horrorem, dùm verò exercitatur rigorem; quamobrem ſic affectis medici experientia docti conſulunt, vt ab omni motu ſe ſe abſtineant, ne [a] humores ad loca vulnerata vtpote imbecilla transferantur. Quies [b] ergo tanquam ad curationem neceſſaria, præſertim ſi magna ſint vulnera, conferre videtur; optimum enim iſtis, inquit Celſus, medicamentum quies eſt, moueri enim & ambulare alienum. & Galenus dicebat quicquid in corpore diſſectum eſt, id exquiſitam integramque expoſtulat requiem: quæ non ſolum corpori vniuerſo, ſed oculis etiam imperanda eſt, qui ex nimio motu, & copioſo lumine multum agitantur, & ſpiritus reſoluuntur. Quieſcat [c] igitur, vt dictum eſt, ęger in lecto valde molli, ac humili, & conclaui obſcuro; Vulnus verò æſtate bis, hyeme verò ſemel pro cura moueatur; ęger parcius loquatur, ſermo [d] nanque prolixus & capitis inclinatio, riſus & clamor his affectibus mirifice obeſt. arcenda ſunt quæ ſternutamenta cient, fumus nempe, odores mali, fœtidi, aut acuti, & vomitus, qui vulnerato capiti aduerſatur. Vulnus in ima ſemper, & decliui parte quieſcat, præter illud, ſi magnum fuerit, quod in lateribus infigitur, ne quandoque cerebrum procidere poſſet. reliqua verò talem ſitum expoſcunt, vt excrementa, purulentaque materia facilius expurgetur. At exercitij loco vt vapores auerſionis gratia remeentur, leues frictiones, & his partibus, quæ longius a vulnere abſunt, ante cibum, & euacuato ventre commendantur: pariter interdum cucurbitularum ſpatulis, atque dorſo abſque ſcarificatione applicatio, vtilis admodum creditur.

a ¶Gal.4.apho. com.33.
b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 6.aphor.com.6. & 6.meth. ca.3.
c ¶Celſ.li.8.ca. 4.Gale.6. meth. cap.3. Auic.4.4. tract.3.cap.2.
d ¶Auicen.4.4. tract.2.cap.10.

DE ANIMI AFFECTIBVS.

NEGOTIA [a] cogitationes, ſolicitudines, iræ, furores, clamores, timores, triſtitiæ, & omnes vehementes animi motus, & huiuſmodi reliqua quæ corpus alterare, & a naturali ſtatu peruertere poſſunt, cranio fracto aduerſantur, & obnoxia iudicantur: quapropter omninò a ſimilibus abſtinere oportet. ſiquidem [b] dictum eſt lętari mente in omni morbo bonum, plerique [c] etiam pro gaudio duntaxat magno ab acutis, & cronicis paſſionibus euaſere; porrò [d] ex congruis remediis, quę in quolibet morbo conferre poſſunt, illud eſt, quod vires validas reddit animales, & vitales ſicut lætitia, & gaudium, attamen nec cantus, nec inſtrumentorum harmonia, & ſonitus, nec ludus probatur, nec mulierum illecebræ laudantur: nam ſanguinem mouent, riſum excitant, & in longum ſermones protrahunt, quæ omnia, caluaria fracta, inimiciſſima ſunt. Qui itaque [e] partes capitis affectas patitur, motus omnes tùm mentales tùm corporales dimittat, quieſcat, & hilaris ſit, & quicquid ipſo audiente profertur lętum omnino eſſe debet, & perpetuò ad eius indubitatam ſalutem, iuuat [f] nempe ęgrum ſermonibus, aut ueris, aut fictis oblectare. Strepitus omnes amoueantur, & quæ horrorem inducere ſolent, ut pumicum ſimul, aut ferri cum ferro frictiones, & huiuſmodi uiſui & auditui ualde moleſta. Cęterum ante omnia æger medico confidat. nam [g] plures ſanat in quo plures confidunt, & ob id languentibus gratum, humanum, affabilem ſe pręſtare ſtudeat Medicus, maturam, indubitatamque ſalutem promittendo. Hæc omnia diligenter obſeruanda ſunt, etſi magis ad partem, & methodum pręſeruatiuam, quam ad curatiuam, videntur pertinere.

a ¶Gale.lib.art. par. med. ca.85.
b ¶Hipp. lib. 2. de mor.
c ¶Gale. lib. de ludo paruæ ſphæræ.
d Auic.4.1.c.1.
e ¶Auic. 1.3.c. 29.
f ¶Hipp.6. Epidem.par.7.
g ¶Gale.1. prognoſt.comm. 2. Auic.6.nat.par. 4.cap.4.

DE LEVI AC SIMPLICI CAPITIS VVLnere, & eius curatione. Cap. VII.

a ¶Gale.lib.art.par.med.cap.90 3.meth. cap.3. 4.meth. cap.1. Aet.lib.4.ca.20. Paul.lib.4.c 36. Raſis li. diuiſ.c. 138. 7. ad Alm. cap.3.Auic.4.1. c.28.4.4 .cap.3.

VLNVS [a] quodcunque cæſim, aut punctim leuiter caput attingens, ac pericranion vſque deductum abſque ſubſtantiæ detrimento, omnique ſymptomate prorſus deſtitutum, ſane ſimplex vocitari debet, nec curationem aliam expoſcit, ſi corpori prauis ſuccis ſcatenti non euenerit, quam abraſis capillis partium disſidentium vnionem, ac poſtmodum partes ſic vnitas ſeruare laqueo, aut ſutura, aut deceti ligatura ſi decet, vinculo ſcilicet duobus initiis circundato: coeunt nempè ex ſe mollia membra, ac viſcoſa humido proprio, ac elementari, dum in vnum adducuntur, agente natura per ſe abſque medio. dura verò per accidēs medio eterogeneo, poro nempe ſarcoide ſiue alrosbot, in ſimilibus enim vulneribus partium carnoſarum, vt oræ ipſæ ſecum coaleſcant, atque agglutinentur certè ſola natura & calor natiuus cauſa eſt, qui aut ipſamet natura eſt, aut eius proximum inſtrumentum. Equidem dictum eſt, coaleſcere autem facit ea, quæ inuicem diſtant, ac priſtinam reſtituit vnitatem ipſa natura. Cæterùm tria requiruntur ad hoc, primùm partes vnire, vt iam dictum eſt. Secundùm, indicatione ſumpta à cauſis, prohibere nè quid labijs vulneris intercidat, quoniam ſæpe vſu uenit vt puluis, pili, aut oleum, ſiue queuis alia humiditas interueniens earum quæ copulandæ ſunt partium, vnitatem impediant; Tertium præuidere nè aliquod accidens vulneri ſuperueniat. Et hæc abſoluta ſimplicium, leuiumque capitis vulnerum curatio eſt, ſi temperatis, atque valentibus corporibus occurrant. Quòd ſi fortè hac prima intentione operationis finis fruſtratur, tunc indicatione ſumpta à vulnere, ſiccis medicamentis vtimur, aridis nempè cephalicis, veluti ex Iride, Aloe, Olibano, Ariſtolochia, & Orobi farina. omnis nanque medicina, quæ temperatè exiccat, ac leuiter ſine dolore abſtergit his omnibus vulneribus conueniens eſt. dictum ſiquidem eſt vulnera duobus modis ſanari, uel per agglutinationem partium vel per carnis concretionem. Verùm cùm corpora ea optima temperatura media deſtituantur, ac eucraton corpus inueniri non permittatur, interdum in ſimilibus diuerſas nanciſci operationes neceſſum eſt, cùm ex ſutura ipſa, aut laqueo inconueniens aliquod, multoties oriri videatur, veluti ſaniei collectio, dolores, ac inflammationes, nec vndique ac æquè medicamenta partes omnes attingere poſſunt; talia verò vulnera capitis chirurgorum noſtratium vſus eſt non conſuere tum ob cutis duritiem, tum vt facilius abſtergi poſſint. attamen [b] cùm ampla fuerint, & labia latiori ſpatio disſident, abſque timore ſui poſſunt, licet plerique hoc opus affatim in capite improbent, expurgato igitur vulnere illud conſuere oportet præterquàm in temporibus, præſertim ſi vaſa quæ ibi locantur ſunt affecta, tunc enim, laqueis id conſtringere licet, aut relicto muſculo, corium ſuere, ne aliquod ſequatur incommodum: porro [c] ſcire licet quæcunque cute conteguntur ſi nuda fiunt proprio velamento delectari, cæteriſque omnibus lædi. at nuda caro ſi ſine cute relinquatur ægre ad cicatricem perducitur, & quæ vlcus purgant ob detergendi facultatem mordent: vbi verò pars a qua detracta cutis eſt eadē contegatur nullo modo afficitur. ex his patet etiam os quodlibet innata cute contegendum eſſe: Huiuſmodi enim vulnera interdum ſimplicium genus pertranſeunt, & ab ambiente, ac medicamentis actu frigidis ea non conſuta alterari contingit. nam ſtipantur humiditates in labijs, & oritur cruditas, quò fit vt maiori præparatione, ſeu concoctione poſteà indigeamus, quouſque pus optimum appareat, alioquin facultate operatrice impedita ſanguis, qui ad

b ¶Gal.2.Meymir ubi ad c. dolorem ex ictu à polo. Aet.lib.14.c.26 Albuc.li.2.c.84

c ¶Gal. commētario. 3. libri de fracturis Hipp.

partem

partem affectam ab ea potentia, quæ noſtrum regit corpus, demandatur, aſſimilari non poteſt, nec partes disiunctas agglutinare. At ſi ad hæc neceſsitate vrgente non impellamur, haud ab re factum eſt, veluti in his vulneribus nonnulli faciunt, licet non contuſis, vti ſaltem primis diebus puluillis, ſiue linamentis, aut lichinijs ex lino carpentato, aut leniſsima ſtupa paratis, recenti roſaceo omphacitide prius madidis ac tepidis, & circa vulnus in orbem eodem oleo inungere, inde molli linteo duplicato madefacto operire, ac ſuperaddita molli ſtupa caput leuiter faſcijs inuoluere. Sunt & [a] alij qui vt ſuppurationem citius moliantur, ethiſeos medicamentum, quod digeſtiuum vocant, admouent. fit nempe ex roſaceo, & oui luteo: verùm detecto pericraneo reſinam lentiſcinam addunt, tali vtentes medicamento uſquequò pus optimum appareat, inde [b] cephalica remedia administrant ad integram vſque cutis æqualitatem. emplaſtrum demum ex betonica, aut palmulatum, aut triapharmacum pro cicatrice inducenda ſuperimponunt, & hæc eſt probabilis & laudata cura. Si autem neceſsitas ad ſuturam impellat, & vulnus tali medio coierit, tunc & oleum, & ſuppurantia omnia abigenda ſunt, ſed ſiccioribus inſiſtendum, tùm vt ſutura vnita ſeruetur, tùm etiam ut putredines arceantur & cutis natura quæ in capite dimiſſa uola manus, aut pedis planta omni alia & durior, & ſiccior eſt conſeruetur. Sumito igitur Aloes, Sarcocollæ, Thuris corticum, Boliarmeni ana. ex quibus paretur puluis ſubtiliſſimus pro molli corpore, in duriori ac exercitato Albucaſis calcem viuam, aut iridis radicem addere ſolitus erat. Cum verò pericraneum ſciſſum fuerit, cùm ſit membrana neruea, ac per ſuturas duræ meningi annexum diligentem curationem exigit indicatione ab affecta parte ſumpta, nam neglecta eius vulnera dolores, febres, inflammationes, ac conuulſiones accerſunt: quapropter præter rerum non naturalium obſeruationem, & conuenientes euacuationes, vulnus iuxta opportunitatem regatur, vtpote dolore quodam inuadente, roſaceum oleũ, quod completum vocant, aut ex terebenthina aut ex vitellis ouorum adhibendo, donec dolor leuetur; pars affecta ſic foueatur uſquequò laudabile pus gigni poſſit. Si autem vulnus dolore vacet, ab aridis cephalicis diſcedendum nõ eſt. hæc enim leuiũ capitis vulnerum communis curatio eſt, in quibus, ſi aliqua ſubſtãtiæ deperditio appareat, aut labra multùm diſſideant, aliquo ſarcotico medicamento uti poſſumus, nempe illo à reſinæ ingreſſu reſino, aut à citri colore citrino nuncupato, baſilicone minori, aut periclymeno, quod ex matreſylua appellatur. nam hæc præſtantia medicamenta ſunt, quamquàm ne verbum quidem vllum Theophraſtus, aut Dioſcorides ad capitis vulnera valere fecerint, quemadmodum de betonica dixere: quare medicamentum ex betonica ſummopere probatur; illud pariter, quod ex gummi ellenia, quam ellemi dicunt, paratur & illud Galeni, quod nigrum appellatur, aut ex lino Meſues, quod Auicẽna approbauit; quorum omnium deſcriptiones in calce huius primi libri videri poterunt. Vnum vlterius ſcire etiam oportet. ꝙ in his ſimplicibus vulneribus cõſolidandis deligãdi modus ſumme neceſſarius eſt. igitur danda eſt opera ut uitato omni incõmodo deligaturã ex faſcia lintea, quę huic operi aptisſima eſt, nec arctare, nec remittere debeamus, ſed eius terminus ſit bona laborantis tollerantia, ac partium vnitarum cõſeruatio. cæterũ extrema faſciæ acu aſſuenda ſunt, nam nodus multum lædit, & dolores inferre ſolet.

[a] Aet. lib. 14. cap. 26. Alb. lib. 2. c. 84.

[b] Hipp. lib. de uul cap. Gale. 6. meth. c. 6. Aet. lib. 14. c. 35. Auic. 4. 4. tract. 1. cap. ult.

DE CAPITIS CONTVSIONE abſque cutis ſolutione aut cranij manifeſta fractura. Cap. VIII.

VBI caput à graui quodam corpore obtuſo & æquali, quod extrinſecus ſuperinciderit, contunditur, venæque exiguæ indidem diuortium experiuntur, ſanguis vt ſolet cùm tunicas venarum tranſcolat, profunditur, cute inquam & externa facie integra, & tumor tactu mollis, cedens, liuidus, magna ex parte indolens oritur, & fit paſsio, quam græci ecchymoma, & latini ſimplicem contuſionem vocant, ſtatimque geminæ curationis indicationes naſcuntur. Eo igitur animo primò tendimus nè ad affectam partem alienæ humiditates procumbant, demum vt extra uenas progreſſum ſanguinem, qui in læſa ſede continetur diſsipemus, atque confertim antequàm nigruerit. Vix [a] enim fieri poteſt in contuſis quominus humores aggregentur, qui crebrò putredine, corripiuntur; iccircò non immerito eas medici quamprimùm curare accelerant, priuſquàm alterentur, eo ſanè curationis conſilium dirigentes vt eas abſumant non ignari ægrè diſcuti poſſe ſi iam in cumulos coierint, & altè conſtiterint. Per [b] initia enim in his affectibus nonnihil ex aſtringentibus ijs, quæ digerunt, admiſcere oportet, eo quòd venarum tunicæ contuſæ denſationem requirunt, indè ad ſola medicamenta digerentia deuenire tempeſtiuum eſt. Quapropter caput à capillis deraſum roſaceo immaturo, quod methopion & omphacinum vocant inungatur aut [c] oxyrodino, aut [d] roſaceo myrtino admixto, deindè oui candidum, quod album en appellant, aliquandiu agitatum, & leni ſtupa exceptum admoueatur, quod ad ſecundam tantùm diem ſat erit, poſtmodum decoctum excipiendum ex vino nigro, auſtero, tepido, in quo roſæ, myrti, betonica, camomilla ebullierint, uel oxyrodinũ oui albumine admixtum, denique ſic per diem quieſcat, & ſi dolor aliquis appareat, bis in die medicamenta permutare conducit, & roſaceo maturo tepido caput totum irrorare, ac lanam eo imbutam ſuperponere; veruntamen, ſi reſolutioni magis vacare deceat, puluis hic aſpergatur ex roſis, myrtis, betonica, & calamento, ac deſuper lata ſplenia decocto prædicto madefacta ac expreſſa apponantur, ſiquidem leues contuſiones ſic quietè curari ſolent. Pręſtat etiam nonnihil faſciarum obuolutionis modus, arctatio enim modica fluxiones arcet, & innatum calorem ſeruat, nè à copia humiditatũ uincatur, quò fit vt etiã validior reddatur ad diſcutiendum omne, quod præter naturam coniũctum fuerit: verùm [e] huiuſmodi deligationis vſus antequam pars in tumorem attollatur, competere videtur, pars enim tumida æqualem exigit ligaturam, ſitque eius initium vbi ſedes contuſa eſt, & vergat quò fluxio accedere minatur; faſciam autem qualis eſſe debeat poſtea dicemus. Si uerò uehemens fuerit ictus, ac ex intenſo dolore fluxio ingens confertim oborta ſit, tunc parte capitis contuſa percuſsionis modo, teli genere, diſtantia, ac percuſſoris robore ſedulò perſpecto, reliquis accidentibus, ſi quæ præceſſerint aut adſint, neglectis ſerutandum eſt nũquid caluariæ aliquid contigerit, ſæpe enim, vt dictum eſt, frangitur caluaria cuti illæſa, cuius curationis modum ſuo dicemus loco. Quòd ſi cranium noxam effugerit cõtuſionis duntaxat ac tumoris habita ratione ad cutis ſectionẽ illicò deuenire non licèt, ſed illicò venam ſecare expedit, ſi nihil impediat corpus pharmaco bilẽ educente mouere, tenuem victum inſtituere, ac omni ſtudio fluxionem auertere: porrò ſi quietem expoſcimus enæmatum ſaltem quotidianus vſus ſit, cùm plurimùm ad auerſionem conferant, ſed de hoc ſatis, ſuperiùs enim abundè dictum eſt. Localia

a ¶Gal.4.meth. cap.7. Aet.li.14.ca.69 Paul.lib.4.c.30. Auic.4.4.tract. 2.cap.2.

b ¶Gal.13.meth.c.3.Auic.1.3 tract.1.cap.3.& tract.3.cap.3.

c ¶Gal.2. de cõp.med.ſecundũ loc. ubi ad cap. dolores ex ictu Raſis 6.ad Alm. cap.ult.

d ¶Gale.2.de comp.med.ſecũdum loc. ubi de Soda a percuſſ.

e ¶Auicen 4.4. tract. 2. cap.3.

calia verò medicamenta indicatione à dolore ſumpta,ea ſint, quæ affectæ partis innatum calorem foueant,& doloris cauſam abſumant,iccircò lana dulci oleo calente madida probatur,aut rhodinum & ſapa,aut roſaceum,& oui luteum per vices adhibitum.&,ſi hæc parum prodeſſe videntur,locum decocto Althcæ, ſeminum lini,fœnugræci,& betonicæ fouere non dedecet, canonicè [a] tamen magis operatur,inquit Auicenna,qui ad ſedandos hos dolores oleis tepidis ſolùm vtũtur.quapropter noſtrates Chirurgi roſaceum,myrtinum,camomellinum,& liliorũ alborũ hilari corde ac tutò vtuntur;aliqui verò gallinaceã,aut anſerinam axungiam addunt;alij vnguentum Dialthææ,aut alabaſtrinum.nam hæc omnia dolores mulcent,& contentos humores diſſipant.Leuato aliquantiſper dolore,diſcuſſionem valentiùs aggredi poſſumus,nè quod in tumore relinquitur ſuppurationem experiatur,quare ſatius fuerit reſolutionem præterquàm in criſi, vel in materia valde putri diligenter molliri,quocirca Auicenna [b] calamentum,farinam hordeaceam,ac hyſſopum humidam ſummopere extollit: à nobis verò tale probatur medicamentum.Accipito cimarum Abſynthii m.iij.roſarum rubearum, florum Camomillæ,Betonicæ,Sertulæ campanæ ſingulorum m.j. bulliant omnia in vino nigro,poſtea contundito,& addito farinæ hordei fabarumque an. unc. iij. Cimini unc.s.roſacei quantum ſat ſit pro cataplaſmate. uel ſumito reſinæ laricinæ, unc. iij. Hyſſopi humidæ unc.ij.Abſynthij,Betonicæ, ſingulorum unc.j.Cimini unc. s. olei maſticini, camomillini ſingulorum unc. ij . farinæ hordei,ac ſeminum lini ſingulorum unc. j .s.miſceto, & fiat emplaſtrum,cuius adminiſtratio vt materia diſcutiatur,poſt diem quartam probatur:quidã verò ad hoc opus tantùm emplaſtro ex betonica aut de gummi elemi, aut illo mirabili humano Iacobi Carpenſis perpetuò vtuntur. At ſi quis fluxerit humor pituitoſus ſolus aut eterogeneus,eiuſq; notæ ſint tumor mollis,indoles,decoloratus,& frigidus,corpore prius euacuato , aut Agarico , aut catapotiis cochiis , ſumatur Camomilla, melilotus,ſtœchas,abſynthiũ,androſæmum,betonica,calaminta,calamus aromaticus,ſapa,mel,oleum liliorum,& camomellinum, & formetur cataplaſma . Hæc & ſimilia auxilia in communem vſum veniunt,ſemper [c] veluti ſuppoſitum accipientes,quòd diſpoſitio,ſiue affectus nobis præſidia ſubindicant,menſurã verò uniuſcuiuſque,& particularem in materiis ſuggerit pars affecta,ægrotantis temperamentum,robur præterea,denique ætas circunferentis,temperies, anni tempus,& conſuetudo viuendi; Bilioſo ſucco iã defluxo corpus purgare oportet medicamẽto,vt iubet Hippocrates,cologogo.deinde locus inflãmatus violaceo,ac roſaceo oleo,aut vnguento roſato Meſues inungatur: porrò in his percusſionibus occurrere ſolet dum tenuiores ſucci partes inſenſibiliter euanuerint,ut craſſiorum reliquiæ,quæ quoquomodo adhuc ſuperſint in duritiem aliquam cõuertantur,quam poſtmodum tollit tutò emplaſtrum ex ſuccis Andromachi;ſiue diachilon Meſues, aut apoſtolicum Chirurgum Damocratis, aut ex pyrite Galeni, aut ex caſeo Aetij,aut aliud ſimile emolliens,ac materiam per halitum digerẽs. Cæterùm cùm ob corporis plenitudinem, aut meatuum anguſtiam , aut humoris copiam uel craſsitiem,ac caloris innati ſuffocationẽ nihil diſcuſſum fuerit,& apoſtema ad ſtatum deuenerit ſuperante calore præternaturali ſuppurationẽ expectare oportet:tunc igitur præſtò eſſe debemus,ne innatus calor diſſipetur , vt ualentius in concoquendo ſe habeat,hoc præſidio tanquàm præſtantisſimo utentes,fomento nempe ex oleo dulci tepido,aut decocto maluarum altheæ,& caricarum pinguium in iure ſalem non experto , uel horum ſubſtantiam ſic paratam accipito,ipſamque contuſam , ac per cribrum tranſmiſſam,farinæ triticeæ unc. iiij.adipis Gallinæ unc.ij.olei communis quod ſufficit , uitellos ouorum num.ij. & cataplaſma conficito.pariter ad pus mouendum adminiſtrabis,& idoneum ab omnibus [d] probatur emplaſtrum macedonicum,ſiue triapharmacum,quo cõtinuo ad phlegmones concoquendas utimur . conſtat quippe ex olei dulcis parte

a ¶Auic. 1.3.tractã.2.cap. 2.

b ¶4. 4. tract.2. cap.3.

c ¶ Gale. 2. de comp.med.ſecũdum loc. ubi de cap.dol.ex ictu.

d ¶Gal.5.de ſimp.med.diſt. 2.c. 5.13.meth. c.2. 2.ad Glau.ca.5. & 5. de comp. m.in gen. Auic. 3 4.cap.3.

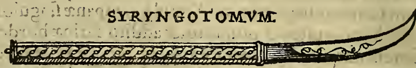
una,aquæ communis duabus partibus, & triticea farina quod ſatis ſit. huic addunt nonnulli uitellos ouorum,ac thuris cortices ;cumque in abſceſſu, quē Arabes dub elet,& Græci apoſtema uocant, materiam in ſaniem conuerſam contineri ex notis ad tactum,ex dolore,& febre,nouerimus,ac inundare ſub digitis percipimus,ipſam extrahere neceſſe eſt,ne alterato pericraneo,&, quæ ſibi colligantur,interiore membrana cerebrum ambiēte,aliquod accidat incommodū;quod quidem abſoluitur ſectione facta,annuente Hippocrate, in parte tenuiori ac decliuiori ad prolapſum opportuna,inſtrumento nimirum idoneo,quod à ſemilunari,ſiue curua forma græcè [a] ſcolopomacherion,Arabicè [b] Gamedin, Latinè [c] ſpatumen curuum,vulgò Gamaul,uel Gamaut dicitur,vel altero inſtrumēto huic non abſimili,quo in fiſtularū ſectione utimur,a Græcis [d] ob fiſtulas quas ſyringas appellant,ſyringotomum,ab Arabibus[e] Embula & Caiada,& à Latinis[f] Manubriolum,uocitato,quorum imagines hæ ſunt.

a ¶Gal. 14.meth.cap. 14.& 8. de aggreſſ. anat. Aet.lib.15.c.86. Paul.lib. 6. cap. 23.74.
b ¶Auicen.3.4. tract.2 cap.5. Alb.lib.2.ca.80.
c ¶Cel.lib.5.c.
d ¶Gal.6.meth. c.4.&8.de adm. anat.cap.4. Paul.lib.6.c.52.
e ¶Auic.4.4.c.7 Alb.lib.2.ca.80. 87.
f ¶Cel.lib. 7. c. 19.

SCOLOPOMACHERION

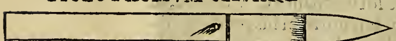
SYRYNGOTOMVM

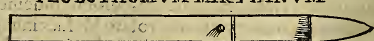
Porrò accommodata ſunt huiuſmodi inſtrumenta ſi tumor depreſſus,& nō extuberans appareat,cutiſque dura & aſpera fuerit;quòd ſi eleuatus,eminens, & in mucronem tendat,culter rectus,acutus,& vtrinque ſecans magis probatur,qui duplici modo [g] formatur.vel enim myrti folij imaginem refert,aut oliuarū foliis aſſimilatur,propterea & myrtinus & oliuaris culter uocitatur. Et quia ad venæ ſectionem,quam phlebotomiam vocant,valere omnes confitentur,phlebotomum ferè ſemper nuncupatur;quidam ſcalpros Chirurgos,& alij ob ſagittæ formam ſagittellas,& uulgares lancettas uocant. Fiunt hæc inſtrumenta hoc modo, ſed uariant in latitudine,& acumine,quorum vtilitas vt ſanguis craſſus, aut ſubtilis a uena euacuetur ſecundùm opportunitatem,celebrari debet.

g ¶Hipp.lib.de medico.Celſ.li. 7.cap.2.Gal.14. meth.cap. 17.& 6.meth.cap.4. Aet.lib.14.c.32 Paul.li.6. ca.34. Auic.4.1.ca.20.

FIOBOTHOMVM OLIVARE

FLOBOTHOMVM MIRTHINVM

Dissecto abſceſſu,atque euacuata,vt decet,materia,ſi ſanguis emanauerit, uitello ac oui albore contuſo,& leni ſtupa excepto ſupprimatur , inde saniei generationem accelerare oportet , adhibitis medicamentis , quæ , quia pus mouent , digeſtiua nuncupantur . ſiquidem a Galeno [h] dictum eſt, ex præſidiis in ipſo vlcere , quæ linteolis excipiuntur , primum ea ſunt , quę pus mouent; dein quę expurgant,poſtea,ſi quę ſint cauitates,quæ impleant,ultimò quæ cicatricem inducant adhibenda ueniunt ; prima à Græcis ſeptica , ſecunda catarctica & rhiptica,tertia ſarcotica,& quarta epulotica. At quia in calce huius libri primi qualia ſint hæc medicamenta copioſe explicabimus , ac quibus indicationibus hi abſceſſus regantur,de ipſis hactenus dictum ſit ſatis.

h ¶13.meth.c.2

DE

DE CONTVSIS CAPITIS VVLNERIBVS abſque caluariæ nocumento. Cap. IX.

SI impetu aliquo in capite fiat ictus, telo obtuſo, graui, inæquali, & non incidente, cutim, pāniculum membraneum, & ſi qua eſt, muſculoſa ſubſtantia abrumpi cōtingit, ſæpe etiam pericranion cranio integro permanēte; interdum verò ſeruato ipſo pericranio, externarum partium fit continui ſolutio contuſa, quæ & ſi nō ſtatim, paulo poſt ulcus profundum & latum producit, & curationem huiuſcemodi expoſcit. Quamprimùm igitur ægrotantem adierimus, ſedulò inſpiciendum eſt, ſi quid in uulnere præter naturam contineatur, ut lapillus, feſtuca, capilli, uel aliud quid ſimile, illudque auferendum, atque iam nullā adeſſe Caluariæ fracturam certiores redditi, abraſis capillis per uulneris ambitum, ſi ſanguis immodicus fluat, pulueribus ad hoc præparatis, aut filis cōbuſtis, aut oui candido ſupprimatur, decentique ligatura caput aduoluatur: quòd ſi circumpoſita loca dolore, aut inflammatione afficiantur, propria eius effectus ſanatio, inuenienda eſt, illud pro certo habentes, fieri nō poſſe ut uulnus ſanetur, niſi ſedes, in qua conſtiterit, iuxtà temperiem ſe habeat. Tunc igitur præmiſſa euacuatione tùm per uenæ ſectionem, tùm per medicamenta purgantia, ut fluxiones auertantur, tenuique uictus ratione inſtituta, quæ omnia ab omnibus medicis [a] cōmendantur, licet corpus nec ſanguine, nec ullo ſuccorum uitio redundet, deteſtabilē illam reiiciendo methodum, ut refert Raſis, qua craſſum uictus regimen, carnes inquam, caſeus, oua, uinumque permittūtur, uulnus per initia regatur in ambitu, ut leuetur dolor, roſacei, aut myrtini illinitione, intus ea admouendo, quæ pus mouent communiter digeſtiua appellata, donec ſymptomatum preterierit ſuſpicio. neceſſe eſt enim, inquit Hippocrates, cōtuſas carnes putreſcere, & in pus uerti: incumbendum igitur eſt, ut huiuſcemodi contuſiones quàm celerrimè ſuppurent, minus nanque phlegmone tētabitur uulnus, ac ex ſedatione doloris robur affectæ parti additur, fluxioneſque prohibentur. ab his denique medicamentis uulneris labia præparantur iam ab ambiente, ac medicamentorum frigiditate diſſipata, alterataq́; in quibus ichoris copia continetur, adeò ut tumida fiant. hęc nēpe cruditas illa eſt, cuius meminit Hippocrates [b] cū dixit, Vulnus incrudeſcens non paruā moleſtiā exhibet, aliquando etiā febrē inducit, & medico quidē negotia, ægroto uerò periculū non minus affert. quocirca medicamētis in calido, & humido tēperiē plurimū non excedentibus vtendū, vt vigorē capiente innato calore, concoctio partis inualeat, alioquin vulnus huiuſmodi curationem non facilem admittit. nanque [c] concocta medicare oportet; & hinc eſt quòd Princeps Auicenna dixerit omne vlcus exiccatione indigere, præter attritum aut contuſum, illud enim humectari & mollificari expoſtulat. Amplius dictum eſt [d] contuſum vulnus ad cicatricem nequit deduci, niſi optima præceſſerit concoctio, abſterſiove. Hæc itaque ſeriatim ſeruanda ſunt, vt contuſum vulnus prius coctionem experiatur, deinde non doloroſam abſterſionem, poſteà nouæ carnis productionē vſque ad cicatricem ęqualem. In his igitur per initia roſaceo ſolo veluti efficaciſſimo, ac præſtantiſſimo remedio vti debemus, in mollioribus præſertim, delicatiſque, ac acuti ſenſus corporibus, cùm in eo requiſitæ omnes conditiones reperiantur, vt alibi fuſius enarraturi ſumus, & eo vtendum eſt uel ſimplici maturo, vel oui luteo admixto quouſque pus optimum apparuerit, atque magis pericranio illæſo. In durioribus verò corporibus, ac humidis vulneribus, reſina laricina addito oui luteo, ac roſaceo probatur; ſiuè quouis alio pus mouente medicamento, vt picato Galeni [e] ex pice, roſaceo, & cera, quod etiam triapharmacum vocant.

aut

a ¶Hipp. lib. de fract. Celſ. lib. 2. c. 10. & 26. Gal. 4. meth. cap. 5. & 2. de comp. m. ſecundū gen. ubi de Soda a percuſſione. Raſis. 6. ad Alm. cap. ult. & 7. ad Al. cap 1. Auic. 4. 1. ca. 20. 28. & 4. 4. tract. 2 cap. 3. Alb. lib. 3. cap. 3.

b ¶Li. de Calu. curat. in prin.

c ¶Hipp. lib. de humoribus & 1. aphor. 22.

d ¶Hipp. lib. de Cal. curat. & lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. c. 7 Act li. 14. ca. 26 Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 2.

e ¶Lib. Hippo. de tract. com 3.

a ¶Li. de elemẽtis & 13. meth. cap.2.

aut tetrapharmaco [a] ex pice colophonia, cera, adipe taurina, aut vitulina: Nos autem probamus illud, quo felici euentu vſi ſumus, & vtimur. conſtat nempè ex oleo roſato cõpleto, reſina terebinthina, ſingulorũ unc.iij. ceræ unc.j. croci ſcrup. s. quòd ſi aliqua inflammationis ſuſpicio adſit, abluatur reſina aqua betonicæ, addaturque farinæ hordei unc.j. & ut ſarcoticum, id eſt carnis productiuum euadat drac.ij. pulueris corticum thuris, & drac.j. aloes admiſcere oportet, ex quo filamentis ex panno lineo molli, ac ſubtilli illitis, vulnus imbuatur, in ambitu verò ex roſaceo optimo inunctio fiat, amplumque linteum eodem oleo madidum regionem omnem induat: quidam etiam indicatione a dolore ſumpta anodinum aliquod adminiſtrant, & ſi peruertatur intentio, accipientes tritici panis medullam, hordei farinam, roſaceum, & oui lutea, ex quibus cataplaſma paratur, quod exterius apponitur; alij maluarum folia ſumunt, violarumque, ac ſertulæ campanæ flores ſingulorum m.j. radicum althææ unc.iij. omnia in iure ſale non experto bulliunt, poſtea contundunt, & per cribrum tranſmittunt, inde addũt farinæ hordei unc. iiij. roſacei, ac violacei ſingulorum unc. ij. ouorum lutea nume.ij. croci ſcrup.j. & cataplaſma componunt: & ſuper alia medicamenta applicant. Si verò affecta pars, vt in contuſis ſæpè euenit, pituitæ copia redũdet, & tumor aliquis œdematoſus oritur, vt in corporibus cacochimis, ac cruditate repletis, oriri contingit, curetur vt in præcedenti capite dictum eſt: vnum autem prætereundum minimè cenſemus, quòd ex humidorum medicamentorum vſu diuturno noxa in affectis temporũ muſculis ac magni cruciatus, naſcũtur; quapropter humida cauenda ſunt, & iuxta requiſitam intentionem in lacertorum, & tendonum vulneribus corrigantur. Concoctione iam ſe oſtendente vulnus leuiter abſtergatur, quod præſtat ſyrupus roſatus ſimplex, rhodomel, farinæ hordei, ſuccus apij, aut terebinthina lota, & ſimilia, aut per ſe, aut aliquo ex prædictis digeſtiuis admixta: & ſi fortior requiratur abſterſio, id facit iridis addita portiuncula, adeo vt nulla eroſio percipiatur. ſic enim procedere oportet donec vulnus floridi coloris, & uiuidi appareat, & dum leuiter tangitur, doleat. Mox purgato, vt decet, vulnere, ad ea, quæ nouam gignunt carnem, tranſire oportet, & hæc in curandis iſtis uulneribus contuſis ſecunda erat intentio, humida prorſus omnia medicamenta dimittendo. Ea igitur ſumenda ſunt, quæ primum, aut ſecundum ſiccitatis gradum non excedunt, & arida cephalica uocantur, ex quibus tenuiſſimus puluis paratur, quo caua ulcera replentur, aut ſi decet, aliquo eſt utendum unguento, nempè ex matreſylua, aut reſino, aut baſilicone minori, aut de gummi elemi, aut eo, quod à nobis in magnis ſectionibus probatur. Sumito artemiſiam, ſcabioſam, ualerianam, betonicam, hipparim, uerbenam, pimpinellam ſingulorum m.j. contundantur, & ſuccus extrahatur, cuius unc.vj. accipito, olei roſati, maſticini, myrtini ſingulorum unc.ij. bulliant ſimul donec ſuccus euaneſcat: indè reliquo tranſfuſo addito myrrhe, aloes, thuris, maſtices, ſanguinis draconis ſingulorum drac.ij. ceræ citrinę quãtum ſufficit pro unguento extenſibili, quo utimur turundas indies imminuendo, ſic enim carnem modo, quo ſupra diximus, naturæ auxilio generare opus eſt. Cicatrix poſtremò emplaſtro palmeo, aut græco, aut ex betonica, aut ſimili obducatur.

At ſi in affectibus capitis contuſis, caluariæ os fuerit detectum, an læſionem aliquam patiatur diligenter inquirere oportet. occurrit.n. interdum, ut contũdatur ipſa caluaria ad cutis cõtuſionem, nulla aut rima, aut ſedes, aut fractura exiſtente, ſiquidem paulo poſt maculis & pũctis ſubrubeis repletur, aut eius color inter album & rubrum permutatur. exanguis & arida inde fit & multa incõmoda ſequantur. nam temporis interuallo ſanguis in ea corrumpitur. & tunc colorem, aut liuidum & pallidum, aut cinericeum acquirit, poſtremo, quia nõ nutritur emoritur & fit atri coloris, nec amplius membrana exterior pericranion dicta ſecum uniri poteſt, nec minus caro ſuper eam gignitur: Hac quippe ratione Galenus iubebat ut calua-

Caluariæ ſuperficies abraderetur, aut profunda aut debili ut decet abraſione donec ſanguis ille ycoroſus efflueret & humida eius appareat ſubſtantia, potisſimū vero in adultis, ſenibus, & ſiccis corporibus. Secus uerò in pueris cum eorum oſſa mollia, tenuia, ac ſanguinea exiſtāt, igitur abraſione raro egent, & ſi egent, terminus abraſionis erit eo uſque rubeus color denotetur aut ſanguis effluat perinde atque eſſent lacrimæ rubeæ, poſtmodum ſi opus fuerit, vulneris labra vniātur aut ſutura ſi vulnus magnum fuerit, aut alio ingenio, & agglutinantia adhibeantur præſidia: ſi verò cruditas aliqua apparuerit, indicationem ſumere oportet, à natura uulneris contuſi.

DIGRESSIO.

CAETERVM ſi quis fortè in huiuſmodi vulneribus medicamenta pus mouentia improbaret, vtpotè humiditates ac putredines adaugentia, quæ quidem rationali methodo videntur repugnare, necnon vti venena homini inimica potius quam congrua medicamenta damnaret, atque magis, quia [a] dolores febresùe promouent, omnino abigenda eſſe, vel tanquàm ſuperflua reprobanda, quandoquidem coctio naturæ, & non medicamentorum ſit opus; inſuper reſina, cùm obſit coctioni, improbum medicamentum cenſetur, obeſt nempè vulneribus ob nitroſam & acrem quandam eius ſiccitatem, quę coctioni omninò aduerſatur, nam humida eſſe debent quæ pus mouent. Huic profectò ſic reſpondemus nullo modo medicamenta putrefacientia probantes, plurimùm enim intereſt inter pus mouentia, & putrefacientia. ſed illa duntaxat, quæ partis affectæ innatum calorem, ac propemodum à ſoluta continuitate contuſa extinctum fouere, & augere poſſint, ac vt in ſanguine, & humido partis iam alteratæ, coctionis actio fiat, quod huiuſcemodi medicamenta præſtant, vt latiùs inferiùs demōſtrabitur: Porrò dictum eſt [b] in animantium corporibus triplicem fieri alteratione̅, vnam nempè exquiſitè ſecundùm naturam, & fit à calore naturali in iuuatiuo, & materia admodum familiari, in qua verè dominatur natura, & calor ingenitus ſuperans, vt in ventriculi concoctione, aut Iecoris ſanguificatione apparet; altera huic aduerſatur, & planè præter naturam exiſtit, cuius actor calor putrefactiuus eſt, agens in materia inutili aut diuerſa, vt in omnibus putreſcentibus, dum talis olida, ac cœno ſimilis apparet, ſiquidem [c] putredo mutatio eſt totius putreſcentis corporis ſubſtantiæ ad corruptelam a calido extraneo in humido ſuo. Tertia inter has medium locum tenet, & veluti mixta ex naturali, & præter naturā agente, ſcilicet calore naturali, & non naturali, vt in abſceſſibus, & bonæ ſaniei generatione dignoſcitur: Ad veram igitur coctionem duo requiruntur, calor naturalis temperatus, & materia benigna & familiaris, ad putrefactionem verò calor alienus alteratus, & omninò præter naturam, & materia inutilis calida & humida putredini obnoxia, putredo enim [d] eſt via corruptionis; ad mediam alterationem innatus calor vincens addito non naturali & aduentitio in materia nec ex toto benigna, nec ex omni parte mala ſub prohibita tranſpiratione occluſa, aut in poroſitatibus carnis impacta, ut ſanguis eſt, qui extra vaſa propria, aliam acquirit naturam, & ſemimalam qualitatem adipiſcitur, prę̨ſertim ſi in loco minus tranſpirabili detineatur: quare vt hæc vltima fiat alteratio, ſiuè cōcoctio aut, vt iſti dicūt, in vulneribus contuſis digeſtio, ea omnia remouēda ſunt, quæ innatum calorem ſuffocatum conſeruant, ſuffocatur enim à ualida contuſione à nimia frigiditate, aut aeris ambientis, aut topicorum medicaminum, à forti conſtipatione, & à copioſa materia, ideò ab Hippocrate [e] ea probantur, quę temperata caliditate natiuum calorem adaugent, cutem emolliunt, ac extenuant, & dolores ſedant: Hippocratis autem propoſitio in abſceſſibus intelligenda ut plurimùm eſt, nō autem in vulneribus, vt paſſiones in diuortio ſunt, quinimmo, [f] vbi uulnera coctione̅ oſtendunt,

a ¶ Hipp.2.aphoriſ.47.

b ¶ Gale.5.de ſimp.med.fac.c.5.

c ¶ Gal.11.meth.

d ¶ Auicē.1.4. tract.2.cap.45.

e ¶ 5.aphor.22.

f Hippo.lib. de Vlceribus.

oſtendunt,ægri à ſymptomatibus cuſtodiuntur, & velocitatem criſis & ſecuritatem ſanationis promittũt. quapropter in vulneribus contuſis,vt ſimus adminiculo naturæ,quæ niſi impediatur,pus optimum mollitur, vtimur medicamẽtis,quibus affectæ ſedis obſtructiones aperiendi, necnon dolores ſedandi uis inſita ſit; ſecus autem in abſceſſibus.ſiquidem ea medicamenta emplaſtica eſſe debent; & hinc dicebat Auicenna [a] in contuſis vulneribus dolores ſedantur medicamentis pus mouentibus,membri temperiem conſeruantibus,ac humores in labiis vulnerum congeſtos attenuantibus;& hac ratione in his vulneribus, vt optima producatur concoctio,naturæ auxilium præſtare iuſtum eſt; porrò medicamenta huiuſcemodi temperatæ caliditatis,paucæ humiditatis,abſq; vlla obſtructione, ſed alicuius abſterſionis eſſe debent:talis nempè caliditas illius ſit conditionis,quam deſcripſit Hippocrates [b] in vlcerum ſuppuratione valere,cùm dicit calidũ ſuppuratorium in omni vlcere,excepto putrido, aut phagedenico magnum ad ſecuritatis indicium,cutem mollit,extenuat,dolores ſedat,rigores, conuulſiones, & diſtenſiones mitigat,& ex his quæ ad caput attinent,eius ſoluit grauitatem;plurimum etiam confert oſſium fracturis,ſed nudis præcipuè,eorumque maximè, qui in capite vlcera habent:quæ autem caliditas temperamentum excedit, incommoda plurima affert: quapropter opinantes ſaniem ex medicamẽtorum calidorum, ac diuerſarum rerum applicatione,in vulneribus produci decipiuntur.nam ex tali medendi modo materiæ quàm plurimæ,præſertim ſubtiles,ac biliosæ ad caput transferuntur, vndè & apparentes, & internæ inflammationes ſæpe gignuntur. quod annotauit Hippocrates [c] dum de hoc uerebatur. nam nec tantùm faſcias applicare auſus erat,aſſerens hũc errorem,inter manifeſtos enumerari poſſe.Opinantibus verò terebinthinam improbum medicamentum eſſe, reſpondemus, & ſi ea in paſſiuis qualitatibus ſicca exiſtat, à qua digeſtio talis, quæ in his vulneribus decet,prouenire non ſolet,ſed [d] à calidis, & humidis,opportunum tamen, ac conueniens præſidium eſſe,ac in continuo vſu haberi,necnon proprium homini medicamentum,partium præſertim neruoſarum,veluti pericraneum eſt,communiter affirmatur. Præſeruat quidem reſina ipſa membra omnia contuſa a putredine,& corruptione,à medicis ſemper in omni attritione, & magnis contuſionibus verenda;ea corroborat,obſtructiones aperit,dolores ſedat,& vlcera pura reddit;& ſi in ea,quia reſina eſt, nitroſitas aliqua adſit, ea tollitur, ait Galenus, [e] ablutione in æſtate facta, ut decet, cum aqua betonicæ, aut conſolidæ, aut vino albo tenui, &, ut pariter ea debilis acuitas contemperetur,humiditas quædam admiſcenda eſt, quæ ab oui luteo, & roſacei modico expectatur; atque de ipſa agens Galenus [f] dixit Terebinthina reſina ſimul cùm detergendi,diſcutiendique, facultatem habet etiam concoquendi, ac pus mouendi; quapropter optimum, ac opportunum medicamentum cenſeri oportet, longoque experimento comprobatum; ſcire etiam oportet quòd digeſtiuorum continuus uſus, etiam in contuſis non admodum laudatur,ſat enim eſt ipſis uti,donec pus optimum apparuerit.dictum ſiquidem ab Hippocrate eſt, [g] primis diebus contuſa ulcera irritare non conuenit; ſed operam dare vt vlcus quam minimè inflammatione tentetur,& quam maximè ſuppuret. atque vbi ſeptem dies vel paulo plures tranſierint,ſi febris non ſit, atque vlcus inflammatione uacet ad exiccantia tranſeũdum eſt.Occurrit interdum in magnis iſtis contuſionibus,aut in his,qui ab alto concidunt, quòd nec cutis, nec os frangitur, attamen uaria ſubſequuntur accidentia, vt obmuteſcentia, ſtupor, paralyſis, conuulſio, & ſimilia, quæ præſidiis ac indicationibus, vt in eorum curatione dicturi ſumus, corriguntur, ac profliguntur.

a ¶4. 4.tract. 2. cap.3.

b ¶Lib. de humidorum uſu & 5.apho.22. Gal. 5.de ſim.m.fac. cap.8.

c ¶Li.de off.medici lib. de Cal. curat.lib. de fracturis.

d ¶Gal.4.meth. c.5.& 13. meth. cap.2.

e ¶1. de comp. m.ſecundum genera.

f ¶5. Ktageni ubi de m. hære. & 5. de ſimp.m. fac.cap.8.

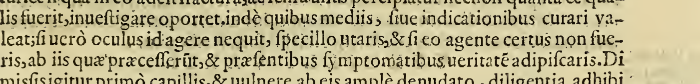
g ¶Lib.3. de fracturis.

DE

DE CALVARIAE ANGVSTA FRActura non detecta, nec læſa membrana. Cap. X.

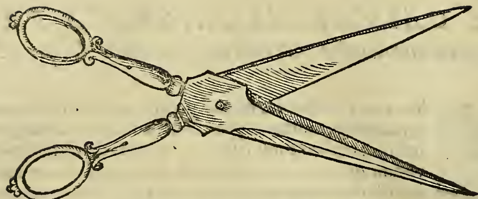
LAEDITVR multoties caluaria, ad intima fractura non deſcēdente, vulnerata tantùm prima tabella, aut etiam meditullio, nōnunquàm & diploide ipſa, ſeu uitrea, quam iſti ſecundam tabellam vocant; qui quidem affectus omnes, maximè timendi ſunt, quanquàm ad meningas non deuenerint, perpetuò tamen medicus ancèps de eorum quiditate & progreſſu permanet. quippe breui temporis tractu, ignota penetratione pernitioſa adducunt ſymptomata: aperiuntur interdum arteriarum, aut venularum nonnullæ ex his, quæ per Caluariā ob eius nutritionem diſſeminantur, quod ex anatome, ac in cranei terebratione, apertiſſimè dignoſcitur, dum eam ſanguinis copiam effundunt, ut operator, nè, clarè quod operatur, appareat, impediri ſolet; exit ſanguis à venis, & extrà propria vaſa continetur, à natura non regulatur, & qualitatibus malis afficitur, vnde peſſima ſubnaſcuntur accidentia. nam ex ruptis capitis oſſibus, ait Hippocrates, difficillima cognitu ſunt ea, quæ circa ſuturas rumpuntur. rumpuntur autē maximè a grauibus, & contundentibus telis, & ab his, quæ ex ſub contrario afferūtur. Solent etiam hæ fracturæ ad intima penetrare, quæ tamen noteſcunt, quanuis anguſtæ, uel humiditate diuerſa ad meningas effluente, vel ſanguine percolato, qui poſtmodum non expurgatus putreſcit. vndè uaria ſequuntur incommoda, & mors: quapropter Caluariæ vniuerſæ fracturæ, & diligentem operatorem, & regimen victus conueniens requirunt. Medicus ergo prudens, cum primum caluariam detectam adinuenerit, accuratiſſimè eius ſtatum perquirat. & primò quærendum eſt, ait Hippocrates, an caro ab oſſe denudetur. & ſi qua in eo adeſt fractura, ac ſenſu uiſus percipiatur necnon quanta & qualis fuerit, inueſtigare oportet. indè quibus mediis, ſiue indicationibus curari valeat; ſi uerò oculus id agere nequit, ſpecillo utaris, & ſi eo agente certus non fueris, ab iis quæ præceſſerūt, & præſentibus ſymptomatibus ueritatē adipiſcaris. Dimiſſis igitur primò capillis, & uulnere ab eis amplè denudato, diligentia adhibita, quęratur ſi in eo capillorum portiunculæ inſerantur, inde qua capitis parte, & num in debiliori uulnus ſit receptum, & capilli circa ipſum inſpiciantur, an à telo diſſecti ſint, & intus in uulnere reſideant; quòd ſi adſint, periculum imminet, os carne denudatum eſſe. itaque dicere oportet, os aliquam læſionem a telo habuiſſe, atque longè prius conſideraſſe ac dixiſſe oportet, antequam hominem attingat, operatorem. Qui ſi caluariæ aliquam portionem ex toto ſeparatam, ut in aſciali fractura contingit, ac ipſi corio adnatam inuenerit, ſiue magna ſiue parua ipſa particula fuerit, eā auferat, nam pars oſſis emortua cum ea quæ viua adhuc eſt uniri denuo nequit: uerum ut uulneri vicinos pilos abradat, Nouacula utitur, Raſorius, ſiue culter exciſorius uocitatur, aut illo inſtrumento, quod etiam ad hoc creditur opportuniſſimum, forceps uulgo forficula dicitur, quorum imagines ſic demonſtrantur.

NOVACVLA.

FOR-

FORCEPS.

Poſtquam caput à capillis circa uulnus undequaque denudatum fuerit, dãda eſt opera ut an os ſit nudatum, perſpici poſſit, aut fractum apertè percipiatur. quòd ſi aliqua in eo fractura reperiatur, quod dignoſcitur ſi oculis nõ pateat, ubi digitus immiſſus eſt, qui in caluariæ fracturis certiſsimum præſtat indicium, ſiuè ubi id non licet, ſpecillo nudatum, aut fractum eſſe ſignificatur; ſpecillo enim conſiderandum eſt quantum ſit malum in oſſe, & quam operam exigat. ſpecilli tamen admotio an tale quid mali os paſſum ſit, non indicat, & an habeat quid in ſeipſo, aut non paſſum ſit, ſed ſedem teli indicat ſpecillum, & an intrò ceſſerit os ex natura ſua, & an vehementer fractum ſit, quæ etiam oculis conſpicua videnti cognoſcere dantur. Diuerſarum formarum huiuſmodi inſtrumenta parantur, ſed quæ huic operi adaptantur magis, nec nimis plena, nec nimis tenuia eſſe debent, rationibus ſuperius adductis, chirurgi dedecus magnum eſt, ait Hippocrates [a] ſi ſpecillo capiti admoto os fractum adeſſe non nouerit, quo factum eſt, ut qui iſtis utũtur inſtrumentis, illa diuerſimodè vocitarunt, antiqui ſpecillum, & radiolum, alij aſtillam tentoriam, aliqui ſtylum, nonnulli expertorem, & exploratorem uocant, & non immerito, nam ſæpè iſtarum fracturarum cognitio, & experientia, eorum auxilio acquiritur. verè enim occultarum, & quæ ſenſibus non ſubiiciuntur, paſſionum. explorator & iudex eſt, ueluti internarum teredinum, ſyringarum, vlcerũ cauernoſorum, & diuerſorum anfractuum; cuius materia aut argentea, aut ænea, aut plumbea, communiter eſſe ſolet, & ſub his formis effingitur.

[a] Libro. 1. de morbis.

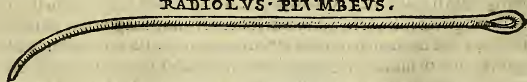
Hipp. li. de Cal. curat. libro. 1. de morbis & li. de medico. & lib. de fiſtulis. Cel. li. 8. cap. 4. Gal. lib. de art. Hipp. com. 2. & 6. de anat. ad. m. cap. 10. Paul. lib. 6. c. 25. & 77. Auic. 4. 1. c. 27. & 3. 4. c. 29 Alb. lib. 2. c. 46.

SPECILLI VARII.

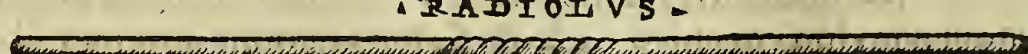

RADIOLVS PLVMBEVS.

RADIOLVS.

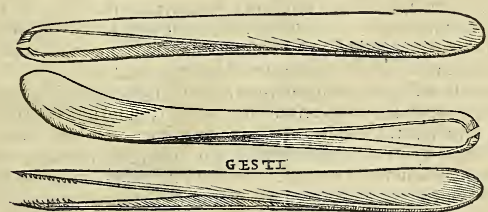

Cognita fractura,uidendum eſt ne quid ex ipſa membranula, quæ ſub cut caluariam iungit,ſuper os relinquatur.ſiquidem hæc ſcalpro, terebrisve lacerata vehementes febres cum inflammatione excitat·eam itaque commodius & ex toto diduci debet,illa tantùm ſeparatione,quæ opportunè operatori id præſtet cō modi,vt finem aſſequatur.ſiquidem multa incommoda ex amplis ſectionibus pericranij,& cutis,ſequi ſolēt.nam membrana neruea eſt à dura meninge orta, quare dolores,inflammationes,& conuulſiones facillimè commouet,& caro, ac locus affectus imbecillus redditur,quod in his curationibus maximè uerendum eſt; hac ratione experti chirurgi operando inſtrumento aciem obtuſam ex altera parte habent.ex altera uero bene ſecante,aut ſpata,ſeu ea latiori parte uolſellæ utuntur,quam in continuo uſu ad uaria commoda circunferunt; porrò ad multa facit, nam tutò perioſteos,ſiue pericranion,quam tunicam Arabes almocatim vocant, in caluaria fracta ab ipſa diuellit,ſæpe etiam fracta oſſa,aut depreſſa eleuat, aptè medicamenta extendit,& cum oppoſita,ac duplicata parte, osſicula, aut,ut Arabes dicunt,ſattagias, pilosve,ac minima huiuſmodi corpora à vulneribus, & cauernis eripit.communiter verò lichinia,plagelas, ac turundas a plagis extrahit, vocitatur ab antiquis uolſella,uulſilla,& uulſellà,ab Arabibus geſti, communiter pinceta,pincigarola,& apud nos molettina, & ſub triplici forma paratur, cuius imagines ſic inſpici poſſunt.

Hipp.lib. de medico.Cel.lib.7. c.12. & 30. Gal. Hippo. de med. uui.com.1.Pau. lib.6.c. 90. Alb. lib.2.cap.o.

VOLSELLE.

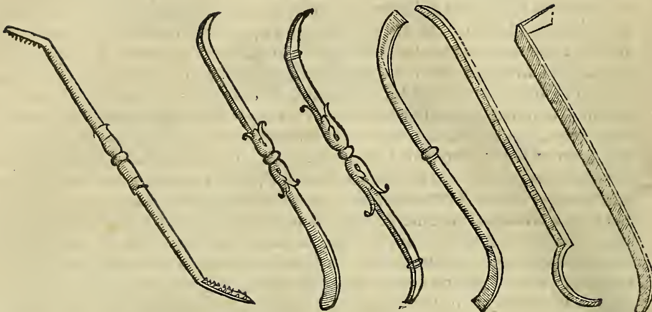

Facta cutis dilatatione accuratè inquiratur ſi qua osſis depresſio, aut fractura appareat,aut eius portiuncula ubique ſeparetur,ſic vt digitis quiete ſubleuari, aut euelli posſit,aut ſaltem uolſella,aut altero ſimili opportuno inſtrumento; ſi uerò ſano ſic adhæſerit,ut tuto extrahi nequeat,eo dimoueatur inſtrumēto,quod Græci oſtagram,Latini uectem,& uulgares ab eius operatione leuam, ſiue eleuatorium vocant; diuerſimodè formatur, & ſimile habent noſtri chirurgi,ad uaria commoda perpetuò paratum,eoque depreſſa oſſa, aut quæ ferè tota exciſa ſunt, & iam labant,attollunt,ac una cerebri membranam cuſtodiunt;eo Galenus vtebatur in fractura camaroſis,& engiſſoma,eſt enim lamina ferrea anguſta, longitudinis digiti, ex ferro indo, aut ex calibe optimo fabricata,lenis ſed anguſtior in ea parte,qua os tangit,aſpera & conuexa ab altera,non recta, ſed duabus extremitatibus recuruata .ſimilia inſtrumenta, ob eorum uarietatem uaria ſortiuntur nomina, nam interdum latiora ex vna parte, anguſtiora ex altera fiunt, & hæc terna habeantur, aut etiam plura. ut ad opus aptisſima ſint.quibus demiſsis, oſſa eodem pene momento quo intenduntur,impellenda ac eleuanda ſunt,non aliter quam ſi uectis ad lapidem uel lignum attollendum admoueretur. ſint ergo organa hæc quantum fieri poteſt, fortisſima ne flectantur.ſiquidem opus hoc magni momenti eſſe ſolet,& longo eget experimento. tutum tamē erit, ſi idonea inſtrumenta adſunt,& impulſus conueniens adhibeatur.

Hipp.li. de Ca'e curat.Gal.6. m. th.cap.6.Cel.li. 8.cap.4. Paul.li. 6.cap.90.

F VE-

VECTES.

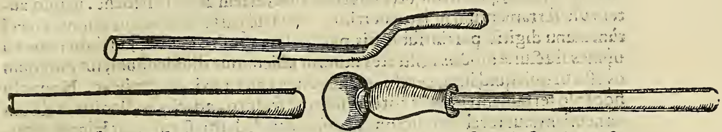

Cvmprimvm medicus ſibi opportunum præparauerit locum, ac extractis oſſium ſquillis, filis nitidis uulnus totum impleat ſic, ut & uulneris labia, & pericraneum aliquantiſper diſtent, & fractura euidenter pateat, & os nudatum appareat quod interdum iniuriam patitur, quanquàm inuiolatum uideatur: altera die quãta & qualis fuerit ipſa fractura diligenter inquirat; quæ ſi aſcialis, aut rimularis, aut, ut dicit Auicenna, non fuerit niſi cortex, aliquo ex prædictis inſtrumentis corticem abſumere poterit, inde uulnus curare ac ſi os incolume reperiatur; remanẽte verò in ea aliqua ſciſſura nequaquam ad intima penetrante, eam radere conetur, donec eius ueſtigium, aut ſignum non remanſerit, & ut iubet Hippocrates, primò ſuper os aliquod nigri coloris medicamentum, quod liquidum ſit inducendum eſt, & vulnus aridis lichinis repleatur, ac deſuper cataplaſma quod dolores leniet adhibere oportet. poſtridie uerò ſoluto, ac purgato vulnere, os deradere expedit. quod ſi ſanum non fuerit, ſed fiſſum, aut contuſum, reliquum quod raſũ erit, album inuenietur; fiſſura uerò quæ nigrum medicamentum eliquatum in ſe ipſam ſuſceperit, in reliquo oſſe albo nigra conſpicietur: verùm ſi vna vice tantum negotium expediretur, ſat eſſet. ſin autem iterum quoque rima, quam nigram intueris, alte radenda eſt, ita vt ex toto deliteſcat, & os ſub rima totum album appareat: porrò vel ſi deliteſcat, uel ita altè deſcendat, ut ſcalpro detrahi nequeat, tũc quidem terebro opus perfici debet, nè ſanies ſuper cerebri membranas colligatur, quæ non niſi extracto oſſe eijci poteſt, hac ratione os uel ſerra, uel ſcalpris, uel terebris, uel modiolis detrahatur: ſi uerò telum altius non deſcenderit, rima tantùm radenda eſt, donec ex toto euaneſcat; unde Auicenna dicebat, magis rectum eſt iterum vt frices illud uſquequo non remaneat de ſciſſura aliquid, & ſi amas vt feſtines cum effuſione humiditatis nigræ, donec vehemens fiat apparitio ſciſſuræ, per eam fac, & frica donec non remaneat ueſtigium. Hæc omnium medicorum eſt uera praxis, qui loco huius nigræ humiditatis ſcriptorio atramento utũtur. At quia apud eos inſtrumentorum variæ formæ ad has fricationes accommodatæ reperiuntur, de eis aliquid conſiderare expedit. Apud antiquiores nonnulla aderant inſtrumẽta, quæ concaui ſeu ſemilunaris ſcalpri formam præ ſe ferebant. his nempe ſimilia, quibus lignarij fabri paruum aliquod lignum excauant à græcis cycliſca & chyliſca, à Latinis ſcalpra exciſoria caua dicuntur. quòd autem eorum imago talis exiſtat, id aſſerere, eorum vſus, nos cogit, nam dicebat Galenus, operatio, quę per terebrum fũgitur, parum tuta eſt, propterea quòd dum audacius eam tractamus, duram membranam quæ oſſi ſubſternitur, nõ raròuiolamus. quod

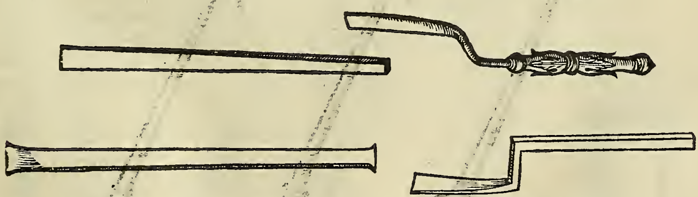
uerò

uero per cycliſcos opus adminiſtratur nè id quidem omninò uitio caret,cum quatiat modicè caput, quod potius quietem poſtulat. Ad eundem modum & Paulus,cùm id explicaret,inquit,ſi uerò os imbecillum aut natura, aut fracturæ uitio fuerit,id ſcalpris exciſoriis cauis,quos græci cycliſcos uocant, a latiori incipientes,mox anguſtioribus,deinde ſpecilli modo anguſtis, malleolo ſenſim adactis, ad capitis concuſsionem utemur. Hinc Auicenna dum huius inſtrumenti utilitatem oſtenderet,ait, & adminiſtra facilitatem in percuſsione parua & magna, ut non lædatur caput,& inquietet ipſum. Hoc illud inſtrumentum ſine dubio eſt, quod a Celſo ſcalper lunatus dicitur, qui literæ C imaginem præ ſe fert; ac ima parte,qua acies continetur in canaliculi ſpeciem utrinque a lateribus ſinuatum; ſic enim & cauum eſt,& ad ſemicirculi figuram accedit,dumve operatur, eius decliuis pars ſuper fracturam,& cornua ſuper os ſanum apparent. Eſt pariter ſine dubio ſcalper exciſorius cauus Pauli,qui acies incuruatas inter ſe,conſeruat. Ergo uera delineatio hæc eſt horum inſtrumentorum,ueruntamen aliqua recta, & aliqua curua formantur.

CYCLISCA.

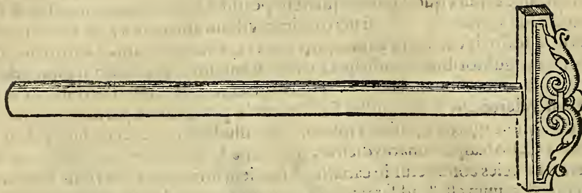

Non deſunt alia ſcalpra,quibus Hippocrates os radi iuſsit; cuiuſmodi aūt fuerint non ſatis conſtat. illud tamen pro certo eſt, quòd veteres his non ſolùm ad os radendum vtebantur,ſed etiam ad excidendum. oſſe enim in ambitu per terebrum perforato huiuſmodi ſcalpris nonnulli ab uno foramine ad alterum malleolo adactis,id ſolùm quod reſtabat inter foramina præcidebant: id ſcalper, Celſo auctore,cùm planus admouetur,radit. cùm in latus conuertitur, excidit. cauendū tamen eſt excidendo,nè angulo ſcalpri membrana cerebri violetur: verùm quia admodum tuta eius operatio non iudicatur,qualis phacoti creditur, reprobatur. radit enim inquietè,& ſi carnem attingit,eā lacerat, & dolores mouet;ſi medius recuruatur vbiuis facilè ſiſtitur, ſi rectus eſt, vix continetur, quominus delabatur. forma hæc eſt.

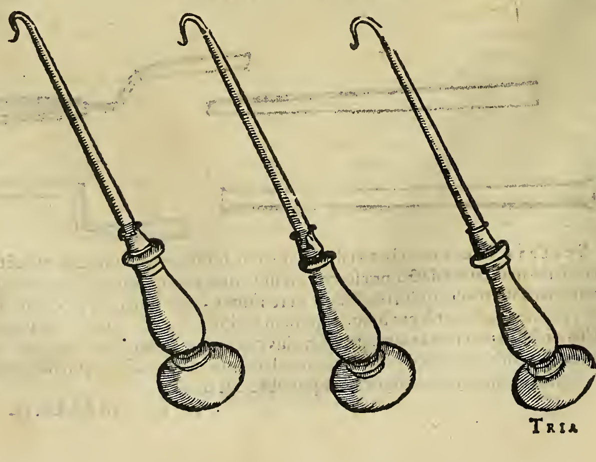
Scalpra hæc omnia citra malleoli operam nullius momenti ſunt, mouētur neceſſariò malleolo adacto,præſertim in rimis,quæ ad diploidem vſque pertingunt. excauant totum os forti adhibita percuſsione, non tutò, ſed incommodè. hac ratione eius uſus nō probatur. ſiquidem tutiora,ac magis prona inſtrumenta his diebus apud nos extant. attamen eius operatio a Galeno adiecto phacoto in alicuius oſsis ſeparatione,aut diuiſione, laudatur vt infra dicemus. Malleolus hic eſt,& eius materia aut lignea,aut plumbea eſſe debet.

MALLEOLVS.

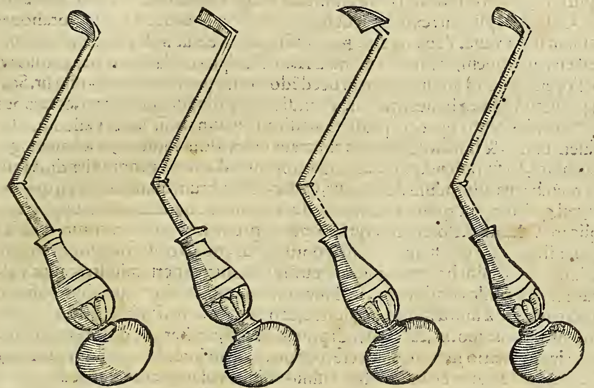
Opinantvr nonnulli quod Cycliſcus, cuius imago ſuperius delineata eſt, illud ſit inſtrumentũ, quo recentiores in Caluariæ rimis perpetuò vtuntur, quod ab re eſt, illud nempe a multis reprobatur, hoc autem ſecurè, commodè, ac feſtinè operatur, nec malleolo eget, nec caput commouet; rectum eſt, ac ferè vnius palmi longitudinem implet, in imo recuruatur ſic vt paruum ſinum in orbẽ oſtendat. oræ autem, quæ utrinque a lateribus ſunt, aciem acutam habent. in ipſo autem uſu ferramentum in latus uertitur, & ima ſui parte os attingit, dumve vna tã tùm manu digitis partim ſubiectis partim ſuperpoſitis ducitur, id radit: hoc ad omnes fracturæ modos noſtrates utuntur ubicunque diuidendum, aut radẽdum os eſt, ut quicquid intus cerebri membranas læſerit exitum præbeat. Nonnulli hoc ſolo ferramenti genere cõtenti ſunt, nè ſcalpro, adacto malleolo cerebrum concutiant, aut terebræ mucrone membranam lędant; eſt enim, ait Hippocrates, & ad perforationem, & ad raſionem facile, ac expeditum; ob id in operãdo cùm ad imam oſsis partem deueniunt ſcalprum imprimẽdo leniter procedunt, tuncq; maximè anguſto utuntur, quàmplures nimirum & latiores, & anguſtiores habentes penes ſe; ſiquis ergo manu ſtrenua ſit, & exercitatus fuerit, celerrimè hoc ſolo ſcalpro omne opus perficiet; ab Hippocrate raſorius ſcalper, a Paulo ſcalper arcuatus, à Celſo ſcalper aduncus communi voce, quia raſpando, ſiuè fricando oſſium ſedes & rimas delere ſolet, raſpator, & fricator, & ab aliquibus curator nũcupatur: verè hæc inſtrumenta ſicuti latitudine, ita numero & magnitudine diuerſa eſſe debent. Cycliſca profectò non ſunt, ut aliqui imaginantur, quod ex operatione, & tali forma dignoſcitur.

RASPATORIA.

Tria apud antiquos ſcalprorum genera reperiuntur, unum cauum, alterum lenticulatum, tertium latum, unumquodque quidem radendo idoneum, quę omnia, ignoramus, qua ratione, a medicis noſtræ ætatis reprobantur, cùm dicant decepti tamen, ſecuriora, ac magis commoda inueniſſe. Hæc quadrifariam præ ſe ferunt formam, totidemque nomina ſibi uendicant, acuta nempè ab acutie, plana à planitie, ſphærica à rotunditate, amygdalina ab amygdalæ effigie, & in excauandis, ac explanandis oſſium ſciſſuris, rationem obtinent, quæ per cauos ſcalpros adminiſtratur, uitio omnino carent, & ſcalpra raſoria dicuntur: uideamus quæſo formarum diuerſitatem, ac legamus nomina, quibus deſignantur.

SCALPRA RASORIA.

Praedictorum ſcalprorum aliqui proprio manico ſiuè manubrio ita inſeruntur, quòd inde euelli nequeunt; alij, & ſi quàm plures uideantur, uno tantùm egent manico, in cuius imo torculatum foramen inſeritur, ubi ſcalprorum caudę ex oppoſito pariter torculatæ ſub eadem forma & quantitate adaptari, facillimè extrahi, & cōmodè permutari poſſint: Manicus uerò interdum plenus, interdum inanis formatur, ut intus ſcalpros omnes conſeruare ualeat, in fundo tamen effœminatum torculum habet, ut ſcalprorum caudas recipiat; ſub hac effigie formantur.

PRAXIS.

POTERANT plura alia de ſcalpris adduci,ſed his contenti eſſe voluimus, quibus etiam rimas,ac ſedes omnes delere poſſumus,& ad hanc rem maximè pertinent:dum ergo opus agitatur, ſi de rimarum veſtigio ancipites fuiſſemus,nigro medicamento oblinito uulnere os radatur,donec omnis tollatur nigredo,& ſanguis emanare inceperit,eapropter inſtrumentorũ copia adeſſe neceſſe eſt,diuerſa quidem in forma pro læſionũ uarietate,ac vnius formæ diuerſa in numero, & magnitudine. Sint igitur alia parua,alia mediocria, & alia magna, vulnera enim uſque ad diploidem duntaxat ducta anguſtiores ſcalpros requirunt,& non terebra,vt contuſiones & magnæ fracturæ. Inſtrumentorũ materia Calybs depuratus exiſtat, acutæ aciei vt optimè radat. Osſium abraſiones fiant iam ſecta vena. Vena ſecetur præmiſſo encmate,aut poſt conueniẽtem corporis euacuationem,ac ſummo mane,à latiori ſcalpro initiãdo, ac per gradus ad ſtrictiorem,indè ad anguſtiorem procedẽdo donec penitus rima abolita ſit.Scalpra perpetuò parata habeantur, nè ex indigentia aliundè quærantur,& tempus amittatur.Abſoluto opere cephalicis medicamentis,nam ſic iubet Galenus, vſq; in finem utaris,& ſufficit.Quæ uerò rimæ aut ſedes altius inſident,& ad meningas perueniunt,ſecus radendæ ſunt,ab anguſtioribus ad latiora progrediendo,vſque quò membrana admodum detegatur,vt per osſis aditum humiditates, ſi quę fuerint,vel osſicula, aut quid extraneum educi posſit, ac medicamenta opportunè applicare valeamus.Porrò,antequàm opus aggrediamur,vulnerati aures aut lana,aut xilo,aut carptis filamẽtis lineis obturentur, nè ab osſis fricatione moleſtè afficiatur,& ſtrepitu horreat,dumq; opus agitur,duo experti miniſtri caput vulneratum immobile conſeruent, nè hinc indè labatur, ſcalper interdum roſaceo immergatur,nè à motu nimio incaleſcat,& os accendatur.Poſt operationẽ,quæ calorem,ratione motus,cui trahendi poteſtas ineſt,excitat, ac dolores commouet,nè inflammatio ſuperueniat vereri oportet,ob id interdum anodinis uti non ab re eſt,quapropter primis diebus vulnus illiniri roſaceo crudo expedit, aut ſi neruoſæ partes detectæ fuerint, terebinthina lota addito oui luteo, ac roſaceo modico;partes etiam circa vulnus roſaceo maturo calido foueantur,deinde linteum uino nigro calido,roſis,ac betonica bullito imbutum, ac expreſſum, quòd totam partem roſaceo perunctam contegat,adhibeatur, ac ſuperadditis aliis linteis calidis faſcia uulnus uinciri debet;talis enim medendi ratio cõcoquit,expurgat,temperatè exiccat,& carnem inducit; roſaceum confortat, inflammationes arcet,dolores mulcet,& materiam,quæ iam fluxa eſt,diſcutit;vinum affectam ſedem corroborat,aſtringit temperatè,& fluxiones remeat.At,ſi alicuius inflammationis initium apparuerit,emiſſo ſanguine,roſaceo ſolo vtendum eſt, deſuper verò cataplaſmate ex hordei farina toſta,& poſca.aut illud quod paratur ex plantagine,roſis,farina hordeacea aqua decoctis addito roſaceo ac aceti modico;verũ quia de inflammatione loco proprio agemus hæc pro nunc ſint ſatis; dum uerò inflammationis nulla aderit ſuſpicio,nec vllum indicium apparuerit, Hippocratis ſententiam,quam ſcriptam in libro de Caluarię curatione reliquit,ſequamur, cùm dicit exiccantia medicamenta capitis vulneribus conuenire, & ne humida adhibeantur,prohibet,quippe nec vinum,& ſi exiccandi,ac conſtringẽdi vim habeat:ex quibus docemur pinguia omnia,ac oleoſa fugiẽda eſſe, ſed perpetuò aridis cephalicis in vulnere vtendum;osſis nempe complexio ualdè ſicca eſt,quę ſic conſeruari requirit, attamen hoc ſemper ſeruato, ait Hippocrates, ut ſi non iuues, ſaltem non noceas, ſymptomatum natura ſingulatim conſiderata, & quicquid agis prudenter agas, tutò quidem, citò, ac ſine dolore; hæc obiter dicta ſint, & ad rem noſtram redeuntes,dicimus ſerrularum quarundam

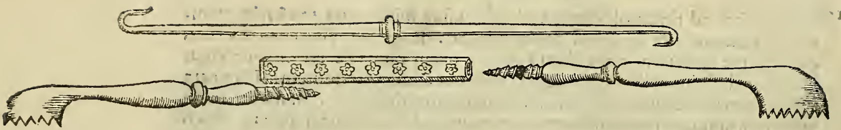
apud

apud priſcos ad rimas oblongas tollendas uſum fuiſſe, quæ præſertim tranſuerſim feruntur, & ſano oſſi conterminant. de quibus Auicenna dicebat, quandoque abſoluitur opus ſubtili ſerra, quam eam eſſe arbitramur cuius imaginem inferius delineauimus;quanquàm per ſubtilem ſerram, cum Hippocrate,ſerratum modiolum intelligere aliqui uideantur,dum dicit. At ſi inter initia ad ægrum non acceſſeris,ſed homo alteri prius traditus,minus tempeſtiuè tibi cõmittatur,acutiori ſerra os protinus excidere,uſque ad membranas conuenit.ſubinde autem tollendum ferramentum eſt, & demiſſo ſpecillo, eius circuitus conſiderari debet;circuitus uerò non niſi a tereti inſtrumento prouenire ſolet, ut illud eſt,quod Græci chinycidam,aut cænitium,& Latini modiolum uocant; de quo infrà multa ſumus dicturi. Igitur diuerſa eſt ſubtilis ſerra Auicennæ, à tereti ſerra Hippocratis; & quia Auicenna terebrorum diſtinctè hiſtoriam commemorauit, ideò per ſubtilem ſerram hic inſtrumenta ſimilia intellexiſſe credendum eſt, quæ in aliquibus fracturis utiliſsima, ac apud chirurgos peritos obſeruatiſsima ſunt; faciunt adhuc in leuioribus,ac profundioribus ſedibus ac rimis ad oſſa lenienda, ſi inæqualitates contineant,aſperitates delendas, & fruſtula conterenda; ſiquidem,ut oſſe detecto caro coaleſcat, circumhæreatque omni parti, illud nitidum eſſe debet. id inde maxime eueniet,ſi neque ſordes,neque oleoſa ſubſtantia aderit,atque quælibet uitiati,ac detecti oſsis pars planè pura,ac ſicca fuerit. Serrularum imagines uariæ ſunt,nam aliquæ breues,aliquæ longiores,aliquæ planæ, aliquæ aſperæ & limatæ,aliquæ rectæ,aliquæ conuexæ & curuæ:ſubtiles tamen omnes eſſe debent,dentibus benè acuminatis,& proprio manubrio firmiter inſertæ; ualent in amplo oſſe quod tundendum uenit, interdum acuto ſcalpro prius ſulci parandi ſunt nè huc,aut illuc ſerra delabatur;ſæpe pedetentim,ſecura manu, ſola ſerra opus perfici poteſt.Sed danda opera erit,cum in primis in omnibus, tum vero maximè in his,quæ circa cranij partes fiunt operationibus, vt breui tempore, & citra dolorem,tùm denique,ut tutiſsime cures. Tutiſsimè autem curabis, vbi quod aggredieris omnino abſolues,uel ſin minus,cubantem ſaltem non lædas. citò vero iucũde & commode rem expedies,cum tui habita ratione,tum illius, qui curatur,inſtrumentorũ,ac luminis.Serrularum formæ hæ ſunt, quas paratas plures habere tenemur.

SERRVLAE.

DE

DE INTERNIS MEMBRANIS DEtectis ob caluariæ manifeſtam fracturam. Cap. XI.

VBi vulnus cum manifeſta fractura, ſenſibus tum uiſus, tum tactus ſe offert, aut id ex ſymptomatibus nouerimus, aut meningam duram detectam, aut telo vulneratam, aut fracto oſſe compreſſam, aut laceratam, aut punctam, aut ſucco diuerſo grauatam percepimus, ſi ex ſe tale exiſtat, ut fracta oſſa haud ægrè euelli poſſint, & ſic prauis ſymptomatibus occurrere, non eſt cur manuum opus expoſcat, veluti anguſtiora in quibus oſſa fracta uariis inſtrumentis amouere neceſſe eſt, ratione, experimentoque ducti periculo imminente, ne quidquam ſubtus lateat, quod naturale non ſit, & cerebro officere poſſit: Cæterùm quia nõnulli ab Hippocratis[a] methodo recedentes reperiuntur, empiria ducti, ac friuolis quibuſdam, leuibusque ſuis rationibus, ac experimentis, ſanctum hunc, & tutum operandi modum reiicientes, idcirco nos eorum ſententias, ac falſas rationes in medium adductas, reprobare intendimus, vt ipſis detruſis tanquàm ab omni ueritate, & ratione deuiis, recte ſeruata methodo cæterorum medicorum, operari valeamus.

a ¶Hipp.lib. de loc. in homine, & lib. de Cal. curat. Cel. lib. 8. ca. 4. Scrib. libro de comp. med. Gal. 6. meth. c. ult. & 4. de loc. aff c. 2. Aet. lib. 14. c. 35. Paul. lib. 6. c. 90. Hali. 9. pract. c. 84. Zoar. 1. Theiſir tract. 2. c. 1. Auic. 5. 4. trac. 3. ca. 1. Auer. 6. collig. ca. 26. Albu. lib. 3. cap. 3.

PRIMA SECTA EMPIRICA.

ET prima eorum ratio hæc eſt. Dicunt aliqui quod facilius, ac tutius caluaria fracta emplaſtris, ceratis, & reliquis medicamentis exterius appoſitis ſanari poteſt, quàm manuum opera, ac oſſium fractorum remotione; ac inde ſic argumentãtur. Curatio ea facilior, breuior, ac tutior eſt, quæ medicamentis exterius applicitis abſoluitur, quàm ea, quæ ferreis inſtrumentis, ac oſſium extractione; ergo laudabilior, & magis amplectenda.

Secunda ratio. In omni curatione, ea præſtantior habetur, in qua intentio conſeruatiua, curatiua, & non deſtructiua, ſeruatur: talis uerò ea eſt, quæ medicamentis exteriùs applicitis utitur; ſecus autem quæ manuum opera, ſoluit, nempe Chirurgia, continuum in cute, carne, & oſſibus; quò fit ut ſæpe multa mala oriantur, atque oſſis extractio, aliud non eſt, quàm fracturæ additio, & ea quæ tantùm medicinis utitur, conſeruat, curat, & non deſtruit, ergo laudabilior uia eſt, & tutior.

Tertia ratio. Dantur medicamenta ita attrahentia, ut infixas ſpinas, ſagittarum cuſpides, ſchlopetorum glandes, & alia e corpore extrahere ualeant; ergo & oſſa fracta ſaniem, & cæteras humiditates ſub cráneo contentas, quorum ſyluam apud antiquos medicos [a] uidere eſt facile.

Quarta ratio. Inſtrumẽtorum operatio, cycliſchis nimirum, phacotis, terebris, modiolis, & ſimilibus, præterquàm quòd ægris terrorem incutit, inflammationes accerſit, teſte Paulo, & Auicenna; medicamenta uerò exterius ſolum appoſita, huius noxæ anſam fugiunt; igitur laudabiliora, ac magis idonea uidentur.

a ¶Scrib. lib de comp. med. deſcr. 201. ad mentem Traſeæ Gliconis, Megetis, Triphonis & aliorum. Gal. 11. meth. cap. 13. & 1. uirt. nat. c. 14. & 2. 4. & 6. Katageni. Auic. 4. 4. tract. 2. ca. 11. & 5. Canon. ad mẽtem Antiquorũ. Cel. lib. 5. ca. 19. Aet. lib. 15. c. 13 Paul. lib. 7.

Quinta ratio. Cerebri inflammationes, aut meningarum, nempe phrenesis, & lethargia

lethargia ſolis medicinis caluaria intacta ſanari ſolent, ergo magis exiſtente fractura poſſe ſanari credendum eſt, diſcuſſa cauſa: ergo ſaniem educi, & oſſa fracta amoueri abſque inſtrumentis posſibile eſt.

Sexta ratio. Experientia comprobatum eſt, pleroſque ſanatos eſſe ſola medicamentorum applicatione, & non chirurgia; cui experimento magis credendũ eſt, quam rationibus, non eſt equidem neganda eius vtilitas, cùm ſenſibus acquieſcere ſit neceſſum, nec [a] ſenſum pro rationibus dimittere licet, præſertim cùm ſit conceſſum medicamenta dari attrahendi ualida potentia prædicta; potentiæ [b] enim per operationes cognoſcuntur.

Septima ratio. Sumpto medio ab auctoritatibus, ſic argumentantur, ex Celſo, [c] ubi ait. In omni uerò fiſſo, fractove oſſe protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent; ſed multo melius eſt prius emplaſtra experiri, quæ caluariæ cauſa componuntur. Ex Auicenna [d] pariter dum dicit, in cũra uulnerum capitis principium quidem conſiſtit in emplaſtris, & erit eius rectificatio velociter: quam plurimas etiam alias antiquorum [e] auctoritates adducunt probantes in cura ſodæ, ac meningarum inflammatione medicamenta magis ualere, quam manuum operatio; ergò magis probantur, & magis ualere credũtur. His omnibus rationibus breuiter reſpondentes, dicimus.

Ad primam: Antecedens negatur ob id, quia huiuſcemodi medicamenta non dantur, quæ tantum exterius applicita, eas omnes indicationes, quæ neceſſariò requiruntur, explere posſint, veluti fracta oſſa tuto extrahere, mẽbranas a putredine mundare, vniuerſum vulnus exiccare, affectam ſedem corroborare, eãq; proprio ſymmetro conſeruare, nouam carnem producere, & tandem inducere cicatricem, quod experimento compertum eſt, & apud antiquos ſcriptores pro abſurdo habetur; quod ſi darentur, eorum ſcriptis mandata fuiſſent.

Ad ſecundam: Negatur pars ſecunda minoris rationibus iam dictis, & ad tertiã reſpondemus, operationes ab experto medico, & rationali celebratæ ſunt ueræ, ac tutæ indicationes curatiuæ, & ad requiſitum finem opportunæ, ad unionem uidelicet partium ſeparatarum inducendam; ſiquidem chirurgus rationali methodo ductus vulnera, ac fracturas ſanare, nõ aũt deſtruere ſolitus eſt; ac diſſectas partes humani corporis coire facit, & unionẽ inducit, quod aliter tutò fieri nequit.

Ad tertiam, dicimus medicamentorum attractiones, temporis longitudine perfici, quæ caluariæ fracturis competere nullo modo uidentur, atque minus urgentibus ſymptomatibus, ac latè patente cauſa: adhuc intentio in caluariæ fracturis nõ tantum dirigi ad puris aut osſium extractionem debet, ſed ad membranæ abſterſionem, & ad quàm plurimas alias requiſitas operationes medicamentorum uarietatem requirentes, & ſi ab antiquis ad oſſa, & ſpinas extrahendas medicamentorum uaria genera deſcripta reperiantur, ea quidem valere credimus dùm oſſa, aut teredine affecta, aut ſeiuncta, aut a calore innato deſtituta fuerint; tunc ſpontè ſolent hoc modo egredi, & eo celerius noua ſubnaſcente carne, quod in caluariꝫ fracturis expectare non decet. Amplius dicendum medicamentorum attrahentium quædam à proprietate ſubſtantiæ, ſeu à qualitate, aut operatione, vt dicunt, occulta, quædam ob ſuarum partium tenuitatem, & caliditatem id agere; vnde ſi primo modo, ſaniem attrahere poſſunt, non oſſa, ratione diſſimilitudinis ſubſtantiæ, ſi à forti calore nullo modo conueniunt in his affectibus, & minus ſi dolor aliquis, aut inflammationis initium apparuerit.

Ad quartam, reſpondendum eſt, melius ac laudabilius fore ægrotantis ſaluti conſulere, quàm eius timorem proſpicere; præterquàm ſi ab excellenti, & perito chirurgo tractetur, non timet; qui dum talis exiſtit, tuto, eleganter, citò, lꝫtè, & ſine dolore opus abſoluit, eoque magis ſi opportunis, & accommodatis inſtrumentis, ac expertis miniſtris haud indigeat; tunc enim nec timorem, nec aliud accidẽs inducere ſolet, quod ex necesſitate poſt operationem non apparet, ſed inepta potius

a ¶Ariſ. 1. de gener. com. 58.
b ¶Ariſtot. 2. de Anima & 9. metaph.
c ¶Lib. 8. c. 4.
d ¶1. 3. trac. 3. cap. 14.
e ¶Gal. 2. Meymir. cap. 7. Aet. li. 6. ca. 47. Paul. li. 3. c. 6. Hali. 5. pract. cap. 10. Raſis. 6. ad Al. cap. 18. & lib. diuiſ. cap. 3. Auic. 1. 3. trac. 2. c. 26

tius imperitorum medicorum agitatione.uel ob ambientis qualitatem,& uehemẽtem frigiditatem,ſeu malam uictus rationem.

Ad quintam negatur ſimilitudo, ob id, quia inflammationes internæ non omnes medicamentorum duntaxat externorum applicatione, ſanitati reſtituuntur, ſed interdum corporis uniuerſi euacuatione initiante morbo,ac materia pauca benigna,ac diſcusſioni opportuna,exiſtente in corpore robuſto,optimi habitus,latorum pororum,quod malorum humorum copia non ſcateat; ſecus uerò ſemper uidetur ubi plurima fuerit materia facta inflammatione,in cacochimia, aut ſucco maligno.ſiquidem intereunt omnes,prçterquàm ſi in incremento aliqua ſignificatio apparuerit,criſis dicta,ueluti plurimus ſeceſſus,aut lotij copia, vel ſudoris abundantia,aut è naribus ſanguinis multitudo,aut eriſipelas exterius, aut alia quçuis euacuatio a natura,& non à medicamentis facta, & ſi aliqui euaſerunt, regulã facere minime videntur.

Ad ſextam reſpondemus,verum eſſe quoſdam ſola medicaminum applicatione conualuiſſe,quod artis perpetuo eſſe non creditur,nam aliquibus hoc euenire poſſet ob intrinſecas,ac proprias diſpoſitiones,vt in corpore eucrato,robuſtç virtutis,in aere ſaluberrimo cum latiori fractura,in qua aditus adeò patet, vt omne præter naturam contentum,facilè educi posſit;porrò hç conditiones omnes non ubique,nec in omnibus reperiuntur, nec curatio per medicamenta in vniuerſum probatur,nec tutior ea habetur,quç optimo uictus regimine, opportunis çuacuationibus,& diligenti chirurgia perficitur.

Ad ſeptimam,dicimus Celſum ibi medicamenta non probare ad uulnera, & fracturas,quatenus talia,quæ uarias indicationes expoſcunt;ſed in eorum principio humorum,ac uaporum aſcenſum prohibere intendit:probat lanam aceto imbutã, quæ quotidiè permutari debet uſque ad diem quintam. probat item medicamenta alia ſimilia ex aceto,& reliquis ad prohibendas inflammationes, & ait, Si uerò ſub prima curatione febris intenditur,breueſque ſomni, & ijdem per ſomnia tumultuoſi ſint,ulcus madet,neque alitur,& in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibique ſuper hæc faſtidium adaugetur.tum demum ad manuũ operationem,ſcalprumque veniendum eſt,dimittendaque emplaſtra, & medicamenta omnia reprimentia: pariterque dicimus Auicennam ibi de pasſionibus cerebri, ac membranarum ſermonem habere, cùm accidentium quorundam horum affectuum meminerit: præſertim ſi ad cerebri ventres uulnus deuenerit,quocirca ad inflammationes arcendas, ac tumorem, alſuturatim dictum, prohibendum, emplaſtris vtitur, ut omninò talis meningarum, aut cerebri excreſcentia impediatur; nam paulò poſt medicamenta propria localia enumerat. Auctoritatibus etiam in cura ſodæ a percusſione dicimus medicorum intentiones ad quietem, & dolorum remotionem ſolummodò dirigi, vtpotè accidentium grauiorum inducias minimè ferentium, & non ad caluariæ fractæ curationem, nec osſium extractionem, vulnerum abſterſionem, & carnis productionem; alibi enim de vulneribus capitis ad plenum pertractarunt. Ea verò reliqua argumenta,quæ hæc ſecta in medium ſolet adducere,vtpotè nullius momenti,ac friuola omittamus,ne fruſtra citrã vtilitatem laboremus:hoc tamẽ vnum addi poteſt,quod ſi qui Galenum præceſſere, ac tantùm in hac curatione medicamentis, & non Chirurgia vſi fuerint,illud euenire potuiſſet ob id,quoniam anatomẽ non exercuere,neque opportuna,concinnaque terebra,aut modiola parata habebãt, quemadmodum noſtrates quotidianò uſu obſeruant.

SECVNDA SECTA EMPIRICA.

ALTERVM Empiricorum genus adhuc viget,Hebræorum nimirũ,ac Germanorum, quibus potionibus quibuſdam caluariæ fracturas indifferenter tutò ſanari poſſe,viſum eſt;has pigmenta vocant. quorum vſus in fiſtularum

ſtularum,caſſaliumque vulnerum curatione habetur: exterius verò caulium folia ſolùm apponentes,citrà rerum non naturalium,vt vocant,conſideratione, nulla quidem ratione ducti,ſed priuato ſolo experimento,neſcientes profectò illud caſu euenire,naturæ ualidisſimo robore operante,non pigmētorum facultate; quæ ſi talis eſſet,vulnus omne, fracturaque, licèt membrorum nobilium noxa conſiſteret,indubiè curaretur:quod hercle falſum eſt.Abſint igitur à nobis tanquàm erronei,& mendaces,tametſi ſimplicia vulnera reliquarum partium, aut puras fiſtulas his potionibus exiccantibus,interdum ſanauerint: non ſunt probandæ capite fracto,vbi ueræ,uariæ,ac diuerſæ operationes ordinatæ requiruntur, per excellentem,ac peritum virum adminiſtrandæ.Sunt etiam qui caluariæ fracturas, & vulnus quodcunque tùm ſimplex,tùm compoſitum,fontis aqua duntaxat, orationibus,ac benedictionibus,incantationibus,& ſimilibus ſanare arbitrantur, linteola quàm plurima eadem aqua ſic parata,imbuta,apponentes,nilve aliud agentes. Cæterùm quia nondum operationem notabilem ex his nouerimus,neque experimētum ſecurum uiderimus,præterquàm in leui,& carnoſo uulnere; eapropter nunc ea ſilentio pertranſibimus,in calce enim huius primi libri deſcribemus quicquid particulatim ſcriptum inuenerimus,aut de hac empiria audiuerimus. Solent tamen iſti in quibuſdam uulneribus manuum operationes probare,ut in fractura, engiſſomatos,& camaroſis,ubi oſſa in plures partes diuiſa apparuerint.

TERTIA SECTA RATIONALIS.

Qui verò [a] ratione ducuntur,hippocraticam methodum ſeruātes, duas potisſimum cauſas, ob quas ferreis inſtrumentis in caluariæ fracturis vti neceſſe ſit,ut oſſa fracta,aut dubio affecta eximi posſint, asſignare videntur;quarum prima deligatio eſt,indicatione ſumpta a natura partis læſæ, quam in aliis fracturis, ceu maximè phlegmonas arcentem ratio inuenit, capiti adaptare non poſſumus,nec quod affluit reprimere,nec quod in ægris partibus continetur exprimere,ſine quibus præſidiis nec reliquorum osſium vllum ſeruari ſanum poteſt: ſecunda ex communi omnium ſententia ſumitur, ut ſi osſis aliqua pars pungat,comprimat,aut humiditatum ſub craneo contentarum expurgationem prohibeat,illa quidem tollatur,manuum nempe, ac inſtrumentorum operatione: ſiquidem hæc,nec ligatura duorum capitum, vt in aliis fracturis Hippocrates facere ſolitus erat,nec alio ingenio expelli posſit. quam operationem innuit Hippocrates [b] dùm dicit,ſi fiſſuram,rimam,aut fracturam ſcalpro adimas minus horrēda hæc eſt,& minus negotii exhibuerit fiſſura deleta;ſi uerò in profundo ſit,& dū raditur deleri nolit,calamitas hæc ad perforationem deuenit,qua integræ hæ fracturæ curantur;& alibi,ſiquidem os fractum fuerit, ac contritum periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis.Si uerò rumpatur, & fiſſura fiat,periculum eſt,huic ſerram adhibere oportet, ne in osſis ſciſſuram ſanies influens membranam cerebri corrumpat.nam vt per anguſtum intrans,non autem exiens,affligit,& furere hominem facit; huic itaque ſerram adhibere oportet, vt ſanies exitum habeat, & facta ampla ſerratura medicamenta commodè ingredi posſint:igitur ambigendum non eſt,an Hippocrates manuum opere ac ferramentis exercuerit, quod apertè percipi poteſt. [c] in caſu Antonomi,famulæ in Omilo Equiſonis,Palamedis,& aliorum;vel etiam Celſi [d] teſtimonio dum inquit,in omni verò fiſſo fractove oſſe protinus antiquiores medici(Hippocratem, & Soranum innuens)ad ferramenta veniebant,quibus id exciderent.nam os fractum, niſi ſuccurſum eſt, grauibus inflammationibus afficitur,difficiliuſque poſtea tractatur.Probat hāc operationem Galenus [e] dicens,Etenim ſi craneum eſt fractū, id curamus præcipuè,vt quàm citisſimè oſſa fracta excidamus, ne uidelicet ipſum cerebrum aeris occurſu refrigeretur;id quod certe eſſet malorū vltimum illi, cui

caput

[a] ¶ Gal. 6. meth.c.6. Auic.ca. de fract.cran.

[b] ¶Lib. de Cal. curat. libr.2. de morbis.& li. de loc.in homi.

[c] ¶5.& 7. Epidemiarum.

[d] ¶Lib.8.c.4.

[e] ¶8.de uſu par.

a ¶ 6. meth. ca. ult.

caput fractum eſt. Sed quid magis, nonne & Galenus [a] ipſe, ſe operatum ferramentis eſſe demonſtrat, cùm dicat, Nouimus enim aliquando ſincipitis os fractũ; quod autem os huic protinus ſuccedit temporis os uocatur, in quo ipſas ſquãmatim commiſſuras compactas eſſe accidit, in eo luculenta fractura longiſsimè pertinebat: quam ipſe equidem minime contingens, ſed tantum ſincipitis os excidẽs, hominem ſanaui, ſic vt nunc quoque multos iam annos viuat? atteſtatur [b] etiam Pergamenos ſuos capita perforaſſe, dum inquit, Columbæ ſanguinem Pergameni noſtri, atque etiam per totam fere Aſiam, qui capitis oſſa confracta perforant, in craſſum cerebri inuolucrum effundere ſolent; & paulò poſt, Ego [c] verò ſexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquam ab vſu roſacei citrà columbę ſanguinem offenſos. Auicenna etiã itidem locutus eſt, ſcias quòd oſſa capitis diuerſificantur ab oſsibus aliis, cùm franguntur, quoniam nõ reſtaurat natura ſuper ea alrosbot forte, ſicut attrahit ipſum, & naſci facit ſuper reliqua oſſa, immò rem debilẽ: quapropter, vt non effundatur pus ad interiora, oportet ut extrahatur ſi fuerit plaga capitis completa, & non fiat occupatio in reſtauratione eius. Omnium igitur Græcorum, & Arabum ſentẽtiam fuiſſe videtur, qualem deſcripſimus; patet que terebris, ac modiolis cranea perforaſſe, vt corpus tutum redderent, ac à prauis ſymptomatibus liberarent. ſed cũ noſtri in his opinionibus determinandis inſiſtere non ſit inſtituti, auctoritates quam plurimas dimittamus, quibus operandi neceſsitas demonſtrari poſſet. Abſint igitur qui operationes improbant, credentes tutò cataplaſmatibus, emplaſtris, potionibus, aquis, & ſuis incantationibus fracturas Caluarię omnes poſtpoſito victus regimine, ac operationibus dimiſsis, curare poſſe; veruntamen ſi hiſce eorum medicamentis, interdum vti neceſſum fuerit, illud eueniet nempe, vel ob vulneratorum animi pauorem tale operis genus reſpuentium, vel ob cauſam à medico perpenſam, veluti eſt ætas infantiæ, aut decrepitatis, vt ſunt vtero gerentes, aut ſi fuerit rationalium Chirurgorum penuria, aut inſtrumentorum defectus. quę omnia in aliquibus temporibus reperta fuiſſe aliqui [d] teſtantur; vel dum talis [e] fuerit fractura, vt nulla indigeat operatione, nullo ſymptomate apparente.

b ¶ 10. de ſimp. med. cap. de ſanguine columb.

c ¶ 10. de. ſ. m. ut ſupra.

d Zoar. 1. Theiſir, Albu. in ſuo proh. Auerr. 1. coll. cap. 1. & 7. coll. c. 32.

e ¶ Hipp lib. de Cal. curat.

DE OPERANDI RATIONE FERREIS inſtrumentis.

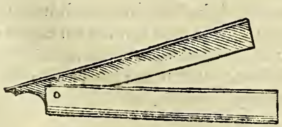
ERGO vbi ad manifeſtas fracturas perueneriмus, aut os depreſſum percẽperimus, & ſanguinem, aut alterum ſuccum per oſsis ſciſſurã ſuper membranas deſtillaſſe vereamur, cerebrumq́; ac membranas compreſſas, aut punctas eſſe dignoſcamus, aut quid extraneum abſconſum detineatur, manuum opus, mollire neceſſe eſt ſæua accidentia non expectando, omni adhibita diligentia, vt ſedes affecta & affectus natura ac magnitudo ad unguem percipiatur. Si igitur minor plaga eſt, quàm fractura ipſa, ſecetur donec uniuerſum os fractum, aut quòd fractum ſit dubitatur, conſpici poſsit. ſic enim iubet Hippocrates [a] qui tribus de cauſis ſectionem fieri debere innuit, nempe cùm os nudatum eſt, ut aperte noſcatur quid mali ſenſerit, & cuiuſmodi ſit, quantumque carnis colliſum. ſecus uerò cum ſub telo inuiolatum ſeruetur, nihilque læſum ſit, quidque opus in curatione, egeat tam quod ad carnis, quàm quod ad oſsis uitium pertinet; ſecundò cũ enudato oſſe uulnera intus caua ſint, ut latiùs pateat intus, quàm extrà, neque poſſit ea medicamenta recipere, quibus nutriendum ſit, incidi debet ſcalpello tranſuerſa linea ducta, qua parte medicamenta non admittit; Tertiò cùm uulnus orbiculare eſt; capaciſsima enim omnium figurarum ſphærica iudicatur plaga quæ in orbem eſt, cùm angulum non habeat unde caro naſcatur, diuturniori tempore repletur: quare eam ſectione accommodare opus eſt, ſic ut duæ lineæ ſcalpello ducantur in longitudinem hominis, altera nimirum a ſuperiori parte orbis, ab inferiori

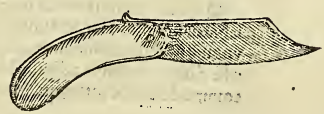
a ¶ Lib. de Cal. curat.

riori altera, quò uulnus longum reddatur. Itaque, inquit Celſus; [a] quantum fieri poteſt eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detegendum, ante inflammationem enim tutius omnia tractantur; ſic etiam Paulus, & Auicenna ſenſerunt. Plagam igitur, ſi ex uulnere talem eſſe nouerimus, qualem neceſſe eſt habeamus, ſat erit; ſi autem manibus facienda eſt, ea fere commodiſsima eſſe ſolet, quæ duabus tranſuerſis lineis per medium ſe mutuo ſecantibus literæ X figuram accipit, licèt priuatim huius non meminerit Hippocrates, primę quidem in genere ſectionum manufactarum; oportet autem, ubi ſecatur, carnem ab oſſe diducere, & membranam quæ oſsi iuncta eſt, ſeparare; deinde uulnus uniuerſum linamentis implere, oui albumine imbutis, præſertim in ſanguinis fluore, uel etiam & candido, luteoque ſimul, ut dolori obſiſtamus; ſic enim in poſterum diem minimo labore uulnus apertum habebimus. ſuprà uerò puluillos, ex molli ſtupa paratos, uino, & roſaceo infuſos apponemus, aut Hippocratis cataplaſma, ſiue polentam tenuiſsimā, quæ ex aceto aqua & farina hordei toſti ſubacta, atq; incocta ſit, vt glutinoſa reddatur: demùm caput faſciis concinnè, & vt tantùm contineantur quæ fuerunt appoſita, auolui debet. nam faſciæ, quæ ad continenda medicamenta ſuperdantur, in capite opportunæ ſunt; Et hic quidem operandi modus à nobis probatur, dimittendo ſpongiam aceto imbutam Celſi aut poſcam Pauli, cùm vſu non ſeruentur, ſed vtimur vtplurimum aridis linamentis, qui modus communiter laudatur. Altius itaque collocato capite, ita ſecanda eſt plaga, vt omnino prædictæ figuræ imaginem referat, ſic, vt vna ſit linea ipſius plagæ, altera, quam ſcalpellus chirurgus duxerit, ex quo tetragona figura oriatur: antea verò caput radēdum eſſe clarius eſt, quàm dignum quòd ſcribatur; ab oſſeque diducta carne & pericraneo, anguli eleuentur, linamentiſque aridis plaga impleatur. Vt autem opus hoc abſoluatur, opportunum inſtrumentum requiritur, quod à Paulo culter exciſorius, ab Auicennæ interprete nouacula, vulgo raſorius, quòdque a Chirurgo perpetuò deferri debet; ad hanc imaginem efformatur; aut tale ſit, cuius forma hic intueri licèt, aciem obtuſam ex altera parte habet, ex altera verò acutiſsimè ſecat.

[a] ¶ Lib. 8. c. 2. in fine.

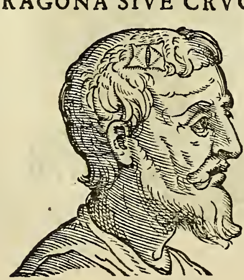

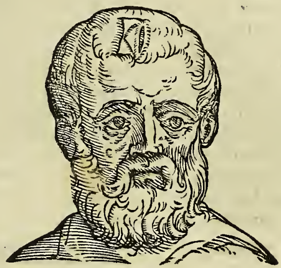
Vt autem forma inciſionis externæ cutis, quam iſti ſcorticaturam vocant, ſuperiùs enarratæ faciliùs ſenſu viſus percipiatur, eam ſub hac effigie delineare decreuimus, in qua anguli quatuor eleuantur.

TETRAGONA SIVE CRVCIALIS.

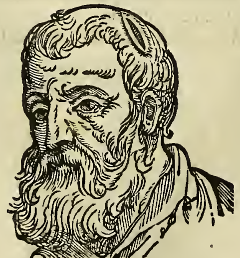
At cum ſæpenumero contingit,vt vel ratione oſſis ſubſtātiæ imbecillioris,uel ratione modi percuſſionis,vnum plagæ latus duntaxat fracturam experiatur, tūc vnam partem tantum ſecare ſufficit,latus nimirum illud, ſub quo fractura impreſſa eſt;nam non ſemper ad eam ſectionem,quam crucialem vocant, cogimur deuenire præterquam in fractura ingenti, aut magna depreſſione ſub ambitu plagę totius.Ergò interdum datur ſectio recta à latere vulneris ad vulnus ipſum, adeò vt anguli recti conſtituantur, ex linea recta ducta ſupra lineam rectam, præſertim ſi vulnus rectum,aut oblongum extiterit,& fit figura trigona, quæ ad operantis intentum conducit;Diducatur ab oſſe caro,& membrana,ac eodem modo regatur vulnus,vt dictum eſt.hanc ſectionis formam multi orthogonalem vocāt, à qua anguli duo recti prius formantur, deinde ſuper os detectum, cùm labra eleuantur, triangulus quidam apparet, ac ut talis ſit prius vulneris ſectionis imago efformetur ≺ ⊣. poſtea in hac capitis forma, duorum angulorum eleuatio, triangulum efformantium conſpici poteſt;quod ſequens figura apertè demonſtrat.

TRIGONA SIVE ORTHOGONALIS.

Qvod ſi vulnus ob ſui magnitudinem,rectæq́;fracturę formam,diduci poteſt, labiaq́; non nihil ſeparari,nulla ſectione opus eſt,ſed mox tantùm aut digito, aut vnguibus,aut inſtrumento aciem obtuſam ex altera parte habente membrana ab oſſe diducatur,labia adinuicē æqualiter diſtent,ſic vt fractura latè pateat, & opus commodè conficiatur,quemadmodum hac figura uiderę eſt.

LINEALIS SIVE RECTA.

Cvm

Cvm autem ſecare intendimus latas,& magnas ſectiones vitare oportet ob id, quia particulà,vbi ad cicatricem eſt perducta,non ſolum turpisſima reddetur,ſed etiam protinus imbecillior fiet:ergo cum nudati osſis cauſa, plaga in capite ſecatur,vt pateat,necnè à telo os ipſum læſum fuerit, eatenus incidi debet, quatenus opus eſſe uideatur, omni ſtudio ne [a] meninge os tegenti inflammatio ſuboriatur,ac indè conſortij lege duræ membranæ, & cerebro communis fiat. Suturam igitur nunquàm ſecare oportet.nam in ſutura os eſt diuiſum & facilius cædit. neque ab ea pericraneum diuellere;ſiquidem [b] ſuturæ maximè neruoſæ ſunt, nec memoria excidat quòd tempora,& regio ſuperior iuxtà uenam, quæ per tempora fertur,ob eius ſenſibilitatem attingi non debet;eũ enim,qui inciſus fuerit, neruorum diſtenſio præhendit,nerui enim qui a tertio pari oriuntur per has membranas diſſeminantur,& in eas deſinere videntur, muſculorum quippe omnium hi à prauis,accidentibus facillimè corripiuntur,cum neruorum principio ualdè proximi ſint,adeò,ut osſis tantùm ſubſtantia tenuis inter ipſos, & cerebrum media ſit, inferiori maxillæ motum præſtant, quæ capiti iuxtà tempus committitur, & nè [c] ab externa cauſa facilè læderentur ſagax natura iugalia oſſa, Zigomata a Græcis dicta, ſolida & duriora abſque medulla ſuperpoſuit. Cæterum quanquam Celſus [d] hæc omnia nouerit,in eis etiam ſectionem admittere uiſus eſt.ait enim, neque id vitium vllum metum,niſi inter muſculos,qui tempora continent, affert, ſed ibi quoque nihil tutius fit vrgente nimirum necesſitate, & ſi accidentium magnitudo impellat,agendaque tunc temporis inciſio eſt,iuxta villorum progreſsũ, in temporibus:ſecus verò in fronte, & ſupercilijs, vbi ſectio corporis rectitudinem tranſuerſim rugas requirit, nè ob cicatricem facies plurimum deturpetur. Itidem ſupra caluariæ ſuturas ſectiones verentur, nam pericraneum illæſum ibi perpetuò ſeruari debet,cùm per ſuturas duræ meningæ,à qua ortum habet, proximè coniungatur,plurimæque venæ per eas tranſitum habeant; nec ullo modo facta ſectione,calli in ſuturis gigni debent,nè vaporum continuus exitus impediatur,ac interioris membranæ motus deprauentur. attamen conceſſum in ipſis eſt, præſertim in coronali,cauteria vulgo dicta fieri poſſe,uel candenti ferro, uel urẽte quopiam medicamento,pro affectus ratione.Quapropter nos & accidentibus, & rationibus coacti ſæpe & in temporibus, & in ſuturis felici quidem euentu ſectiones moliti ſumus;cuius actionis teſtes ſunt quàm plures diſcipuli noſtri, qui nunc excellentes viri euaſerunt,& curationibus noſtris ſæpius interfuere. Hortamur igitur Chirurgos necesſitate motos intrepidè ad opus deuenire, nam ſatius eſt aliquid nonnulla cum fiducia,vel cum periculo facere, quàm omni ſpe adempta certò perire. Patet itaque, ac demonſtratum eſt fractæ caluariæ curationem manuum opera,ac ferreis inſtrumentis fieri debere; ſed antequam ipſam aggrediamur, conſiderationes quàmplurimæ neceſſariò requiruntur, quarum prima TEMPVS eſt operationi opportunum: ſecunda LOCVS ſiuè ſitus illi accommodatus; tertia QVANTITAS osſis extrahendi; quarta INSTRVMENTORVM forma,& numerus ad operis abſolutionem: quinta OPERANDI modus: ſexta MEDICAMINVM adminiſtrandorum poſt operationem ſubſtantia,ac facultas ad rationalem uulneris curationem conueniens, ac inſimul ordo totius in ea ſeruandus,tum ad præcauenda accidentia tum etiam ad ea amouenda, quæ ſuperuenerint. Sed ut ordine quodam procedamus,a tempore ueluti ab ea indicatione, quæ ſatis vrget,initium capiamus.

a ¶Hipp.lib. de Coac.prenot.& lib.de Calu. curat.

b ¶Gal.com.4. lib.Hipp. de Articulis.

c ¶Gal.2.de uſu part. circa principium.

d ¶Lib.8.c 4.

DE TEMPORE CONVENIENTI.

LICET varietate quarundam antiquarum opinionum de temporis hiſtoria ad has actiones dubitari poſſet, cùm de eo multi diuerſimodè credidere;nos tamen dubitationes dimittentes,ex longa praxi dicimus, ope-

rationum huiuſcemodi determinatum tempus non concedi, ſed ſumi debere ab indigentia ipſius operationis, quandoquidem curatiua vulnerũ indicatio a morbi eſſentia, patientis robore, & ſymptomatum natura, & non à tempore ſumi debet, non eſt enim quòd tempus præfixum ad opus plurimum faciat, cùm ſymptomata, aut ea, quæ affligunt, aut quæ afflictionis indicium præſtant, temporis præbeant occaſionem; porrò ab Hippocrate dictum eſt modò citius, modò tardius accidentia fracta caluaria ſuperuenire: quapropter omnes vnanimes fatentur eam operationem tutiorem, utiliorem, & magis laudabilem fore, quę celerrimè adimpletur, & ideò axioma hoc perpetuò durat, quanto citiùs, tanto meliùs. Cùm igitur ad operationem accedere cogimur, auctore Hippocrate, ea nempè ante quartam adminiſtretur, id magis æſtiuis temporibus in quibus humores putredini parantur, & inſultus naturæ, contra morbum mouentur. cumque tempeſtiuè ad curationem accerſiti ſumus, & ante inflammationis initium, corpore euacuato, ſi expedit, os perforare oportet. nam plerunque æſtate poſt ſeptimum diẽ febris corripit, hyeme verò ante decimumquartum. Igitur, inquit Celſus, non ſunt audiendi, qui oſſe nudato diem tertium expectant, vt tunc excidant, ex quo euenit vt humor ad membranam deſcendat, exitum verò nõ habeat, ac eam irritet, & graues inflammationes moueat. Matura itaque operis abſolutio requiritur, cùm internã læſionem nouerimus, neque tertium tranſigamus diem, nempe hoc pacto determinata temporis deſignatio fieri poſſet. Cùm verò accidentia vehementer intenduntur, dum humiditates ad putredinem tendunt, & naturæ inſultus contra morbum apparet, nec de Lunæ aſpectu, hoc eſt nouilunio, aut plenilunio, aut de criticis diebus, qui magis ad prognoſticum, quàm ad curationem faciunt, cura habenda eſt; ſed quamprimum negotium moliendum, vt ſanguis nondum congelatus facilius exeat, ac nè errans cerebrum perturbet, vel premendo grauet, vel æſtuando inflammet, minuſque extendendo dolorem moueat. hinc Auicenna dicebat, quando frangitur craneum, & infrigidatur velamen, & apoſtematur, tũc opus eſt vt feſtines ad inciſionem; at ſi neceſſaria fuerit expectatio, ea ſit vſque ad duos dies, aut tres; ſed ut plurimum oportet ut curetur in ſecundo, præſertim ſi panniculus coarctatus, aut punctus fuerit. quoniam punctura facit ad apoſtema, & ſpaſmum; quare oportet vt extrahatur illud os ſtatim, & remouebuntur accidentia. Ergo ab apparentibus ſymptomatibus, aut ab eorum timore operandi indicationes diligens medicus ſumere poteſt, & magis in corporibus cacochimis, aut malis ſuccis repletis: verùm vbi a principio facta non fuerint ea, quæ ſubterfugere non licèt, reliquis diebus efficiamus. ſatius nanq; eſt quoquomodo tardius occurrere remediis, quàm ijs omiſsis, ſine ſpe mori ægrum ſinere. ob id & tertio, & ſexto, & decimo quarto, & reliquis diebus indifferenter operari poſſumus; quod ſi per fracturam humiditates, & quicquid ſubtus continetur facilè expurgentur, cerebrum a noxa tuetur, vel ſi materia exigua, & benigna fuerit, & ab innato calore regulari & diſcuti poſsit, tunc demorando interdum nihil damni affert, eoque magis ſi in regione temperata, conſtitutione non æſtuante reperiamur, ęgrotantiſque habitus validus ſit, nec copia malorum humorum ſcateat, ſi opportunæ euacuationes præceſſerint, victus ratio congrua, nec accidens vllum appareat, quibus conditionibus temporis aſsignationes obſeruandæ ſunt. Ab anni conſtitutione ſolebat Hippocrates operationem innuere, cùm dicit, Ab initio autem cùm vulneratum ſuſceperis, hyeme quidem ante quartam decimam diem, omninò os auferre tentato. æſtate verò ante ſeptimam, priuſquàm ſymptomata mala oboriantur. verùm, quoniam hyeme quandoque die vndecima accidentia ſuperuenire ſolẽt, decima abſque vlla operatione non eſt prætereunda, quæ æſtate accelerari debet; tunc enim humiditates facilius alterantur, & corrumpuntur vehementius in humidiori temperatura. Abiiciamus igitur Empiricorum ſententias, operationes reprobantes, nec eos audiamus, qui ſymptomatum acceſſum morantur, priuſquàm

operen-

operentur, quo fit vt errores, & damna ægri experiantur; corpora ſiquidem humida in loco calidiori non ventilato conſtituta facilè putreſcunt, ſerius vero in frigidiori; & hinc efficitur quòd accidentia diuerſimodè, & variis diebus apparent, &, vt retulit Paulus, & Auicenna, etiam tranſacto anno patientem inuaſerunt: nõ datur igitur ad hoc tempus præfixum, ſed omnia rationalis medici iudicio dirigantur Celſi præceptum obſeruantis, prudentis hominis eſſe primum, qui ſeruari nõ poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem eius vt occiſi, quem ſors ipſius peremit; deinde, ubi grauis metus ſine certa tamen deſperatione, indicare neceſſariis periclitantis in difficili rem eſſe, ne ſi victa ars malo fuerit, uel ignoraſſe, vel fefelliſſe uideatur.

DIGRESSIO.

AT cum [a] caluariam quandoque frangi contingat cute exterius integra remanente, non eſt cur ambigendum ſit, nunquid huiuſcemodi fracturæ genus concedi poſſit, quamquam argumenta quam plurima adducantur, uidelicet quòd minus percuſſionibus cutis & caro reſiſtat, quàm os, & ideò ſuapte natura promptior ſit ad vulnera ſuſcipienda oſſe ipſo, agens [b] enim facilius agit in patiente bene diſpoſito: Cutis ob ſui ſubſtantiam mollem, laxamque minori negotio ſoluitur, quàm os, cum melius diſpoſita ſit: Inſuper cum oſſis tegumentum, ac tutela cutis a natura genita ſit, oſſe facilius frangi, diſrumpique poteſt, utpotè ſolidiori, ac duriori: prererea quemadmodum in fluxionibus a capite ad pectus pulmonem promptius affici contingat, molliorem nimirum, ſubſtantiaque laxiorem corde ipſo ſolidiori ac denſiori, ita & in capite veriſimilius eſt cutem, quàm craneum lædi poſſe: ſed unicuique patere poteſt, quomodo oſſis ſubſtantia, licet durior, attamen tanquam tenuis, frangatur, cum magis reſiſtat, & corpori graui opponatur, impetu quodam exterius aduenienti, quàm cutis compactæ quidem ſubſtantiæ, & cedenti adeo, ut non frangatur ad ſenſum, quamquam cõtinui ſolutionem patiatur, idque magis euenire ſolet in oſſibus ſiccioribus, vel natura, uel ętate, ut in colliſionibus, & contuſionibus quotidiana commonſtrat experientia; ſecus uerò in pueris [c] qui ob oſſium humidorum, molliumque ſubſtantiam, minus franguntur, cum facilius cedant ac flectantur; propterea in caſu ab alto pręcipitantes, ut plurimum noxam euadunt. patet etiam tale quid in phyſicis de fulmine, a quo ex uelociſſimo deſcenſu ab aere enſis in uagina abſumitur, illæſa uagina. compertum eſt etiam in re medica febrem fixam, quam Hecticam uocant, prima acceſſione ſolida membra inuaſiſſe, & non ſpiritus, aut humores, cùm tamen facilius ſit, humores, & ſpiritus affici, quàm ſolida ipſa membra. Quòd autem cutis non rumpatur falſum eſt; ſoluitur enim ſemper in contuſionibus, quanquàm innoteſcat affectus, vt in apoſtematibus contingit. Siquidem [d] in eis, & ſi occultè, neceſſariò datur continui ſolutio. porrò ex tribus morborum generibus vnum fit nempè apoſtema. ſed his omiſsis, dicimus huiuſmodi fracturæ genus celerem quidem ac ſolertem manuum, inſtrumentorumque operam requirere: nanque dum occupatio in apoſtematis curatione fit, & ad fracturam non peruenitur, fortaſſe accidit vt os deſubtus putrefiat, & accidunt antequam fiat ſanies, aut poſt ipſam, ægritudines malæ ex febribus, tremore, deſtructione rationis, & ſimilibus. Ergo cum in mora periculum ſequatur, quod decet quamprimum perpetuò ante diem tertiam adimpleatur, præſertim ſi cerebrum, aut eius meningæ pungantur, aut comprimantur, aut alio modo lædantur; nec obeſt ſi Galenus temporis conſiderationem prætermiſerit, cum ſat illi fuerit ad Hippocratis mentem pluries dixiſſe, quicquid agis citò, tutò, lætè, ac ſine dolore agas: & hæc duo ſemper ſeruato, vt niſi iuueris, ſaltem nõ noceas; inſuper ſi ſextus methodi liber Galeni, in quo omnia explere promiſerat, & quem imperfectum habemus, apud nos extaret, aut

a ¶Paul. libr.6. cap.90 .Auic.c. de fract.cra.

b ¶Ariſto.2. de Anima. cap.24.

c ¶Hipp.lib.de nat inu. Gal. li. de Calu. curat. Auic.4. 4. trac. 2.cap.4.

d ¶Gal. libr. de inæquali temp. Auic.2.1.ca.5.

ſeptimus a Raſi citatus, qui non reperitur, fortaſsis tempus ad hoc opus determinatum, cognoſci poſſet.

DE LOCO, SIVE SITV OPERIBVS opportuno.

a ¶Ariſt. 2. phy. com. 79.

CVM [a] actiones vniuerſæ ab agēte dirigātur in finē, cuius gratia aliquid fit, & ſedes cranii perforanda plurimum ad finis conſecutionem conducat: iccirco opportuna, & accommodata eligi debet, vt faciliùs finis ipſe aſſequi poſſit, præſertim dum aditum, & orificium paramus ad variarum humiditatum ſub caluaria contentarum expurgationem; tunc enim vel terebris, uel modiolis, vel cycliſcis, vel ſimili alio inſtrumento emiſſariū in caluaria facimus, nempe ita commodo loco, ut facillimè ſuccus omnis extra uenas exeat, ſicque ad hūc finem in ima, ac decliuiori vulneris parte locus imprimatur; porro ſitus infimus, & decliuis, ac huic expurgationi pronus interdum reſpectu rectitudinis corporis conſideratur, quandoque ad fracturæ formam, utrunque uero ad rem noſtrā minimè conducit, niſi per eam materiæ tuto educi poſſent: ſed ea vtilis eſt, quę ex decubitus patientis modo deſumitur: inquit Princeps, oportet vt ſit inciſio ex loco conuenientiore, & conuenientior quidem eſt aggregans ad oppoſitionem per quam exiſtimes, quòd virus currat, ex eo melius, & ad facilitatem inciſionis: ad eundem modum ſi membranæ comprimantur, lacerentur, aut pungantur ab oſſe, aut ab alia re adeò ut mala ſubſequantur ſymptomata, partem auferimus, quam arbitramur nocere, & operatio duntaxat reſpectu ſymptomatum abſoluitur: quò fit vt non magis hanc, quàm illam partem auferamus, ſed tantùm eam, quam commodiorem, ac utiliorem iudicamus, non contenti interdum uno tantum foramine: ut infra oſtendemus, ſed quàm plurima, cum res ita expoſtulat, fieri debent; at in fractura ingenti, uel depreſsione, uel cum oſſa in fruſtula diuerſa diuiſa ſint neceſſe eſt quandoque terebello exiguo, modiolove ſanum os fracto contiguū perforare, quo eo impoſito inſtrumento, quod græcè oſtagran, latinè vectem, & uulgò eleuatorium nuncupatur, os depreſſum attolli poſſit. nam citrā periculū imbecillia oſſa, teſte Hippocrate, non perforantur. quare nonnihil ſani oſsis interdum accipere licèt; ubi uerò inferiorem oſſis tabellam, fracturam, oſſe ſuperiori maiorem, pati percipimus, recto ſcalpro, ac malleolo uti licèt, uel forpicibus uulgò mordenti appellatis, ut paulatim partes ſuperiores per orificium undique auferātur, quouſque talis reddatur aditus, quòd diploidis, ſiuè ſecundæ laminæ commodè fractura extrahi poſsit, ſeu quicquid intus contineatur. A natura itidem partium, operationis modum deſumimus, cum [b] in ipſa caluaria uarietatem in craſſitie, duritie, & ſoliditate ſpectare oportet, occipitis enim oſſa ſolida, craſſa & firma ſunt, contra uerò ſincipitis oſſa tenuia, & debiliora, uerticis autem inter hæc media ſunt; lateralia & circa tempora frangibilia, ob id eorum fracturæ ualde periculoſæ ſunt, cum in lateribus non uno in loco etiam neruorum, horumque non leuis momenti quidā exortus exiſtat, quibus admoniti ab eximendis oſsibus quæ in lateribus capitis ſunt, abſtinere debemus, Galeno [c] aſſerente, nouimus aliquādo ſincipitis os fractum; quod autem os huic oſſi protinus ſuccedit tēporis os vocatur, in eo luculenta fractura longiſsimè pertinebat, quam ipſe equidem minimè contingens, ſed tantùm ſincipitis os excidens hominem ſanaui. quod autem capitis partium diuerſitatem cōſideraſſet Galenus, ait, In alia ſimiliter ſe habente fractura cogitabam os ſupremum dimittere, ac quod a lateribus erat, quò ſanies deflueret, eximere; mox cùm & craſſitudinem eius & duritiem æſtimaſſem, utilius fore iudicaui, ſupremum os potius eximere, quàm ob defluxus ſolicitudinem, cerebrum ualenter concutere; cogitaui præterea accidere poſſe, ut ſi a latere magnū fieret in oſſibus foramen, prominceret fortaſsis hac parte cerebrum: quapropter

b ¶Hipp. lib. de Calu. cura. Gal. lib. de oſſib. c. 1. & 9. de uſu par.

c ¶6. meth. ca. ult.

innuen-

innuente Hippocrate aduertendum eſt in durioribus oſſibus opus terebris, ac modiolis abſolui debere; nam ſic caput minimè concutitur. in tenuioribus autem, & imbecillioribus cycliſcis, aut ſimili alio inſtrumento, ſiquidem terebræ in his periculo non uacant. oportet autem ſi uulnus in ſutura fuerit, & telum oſſi inſederit, diligenter animaduertere, ut inueſtigemus qua noxa os teneatur. nam ſecare ipſas ſuturas non expedit, ſed ab illis recedere, atque ubi ſectio neceſſaria ſit, proximum os ſecare conuenit. dum ergo operamur, fugiendæ ſuturæ ſunt, nam [a] per eas pericranion duræ meningæ alligatur, & ipſarum uulnera letalia iudicantur; quò fit, ut perforationes haudquaquàm in ipſis conueniant, uerum in urgēte cauſa circa ipſas, quinimmo vtrunque latus multotiens perforare cogimur, ſuturas cauentes, cum materiam undique ſub caluaria adeſſe arbitramur: At ſi accidentium magnitudo inualeſcat in ingenti depreſsione, aut magna fractura etiā ſuper ſuturas manum admmouebimus, præſertim cum indicia adfuerint propria duram meningā a craneo abſcedi, vel percuſsionis robore, vel à copia humoris ſuper eā contenti: adhuc ſuturarum varietatem conſiderare oportet; in capitibus enim quibuſdam ſagittalis ad ſupercilia vſque protenditur, in aliquibus lambdois arctior efficitur, interdum omnes adeo conueniunt, vt vix decerni poſſint, & mentem, ac oculum fallant. nam & Hippocrates a ſuturarum anguſtia ſe deceptum eſſe memoriæ prodidit, interdum adeo hiant vt vapores, & ſucci tenues infra craneum facilè per halitum diſsipentur, in quibuſdam pars anteriori eminet, in aliis deprimitur, vtpotè auctoritate Hippocratis hominum capita nihil inter ſe ſimiliter habent, neque ſuturæ capitis in omnibus eodem loco conſiſtunt. porrò capita nautarum, militum, ruſticorum, ſub dio vitam degentium, ac alimentis craſsioribus nutrita, dum conſiſtunt duriora, ac ſolidiora euadunt: ſecus verò infantium, mulierum, ſub vmbra, otio & quiete degentium, ac victu molli, & concoctu facili veſcentium tenuiora, & molliora exiſtunt: magna cautione circa occiput opus eſt, ne ceruicis penitior pars afficiatur, ac cerebellum, ſpinæque origo motus à voluntatis imperio prodeuntis noxam ſubeat: quinimmò aliqui opinātur occipitij perforationes nunquàm ſanari. Cum ergo laterales partes perforamus, ſumma curā habenda eſt, nè cerebrum promineat; orificium itaque exiguùm ſit, deligatura opportuna, & decubitus ſecundum exigentiam.

a ¶Gal.9. de uſu part. cap.17.

DE OSSIS EXTRAHENDI QVANTITATE.

Postquam [a] ſedes iā conſtituta, ac ſignata fuerit, oſſis quantitas extrahēda ſe offert, quæ ea quantitate auferenda eſt, quantam os fractum, & ſeiunctum expoſtulat; quòd ſi cuti inhæreat, ab ipſa diuellatur, cum in caluaria, vt in aliis oſſibus, callus nunquàm expectatur: his Galenus [b] aſtipulatur dicens, quantum verò excidere conueniat eius, quod affectum eſt, deinceps exponam; quod vehementer eſt confractum id totum eſt auferendum; at ſi fragmenta quædam longius excurrant, ut interdum accidere cernitur, hęc ad finem perſequi non expedit; illud perſuaſum habentibus, minimè futurum, vt ex eo noxa vlla ſequatur, modo reliqua omnia ritè ſint parata. Nos verò non ſemel, aut bis, ſed planè perſępe ſic facientes, voti compotes fuimus. Hanc Galeni ſententiam ad vnguē imitatus eſt Paulus, [c] & Auicenna. [d] conſultò itaque oſſa fracta educemus, vt noxam potiſsimum a membrana, & cerebro auferamus, ſecundò quoniam caluaria poro ſolido, & craſſo non eget, cum tenuis, ac leuis ſit, & à ſolido poro membrana ſubcingens premeretur, quapropter oſſa educere oportet, vt inde ſubſtantia illa cartilaginea, quæ oſſis munere fungitur gigni poſſit, ſiquidem callus, aut porus ſarcois, aut alroſbot non generatur, [e] niſi in oſſe, in quo medulla reperitur, nam medulla oſſis alimentum eſt, &, vt inquit Celſus, callus oſſis cicatrix eſt. Tertiò [f] cùm caluariæ oſſa nec motui inſigni, nec oneri alicui ſubiiciantur, ſed

a ¶Hipp.lib. de cal.curat.

b ¶6.meth.ca. ult.

c ¶Lib.6.c.90.

d ¶5.4. cap. de fract.cranei.

e ¶Hipp.lib.de Alim.in fine.

f ¶Gal. libr. de uſu par.c.1.

vt

vt tegatur duntaxat,& tutetur cerebrum veluti galea extructa ſint,fortisſima, ac ſolidisſima concretione minimè egent.in ſciſſuris autem penitioribus,ac reliquis fiſſuris eo deducenda res eſt nempè cycliſcis, & ſcalpris, vt tantum osſis auferatur,quòd humiditates,ſi quæ fuerint retentæ,per facilem aditum educi posſint,& membranam commodè abſtergere valeamus, nec tunc ingens foramen requiritur,veluti in cauis depresſionibus,dum ipſa membrana premitur, vel cùm ſecunda lamina ſuperioris maiorem experitur fracturam: quòd ſi os compreſſum citrà diſiunctionem appareat, ad vitanda ſymptomata foramẽ exiguum in imo depreſſionis paramus, quo immiſſo eleuatorio os attolli poteſt: ſit ergo iuxtà osſis extrahendi quantitatem orificium magnum,& paruum,perſpecta nimirum materiæ contentæ copia,membranæ noxa,ac fracturæ ſede.ſiquidem in partibus lateralibus,imisque ſedibus cerebri procidentia verenda eſt. nã pro comperto habetur, cutis amplas ſectiones, fracti osſis notabilis quantitatis extractionem, ac operationis moram cauere oportere. hæc enim omnia membrum imbecille reddunt,& eius potentiam regitiuam deſtruunt. At cùm hic particulatim de his actionibus ſermo à nobis propoſitus non ſit,hæc dicta ſufficiant. Sit ergo tempus, locus, ſitus,osſis quantitas,opportuna ac concinna inſtrumenta, necnon approbata medicamenta iudicio,& arbitrio ſolertis,ac eruditi Chirurgi dirigenda,qui ſuarum indicationum fundamenta à fracturæ eſſentia,à patientis robore,a ſede affecta, & ſymptomatum fortitudine ſumere tenetur.

DE TEREBRIS, MODIOLIS, PHACOtis, ſcalpris, cycliſcis, meningophylacis, ac alijs inſtrumentis ad cranij perforationes opportunis. Cap. XII.

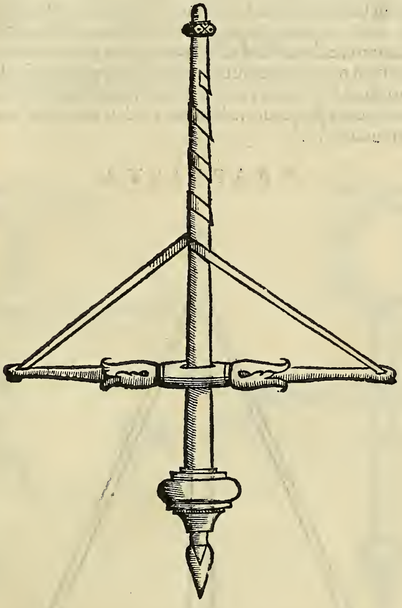
CAPITIS fracturæ inter omnes corporis affectus, præſertim in ſoluta continuitate, inſtrumentorum varium vſum maximè expoſcunt;iccircò chirurgum ſolertem decet eorum copia, ac formæ varietate minimè carere.ſiquidem [a] indecens eſt,in occaſionibus ea alibi perquirere,ob id de eis in pręſentia aliqua dicamus, varias eorum formas delineantes, tùm ex antiquarum ſententia. tum etiam ad recentiorum opinionem, ut, qualiſnam probabilior,ac vtilior eſſe uideatur, pateat, & hanc vel illam accipere fas ſit. Ne miremini igitur, ſi inſtrumentorum tot varias formas hìc deſignauerimus, apta quidem, vt decet, ad omnes caluariæ perforationes: porrò tertia illa medicinæ pars,quæ chirurgia nominatur,in duas partes diducta eſt,vna carnis vitia corrigit, altera osſium fracturas coniungit,aut luxata oſſa in ſedem propriam reponit. igitur quod ex vi nominis,ac operationis colligitur,ſolùm affectus illi ad eã pertinere videntur,qui manus operam requirunt,& ea præſidia, quæ corporibus ſic languentibus adhibentur,non niſi multorum inſtrumentorum auxilio celebrantur,iccircò ea, quæ fracto craneo opportunè opitulãtur,hìc inferiùs ordinatè delineare decreuimus, vt ea operando in commodum vſum parata habeamus, quæ ſi ea qua egemus diligentia delineata non erunt,eorum tamen vtilitas,& operatio facillimè intelligi poterit. Priſci nempè illi medici,qui chirurgiæ operam nauarunt, in caluariæ perforatione quibuſdam inſtrumentis utebantur,dum durioris osſis amplum ſpatium detectum adeſſet,Terebram,ac Terebellam ſic vocitantes. exciditur [b] enim os duobus modis,ſi paruulum eſt quod læſum eſt modiolo, quam chœnitiã Græci uocant,ſi ſpatioſum,terebris. Terebrorum autem duo ſunt genera,alterum ſimile ei,quo fabri utuntur,præſertim ad uaſa terrea perforanda anguſtis quampluri-

a ¶Hipp. lib. de Medico.

b ¶Celſ. lib. 8. cap. 4.

plurimis foraminibus; itidem in caluariæ oſsibus ſic illi operabantur inſtrumẽtis; nempè has formas imitantibus.

TEREBRVM QVO FABRI VTVNTVR.

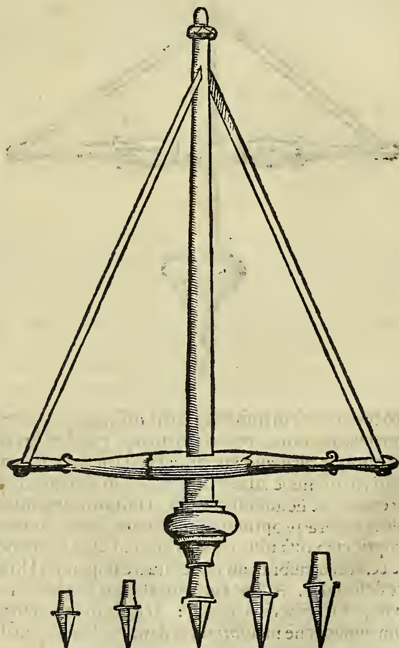

Hoc terebro foramen fit in ipſo fine uitiati oſsis, atque integri; deinde alterũ non ita longe; tertiumque donec totus is locus, qui excidendus eſt, his cauis cinctus ſit, atque ibi quoque quatenus terebra agenda ſit ſcobs ſignificat; tunc exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrunque medium eſt excidit, ac ſic ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Terebræ proprium eſt perforare, cùm acutum mucronem habeat; aptatur propriè cum oſſa plurimum firma ſunt. ſed metuendum eſt, nè dum agitur mucrone cerebri membranam violet, quare imperauit Hippocrates nè operando nimis alte deſcendat. Adhuc eius vſus alienus eſt vbi oſſa vehemẽter ſunt confracta, aut vbi per ſe imbecilla fuerint: At quia dum terebrum hoc circumagitur, periculum imminet nè membranæ lædantur, ideo nonnulli, inquit Galenus, vt quò minus uſque aberrarent, & hoc periculi genus euitarent, eiuſmodi terebras excogitarunt, quæ mergi non poſſunt, & ob id a Græcis ABAPTISTA dicuntur, circuncurrit enim parum ſupra acutam terebrę cuſpidem circulus quidam parum extans: expedit ſanè complures id genus paratas habere, quæ omni caluariæ craſsitudini adaptari poſsint: nam craſsiori ea conueniunt, quæ inter extãtem

cir-

circulum,& mucronem longius ſpatium habent,tenuiori contra quæ breuius: atque etiam huc pertinere videntur terebræ ſecundo loco a Celſo deſcriptæ capituli longioris,quod ab acuto mucrone incipit,dein ſubitò latius fit, atque iterum ab altero principio paulò minus,quàm æqualiter ſurſum procedit,prohibet enim capitulum,quod ſuper mucronem ſubitò lateſcit,nè terebra altius deſcendat. Terebræ iſtæ habena ducuntur,cum in tranſuerſarium inſeruntur, quod medium perforatum eſt,ita ut facilè ſurſum,ac deorſum per ipſam feratur, dum habena circũ ipſam obuoluitur,& circumagitur,ac impetu per ſe in contrariam partem conuertitur:hoc terebrum credimus illud eſſe, quod quàm plurimi medici tum ueteres, tum noſtrates vnico ore inſtrumentum ſecuritatis appellant,ab aliquibus etiã terebrum non profundans dicitur; eo tamen nos uti non auſi ſumus, cum ſecuriora ac magis idonea parata perpetuo habeamus; ſed ut abaptiſtæ uera forma cerni poſſit,imprimi curauimus.

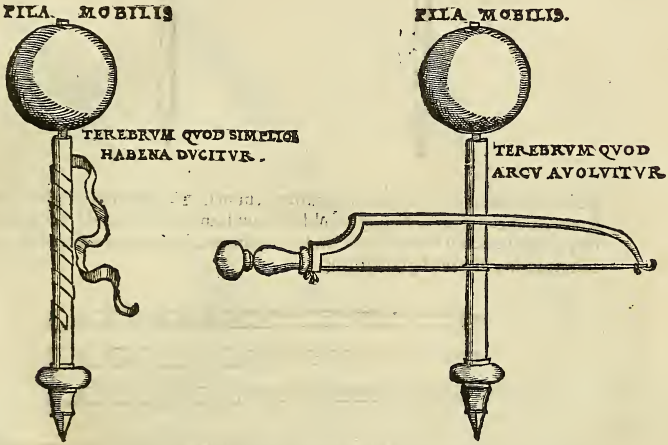
ABAPTISTA.

Qvam plurima orificia anguſta fracturam ambientia, non tamen a periculo tuta,longiſſimo tempore,magnis agitationibus, ac laboribus ab his terebris imprimebantur,quæ habena triplici modo circunducuntur,uno nempè per tranſuer

ſarium,

ſarium, & duplici habena,ut dictum eſt;altero per ſimplicem mediæ terebrę arctè alligatam,ac ſæpius circa ipſam obuolutam;tertio cum exiguus arcus admouetur ſic,vt chorda ſemel circa terebram uoluatur: quæ autem terebra per ſimplicē habenam,aut arcum circumagitur pilam mobilem in ſummo continet,quæ manu ſiniſtra firmiter conſeruatur.terebræ verò acuties in oſſe ſano, vbi deſideratur orificium,ſituatur,ac dextera habenam ex tenui corio,aut exigua fune vi quadam trahendo,os terebræ magnitudine perforatur duobus nempe, aut tribus, vel pluribus,ſi opus fuerit,orificiis;quamquam autem ab Hippocrate, Celſo, & Galeno de acutis terebris mentio facta ſit præſertim in oſse puerili,cùm os terebra in circuitu perforatur, iubeantque admotis ſcalpris excidi, tamen,quia periculo non uacant,hiſce temporibus reprobantur.Sed,ut eorum potentia dignoſcatur,videamus imagines.

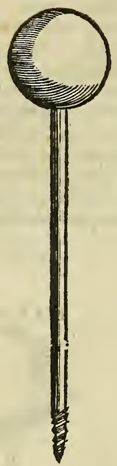

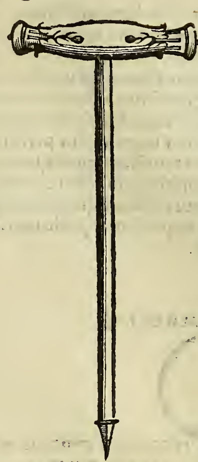

Navtae, & qui caſtra ſequuntur, inſtrumentorum penuria, oſſa cranij quibuſdam ſuis terebris perforare imaginati ſunt, quæ una tantum manu aduoluuntur in ſummo aut pilam,aut tranſuerſarium quoddam continent, in imò ualdè acutæ,aut torculatæ, aut triangulatæ ſunt;ſed quia facillimè meningas attingere poſſent reprobantur,poſſent fortaſsis a viro peritò commodè vti,quare earū formas delineare decreuimus.

TEREBRA QVAE VNA TANTVM MANV auoluuntur.

Arabs ille magnus chirurgus Albucaſis [a] in caluariæ perforatione quod- [a] ¶Lib.2.c.46.
dam terebrum commendat,quod digitis tantum uoluitur, & eam agit operatio- lib.3.cap.3.
nem, quam ſuperius deſcripta terebra facere ſolita ſunt. & quia ſolis digitis cir- [b] ¶5.4. tract.3.
cunferuntur, tenuia admodum eſſe opinamur. Ab Auicenna [b] pariter quędam cap.1.

tere-

terebra commemorantur,quæ magnarum acuum triangulatarum effigiem præ ſe ferunt,ac eorum præcipuè,quę ad ſubſellia,aut ſcamna reſtauranda accommodātur,at quia periculo non uacant,cùm ad membranas immediatè deſcendant, non admittuntur,quorum hę ſunt formę.

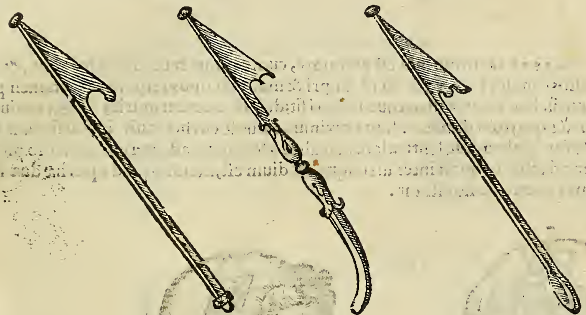

Acvta terebra quàm plures anguſtas perforationes cranij fracturas ambientes radioli craſsitudine ęquidiſtantes formare ſolēt:quod uerò inter foramina reſidet aut rectis,aut curuis ſcalpris malleolo plumbeo adacto reſcindere expedit, qđ ad rē eſſe nequaquàm videtur:nam ſcalpri acies mēbranas violare poſſet: qũare vt tuto opus perficiatur,ſcalprū quidā aut cęteris timidiores,aut fortaſſe tutiores adinuenere,quo nec qui minori cū periculo,nec qui celerius perficiatur, forandi modus inueniri poſsit;pręſertim in uehementiſsimis fracturis, quas medici Gręci engiſſomata , & camaromata uocant. nam pręter alia membrana ipſa ab oſsibus, quæ vehementer ſunt afflicta, celerrimè recedit,adeo vt nullus ſit metus eam,quæ iam ſeiuncta eſt,tetigiſſe:ſi ergo vnam ſemel nudauerimus partē, ac ſcalprum, qui in cuſpide præfixam habet obtuſam,leuemque lenticulæ ſpeciem, aciē verò per longitudinem erectam ſubmiſerimus, vbi latam partem lenticulæ ſupra membranam ſtatuerimus,feriemus malleolo,ac ſic caluariam diuidemus. eueniet enim ita agentibus,quæ requirimus omnia;nam membrana, ne ſi dormitans quidem quis agat,lata tantum lenticulæ parte occurrens,vulnerari poteſt: tale quidē ſcalpri genus,quod in imo lenticulæ ſpeciem habet,atque hanc hebetem, in longitudinem verò aciem acutam apud priſcos omnes commendatur, quo adhuc in

oſſe

oſſe cranei valdè comminuto,aut arte pluribus in locis terebrato, ſed nō vbique ſeparato,noſtrates chirurgi vtuntur; nam lenticula membranā ab omni noxa protegit,malleolo eget;nam excidendo præire debet.quam excidendi rationem Galenus præter cæteras approbauit,vt quæ celerrimè effectum præſtat,idque ſine vlla membranæ cerebri noxa : facit interdum poſt cerebri operationem ad ſquurilas,ſiue ſatagias diploidis remouendas,ac oſsis parietes leniendas,aut eius partes non ex toto dimotas ſeparandas.Phacotum græci vocant, latini lenticulatū ſcalprum,& communiter lenticulare,lentiticium,& lēticula vocitatur, eius cauda ad Vectis formam diuerſimodè formatur,vt diuiſo aut depreſſo oſſe,ſubleuari poſſit.in hunc modum effigies videntur.

PHACOTVS.

Praestantissimi Chirurgi,vt cerebri membranam ab angulo ſcalpri,omni ve noxa tuerentur,inſtrumentum quoddam eius cuſtodem inuenere,quod operando ſub caluaria immittitur. Formatur hoc modo inquit Celſus, [a] lamina ænea,aut argentea,& firma,paulum reſima ab exteriori parte,leuisque demittitur ſic,vt exterior pars eius cerebro propior ſit:ſubinde autē ei ſubiicitur,quod ſcalpro diſcutiendum eſt,ac ſi expedit,eius angulum vltrò tranſire non patitur, eoq; & audacius,& tutius ſcalprū malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum vndique os eadem lamina leuetur,tollique ſine vlla noxa cerebri,poteſt.Alterā adhuc hoc inſtrumentum præſtat vtilitatem,vbi os totum eiectum eſt, circunradendæ,leuandæque ſunt oræ,& ſi quid ſcobis membranæ inſedit colligendum,vbi ſuperiori parte ſublata,inferior relicta eſt,non ora tantum,ſed os quoque totum lauandum eſt,ut ſine noxa poſtea cutis increſcat,quæ aſpero oſſe innaſcēs,protinus non ſanitatem afferret,ſed nouos dolores commoueret:quod etiam innuit Auicenna [b] dicens cum perfoderis os,oportet vt æques aſperitatem eius,quæ fit ex inciſione,& concauatione,aut cum nouacula,aut cum aliquo inciſoriorum, quæ ſimilatur aciei enſis,poſtquàm poſueris inſtrumentum, quod cooperit ſiphac, & ſeruat ipſum,& ſi remanſerit aliquid ex oſsibus paruis,aut fruſtis, tunc oportebit vt accipiantur cum facilitate,donec curatur vulnus,cùm vnguentis. Probant hoc inſtrumentum antiqui, [c] quod tamen non niſi a perito chirurgo vti licèt; ſiquidem dictum eſt a Galeno [d] quemadmodum inter os perforandum, cùm quis

a ¶Lib. 8. ca.3.

b Cap.de frac. cran.

c ¶Gal. com.1. de off.m. Hipp. Paul.lib.6. cap. 77.& 90. Auic. 4.4.trac.4.c.12.

d ¶4. de not. loc.aff.cap.2.

membranam negligenter,ac vltra quàm res expoſtulat meningophilace,id eſt mē branæ cuſtode, premendo violauerit,ſopor accidere ſolet;ita vbi os caluariȩ vehementer attritum ipſius uentriculos comprimat,maximeque medium, ſopor ſuperuenire poteſt, a græcis meningophylax, à latinis ſpatomelis, & communiter membranæ cuſtos,uocatur,cuius imago hæc eſſe creditur.

MENINGOPHYLAX.

Terebrae proprium eſt perforare, cum acutum mucronem habeant, & anguſtos canales facere, & ob id ſcalpri & malleoli opus requiritur; foramen primum in fine vitiati oſſis,atque integri fit;deinde alterum non ita longè; tertiumque,& quartum donec,vt ſupra diximus,totus locus his cauis cinctus ſit,tunc exciſorius ſcalper,aut lenticulatus,ab altero foramine ad alterum malleolo plumbeo adactus,id quod inter utrunque medium eſt,excidit,quod opus hæ duæ imagines apertè demonſtrant.

Expoſitis quæ ad acuta terebra pertinebant, ad alata, & caudata tranſire tempus eſt,quibus oſſa radi,& excauari poſſunt; hæc aciem hinc inde habent acutam, & formam ſemioualem,& in ſuo uertibulo aut manubriolo poſita,& pluries conuerſa os excidunt,nec ad membranas poſſunt deſcendere;nā quæ prominent alæ cæteras partes penetrare facillimè non ſinunt: Huius generis quàm plurima

habenda

habenda ſunt latiora & anguſtiora.primò quidem latiùs admouendum eſt, deinde anguſtius,ſic,vt,cùm dimidium exciſum eſt, maximè anguſtum adhibeatur : in carioſis oſſibus,& magnis teredinibus ipſis vti non inconuenerit;ſecus uerò in rimis,aut puris ſciſſuris, tarde enim ac magno ſtrepitu operatur. Hæc ſub diuerſis imaginibus formantur,nempe duarum,aut quatuor,aut plurium alarum.

TEREBRA DVABVS ALIS MVNITA.

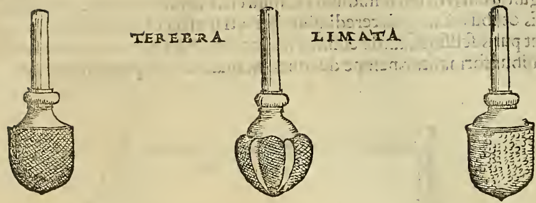

TEREBRA QVATVOR ALIS CIRCVNDATA.

TEREBRA PLVRIMIS ALI· OLVTA

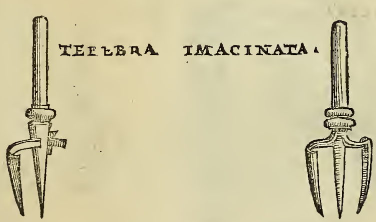

Altera terebrorum ſpecies ſtriata ſine alis,ſed aſpera, & limæ formam imitans,inuenta eſt,cuius opus in ſquamis oſſium,& ſciſſuris approbatur, pariter in corruptis & teredinibus, ſed potisſimũ ad ſqurilas ſiue ſatagias delendas,ac eorũ omnes aſperitates leniendas,ut inde ſuper ea caro oriri poſſit;tardè ſed tutò operatur.& ſi quis de induſtria ad meningas deuenire uoluerit,longisſimo eget tempore: nã ſtatim ſcobinis ſiue aſperitatibus repletur. hac de re nullibi uſitatur.eſſet fortasſis in perita chirurgi manu, opportunum inſtrumentum, cuius formæ ſunt huiuſmodi.

TEREBRA LIMATA

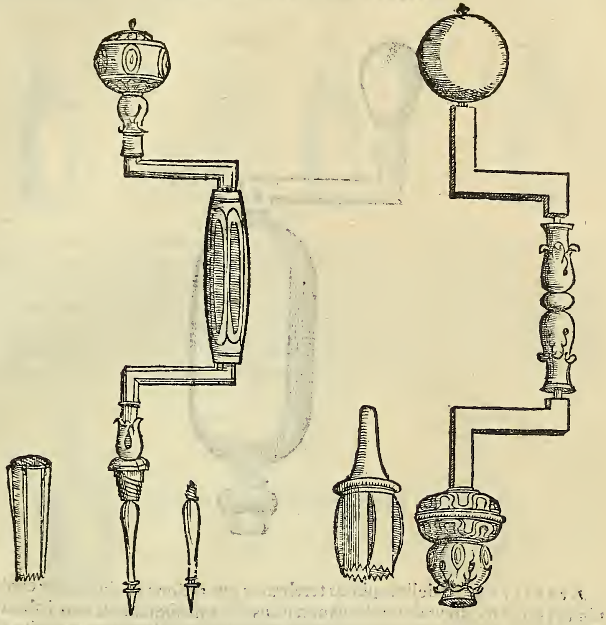
Aliam terebri formam ad oſſa ualdè dura perforanda aliqui imaginati ſunt, & terebrum imaginatum uocarunt, quod in craneo ſine ſciſſuris timorosè operatur; ſub duplici forma effingitur, una aculeum caudatum, acutum, ex duabus æqui diſtantibus, ac incidentibus alis munitum habet, quod Neptuni tridentis effigiem imitatur: altera aculeum acutum teretem, una tantùm ala ſecante: terebello, quo uaſa uinaria forantur, aſſimilatur: porrò quia huiuſcemodi inſtrumenta operãdo aut caput commouent, quod quietem potius expoſcit, aut quia effectum celeriter non præſtant, atque non ſine ullo timore, quod Hippocratis, & Galeni præceptis oppugnat, & longo temporis ſpatio indiget, & capitis oſſa quàm celerrimè excidenda ſunt, ne cerebrum aut commoueatur, aut frigore afficiatur, aut quia ad meningas facillimè delabuntur, non uidentur multum ad rem eſſe. Nulla ergo de ipſis conſideratio habeatur, ſed qualia ſint terebra imaginata, per has effigies, facilè apprehendi poteſt.

TEREBRA IMAGINATA.

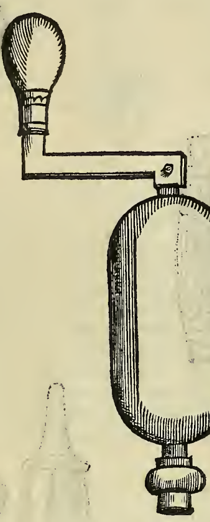
Hactenvs de caudatis terebris multa diximus, quæ profectò per ſe niſi alterius inſtrumenti auxilio nullius ualoris, ac utilitatis iudicantur. reſtat igitur, ut qua ratione perpetuò uſque ad operis finem circumagantur explicemus: celebratur opus hoc uertibuli, aut manubrioli munere, ob id eorum fabricã deſcribere, & imagines ad ſenſum reddere licet. Inſtrumẽtum ferreum, aut argenteũ eſt, ima parte quadratum vt cauum ſimile, aut torculatum habeat, cui terebri cauda inſeritur, in medio flectitur, vbi fiſtula quędam mobilis auoluitur, in ſummo verò pila mobilis annexa eſt, terebro oſſi affixo, altera manu pila continetur, fiſtula altera, circumagitur; ſic enim terebri acutie os perforatur, aut modiolo in orbem pręciditur. Vertibulorum formę ſunt, quę hic uidentur.

Lon-

Longissimo experimento nouimus,quòd vertibulum ſuperius delineatum , dum auoluitur , & altera manu pila, quæ in ſummo eſt, continetur, altera fiſtula circumagitur , vt hoc pacto os circa quod ferramentum agitur, perforetur,ac in orbem præcidatur, opus laborioſum & tardum uere eſt, nec ab omni noxa tutum,cùm altè operetur : iccircò alterum diſsimile, ſed eiuſdem operationis , fabricauimus argenteum, aut ęneum, aut ligneum, ouali forma, ad mediam longitudinem perforatum, per quod medium tranſit axis ferreus, qui in ſummo reflexus,in girum dextera vertitur, in imo adeſt cauus, vbi terebri cauda imponitur; ouatum verò in ſiniſtra receptum,ſuper caput infirmum firmiter accommodatur,ac terebro in cauo affixo, & craneo adapto,dum auoluitur inſtrumentum,os citò,tutò,ac quietè perforatur; manubriolum ouale uocatur , & eius formam hic intueri licet.

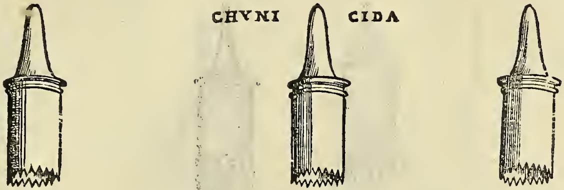
MANVBRIOLVM OVALE.

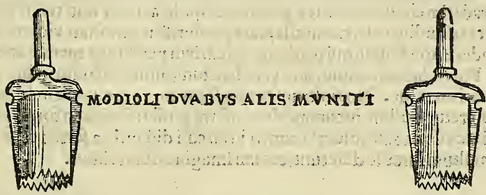
SVPERIVS uaria delineauimus terebra, ac qua ratione auoluerentur explica uimus; reſtat modò vt de modiolis non ſecus ſerræ diſsimilibus ſermo habeatur. Modiolus [a] ferramentum concauum teres eſt, imis oris ſerratum, per cuius medium clauus ipſe quoque interiori orbe cinctus demittitur, vt eo inſiſtente modiolus delabi non poſſit, at vbi iam iter modiolo preſſum eſt, medius clauus educitur, & ille per ſe agitur, donec opus perfectum eſt. Hoc inſtrumentum ſerra teres Hippocratis [b] eſt, qua dum caluariæ os ſecaret, utebatur; nam operando eius circuitum conſiderari iusſit; circulus enim non niſi a tereti inſtrumento producitur. A Galeno [c] etiam commendatur, qui poſt Abaptiſtę deſcriptionem inquit, antiquiores nonnulli aut alijs timidiores, aut tutiores, ijs quas chinicidas vocant ſunt vſi. timidiores nempè in quibuſdam fracturis operando, in alijs verò tutiores. ſiquidem Paulus [d] poſtquàm multas operationes explicauerit, inquit, At quæ adminiſtratio ſerris & modiolo, quem chænition ſiue chynicidam Græci vocant, peragitur à recentioribus ceu noxia improbata eſt; ſed adminiſtrationem pariter in rhogme expoſuimus probãt. idem ętiam modus, oſſium excidendorum etiam in reliquis caluariæ fracturis conueniet: antiquisſimum quippè terebrum eſt, ac multum his temporibus uſui ſeruatum. nam ſi circunſpectè osſi adhibeatur, ac ea ſeruentur, quæ Hippocrates ſeruari iusſit, citò, tutò, & ſine rumore operatur, a Græcis chynicida, a Latinis modiolus, ab Auicenna corrupta uoce anichades, cuius effigies uariè fingitur; nam aliqui ſub ſimplici cannuli ſerrati forma, alij alis multiș circunducuntur, multi ſub limæ forma fiunt, multi inter ambas manus auoluuntur, quàm plurimi vna tantum ducuntur. hi caudati ſunt, vt in vertibu

a ¶Celſ. libr. 8. cap. 3.
b ¶Lib. de Cal. curat. li. de loc. in hom.
c ¶6. meth. c. 6.
d ¶Lib. 6. c. 90.

li cauo imponi poſſint,illi proprio manubrio inſeruntur, vt in figuris ſequẽtibus videre expedit.

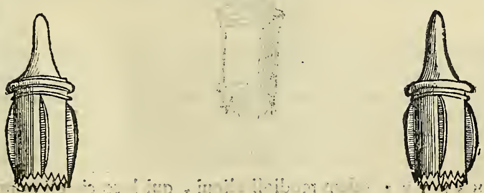

Recentiores medici ferè per totam Europam, nouam modioli formam inuenere; inſtrumentum teres eſt,non à chynicida disſimile,ſerratum, ex ferro in do,duabus alis ſecantibus ad longitudinem tendẽtibus munitum,quæ modiolum repentinè mergi non ſinũt,ac oſſis terebrati perpetuò operando,circunferentias erodunt,& orificium latius reddunt,vt gradatim quanta ſit ferrę penetratio apertè dignoſcatur.Tarde,nec ſine aliquo rumore,ſed tutò operantur, ob id & noſtrates chirurgi talem approbant modiolum,qui ſub hac effigie paratur.

Pariter qui hac ętate chirurgiam exercent, vt breuior, tutior, ac latior ſit iſtius modioli operatio,quatuor alis eum induunt,& verè inſtrumentum ſatis ac commodatum eſt:cuius forma ſic dignoſcitur.

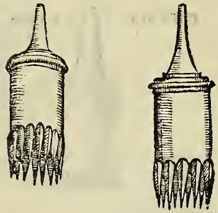
MODIOLI QVATVOR ALIS CIRCVNDATI.

Alter modiolus vtique in ſuo genere tutisſimus reperitur, quàm plurimis alis circunuolutus,qui eò quia Meſpili fructus formam imitatur, meſpilatus modiolus communiter uocitatur.eius forma uere ſimilis eſt.

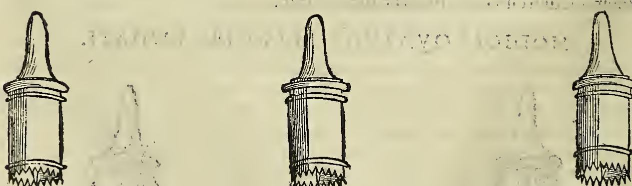
MO-

MODIOLI MESPILATI.

Et ſi prędicti modioli vbique fere in continuo uſu ſeruantur : attamen aliqua incommoda afferre videntur,vnde nomen ſecuritatis omnino non merentur,quē admodnm multis eos ſecuritatis inſtrumenta appellare placuit; ſiquidem inſtrumenta ſecuritatis,quę eò,quia mergi non poſſunt,Abaptiſta vocantur,circulo, & non alis muniuntur; ob id circulatos modiolos fabricauimus,quorum circuli extantes,ac gradatim circuncurrentes parum a cuſpide acuta, ſiue tereti ſerra diſtant,ſic,vt crasſitudini oſsis cranij adaptari poſsint,& modiolum violentia quadam deſcendere non ſinunt,qui paulatim caluariam perforans membranas viola re nequit. Porrò inſtrumentum hoc vere ſanctum,tutum,incomparabile, & aba ptiſtum vocari meretur. Nos inſtrumentum ſecurum vocamus; nam ſi quis dormitans eo uteretur,nullum incommodum afferre poſſet: ſimilia in forma, & cannuli latitudine eſſe debent,diuerſa tamen in circuli diſtantia a ſerra; capita enim hominum multum inter ſe differunt;eorum imagines ſubiecimus.

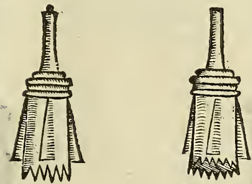
INSTRVMENTA SECVRITATIS.

Formantvr etiam modioli aliqui, qui loco circuli nonnullas deſcendentes eminentias continent, quæ ad ſerrę imum non perueniunt, ſed ab ea gradatim diſtant, eo fere officio funguntur, quod ab Abaptiſta expectare decet; quare aliqui modiolos abaptiſtos vocarunt;videamus eorum delineationes.

MO-

MODIOLI ABAPTISTI.

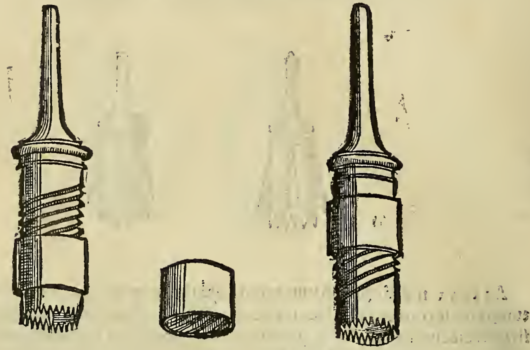
Aliqvi modiolorum numerum,& uarietatem euitantes modiolum cannulatum,teres ſerratum ſine ala,aut circulo, ſed plurimis in locis gradatim perforatū ſtruxere;& ne mergi posſit, tranſuerſarium quoddam parum extans in eius cauis ordinate locarunt, quod ad cranii crasſitiem aſcendendo permutari posſit; ſic enim uno ſolo modiolo omnibus craneis accommodato oſſa perforant. Ingenioſum profectò inſtrumentum eſt, ſed incommodum,maximam caluariæ detectionem requirens,ac longo tempore in tranſuerſarii mutatione indigens.

MODIOLI PERFORATI.

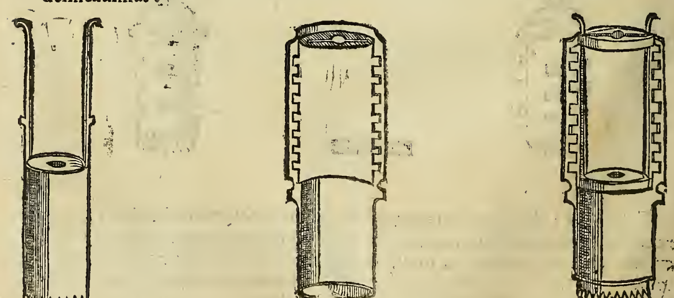

Chirvrgi diligentes in manuum operationibus,ut tuto caluariam perforare posſint,nouos quoſdam inuenere modiolos,cānulatos,ſerratos,& exterius torculatos, quibus ab extra alter breuis ſuccedit cannulus,interius oppoſite pariter torculatus,qui paulatim aſcendendo, ne ui ſerra ad meningas perueniat, prohibet; modioli torcular a cuſpide ſerræ parumper diſtat, ſic, ut ſerra perforando quiete deſcendere ualeat,ut per has figuras demonſtratur.

MODIOLI TORCVLATI.

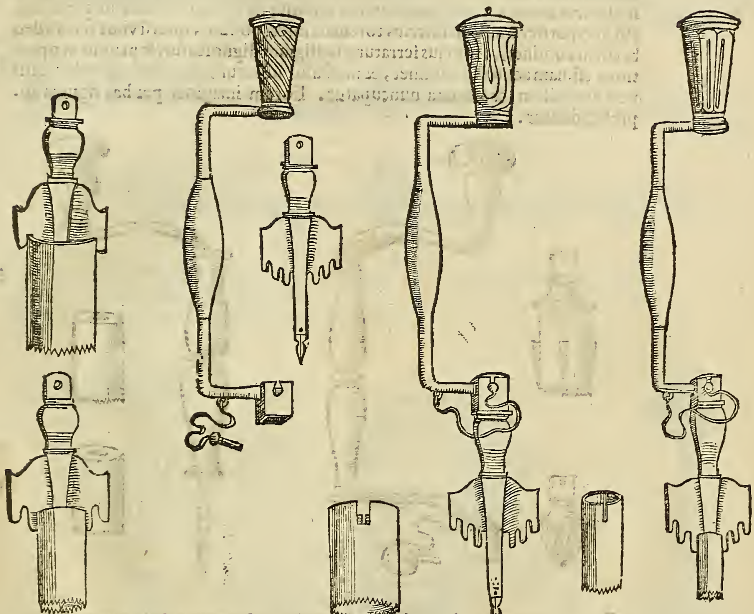

Inter modiolos cannulatos,ac ſerra munitos,quidã non ſine artificio ex duobus cannulis contextus reponitur;quorum primus ſimplex eſt,teres,ſerratus, ſemiuacuus in imo longitudinis medietatis digiti,a quo in ſummo duæ alæ reſultãt, tenues,& æquales,in quarum fere medietate duo parua trãſuerſaria exterius eminent;modiolus uerò quoddam orificium impreſſum continet, ubi Vertibuli torculata cuſpis inſeritur;alter teres,ſed latior eſt,in quo primus ingreditur,ſed breuior,& ſine ſerra,a quo pariter alæ duæ oriuntur,interius cauis multis repletæ, in quibus alarum primarum parua illa tranſuerſaria ingredi poſſunt; ſic enim ſerratus modiolus in opere,deſcendendo,tuto omnem caluariæ craſſitiem penetrat: auoluitur cuiuſdam uertibuli munere, cuius effigiem una cum binis illis cannulis delineauimus.

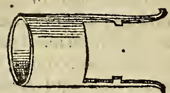

Apvd nos modioli quædam forma reperitur magno quidem magiſterio conſtructa;manubriolum eſt ſuperioribus multùm ſimile, cui tres modiolorum formæ cannulatæ,teretes,ac ſerratæ ad libitum inſeri poſſunt:variant nempe circuli latitudine.nam alter altero latior formatur. continet manubrium in ima eius parte ramos ſeptem,medius verò clauus eſt.his qui ſequũtur anguſtior modiolus locatur,in aliis magis latus, in amplioribus latiſſimus applicatur; videamus quæſo inſtrumenti artificium, pulchritudinem,ac vtilitatem. Modiolus ramificatus vocitatur.

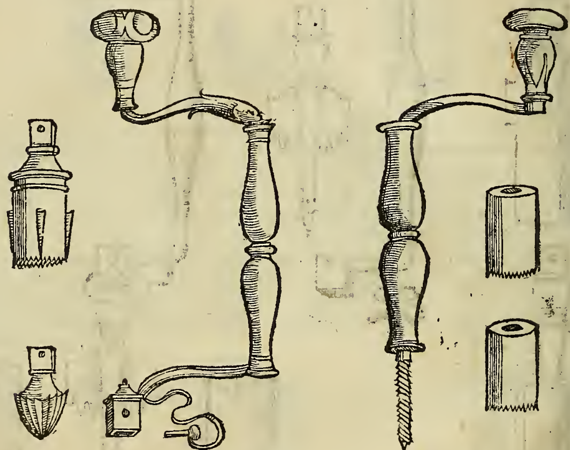

Nec præter hos alij deſunt modioli ad caluariæ perforationem opportuni; veluti ſubſequens eſt in manubriolo ligneo,recto,cauitatibus quàm plurimis ordinatè inſertis referto, vtrobique duæ ſerræ teretes conſeruntur, cui exterius eſt cannulus quidam, à quo duæ æquales auriculæ ortæ ad medii digiti longitudinē ingrediuntur; quæ ſuis tranſuerſariis cannulum ſuſtentando modiolum profundari nō permittũt porrò à media ferè auricularũ regione duo parua trāſuerſaria eminent,quę manubrioli cauitates ingrediendo,ac cannulum firmiter tenendo, modiolum violenter mergi prohibent.cannulus verò ad operantis libitum & extollitur,& deprimitur.

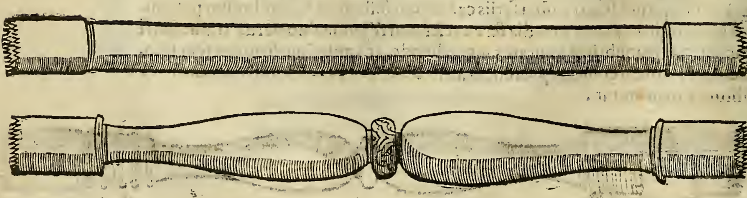

Nvnc duo inſtrumenta,quæ ſparſim per Chirurgorum officinas videri nõ ſolent,delineabimus,quibus in caluariæ curatione vti ſoliti ſumus. Vertibulum vnũ eſt,non diuerſum ab aliis,in medio reflexum,in imo cauum,vt terebri,aut modioli quadratæ caudæ locentur,in ſummo mobili pila munitum: Alterum torculatũ, cui duo pariter modioli interius torculati inſeri poſſunt, quorũ vnus ſerrã adeo breuem continet,vt uix eius ſerraturæ ueſtigium dignoſcatur,& primus in operatione eſt.nam aculeum continet, & maſculus uocatur; alter ſerram habet aliis non diſsimilem, & fœmina nuncupatur. Eorum imagines per has figuras apprehenduntur.

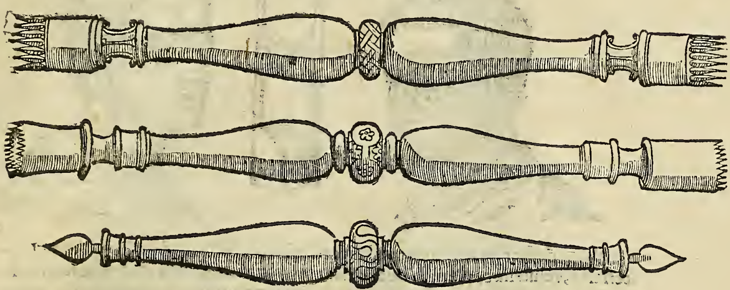

Restat modò vt de modiolis planis aliqua dicamus; Aſtula lignea eſt,longitudinis palmi,quæ hinc inde modiolum teretem,planum,concauum,ac ſerratum cõtinet:aculeus in uno apparet, vacuus alter eſt, cum inter duas manus voluitur, ac in orbem ducitur:oſſa caluariæ mirifice perforat,à græcis chynicida, a latinis modiolus planus vocatur.

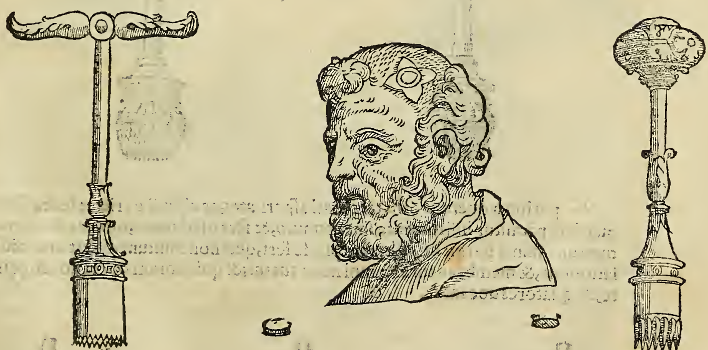

Qvan-

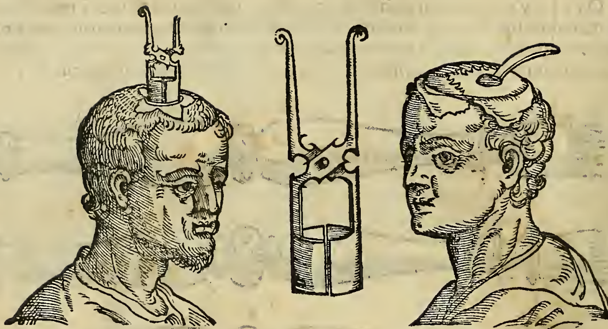
Qvanqvam modioli plani citò operentur: non tamen ab omni noxa liberi ſunt, cùm facillimè mergi poſſint. ob id aliqui illum magis approbarunt, qui a meſpilato ſuperius deſcripto non variat, & eius effigiem præ ſe fert. plurimis alis circundatur, quæ operando orificium latius reddunt. Modiolus meſpilatus eſt.

Decrevimvs adhuc aliquos modiolos delineare, qui apud nautas reperiũtur, & una tantum manu auoluuntur. attamen, quia tardè operantur, à nonnullis reprobantur. nos autem eos ſummoperè laudamus.

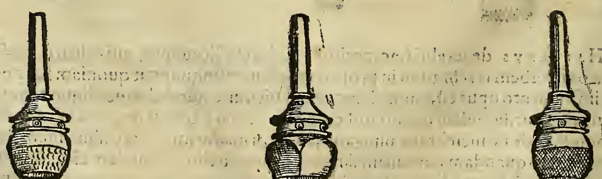
Hactenvs de terebris, ac modiolis multa explicauimus, qui caluaria perforata os in orbem terebratum in propriam ſedem relinquunt; at quoniam tunc eo vti inſtrumento opus eſt, quod eleuatorium dicitur, quod abſque aliquo timore non iudicatur. ſiquidem os aliquod eleuando in vna parte id deprimi in oppoſita poteſt. vnde nè membrana pungatur, aut deprimatur, quia periculum imminet, cannulatam quandam tenaculam fabricauimus, ęqualiter ſecundum eius longitudinem bipartitam, modiolo aliquantiſper anguſtiorem, eiuſdem formæ, abſque ſerra, vt terebratam diploidem amplectatur, ac tuto dirimat, nullã interius ſquurilam, aut ſatagiam relinquens; vt autem modiolorum numerum ſequatur, ad eorum imaginem eius forma fabricari debet.

Non deſunt quàm plurimæ aliæ modiolorum formæ, ad varias vtilitates neceſſariæ, veluti hæc, quæ fere oualis eſt, teres, concaua, ſerrata, ſed exterius limata, & aſpera, quæ perpetuò operando ob eius formam ampliando procedit, unde nec mergi, nec membranas violare poteſt, & dum, aut vna, aut ambabus manibus auoluitur, omnes oſsis terebrati ſatagias, ac aſperitates delet, & adæquat: formatur Modiolus aſper hoc modo.

Vt pariter æquentur oſsis terebrati aſperitates, ac circuli parietes lenes fiant, quædam parantur inſtrumenta ſine cannulo, & ſerra, ſed plana, oualia, & aſpera; quorum infima pars lentis formam præ ſe fert, quæ non multum differt a modioli latitudine, & membranam ab omni noxa tuetur; & quia eorum operatio eſt ęquare, Aequatores uocantur.

In quodam antiquo Albucaſis codice vidiſſe recordamur, nonnulla inſtrumenta ad cranij oſſa depreſſa eleuanda, quæ eo quia magno ſunt artificio conſtructa, delinea-

delineare ſtatuimus:eſſet quippe longiſsimus ſermo,ſi quis ſingulatim eorum fabricæ rationem narrare decreuiſſet ; quare ſat ſit vt videamus eorum imagines, ac de eorum operatione iudicium faciamus.

De terebris modiolis,& ſimilibus inſtrumentis hucuſque enarrauimus in caluariæ perforatione,leui,quieta,ac opportuna;nunc reſtat vt nonnulla de his,quę valenter operantur, delineemus, de quibus nullam adhuc mentionem apud antiquos reperire potuimus. Cogitur interdum chirurgus oſsis partem aliquam diſrumpere,arripere,ſecare,aut comminuere,vt meningæ à noxa liberentur.præſertim ſi oſsis partes diſſectæ fuerint,nec digitis,aut alio inſtrumento dimoueri poſſint.vt in ea fractura quę thlaſma aut eggiſſoma vocatur,fieri ſolet.Horum munus eſt rodendo plerunque duri oſsis partes abſumere,aut os diuidere, ac ipſum ad faciliorem extractionem parare;fracturæ orificium hoc modo latius efficitur, vnde poſtea humiditates commodè euacuantur:ab eorum forma nomina propria ſortiuntur.ab aliquibus ſcalpra exciſoria oppoſita vocantur, communiter forpices, & vulgo Mordenti nuncupantur, ſemper apud expertos Chirurgos parata reperiuntur , & continuò vſui ſeruantur. hic inferius eorum varię effigies videri poſſunt.

FORPEX EXCISORIA RECTA.

FORCEPS EXCISORIA OPPOSITA.

MORDENS.

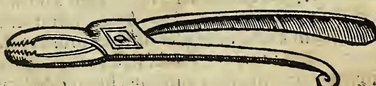

BOSTON MEDICAL
MAY 7 1904
LIBRARY

OSSIFRANGENS MAGNVM.

OSSIFRANGENS PARVVM.

ATTRACTOR.

MVLTA alia de inſtrumentis ad caluarię perforationem opportunis,in mediũ 10
adduci poſſent:ſed nè operatores tędio afficiantur, ſilentio prętereunda exiſtima uimus;ac horum prędictorum ſingulum quomodo in vſum veniat,exponere tempeſtiuum eſſe iudicamus.

DE RATIONE OPERANDI IN CALuariæ fractæ curatione. Cap. XIII.

CVM fractæ caluariæ curationẽ inſtrumentis aggredi ſtatuerimus, hæc primò ſupponi debent, virtus nimirum ægrotantis, quæ [a] omnium opifex eſt; ſi enim imbecilla fuerit, uel ob nimiam ſanguinis effuſionem, aut nobilium partium noxam, aut prauorum accidentium copiam, vel vulneris, aut fracturæ magnitudinẽ, ancipitem medicum in opere reddere ſolet, adeò vt quandoque ab eo abſtinere decernat. nam dictum eſt ab Hippocrate, [b] vbi eſt indigentia laborandum non eſt; ſecundò ſymptomatũ natura, quæ ſi adeo valida fuerint, quòd mortem neceſſariò præſagiant, ex toto, ne mali medici nomen ſubeatur, &, vt uulgarium calumniæ euitentur, ob omni opere abſtinere congruum eſt; ob id dicebat Celſus, [c] prudentis hominis eſt, primum eum, qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem eius vt occiſi, quem ſors ipſius peremit; veruntamen ex prudentis artificis opere, aliqui præter omnem ſpem, & ſi ſæua apparuerint accidentia, conualuere, florente nempe ætate, ac virtutis robore, necnon corporis optima temperie, ac animi conſtantia. hæc enim omnia perpetuò ſpem aliquam promittunt. horum autem, ſi tanquàm deplorati primis diebus ſuſcipiantur, curationem tentare perhumanum eſt, forma denique, & fracturæ magnitudine, ac ſede affecta ſedulò perſpecta, à quibus curandi rationales indicationes omniũ operationum ſumuntur. Et primò undequaque detonſis capillis, digito, qui verus iudex eſt, aut ſpecillo, fracturæ natura inquiratur. indè pericranion commodè à craneo dimoueatur, ne operi impedimento ſit; quinimmo ſi decet, & vulnus in cute amplum reddatur, vel ad eius rectitudinem, vel orthogonaliter abſque nimio ſedis uulneratæ detrimento; quod opus Chirurgum ingenio præditum, & expertũ expoſtulat. poſtmodum, extranea, ſi quæ ſunt, confeſtim, & in prima cura auferantur, ne ægrum in grauiora pericula inducant, ea præſertim, quę ſine iactura, & magno periculo auferri poſſunt. & ſi ſanguinis nõ leuis aliquis fluxus appareat, quo patientis vires deſtituantur, hunc ſiſtere aut appoſito digito, aut xylo aduſto, aut oui albumine contuſo, aut aliquo puluere huic operi accommodato laborãdum eſt; quanuis veteres [d] aut pannis ſiccis, aut ſpongiis oxycrato, ſiue poſca infuſis, ſanguinem ſiſtebant; nos eam methodum non approbamus, ſed potius vſum filorum, aut ſpongiarum in uino nigro auſtero, quanuis nec hæc, quia tuta non eſt, cõtinuo uſui ſeruetur; qualecunque igitur adhibitum fuerit præſidium, ac obiectis linamentis occupatus ſanguis, caput altius eleuandum eſt, ac opportunis faſciis auoluendum; poſtea molli culcitra, ac obſcuro thalamo patiẽs locetur, ac ibi quieſcat. In ſecundis uiſitationibus, ſi ratio admittit, nulla obſtante cauſa, ſanguis præmiſſo clyſtere mittatur; & ſi aliqua plethora apparuerit, a mediana, aut à capitali vena ſitus oppoſiti in ea quantitate, quam uirtus, ætas, ſexus, habitudo, & tempus anni expoſcit: at ſi adhuc aliqua cacochymia aderit, ſuperfluus ille humor conuenienti pharmaco purgetur; quod eſt præceptum Hippocratis [e] & Galeni [f] ſub his verbis, Purgatio uentris deorſum plurimis ulceribus cõfert, & in uulneribus, quæ ſunt in capite, & in uentre, & in articulis, tenui uictu regatur, fluxiones ad lõgiora diuertantur, ac urgentes humores ſerapiis ac decoctis quieti detineantur. Sed quia ſuperius multa de his diximus, hęc ſatis: iam tranſeundum eſt ad Chirurgiam, quæ a læſionum forma indicationes ſumit; talis quidem fractæ caluariæ ſex modis occurrere ſolet, & eorum quilibet ſingularem operandi modum tum manibus, tum inſtrumentis requirit; & a ſimpliciori inchoando, quæ ſciſſura nuncupatur, dùm in oſſe ſolum, lædentis inſtrumenti impreſſio ſiue ſedes dignoſcitur, quæ

a ¶Hipp. lib. de art. m. cap. 87. Auic. 1. 1. trac. 2. cap. 8.

b ¶2. Apho. 16.

c ¶Lib. 5. c. 26.

d ¶Celſ. li. 8. c. 4. Paul. li. 6. ca. 90. Auic. cap. de frac. cra.

e ¶Lib. de Vlceribus.

f ¶4. meth. c. 6

ſiue capillaris,ſiue rimularis nuncupetur quandam ſecum dubitationem adducit; quare rationalis medicus,aut ſcalpro , aut cycliſco vna tantùm operatione totam ſciſſuram delere tenetur,vt ſuperius capite x.diffuſius explicatũ eſt, cumque hoc opus præſtare intendit uel ſcalpris radere , uel terebris perforare patientis aures goſſipio aut lana in formam claui parata ac roſaceo oleo tepido,madefacta, obturandæ ſunt,manibusque miniſtri auxilium ferentis, premendæ , quo & firmius caput quieſcat,& ne etiam ſtrepitu horreat: Secunda huius fracturæ ſpecies , aut forma,ea eſt,quæ ad diploidem uſque terminatur, & diligentiorem requirit operationem, cui liquoris nigri vſus ſatis accommodatus eſt , qui qualisnã ſpecie ſit, & quanta magnitudine apertisſimè oſtendet : excauare ſic oportet donec nigredinis ueſtigium apparuerit.igitur inducendum eſt ſuper os aliquod medicamentum nigrum,quod dilutum ſit,poſtridie purgata plaga os radere. quod ſi integrũ non fuerit,ſed fiſſum, aut colliſum,reliquum quod raſum erit, album inuenietur. fiſſum uero,quum medicamentum combiberit , in alio oſſe quod album erit , nigrum conſpicietur: in operatione uerò fouenda muniẽdaque ſunt uulneris labra linteolis oleo roſato tepido imbibitis,ne cruda fiant , & areſcant , noſtrates uerò dimiſſo atramento tutò operantur,præterquàm in cacumine,ubi terebri,aut modioli opus non admittitur,ibi nanque maxima cerebri quantitas ſubeſt , & oſſa tenuisſima ſunt: pariter ubi ſagittalis ſutura una cum coronali unitur cauti in cauteriorum adminiſtratione,& terebratione eſſe debemus: nam ibi dura meninx , uti in ſuturis,ab oſſe difficulter abſcedit,& non inſigniter ab externa caluariæ ſuperficie remouetur:porrò ſi rima ad meningas occultè deſcenderit,excauetur os,dõnec dura ipſa membrana patuerit.prçceptum eſt Hippocratis ſub his uerbis , hãc ſciſſuram conſpectam totam ſecundum profunditatem radere oportet:nam ſciſſura,quę raſorio ſcalpro deleta eſt,minus uerenda eſt,& minus negotii exhibet:nõ propter hoc conducit illicò membranam ob oſſe denudare,ne frigeſcat:fricando cauere oportet ne multum procedatur,& membrana noxam percipiat . Sint igitur apud medicum chirurgum miniſtri experti,lumen opportunum , aer calidus, medicamenta parata,& inſtrumentorum uarietas: Nos uerò ſola hac operandi ratione ſępè in uulneribus ſimilibus ęgros iuuimus.

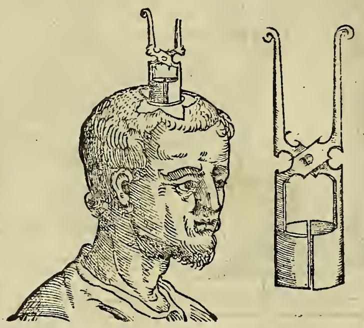
Tertia

Tertia fractura illa eſt,quę manifeſtè ad intima caluarię deſcẽdere uidetur, contuſa nimirum,a ſuſpicione & timore nõ aliena,cum anfractus, & uias ſatis amplas contineat:ob id ſi malorum accidẽtium timor adeſt,oſſe ualdè duro exiſtente,terebro uti neceſſe eſt.nam minus patientem infeſtat, breuiſſimoque tempore operatur.uerùm,quia antiquorum terebra ſuſpicione non uacãt,iam ſunt reprobata,ſed ex modiolis uno utimur, cuius operationes nũc deſcribere intendimus. Collocato igitur ægroto, aut prout ſedes vulnerata, ac læſionis forma requirit, recumbente,auribusque lana,aut xylo obturatis, ne a Modioli ſtrepitu lædatur, ac vinculis,quibus caput auolutum erat,ſolutis,& linamentis omnibus exemptis, ac goſſipio,ſiue xylo, vino nigro imbuto deterſis ſordibus, iubendum eſt vt experti miniſtri caput immobile conſeruent:& ſi apud Paulum, & Auicennam legitur,fac vt duo miniſtri quatuor angulos attollant, eos nempè, quos arte parauit medicus in cruciali dilatatione,quod opus poſſe fieri negamus;ſed præcepto Hippocratis labia vulneris linteolis roſaceo tepido madefactis,ne frigeſcant,& incrudentur,aut ferro lædantur,cooperiantur,inde opus Modiolo ; per cuius medium aculeus tranſit,inchoare oportet leuiter imprimendo,donec æqualiter in circulo auoluatur;tunc aculeus extrahatur,& Modiolus per ſe agat. eſtque quidam premendi modus,vt os foretur,& Modiolus circumagatur, quia ſi leuiter imprimitur parum proficit;ſi grauiter non mouetur.nec alienum eſt interdum Modiolum roſaceo immergere,quo magis lubrico voluatur,& non aqua, vt antiquorũ mos erat,aut roſaceum terebrato oſſi inſtillare,ne caleſcat,& inde inſtrumentum calefaciat:porrò id paucum ſit.nam ſecus ferramenti aciem hebetat. At,cùm os dimi-

dium

dium perforatum fuerit,maiori cura agendum eſt, & lentius inſtrumentum auoluendum,ac ſæpius attollendum,& foraminis altitudo conſideranda,ne Modioli mucrone aut ſerra membrana lædatur.igitur exempto ſæpè Modiolo, iam admoto ſpecillo ſpeculari non inconuenit, quare terebrantem oportet vbi iam valdè parum abeſt,vt os perforatum ſit,& iam mouetur,ab opere deſiſtere, ac ſinere vt os ſua ſponte diſcedat;nā tunc nihil mali accidere poteſt. ſiquidem non conducit membranam ab oſſe ſtatim denudatā eſſe,ne frigeſcat, aut male afficiatur: quod innuit Paulus,& Auicenna ſub his verbis,Frequenter cerebrum,ac eius membranæ poſt chirurgiam inflammationes patiuntur: ſed quia tardè terebratum os ex ſe exire poſſet,perforata caluaria cautè, ac æqualiter debet attolli, ne meninga violetur; ob id ad hoc cannulata illa noſtræ inuentionis tenacula opportuna eſſe creditur.

MVLTA ab experto chirurgo in his operationibus conſideranda veniunt;præſertim locus affectus.nam dicebat Galenus,Cogitaui accidere poſſe, vt ſi a latere magnum fieret in caluariæ foramen,promineret fortasſis hac parte cerebrum. eſt porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum,horumque non leuis momenti,quidam exortus, cum in ſupernis capitis partibus ne minimus quidem vſquàm oriatur neruus.his ergo admoniti,ab eximendo oſſe, quod in latere capitis eſt,abſtinere debemus,nec temporis os tangere Galenus auſus eſt. ſuturæ pariter terebrandæ non ſunt.ſiquidem per eas dura meninga pericranio alligatur, atos,quod ex ſui natura intro ceſſit,parum perforatione opus habet, & quæ maximè intrò ceſſerunt,& maximè fracta ſunt,neque diſſectio magna,nec quæ in debiliori ſede occurrit,perforatione indigent: ſed quoniam quandoque caluariæ fractura,aut colliſio ita ingens eſt,vt totum quod perforationi ſubiici debet, Terebro amplecti minimè poteſt,idcirco perueſtigandum eſt qua induſtria tutò totū id auferri poſſit.nam & ſi a lēticulato ſcalpro adacto malleolo id fieri poſſit,horridus tamen quidam modus eſt,ac in opere tardus:ob id nos infirmo,& ſtabili oſſe multiplici Modiolorum perforatione rem,vt opus requirit,peragimus;tuncve cuſpides,ſiuè angulos,qui inter circulos remanent,clypeato, aut lenticulato ſcalpro,phacotum græci vocant,obtundimus. Si verò os amplum fuerit, & fractura ingens nullo adhibito terebro,ſed ſcalpris aduncis, aut rectis, ac ſerra præcipuè id totum auferimus. nam ſulci ſcalpris parantur; reſiduum verò ſerra tollitur. & ſic quod decet ſecamus;ſola etiam ſerræ opera interdum id agimus. Terebrationum prædictarum imagines hic,vt noſcantur,ſubiecimus.

QVARTA fracturarum ſpecies ea eſt, in qua manifeſta oſsis depresſio apparet, & tunc an os depreſſum vbique ſeparetur, inquirere oportet: tunc denique, ſi expedit, digitis tantum eradicetur: ſin minus, volſella, aut tenaculis, aut prædictis forpicibus. Secus verò ſi alicui parti adhæſerit, & alibi depreſſum, fractum, aut diuiſum apparuerit. Siquidem illicò decet eo vti inſtrumento, quod eleuatorium vocant, eius vnam extremitatem ſub decliuiori oſsis depresſi parte intromittendo, præſertim vbi latior fractura videbitur, ſuper oppoſitam verò æqualiter, ac leuiter comprimēdo pars inclinata ac depreſſa ad ſedem ſuam naturalem attollitur, aut ex toto aufertur, & ſic ſubcingens membrana ab omni noxa liberabitur.

OCCVRRIT multoties, & ſi ingens fuerit depresſio, quòd nullibi os ſeparetur, nec aliqua fractura videatur, ſæua tamen accidentia patientem infeſtant; quare opus eſt anguſto Modiolo in ima parte orificiū parare, ut ab oppoſita Vectis cauda. os depreſſum attollatur. verùm expedit de ſano oſſe parumper abſumere, vt commodius Vectis firmari posſit. nam oſſa depreſſa terebrationes nō expoſcunt. dictum eſt enim ab Hippocrate, quæcunque oſſa intro contuſa cedunt, ex ſua ipſorum natura rupta, aut etiam diſſecta valde ampla, talia minus periculoſa ſunt, vbi membrana ſana fuerit: & quæ pluribus fiſſuris, aut amplioribus intrò rupta ſūt, adhuc minus periculoſa ſunt, & ad detractionem faciliora fiunt, & nullum ex talibus perforare oportet; verumtamen & in his, ſymptomatibus apparentibus aliquam partem terebrare expedit, vt membrana à nocumentis liberetur, ac immunis reddatur. Solent nimirum poſt terebrationes osſis fruſtulę quædam remanere, a quibus praua oriūtur ſymptomata: quare os totum dubitatum euellere opus eſt, inde circunferētes parietes Aequatore lenire, ac ab omni ſquurila denudare, aut Phacoto, ſiue Lenticulato orificia omnia æqualia reddere: in pueris verò depresſiones ſolæ cute integra remanente, ceratis aliquibus, aut emplaſtris, abſque vlla manuum operatione ſanari ſolent.

QVIN-

Qvinta fractura,quæ ſimpliciter fractura uocitatur, dum oſſa in plures partes diſſecta videntur, diligentem operatorem requirit. nam omne quod ſeparatum eſt,eget ablatione,quod adhuc reſidet accurata diuiſione, & tunc lenticulatum inſtrumentum opportunum iudicatur.nam præter alia, membranam ab oſſibus,quæ vehementer ſunt afflicta,tutò recedit, adeò vt ex hac operatione nullus ſit metus,vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatuerimus,ac malleolo feriemus,caluariam commodè ab oſſibus fractis ſeparabimus.ſic enim omnia eueniunt quæ requiruntur. maximè tamen hunc modum in vehementisſimis fracturis laudamus.quare nec qui minus cum periculo,nec qui celerius perficiatur ſeparandi modus inueniri poteſt.

Inter has caluariæ fracturas nonnullæ a Meningophylace, ideſt inſtrumento membranæ cuſtode,auxilium petunt,veluti ea quæ a Græcis engiſſomata, & camaromata dicuntur,præſertim vbi aliquod cōueniens orificium aderit, per quod id inſtrumentum locari posſit;quod verò reſidet Phacoto adacto malleolo diuellatur.nam tunc membrana interior,ne ſi dormitans quidem quis agat, uulnerari poteſt. Attamen huius ætatis Chirurgi hunc operandi modum non approbant, ſed eum,qui à forficibus Mordentibus,& Serpentinis reſultat ; & nos cum ipſis eiuſ-

eiuſdem ſumus opinion[illegible],quia abſque vlla capitis cõmmotione citò, ac tutò operatur, nec opus eſt [illegible]olo, aut Meningophyloce, ac perpetuò quid operator agat conſiderare, ac inſpicere poteſt, unde errorem committere non poteſt.

Sexta fractura omni timore, ac ſuſpicione plena eſt potiſſimum, quę ab anguſto, & acuto telo imprimitur, & perforatio vocatur. ſiquidem incognita eius perforatione ob anguſtiam, a qua cerebri nobiliores partes afficiuntur, praua reſultant accidentia, quòd dum aduenit, ſi quid extranei aderit veluti ſagitta, aut pugio, ſtatim extrahatur, iis ſeruatis, quæ à nobis dicenda ſunt de extractione ſagittarum: verùm ſi decet, vt commodius medicamenta applicentur, lato modiolo os circa anguſtam fracturã perforetur; porrò in ſimilibus læſionibus magis, quàm in alijs opus Modioli approbatur.

Datur & altera fractura, quæ oppoſitionis fractura nuncupatur, dùm percuſſa vna parte, aut illi oppoſita, aut alia magis propinqua frangitur. nam euenire ſolet, quod pluries compertum eſt, vt altera parte fuerit ictus, & os altera ſit fiſſum, & vulneris genus miſerrimum ſit, ſi ignorant medicus qua capitis parte operationem moliri poſſit.

In

In pueris ab alto cadentibus, aut alio modo perc[...]uaria abſque vlla fractura comprimi ſolet, vt vaſculis ſtanneis, aut plumbe[...]cuſſis euenire contingit, & more Hippocratis, os tantùm colliditur. tunc verò nullum opus requiritur, niſi deraſis capillis aliquod ceratum, aut emplaſtrum adhibere. nam oſſa mollia, ac tenella in ſedem propriam facillimè his medijs reducuntur, ita ut natura agente ſanitati reſtituantur: & ut ea noteſcant medicamenta, quæ ad oſſa colliſa eleuanda probantur, præſertim puerorum, hæc pauca annotauimus.

CLYPEI AD MOLLIA OSSA COLLISA ELEVANDA.

RECIPE Terebinthinæ claræ partes duas, ceræ citrinæ partem vnam, reſinæ pineæ partem mediam; liqueſcant omnia ſimul, inde manibus aceto madefactis, diu malaxentur, ac in eo per diem marceſcant, & Recip. ſucci Betonicę partes duas, Verbenæ partem vnam, lactis mulieris quod ſufficit; & ſecundum artem fiat ceratum, quod affectæ parti applicatum diu conſeruetur.

Ex Berengario.

Recip. ceræ recentis, olei maſticini an. unc. ij. pulueris Marcheſitæ unc. s. pumicis drag. iij. abſynthij, cimini, ſulphuris an. drag. ij. baurach drag. j. furfuris triticei pugillum j. vini optimi drag. iiij. miſce, & fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Ex Rapaligena.

Recip. Reſinę pini, cerę citrinæ an. unc. iiij. terebinthinæ clarę, gummi elemi an. unc. iij. olei roſati unc. ij. ammoniaci unc. j. s. farinę fuliginis unc. j. vini nigri optimi pro emplaſtro, & vtere.

Ex Conciliatore.

Varia medicamenta cephalica huic operi accommodata in fine huius libri deſcribemus, nempè illud Diabotaron, aut Sacrum Galeni, aut de Centaurea Guidonis, aut de gummi elemi Cõciliatoris, quæ valenter in his affectibus operantur. igitur pro nunc hæc ſatis. ſed caluariæ fractę hiſtoriam continuando de medicinis poſt operationes opportunis aliqua dicamus; poſtmodum quibus medijs accidentia, quę his lęſionibus ſupernaſcuntur, remoueri poſſint, explicabimus.

DE MEDICAMENTIS POST OPERAtiones opportunis. Cap. XIIII.

SI perforata caluaria ſanguis plurimus emanat, ſiſtatur, aut appoſito digito, aut xylo aduſto, aut filamentis aridis, aut oui albore cõtuſo, & ex his vulnere repleto ſplenijs uino & pauco aceto imbutis cooperiatur: at ſi id quod ſperatur non euenerit, illo mirabili puluere repleatur, de quo diximus ad mentem medicorum [a] de præſidijs ad ſanguinis fluorem opportunis; illud nempè eſt, quo ad ſanguinem a pelliculis cerebri fluentem, tutiſſimè vtimur, paratur ſic. Thuris pars vna, aloes partis unius ſemis, miſcetur, mox cum tempus inſtat, quo uti debeat, tantum huius cum oui candido ſubigitur, quãtum mellis craſſitudinem reddat; hoc dehinc leporis molliſſimo pilo excipitur, & demum tum uaſi ipſi, tum vulneri toti, liberaliter imponitur: alligandum autem id forinſecus eſt faſcia ex tenui linteo, cuius primi quattuor, quinqueve amplexus ipſi profluenti vaſi injicientur; abhinc vaſis radicem uerſus ducentur diligentia adhibita, ne cerebri membrana grauetur, & ſi Hippocratis, ac Celſi mens erat, membranam acri aceto inſpergere, ut ſiue aliquid ſanguinis ex ea profluxerit, cohibeatur; ſiue intus concretus cruor remaneat diſſipetur; vſui tamen non ſeruatur, nec a Galeno [b] commendatur. quidam vulnus pura aqua abſtergi iubent, quæ [c] ob eius naturam in paſſionibus cerebri reprobatur. His peractis, ac victus regimine inſtituto, & corpore euacuato

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 4. & lib. de Cur. p ſang. miſſ. Paul. lib. 4. cap. 53. Auic. c. de frac. cra.

b ¶ 2. de comp. med ſecundum loc. ubi de cura ſodæ à percuſſ.

c ¶ Hipp. 3. de reg. acu. 41. & 5 Apho. 17. & 18.

cuato quærendum eſt, qualis medicamenti topici natura & compoſitio magis probetur, qua uulnus regere teneamur, & quæ propriè conueniant mẽbranæ præſidia, oſſe detracto, ſiquidem in hoc Hippocrates ſatis obſcurus videatur. Galenum tamen duos curandi modos tradidiſſe legitur inter ſe ferè contrarios. quorum alter mitis eſt & anodinus, qui nunc verè frequenti eſt vſu. alter maximè ſiccus, quo Meges Sidonius, ac ſenex ille Eudemus Galeni pręceptores valdè in hac medicinæ parte exercitati, vti ſoliti erant; à quibus plures ſeruatos fuiſſe, quàm a lenientibus, ac anodinis teſtatur ipſe Galenus, aſſerens ſe illos vſui habiturum, ſi in Aſia perpetuò permanſiſſet. ſed cum Romæ degeret, ſe Vrbis morem ſecutum eſſe. Sed, vt huius difficultatis veritas eluceſcat, amborum modorum auctoritates, ac rationes in medium afferre expedit, & primò medicamẽta ſicca magis probari videntur, teſte Hippocrate [a] ſub his verbis, ſtatim oſſe perforato, & exſecto, ac a membrana detracto, ipſam puram ac denudatam quàm citiſsimè ſiccam facere oportet, ne vt vbi ad multum tempus humida ſic computreſcat, aut in tumorem attollatur, & correlariè ait, quare cauere oportet in terebelli admotione ne fallaris; igitur operæpretium eſt, vt frequenter cõſideres, ac os cõmoueas, & eijcere coneris; poſtquàm autem abſtuleris reliqua, velut vlceri cõferre viſum eſt, curato: inſuper vulnus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem, neque cataplaſmate integere; porrò commune præceptum eſt indicatione ſumpta a vulnere, quòd exiccatio eſt eius cura; præterea qui [b] de hac intentione dubitarunt, prædictorum ſenum operationes approbant, qui nudatæ membranæ protinus emplaſtrum, quod Iſin vocant, apponebant, & extrinſecus oximel. nec mirum eſt. nam qui auditorius meatus dicitur, non ſolum vſque ad cerebri duram membranam pertinet, ſed etiam neruum contingit, qui in ipſum a cerebro deſcendit. is autem, quanquàm ita poſitus in vicino, tamen vehementiſsima, ſicut dictum prius eſt, medicamenta tolerat. Non ſit igitur mirum, ſi poſt caluariæ perforationes craſſa cerebri membrana, antequàm inſigniter phlegmone occupetur, valentiſsimis gaudeat medicamentis, ceu ſiccam naturaliter ſubſtantiam habens. Hanc methodum apertè omnes approbant medici, cùm in vniuerſa curatione perpetuò arida cephalica vulneri inſpergunt. Rationes pro hac parte magis apparentes quatuor eſſe videntur, quarum prima hæc eſt, vlcera [c] quatenus ulcera exiccatione curantur, & omnia [d] anodina humida ſunt, quæ qualitas eſt putredinis mater, ergo conuenire non poſſunt. Secunda, [e] vulnera omnia à duplici humiditate perpetuò alterãtur, nempe craſſa, quæ ſordes vocatur, & tenui, quę ichor dicitur, & qualitates omnes [f] a ſimilibus alterantur; ergo humida medicamenta, quia ſolutiones continui alterare poſſunt, reprobantur. & ob id dicebat Galenus, quare nec tempus vllum erit, in quo non vtrunque medicamentorum genus vlcera deſiderabunt, vtique & quod ſiccet, & quod expurget: Tertia ſi aliquod humidum medicamentum opportunum foret, illud nempe eſſet oleum roſaceum. conſequens eſt falſum. probatur, [g] oleum detectis neruis inimicatur, & meninx ſubcingens neruea, & detecta eſt, ergo: Quarta frigidum [h] nocet neruis, & cerebro, & roſaceum frigidum eſt; ergo cerebro, & meningis aduerſatur: Prædictis his rationibus reſpondebimus, ſed prius videre expedit, an aduerſa methodus magis approbata fuerit, & quòd caluaria perforata anodina & lenientia ſint magis opportuna; & de hoc dicebat Hippocrates, [i] ſi quidem os fractum fuerit, ac contritum periculo vacat, & medicamentis humectantibus curare oportet; ſi verò rumpatur, & ſciſſura fiat, periculoſum eſt. Galenus etiam, dum Romę eſſet, hanc curandi rationem ſecutus eſt. nam præter Eudemum, alium quempiam ſiccis medicamentis fuiſſe vſum non vidit, nec ipſe vti auſus eſt. verum ſi in Aſia permanſiſſet, aggreſſus fuiſſet aliquando ipſe quoque eiuſmodi curationis rationẽ; ſecus uerò Romæ. ob id dicebat ipſe, [k] ego uerò ſexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquam ab vſu roſacei citra columbæ

a ¶Lib. de Cal. curat.

b ¶Gal. 6. meth. cap. 6. Auic. 1.3. trac. 3. c. 14.

c ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5.

d ¶Auic. 3.4. c.3.

e ¶Gal. 3. meth. cap. 3.

f ¶Gal. lib. art. p.m. cap. 89.

g ¶Gal. 6. meth. ca. 4. & 3. Katageni. Auic. c. de cura. uuln.

h ¶Hipp. 3. reg. ac. 41. & 5. Aph. 18.

i ¶Lib. de loc. in homine. ubi de capitis frac.

K ¶10. de ſ.m. c.2. ubi de ſan. columb.

ſanguinem offenſos:atque melius inuenire nihil potes,quàm oſſe perforato vt ro ſacco optimo vtaris. Antiquorum mos erat,detracto oſſe,vt dolores demulcerētur,illicò columbæ ſanguinem ſuper membranam calidum inſtillare, quod mirificè [a] etiam facit ad meningarum ſanguinis fluorem.Hac igitur ratione dicebat Galenus [b] ſi roſaceum ipſi craſſæ membranę nudæ admoueatur,vt in iis,quibus aliquid ex oſſe capitis excinditur accidit, ſolum ipſum applicamus modicè calidum;hanc ſecutus opinionem Aetius [c] ait columbinum ſanguinem ſolēt hi, qui oſſa capitis fracta perforant,craſſæ membranæ infundere;quòd ſi columbinus nō adſit, palumbi, aut turturis ſanguine vti licebit;ego verò ſexcentos vidi oſſibus capitis perforatos,& nihil læſos,ex roſacei vſu citra ſanguinem columbinum.Paulus pariter ab hac methodo non deuians inquit, [d] Poſt chirurgiā panniculo ſimplici lineo vulneri æquali,roſaceo madenti,cerebri membranam operimus, exiguamque lanæ partem ſimiliter roſaceo imbutam prædicto panniculo imponemus,deinde linamentum implicitum duplex,in æneleo,aut ipſo roſaceo imbutū, toti vulneri circumponemus,diligentia adhibita ne cerebri membrana grauetur. poſtea latiore vtemur ligamento neque hoc aſtringente,verum vt linamenta ſolum retineat.Eandemmet ſententiam ſcripſit Auicenna, [e] & qui eū ſecuti ſunt, & longiſſimo experimento hæc veritas comprobatur, ob id quia poſt operationes medicamentum non datur,quod magis propria qualitate, ac potētia,mediet membro cōſimili, aut quoquo modo alterato,eius naturalem complexionem ac innatum calorem corroborando,fluxionibus inhibendo, intemperies quæ noxā præſtant, remouendo, cauſis dolores imprimentibus reſiſtendo, ac coniunctam quamlibet cauſam diſcutiendo,quàm oleum roſaceum bonum. Rationes etiam quàm plurimæ reperiuntur,probantes nimirum hanc medendi rationem tutam, commodam,& ad medicorum mentem exiſtere,& prima hæc eſt [f] in cura caluariæ fractæ vnaquæque indicatio in prohibitione inflammationum dirigitur,cuius primus terminus eſt, ſeptima aut nona dies:& nil [g] magis eas inducit, quàm dolor.nam quod dolet plus aliquid affluere facit,atque etiam ſi quod affluit,pro iuſto naturæ modo ſe habeat.attamen vires ipſæ partium, quæ tum propter dolorem,tum etiam ex vulnere ſunt imbecillæ, ne quod iuſtum eſt ferent, ſed veluti ab iniuſto grauabuntur,& tumebunt,iccircò perpetuo cauſis dolorum incumbendum eſt,nempe medicamentis mollientibus,& anodinis.Secunda hæc eſt,vulnus [h] incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet,incrudeſcit verò ſiccis adhibitis ſuffragiis.nam dictum eſt, vulnera laxa bona, cruda uerò mala; ergo non ſemper in vulnerum initio,nec ſtatim poſt chirurgiam arida cephalica ſunt opportuna;nempe dictum eſt multotiens poſt operationes cum ferro meningæ,aut cerebrum inflammatione tentantur; ergo quæ dolores leniunt medicamenta, & fluxionibus inhibent magis probantur,ſed nō longo tempore.nam putredinis ſuſpicio aliqua aderit,eoque magis indicatio talis opportuna fuerit,ſi dolor,aut inflammationis initium apparuerit;quod verendum eſt,indicatione ſumpta a natura, & nobilitate ſedis affectæ,præſertim in cacochymia, aut corpore nimia putredine ſcatente. adhuc vulnera ſanari nequeunt,niſi quietis ſymptomatibus,& in capite vulnerato quieſcunt rhodino adhibito.ſiquidem [i] roſaceum vtpotè, cuius natura olei, roſæque in medio eſt,in inflammationum augumentis optimum remedium eſt,in eo [k] tamen fortis non reperitur frigiditas,ſed ſatis temperata complexio:comprehenſum eſt,a me, ſubinde dicebat Galenus, [l] roſaceum illud eſſe optimum, quod ex oleo claro,crudo,aut maturo conficitur: quippe bifariam ipſum nominant,ſine ſale abſque odoramentis pręparatum,roſis nempe Zebedenis plurimis intinctis: eſto autem roſaceum non uetus,ſed illo anno paratum,aut Vere,aut ineunte æſtate.Sic enim rationibus,quæ huic methodo aduerſantur, reſpondebimus,& ad primam dicimus,verum eſſe; quòd vulnerum cura ſit exiccatio, ſed vt vulnera ſunt, & ſimplicia. ſecus verò de caluariæ fracturis creditur, quæ ſemper

morbi

- a ¶Dioſc. li. 2. cap.de ſang.
- b ¶2. de comp. m. ſecundū loc. ubi de plaga ca. à percuſſ.
- c ¶Lib. 2. c. 85.
- d ¶Lib. 6. c. 90.
- e ¶c. 4. cap. de fract. cran. Raſis. 15. cont. c. 3. Zoar. 1. Theiſir. trac. 2. c. 1. Serap. 1. breui. c. de ſoda. Albuc. li. 3. c. 3.
- f ¶Hipp. lib. de Cal. curat. Gal. 3. meth. cap. 4.
- g ¶Gal. 3. meth. c. 4. & 13. meth. cap. 2.
- h Hipp. lib de Cal. cur. in principio.
- i ¶Gal. 3. de ſ. m. cap. 16.
- K ¶Gal. 2. de ſ. m. cap. 1.
- l ¶2. de comp. m. ſecundū loc. ubi de capitis dol. ex perfrictione.

morbi compoſiti ſunt, magis poſt chirurgiam, quæ alicuius ſymptomatis occaſione adhibita fuerit,nec putredo expectanda eſt,ſi bis quotidie purgabitur vulnus.Ad ſecundam reſpondemus,cum ſymptomatum tempus præterierit, quæ ratione vulneris vſque ad decimam quartam diem timenda ſunt, ad exiccantia deuenire oportet,vt vnaquæque ſuperflua humiditas exiccetur; quæ non niſi tēporis longitudine producitur, & in vulneribus concauis, [a] dum noua producitur caro;quod affirmauit Galenus [b] dicens, Neceſſe igitur eſt nobis primum fractu ræ aliquid nudare,quo videlicet detergere, & abluere ſaniem a mēbrana liceat. poſtea verò cum phlegmonum tempus præterierit,omniaque ſicca ad vnguē fuerint,carnem producere,& cicatrice locum includere. Ad tertiam dicimus quod oleorum quatuor genera reperiuntur,vnum quod ex puris oliuis maturis, aut viridibus,exprimitur. & hoc abſolute oleum uocatur. alterum quòd ex ſeminibus oleagineis extrahitur. Tertium quod vi ignis deſtillatur. quartum quod ex oleo cui aut folia,aut radices aut flores aut animalium partes, ſunt incoctæ, & quod de primo intelligunt medici, cum dicunt, oleum vulneribus neruoſis aduerſari, præterea dicimus non habere præ manibus diſſectum,aut punctum neruum, vbi olea,& humida reprobātur,ſed membranam detectam, & ſymptomatum cuſtodiam,quæ frequenter in his affectibus ſubnaſcuntur.Ad quartam reſponſum dedit Galenus,probans in roſaceo temperiem reperiri, nec in eo eam adeſſe frigiditatem,quæ meningis,aut cerebro noxam præſtare poſſit,idque minus.nā ſemper ſuper eas,actu calidum adhibetur.ſic itaque huic parti finem imponentes, dicimus patefactam cerebri membranam non modo dolore,aut inflammatione vrgente,illicò lenientibus mederi debere. nam Galenus detracto oſſe tepidam roſam imponebat, quod ſeruari iuſtum eſt a principio vſque ad ſymptomatum ſecuritatem,inde vſque ad finem exiccantibus perſeueretur,quæ ob hoc cephalica vocantur:at ſi ab initio aut dolor,aut inflammatio oriatur, eamet adhibeatur cū ratio,donec vulnus purum reſtituatur: ſic enim noſtrates chirurgi inter initia perpetuò ad roſaceum maturum nullo apparente ſymptomate confugiunt. ſecus verò ad crudum quod omotribes,& omphacinum græci vocant,inde ad ea medicamenta,quæ cruentis vulneribus opitulantur,deueniunt.Solet nimirum in pleriſque harum fracturarum etiam contracta cicatrice ea oſſis ſuperficies,quæ ab extrinſeco aere fuerit circundata,aut ab oleis,pulueribus,& vnguentis alterata,aut ab inſtrumento cædente aliquo modo contuſa,ab innato calore deſtitui, & proprio humido, ac elementari priuari & mori,ſiquidem dictum eſt ab Ariſtotele [c] oſſa ſuis ſpoliata membranis ſiderantur. & Galenus [d] dicebat, vlcera omnia exiccari oportet,præcipuè in quibus patitur os, vt abſcedat pars eius quæ vitiata eſt.ob id exeūt partes eius ſuperficiales, & dum talis expectatur deſquammatio, integrè vulnus claudi non debet,nec caro illa, quæ mollis eſt exiccari exoptat nam ſi natura ſquammam oſſis emittere tētauerit,caro ibi mollis apparebit,& ſtatim exempta ſquamma pars ſiccatur.& ſolidior facta,cicatrice obducitur. Indicia vero oſſis abſceſſuri,ſunt color eius alteratus,pus ſubtile,& copioſum magis, quàm pro ratione vulneris,cuius labra non coeunt nec coaleſcunt. dolor quidē mitis,aut pruritus ex humoris acrimonia ſentitur; [e] quo tēpore abſceſſurus ſit,diſcrimen eſt.nonnulla enim oſſa grandiora,alia exigua ſunt: & quæ in ſummo continentur celerius excidunt, ea fere oſſa celerrime abſcedunt in quibus celerrime pus apparet.& caro mollis increſcit. quod euenire ſolet ſecundum ægri habitudinem,ætatem,exercitium, & viuendi modum.caro enim quæ in vitiata parte ſuccreſcit,plerunque os alteratum attollit: Ambitus ergo totius oſſis,ſi quadraginta diebus abſcedit,optime abſcedet: quum nonnulla ad ſexageſimum vſque & vltra perueniant,rariora quidem oſſa maturius. Firmiora ſerius abſcedunt:Porrò [f] caluariæ os quod longiore ſpatio carnem non recipit, ipſum omni diligentia

a ¶Gal. 3. meth.cap.3.
b ¶10.meth. ca. u.t.
c ¶3.de nat. ani. cap.13.
d ¶ 6. Aphor. com.45.
e ¶Hipp.lib.3 de frac.
f ¶Pau.li. 6.ca. 3.in fine.

leuiter radere oportet,donec ſanguis emanauerit,tunc quippe indicium eſt eam partem viuere,a qua ſtatim caro effloreſcere incipiet.

PRAXIS.

NOS vero in hac curatiua methodo ſic perpetuo agimus indicatione ſumpta a natura vulneris,pręmiſsis vniuerſalibus, ſi mēbrana a telo detecta mollis,mobilis,alba,illæſa & pura apparuerit, aridis cephalicis eam leuiter cooperimus; inde totum vulnus aliquo medicamento ex his, quæ ad capitis fracturas ſunt approbata,replemus,donec plaga ad cicatricem deuenerit;parantur hæc omnia,vt in fine huius libri uidere licèt;nec ab re eſt,quod longo experimēto nouimus in Athletis & exercitatis corporibus, aquæ vitæ addito rhodomelle guttis quatuor,vulneris imum cooperire,& reſiduum pulueribus,aut vnguentis replere,& caleſcat hoc medicamen inter duo vaſa,ne ariditatem acquirat;ponatur igitur in vaſe uitreo, & illud in alio aquæ pleno, qui modus balneum Mariæ vocitatur.nam ſic docet Gal.8.methodi.Quoniā aliter calefacto vitiatur eius facultas.ſi autem membrana ex induſtria fuerit detecta, indicatione ſumpta a ſymptomatibus,quæ,vt dictum eſt,multoties poſt operationem cum ferro occurrerę ſolent,aut ratione agitationis,aut ex acuta quadam oſsis eminentia, aut ex linamentorum grauitate,aut ex multo eſu,aut vini potu, aut alia quadam occaſionę latente,dimiſsis aridis rhodino crudo loto vtimur,quod paratur ex oleo nō maturo,& roſis ad plenum non apertis,a gręcis omotribes & omphacinum dicitur, a latinis rude,crudum, acerbum, album, & ſpanum vocatur a Galeno [a] mirum in modum probatur.nam ſtipticitate corroborat,& temperata frigiditate inflammationes prohibet:optimum in ſanitatis vſu, ait Dioſcorides, [b] ex immaturis oliuis expreſſum oleum eſt;nouum eſſe debet,odoratum, ac guſtui nulla mordacitate præditum,eo nempe in vulnere tepido ſæpe utimur ad ſeptimā vſque medicaturam.inde vulnus ipſum ſpleniis vino nigro,roſis,betonica,& myrtis bullito madefactis ac expresſis cooperimus; aut Hippocratis emplaſtrum ſuperponimus ex hordeacea farina,puluere roſarum,& roſaceo,cui,ſi licebit,aliquid aceti addere expedit:ſanie itaque optima apparente,dum affecta ſedes propriam ſeruauerit ſymmetriam,nec dolore,aut inflammatione affligitur;ſi opus fiet pro debili quadam abſterſione, oleo ipſo crudo aliquantulum rhodomellis addatur. at ſi eius caliditas aut mordacitas veretur,iuleb,aut ſyrupus roſatus probatur,ab aliquibus oleum de uitellis ouorum commēdatur, adhibita diligentia in amplis mēbranarum detectionibus;ne grauentur. hac de re antiqui laminam tenuem argenteam,aut auream ubique perforatam, aut ſiccæ cucurbitæ externam ſuperficiē in maximā tenuitatem redactam ſuperponere auſi erant, ne pariter mēbrana ab extrinſecis comprimeretur; & hinc vulgares pro ablato oſſe cucurbitam applicari affirmant:Vulnus ſemel hyeme,æſtate verò bis curare ſoliti ſumus.In contuſis autem aut laceratis uulneribus opportunum medicamentum oleum roſaceum maturum eſt,recens,clarum,& odoratum.ſiquidem eius temperata caliditate ad cōctionē,ſiue ſaniei productionē multū facit,quæ [c] in ſimilibus accelerari debet, & ſi quis apparuerit dolor, huic vitellum oui admiſcemus; & ſi cruditas aliqua aderit,Terebinthinam lotam adiungimus;ſi verò abſterſio fuerit condecens,cum rhodomelle omnia componimus. nam ſane caro ſine ea in vulneribus gigni nequit.ob id Antiquus Sidoneus Iſide ſolo vtebatur in corporibus Perſarum duriſſimis ac robuſtisſimis,& in his qui in Aſia degebant; nam celebre in caluariæ fracturis medicamentum ab antiquis credebatur;eius inuentor, teſte Galeno [d] Heras Philoſophus fuit: facit ad omne vulnus,ad capitis affectus cum oſsium abruptione, & ſanat citrà reparationem. deſcribitur à Scribonio Largo [e] ſub his uer-

a ¶ 2. & 3. de cōp.m. ſm loc. 6.de ſ... .c. 120. & 1. Katageni.

b ¶ Lib.1.c.20.

¶Hipp. lib.de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap.5. Auic.4.4. cap.

d ¶5. de comp. m.in gen.

d ¶Lib.de cōp. m.deſcr.206.

verbis, Emplaſtrum viride Gliconis Chirurgi, quod ſui generis, meo iudicio, ſuperat omnia, uocatur Iſis. facit hoc emplaſtrum ad detectam membranam tegentem cerebrum, de induſtria a medicis cùm terebratu excinditur, quod eam lædit os, vel alioquin detectam, roſa dilutum & impoſitum. a Galeno [a] & Aetio [b] inter catagmatica cephalica multum probatur, & Actuarius [c] de eo ſic dicit. Iſis ab aliquibus epigonos appellata, facit ad omne vulnus, & pſertim capitis, ſi cum intercisione oſsium hiet ſine iactura perſanat; Nos verò in his regionibus non niſi eo modo, quem Scribonius & Galenus docent, uti auſi ſumus; addito nempè ad duplum roſaceo. omnia uerò qualitercunque applicamus, calida qualitatibus applicanda ſunt, dumque curationem adhibemus, hyeme præſertim, tegulā terreā, aut æneam calidam ſic vt tantùm aer alteretur, ſuper uulneratum caput conſeruamus; æſtate uerò pannis calidis continuò detectum vulnus fouemus; gignunt [d] autem carnem quæ primum exiccationis ordinem non multum tranſgrediuntur. Puluerem aridum cephalicum ſic paramus in molli corpore, corticum radicis opopanacis, olibani, Iridis, aloes, farinæ orobi an. miſce, & fiat puluis ſubtiliſsimus. aut Recip. in corporibus robuſtiorib. nā tollit ſquāmas, & oſſa corrupta rapit, Iridis illyricæ, panacis, an. dra. iiij. ariſtolochiæ rotūdæ, mannæ an. dra. ij. ſquāmæ æris, pumicis uſti an. drag. j. tritis utere. probamus pariter vnguentum Periclimenon, baſilicon minus, & de gummi elemi.. aut fiat mixtura ex reſina, ſucco betonicæ, lanceolæ, maſtice, ſanguine draconis, & cera ſine oleo: repleto uulnere, cutis inducitur cerato ex betonica, aut ex chalcitide, aut triapharmaco. reliqua poſtmodum agenda ſunt, prout uulneris eſſentia requirit, ut inferius dicemus.

a ¶ 2. Katageni. ubi de emplaſtris, quæ propriè cephalica uocantur.

b ¶ Lib 1. 4. ca. 13.

c ¶ Lib. de cōp. m. ubi de Iſide epigono.

d Gal. 3. meth. cap. 3. Auic. 4. 1. cap. 28.

DE MEMBRANA VVLNERATA.

SI membrana, quæ cerebri tutela & cooperimentum eſt, aliquo modo afficitur, paſsio fit Arabicè Alame dicta, & tunc primò inquiratur ſi fuerit detecta & vulnerata, & ſi ab ea plurimus ſanguis emanat, qui, eò quia conſtringi nequit, nec opportunè medicamenta adhibentur, magnum negotium faceſſit; uerumtamē illæ indicationes ſeruandæ ſunt, quas ſuperius deſcripſimus. inde ſtudere oportet, ut quàm citiſsime uulnus agglutinetur medicamentis nempè ualenter exiccantibus, omnem corruptionem prohibentibus, dolores demulcentibus, & propriis ac ſimilibus qualitatibus affectam partem corroborantibus, quæ quidem qualia ſint, ad plenum adhuc inuenire non potuimus; & ſi Galenus [a] ad mentem Archigenis dixerit, non rarò accidit in ruinis ex alto, aliquam cerebri, aut membranarum particulam abrumpi, quod ubi contigerit capitis dolor magis uehemēs euadit: optimum eſt igitur in his, niſi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecillis appareat, initium curationis a ſanguinis miſsione moliri, & congruis ſuperfuſionibus in capite uti, lanas oleo dulci madidas ipſi circumponentes; at ſi prohibeatur propter horum aliquid, aut ætatem, aut uirium imbecillitatem, aut etiam propter utraque ſanguinis detractionem tētare, clyſtere uentrem euacuabimus, reuulſionis gratia, ne humores ad affectas partes deferantur. mox auxiliis vtemur ad inflammationes inſcriptis: ſi autem membrana conuulnerata fuerit, probè eam conglutinat, ut ait Archigenes, calaminthæ ſuccus inſtillatus, & farina milij arida inſperſa, deinde butyrum, roſaceum, & adeps ſuilla ſalis expers, uetuſta, mixta & tepida infuſa: patientes à uino, & multo cibo, præſertim ſi febricitent, abſtinere oportet. Hæ omnes operationes ad dolores ſedandos diriguntur, ne inde locus inflammetur; ob id nonnulli hanc methodum imitantes, ſuper membranam detectam ac vulneratam lac muliebre calidum, alij columbinum ſanguinem ſtatim ab alis detractum, multi uinum nigrum myrtis, roſis, ac betonica bullitum inſtillant; poſtea lichinis roſaceo crudo calido madefactis uulnus replent, ac

a ¶ 2. de cōp. m. ſecundum loc. ubi ad cap. dol. ex ictu Apollonii, & infra ubi de diuiſ. & contuſ. quæ capiti accidunt ex Archigene.

totũ caput inungunt:ſi verò omphacinum optimum non aderit,rhodinũ vnà cum myrtino componunt,& ſic uulnus uſq; ad ſeptimam regatur. poſtmodum parum quid ſyrupi roſati, aut rhodomellis addatur, ut leuis quædam fiat abſterſio,indè aridis cephalicis uſq; in finem uti expedit.Nos autem ſic agimus, præmiſsis uniuerſalibus,in ſecunda uiſitatione,tale medicamentũ ſuper ſectam membranam applicamus,olei de Terebinthina unc.ij.aquæ ardentis,quam iſti uinum ſublimatũ, aut aquam uitæ appellant,ſyrupi roſati de roſis ſiccis an.unc.j.miſce. poſtea totũ vulnus tali puluere replemus,myrrhæ,aloes,maſtices,ſanguinis draconis,reubarbari electi,coraliorũ rubeorũ an.drag.ij.miſce,& fiat puluis ſubtilisſimus, & per petiã lineam trãſmiſſus,ac ſuperpoſito cerato ex Betonica,aut Diabotanon, aut Humano,caput totum roſaceo completo inungimus.poſtea ſplenijs ex carpẽtata ſtupa, vino nigro,ac rhodeolo madidis fouemus,& ne membrana grauetur, latiore utemur ligamento,neq; hoc aſtringente,ſed tantùm ut linamenta retineat. Verùm ſi mẽbrana nigruerit,ait Paulus,& Auicenna, & ſolum per ſummam eius ex medicamẽtis efficacibus id euenerit,mel triplum roſaceo miſcentes curabimus. at ſi nigrities ſua ſpõte prouenerit,atque in imo potisſimũ vnà cũ aliis grauioribus indicijs, attingi tunc non debet,ut quę natiuũ calorem emortuum innuat; nos aũt Iſide medicamento mẽbranæ initiũ ſphaceli curauimus,ac interdùm felici ſucceſſu ad Aegyptiacũ deuenimus,omniaque medicamẽta adhibita ſuper ſindonẽ ſiricã rubei coloris extendi iusſimus,ne amplexus quidã cũ uulneratæ membranæ labris oriretur,aliter eũ non probamus:nec licèt huiuſcemodi uulnera aut ſtupa,aut bombice,aut lana,aut filamentis lineis abſtergere,ſed tantùm linimento aliquo exiccante ipſa oblinire.

DE CEREBRO SAVCIATO.

ADVENIT interdũ quòd medullaris cerebri ſubſtãtia,mollis,alba, & uenularum plena,ac primariũ mẽbrũ,in quo ratiocinatricis animæ ſedes quieſcit,uulneretur,& talis paſsio lethalis ferè ab omnib. medicis[a] iudicatur: attamen non ob id qui ſic uulnerantur deſtituẽdi ſunt,nam extra ſpem nõnulli mirabiliter euaſere;dictum eſt a Galeno[b] in deſperata ſalute,Quanto itaq; ſatius eſt aliquid nõnulla fiducia vel cũ periculo facere,q̃ ſpe adẽpta certò perire, Tanto ꝓfectò ſatius eſt potẽtibus ꝑſidijs pugnare, quàm nihil agere. & Celſus dicebat libro ſecundo capitulo decimo,In magnis morbis ſatius eſt anceps auxiliũ experiri, quàm nullũ,agentes ſiquidem,& ſi aliud non aduenit,ſaltẽ læti ægri moriũtur, dũ ſibi medelam non ſine ſpe præſtari uident. in hominibus, ait Hippocrates[c] qui uiriũ robore ſunt repleti,ſalutis ſpes perpetuò reperitur,nec ex toto huiuſcemodi curationis posſibilitas a medicis reprobatur.nam dicebat Hippocrates[d] uulnera magis lethalia ſunt,quę in uenas craſſas in collo,& inguinibus infligũtur,deinde quæ in cerebrũ & in hepar,poſtea quæ in inteſtinum,& ueſicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa ualdè,non tamen ita ut nemo ex his euadat,uelut putatur: affirmat[e] etiam cerebrum ſphacelari poſſe, & ſanitati reſtitui. experimento etiam ab eo comprobatum eſt[f] in puella quæ de rupe cecidit,& læſi cerebri uaria ſymptomata apparuere,uoce deſtituta,iactatio aderat,uomuit ad noctem ſanguinem multum,aquam difficulter deglutiebat,ſtertor, ſpiritus denſus ueluti morientium, uenæ circa faciem diſtentæ,decubitus ſupinus,pedes tepidi,febris debilis, uocis interceptio,& ſuperſtes manſit.a Galeno[g] etiam hæc veritas confirmatur,ait nempe,Cerebrum vulneratum ſæpius ſanatum uidimus, & ſemel & bis in Smirna Ioniæ,uiuente adhuc præceptore Pelope,& erat uulnus ſatis memorabile, quod rariſsime contingit. admirabile atque incredibile ſpectaculum, quod aliquando conſpicati ſumus, adoleſcentem uulnere in alterum anteriorum uentriculorum accepto ſuperſtitem fuiſſe,Dei,ut pleriſque uidebatur,uoluntate. cerebrum enim

a ¶Li.1.de morbis libr. de Coac. prænot. & 6. Aphor.18.Celſ. lib.5.ca. de uul. mort.Gal.6. Aphoriſ. com.18. Auic. 4.4.c. 2.
b ¶10. meth. c. 10.
c ¶Lib.2.prædictionum.
d ¶Lib.2.prædictionum.
e ¶Li.2. de morbis. & 7. Apho. 51.
f ¶5. & 7. Epidemiarum.
g ¶ 8. de uſu par.ca. 10. & 6. part. Aphoriſ. com.18.

nec durum eſt,nec ex ſe mouetur,& illi manus, ac medicamenta adhibere poſſumus.ergo niſi circa eius baſim,fuerit uulneratum,curari poteſt, etiam quod raro contingat,nec a Principe hæc poſsibilitas reprobatur. ſiquidem dicebat ipſe [a] in vulneribus peruenientibus ad panniculum cerebri,accidit laxitas in latere uulnerum,& ſpaſmus in oppoſito eius,& cum inciſio non peruenit ad uẽtres,ſed ad terminum uelaminis ſubtilis,eſt magis incolumis; cũ uero peruenit ad cerebrũ, apparet febris,& uomitus choleræ,& nõ eſt ex eis,qui ſanetur niſi raro, ergò quis poteſt interdum ſanari, quod etiam eius teſtimonio confirmatur, cum dicit [b] membra,in quibus cum cadit uulnus,augetur eorum nocumentum,& interficit ut plurimum,& fortaſſe non interficit niſi rarò,ſunt ſicut ueſica,cerebrum, renes,inteſtina minuta,& hepar,quamuis fieri ſit poſsibile ut ſaluetur ſuper ea, cum eſt leue. in corde autem non ſperatur ſalus, cùm in eo accidit uulnus; a Celſo pariter dictũ eſt,ſeruari non poteſt. cui baſis cerebri percuſſa eſt,multotiens nobilia membra ſauciata,ait Paulus [c] & Auicenna [d] extra ſpẽ mirabiliter ſeruata fuere; quod etiã quamplurimi recentiorum clariſsimi Medici,ſuis doctiſsimis ſcriptis approbarũt, ueluti magnus Guido de Cauliaco, Vgo Senenſis,Theodoricus, Nicolaus Florentinus,Iacobus Carpenſis,Nicolaus Maſſa, & Victor Trincauelius, Veneti omnes profectò Philoſophi,& Medici Illuſtriſsimi. adhuc Andreas Vexalius Bruxellenſis,Ioannes Tagaultius Gallus,Vidus Vidius Florentinus,Petruſandreas Mattheolus Senenſis, Gabriel Falloppius Mutinenſis, Philippus Incraſsia Siculus, Franciſcus Valeriola Gallus,Antonius Muſa Braſauola Ferrarienſis, Alphonſus Ferrus Neapolitanus,Realdus Columbus Cremonenſis, Bartholomeus Maggius Bononienſis,Antonius Camaltheus Gallus,Leonardus Botalus Aſtenſis, Hieronymus Craſſus Vtinenſis,Ioannesbaptiſta Romanius,& alij, quorum uolumina apud nos extant;nos etiã & Venetijs,quæ nobis dilectiſsima patria eſt, hoc anno præſertim, & Feltriæ, ac alibi dum adhuc iuniores eſſemus uulnera meningarum, & cerebri ſanauimus,& ſanata vidimus,nec ſumus decepti;nam plures actus anatomicos in humanis corporibus propriis manibus exercuimus, & quamplurimas ac propemodum innumerabiles caluariæ fracturas pertractauimus.Quorum fideliſsimi teſtes eſſe poſſunt,excellentiſsimi patres D. Franciſcus Longus, Leander Zarotus, Vincentius Prouincialis, Auguſtinus Gadaldinus, Tiberius Barbarus, Decius Pulcher & bonus, Ioannes de Franciſcis,Ioſeph Bonipertus, Bartholomeus Belatus,Aloyſius Bognolus a Cruce,nepos,& nobis tanquam filius dilectiſsimus,qui à latere noſtro uix vnquàm diſceſsit,ac quãplurimi alij huius inclitæ ciuitatis Venetiarũ,philoſophi ac medici pclariſsimi.Sed ad rem noſtram redeuntes, dicimus,ꝙ ſi vulnus ad cerebri ſubſtantiam deuenerit, & patiens optimi roboris, ac bonæ habitudinis fuerit,collocato ipſo in conuenienti, & obſcuro loco, præmiſsis vniuerſalibus indicationibus, prohibendus eſt ab eo omnis motus animalis, ſicuti & corporalis, prohibendæ ſunt locutiones nimiæ, ſuſpiria, clamores, quæ ſternutamenta ciere poſſunt, & quæ mandendo dura ſentiuntur. poſtmodum uulneris conditiones diligenter conſiderare expedit,& ſi quid præter ordinem contineat,nulla uiolentia,ſed ſtatim,euellatur.uerùm ſi euelli nequit, abſtinere opus eſt, & totum naturæ committatur, ut id ex ſe emittat, aut commodæ extractioni præparet. Secus verò inquietudines magnæ, & mors in Empiricorum manibus, magnò cum eorum dedecore ſequi ſolent; ob id dicebat Auicenna, ſi apparent ſigna mortis,ab omni opere abſtinere oportet, ne ſuperueniat nobis locus ſermonis ſtolidorum, cum hoc quòd parum conferimus infirmo; huiuſcemodi vulnera nullo modo vt abſtergantur aut lana, aut xylo,tangi poſſunt, ne acerrimi membranarum dolores ſubſequantur; & ille, [e] qui patitur in cerebro,& non loquitur,cum vſque ad tertiam ita remanet,& accidentia non minuuntur, neque augentur, tunc laudetur tertia, & expectetur ſeptima, & non moueatur ante illud cum aliquo; nos uerò vrgente cauſa (nam quàm plurimæ humiditates aſsiduæ

in

[a] ¶1.3. trac. 3. cap.14.

[b] ¶4.4. cap.2.

[c] ¶Lib.6. c. 88.

[d] ¶4.4. tract. 2. cap.16.

[e] ¶Auic.4.4.tract.2.c.4.

in capite producuntur) vulnus vino albo decoctionis roſarum, myrtillorum ac betonicæ abluimus.& ſi dolor aliquis appareat, lac illico ab hubere emulctum, aut columbinus ſanguis tepidus, aut aqua pimpinellæ probatur; membrana indè cooperiatur ſindone rubeo, quod tingitur ex cocco uero, & non ex uermibus, oleo de Terebinthina, ac rhodomelle imbuto. reliquum oportet repleri lichinis tali medicamento madidis, aloes, myrrhæ, maſtices, ſanguinis draconis an. drag. ij. Terebenthinæ claræ unc.ij. aquę uitę vnc.j. miſce. aut Recip. Terebinthinę aqua conſolidę lotę unc.ij. aquę uitæ, ſyrupi roſati an.unc.j. pulueris olibani, maſticis, myrrhæ an.drag.ij. mumię ex craneo, granorum hypericonis, ſanguinis draconis an. drag.j. quæ terenda ſunt ſubtiliſsimè terantur, & fiat medicamentum, ac ſuper omnia, amplè uulnus contegatur emplaſtro ex Betonica, aut Diabotano, aut de gummi elemi: caput totum omphacino, aut roſaceo & myrtino irroretur, ac ſuperpoſitis ſplenijs uino ſupradicto infuſis, commodè faſcijs leuiter inuoluatur, uſque ad ſeptimam ſic quotidie agendum eſt; at ſi nulla corruptio, de qua sũmoperè uerẽdũ eſt, nullibi apparuerit, ſola ardẽti aqua, rhodomelle, ac aloe, & myrrha contẽti, opus perficiamus, hoc obſeruato vt topica medicamenta ſauciata membrana potius, quàm cerebro ſecto, ſicciora ſint. nam affectæ partes pro uiribus in ſua propria natura conſeruari requirunt, ut cerebrum præſeruetur. nam eius ſubſtantia mollis, humida, ac diſſolubilis, facillimè corrumpitur; nec curatio cogatur, ſed ordinatè procedere decet, donec natura nobiles partes rectificando, totum opus expediat: nos uerò plures uidimus, qui ex tali affectu diu cannulum aureum, aut argenteum, in ipſo cerebro tulerunt, ut continue humiditates effluerent, quæ, dum retinebantur, epilêpticos motus, & diuerſa ſymptomata producere apta erant. ob id in hac curatiua methodo & patientes, & diligentes eſſe oportet, quemadmodum Feltrię nos fuimus in curatione cuiuſdam adoleſcentulę, quę cum a cuſpide falcis, uulnus cum cerebri lęſione paſſa fuerit, ex quo terebrata caluaria, notabilis portio ipſius cerebri, exiuiſſe compertum eſt, tranſacto quarto menſe ſanitati fuit reſtituta: & in uulnere ſemper cannulum conſeruauimus, ac vſque ad decimum quartum diem ſolo oleo de Terebinthina, & aqua uitę curauimus. inde vulnus guttatim tali liquore repleri iuſsimus, uini montani, unc.xx. ſucci betonicæ unc.4. ſucci calaminthæ unc.ij. myrrhę, olibani, aloes, ſanguinis draconis, centaureæ minoris, granorum hypericonis an. dra. j. piſtentur quę piſtari poſſunt, ac in ſubtiliſsimum puluerem reddantur, & omnia ſimul componantur, ac per triduum in vitreo uaſe bene obturato marceſcant, poſtmodum lento & claro igne, donec tertia pars abſumatur, bulliant, & adde mellis roſati unc.iiij. & parum adhuc bulliant, & ab igne uaſe detracto, adde aquæ uitæ unc. vj. liqueſcant, & percolentur, & adde olei de Terebinthina unc.iiij. & in vitreo vaſe cera obturato optimè, & diligenter conſeruentur; reliquum uulneris repleuimus cephalico puluere ab Auicenna deſcripto, ac deſuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitam adhiberi iuſsimus: cum uero perfectam loci rectificationem nouimus, ſolo melle roſaceo, ac cerato prædicto uſi fuimus, & Deo fauente iuuenem ſanitati reddidimus. uexabatur tamen quadam linguę balbutie, & oppoſiti brachii mollitie. longo quidem experimento nouimus omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos, aliquo ſymptomate ex his, quæ cerebro affecto apparere ſolent, detineri. Oleum de Terebinthina ſic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ & odoratæ lib.iij. arenæ fluuiorum depuratæ, lotæ, & ſiccæ, aut uitri contuſi lib.j.s. omnia in curua boccia cum ſuo recipiente ponantur, & boccia in uaſe terreo, inter quod & bocciã cinis in ea adſit copia, quòd nullo modo tangi poſsint, & lento igne, ne terebinthina tumeat, & inſletur, fiat elambicatio, & quod primò diſtillat aqueum eſt, ac nullius momenti: quod ſecundò, coloris auro obſcurioris, ac denſioris ſubſtantię, optimum eſt, ac uſui ſeruandum: quod tertiò, atrum & cœno ſimile eſt, probatur in uiſceribus tibiarum anti-

quis,

quis,& cacohete. aut Recip. Terebinthinæ claræ lib. ij. laterũ recentium lib. s. maſticis,ſtyracis,an.unc.j.lateres igniti, oleo extinguantur. & fracti miſcentur reliquis.& per lambicum tres vt dictum eſt excipiuntur liquores, quorum ſecundus & tertius optimus eſt: Hæc ſunt quæ de ſimplici ac compoſito capitis vulnere in præſenti dicere decreuimus,ad honorem & gloriam Dei benedicti, qui ſit laudatus in ſecula ſeculorum.

DE SYMPTOMATVM PROFLIGAtione. Cap. XV.

SYMPTOMATA,quæ fracta caluaria contingunt, adeo ſæua interdum exiſtunt,quòd proprias cauſas ſuperare videntur,ob id [a] interdum poſtpoſita curatiua methodo illis,veluti cauſis urgentioribus,& quæ maius minantur periculum,incumbere licèt;ſunt itaque,& ſi minima,ac debilia apparuerint,præſertim in die aliqua ſignificatiua ſummopere verenda;& illi admodum decipiuntur, qui de ipſis dimiſſa omni conſideratione,curando ſimpliciter procedunt, nec ea, quæ meningarum,aut cerebri paſſionibus propria ſunt,ab aliorum communibus, ſecernere valent;vnde multi hoc errore ducti ad ſectiones,dilatationes, ac terebrationes inconſideratè procedunt; & hinc multa in dies oriuntur incommoda. natura,ait Galenus, [b] & morbi ſpecies ex propriis accidentibus dignoſcitur,magnitudo autem ex eorundem vehementia;quare diuinus Hippocrates à vulneratis petere in primis iubet,vt nunquid mali,aut os,aut meningæ, aut cerebrum ſub telo ſenſerint,pernoſcatur,& quantum ſit videatur;nempe ſi ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit,ſi oculi obcæcati fuerint,ſi vertigo ipſum occupauerit,ſi incompoſitè locutus fuerit,ſi bilem vomuerit,& ſimilia, ac ſi vera indicia ſint cerebri vulnerati.nam tunc medicus his apparentibus ad operis celeritatem cogitur; ſecus verò prudenter agat,externa enim ac interna ſymptomata vt intemperies,& dolor magna fiducia tractantur,cum timore verò non nulla vt inflammatio,aut profunda corruptio,ob id nos primò de externis ac internis partibus affectis,quomodo in propria temperie conſeruari debeant,& quomodo, ſi in contrariam lapſæ fuerint,reſtituantur, notis primò cauſis temperaturam tranſmutare potentibus, inſtituere decreuimus.

a ¶ Gal. primo ad Glauc. & 12. meth.

b ¶ 3. de criſi ca.4.& 5.de loc. affec.cap.7.

DE INAEQVALI TEMPERIE.

EXTRANEAE qualitates a Græcis diſcraſiæ,a Latinis intẽperies dictæ,non nunquàm vulnerato capite ſupernaſcuntur ſine materia,dum qualitates tantum,aut ad calidum,aut ad frigidum,aut ad humidum, aut ad ſiccum alterantur, & ſimplices hæ qualitates ab empirico medico raro conſiderãtur; multoties ab aliquo ſucco diuerſo,præſertim tenui, & calido producuntur, qui a ſui intrinſeco ſupremas partes petere ſolet, & ad affectas ſedes facillimè defluit, aut ratione doloris,aut a medicamento calido attrahente,aut a copia indumentorũ, aut ab ambientis potentia, aut imprudentis chirurgi inepta actione, aut a prauo victus regimine,aut a cauſa aliqua occulta.ſi ergo ad caliditatem intemperies inclinauerit ex rubore,aut colore florido,dolore,veſicatione,& loci caliditate deprehenditur;in vulnere ſanies modica,tenuis, ſubrubida & acuta producitur;patiens a febricula non abſoluitur,& inquietus apparet;tollitur hoc ſymptoma opportuna diæta,ſanguinis miſſione,ac omni diuerſionum genere, nempe clyſteribus,frictionibus partium,quæ multum à vulnere diſtãt, cucurbitulis & ligaturis. nam ſic nouæ fluxiones reuelluntur, & quod coniunctum eſt facillimè diſcutitur;

at ſi

at ſi decet aluum mollire patienti denuò medicamentum cologogū exhibeatur, veluti Caſia, Manna, aut ſyrupus roſatus, uel uiolatus ſolutiuus; & quia frequēter affecta corpora cacochymia aut plethora uexātur, uictus tenuis frigidus videlicet ac humidus inſtituatur uinum prohibeatur, inflāmata pars uiolaceo, ac roſaceo tepido perūgatur; uulnus primis diebus roſaceo ſolo regatur, poſtmodum ex periclimenone medicamento lacte mulie bri loto: quæ uerò ulteriorem frigiditatē adepta ſunt dimittantur, ne præcepto Hippocratis [a] materia ad intima retrocedat; talia ſint tamen quæ qualitatibus contrariis ſedem inflammatam ad temperiem reducant, affectus [b] ſiquidem non curatur, niſi affecta ſedes fuerit optimè diſpoſita: Si uero aduenit quod ſolūm in contuſis uulneribus aduenifſe uidetur, ut mala temperies frigida orta ſit, locus albeſcit, aut liuidi coloris fit, frigidus eſt, non dolet, mollis apparet, & ſanies tenuis & arida gignitur, nulla febris oritur, & ſomnolentus fit æger; tollitur hoc ſymptoma contrarijs qualitatibus, nempè calefactione facta [c] primo pannis calidis, aut uino tepido imbutis; topica ſint temperatæ caliditatis, veluti emplaſtrum baſilicon minus, citrinum, nigrum, regale, aut de gummi elemi; victus regimen mediocre, & vinum oligophoron, aut multa aqua dilutum ſit. vt autem fluxa materia attenuetur, ac reſoluatur, caput camomelino, ac roſaceo completo irroretur; &, ſi aluum euacuare expedit, electuarium lenitiuum, aut catapotiæ cochiæ probantur: ſi verò humiditas multa locū obſederit ex mollitie nota, quæ ad tactum percipitur, ex aliqua eleuata dimenſione circa vulnus, cuius labia laxa ſunt tumida & decolorata, ac ſanies multa & tenuis uidetur, ſuo quoque contrario profliganda erit; quare ſiccantium medicamentorum vſus commendatur, præſertim fotus ex uino nigro, betonica, ſtœcade, roſis, myrtis, balauſtiis, & ariſtolochia bullito: localia parantur ex pulueribus cephalicis tertij aut quarti ordinis; probamus medicamentum ex Iſi ſolo, aut alteri admixto; cibaria ſicca ſint, & vinum pauciferum, ac, vt decet, euacuationes innouētur: Sicca apparente intemperie aut ex aeris qualitate, aut ex medicamentorum potētia, aut ex aſsidua febre, aut ex cibi penuria, nulla aut pauca in vulnere concoctio producitur, uulneris labra depreſſa videntur, coloris pallidi, cum vicina ſiccitate manifeſta, tunc ea medicamenta tempeſtiue applicantur, quæ temperatè humectant; expedit igitur caput oleo communi, aut roſaceo tepido oblinire, aut decocto ex maluis, violis, & meliloto in vino albo tenui, ſtupis in eo madidis cooperire; prodeſt etiam ad ſiccum locum aliunde humiditates attrahere, ac obſtructiones aperire; vulnus curetur medicamento ex Terebinthina, luteo oui, & multo oleo roſato, aut vnguento ex matreſylua, corticibus thuris, & ſepo hircino; ratio victus ſatis lauta ſit, euacuationes non probantur, niſi adhibitis clyſteribus. Intemperies igitur omnis, quæ exterius apparere ſolet, his indicationibus ac remediis tollitur, præſertim ſi uulnus quoad ea quæ circa ipſum pertinent, rectè ſe habere videatur, omni ſeruata conſideratione, ne internæ partes afficiantur. nam plerunque cruciari ſolent, & inde inflammatione affici, & alia accidentia & fortiora & ſæuiora demonſtrantur, febris intenditur, capitis dolores augentur, rigores inordinati perſeuerant, & conuulſiones oriuntur. vltimò alienant, qui ſic affecti ſunt, & tandem moriuntur.

a ¶Li.1.de morbis in principio & 6. Aphor.25.
b ¶Hipp.lib.de Vlceribus. Gal. 3.meth.cap.8. & 4.meth.c.2. Auic 4. 1.c. 28. & 1.3 trac.2.ca. 26.
c ¶Celſ. libr.5. cap. de ulc. caco Gal.3.meth. cap 4 Paul.lib. 4.cap.38.

DE DOLORE.

INTER accidentia ſæua, quæ vulnerato capite ſuboriuntur, dolor eſt; ſiquidem in eius remotione temporis latitudinem non expectat, ſi potens eſt, [a] etiam ſi purum ab excrementis totum corpus fuerit, fluxiones irritat. particula nanque, quæ dolore affligitur, ſanguinem ac ſuccum diuerſum ad ſe trahit, copioſiorem ſcilicet, quàm ſit illi ex uſu, unde inflāmationes in ea frequenter excitantur; uehemens dolor [b] febrem adducit, repentinas [c] facit mutationes,

a ¶Gal.2.de diffe. feb. ca.11.5. Aphor.com.32. 3.meth.c.4.
b ¶ Gal. 2. de comp.m. in genere.
c ¶Gal. lib.art. par.m.c.88.

tiones, uirtutes[a] proſternit, digeſtionem corrumpit, ſomnum tollit, & eſt cauſſa mortis, ob id inter acuta ſymptomata numeratur, cui, dum apparet, omni ſtudio incumbendum eſt: quàm plurimæ ſunt cauſæ, hoc ſymptoma in uulneribus capitis commouere potentes, nempe mala temperatura, quæ [b] dum uiolenter continuum aut alterat, aut ſoluit, dolorem operatur, natura pariter, ac partis læſę compoſitio dolores promouet, ut ſunt tempora, ubi muſculi illi, quos græci crotaphites, & latini temporales uocant, locātur, quapropter Hippocrates omnia loca capitis ſecare iubet præter tempora, inquit ipſe, ubi caput incidendum ſit, cæteræ eius partes tutò inciduntur, tempus & regio ſuperior iuxta uenam, quæ per tempora fertur, hic inquam locus ſcalpello attingi non debet; eum enim, qui inciſus fuerit neruorum diſtenſio præhendit: acria etiam & acuta medicamenta dolores mouent; idem facit aliquod extraneum in uulnere contentum, aut aliquod os pūgens, aut grauans, aut praua patientis diœta, aut aliqua cauſa occulta. Tollantur igitur cauſæ, quæ ſenſibus ſubiiciuntur, ea ratione, qua tolli poſſunt, hoc ſeruato ne noxa aliqua nobilibus contribuatur. ſi uerò abditæ fuerint, optimum in his, niſi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecilla appareat, curationis initium a ſanguinis miſſione molliri, & congruis ſuperfuſionibus in capite uti, lanas oleo dulci, aut roſaceo madidas ipſi circumponentes; at ſi prohibeatur propter horum aliquid, veluti ætatē, aut uirium imbecillitatem, aut etiam propter utraſq; ſanguinis detractionem tentare, clyſtere uentrē euacuabimus, & omnibus modis materias reuellemus, abſtinere tales oportet a uino, & cibi ſatietate, præſertim ſi febre afficiuntur. Alteram doloris cauſam, quæ ſub occulta diſpoſitione continetur, Paulus,[c] & Auicenna[d] aſsignare uidentur; fit enim in eo ictu, qui in capite etiam aliis ex cauſis fieri uidetur, in quo continuitate cutis integra exiſtente, ortus abſceſſus cum ſectus fuerit, offenſam ibi hominis caluariam fuiſſe repertum eſt, qua ratione dolores etiam acuti pręceſſere, donec cauſa abſumpta fuerit: porro [e] ſi aliquid inflammationis pericranij communione, quam per ſuturas cum dura mēbrana habet, etiam intra caluariam tranſmiſſum fuerit, eiuſmodi capitis dolor periculo non vacat: quibus etiam diſpoſitio intra caluariam eſt his ad oculorum radices dolores perueniunt, & ſępe moriuntur, ob id quia oculorum tunicę à membranis cerebri oriuntur: ceterum non rarò accidit in ruinis ab alto aliquam cerebri aut membranarum particulam abrumpi: quod ubi contingit adhuc magis capitis dolor uehementior euadit, & diſpoſitio tota curatu difficilior fit, & periculum præſentius & uehementius oſtendit. Ait Hippocrates, [f] ſi uenę circa cerebrum ſanguinem ſuperuomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & ſinciput, & poſteriorem capitis partem extenditur, & aures tinniunt, ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius eſt, & ſe ipſum prę dolore iactat, hic quinta aut ſexta die moritur: ſecus uerò de venis in cerebro credit Ariſtoteles [g] ſub his uerbis, Cerebrum omnibus priuatum ſanguine eſt, nec venam intra ſe ullam continet, & ad tactum frigidum natura eſt: interdum [h] doloris cauſę externę ſunt, nempè indumentorum copia, & cataplaſmatum natura, & ſimile pręſertim in his, qui calidi cerebri ſunt, nec pondus in capite ferre poſſunt; ignis ex carbonibus, mali odores, uapores putridi, flatus auſtrales, rumores, ſtrepitus, & clamores caput lædere ſolent: nonnulli etiam conſortii lege, ſi exiguus quidam in ventriculo, & magis in eius orificio humor acris collectus fuerit, illico capite dolent: eodem modo multi à cibo diutius abſtinentes offenduntur. augeſcit enim ipſis propter longam inediam talium humorum prauitas: curare igitur eos, qui ſic infeſtantur oportet, nihil capiti admouentes; ſiquidem neque vllum peculiare affectum ſuſtinent, ſed corpus conuenienti nutrimento nutrire, aut noxios uentriculi humores celerrimè euacuare, & omnem manifeſtam cauſam remouere: in omni dolore a cauſa interna, ait Raſis, qui perſeuerauerit, corpus fluxibile reddatur, cibus detrahatur, & uinum ex toto prohibeatur: & ſi inflammatio

nis

a ¶Auic. 4. 1. c. 30.
b ¶Gal. 2. de loc aff. ca. 5. 12. meth. cap. 7. 2. prognoſt. cō. 1. lib. art. par. m. cap. 80.
c ¶Lib. 1. c. 90.
d ¶Ca. de frac. cran.
e ¶Gal. 2. de cōp. m. ſm loc.
f ¶Li. 2. de morbis.
g ¶1. de nat. animal. cap. 16.
h ¶Lib. de Cal. curat. lib. de fracturis. lib. de off. Medici.

nis initium apparuerit,ſanguis mittatur,& clyſteres acuti adminiſtrētur; ſic enim vires ualidiores redduntur, vt doloris cauſas per ſenſibiles, aut inſenſibiles euacuationes abſumere poſſint,ueluti per ſeceſſum,aut lotium,aut ſudorem, aut uomitum,aut aliquem abſceſſum,dum tales alicui facili euacuationi paratæ fuerint: porrò uires ualidas reddunt quies,ſomnus,cibi boni, facilis concoctio,& leues frictiones,quę poſtea per poros cranij,& anguſtos meatus inſenſibiliter dolorum cauſas diſcutiunt,nec ab re interdum eſt caput leui oxychrodino perungere, aut, ut ipſe Raſis inquit [a] cataplaſma applicetur ex ſucco foliorum ſalicis, myrti, oleo roſato,uino nigro odorifero, myrrha,ſertula cāpana,calamo aromatico, alumine cameno,& boloarmeno,aut ex folijs myrti,mentaſtri,uitis,& ſampſuci. Hęc omnia Auicenna [b] Arabum auctoritate approbauit in ſoda ſine vulnere, & inquit, fortaſſe contentus eris oleis, & rectè agit, qui eis utitur tepidis. His remedijs dolores capitis, dimisſis narcoticis, id eſt ſtuporem inducentibus medicinis,tolli ſolent.

a ¶Ad Alm.ca. ult.

b 1.3.tra.2. ca. 26.

DE INFLAMMATIONE EXTERNA.

VVLNERATO capite ſi qua externa inflāmatio ſuboritur, ferè ſemper a bilioſo ſanguine gignitur, cū talis humor ſui natura ſuprema petat, & raro alter humor huic ſedi præterquā in contuſis noxam pręſtat. ſiquidem pituita in eis defluere apta eſt: cum igitur alicuius fluxionis initium demonſtratur,& ne locus inflammetur timor adeſt, quod [a] dignoſcitur ex colore loci, calore,dolore, & dimenſione,cauſa tum efficiens,tum materialis illico perquiratur; nam eæmet eſſe poſſunt,quas in internis affectibus deſcripſimus: quapropter ſi qua fuerit nota tollatur. ſecus uero inflammationis tempus conſideretur ut loco,& tēpore præſidia adhibeantur.nam [b] uulnera curati nequeunt,niſi finita inflammatione.in hoc autem diligens Medicus requiritur,ne naturę operationibus aduerſetur,quod eſt pręceptum Hippocratis [c] dum inquit,quę ducere oportet quo maximè natura vergit per loca conferentia eo ducere,ob id motus omnis cōſideretur.ſi enim [d] eryſipelas,& vnaquæque inflammatio ad extra uerti bonum ſit,apocruſtica,id eſt quæ repellunt,& prohibent,dimittantur; porrò tale initium prohibendum eſt diæta & euacuatione. Sic enim præcipit Hippocrates [e] dicēs, Vbi autem in vulnere capitis ſiue ſectio adhibita ſit,ſiue non, tumor rubicundus, & ad eryſipelatis naturam accedens,in facie,atque oculis,uel utriſque,uel alterutro oriatur,isque tactus doleat.febris item ſuperueniens,& grauis horror. vlcus verò quoad carnem pertinet rectè ſe habere uideatur,os, & quæ iuxta ulcus ſūt rectè procedant.excepto faciei tumore,cui nullus alius error in uictus ratione adijciatur,aluus homini ducenda eſt,dato medicamento,quod bilem moueat: poſt purgationem febris ceſſat,tumor finitur,& ſanitas reſtituitur. Sed, cum medicamentum datur,æſtimandæ ſunt vires hominis,vt valeant. Nec quidem hoc caſu expectanda eſt materiæ concoctio,nihil de ſanguinis misſione,pura bile peccante,memoriæ ibi prodidit Hippocrates,ſed alibi [f] ſi tumor a materia, aut mixta, aut craſſa prodiderit, ſanguinem mittit. inſuper humores qui adhuc ſupererint, quieti,ſerapijs,decoctis, frictionibus,clyſteribus,& conuenienti diæta,ſeruari debent.Topica ſint oleum roſaceum:nam de eo dicebat Galenus, [g] roſaceum verò vtpotè eius natura olei, roſæque in medio eſt, in inflammationum augumentis optimum eſt remedium, at ſi inflammatio ad conſiſtētiam deuenerit,& partes vulneri proximas occupauerit,tunc quod fluxum eſt diſcutiatur,& quod fluit reprimatur.tunc ergò roſaceum & myrtinum una probantur, aut cataplaſma tale applicetur Recip.medullæ panis aqua maceratę,& addito puluere roſarum, myrtillorum,violarum,betonicæ,& oleo roſato fiat emplaſtrum: & ſi tumor ad deliteſcentiam inclinauerit,caput totum roſaceo maturo, & camomellino tepido plu-

ries

a ¶Gal.14.meth.cap.9.

b ¶Hipp.lib.de Vlceribus & li. de fracturis.Ga. 4.meth. cap.6. Auic.4. 4. ca.3.

c ¶Lib. de humoribus & 1. Aphor.21.

d ¶Hipp.lib.1. de morbis & 6. Aphor.25.

e ¶Lib. de Cal. curat.Gal.4.meth.cap. 6. Paul. lib.6.cap.90.

f ¶Lib. de fracturis.

g ¶2.de comp. me. ſm loc. ubi de ſoda a pcuſſ. & 3. de ſ. m. c. 16.

ries irroretur,aut emplaſtrum adhibeatur ex floribus roſarum, meliloti, betonicæ,camomillæ an.m.j.farinæ fænugræci,hordei,ſeminis lini an.unc.ij.rob.olei roſati an.q.s.miſce & fiat emplaſtrum:diſcuſſo tumore accidentia minuuntur,& tūc diſcutiēdi, & exiccandi, indicatio eſt opportuna.igitur inunƈto capite roſaceo & maſticino,tale applicetur emplaſtrum.Medullæ panis,pulpæ paſſularum an. unc. ij.florum camomillæ,meliloti,roſarum,ſticados an.unc.s.farinæ fabarum,hordei, fænugræci an.unc.j.mellis crudi unc.ij.lixiuij clari q.s.& fiat emplaſtrum: ſi autem materiæ copia in aliquo ſinu coaceruatur agente in ea calore mixto ex naturali & præter naturam,ad ſuppurationem tendit, quod cognoſcitur auƈtore Hippocrate ex eleuata dimenſione, febre, & dolore,tunc ſedis affeƈtæ uis corroboretur,& innatus calor referetur,ne difflari poſſit, & tunc triapharmacum quod & macedonicum uocatur a multis [a] probatur.paratur ex aqua communi, oleo oliuarum,& farina triticea;aut ex farina triticea,decoƈto caricarum, paſſularum, & foliorum maluæ,roſaceo,& adipe ſuillo : concoƈta materia in decliui parte exitus fiat,& ea obſeruentur, quæ capite oƈtauo explicauimus.uulnus hoc interim opportunis indicationibus regatur.Et hoc unum perpetuò obſeruandum eſt, quod a Chirurgis non obſeruatur,niſi ab his,qui hippocraticam methodum ſeƈtantur. quòd non raro aut ab aere, aut medicamento erodente, aut inepta operatione pericraneum inflammatur,& conſortii lege interior meninx afficitur, & ſæua occurrunt accidentia, & mors, uulnus decoloratum redditur,labra tenuia fiunt, & ab oſſe ſeparantur, tunica languet, febris augetur,ſanies aquea fit & mali odoris, inde delirium ſequitur, conuulſiones gignuntur, vltimo mollificationes ſubſequuntur & mors.

[a] ¶Celſ. li. 5. c. 1. Gal. 6. Katageni. & 2. ad Glau. Auic. 4. 4. ca. 3. Auer. 5. collig. cap. 5.

DE INFLAMMATIONE INTERNA.

CVM [a] cerebrum,aut eius membranę inflammatione vexantur,dolor totum caput occupat,ea maximè parte,qua inflammatio conſtiterit; aures ſonitu replentur, auditus hebeſcit,& venæ temporum extentæ ſunt, & pulſant,febris continua augeſcit,pulſus durus apparet, rigores inordinati perſeuerant,& dolor nunquam ceſſat,oculi rubeſcunt,facies nigreſcit, lingua aſpera fit ac puſtulis repletur,uulnus liueſcit,nec proprium ſeruat colorem, & ſaniem modicam ac tenuem emittit,& carnem ſale conditam repræſentat: laborans mente non conſtat,diſtenſio in altera corporis parte ſupernaſcitur,attonitus fit, & moritur:ſi vero inflammatio anteriorem capitis partem occupauerit, potentia imaginatiua corrumpitur,&,tunc [b] patientes manus ad faciem admouent,ut inde quidpiam ſuperuacuè inquirant,aut fruſtra muſcas venantur, aut feſtucas colligunt, aut de veſte pilos euellunt,aut de pariete paleas, & falſa perpetuò imaginantur : ſi autem mediam ſedem percuſſerit,cogitatiua virtus deſtruitur, vndè patientes facillimè iraſcuntur,incompoſite loquuntur,rident,ſomno priuantur, & ſi dormiunt aut ignem,aut ignitas res videre imaginantur, a ſomno timentes ſurgunt, & faſcias,quibus caput auolutum tenebant,lacerant, medicamenta abijciunt, & vulnus frigido aeri objiciunt,quod exiccatur,& patientes moriuntur:cumque poſterior pars inflammatur,memoria perturbatur,facillimè obliuiſcuntur quicquid tunc dixerint,aut petierint,aut oſtenderint;at ſi tota regio capitis accenditur, accidentia omnia,aut maior eorum pars apparere ſolent, quæ omnia nō illico, ſed traƈtu temporis dignoſcuntur. Harum inflammationum uariæ ſunt cauſæ [c] nēpe,os aliquod meningas pungens,aut lacerans,aut frigus, aut cibi multitudo, aut vini potus,aut praua chirurgia,aut diſpoſitio aliqua occulta, ueluti interior fraƈtura uenularum occultarum,aut materiæ copia ſuper meningas contentæ, aut acris humoris quædam fluxio,interdum a uicinis partibus tranſmiſſi, aut ibi geniti,quæ omnes cauſæ aut per ſe ſolę,& ſingulatim,aut commixtè hos prauos affe-

[a] ¶Hipp. lib. 3. de morbis. Gal. 3. Inter. cap. 3. Aet. ſer. 6. c. 25. Paul lib. [illegible]

[b] ¶Hipp. 1. progno. c. 26. Auic. 1. 3. trac. 3. ca. 2.

[c] ¶Gal. 8. de uſu par. Paul. li. 6. c. 90. Auicen. 5. 4. trac. 3 c. 1. Raſis. 29 conti. c. 2.

a ¶1.4. trac. 2. cap. 26.

b 1.4. trac. 2. c. 26.

ctus producere aptæ ſunt, quorum initium, vt ait Auicenna [a] dignoſcitur, quia ſi in illo, qui habet hoc impedimentum, apparet febris, & conturbatur intellectus tunc iam incipit apoſtemari. augumentum vero ob rigorum vehementiam. nam dicebat Princeps [b] Et quandoque accidit rigor, propterea quia refugit calor ad interiora ſicut fit in apoſtematibus intrinſecis, & ſunt rigores perſeuerantes, quibus intenſior calor non ſubſequitur; porro ſi talis inflammatio in panniculis orta, calida fuerit, a Græcis [c] phreneſis, ab Arabibus [d] Sirſen, & Karabitus, & a Latinis membranarum inflammatio vocatur aut cerebri, potisſimum membranarum, ob id quia venarum ac arteriarum maiorem copiam concinnent, & earum ſubſtantia denſior eſt; quare facilius inflammationes ferre poſſunt: cerebrum uero dum affligitur quia molle, humidum, frigidum, ac diſſolubile, non niſi a potentisſima cauſa occupatur: hac ratione ſphacelo interdum corripitur, & illico mens turbatur, & vita perit; quod illi occurrit, dum in eo extra uenas ſanguis effunditur, ac extra uenas continetur; & ideo hæc phreneſis vera non eſt, ſicuti velaminũ inflammatio, quæ in eius initio curari ſolet cauſam remouendo, ſi ſenſibus ſubiicitur: ſi uero occulta, abſumatur omni diuerſionum genere, & ſit tua ſolicitudo, & finis in intentione ad hoc, vt dolorem ſedes, ait Auicenna, inquantum potes, & elonges materiam a loco læſo, aut cum euacuatione, aut attractione ad cõtrarium, ut non apoſtemetur: primum ergo quod te oportet facere, eſt phlebotomia cephalicæ, aut nigræ: ſi autem eſt repletio, oportet ut utaris clyſteribus acutis ſaltem cum pulpa coloquintidæ: & ſi intenſa apparuerit febris, clyſtere æquabis: primò ergo ſanguis mittatur a propinquiori ſede lateris vulnerati; interdum ẽt, auctore Paulo [e] ſub lingua, ſi materia fuerit ſubtilis; cibus minuatur; uinum ex toto detrahatur, materia diuertatur frictionibus, cucurbitulis, ligaturis, & clyſteribus. localia uero ea ſint, quæ in inflammationum initio probãtur, nempè oleum roſatum rude, ſiue omphacinum tepidum: in incremento inflammationis in auribus ea, quæ caliditatem remittunt, inſtillare oportet, ſicut eſt roſaceum, & uiolaceum oleum; occipitium, ſpinam, ac ſubaſcellia roſaceo, ac gallinæ pinguedine humectare, &, ſi decet, caput totum cooperiatur cataplaſmate ex farina hordeacea, ſeminum lini, oleo roſato, & ſapa, calida omnia dimittantur præſertim indumentorum copia: ſiquidem immoderatus calor ex multis pannis, ſtupis, pelliceis, calidiori conclauio, calidioribus medicamentis excitari ſolent. ob id Hippocrates in his nec faſcias tantum applicare auſus erat: ſi autem inflammatio perſeuerare videtur, quod dignoſcitur ex ſymptomatũ fortitudine & augumento, & nihil prohibet, medicamento, quod bilem purgare poſſit, patientem euacuare expedit, & illud probatur quod validum & leue eſt. validum nempe vt a capite diuertat & euacuet; leue vt ſemel, aut bis tantum purgare poſſit abſque caliditate & violentia. nam dictum eſt ab Hippocrate [f] febricitantis caput ne purgato, ne furioſus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgatiua, nã ſi ad caliditatem febrilem accedit, id ꝙ in medicamẽto eſt, inſaniam facit. ob id dicebat Auicenna, ſi apoſtema calidum perſeuerat, & non eſt aliquod, quod prohibeat ſumere medicamentum ſolutiuum ſoluens ſemel, fiat illud. nam ſic præcipit Hippocrates; attamen in nouis Auicennæ correctionibus ab Andrea Bellunenſi nuper in lucem editis, dictio illa ſemel non legitur, & textus ille ſic ſonat, ſi apoſtema calidum perſeuerat, & non eſt aliquod quod prohibeat omnino ſumere medicamen ſolutiuum, fiat illud. nam ſic præcipit Hippocrates; quod etiam affirmat Paulus ſub his verbis, ſi perſeuerat inflammatio, & nihil aliud prohibet, medicamento, quod bili ducendæ eſt, purgare ipſos Hippocrates præcipit. igitur in antiquo Auicennæ codice dictio illa, ſemel, tollatur, & eius loco, bilem, ponatur, vt una cum Hippocrate, & Paulo ſententia intelligatur; ſiquidem ratio hoc demõſtrat, non enim medici munus eſt pharmacum exhibere, quod ſemel, ſicut bilẽ, euacuare poſit. poſſet fortasſis textus ille Auicennæ ſi intelligi, ſi inflammatio perſeuerat

c Gal. 3. de loc. affec. cap. 5. 2. de ſympt. cauſ. ca. ult.

d Auic. 1.3. tractã. 3. cap. 1.

e ¶Lib. 3. ca. 7. Auic. 1.3. tract. 3. cap. 4.

f ¶Lib. de loc. in homine. & libro de medic. purgan.

ſeuerat,& nihil prohibet,ſemel ſumere medicamentum quod bilem ſoluat,fiat illud;& vnum notare expedit, quòd Hippocrates bilem euacuat vulnere bene ſe habente,ſed facie inflammata tantum,& ignis ſacri ſpeciem referente,& nihil de cerebro,aut meningis inflammatis memoriæ prodidit.hac de cauſa multi ſanguinis miſſionem,& clyſteriorum vſum in affectibus intrinſecis magis,quàm pharmacum approbarunt;attamen vrgente cauſa bilem expurgandi medicamẽto aliquo eradicante vti non expedit, veluti antiquorum mos erat, ſed id lenitiuum omni caliditate expoliatum ſit,ut eſt caſia,tamarindi,mirobalani,manna,reubarbarum, aut ſyrupus roſatus ſolutiuus,aut ſimile medicamentum benedictũ,quod ui mouere non poſſit,ne materiæ crudæ moueantur, & ad affectam partem concurrãt. ſiquidem [a] ſcammoneata ſic corrigi minimè poſſunt,quin primariis, ac nobilibus membris noxam inferant,& quæ ui euacuant uentriculum offendũt.inde praui gignuntur humores,qui,ſi euacuationi apti non fuerint,conturbantur,& mouentur,& ad affectas partes facillimè aſcendunt, & capiti nocumentum afferunt; &,vt ait Hippocrates,inſaniam producunt,id eſt phreneſin,& membranarum inflammationem.hac ratione Galenus [b] in acutis morbis medicamentum eradicatiue euacuans dari prohibet,nec ob id tantum,quòd morbus acutus eſt : ſed quia perpetuò febris adeſt,quæ augetur, & vapores mali caput petentes inflammationes excitant.porrò [c] felices euacuationes cognoſcuntur concocta materia; concoctiones [d] uerò non niſi in cronicis expectantur, hac ratione præclariſſimi medici cerebro inflammato magis phlebotomiam,quàm pharmacum approbant,in cacochymis a mediana,in plethoribus a capitali uena eiuſdẽ lateris.ſic enim Hippocratis [e] methodus ſeruatur,ſi qualia oportet purgari purgentur, confert, & facile ferunt, ſi contra difficulter. porrò ſecta uena,ſanguis in ea copia mittatur, quæ deſideratur;ſecus uerò a pharmaco qualecũq; fuerit id euenire ſolet.ideò in Aphoriſmis ſcriptum eſt [f] in acutis paſſionibus raró, & in principiis medicinis purgantibus uti.quare dicebat Galenus, [g] ſi minus quidem auxilium per ſanguinis miſſionem,quàm per purgationem ſequitur in morbis acutis, ſecurius tamen multò exiſtit,immò nullum ex eo quod per ſectionem venæ fit periculum impendet,eo diſcrimen maximum ſubeunte,quod per purgationem tentatur,& potiſſimum ſi laborantis naturam expertus quis non fuerit,nempe difficulter alii natura purgantur,alii modico aſſumpto medicamento copioſe.ſi enim hominis naturam non noueris, metus eſt ne plus iuſto euacues; quæ omnia in acutis morbis magnas pariunt offenſas.id ergo ſequitur, quod ab omnibus [h] medicis in fracturis caluariæ probatur,quòd,ſignis inflammationis apparentibus, clyſteribus, ac ſanguinis miſſione vti debeamus,potius quàm pharmaco euacuante. ſanguis igitur ex cubitu mittatur,interdum ex naribus,aliquando etiam ex fronte,aut ex uaſis linguæ ſubditis,cumque inflammationis cauſa materialis aut mixta, aut craſſa fuerit,quod dignoſcitur ex tarditate,ac ſymptomatum imbecillitate,tunc clyſteres ex hiera,aut electuario lenitiuo laudantur.&, ſi intenſa febris non apparuerit, auctoritate Raſis, [i] & Auicennæ [k] pilulæ cochiæ ſummopere probantur; ualent profectò,quibus nos magno cum honore pluries uſi ſumus:optimum pariter remedium eſt ſanguinis miſſio ex uenis podicis,quas hæmorrhoides græci uocãt: ac occipitio hirudinum applicatio, ſiue earum poſt aures aut temporibus appoſitio.Hæ operationes a diligenti chirurgo ſecernendæ ſunt, & ſecundum opportunitatem eligendæ,& in omni euacuandi modo,ætas,ac virium robur,ſexus, exercitium,ac temporis conſtitutio,primò conſiderari oportet.

a ¶Celſ. lib. 5. cap.1.

b ¶2.reg.ac.cõ. 11. & 12. & 1. Aphor. com.24

c ¶Hipp.lib.de humoribus. & 1.Aphor.22. Gal.1. de criſi. cap.8.

d ¶Gal.1. Aph. com.24.3.Aph. com. 16. Auic. 4.1.cap.3.

e ¶Lib. de medic. purgan.1. Aph.25.4.Aph. 3.& 5.& 6. Epidemiarum.

f ¶1.Apho.24.

g ¶2.reg.ac.cõ. 11.

h ¶Hipp.lib.de Cal.cur.Celſ li. 3.cap.18.Gal.2. meymir. Oribaſi.lib ar. cur.ca. 6.Aet.lib.6.c.2. Paul. lib.3. c.6. Serap.1.bre.c.2 Raſis 1.conti.c. 4.& 6. ad Alm. cap.ult. Auic.1. 3.trac.2.c.26.

i ¶9. ad Alm. cap.1.

K ¶1.3.trac.2. cap.26.

DE MEMBRANA ET CEREBRO EXTVBERANTE.

POst [a] chirurgiam,aut aeris frigiditate,aut mala diæta,infrigidatur uelamen ſubcingens,& tumet ſic,quòd craneum extuberat, & extra eminet; & hæc paſſio a Galeno [b] fungus uocitatur,ob id quia parui,ac rubei fungi

a ¶Paul. li.6.c. 90.Auic.1.3.tr. 3.ca. 14. & 5.4. tr.3.c.1.

b ¶1.de loc.aff. circa prin. & 3 Epidemiarum.

gi imaginem præ ſe fert:a Principe in ueteribus traductionibus,ſutratem, & ſutũ ratim,interdum etiam addito articulo Alfaturatim.in recentioribus uerò,arabicè Alchatara,Fater,& Fatera,quod fungum ſignificat.excedit hic tumor oſſis craſſitiem,ac interdum cutis ſuperficiem:in membrana grauitas percipitur, & eius motus deperditur naturalis. ſæpe huic morbo extenſiones præcedunt, & ſæua alia ſymptomata,& mors;oritur nempe craneo fracto,ſi meninga, quæ cerebrum cuſtodit,ſauciatur,aut alteratur:at quia,utplurimum in hac curatione operationes omnes fruſtratoriæ ſunt,Alſutraten uocitatur.capite enim uiolato, membrana interdum inflammatur,neque repelli poteſt quod concurrit, neque facile extrahi, quod ſuper ipſa collectum eſt.ea de cauſa timẽda eſt talis inflammatio, licèt alioquin caput,cum ſuperius ſit recte locatum & non pendeat, non ita humorum concurſum admittat.cumque talis tumor apparuerit, ſi ex manifeſta cauſa initium traxerit,ea protinus amputanda eſt,ſi a frigido aere,alteretur ad calidum, ſi a medicamentorum qualitatibus,permutẽtur , ſi oſſis anguſtia id effecerit, amplietur, ſi praua uictus ratio,corrigatur : uulnus ac membrana uino albo odorato tepido abluatur,leuiterque ſiccetur. poſtmodum ſindone rubeo oleo de Terebinthina, ac aquæ uitæ imbuto cooperiatur.inde ſuperpoſita lata petia eodem medicamento tincta, ac capite roſaceo, & camomellino oleo inuncto exiguam ſtupam uino nigro,& roſaceo madefactam toti capiti circumponemus, adhibita diligentia ne membrana grauetur.poſtea latiore utemur ligamento,neque hoc aſtringẽte, ſed

a ¶Lib.8.ca.3.

ut medicamentum tantum retineatur. Celſi [a] uerò teſtimonio ſi membrana ex inflammatione intumuerit,infundenda erit roſa tepida,ſi uſque eo tumebit,ut ſuper oſſa quoque emineat,coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita,& cum recenti butyro,uel adipe anſerino mixta,ceruixque molliri debebit liquido cerato ex irino facto.Paulus uerò membranã prius fouet decocto altheæ, ſeminum lini & fœnugræci, cui ſi maluam, & uiolariam addiderimus, optimum erit.noſtrates autem medici hoc approbant emplaſtrum Recip. Florum camomillæ,meliloti,betonicæ,roſarum an.m.j.ſquinanti,linguæ paſſerinę an.m.ſ.ſeminũ fœnugræci unc.j.omnia in brodio capitis Veruecis bulliant,poſtea colẽtur, & exprimantur.& Recip.farinæ hordei,corticum tritici an. vnc. ij. pulueris roſarum, meliloti,ſticados,betonicæ an.vnc.5.olei roſati,myrtini,rob.an.vnc. ij. prædicti decocti q.s.pro emplaſtro,nam non rarò hi tumores flatu replentur.quod Alexã-

a ¶Lib.2.problem.86.

der Tralianus [b] annotauit,quærens an flatus ſit,an cerebri ſubſtantia, an materia diuerſa,& aſſerit nullo modo cerebrum eſſe, ob id quia interdum a debili medicamento tumores iſti diſcutiuntur,quod non ita eueniret, ſi cerebrum adeſſet. valdè enim diuerſa ab eo eſt materia fungi.ſiquidem cerebri ſubſtantia nõ ita relaxatur,quanuis mollis,& laxa fuerit,nec,vt alia excrementa, in aquam diſſoluitur.& hinc error maximus oritur.nam imprudẽtes nulla habita ratione de tumoris eſſentia,eum reſecant,& membranam offendunt. igitur magis rectum eſt, vt ex ſe cadat,aut diſcutiatur ſi poteſt.ſi enim inflãmatur, ſic vt corrumpatur, quod corruptum eſt ſeparetur.nam operatio hæc admitti ſolet.& ſi qua fuerit difficultas,totum opus naturæ committatur. Generatur Fungus utplurimum frigefacta membrana,aut frigida humiditate repleta,quæ, dum attenuatur, agente calore debili flatum producit;cumque per anguſtum callẽ talis cauſa exire cogitur,quæ in neruea membrana continetur,a frigido aere alterata,extra craneum tumorem efformat,qui fungi effigiem repreſentat.hunc interdum, ſi diſcuti nequit, ferro aperire expedit,vt materia euacuetur,ne fiat vomica; quod felici ſucceſſu pluries factum eſt;atque qualicunque euacuata materia, ſinus & vulnus vino decoctionis roſarum,pimpinellæ,betonicæ, ac minoris centaureæ abluatur, addito roſaceo melle & ſi dolor moleſtiam inducit.humano lacte ab hubere emulto. inde tali regatur medicamento.Recip.Terebinthinæ claræ vino albo lotæ vnc.ij.aquę vitæ,mellis roſati an.vnc.j.myrrhæ,aloes granorum hypericonis an.drag.j.ceræ pa-

rum pro molli vnguento:repleto vulnere,leuiter tamen, lata petia ex vnguento de gummi elemi,& diabotano,aut de betonica cooperiatur; procedatur ſic, donec aliqua naturæ ſignificatio,aut ad mortem,aut ad vitam apparuerit; & ſi ad vitam,dimiſsis vnguentis,& humido quocunque,aridis cephalicis vti decet: ſi autẽ membrana nigruerit,melle roſaceo ſolo vtemur;quod ſi non iuuat, medicamẽto Iſide interdum,& ægyptiaco tutò vti decet;ſi uerò nigredo non cedit,calorem illius partis emortuum iudicabimus. Adhuc notare oportet,quòd interdum quædam mollis caro adeo concreſcit,vt ſimilis tumoris formam præ ſe ferat,quæ vnguentorum applicatione augetur;quare tunc ad ea,quæ valde ſiccant, deuenire opus eſt.

DE FEBRE.

FEbris, quæ [a] apoſtema comitatur, quod alicui membrorum nobiliũ incipiendo innaſcitur,mala eſt,& illa peior, quæ ſequitur ad inflammationem panniculorum cerebri. ipſa nanque eſt febris phreneſis;dictũ eſt a principe [b] in illo,qui patitur ſodam a percusſione,ſi apparet febris,& conturbatur intellectus,tunc iam incipit apoſtemari, & ſi [c] vulnus peruenerit ad cerebrum,& apparet febris,& vomitus colerę,nõ eſt qui ſanetur,niſi rarò:poteſt quippe interdum non multo timore in caluaria fracta febris oriri,præſertim in æſtate ante ſeptimam,& in hyeme ante decimam diem,aut ratione doloris,aut animi affectuum,aut bilis motus,aut longæ inediæ, aut dum pus conficitur,aut retẽtis corporis excrementis,aut ſi aliquod extrinſecum apparuerit,eryſipelas: concentratur interdum natura in his motibus expulſiuis,& rigores ſubſequuntur,poſtea florido colore locus alteratur, & febris quieſcit, nec ob id vulnus eo modo exiccatur,ſicuti in occulta inflammatione,tunc enim febris ardens perpetuò patientem affligit,& rigores inordinati ac diuerſi perſeuerant,ac ſi febres plures,ac inordinatæ,& mali modi,adeſſent: ſuffocato denique innato calore, & languida facta nutritiua virtute,vulnus ſiccum redditur,fit mali odoris,os liueſcit,inde ob intenſum calorem nigreſcit,& teredine afficitur,lingua arida fit,ac ob humoris acredinem,qui continuò à cerebro ad os deſtillat,puſtulis repletur,& alcola, ſiue ulcuſcula,aphtæ à grecis dictę,per os producuntur; tandem qui ſic affecti ſunt conuelluntur in oppoſito latere,mollificantur in proprio, poſtremò mente non cõſtãt, & moriuntur;febris tamen primo apparet mitis quidem, non multi caloris, quę [d] ſi in quarta,aut ſeptima,aut vndecima,aut decimaquarta die oritur,mortem futuram promittit, iudicatur pleriſque ſi quidem quarta vulneris die inceperit ad undecimam,ſi ſeptima ad decimamquartam,aut decimamſeptimam,ſi verò vndecima,ad vigeſimam:porrò ſi in febris initio,aut delirium,aut aliqua conuulſio orta fuerit, male pręſagire oportet, niſi omnino ex optimis ſignis criticis aliquod apparuerit,aut uirium robur adſit:optima [e] nempe ſigna hęc ſunt,copioſa è naribus ſanguinis emanatio,aliquod extrinſecũ,eryſipelas,aut aliquid ſimile, quod perfectam criſim oſtendat,& tunc,ait Hippocrates,ſi vulnerati fiunt conualeſcentes,in parte aliqua corporis perpetuò patiuntur:nec [f] febris quidem terrere debet,ſi in magno vulnere, dùm inflammatio eſt,permanet. illa pernitioſa eſt, quę uel leuĩ uulneri ſuperuenit,uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet:uel,ſi neruorum rigor,aut diſtenſio,quę ex vulnere orta eſt,eam non finit, ſiquidem [g] dictum eſt in libro ſeparatorum ſermonum febrem conuulſioni melius eſt ſuperuenire,quàm febri conuulſionem, & qui a neruorum cõuulſione detinentur,aut diſtenſione,febre ſuperueniente liberantur:hiſce igitur febris ſolita eſt magna ex parte calefacere, extenuare, atque diſſoluere conuulſionis cauſam: illa [h] verò febris ſalubris eſt, quę, orta inflammatione extrinſeca, ſuperuenit vulnere bene ſe habente, aliter pernicioſa iudicatur. Vrinę in febribus ex occul-

- a Hipp. 2. prædict. Raſis 10. ad Alm. cap. 15.
- b 1.3. tr.2. c.26
- c ¶1.3. tr.2. ca. 14.
- d ¶Hipp. 2. prædict.
- e ¶Gal. 2. de criſi.
- f ¶Cel. li. 5. ubi de ratione uictus uulnerat.
- g ¶2. Apho. 26 4. Aphor. 57. li. 1. de morbis.
- h ¶Hipp. lib. de Cal. curat.

a ¶Hipp. lib. de Coac. prænot. & 4. Apho. 72.

b ¶Libr. 4. de fracturis. & 1. Aphor. 16.

ta inflammatione claræ,& crudæ malæ ſunt,arguunt nempe calorem innatum cir ca materiam internam occupatum eſſe; illæ [a] peſſimæ ſunt ſi albæ & perſpicuæ minguntur,& magis ſi patiens delirio affligitur,nunquàm delirantem, ait Galenus,cum his vrinis ſaluatum vidi.Cum igitur vulnerato capite, aut fracta caluaria febris oritur,quæ nec Ephimera,nec humoralis,ſiue putrida fuerit, nullũ ſeruans typum,aut periodum ſed aſsidua, aliis prauis ſymptomatibus,quæ inflammationis initium,aut cerebri,aut meningarum portendunt, aſſociata. victus regimen attenuetur,qui,vt docet Hippocrates, [b] frigidus & humidus ſit,veluti ptiſana hordeacea eſt,aut panatella cum ſaccharo & lacte amygdalarum,aut ſeminum melonum;potus aqua decocta ſit addito vino granatorum,& zulapio roſato: ſi victus conſtat,denuò capitalis vena aperiatur:& ſi corpus plurima bile ſcatuerit medicamento calologo euacuetur, humores ſerapiis opportunis æquentur veluti de Endiuia,roſatus,& de cichorea cum aquis aut decoctis conuenientibus,omne genus diuerſionum probatur, potiſsimum verò ſimilium clyſteriorum vſus Recip. foliorum maluæ,violarum,ſcariolæ,lactucæ,bletæ an. m.j. decoquantur in communi aqua,& Recip.prædicti decocti vnc.x.& adde mellis violati,Zucchari rubei an.vnc.ij.olei violati vnc.iij.caſiæ extractæ vnc.j.ouorum vitellos nu.ij. ſalis cochleare j.miſce,& fiat clyſter;ſpina tota roſaceo vnguento,muliebri lacte,& violaceo oleo inungatur,& vulnus indicationibus propriis regatur.

DE ALIENATIONE.

a ¶Gal. 3. de lo. aff. c. 5. 5. de loc. aff. cap. 3. Raſis 9. ad Alm. c. 3.

b Auic. 1. 3. tr. 3. ca. 14.

c ¶Gal. 3. de lo. affec. cap. 5. 3. de cau. ſymp.

d Gal. 3. de not. loc. aff. c. 5.

e ¶Gal. 2. Aph. com. 22. Paul. li. 3. ca. 6.

f ¶2. reg. ac. 36. & 1. Aph. 17.

g ¶Hipp. lib. de arte. Gal. 2. aphoriſmorum. 29. 4. aphoriſmorum. 72. Aui. 1. 3. tr. c. 1.

QVI [a] capite vulnerato mentis perturbatione vexantur,ſi alia internæ inflammationis ſigna adfuerint, ſat erit tales ſolis Presbiteris relinquere, nam in meningis,aut cerebro facta eſt inflammatio,aut iam fit:quòd ſi facta eſt,curationem expectare non licèt,& [b] minus ſi per ſe accidens fuerit,& nõ conſortii lege,omne [c] quidem delirium principem facultatis motiuæ,ac intellectiuæ pati demonſtrat:eius cauſæ duæ ſunt,internæ & externæ.internæ praui ſucci ſunt,aut vapores mali cerebri operationes corrumpentes, nam ſæpe [d] a ventriculo vapores aſcendentes, aut ſubtiles materiæ ad caput intellectus operationes perturbant,vnde vulnerati mentis compotes non ſunt;inediæ pariter, quæ [e] modum excidunt,præſertim in his,qui validè concoquunt,præter alia febrem & alienationem producunt,quæ tamen,ait Paulus,phreneſis non eſt, ſed deliriũ ex conſortio ortum:hac ratione diuinus Hippocrates [f] in victus regimine aliquid dabat ætati,conſuetudini, & anni tempori; procatarticæ verò ſiue externæ ſunt res pungentes,aut cõprimentes meningas,aut cerebrum,quibus remotis ſtatim & effectus remouetur: porrò,ſi cauſa abdita fuerit & corpus plenũ,victus attenuetur,aer alteretur,ſomnus recõcilietur,vena cephalica brachii,aut frõtis, aut naſi extremitate ſecetur,aut ab hęmorrhoidibus ſanguis mittatur,hirudines poſt aures applicentur,cucurbitularum vſus,frictiones,ligaturæ,balnea,& omne ingenium,quod a capite reuellere poſsit,probatur:verũ,ſi nihil prohibet,medicamentũ leue,quod bilẽ euacuet,dare oportet:in initio caput oxyrhodino inũgatur, in ſtatu quæ diſcutiunt conueniunt, & ſi [g] ulterius tale accidens proceſſerit, nihil agendum eſt,ſed naturæ totum opus committatur, ſiquidem qui tali deſipientia, aut delirio tenentur moriuntur.

DE VOCE DEPERDITA.

a ¶7. Apho. 59. lib. de morbis. & li. 1. de Coac. prænot.

PERCVSSO capite,aut fracta caluaria,ſæpè occurrit ut uox intercipiatur, & patientes muti fiant,nec vllum quidem verbum proferre poſſint, & hoc potiſsimum indicium eſt quòd cerebrum malè affligatur, nam ſcriptum eſt in Aphoriſmis [a] quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit,ne

ceſſe

ceſſe eſt ſtatim mutos fieri:iacent autem eodem modo,quo apoplectici, ſenſu, ac motu deſtituti. cerebrum hoc modo interdum concuti contingit, propter aliquē caſum totius corporis uiolentum, ex locis altioribus factum. tales enim caſus in ſpinæ vertebris concusſionem facere ſoliti ſunt,quando ipſarum harmoniæ commotæ fuerint,ſpinalis verò medulla,quæ in eorum cauitate continetur,laborauerit,ipſa vero ualdè concuſſa periculum adduxerit, ne aliquis neruus eorum, qui in ipſa naſcuntur,abrumpatur,quod non minus in ipſo fit cerebro, idque magis quanto plus vacui loca habent,quæ ipſum circunſtant: quieſcit enim patiens ob id quia contrahitur vis animalis in ſe ipſam in talibus diſpoſitionibus, a motu uehementi moleſtata,undè mutum atque immobile totum iacet,quod ita afficitur animal,quare dicebat Auicenna [a] & ille cui aduenit offenſio,aut caſus,aut aliud, & abſcinditur ſermo eius, & inclinatur caput eius, & areſcit anhelitus, & ſudat frons ipſius moritur ſtatim: quandoque [b] etiam percusſio,aut caſus leuis eſt, & curatur,& quandoque peruenit ad hoc vt cerebrum permutetur, & pereat; nam continui ſolutio quandoque accidit in velaminibus cerebri, quandoque in eius ſubſtantia,& quandoque in eius uenis,& ſcinduntur,& in his omnibus affectibus prædicta accidentia apparere ſolent: dictum [c] etiam eſt,& ille, qui cadit in caput,multoties non loquitur,& cum remanet uſque ad tertium, & non minuitur, neque additur,tunc laudatur in tertio,& expectetur uſque ad ſeptimum, & non moueatur ante illud cum aliquo, ſcilicet medicamento euacuante interius ſumpto,aut manuum operationibus præterquam in amplis & manifeſtis fracturis,iam quieto ſymptomate,ne à pugna,natura diſtrahatur,cuius officium eſt internas læſiones corrigere.Nos uerò ſæpe uidimus hoc apparente ſymptomate,eoque in eadem latitudine permanente, ſi tertia præterierit, patientes ſanitati reſtitutos; quod ab Hippocrate [d] ſub his verbis probatum eſt, quibus cerebrum ſphacelatum id eſt corruptum eſt,in tribus diebus pereunt,ſi uero hos euaſerint ſani fiunt. poteſt ſiquidem cerebrum concuſſum aliquo modo ad ſphacelum ire,non tamen ſphacelari,cum ſphacelus ſit uniuſcuiuſque partis ſubſtantiæ corruptio: ob ſui ergo nobilitatem cerebrum hanc diſpoſitionem pati nequit,nec contingit hūc, qui ſic ægrotat,perſanari;verùm ſi ante triduum mors non ſequitur, ſed ad quartam patiens deuenerit ob uirium ualetudinem quæ morbum ſuperare ſolet,ipſum declinare ſperandum eſt. Nos uero hoc in loco per ſphacelum inflammationem interpretati ſumus,quæ in gangrænam terminari poteſt: ſolent nempe in his ſigna phreneſis primo apparere,poſtquam uero inflammatio exorta fuerit, gangræna gignitur. nam dictum eſt [e] niſi præceſſerit maxima inflammatio non fit gangræna: porro omnes medici [f] excepto Serapione [g] cerebrum ſphacelari confitentur,cui Auicenna mirifice aduerſatur.ſed ad uocem amiſſam redeuntes,dicamus cum Hippocrate [h] cum cerebrum nimium calefactum eſt corrumpitur, & ſi de repentè obmutuerint qui ſic afficiuntur,in tribus diebus pereūt. verum ſi dormiūt,& ex naribus ſanguis fluit, aut multū vrinę emittunt,ac ſeptem dies trāſgrediuntur,plerique autem non tranſgrediuntur,euadere poſſunt; iſti hoc tempore ſola ptiſana nutriantur,vitentur rumores,lumina, & quęcunque ſomnum prohibere ſolent: ſi verò hoc ſymptoma abſumi nequit,ea ad vnguem obſeruare oportet,quę ad cerebri inflammationes valere explicauimus, vtplurimum ab externa cauſa oritur,potisſimum ab aliquo oſſe cerebrum lędente, quod dum contrahitur,neruos recurrentes,qui a ſexto pari originem ducunt, & linguę motum pręſtare ſolent,ſecum adducit,& retrahit,vnde vulnerati muti fiunt; quod [i] probatur dum conuulſionis initium apparet,cui interdum loquendi impotentia pręcedit:cumque igitur cauſa dignoſcitur,auferatur,ſi abſcondita fuerit,ſanguis mittatur a vena,cucurbitulę apponantur,hęmorrhoides prouocentur,extrema laqueētur,leuiter fricentur,imponantur enemata cum Hiera & diaſinicone, &, ſi expedit,corpus àliquo pharmaco euacuare, pilulę cochię principatum tenent, caput

totum

[a] ¶4.4.tr.2.c.4

[b] ¶Auic.1.3.tr.2.cap.3.

[c] ¶4.4.tr.2.c.1.

[d] ¶Lib. de Coac.præno. lib.2. de morbis & 7. Aph.51.

[e] ¶Gal.7. Aph. com.51. 14. me th.c.3.de tumo. præter nat. cap. 7.& 8.

[f] Hal.11.meth. cap.18. 4.de lo. aff.ca.1.5.de lo. affe. cap.3.2. de ſymp. cau. ca.7. Aet li. 6.ca.25. Paul.li.3.c.6.7. & 8. Oribaſ.lib. curat c. 9.10.& 11.Alex.tr. li.1. cap.13. Raſis.li. diuiſ.c.6. Auic. 2.1. doct. 1.c.5. & 1.3.tr.3.c.1. 4.& 5.

[g] ¶1.Breuiarii. cap.20.

[h] ¶Libro. 2. de morbis.

[i] ¶Hipp.6. & 7. Epidem.

totum roſaceo tepido humectetur,cui parum aceti addere licet.cumque verbum aliquod proferre inceperit,roſaceum & camomellinum ſummè conueniunt:ſi verò nulla continui ſolutio apparuerit, tale cataplaſma toti capiti adhibeatur,Recip. furfurum tritici vnc. iiij. farinę fabarum, ſeminum lini. an. vnc. ij. roſarum camamillę, betonicę,meliloti,ſtœcados an. m. j. abſynthii, anethi, coriandrorum an.drag.ij. quę in puluerem contundi poſſunt contundantur. inde omnia in uino nigro bulliant ad mellis cōſiſtentiā,& adde olei roſati, rob.an. q.s.pro emplaſtro;&,ſi diu perſeuerauerit hoc accidens, prædicto emplaſtro addatur calamentum,origanum,aſſarum,pulegium, oleum maſticinum, & lixiuium clarum,ſi quidem credendum eſt magnam pituitæ copiam in capite contineri.

DE CONVVLSIONE.

SI vulnerato capite,conuulſio apparuerit,mortem prædicit. nam dictum eſt ab Hippocrate [a] conuulſio ex vulnere letalis eſt;cum enim [b] lacertorum capita,aut nerui,aut tendones vi quadam,ac inuoluntariè verſus eorum originem contrahuntur,motus aliqui contractiui aliquarum partiū ſequūtur,qui græcè ſpaſmi,& latinè conuulſiones dicuntur.hi [c] nec naturales, nec ſecundum hominis arbitrium fiunt.Huius [d] ſymptomatis cauſę duę ſunt,aut nimia humorum copia,qua neruoſę partes repleri ſolent, qui dum per eas cerebro cōmunicantur,volens id ab ea ſe exonerare, contrahitur, ad quem motum omnes partes,quę illi annexę ſunt,aut ab eo originem ducunt,contrahuntur,& fiunt conulſę.& hic affectus ille eſt,qui fracta caluaria,& vulneratis neruis,occurrere ſolet, cui ſemper aliqua pręcedit inflammatio affectę partis. aut in eo abundat copia humoris corrupti,aut veneno pręditi. exiccantur interdum ex nimia humorū penuria neruoſę partes,pręſertim naturalium,ac nutrientium,& fiunt conuulſę;& hę c ſecunda conuulſionis ſpecies non ſubito,ſed temporis interuallo,creatur; at quia alibi in tertio libro de hac re ad plenum tractaturi ſumus, nihil amplius hic dicere decreuimus, ſed ſat erit ſcire quod meninx ſi puncta fuerit,aut inflammatione affecta, aut cerebrum compreſſum, aut a materia diuerſa corrupta alteratum,in eo primogenio,aut lege conſortii fiunt contractiones conuulſę ſedis oppoſitę partium capitis vulneratarum,ſi vulnus latus occupauerit;ſi verò in media regione conſtiterit,ambę partes conuelluntur,vt Antonomo occurrit, quod [e] aliis corporis partibus non aduenit,quę conuelli nequeunt,niſi pręceſſerit inflammatio manifeſta.primò enim conuelluntur partes, quę inflammatione vexantur. inde noxa cerebro communicatur,poſtmodum totum corpus conuulſum redditur,& ſic neruorum diſtenſiones fiunt.cùm ipſi muſculi primò,ac pręcipue, deinde partes,ad quas perueniunt,ad ſuum principium contrahuntur. Huic ſymptomati pręcedit ſępe dorſi dolor,poſtea nuchę,vltimò capitis,& fiunt partes fere immobiles,ac tenſę, & magna cum difficultate mouentur, vulnus ſiccum redditur, & qui ſic affecti ſunt clamant,& liberè uerba proferre non poſſunt. ultimò contrahitur ſeptum, & ſuffocantur; pręcedit interdum acutus oculorum dolor, aut fluxus diarrhęus,aut fœcum inuoluntarius fluxus, aut lotii reddendi difficultas, & cùm hęc accidentia apparent moriuntur. Cùmque aliqua materialis conuulſio apparuerit,teſte Hippocrate, [f] opportunis euacuationibus curari ſolet, potiſſimum ſi cauſa interna fuerit; ſi autem manifeſta, ea quippe ſublata abſumitur: igitur ſi patiens plethora, aut cacochymia laborauerit, euacuetur aut ſanguinis miſſione a capitali uena affectę ſedis,ſi habitudo,ętas,uirtus,& anni tempus id admiſerit, & diſtenſio ab inflammatione prouenerit, aliter corpus acribus clyſteribus, aut medicamento bilem ducente moueatur: ſi uerò pituitę copia, aut craſſi humoris abundauerit,Agaricus,Hierapicra,& pilulę cochię probantur:ſin autem clyſteria, caputpurgia, ſiue apophlegmatiſmata conueniunt: ſpina vbique, ac

ſępe,

[a] ¶Lib. de Coac.prænot. & 5. Apho.2:
[b] ¶Lib. de ſpaſmo.ca. ult.5.de cau.ſymp. ca.2. & 6.Aph.cō.39.
[c] ¶Gal.3.de lo. affe. cap.6. & 5. Aph.com.5.
[d] Hipp.6.Aph. 39.Gal.2. Aph. com.26.
[e] Gal.5. Apho. com.2.
[f] Libro.de nat. humana. lib. de flatibus. & 2.Aphor.22.

ſæpe,ſubaſcelia,inguina,collum, ac vniuerſæ partes conuulſæ calente oleo communi,aut liliorum,aut camomillæ,addita gallinæ pinguedine inungantur:interdum totam ſpinam,iuncturasque omnes,magna vtilitate illinire tali linimento cõſueuimus,Recip.olei violarum amygdalarum dulcium an.vnc.iij.pinguedinis gallinæ,medullæ crurium vituli an.vnc.j. s. omnia ſimul bulliant in decocto maluarum,radicum altheæ, & ſeminum lini donec decoctum abſumatur, colentur, & fiat linimentum.

De paralyſi in parte affecta, & conuulſione in oppoſita opiniones diuerſæ.

QVia hactenus ad plenum rationes & cauſas, cur conuulſio in oppoſitis partibus ſedis læſæ,capitis intime vulnerati, & paralyſis in propriis oriatur,intelligere non potuimus.ideo pro hac indaganda veritate,hęc pauca in medium adducere decreuimus,ſemper meliori iudicio,ac veritati ceſſuri:verum & ſi nullibi [a] de paralyſi,verbum vllum proferat Hippocrates, Princeps tamen Auicenna [b] hæc duo ſymptomata, læſa caluaria, euenire commemorauit. Inquit Hippocrates conuulſio pleroſque corripit in altera corporis parte, ſiquidem ſi in ſiniſtra capitis parte,vulnus quis habeat, in dextera conuulſio oritur, ſi verò dextera ſauciata eſt,ſiniſtram conuulſio corripit, ac pluries hoc eueniſſe fatetur,experimentoque ac exemplo demonſtrat, [c] præſertim in caſu illius famulæ in O milo duodecim annos natæ,quæ ex capitis vulnere in media æſtate, decima quarta die mortua eſt,cõuulſio verò manum ſiniſtram inuadebat. nam in dextera magis vulnus habebat: Attamen huius effectus oppoſitum,aliqui falſo credunt,aſſerentes magis rationabile fore,conuulſionem partem ſiue latus affectum occupare,quam in altera & ſana oriri,ea quippe ratione, quia conuulſio motus eſt non naturalis,ſed coactus lacertorum primo deinde cerebri,vt nocentes cauſas,eorum violenta cõtractione,expellere posſint,ergo magis credibile eſt quod in affecta parte,quam in ſana, contrahatur, huiuſcemodi ratio, motu epileptico corroboratur,ſiquidem in tali affectu cerebrum contrahitur, & ea omnia mẽbra quæ illi annexa ſunt,ſecum adducit, ſic enim epilepſia, & vniuerſalis conuulſio, producitur:Alij dicunt ſi natura ſupremum ventrem panniculo illo,a græcis diaphratondes,& a latinis mediaſtinum,vocitato,ſeparauit, nẽpe vt affecta vna parte,reliqua incolumis conſeruetur,magis conuenit vt cerebrum potius in lęſa parte,quam in ea quæ non affligitur contrahatur, ergo conuulſio in parte vulnerata potius oriri deberet,quàm in valida & ſana: Horum opinionibus ſic reſpondendum eſſe arbitramur,corpora [d] noſtra quia continuo reſoluuntur, continua etiã egent reſtauratione,& alimento,ob id natura ſagax,nutrimentũ in quali & quanto proportionatum,æqualiter omnibus partibus impartire tenetur,quæ quod ſibi proprium ac peculiare eſt,trahunt,retinent,& pro nutritione præparant,portio verò alimenti quæ caput pro eius nutritione petit, dum nec vt decet permutatur,nec aſſimilatur partibus nutriendis,quę ex vulnere & aliis cauſis imbecilles iam factæ ſunt,& in ſimilibus potentiis deficere videntur, ſub quadam cruditatis natura,in cerebri ſubſtantia, ſed potius in neruorum initiis, reſident.quæ cum tã magna ſit,& multæ molis, magna etiam eget alimenti copia.hæc enim cũ in vulnerata ſede reperitur,partim cum magna ſpirituum copia per vulnus,ſub qualitate & ſubſtantia ſanioſa,& partim naturæ ac topicorum actione,inſenſibiliter abſumitur.ſiquidem in affecto loco materiæ quantitas retineri non poteſt, ſicuti in oppoſita & ſana parte,in qua dum à cauſa ſimili diuerſa,ac in maiori copia quam deceat,non aliena ab aliquo ſpiritu venenoſo,cerebrum ac neruorum origo, opprimuntur,quærentes ſimilem cauſam aliunde expellere & ab illa ſe tueri, corri-

a ¶Lib de cal. curat.lib.de Coac. prænot.li.3. de fract.43. li.5. & 7.Epide.
b ¶1.3. cap.14.
c ¶Libro. 5. de mor.po pu.
d ¶Gal. li.3. de diſſol.continua.

guntur,

guntur,& contrahuntur,ac inde membra quæ ab eis originem ducunt, ſecum trahunt,vnde conuulſio illius lateris,quæ potius more Hippocratis cum palpitando aut concutiendo appareat,motus conuulſiuus dici poſſet.oritur etenim [a] omnis expulſio quæ a primariis membris perficitur, corrugatione & contractione fieri ſolet,quapropter ſi faciem aut eius partem nempe frontis cutem,mandibulã, aut linguæ radicem conuulſam videmus,quia partes hæ omnes,a muſculis a cerebro & neruis à tertia coniugatione ortis,uires ſuſcipientibus,moueri nouimus, cerebrum ipſis ſic laborantibus affectum eſſe neceſſario credimus. huic reſponſioni fa uet,notabilis illa cerebri ſeparatio,ob id quia pars non affecta, a ſimilibus cauſis moleſtata,ob prædictæ facultatis deperditæ impotẽtiam,eas abſumere nullo modo potens,violentia quadam ac impetuoſe mouetur & cõtrahitur,& ſic ſpaſmus in ea parte producitur.ea vero quæ ſauciata eſt,quia imbecilla,contrahi nequit, ſed repleta ea humiditate,mollis fit, & paralyſi afficitur. ob id dicebat Auicenna [b] in vulneribus capitis peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere vulneris, & ſpaſmus in oppoſito eius. & de paralyſi rationem reddens, ait [c] non elongatur quin ea potentia quæ noſtrum regit corpus,ſeruet naturã vnius duorum laterum capitis incolumem. purgando & expellendo materiam ad latus quod eſt debilius,& quod eſt magis ſuſceptibile materiei primum, & cui accidit percuſsio,& ictus,& ad quod expellitur ſuperfluitas lateris cerebri, quod ipſum ſequitur,& non eſt mirandum ſi ægritudo ſit propria vni lateri abſque alio.Natura enim præcepto ſui creatoris iam diſcernit quod eſt ſubtilius hoc poteſt ergo & brachium & crus,lateris affecti primo paralyſi affligi.demum contraria pars & ſana,conuulſione detineri.Porrò occurrit interdum percuſſo capite, quod a cerebri potentia materiæ diuerſæ nocentes,alibi propellantur,potisſimum ad aliquã ſedem imbecilliorem,quæ ſui natura. ſuperflua facilius recipere ſolet hæ ſi ad oculos deuenerint,eos ſtrabos efficient,ſi ad os, cynicum ſpaſmum procreabunt,ſi ad ſpinæ vertebras,paralyſim,ſi ad cerebri neruos,conuulſionem,quæ diuerſimode latus alterutrum moleſtare poteſt,ſemper iam orta inflammatione.at ſi epilepſia apparet,totum corpus cõuulſione moleſtatur,ſi apoplexia, aut moritur æger ſi fortis fuerit,aut vnum corporis latus mollificatione tentabitur:Hæc omnia euenire ſolent,cerebro ac eius partes primario affectu laborantes. Ad [d] caput pariter,aut ſectum aut contuſum,veluti ad ſedem male affectam, ac dolore moleſtatam,uariæ defluunt ſuperfluitates,& craſſæ,& tenues.tenues cerebri ſubſtantiam mollem facillime ingrediuntur,quæ dum contrahitur,& ſi fibroſa minime ſit,ſed ratione annexorũ, in cauſa eſt, vt pars ſana diſtendatur, vulnerata verò ac debilis,craſſas retinet,quæ vias nutrimenti,ac ſpirituum, ſenſum & motum illis partibus deferentium, obſtruẽs,mollificationem partis læſæ, ac neruorum quibus mouendi facultas donata eſt,gignunt.equidem ſic cerebri potẽtia,aut alteratur, aut corrumpitur,nec non neruorum habitudo, & operationes eorum naturales pereunt,vnde prædicta oriuntur ſymptomata:ſi uerò in his humiditatibus, inſignis aliqua putredo aderit,a qua vapores mali putridi aut venenoſi reſultent, & exitum non habeant,ac neruorum principia petant,illius partis nempe ſanę inordinatam concusſionem,ſeu motum quendam conuulſiuum producunt: Nonnulli autem qui anatome calent,dum rationem huius quæſtionis asſignare conantur, dicunt neruos motiuos a nucha & ſpina natos, uni lateri ſenſum & motum deferentes,a contraria parte originem ducere,hac ratione,capite vulnerato, conuulſio in parte oppoſita uulneri,oriri contingit: Alii dicunt motum conuulſionis ſimilem eſſe motui expulſiuo uentriculi,dum quod nocuum eſt eiicere conatur, ſi quidem in tali motu,in oppoſitum contrahitur,nempe ſi per uomitum, in portinario,ſi per meatum ordinariũ,in pyloro ſiue æſophago. Sic in conuulſis ſemper contractio oppoſitum ſitum occupare ſolet,nec propter hoc obſtat diuiſio illa facta a natura in cerebro,quod interdũ per ſe conuellitur,interdũ cõſortii lege, & tunc

a ¶Gal.3. de lo. aff.cap.5. Auic. 1.3.tr.5.c.8.

b ¶1.3.tra.c.14

c 2.3.cap.2.

d Gal.2. Apho. com.26. 5.Aph. com.2.

tunc Hippocratis more,motus fit cõuulſiuus.& p̄p hoc,in caluariȩ ꝑcuſsionibus, interdũ ſola cõuulſio,ſæpe ſola paralyſis,multoties ambo hæc accidẽtia, & nõnũquàm ullũ uideri ſolet, quod ex corporum diuerſitate & plenitudine contingit: porro multi qui chirurgicam artem diu coluerunt, conuulſionem affectam partẽ occupaſſe,& paralyſim oppoſitam inuaſiſſe cognouerunt. Nec Hippocrates hoc ſymptoma ſic de neceſsitate euenire pollicetur,ſed ait [a] plerosq; conuulſio corripit in altera corporis parte.& frequenter.dum muſculi maſticatorij in temporibus ſiti,uulnerati fuerint,hic enim locus ferro attingi non debet, ſi inciſus fuerit, neruorum diſtenſio oppoſitam ſedem moleſtare ſolita eſt : & ſiquis rationem ex Hippocrate [b] aſsignare uellet poſſet dicere,aliqui in homine reperiũtur muſculi qui germani & fraterni nuncupantur.ob id quia inter ſe conſortium & cognationem retinent,ad eundem nempe & idem opus deſtinati,latentem quandam copulationem inter ſe ſeruantes,dignoſcuntur ubi ſituati ſunt, dum affecta una parte, altera pariter manifeſte læditur,quẽadmodum in utroque temporũ ſitu,dum capitis vulnera tractamus euenire percipimus,muſculi enim ipſi tẽporales,maxillares,& maſticatorij dicti,ad dextrã & ſiniſtrã ſituati,ad inferioris maxillæ eleuationem facere uidentur,at cum illi præciduntur qui maxillam ab una parte cõnectebant amplius prohibere non poſſunt, quominus muſculi alterius partis ad ſuum initium contrahantur,quod [c] propriũ eſt ac innatum omnium muſculorum, qui ſuo funguntur munere,dum ad hominis libitum,verſus eorum initium contrahũtur,quod cum inuitis nobis occurrit,ob alicuius inflammationis magnitudinem, aut malam qualitatem,muſculi ipſi & nerui diſtenduntur,& conuulſi fiunt. ſic enĩ muſculi qui a maxilla læſa tenuebantur,& muſculis alterius partis alligabantur,& germani erant, non æque poſſunt contrariȩ partis muſculos continere ne conuellantur.merito igitur irritati contrahuntur, & breuiores fiunt. nam ualidi ſunt & robuſti,ſecus vero de oppoſitis & vulneratis eſt,qui agendi poteſtate priuantur. ſi uero [d] vtranque ſimul partem lædi contingit,non nerui proprius,ſed in cerebro loci cuiuſpiam a quo nerui procedunt,primus affectus eſt, quod ſi unus duntaxat vel muſculus vel neruus quoquomodo,ſiue primaria affectione,ſiue per cõſenſum fuerit affectus,pars ipſa in aduerſum trahitur muſculum, nam reſoluto muſculo qui dextram maxillæ partem mouebat,ipſa ad ſiniſtram deflectitur, at ſi is qui ſiniſtram mouet reſoluitur,ipſa trahitur ad dextram, & in aduerſam partem deflecti contingit, quippe in ſimilibus motibus conuulſiuis, muſculi qui integri ſunt,breues fiunt,trahentes ad ſe partes quæ illis annectuntur: trahũtur [e] etiam interdum muſculi in ſe ipſos,non enim a ſe ipſis,ſed quieſcentes atque ocioſi, ab iis qui in contraria parte ſiti ſunt,& fiunt tenſi,ſic enim muſculis ac neruis euenire,affirmant Hippocrates, [f] & Paulus, [g] potiſsimum dum vna aliqua capitis pars læſa fuerit,nam ſæpe altera & oppoſita motu aliquo conuulſiuo afficitur, & mortem vt plurimum adducit,quod ſecus in aliis corporis partibus euenire contingit. nam ſemper affecta ſedes, primo inflammatur, poſtea conuulſione detinetur.

a ¶Lib.de Cal. cura.

b ¶Libr.2.& 3. de art.

c ¶Hipp. lib. 1. de fract. Gal.lib. de motu muſ.& com. 1. & 3. de arti.

d ¶Galen. 4. de not.loc. aff.c.4.

e Gal.cõ. 3. de fract.

f ¶Lib. 3. de articulis.

g ¶l.3.cap.18.

DE PARALYSI.

A Cauſis internis,& externis læſo craneo,aut poſt eius ſalutẽ,in aliqua corporis parte,præſertim in ea,quæ vna cum vulnere cõſortium tenet,mollificatio,quam græci paralyſim vocant,oriri ſolet,& eſt magna neruorũ reſolutio,quæ partem quampiam,non autem corpus totum infeſtat,& differt [a] in hoc ab apoplexia,nam in apoplexia ex nocumento iam in neruorũ principio contracto,omnes corporis partes,& motum,& ſenſum amittũt diaphragmate excepto in paralyſi alterum corporis latus,aut dextrum, aut ſiniſtrum motum tantummodo deperdit, & vniuerſalis paralyſis vocitatur : cum verò hic affectus vnam tantum particulam læſerit,nempe manum,pedem,aut linguam particularis paralyſis

a ¶Cel. lib.3.c. 27.Gal.3.de lo. aff.ca. 10. Paul. libro. 3. cap.18. Auic.2.3. tra.5. cap.12.

lyſis nuncupatur: paralyſis [a] ergo ea eſt cum motus tantum alicuius partis deperditur:ab intranea [b] etiam cauſa paralyſis gignitur,dum materiæ multę,craſſæ,& viſcidæ neruorum corpora replent,& animalem facultatem,quæ à cerebro oritur,ad reſolutas ſedes tranſire prohibent,quod ſic aduenit in meningarũ compreſſione: quare [c] in percusſis,aut fracta caluaria, dum ea meninx opprimitur, etiam primis diebus hoc ſymptoma apparere ſolet,ob id dicebat Auicenna, [d] Et quandoque fit ex compreſſione vehementi paralyſis,ſicut accidit a percusſione, aut caſu;interdum ex inflammatione,quæ neruorum principio,aut ramis, occurrit.quod ſæpisſimè videre ſoliti ſumus,dum caluariæ fracturas curamus.Paralyſis a procatarctica ſimili cauſa orta ſanari poteſt,ea ſiquidem ablata,ſed ab interna,& materiali aut nunquàm,aut ſerò,& magna cum difficultate in his, qui ſenio confecti ſunt,pauco præditi calore,qui omnium opifex eſt: nihilominus dicebat Raſis, [e] ſi paralyſis ex percusſione, aut caſu euenerit ſubitò, taliter permanebit quòd nunquam ſanabitur; quòd ſi non repentè ſed paulatim & molliter inuaſerit,ſanitati reſtituetur:quod Romæ Galeno [f] euenit, dum Pauſaniam ſophiſtam ſyriacum curaret.qui,cùm è curriculo ceciderit,vniusque manus duorum digitorum amiſerit ſenſum & motum,ſanatus eſt:& ea paralyſis non ſanatur,ait Paulus, [g] quæ a nerui diuiſione orta eſt.Cum igitur ex compreſſione, aut punctura meningarum,aliqua gignitur mollificatio,tolli poteſt, ſubleuato, aut detracto oſſe; quæ autem ab inflammatione,& humorum copia initium ducit, opportuna euacuatione,& omni diuerſionum genere regatur.quæ autem contracta cicatrice,reſident, opportunis indicationibus, quæ ex humorum multitudine, conuenienti euacuatione: ſi omnia membra reſoluta ſunt, ait Celſus, [h] ſanguinis detractio vel occidit,vel liberat.aliud curationis genus vix vnquam ſanitatem reſtituit, ſæpe mortem tantum differt,vitam interim infeſtat: poſt ſanguinis miſſionem ſi nõ redit & motus & mens,nihil ſpei ſupereſt,ſed particularis mollificatio,cum acutus morbus non ſit, interdum curam admittit. mittatur igitur ſanguis in hac paſſione,ſi expedit,& ſi pituitæ copia abundauerit, eam commodè euacuant pilulæ cochiæ,fœtidæ arabicè,& aſſaieret,cum agarico:verùm, ſi hic euacuandi modus non expedit,clyſteres ſummè probantur,quæ ſic parantur.Recip.maluæ, althęę, mercurialis,ſaluiæ,betonicę,iuę,ſtœchadis an m.s.bulliant in communi aqua,donec tertia pars conſumpta fuerit,Recip.prędicti decocti vnc.x.electuarii de benedictis vnc.5.indi drag.iij.mellis crudi,olei rutacei,laurini an. vnc. j. ſalis drag. ij. ouorum vitellos nu.ij.miſce,& fiat clyſter, cuius vſus alternis diebus, & ſummo mane laudatur. occipitium, vertebra, ac adenoſę partes oleo liliorum, irino, de ſpica, & ſimili calido foueantur; aut Recip. olea prædicta, & adde maſticinum, camomellinum, ex lumbricibus an. vnc. j. euphorbii, caſtorei, an. drag. j. miſce, & aliquantiſper bulliant, & vtere: probantur fomenta ex decocto ſaluiæ, ſanſuci, camomillę, hypericonis, ſtœcados, iuę, & betonicæ, in vino albo potenti,quo expleto inunctio fiat ex prędictis oleis,aut fortioribus quale eſt coſtinum,vulpinum,laurinum, de euphorbio, de lateribus, quod oleum philoſophorum appellant,aut cum unguento martiaton,aragon,agrippę, & ſimili.adhuc mirabile illud medicamentum eſt, quod Meſue annotauit capite de paſsionibus cordis,& nos,ubi de cura vulnerum neruorum,in fine illud deſcripſimus.laudantur apophlegmatiſmata, & caputpurgia, poſt uniuerſales euacuationes;pariter & antidotum theriaca antiqua,aut Mithidatum,aut aurea Alexandrina,aut diamuſcus,aut roſata nouella,aut conſerua illa de acoribus. Hæc de inueterata paralyſi dicta ſint.fracta tamen caluaria, ſi unà cum malis indicijs fuerit, nempè rigoribus,febre,uomitu & ſimilibus, internam inflãmationem confirmatam indicat,& mortem. Paralyticorum uictus ratio ſicca ſit,potus aqua mellis & ſaluiæ; ut autem [i] cauſa concoquatur,ualet Syrupus de betonica,de ſtœchade, & rhodomel;ſi verò diu perdurauerit hoc Symptoma,ea probantur medicamenta,quæ

a Gal.1.de cau. ſympt.cap.4.4. eiuſdem cap.2. & 3.de loc. aff. cap.10.
b ¶Gal. libr. de atrabile. cap.
c Gal.4.de cau. ſympt.
d 2.3. Doctr 2. cap.2.de par.
e ¶9. ad Alm. cap.7.
f ¶3.de loc. aff. cap.10.
g ¶Lib.3.c.18.
h ¶Lib.3.c.29.
i ¶Gal.1.Aph. com.24.3 Aph. com. 16. Auic. 4.1.cap.3.

ta, quæ acopa à medicis uocantur. Interdum motus, interdum ſenſus in paralyſi deperditur, quod aut ratione ſedis affectæ, aut magnitudine inflamationis, aut natura obſtructionis aduenire ſolet.

DE APOPLEXIA.

MVltoties ex caſu, aut percusſione uirtus motiua, & ſenſitiua omnium corporis partium deperditur, diaphragmate excepto; Symptoma à medicis [a] aut apoplexia, aut morbus attonitus uocitatũ; porrò quandò cõmune principium neruorum affectum eſt, atque omnes corporis particulæ motũ ſimul & ſenſum amiſerint, apoplecticus morbus appellatur; accidit principalibus animi functionibus oblæſis. ſi autem in altera corporis parte obſtructio oborta fuerit, Hemiplexia, ſiuè paralyſis nominatur; ſi unam quandam particulam occupauerit, illius particulæ affectio dicetur, ex nocumento in principali animæ contracto, præſertim in uentriculis cerebri, ubi animæ functiones celebrãtur, aut à compresſione, aut punctura, aut uehementi inflãmatione, unde [b] qui ita ſunt affecti neque ſenſu, neque motionis munere funguntur. ſpirandi tamen facultas haudquaquàm læditur, & hic affectus interdum caros, ſiuè ſopor uocatur: ſi uerò adeò uehementer ſpirationem opprimat, ut quis uel magno conatu uix ſpirare posſit, eorum exemplo, qui per grauem ſomnum ſtertere ſolent, apoplexia nominatur; quæ, [c] ſi fortis fuerit, curationem non admittit; debilis verò non facilem. & ea fortis eſt, [d] quæ inſpirationem prohibet, & cordis temperamentum corrumpit. Cum igitur fracta caluaria ocioſum hoc ſymptoma apparuerit, & cauſa in propatulo fuerit, tollatur. nam dictum eſt à Principe, [e] Compresſio aut punctura, quæ ab oſſe in meningis fit, inflammationes, conuulſiones, & apoplexias inducit. extracto poſtmodum oſſe, illicò redit ſenſus & motus; nec ut id natura faciat, expectare oportet, ſed medici diligẽtia, & optima chirurgia: ſi aũt humore pituitoſo ac uiſcido uẽtriculis cerebri oppletis, id euenerit adminiſtratio & ſubitò, & nihil obſtet, à cephalica uena ſanguis mittatur. poſtea, ſi decet, ab hæmorrhoidibus, uerũtamẽ ſi omnia mẽbra uehemẽter reſoluta ſunt, ſanguinis detractio uel occidit uel liberat. quare ſi alia expedit euacuatio, quæ raro ob patientis impotentiam, & imbecillitatem admittitur, tunc clyſteres probantur, quæ à capite craſſos humores reuellant, ueluti Recip. fumariæ, epithimi, thymi, ſenæ, polipodij an. m. I. pulpę coloquintidæ, corticum agarici, turbit an. drag. s. ſtæchadis, ſampſuci, ſaluiæ, betonicæ, acori, glycirrizæ an. m. s. florum camamillæ m. ij. aquæ claræ lib. x. bulliant donec aquæ medietas conſumpta fuerit, & facta forti expresſione Recip. prædicti decocti unc. x. Hierę picræ unc. s. electuarij diaſenæ drac. vj. Zucchari rubei, olei anethini, camomellini an. unc. s. ſalis gẽmæ, dr. 4. ouorum uitellos nu. ij. miſce & fiat clyſtere. uſus glandium comendatur. extremis etiam partibus ligaturę, & frictiones uehementes: ſinapiſmus quoque ſiue emplaſtra rubificantia, quæ a recentioribus ueſicatoria uocãtur. & quia ſæpe apoplexia in paralyſin terminatur, aut debiliorem diſpoſitionem, nec ex toto conualeſcunt qui ſunt ſic affecti, & ſi tale diſcrimen effugiunt, ſubinde in quandã diuturnam pasſionem incidunt, aut quorundam membrorum, aut totius corporis, potisſimum in uerborum prolatione: pro curatione uero, ea ſeruanda ſunt, quæ ſuperius deſcripſimus.

a Hipp. 3. Aph. 16. Cel. lib. 3. ca. 27. Gal. 3. de lo. aff. c. 10. 2. Aph. com. 42. Aet. li. 6. cap. 27. Paul. li. 3. c. 18. Auic. l. 3 tr. 5. cap. 24. & cap. de fract. cra.

b Gal. 4. de lo. aff. cap. 2.

c Hipp. 2. Aph. 42.

d ¶ Gal. 3. de lo. aff. cap. 10. & 2. Apho. com 42.

e ¶ 5. 4. c. de fract. cra.

DE EPILEPSIA.

RAro, ſed interdum, percuſſa caluaria, ac cerebro patiente, quoddã ſymptoma apparere ſolet, quod medici græci epileſiam, & latini morbum comitialem, ſacrum, herculeum, & caducum uocant: conuulſio quippe interpolata eſt, in qua ſenſus, & motus uitiatur, & eius cauſa leuis quædam uẽtricu

lorum cerebri obſtructio eſt,ſed non ex toto,quę hominem ſtare prohibet, ſed repentinè cadit, & quia ſpiritus difficulter ab aſpera arteria exſufflatur, ſpuma ab ore emanat,nec diu ſymptoma perdurare ſolet, & patientes ex ſe ſurgunt.Nos verò talem affectum ſemel tantum inter curandum uidimus.multoties uerò eum cõtracta iam cicatrice inſpeximus, ut Feltriæ cuidam puellæ euenit, quę poſt a uulnere recuperatam ſanitatem, tranſactis quatuor menſibus, a tali ſymptomate diu uexata fuit,& tandem conualuit. Credunt aliqui quod,& ſi uulnerati cadunt,conuellantur,cinici fiant,ſpumam emittant,fœces,& lotium inuoluntariè expurgent: nihilominus ueri epileptici non ſunt,ſed motibus epilepticis moleſtantur. ſiquidem,dum quam plurimæ materiæ a uulnere perpetuò expurgãtur, epilepſia fieri nequit.Curatur hoc ſymptoma,ſi à manifeſta prouenerit cauſa; ea remota, & ſi uentriculorum cerebri oppilatiua cauſa eſt, ex craſſorum humorum copia,& diu permanſerit, ijſdem indicationibus, quibus apoplexia & conuulſio ſanatur.

DE VVLNERIS SICCITATE.

Vlnervm ſiccitas poſt quartam, aut ſeptimam diem & ultera permanens,ideſt in uulnere nulla concoctione apparente, ſæuis accidentibus eam comitantibus, indicium mali præſagij eſt. nam dicebat Galenus, [a] multoties uulnerum ſiccitas,ob imbecillitatem illius potentiæ, quæ noſtrum regit corpus,ac ipſum alit,prouenire ſolet.ſiquidem dictum eſt [b] ſuppurare maximum eſt ulceris ſignum ad ſecuritatem.nihil enim mali ulceri pus generãti aduenire poteſt.nam [c] ulcus,ſiue antea extitit,ſiue exiſtat in morbo, conſiderandum eſt. ſi enim moriturus eſt æger,antè mortem aut liuidum, aut pallidum, aut ſiccum erit: Siccum ſic redditur quoties facultas nutriens languida fuerit, color permutatur ex humorum ad ulcus aſcendẽtium prauitate. quod affirmat Hippocrates dum ait, [d] in oſſe ægrotante caro liuida malum,quæ oſsium malas indicat qualitates, extincto in ea carne,innato calore. dictum eſt ab Hippocrate [e] ſi in uulneribus prauis,& fortibus exiſtentibus tumor non apparet, ingens malum;quippè ſuſpicandum eſt,ne humores ad locum affectum defluentes,ad nobiliora retrocedant,& magis uerendum eſt ſi dolor adfuerit, & propter ipſum omnino aliquid influat:porrò uulnera laxa,id eſt optima ſanie prædita,bona ſunt,ſicca uerò mala:nimis intumeſcere uulnus,ait Celſus, [f] periculoſum,nihil intumeſcere periculoſiſsimum; illud indicium eſt magnæ inflammationis, hoc emortui corporis. Detecto igitur uulnere color primo conſideretur,quòd ſi liuidus, aut pallidus,aut niger,aut uarius apparuerit,ſcire licet malum uulnus eſſe. Vulnerum ſiccitatis cauſæ uariæ ſunt, nempè meningarum, aut cerebri inflammatio, circa quam innatus concentratur calor,& vulnus ab eo deſtitutum ſiccum redditur,febris ardens aſsidua,& naturalem & aduẽtitiam humiditatem exiccare ſolet.idem facit eryſipelas,quòd uulneratas partes obſidet:medicamen ualidum in ſiccitate, aer ambiens ualdè ſiccus,nutrimenti penuria,& fames longa, potiſsimùm in his, qui eam tolerare nequeunt,uulnus ſiccum faciunt. Si ergò fracta caluaria aliquibus tranſactis diebus,uulnus exiccatur,& cauſa manifeſta fuerit, abſumatur; ſi uerò nõ,indicatione à ſiccitate ſumpta,humectatio cura erit, nempe à propinquioribus locis ad vulnus conueniens nutrimentum attrahendo,quod membri diſcraſiam alterare poſsit. quare olei roſati continua infuſio probatur, aut uitellus oui cum roſaceo,aut terebinthina cum oui uitello, & modico olei roſati. caput etiã totum foueatur decocto maluarum,camomillæ,betonicæ,uiolarum,& fœnugræci,nec his operationibus obſtat febris, aut inflammatio aliqua exterior. quæcunque igitur ac qualiſcunque cauſa fuerit,ad ſuum contrarium alteretur;ſi autem abſcondita, vulneratus de neceſsitate moritur.

a ¶1. prognoſt. cap.25.
b ¶Gal.5. Aph. com.22.
c ¶Hipp. li. de Coac. prænot. & 1. Præſag.25.
d ¶7. Aph.2.
e ¶2. de morb. popu. lib. de Vlceribus. & 5. Aphor.66.
f ¶Libro.5. ubi de rat. uict. uulneratorum.

DE

DE MEMBRANA DENIGRATA.

SI membrana ſubcingēs denigratur,quemadmodum poſt empiricas operationes contingere ſolet,malum indicium eſt laceratur interdum, poſt modum putreſcit, aut præceſſa inflammatione corrumpitur; cui quàm plurima mala ſubſequuntur ſymptomata,& ob id timere ac de patientis ſalute nihil ſperare,dignum eſt.atque magis,ſi nigredo ad externam uſque oculi tunicam, abſque procatarctica cauſa terminauerit.talis ſiquidem à dura meninga originē ducit:hoc ſymptoma innati caloris & membranæ maximam corruptionem, ac eius deſtructionem,aut quòd gangræna afficiatur,declarat.ſolet etiam à topicorum natura & operatione hoc euenire,& ea nigredo ab eius leuitate, & facili remotione dignoſcitur, nullo aſſociante ſymptomate.tollitur hic color ſola ſyrupi, aut mellis roſati applicatione,& ſi tenuis fuerit,pro dimidio raſaceum adhibeatur.at ſi ratione frigiditatis medicaminum,aut ambientis,hoc euenerit, quod ex temporis longitudine dignoſcitur;nam tranſacta etiam quarta nigredo apparere ſolet.quod à ſola contuſione non occurit;tunc enim, quæ temperate calefaciunt adhibenda ſunt.ueluti eſt ſanguis columbinus,aut Turturis calidus addito rodo melle,aut oleum abietinū cū melle ipſo roſaceo,aut oleū terebinthinę ſtillaticiū. ac uulnus replēdū eſt,pu'uere cephalico,& ſuperaddito ēplaſtro de betonica,aut de gūma elemi nardino ſoluto,caput faſcijs opportunis auoluatur, & calidis foueatur:ſi aūt aut ſanguis cōglobatus,aut materia aliqua uiſcida id fecerit,oxymellite,roſaceo admixto,abſtergatur:at ſi contuſio,aut cōpresſio nigredinē duxerit, eā abſumit rhodomellis pars vna,granæ finisſimæ, & aloes puluerizati pars media,miſce:cūq; aut malus aer,aut praua chirurgi adminiſtratio,aut inflāmatio profundam nigredinē effecerit,nec rhodomellis,aut oxymellis auxilio tollitur, morbus extremus iudicatur,& extremis eget remedijs,& tunc Iſide medicamento uti non ab re fuerit, quod detecta membrana ab antiquis uſui ſeruabatur; nos verò in hac re non raro Iſin Terebinthina,aut oleo ex Terebinthina admixtum experti ſumus,interdum & ægyptiacum addidimus, felici quippè ſucceſſu, nempè Recip.olei abietini unc.j. rhodomellis unc.s. vnguenti ægyptiaci deſcriptione Auicennæ drag.ij.miſce.tale enim paratur ex melle,Ziniar,alumine liquido,ſine aceto ſoliti ſumus etiam ſolo ægyptiaco nigredinem cum fœtore abſumere ; interdum eriam hydrargiro præparato, quod præcipitatum vocant, vti auſi fuimus . ſi autem hæc non proſunt, fugere licet , & ægrotum præſbiteris commendare.

DIGRESSIO.

POST caluariæ perforationem, membrana intacta, colorem, & motum naturalem ſeruare ſolet,poſtmodùm eo amiſſo, amplius non mouetur, nec ob id aliud ſymptoma innouatur;paucis poſtea peractis diebus, ſuperficies eius alba & tenuis admodum ſquammas facere incipit, & pellicula quædam prætenuis araneæ modo eleuatur,& inde noua caro oriri inchoat; res quippe admiratione digna.Siquidem pars ſubſtantiæ ipſius membranæ eſt, & membrana conuulnerata raro ſanatur;nec adhuc apud antiquos ſcriptores de hoc ullum verbum legere potuimus, nec aliam rationem huius effectus asſignari poſſe opinamur,præter eam,qua & cranij oſſa ſquammas,ſeparant & emittunt, nempe aeris actionem,aut variorum localium applicationem,& alia, quæ oſſium naturis aduerſantur, aut quia contuſione aliqua fuerint uexata, & pars ſuperficialis moritur,& ab humido ſuo proprio & elementari derelicta,aut carne ſubnaſcente relaxatur,& à reliquo oſſe,quod alterationem non nouit, ſeparatur, & in pi-

ſcium ſquammarum effigiẽ exit aliquantiſper colore alterata. pariter cum id duræ matri euenerit, chirurgum in hac curatione non exercitatum, timẽtem reddit, ne pellicula illa corrumpatur, aut mala temperie afficiatur: attamen ex ſe ſolum, ſuperficies illa dimouetur, aut tantum rhodomellis auxilio. ſi non autem, Recip. Terebinthinæ claræ, uino albo lotæ unc.ij. rhodomellis, aquæ vitæ, farinæ hordei cribratæ an. unc.j. myrrhæ, aloes, granæ, ſacchari fini an. drag.ij. miſce, & utere, donec membrana pura mouetur, ac ſui coloris apparuerit; inde ea adhibeantur, quæ ſeruata methodo, alijs capitis uulneribus opitulantur. Solet interdum in hac ſequeſtratione fœtor quidam apparere, de quo dubitandum non eſt, niſi alterum aderit prauum ſymptoma; nam in exteriori ſuperficie affectus tantum reperitur. oſſa caluariæ præterea, poſtquam color vulneris ruffus aut ſubliuidus apparet, ni mirum calore eius innato, ex toto deficiente, corrumpi incipiunt: iure igitur, cum caro liuida efficitur, oſſa ægrotant teſte Hippocrate [a] & nigra fiunt, inde cineri cea, & acri humore exaſperantur: nigreſcit autem quod album erat ob ingentem inflammationis calorem, ac deinde cùm iam purulentum eſt palet, vel album ef ficitur, huiuſmodi enim eſt color ſaniei, tale quid lignis euenire videtur, cùm vrũ tur, ab igne enim primò nigra fiunt, deinde in cinerem verſa, albeſcunt. Hoc etiã in oſſe reſpondet, cùm alieno calore primò nigreſcat, deinde ſubpalidum uel ſub albidum fiat; huic denique ſymptomati ſequuntur puſtulæ quamplurimæ in lingua, & æger mente non conſtare videtur: puſtulas ſimiles, huius ætatis chirurgi raro viderunt, ut qui cubantis linguam non intueantur, præſertim cum deliret, & prope mortem ſit conſtitutus; lingua ſic afficitur conſortii lege, quæ eſt inter cerebrum, & oris partes, ſanies enim acuta [b] a cerebro, in quo eius maxima reperitur copia, a qua opprimitur, ad palatum & linguam defluit, ibique reſidens, cum acris ſit, puſtulas excitat, uaris ſimiles, quæ, vt ait Celſus [c] cum rumpantur intus quaſi caro exulcerata conſpicitur. Hæc igitur mala, ſi craneo fracto ſuperueniunt, ad vltimum ventum eſſe teſtantur.

a ¶7. Aphor. 2

b ¶Hipp. lib. 2. de tumor. pop.

c ¶Lib. 8. c. 4.

DE CARNE AVCTA.

VLNERE carne repleto, illa interdum mollis & ſpongioſa, augeri ita ſolet, quòd de genere morbi in quantitate eſt, ſalubris tamen, qui tantum cicatricem gigni prohibet: prouenit multoties ex nimia nutrimenti copia, aut ex nimia topicorum humiditate, aut ex tarda medicatura, aut ex abſterſione diminuta. Hęc adaucta caro, quam Hyperſarcoſin Græci vocant, inter dum indicatione ſumpta a natura ſedis affectæ, & a temperatura totius, ſolo alumine rochę combuſto, aut zuccharino abſumitur; aliquando hermodactilorum, aut ariſtolochiæ, aut ſpõgiæ nouæ aduſtæ, aut cucurbitæ aduſtæ puluere, tollitur ualidiora uerò medicamenta ſunt calcitis, & Miſi, aut æri ſquamma præparata: metallica etiam quàmplurima lota, aduſta, & præparata, unguenta etiam multa, ſi res poſtulat ahhiberi poſſent, cauendo ne aliqua ſequantur incommoda, ob id non ſemper probantur, niſi in durioribus & defaticatis corporibus ut Iſis, cera ſeos, cauterij, ægyptiacum, & ſimilia. uictus tenuis etiam in hoc conferre uidetur: ob id alimenta ſubtrahenda ſunt, ac aliunde frictionibus reuellenda.

a Hipp. libr. de Vlceribus Cel. lib. 5. ca. 26. Gal. 3. meth. ca. 4. & 4. de com. med. ſm gener.

Solet interdum caro ſuper internam membranam adeo augeri, quòd omnium humiditatum ſub craneo exiſtentium, liber exitus prohibetur, nec ibi commodè medicamenta adhibentur; quare Medici intereſt, in hac re diligentiam adhibere, & [a] ea medicamenta tunc probantur, quæ abſque ulla mordicatione probe ſiccant, & in hac [b] operatione ſicuti in carnis productione naturæ opus expectare non licet; ſiquidem aduerſæ admodum actiones ſunt; auxilia uerò quæ huic operi adaptantur, à filamentis lineis, albis & ſiccis, aut ab hermodactilis pulueriz atis,

a ¶Gal. 5. meth. cap. 1. & 5. Kata geni.

aut

aut coralijs albis & rubeis,aut raued ſeni pulueriżato,aut alumine aduſto petuntur.Infeſtantur adhuc capitis vulnera uarijs alijs ſymptomatibus,dũ in eo inflammatio aliqua oritur,aut iam orta eſt, nempè oculorum dolore, oris diſtorſione, ſyncopa,ſtupore, diarrhæa, uigiliarum inſtantia, oſsium nigredine & ſimilibus, quæ optimo uictus regimine,opportunis euacuationibus,& naturę auxilio dimoueri ſolent:ſcire etiam licet,quòd hi qui morbo gallico affecti ſunt, non niſi magno labore à vulneribus capitis liberantur,quod longo experimento à nobis obſeruatũ eſt;nec interdùm,niſi auxilio Guaiaci, aut Zarzæ parillæ ſanitati reſtituũtur. Hæc ad omnipotentis Dei laudem,ac hominum utilitatem in materia de caluariæ curatione dicta ſufficiant.

DE VSITATIS MEDICINIS INFRActa caluariæ curatione. Cap. XVI.

IN hoc capite, perindè ac ſi huius libri antidotarium eſſet,quàm plurima medicamenta Chirurgo opportuna, ac perpetuò uſui ſeruanda deſcribere intendimus,ut indicationes omnes à morbi eſſentia ſelectas tutò ac celeriter adimplere ualeat; quorum aliqua ex antiquis, & multa ex recentioribus accepimus.

VT SANGVIS COHIBEATVR.

1 Digiti diuturna compreſsio.
2 Araneorum tela.
3 Xylum aduſtum.
4 Filamenta ex lino,minuta & ſicca.
5 Fermentum aridum aduſtum pulueriżatum.
6 Oui albumen contuſum.
7 Oui albumen cum aceto,& vino nigro auſtero.
8 Oui albumen cum aloe,boloarmeno,& draconis ſanguine.
9 Oui albumẽ cũ aloe, olibano, leporum pilis mollisſimis ac tenuisſimè inciſis.
10 Gipſum,aloes,farina volatilis,& ſanguis draconis.
11 Calx uiua cum ſtercore aſinino aduſto.
12 Actuale cauterium,id eſt ignis,quod diuerſimodè adminiſtratur.

SANGVINIS miſsio per antiſpaſin,id eſt per reuulſionem ad longinquã, potisſimum remedium eſt;remeat ſanguinem animi deliquium,extremarum frictiones,laqueationes,& balnea,opportuna deligatio, ac commoda compreſsio, & venę orificii obturatio:obturant digiti appoſitio,ſplenia,ex lana,ex bombice, ex ſtupa,aut ex pilis leporinis tenuisſimis, potisſimum faſcię ſuper vulneris orificiũ pluries auolutæ,uenæ ſutura,aut laqueatio,aut eius totalis inciſio.

VT FLVXIONES INHIBEANTVR.

1 Oleum roſatum maturum.
2 Oleum roſatum crudum.
3 Oleum violatum.
4 Oleum myrtinum.
5 Oleum menupharinum.
6 Acetum roſatum.
7 Oleum violatum cum vnguento roſato Meſues.

8 Oleum roſatum omphacinum cum boloarmeno,

Medicamenta omnia,quæ græcè apocruſtica,& latinè inhibitiua,aut defenſiua dicuntur,illi parti adhibenda ſunt,per quam fluxionis fit trāſitus.nam dictum eſt in Aphoriſmis,frigidis vti conuenit vbi ſanguis fluit,aut fluxurus eſt,non in vulnere,ſed in regione ſupra vulnus, vbi nerui, aut neruoſæ partes ſunt affectæ,ob id in capite eorum uſus rarò probatur.

VT VVLNVS PRAEPARETVR.

1 Oleum roſatum completum.
2 Oui luteum cum oleo roſato.
3 Terebinthina cum vitello oui,& roſaceo.
4 Recip. ſepi caſtrati colati vnc. ij. Terebinthinæ claræ vnc. j. vitellos ouorum nu.j.olei roſati vnc.s.croci,ſcrup.j.s.corticum thuris drag.ij.miſce.

Vsvs horum digeſtiuorum diem ſeptimam rarò excedit, ſed ſat fuerit, donec optima apparuerit concoctio,probatur nempe in crudis, aut dolore affectis vulneribus,ſed potisſimum in contuſis.

VT ABSTERSIO PERFICIATVR.

1 Mel violatum.
2 Syrupus roſatus.
3 Mel roſatum.
4 Oleum de uitellis ouorum.
5 Oleum de Terebinthina.
6 Terebinthina cum farina hordei,& rhodomelle
7 Emplaſtrum Iſis Gliconis.
8 Emplaſtrum ceraſeos Meſue.
9 Vnguentum ægyptiacum minus.

Raro admodum,preterquam rhodomel,cętera medicamenta fracto craneo probantur;vrgente tamen necesſitate,vt de membrana denigrata dictum eſt,validioribus egemus remediis.

VT NOVA CARO PRODVCATVR.

Gal.6.meth.c.6 1 Irios,farina orobi,ariſtolochia,opopanax.
Gal.3 meth.c.2 Paul. li.3.c.13. 2 Irios,farina orobi,ariſtolochia,opopanax,thuris cortices.
Raſis 7.ad Alm. cap.27. 3 Irios,farina orobi,ariſtolochia,opopanax,thus,aloes,& myrrha.
4 Aloes,myrrha,olibanum,ſanguis draconis,corallia rubea.
Auic.4.4.tr.ca. ult. 5 Aloes,myrrha,olibanum,ſanguis draconis.
Auic.ca. de fra. cra. 6 Irios, farina orobi,ariſtolochia, olibanum, corticum radicum opopanacis, myrrha,ſarcocolla,ſanguis draconis.

Cel.li.5. ca.proprio. Gal 5.Katageni. Aet.li.14.c.35. Paul. li.7.c.13.

Mvlta medicamenta,quæ arida cephalica ſarcotica, id eſt carnem inducentia vocantur,apud antiquos reperiuntur, quæ ad requiſitas indicationes variè parantur,ſiquidem hominum variæ ſunt habitudines,ætates,& exercitia, ac viuendi modus,& ſexus,porrò in mollibus corporibus nempe puerorum, mulierū, & eorum,qui vitam ocio degunt,ea conueniunt medicamenta, quæ primum ordinem exiccationis non multum tranſgrediūtur;in meſſoribus verò,militibus,nautis,& in his qui ſenio ſunt confecti,aut ſub dio & Sole viuunt, quæ valenter exiccant opportuna iudicantur:ſiquidem ad oſſa denudata pinguium,& eorum,quę ad tingenda linamenta parantur vſum,vitamus,& ſiccis tantum vtimur.

VT CICATRIX INDVCATVR.

1 Pini cortex,cadmia,puluis balauſtiarum.
2 Conchilium cortices aduſti,gallarum puluis,aloes & pompholix. Gal.5.de com. med.in gen.
3 Pumex aduſta,ariſtolochia,reſina ſicca,& irios.
4 Myrtus,mirabolani,alumen rochæ, & cadmia.
5 Triapharmacum,diapalma,diacadmias,diaoſtreon,diaaloe,melitera, & ceratum de betonica.

QVAM plurima medicamenta epulotica,quæ arida cephalica ſigillatiua nominantur, ab antiquis deſcripta reperiuntur, quæ pariter ſecundum corporum diuerſitatem,commodè adhiberi poſſunt. Celſ.li.5. Gal.4.& 5. Katageni. Paul.li.7. Lucius Catagetes. Aſclepiades. Triphon Chirurgus.

ANODYNA, IDEST DOLORES SEDANTIA.

1 Oleum roſatum maturũ,omnes dolores emulcet,digerit, mollit, & diſcutit. Galenus.
2 Oleum roſatum completum,cruda vulnera præparat,dolores tollit, & coniunctas materias diſcutiendo abſumit. Meſues.
3 Oleum roſatum omphacinum,fluxiones prohibet,inflammationes remouet & dolores ſedat. Galenus.
4 Oleum violatũ,eryſipelas remittit,mollit,& omnes inflãmationes extinguit. Nicolaus.
5 Oleum amygdalarum dulcium,parotidas abſumit,aurium ſibilationes remouet,& omnes durities mollit. Actuarius.
6 Oleum myrtinum,temperatè repercutit,& laxa membra corroborat. Nicolaus.
7 Oleum camomellinum,lenit, diſcutit, & ſine attractione omnes dolores remittere ſolet. Auicenna.
8 Oleũ de vitellis ouorũ,dolores tollit, vulnera expurgat, & cicatrices delet. Meſues.
9 Oleum de Terebinthina,tremoribus, & conuulſionibus mirabiliter auxiliatur,& cerebrum a corruptione præſeruat. Author.
10 Oleum de lumbricibus, durities neruorum mollit, ac artuum prauos ſenſus demit. Nicolaus.

RARÒ, & ferè nunquàm in capitis læſionibus, præterquàm in temporibus, aut magnis contuſionibus,aut inflammationibus,dolores occurrunt;& ſi accidũt aut futuram inflammationem,aut conuulſionem prænuntiant; quare decet omni modo illis vacare,& malas temperaturas remittere, ne ſui actione materiæ aliunde ad caput trahantur.

EMPLASTRA CEPHALICA MODERNOrum de matreſylua.

Recip.ſucci foliorum peri clymenonis,quam iſti matriſſyluam vocant,olei cõmunis an.unc.vj.reſinæ pini,terebinthinæ claræ an.vnc.iij. bulliant omnia uſque ad ſucci conſumptionem,& adde ceræ vnc.iij.miſce, & ſecundum artem fiat vnguentum. Commune.

ALTER MODVS.

Recip.ſepi caſtrati colati vnc.vj.olei roſati,myrtini an.unc.ij.pulueris betonicæ,matriſſyluæ an.vnc.j.olibani,maſticis, ſarcocollæ an.vnc.s. terebinthinæ claræ,ceræ an.vnc.ij.miſce,& fiat vnguentum.

ALTER MODVS.

Recip.matriſſyluæ m.iiij.decoquantur in vino donec medietas conſumpta fuerit,& cola cũ forti expreſſione, & adde ceræ, olei roſati an. q. s. iterum bulliant donec ex toto vinum conſumptum fuerit, miſce. Ex Petro de Argellata.

ALTER

ALTER MODVS.

Ex Iacobo Ca penſi.

Recip.reſinę,terebinthinę, reſinę pini, cerę nouę an. unc. iiij. olei roſati boni vnc.viij.matriſſyluę,betonicę,pimpinellę an.m.ij.herbę minutim incidantur,& in lib.x.uini albi per horas uigintiquatuor marceſcant, inde bulliant uſquequò con ſumpta fuerit uini medietas,cola:& frigeſcat, ac denuò quod percolatum eſt bulliat una cum reſinis,& cera,donec uinum defecerit, & cola,& adde maſticis, olibani, myrrhę,ſanguinis draconis an. unc.s. gummi elemi unc.ij. inde omnia miſce donec perfectum acquiſierit corpus,& ſic dimittatur.

ALTER MODVS.

Ex Nicolao Floren.

Recip.Verbenę,matriſſyluę,pimpinellę,betonicę,ſcabioſę,an m.ij. bulliant in uino optimo ad eius mediam conſumptionem, et adde terebinthinę, olei roſati an.unc.iiij.iterum bulliant ad uini cōſumptionem,et cola, et adde cerę, gummi elemi,reſinę albę an.unc.ij.myrrhę,olibani,ſarcocollę an.unc.iij. iridis, ariſtolochię an.drag.ij.maſticis,ſandalorum,draganti an. drag. j. miſce, et ſecundum artem fiat unguentum.

MODVS, QVO VTIMVR.

Recip.Verbenæ,betonicæ,matriſſyluę,diptami,conſolidæ maioris & minoris, lanceolę,millefolij,pimpinellę,ſcabioſę an.m.j.bulliant in vino albo donec herbarum uirtus extracta fuerit,& cola,ac uiriliter exprime,& adde ſepi hircini colati,cerę nouę an.unc.iij.gummi elemi unc. j. olei roſati, myrtini unc.iiij. bulliant iterum ad uini defectum,& adde boliarmeni,ceruſſę,maſticis an.unc.ij.miſce, & ſecundum artem fiat unguentum in bona forma.

BASILICON COMMVNE.

Ex Scribonio & Celſo.

Recip.opopanacis,galbani an.drag.xij.picis græcę,reſinæ terebintinę an.dra. xx.olei roſati q.s.

BASILICON TETRAPHARMACON.

Ariſti Chirurgi & Pauli.

Recip.Colophonię,reſinę,cerę,picis gręcę,ſepi taurini an. partes ęquales.

BASILICON MAIVS.

Ex Meſue.

Recip.ceræ albæ,reſinæ,ſepi uaccini an.unc.vj.picis naualis unc.ij.olei communis unc.xxiiij.olibani,myrrhæ an.unc. j.

BASILICON MINVS.

Ex Meſue.

Recip.reſinæ,picis græcę,ceræ an.olei roſati q.s.

BASILICON MAGISTRALE.

Raſis.

Recip. olei roſati,camomellini an.unc.iij.myrtini, hipericonis an.unc.j.s.ſucci betonicę,matrisſiluæ an.unc.ij.ſaluiæ,millefolij an.unc.j.uini albi q.s. bulliāt omnia donec vini medietas conſumpta fuerit, & facta forti colatura adde ſepi caſtrati

ti colati, medullæ crurium vituli an.unc.ij.bulliant iterum parum,& adde maſticis,myrrhæ,ſpumæ argẽti an.unc.j.minij,picis naualis an.unc.s. ceræ citrinæ unc.iiij.miſce,& ſecundum artem fiat unguentum.

CITRINVM.

Recip.olei roſati unc.iiij.reſinæ pini unc.vj.Terebinthinæ claræ unc.iij.ceræ citrinę q.s.

ALTER MODVS.

Recip.Terebinthinæ claræ,olei roſati an.unc.vj.reſinæ pini unc.iiij.ceræ citrinę unc.iij.gummi elami unc. s.miſce. Gentilis.

DE GVMMA ELAMI SIVE ELHEMI.

Recip.gummi elenij,quam iſti elami vocant, Terebinthinæ an.unc.iij.olei roſati,ammoniaci aceto ſoluti an.unc.ij.reſinę pini unc.iiij.ceræ q.s. Gentilis.

ALTER MODVS.

Recip.gummi elhemi,opopanacis an.unc.vj.bdelij unc.s.reſinę pini unc.j. Terebinthinæ unc.iiij.thuris,maſticis an.dra.ij.cerę citrinę,olei roſati an.unc. x. fiat unguentum ſecundum artem.

ALTER MODVS.

Recip.gummę elami drag. ij.reſinę drag.iiij.ceræ drag.vj.ammoniaci drag. ij. terebinthinæ drag.iij.ſucci betonicæ drag.v. miſce. Conciliatoris.

DE BETONICA.

Recip.ſucci betonicæ,plantaginis, apij an. unc. xij. colentur, & aliquantulum bulliant,colentur,& adde reſinæ,cerę nouę an. unc. iij. iterum bulliant uſque ad ſuccorum defectum, & adde Terebinthinæ unc. x. & ſecundum artem fiat unguentum. Henrici.

ALTER MODVS.

Recip.ſucci betonicæ,pimpinellę,ſaluię,centaureæ minoris an.unc.ij. uini albi odoriferi unc.xij.olei roſati,mirtini an.unc.ij.bulliant donec uini medietas conſumpta fuerit,coletur,& adde terebinthinę,cerę citrinę,reſinæ pini an.unc.ij.iterum bulliant ad uini defectum,&adde boliarmeni,mumię,ſanguinis draconis an. drag.ij.maſticis,olibani,mirrhæ an.unc.s.miſce. Magiſtrale.

MODVS QVO VTIMVR.

Recip. ſucci betonicæ unc. vj. pimpinellę, matriſſyluæ, conſolidę minoris an. unc.j.uini maluatici unc.x.bulliant donec uinum conſumptum fuerit, & adde terebinthinę unc.iiij.olei roſati,ſepi caſtrati depurati an.unc.ij.maſticis,mirrhę,mumiæ an.drag.iij.uiridis æris unc.s.ceræ.q.s. pro unguento. Auctoris.

DE

DE CENTAVREA.

Magni Guidonis.

Recip.centaureæ minoris m.vj.incidatur,& per noctem in uino marceſcat,bulliat poſtea donec uini medietas defecerit,& cola, inde quod percolatum eſt bulliat uſque ad mellis conſiſtentiam, & Recip. iſtius decocti unc. iij. lactis mulieris unc.ij.terebinthinę unc.x.cerę nouę unc.ij.s.reſinę unc.j.s.olibani,maſticis, gummi arabici an.unc.j.miſce,& ſecundum artem fiat unguentum.

CERATA CAPITALIA ANTIQVORVM
Apoſtolicum chirurgum.

Democratis.

Recip.picis naualis unc.xij.picis græcæ unc.vj.galbani,ſerapini,ammoniaci, opopanacis an.unc.s.propolis unc.iij.aceti,unc.vj.gummæ quæ teri non poſſunt cũ aceto in catiola liqueſcant ad ignem, poſtmodum catiolam cacabo aqua frigida pleno immittes,donec frigeſcere incœperit,& tunc adde picem græcam,ac maſticis,olibani an.unc.s.miſce perpetuò agitando cum rudicula donec citrinum colorem acquiſierit,nam tunc coctura facta eſt;illico ab igne dimoueatur,& adde terebinthinæ unc.ij.miſce,& manibus oleo laurino inunctis diu malaxetur, & magdaleones formentur.

MEGETIS CHIRVRGI.

Ex Scribonio.

Recip. ſquammæ æris ciprij drag. xxv. guttæ ammoniaci, ariſtolochiæ, irios, myrrhæ,aluminis fisſi an.dragm.xx. terebinthinæ pituitinæ, adipis tauri,ceræ an. drag.iiij.olei ueteris unc.xviij.aceti acris drag. 72. eius compoſitio fiat cum caniculæ ſydus oritur,ſub ſole teritur donec ex toto acetum extinctum fuerit.

TRIPHONIS CHIRVRGI.

Ex Scribonio.

Recip.ſquammæ æris cyprij drag.xij.olibani,ammoniaci,reſinæ, terebinthinæ an.drag.vj.reſinæ pini drag.x.pinguedinis vituli drag.iiij.ceræ unc.iiij. olei roſati unc.j.s.aceti unc. iij. quæ teri poſſunt terantur, ac aceto nutriantur uſquequò mellis craſsitudinem acquiſierint.poſtquàm verò ceram,reſinam,& oleum purgaueris,omnia miſce,& liqueſcant,ac lento igne bulliant, donec cerati conſiſtentiã acquiſierint,perpetuò agitando,donec facta fuerit coctura,poſtmodum manibus diu malaxentur,& fiant magdaleones.

RELATVM AB ANDROMACO.

Recip.granorum fructuum palmæ,ſalis rubei,ſalis armoniaci,ariſtolochiæ, radicis cucumeris agreſtis an.drag.xx.piperis longi,rotundi, ammoniaci, xylobalſami,amomi,olibani,myrrhæ,reſinæ ſiccæ, uiſci quercini an. drag. x. ceræ drag. xxx.pinguedinis capræ drag.xv.fæcis olei liliorum q.s.

ADDITIO.

a Lib.5.c.19.
b Lib.de cõp. med.
c Lib.2.4.& 6 Katag.
d Lib. 15. ca. 13.

QVAMPLVRIMA alia medicameuta, quę eo quia fracto accommodantur capiti,cephalica vocantur apud Celſum [a] de mente Philotæ Iudæi, & Megetis;multa apud Scribonium [b] de mente Iraſeæ, Gliconis, Ariſtidis,& aliorum;multa apud Galenum [c] ad mentem Aſclepiadis, Deleontis, Philotæ,Dioniſij;Samij,Lucij,Cathegetis,Heræ,& aliorum multa apud Aetium [d] & Pau-

Paulum [a] legi poſſunt, quæ nunc breuitatis cauſa dimittere intendimus, atque etiam quia ualidiſsima ſunt,& fracta caluaria non parum timenda iudicantur, ſiquidem fortia ſunt,& magnæ attractionis,ſed ea tantum uſui ſeruentur,quæ paſſim conſiderata ætate,habitudine,virtute,uita,& patientis exercitio a nobis longa praxi obſeruata ſunt. At quia diuerſimodè calua fracta apud quaſdam nationes aliquibus experimētis curari ſolet,nulla eis adhibita fide,illa,quæ habere potuimus,paulò inferius deſcribere decreuimus.

[a] ¶Lib.7.

CERATA CAPITALIA MODERNORVM de gummi elhemi.

Recip.ammoniaci,bdelij,ſerapini,opopanacis an.unc.s.gummi elhemi ſiue elimi unc.j.terebinthinæ,picis naualis,reſinæ,viſci quercini an. unc. iij. ariſtolochiæ lōgę rotundę,diptami,colophonię,myrrhę,calaminthę,polipodij, corticum radicum arundinis an.drag.iij.fermenti,axungię porcinæ,olei laurini an. unc. ij.aceti unc.j.olei roſati unc.iiij.cerę q.s. — Gentilis.

ALTER MODVS.

Recip.gummi elhemi unc.iij.opopanacis unc.ij.bdelij unc.s.reſinæ unc. j. terebinthinę unc.iiij.maſticis,olibani an.unc.iij.olei roſati unc.xx.cerę q.s. — Nicolai Floren.

DE BETONICA.

Recip.betonicę m.ij.matriſſyluæ,ſaluiæ,hipericonis,millefolij,piloſellæ, conſolidæ minoris,an.m.j.centaureæ maioris,minoris,pimpinellæ,uerbenæ an. m.s. Terebinthinæ claræ unc.xx.olei roſati unc.x.reſinę pini,gummi elhemi an. unc. j. s.herbę minutim incidantur ac terantur,& ad ignem omnia ponantur,& adde uini albi optimi unc.xxiiij,aliquantulum bulliant, inde in uaſe aperto omnia ſoli exponantur per dies octo,pluries quotidiè miſcendo.poſtea bulliant ad uini cōſumptionem,& cola,ac fortiter exprime,& adde cerę q.s.pro cerato,quod poſtea manibus lacte caprino,aut vaccino inunctis diu malaxetur,& vltimò aqua vitę,& diligenter conſeruetur. — Ioannis de Vig.

DE MINIO.

Recip.olei roſati unc.xij.maſticini unc.ij.ſepi caſtrati, uitulini an.unc.x. lithargirij aurei,& argentei an.unc.iiij.minij unc.ij.uini odoriferi unc.xv.bulliant ſimul perpetuò agitando lento igne primis horis,qui poſtea paulatim augeatur, donec medicamentum nigreſcat,& adde terebinthinæ unc.vj.gummi elhemi unc.j.maſticis drag.ij.cerę q.s.pro cerato. — Eiuſdem.

GRAECVM.

Recip.olei roſati omphacini,myrtini an.unc. viij. aceti albi unc. iiij.lithargyrii aurei,& argentei an.unc.vj.maſticis,ariſtolochię rotundę an. unc. s. minii unc.j. pulucrizentur quę trituranda ueniunt,ac per horas vigintiquatuor in oleis & aceto marceſcant ſępe agitando,deinde lento igne bulliant ad ſpisſitudinem,& manibus lacte inunctis diu malaxetur. — Magiſtrale.

Iacobi Carpen. Recip. Terebinthinę lotę cum uino maluatico, reſinę pini colatę, cerę albę an.unc.iij.mumię ex craneo unc.j.s.liqueſcant omnia ſimul,& ad ignem perpetuò admiſcendo,fiat perfecta mixtio, iterum omnia in uaſe ęneo nitido iaceant, in quo aceti roſati ex uino maluatico unc.xxxvj.reperiantur, ſic maneant per diem naturalem,& manibus in eodem aceto malaxentur, donec ex toto acetum a cerato expurgetur.ceratum indè in vaſe vitreo aut terreo vitreato ſine aceto locetur, in quo uaſe lactis mulieris unc.vj.ſucci tormentillę unc.j.ſucci pentaphilonis unc. s.ſucci betonicæ drag.ij.ſucci brionię,ſucci plantaginis an. drag. j. s.omnia lento igne ſuper cineribus bulliant,donec humidi corporis tertia pars conſumpta fuerit,& adde ſucci uerbenæ unc.j.ſucci pimpinellæ unc.j.s.miſce & omnia Soli æſtiuo opponantur,cautè quidem ne a puluere turbētur,ſic per menſem maneāt,quotidie lac mulieris addendo ad pondus unc.ij. & ſucci betonicæ unc. j. exiccabitur quippè lac,& ſuccus,ob id ſingulis horis decet ceratum reuiſere, ac lignea ſpatula agitare,vt optima fiat mixtio,ſi verò Solis actio defecerit,debilis ignis ſuppleat. donec humiditas tota exiccata fuerit,quæ ſemper innouari debet, poſtea magdaleones ad pondus unc.iiij.formentur,& in membranea pagina auoluantur, & in loco ab omni humiditate alieno ſeruentur.

DE EMPIRICA PRAXI. Cap. XVII.

EMPIRICORVM caterua, ſic enim a ſolo experimento dicti ſunt empirici,oēs caluariæ fracturas indifferenter curare intendit,ꝑpetuo patiētibus carnes,ouā,caſeum,& uinū concedens: quare illorū,qui ad pauca reſpiciunt,ſeipſos eorū manibus committunt, maior pars vitā cū morte mutare ſolet.Horum aliqui ſolis pulueribus,alij ſtillatitijs liquoribus,multi potionibus,quas pigmenta vocant,alij ceratis aut emplaſtris tantum,alii ſolis ſimplicibus, alij incātationibus, & pleriq; ſuis orationibus,& pura aqua vtuntur,oēs manuum operationes fugiētes,aliquibus ſuis moti opinionibus, vt in duabus ſectis empiricis explicauimus; Sed ut eorum experimenta,ac curandi modi intelligantur, nonnulla nunc deſcribemus,quæ nobis fuere a multis relata,& quæ non abſque methodo à recentioribus deſcripta inuenire potuimus.

Ex Nicolai Floren. Nicolus Florētinus in ſeptima ſuorū voluminū parte,vna cū Ioanne de Vico hanc praxim approbāt:imū vulneris aqua vitæ replēt,& quod reſidet cephalico puluere,īde totū vulnus ſoliorū caulibus cooperiūt,& opportuna faſcia caput auoluūt.

Ex Ioanne de Vico. IOANNES de Vico Genuenſis in ſua chirurgia ſic ait,aquæ ardētis vnc.x.myrrhæ vnc.j.aloes vnc.ij.ſarcocollæ,thuris an.drag. ij.croci ſcrup.j. miſce, vulneris fundus repleatur liquore tali,reſiduum verò cephalico puluere Auicennæ, ac deſuper cerato ex minio,aut de betonica.

Ex Mariano Barolitano. MARIANVS Sanctus Barolitanus,in ſuo chirurgicali compendio, membranā rhodomelle cooperit,reſiduum aqua vitæ replet,ac cephalico puluere, ac deſuper marinam ſpongiam apponit,& cum lata petia vnguento baſilicone tincta totum caput amplectitur.

Ex Iacobo Carpen. IACOBVS Berengarius Carpenſis in tractatu ſuo de fractura cranij ait, apud Hiſpanos & Genuēſes quidam curandi modus ſolis liquoribus obſeruatur,& hic eſt vnus,aquæ vitę lib.x.vini maluatici lib.v.aloeş,myrrhę,olibani an.vnc.iij.pulueris radicum conſolidæ maioris vnc.iiij.pulueris centaureæ vnc.ij.pulueris hyperico-

periconis vnc.j.terebinthinæ claræ lib.ij. omnia miſce & per mēſem in vitreo vaſe optimè obturato vna maneāt,& dilig ēter cola,ac fortiter exprime,& quod expreſſum eſt,in eo vaſe ſeruetur,ita vt nihil expiret,vulnus verò filis nitidis eo in liquore tepidò infuſis repleatur.

PEREGRINVS Parmenſis in ſuo tractatu ſimilem parat liquorem,aquæ vitæ ſtillatitiæ bis aut ter ꝑ elābicū extractæ lib.iiij.maſticis,myrrhæ,olibani,gūmi elemi,gummi hęderę,ammoniaci,opopanacis,bdelij,matriſſyluæ,betonicę an.drag.ij.theriacæ finæ vnc.iiij. ex his, quæ contundi poſſunt contundantur & omnia in boccia ſtricti orificij ponantur,& ſic triduum permaneant,inde lento igne fiat deſtillatio in balneo Mariæ ſecundum Alchimiſtarum artificium, & quod ſtillatum eſt in vitreo vaſe optimè clauſo ſeruetur, poſtmodum vulnus eo medicamento abluatur, ac filis nitidis eo infuſis repleatur, ac deſuper lata petia vnguento ex gummi elemi,aut matriſſyluæ caput totum cooperiatur.

Ex Peregrino Parmen.

HEBRAEVS quidam Teutonicus hoc utebatur liquore, quo multa lucratus eſt,Aquæ vitę lib.j.mellis roſati vnc.vj.uini maluatici vnc.iiij.ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ,mumiæ,aloes,myrrhæ an.drag.j.pulueris betonicæ,granorum hypericonis an.drag.iij.croci ſcrup.ij.ex omnibus fiat optima mixtio,quæ per dies octo in uitreo uaſe bene obturato ſeruetur,poſtmodum viriliter exprimatur, & quod expreſſum eſt cuſtodiatur:vulnus filis in eo madefactis repleatur,poſtea lata petia unguento ex gummi elemi,aut de betonica caput cooperiatur.

Ex quodam Hebræo.

QVAM plurima medicamenta ſimilia variis in locis parantur, quæ elixir vitæ, mater balſami,olea balſamina,aqua balſami vocantur,ac ſi balſami virtute prædita eſſent,magno precio uenduntur;nos uerò in caluariæ curatione ea nullo modo probamus,ſed tanquam periculoſa experimenta reprobamus.

MODI VARII MEDENDI VVLNERA CAPITIS, orationibus, & aqua.

ETIAM Hippocratis [a] tempore homines quidam vnde ſibi victum pararent neſcientes medici euadere imaginati ſunt,alioſve magica arte, aut incantationibus ſanare pollicebantur, & hi, vt dicebat Hippocrates,expiatores,circulatores, & arrogantes erant , & ſe ualde pios ac doctrina plenos eſſe ſimulabant:eodem modo multis in locis aliqui ſunt,qui medicinam profitentur,& omnia vulnera pura aqua,orationibus,& incantationibus,alii ſolis petiis lineis benedictis in crucis formam applicitis ſanare promittunt: at quia hactenus hac uia notabiles curationes uidere non potuimus, eā quippe nec probamus, nec ſpernimus,ſiquidem verba ipſa & ſancta,& benedicta fuerint,vt per infraſcriptas deſcriptiones plenè intelligi poteſt:nec aquam probare cogimur fracta caluaria,& ſi Hippocrates [b] in puris capitis vulneribus eam laudauit,quod & Celſus [c] ſub his verbis affirmat, leuis plaga iuuatur etiam ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur; iterumque ait [d] vulnus aperiendum, detergendaque ſanies ex aqua frigida eſt,eademque rurſus inijcienda; & iterum [e] fluente ſanguine ſpongiā aqua madefactam ſuperponere iubet:nec Galenus diſſentit,nam dicit [f] ſcias ſi ſpongia noua in vulnere vtaris cum aqua,aut oxicrato,aut vino pro corporum diuerſitate glutinabit ſiquidem ea ſimiliter,atque medicamenta, quæ enemata vocant:quod iam probauit Dioſcorides [g] ſub his verbis, Spongia ex aqua, poſcave recentia glutinat vulnera:quod pariter affirmant Aetius, [h] Alexander, [i] Paulus, [k] & Auicenna [l] ualere in ſimplici ac recenti uulnere, non autem in compoſitis,& minus caluaria fracta:nam ſi vinum incommodum eſt, quanto magis aqua,quę cunctis vulneribus nocet:præſertim oſſe detecto,aut aperto? præterea legitur apud Aetium [m] quòd antiqui dum medicamentum Præſidis reipublicæ parabant,hæc proferebāt verba,Deus Abrahā,Deus Iſaac, Deus Iacob huic

a ¶Lib de morbo ſacro.
b ¶Lib. de humi.uſu.
c ¶Lib. 5. cap. de glut.uul.
d ¶Lib. 5. cap. de rat.uict. uulneratorum , & cap.quomodo uulnus implendum eſt.
e ¶Lib. 5. cap. de cura fluxu ſang.
f ¶11. de ſimp. med.cap.de ſpōgia.
g ¶Lib.5.cap. de ſpongia.
h ¶Lib. 14. ca. 26.
i ¶Lib. 6.c. 84.
k Lib.6.c.34.
l ¶4.1. c. 28.4. 4.tr.3. ca.8.& 5. 4 c.de uul. cap.
m ¶Lib. 15.ca. 14.

pharmaco uires largiatur. Docet pariter Aetius [a] vt cùm deuoratæ ſpinæ, aut oſſicula, & in tonſillis, aut alibi infixę fuerint, & extrahi nequeant, ſic agere, te ad ęgrum deſidentem conuerte, ipſumque tibi attendere iube, & dic egredere os (ſi tamen os, aut feſtuca, aut quicquid tandem exiſtit) quemadmodum Ieſus Chriſtus ex ſepulcro Lazarum eduxit, & quemadmodum Ionam ex Ceto; atque apprehenſo ęgri gutture dic, Blaſius Martyr, & ſeruus Chriſti dicit aut aſcende, aut deſcende. Theodoricus [b] etiam iunior Chirurgus, dum ſagittas e corpore euellere cupit, genibus flexis dicta dominica oratione ſagittam manibus apprehendit adiunctis, inquiens, ſicuti Nicodemus clauos ex manibus, & pedibus Domini extraxit, ſic & hęc ſagitta extrahatur. Alii poſtea [c] aut medendo, aut medicamenta parando exorciſmate tali utuntur. In nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus ſancti ✠ amen. In nomine ſanctisſimę Trinitatis indiuiſibilis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, ſed uiuam, & narrabo opera Domini, caſtigans caſtigauit me, & morti non tradidit me; orantes dominum vt infirmus ſanetur: qualia verò ſint huiuſmodi medicamenta quęrendum eſt apud Vgonem, & Theodoricum, quibus in deploratis diſpoſitionibus interdum vti forſan licebit.

a ¶ Lib. 8. c. 50. in fine.

b ¶ Vbi agit de ſagitt. extrahendis.

c ¶ Guido in par. 2. Chi. c. 1. Petr. de Argelata. li. 1. tr. 8. c. 4. Theod. li. 2. c. 3.

ALTER MODVS.

Svper aquam puram, & claram dicta confesſione genibus flexis, quæ ſanctisſimam Miſſam præcedit, dicunt aliqui, Benedicta ſit ſanctisſima trinitas, ac ſua indiuiſibilis vnitas, confiteor illi deprecando vt nobis ſuam oſtēdat miſericordiā, benedicamus Patri, Filio, & Spiritui ſancto, & inclinato capite emiſit ſpiritum. poſtea ter dominicalem orationem ac ter angelicam ſalutationem dicunt, & petias lineas nitidas in eam benedictam aquam immergunt, & cum eis ſub forma crucis totum vulnus tegunt.

ALTER MODVS.

Facta confesſione, quæ initium ſanctisſimi Altaris ſacrificii eſt, genibus flexis, ac dicta dominicali oratione, ac angelica ſalutatione aquam puram benedicunt, In nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti amen, inde petias immergunt, & vulnus in modum crucis cooperiūt, dicētes, In nomine ſanctisſimæ trinitatis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, ſed viuam, & narrabo opera Domini.

ALTER MODVS.

Aqvam multi ſic benedicunt dicentes, Te benedico aqua per Deū viuum ✠ per Deum verum ✠ per Deum ſanctum ✠ & per Deum qui te in mundi principio creauit, & per Ieſum Chriſtum unicum filium eius, & dominum noſtrū, qui in Cana Galilææ cum mirabili ſigno ſuæ potentię te in uinum permutauit, & aquam a Samaritana poſtulauit, in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus ſancti ✠ amen.

ALTER MODVS.

Aliqvi benedicendo dicunt, ſicuti Longinus Hebręus lancea coſtatum Domini noſtri Ieſu Chriſti aperuit, a quo ſtatim exiuit ſanguis & aqua, ita Domine Ieſu Chriſte te rogo per tuam ſanctisſimam pasſionem, ac per ſeptem uerba, quę in cruce dixiſti, in manus tuas Domine commendo ſpiritum meum, & per ea verba

ba quæ in fine pronuntiaſti conſummatum eſt,& per omnia miracula,quę feciſti, ut uirtutem huic aquę largiaris hoc uulnus ſanandi ſine ſanguinis fluxu, dolore, inflammatione,aut ſpaſmo in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus ſancti ✠ amen.Chriſtus regnat,Chriſtus imperat, Chriſtus hoc uulnus ab omni malo defendat ✠ Amen.

ALTER MODVS.

Nonnvlli poſtquàm vulnerati peccata ſua confesſi ſunt, & ſanctisſimã Euchariſtiam ſumpſerint,ac percuſſori pepercerint,ſimulque manibus iunctis generalem confesſionẽ pronũtiauerint,quinquies pater noſter, & quinquies Aue Maria dixerint ad honorem quinque plagarum Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecretè ſu per vulnus hęc proferunt uerba,In nomine Patris,& Filij,& Spiritus ſancti.Dominus noſter Ieſus Chriſtus in Natali nocte natus eſt, & pro noſtra ſalute in Cruce mortuus eſt,& tertia die reſurrexit,nos verò eum deprecamur ut huic uulneri imperet ad ſanitatem tendere,dolore ac ſpaſmo vacare.accipiunt inde quinque petias in pura aqua madefactas, quę prius in hunc modum benedicta fuerit,in nomine Patris,& Filij,& Spiritus ſancti, & uulnus ad modum crucis cooperiunt dicentes.Dominus ſic mihi dedit,ſic illi placuit,ſic etiam,quando illi placuerit, me liberabit,& eius nomen benedictum ſit in ſecula ſeculorum.Amen. & tandem ut unico uerbo in hac curandi ratione concludamus,hęc, & ſimilia ſacra uerba, ſi recte ac bona intentione prolata fuerint,maximam habere uirtutem, & potentiam exiſtimandum eſt.ſecus uero ac ſuperſtitioſę, aut minus recte, illi qui eis abutuntur punientur.

OPERATIONVM CHIRVRGICALIVM, in caluariæ fractæ curatione, breue compendium.

Chirvrgvs, qui caluariæ fractæ curationem eſt aggreſſurus,in omibus medicinæ partibus,exercitatus eſſe debet.

Iuuenis, aut iuuentuti propinquus, in anatomicis ſectionibus inſtructus, inſtrumentorum iuxta opportunitatem inuentor, in ſimplicibus & compoſitis medicaminibus exercitatus.

Quietus, & prudens, ſed fortis & intrepidus, eius veſtimenta grauitatem oſtendentia,ſed expedita ſint.

Inter medendum,tranquillo animo appareat, languentibus indubiam ſalutẽ promittat,affinibus vero,ac de eorum vita quærentibus,veritatem, quæ à virium robore,vulneris meliori conſtitutione,& ſymptomatum priuatione, ſumi ſolet,prædicere ſtudeat.

In latẽtibus aut timidis percusſionibus, ad confitendum Deo peccata ſua, & ad condonandum inimicis iniurias,patientes adhortetur: in ſaluberrimis vero pacem probet.

Symptomata communia,ab his quæ propria ſunt,accurate diſtinguat.

Si quid præter naturam vulnus occupauerit,quiete ac tuto euellat.

Lumen opportunum,aut auerſum,aut aduerſum accommodet.

De toto primo,conſiderationem habeat, inde ad particulares deſcendat operationes.

In neceſſariis euacuationibus,nempe in ſanguinis misſione,aut ducenda aluo, ſit diligens,& circunſpectus.

Fluxiones a ſede affecta,omni ingenio reuellat,veluti frictionibus, cucurbitulis, clyſteribus,ſuppoſitoriis,hyrudinibus,ligaturis,aut ſimilibus.

Victum tenuem inſtituat,vinum,motum, iram, uenerem, & omnem animi affectum,prohibeat.

Fluētē ſanguinē,p̄ſidiis opportunis ſiſtat,& caput mollibus indumentis auoluat.

Inſtrumentorum varietatem paratā habeat, & eam optimā, ac nitidā conſeruet.

Medicamenta quibus utitur,aut uti debet,rōne & experimēto ſelecta,ac a fideli & experto aromatario parata, munda, & pulueris expertia ſeruare ſtudeat.

Miniſtri qui medico aſsiſtunt,& eidem opem ferunt,pauci ſint,ſed experti, affabiles,& timore vacui.

Medico operante,omnes ſileant,pueri & mulieres procul arceantur, ac rumores omnes uitentur.

Priuſquàm ad operationes ſe conferat,uulnerati vires diligenter perpēdat.nam ubi eſt indigentia,laborandum non eſt. Secundo morbi magnitudinem conſideret,ne prędicendo hallucinetur.Tertio ſymptomatum naturam,quę ſi ualidā,ac timoris plena fuerit, & conſilium, & ſocios quęrat, ne mali medici nomen ſubeat.

Si uulnus dilatare tentauerit,caute id agat,ne lęſa pars nimis imbecilla reddatur, & turpis inde reſideat cicatrix,& ne pericraneum operationem impediat.

Frontem,tempora,ac caluarię ſuturas,quam fieri poteſt,incolumes conſeruet.

Vrgente neceſsitate,ubique, quocunque tempore, & qualibet die, operationes adimplere tenetur.

Niſi indicia propria,& cauſę immediatæ adfuerint, oſſa caluarię terebrare minime conuenit.

Ante terebrationem,infirmi aures,aut lana,aut xilo,obturentur.

Operationes qualeſcunque fuerint,ſedem decliuiorem expoſcunt.

Cauere oportet,ne operando os caleſcat,& membrana inflammetur.

Dum inſtrumenta ad diploidem deuenerint,cautè procedatur, & quanta ſit penetratio,ſpecillo ſępe,ac diligenter perquiratur.

Inter fricandum aut terebrandum,os eo pacto auferatur,quòd quę ſub eo humiditates extraneę continentur,commode expurgari poſsint.

Oſſa terebrata ui extrahi non debent,ſed roſaceo tepido ſępe humectanda ſunt.

In ęſtate bis,in hyeme ſemel,uulnus curare oportet.

Quæcunque capiti adhibentur,calida qualitatibus adhibeantur.

In qualibet operatione,caput linteis calidis coopertum detineatur,& nulla apparente inflammatione,ignis propè ęgrum conſeruetur.

Medicus,medendi rationem,medicaminum uires,lichinorum,plagellarum,penicillorum, turundarum,ſpleniorum,faſciarum,& clipeorum quantitatem, numerum,materiam,& formam,omni ſtudio conſideret,ne comprimant, aut nimis calefaciant.

Symptomatum prohibitionem pręuideat,et ea quę apparent,corrigere,et profligare ſtudeat.

Neceſſarias indicationes,pręparando,abſtergendo,carnem producendo, ac cutim inducendo,ſecundum temporis opportunitatem obſeruet.

Faſciandi modus,primis diebus ſit retentiuus,poſtea expulſiuus, ultimo incarnatiuus.

Si oſsis ſuperficies deſquammari debet,uulnus apertum pręſeruetur,et oſsis eleuatio expectetur.

Cito,et ſero,oſſa deſquammantur,ſecundum patientis habitudinem,ętatē, exercitium,et anni tempus,aut topicorum potentias,et operationes.

Optimi medici munus eſt,ut agat cito,tuto,lęte,et quàm minimo cum dolore,et hoc illius potiſsimū munus eſt,ut in ſuis operationibus,ſi non iuuet,ſaltim non noceat.

Hæc ſunt,quę in materia de caluarię curatione,ex nunc habere potuimus, et pro fine primi libri,huius primę ſectionis,ad laudem omnipotentis Dei.cui infinitas,ac immortales reddimus gratias.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE.

Liber ſecundus.

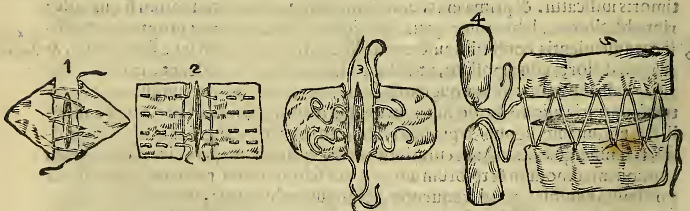
DE FACIE VVLNERATA CAP. I.

FAcies, ideſt pars illa tota, quæ capillis ſubiicitur, ac mento & auribus terminatur, motuque uoluntario mouetur, a Græcis Proſopon dicta, cum ſit membrum iniurijs exterioribus expoſitum, ſæpe uulnere aliquo affligi ſolet; nempe ab acuto telo perforante, aut ab enſe vel gladio ſecante, aut a re graui, obtuſa, & plana, contundente, vnde variæ, ac diuerſæ in ea occurrunt continui ſolutiones. Quarum omnium, de ſectis uulneribus ad præſens aliqua enarrare decreuimus. Huiuſcemodi enim uulnera, aut ſimplicia ſunt, & per ſe ſola manent, ac citra ſubſtantiæ deperditionem; aut alio morbo, vel diuerſo ſymptomate, aut propria cauſa complicantur. Porrò ea ſimplicia vulnera ſunt, quæ rationem cauſę non obtinent, & carnoſas tantum partes leuiter offendunt: nempe frontem ſolum, aut genas, & nihil proprij habent, ac tuto, cito, ut ſine moleſtia uniuntur & agglutinantur. Pręſertim, quia hę partes ſiccę, & uiſcidæ natura ſunt, ob id faciliorem curationem admittunt, ac ratione, medici finalis indicatio, una tantum remanet, ut ſanato vulnere, cicatrix perpulchra, ac decora reſideat & appareat. At [a] ſi uulnus in ſummo non reſidet, aut per longitudinem alte deſcendit, non parui timoris iudicatur. & prima eius curandi methodus eſt, extraneorum ſi quę aderint, ablatio, mox labrorum[b] ęqualis, & iuſta unitio; Extranea propterea extrinſecus aduenientia confeſtim auferenda eſſe exiſtimamus, dum ſane ſine iactura, & magno dolore, educi poſſunt, ut vulneris labra cito coire valeant. extranea verò appellamus, non tantum quę extrinſecus adueniunt, ſed quæcunque noſtræ naturæ contraria aliquo modo ſunt; aut ab ipſa natura conſeruari nequeunt, ut pili, ferrum, uitrum, lignum, lapis, oſſa fracta, caro contuſa, ſanguis a uenis extramiſſus, & ſimilia; quæ omnia, aut curationi aduerſantur, aut turpem cicatricem producunt; quemadmodum & telorum ærugo, aut ſclopetorum pulueris nigredo, aut goſſipium exuſtum, quod frequenter, ut ſanguis cohibeatur, uulneribus adhibetur, aut mala medendi ratio, in qua prima die ſumma ope nitendum eſt, ut nihil agatur, priuſquam vulnus intus purgatum ſit, nequid ibi alienæ rei, ne linimētum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, nec concreti ſanguinis relinquatur. id enim & in pus uertitur; & inflammationem mouet, & conglutinari uulnus prohibet. quare non inconuenit interdum, ipſum aut uino, aut poſca abluere; poſtmodum, vt vulneris partes quàm rectiſſimè adinuicem coniungantur, nempe accommodata ſutura, acu videlicet ſubtiliſſima, breui, ac rotunda: cuius cauda ita excauata ſit, ut in ea filum ad faciliorem acus tranſitum recondatur. ſic enim mitius corpori inſidet filum. verò lineum, æquale, & duplicatum, ſed non ſericum probatur. nam id carnem cito diuidere ſolet. Puncta verò breuia ſint & adinuicem æqualiter diſtent, quæ nec admodum profunda, nec multum in ſummo figantur. Siquidem hæc non retinent: illa uero cutim facillime ſecant: hoc peracto, ſi ſanguis multus emanauerit, oui albumine, aut poſca, aut pulueribus ad hoc deſtinatis, ſi alter non datur modus, ſiſtatur, a goſſipio ſiue bombice aduſta

a ¶ Gal. 4. de ſympt. cau.

b ¶ Cel. lib. 5. c. de glut. uul.

omnino abſtinendum eſt; ſiquidem eius nigredinis veſtigia in cicatrice apparere ſolent. Poſtmodum victum tenuem, donec ab inflammatione aut reliquis ſymptomatibus æger tutus fuerit, præſcribere oportet. venam cephalicam ſi affectus eguerit, ac ætas & vires ferant, immerito prius clyſtere molliente aperiamus: medicamenta etiam laxantia, mitiora tamen iuxta humorum dominium, exhibeantur. ac, vt quotidie aluus libere fluat curabimus. Animi ac corporis quies ſumme probatur. Altera uerò die, vt partes ſectæ rore proprio ac elementari per uiā ſcilicet primæ intentionis, abſque ſanie uniri poſſint, ſtudere oportet; nempe glutine aliquo, ſuper linteolis hinc inde extenſo. quo ſic vnitæ partes conſeruentur. quo facto, quamprimum ſutura ſecetur; & puncta amoueātur. Gluten verò vario modo parari ſolet. Aliqui glutine piſcium aceto ſolutum, & coctum, vtūtur. alij ex oui albumine diu concuſſo leuiter, fundū vaſis ænei cooperiunt. deſuper poſtmodum tenuiſſimam calcem viuam, vt vix appareat, inſpergūt. & facta tenaci mixtura, paratam telam liniunt; accipiunt multi gummi arabici, dragaganti, maſticis, myrrhæ, picis, ſanguinis draconis, calcis viuæ. an. drag. s. pollinis, id eſt farinæ volatilis molendini drag. j. albuminis oui q. s. miſce. Alii Gluten ſic conſtruunt, & hoc illud eſt, quo quam ſæpiſſime uſi ſumus. Accipiunt caſei vaccini antiqui non ſaliti, ad libitum, ipſumque diu terunt, vſque ad mellis conſiſtentiam, cum oui cādido hyemali tempore, aut lacte ficuum ſub magnis æſtibus, aut ſaltim cum aqua roſacea, & addita uiua calce optime pulueriſata q. s. iterum omnia ſimul, uſq; ad glutinis formam componunt, quam iſti collam vocant, & ea hoc modo utuntur. facta labrorum vulneris ęquali vnione, vbi motus validus non adeſt, ac pannis lineis validis & non aſperis glutine aliquo linitis ac vtrinque admotis, qui ut exigit uulneris forma, quantitas, & ſitus, diuerſas effigies præ ſe ferunt, nempe Triangulare, [1] aut Quadratā, [2] aut Semioualem; [3] aut Oualē, [4] aut Oblongā, [5] aut alterius modi, ad formā ſcilicet partis inciſæ, cui applicari debent, uulnus cōſtringunt, quemadmodum in his figuris, caracteribus ſignatis, concerni poteſt.

Ea uerò magnitudine parari gluten debet, quæ læſo membro, ac uulneri congruere uideatur, potiſſimum vbi cicatricem apparere minime ſperamus. panni verò aliquo tenaci glutine liniti, ac utrobique per digiti ęquidiſtantiam ad uulneris latera adhibiti, cum adhærere tenaciter uidentur, & ſicci facti ſunt, ſimul aut laqueis, aut ſutura conſtringantur, donec uulneris labra ad inuicem recte cōmiſſa coierint, quæ poſtmodum ſuperaddito medicamento ex oui candido optime concuſſo, addita roſaceæ aquæ quarta parte, glutinabuntur: aut Recip. aquæ ardentis, uitæ nuncupatæ, decoctionis conſolidæ, æquiſeti, & maſticis in uino, albuminis oui diu concuſſi, an. portione æquali: colentur, & quod percolatum eſt, utere: Turundæ uerò ſi in profundis uulneribus, aut ubi oſſa fracta ſunt, aut caro ablata, uel intemperies aliqua apparuerit admouendæ non ſunt. Sic enim cicatrix deletur. At ſi uulnus cauum fuerit, uel carnis aut oſſis pars aliqua dempta eſt, tūc

& la-

& latã & turpem cicatricẽ expectare oportet:ſi ſanguinis copia emanat,opportunis præſidiis ſiſtatur;poſtmodũ ab omni ſuperfluitate expurgato uulnere, digito q̃ratur, an os rimã aut manifeſtã fracturã patiatur. ſiquidẽ notæ fracturarũ oſſiũ ſenſu tactus ſunt ſatis perſpicuæ,quæ aut ubiq; ſeiũcta ſunt,aut aliquo lateri adhęrẽt;ſi ex toto fractura eſt diducta auferatur. Secus uerò nullo mõ dimouenda eſt ne inde turpis reſideat cicatrix. huiuſcemodi enim vulnera adhibitis opportunis remediis ac conuenienti ligatione,quæ in fronte,aut ubi pili non adſunt,ſtringere debet,facillime adhærent,& agglutinantur. Igitur dimiſſa acuum auolutione, aut pelliipariorum ſutura,qualecunque fuerit vulnus,aut in parte molli &mobili, aut ſicca & immobili,fibulatione ſiue communi ſutura uti commode expedit;quę inde per aliquos dies tali puluere a putredine præſeruetur.Recip.ſarcocollæ,dragaganti,terræ ſamiæ,aloes,maſticis,an.drag.s. miſce. & fiat puluis ſubtilisſimus. ſi humiditas multa abundauerit,ſutura ſecetur, & glutine aliquo labra ſimul committantur.in imis partibus orificio dimiſſo,&tunc emplaſtro illo celebri barbaro ſimplicioris temperaturæ,aut triapharmacon,aut de minio,aut de pulueribus vti tempeſtiuum eſt. quæ autem commiſſæ ſunt partes,prima die nec nimis latè, nec nimis arctè conſtringantur,ſed gradatim iam expurgato uulnere, præſertim ſi ad buccam terminauerit.tunc enim aſſiduè rhodomel adhibeatur interius,& os aliquo magiſtrali decocto abluatur,quale hoc eſt. Reci.pentafilonis,myrthilorum, radicum conſolidæ maioris,gummi arabici,dragaganti an.miſce,& decoctum in uino nigro paretur.cui addatur ſyrupi myrthini,aut roſacei, aut diamoronis,qđ ſat erit,& utere:Interim multa obſeruanda ſunt.nempe ne vulneratus ui quadam manducet.nam uiolenta maſticatio,ac multus riſus & frequens loquela,ſi vulnus alicuius fuerit momẽti,ſuturas abrumpit.porrò eſca humida,meri potus,aer malus,venus,ira,clamores,& ſimilia vnionem prohibere ſolent,quæ naturæ tantum opus eſt;ſi autem carnis portio ſublata fuerit,nec ſutura, nec glutine vti eſt opus. ſiquidem a ſutura uulnus recollecti marſupii effigiem præ ſe fert. Tunc vulneris caui ſanandi prima indicatio nobis inſinuat,carnem eandem ſpecię cum ea quæ periit rurſus gignendam eſſe,quo fit, vt geminus curandi finis nobis propoſitus ſit, nempe repletio & vnitio:quoniam & affectus geminus eſt,uidelicet continui diuortium,& cauitas,quæ ex amiſſa propria ſubſtantia eſt contracta. itaque cõtinui diuortium unionem,cauitas repletionem deſiderat. Particulares verò indicationes,quibus caua uulnera repleri ſolent,ſumuntur ab ægri tẽperie vniuerſali,ætate,ſexu,exercitio,modo uiuendi, nec non ſedis affectæ natura, & compoſitione. adhuc,uulneris quantitate,& ſymptomatum robore:ſiquidem horum plurima dũ à ſymmetro naturali deuiant,caro non generabitur. nam carnis gignendæ materia,ſanguis bonus eſt,qui nec quantitate, nec qualitate uitioſus fuerit. opifex uero,& effectrix cauſa,natura ipſa quæ opificis rationem non habebit,niſi ſubiecta materia iuſtum temperamentum obtinuerit;& ſanguis,qui ad eam fluit,bonus,& modicus ſit.hac ratione,his ambabus cauſis,unde caro naſcitur,præſentibus,nulloque extrinſecus quod impediat obſtante, carnis generatio prohiberi non poteſt.Quæ uerò ſingulatim in hac indicatione obſeruanda ſunt, loco ſuo explicabimus:ubi uerò uulnus purgatum,ac repletum fuerit,ut cicatrix pulchra inducatur, quod ſumme neceſſarium eſt,ſtudere oportet. hęc ex cuticula quadam noua producitur,quæ talis omnino qualis erat quę periit,eſſe non poteſt;illa quidem ex ſemine patris ortum habuit,hæc per accidens,gignitur,& cutis officiũ ſupplet,quæ carnis tegumentum eſt;unde interdum ex medicorum imperitia, aut negligentia cicatrices deformes,atque indecoræ producũtur;pro ut aliquæ cauæ ſunt, ubi oſſa excauata fuerint,quæ teſte Hippocrate correctionem non admittũt.interdum ex mala medela,quæ ante tempus opportunum cicatrizantibus medicinis,Epulotica græce dicuntur,vſa eſt. Tollitur hoc ſymptoma,cicatricem remouendo, & vulnus denuò planum renouando.quod facit aſſidua fricatio,cum vino puro, aut

gera-

geranii foliis,aut cantharidibus,donec ueſicula eleuetur.qua amota,uulnus,adhibito emplaſtro aureo,aut baſilicone minori,carne repleatur. poſtmodum noua cicatrix inducatur. At ſi eleuata & eminens plus iuſto apparebit, aut inęqualis,& criſpa fuerit,ſi adhuc recens & tenella extiterit, diu ex antiquorum [a] experientia,aſinina pinguedine fricetur, & ſuperaddita lamina plumbea arctè alligetur:ſi vero dura,inueterata,& calloſa erit,ſcalpello exulcerari debet,aut medicamento, quod duram ſubſtantiam excedat tollatur, aut ſaltem cute exulcerata ſupereminēs caro aut alumine rochæ aduſto,aut hydrargiro præparato, aut ſquāma ęris combuſta, aut aliquo ſimili Epirotico abſumatur. donec ſanæ cuti ęquetur;& tunc cicatrix inducatur.quæ ſi dura tātum percipitur, admoto diachilone, aut lithargyro,aceto acri nutrito,molliatur.quod etiam faciunt radices cucumerorum agreſtium tritæ, addita anſerina axungia, aut ciclaminum radices tritæ cū melle:delet nouas cicatrices vnguentum alabaſtrinum,de pomo citri, & de ouo: idem facit oleum de tritico,de myrrha,de vitellis ouorum,balſaminum,& balſamum ipſum ſi haberi poteſt.valet etiam mirificè in uere aqua quę a uite inciſa reſudat,aut a fraxino uiridi, cum altero capite aduritur,aut ab ouo recenti, ſi apud prunas coquitur:Nigricantes uerò cicatrices,aut malo colore affectas, remouet oleū, in quo brionię radix incocta fuerit,aut calamintha in uino ebullita; aut Recip.argenti ſublimati unc.s. ſucci limonum drag. ij. ducantur omnia in mortario lapideo,cum piſtillo ligneo,ſub ſole,donec ſiccetur.deinde ponatur in linteolo, & fiat faſciculus, qui leuiter immergi debet in duabus partibus ſucci limonum,& una aquæ roſarum. & ita dimittatur, donec ſuccus totus abſumatur; & facta leui expresſione,ex eo quod expreſſum eſt,cicatrix liniatur. Hæc pro cicatricibus reparandis agenda ſunt:Attamen,vt ait Celſus,libro quinto,capite uigeſimoſexto, circa finem,ſtultum eſt ſi uel excreuerit cicatrix,uel caua fuerit,decoris cauſa rurſus & dolores,& acrem medicinam ſuſtinere.

a ¶Dioſcorides lib.2.cap.de adipibus. Aetius li. 13.cap.131.Paulus.lib.4.c.47. Auicenna.4.4. tr.3.ca. 14.& 7. 4.tr.2.cap.4.

DE OCVLORVM VVLNERIBUS. Cap. II.

OCVLI, ideſt organa uiſus,uulnere aliquo affici ſolent,a telo prę ſertim acuto & perforante;ſæpe etiam a re graui,obtuſa,& ęquali,nempe lapide,aut pila,aut re ſimili contundente;rarò uero aut nunquam,ſectū uulnus patiuntur,quin & facies ipſa magno vulnere ac profundo lędatur,cum oculi cauis ſedibus ſint reconditi, ac præſeruati: eorum vulnera apertisſime ſenſibus dignoſcūtur, & medico magnum negotium,ac ægrotanti periculum non minus afferunt,ob id quia eorum membranæ ac nerui immediate a cerebro propagantur,maximo ſenſu præditi ſunt,& ad uiſoriam facultatem deſtinati humores continent labiles, tunicas tenuisſimas,perpetuò mouentur,& fluxiones recipiunt vndequaque facillime, quare non ab re eſt, aut cæcitatem,quæ ex paruo admodum ictu oriri ſolet, aut futuram mortem ob aliquam conuulſionem,prædicere:Quomodocunque verò læſio aliqua,eis contigerit,ſtatim eiuſdem lateris vena cephalica aperiatur.ob eorum enim nimium ſenſum, facillimè atrocisſimo dolore cruciantur, & quamplurimæ materiæ ad ſedem dolentem plus iuſto trahuntur,& inde inflammatione uexantur;unde ne oculus corrumpatur vereri oportet: nam ab Aetio ſic dictū eſt,ubi profundum uulnus in oculo obtigerit,ne inſiti humores periclitentur,obſeruari oportet,ac ne inflammatio ſubſequatur,quam febris,& conuulſio comitatur.præomnibus [a] ergo ſi uires ferunt,uena cubiti capitalis ſecanda eſt.inter initia enim nihil hoc præſidio efficacius:at ſi uenæ ſectio non admittitur, purgatorio idoneo vtamur;ſin minus,clyſteribus aluum ſubducentibus,euacuatio fiat,vi-

a ¶Hipp. 6. Aphoriſ.31. & 7. Aphor.47. Cel. lib.8.c 6.Gal.4. de comp. m.ſm locos. & libr.de oculis cap. 10. Aet. lib.7. c.22. Pau li.3.c. 22. Auic.2.3.tr.2.c. 5. Raſis. 9. ad Alm.cap.15.

ctus ratio tenuiſsima ſit,& ea omnia cauenda ſunt,quæ caput replere ſolẽt,ac fluxiones irritare,uinum ex toto,vſque quo accidentia quieuerint,prohibeatur, obſcuritas probatur,motus omnis & mentalis & corporalis alienus ſit: ſternutare, uomere,ac fortiter clamare,peſsimum eſt:repellentia vero aptiſsimè fronti ac tẽporibus admouebuntur.parantur ex oui albumine concuſſo,aqua roſacea, & boloarmeno,aut ex unguento roſaceo croco & ceruſa: in oculo candidum oui aliquandiu digito agitatum inſtilletur.ac deſuper cataplaſma adhibeatur, ex oui albo & luteo contuſo,addito rhodino,vino nigro,& hordei farina,ita ut leuiter tẽpefactum & lana exceptum adhibeatur.& leui faſcia æqualiter comprimatur. In ſecundo apparatu,albumini ouorum adijcere poterimus,collyriũ albũ ſine opio ad dimidium,ac deſuper fomentum,quod ex roſarum,meliloti,ac capitum papauerum,decocto,cum medulla panis,uitello oui,croco,& mulierum lacte, componitur.oculus uerò leuiter deligetur,& cataplaſmata leuia ſint,ac ne ſiccentur,crebro permutentur:& ſuperna palpebra ſola ex his contegatur:ſi oculus dexter afficitur,dormiat patiens ſuper latus ſiniſtrum;ſi uulnus fuerit in ſiniſtro, quieſcat ſuper latus dexterum. In tertio uerò aut quarto apparatu Recip.Syeph albi ſine opio Raſis [a] drag.ij.aquæ roſarum,albuminis ouorum an.unc.j.tutiæ præparatæ drag.ij.ducantur aliquamdiu omnia in mortario marmoreo , & utere ſub forma collyrij:aut Recip.lapidis hæmatitis præparati ſcrup.ij.camphoræ,aloes loti, an.drag.ij.tutiæ præparatæ,ſieph memithæ an.drag.s. miſce in mortario plũbeo uſque ad linimenti conſiſtentiam,& utere. medicamenta hæc omnia ob particulæ naturam ab omni roſione ſiue morſu aliena,adhiberi debent; inter quæ quod ex pompholige & aloe lota conficitur,ab omnibus probatur. Succi etiam quamplurimi ipſis miſcentur,non ſolum roſionis expertes omnino, ſed qui vehementiſsimos dolores lenire poſſunt. ut Poligonii,oleaſtri,aut Plantaginis. Nos uero ab oui albumine non diſcedimus.conſtat etiam talia præſidia, cum medendi tempus prope eſt,ut formentur,eo quod cito areſcunt:omnes pariter pũcturæ in oculo,quales a ſtylo aut aliquo conſimili telo imprimuntur,magni timoris ſunt, & ſi cornea perforatur,exeunt humores & muci,preſertim aquoſi, & inde cęcitatem expectare oportet.igitur poſt uniuerſalem curandi methodũ,ſi nullus inſtat dolor,ſolo oui candido;ſecus uerò turturis aut columbę ſanguine , irrigandę ſunt: ab initio quidem fomenta , aut cataplaſmata calida uitanda merito ueniunt, ſed ea uſui ſeruentur, quę ad prohibendas inflammationes parantur; collyria etiam leuiſsima adhibeantur, quanuis uulnus impurum apparuerit: experti pluries ſumus trifolij oculati ſuccum;andacocham iſti vocant, addita tutia præparata , & cando pulueri zato.adhuc oui candidum diu contuſum cum tertia parte aquæ roſarum , ac parum quid tutiæ præparatæ & boliarmeni.aut Recip. ſyeph de thure drag.j.de plumbo,tutiæ præparatæ,aloes loti,candi,an.drag.s.ſucci andacochę, aut eufragiæ,aquæ roſarum an.q.s.miſce,donec collyrium efformatum fuerit.de quo guttatim tepidum in oculo inſtilletur,ac deſuper linteolum vnguento roſato Meſues,aut ceruſato coopertum applicetur.ſi multa effluit humiditas,tali præſidio exiccetur.Recip.lapidis hemathitis,antimonii præparati,tutiæ præparatę an. ſcrup.j. croci g.v.miſce & fiat puluis tenuiſsimus.qui in linteolo ſub faſciculi forma alligetur, & bulliat in aqua plantaginis & roſarum , & fiat expreſsio,& quod expreſſum eſt guttatim oculo adhibeatur.Si uero oculus prolapſus fuerit,vt ex caſu ab alto,aut ex violenta quadam capitis percuſsione contingit,ruptis nempe vaſis,aut pelliculis,aut lacertis quibus in eius capſula adhæret & conſeruatur,periculoſa ſequitur affectio,& ſi foras iam ruptus procedit,ſine auxilio res eſt,quamuis dixerit Galenus [b] incredibile quippiam,& quod nunquàm anteà videre conſueueram.Puer cum iuxta pupillam ſtylo pungeretur,effluente protinus aquoſo humore, imminuta eſt pupilla, ac ceratoides tunica omnino corrugata uidebatur,qui mox curatus,viſum recuperauit,inſtaurato ſcilicet humore paulatim,qui antea effluxerat.Sed huiuſcemodi euentus raro videntur.nam talia vulnera magna ex parte cæcitatem inducunt;ab Hippocrate [c] equidem dictum eſt. quibus

rum-

a ¶Libro.9.ad Alm.cap.15.

b ¶Libro.1.de ſympt.cau.ca.2.

c ¶Lib.2.prædictionum.

rumpuntur oculi,& poſtea prominent, vt extra locum oculus ſit, his & tempore, & arte,opem ferre non datur,ad hoc ut uideāt.poſſet fortaſſe humor albugineus reſtitui,tunica intacta remanente, quod euenire nequit, ſi vitrea aut vuea fuerit vulnerata:cunque igitur affectus ſimilis occurrit,ſtatim ea curatio adhibenda eſt quæ per venæ ſectionem, & capitis purgationem celebratur. cibus ac uini potus ſubtrahendus eſt,& ea topica conferre videntur,quæ dolores emulcere ſolēt.exterius vero repellentia adhiberi debent,quæ non exaſperent, hoc eſt nō validam habeant aſtrictionem;mitigatoria uero ſunt oui albumen,fœnugræci decoctum, ſanguis columbaceus,ſub ala extractus tepidus, ac mulieris iuuenculæ lac recenter in oculo expreſſum.Hæc verò monohemata grece dicta medicamenta,in uehementisſimis doloribus,aut dum inflammationis initium ueremur, aut propter fluxi humoris acrimoniā adminiſtrare tenemur: non tamen immediate ſupra uulnus,ſed in locis propinquioribus,exterius vero ſpongiam mollem,aut ſpleniū poſca,aut uino aſtringente, aut roſarum decocto imbutam ſuperdare commodum eſt;aut tale adhibeatur medicamentum,Recip.ſyeph albi completi, ſyeph de plūbo an.drag.j.ſeminum papaueris albi,fœnugræci an.drag.iij. aquæ roſarum, lactis mulierum an.drag.s.pulpæ pomorum coctorum vnc.ij.miſce pro cataplaſmate,aut Recip.foliorum papaueris albi coctorum ſub cineribus, carnis malorū dulcium ſimiliter coctorum an.unc.ij.croci drag.j.farinæ ſemi.fœnugræci drag.s. lactis muliebris vnc.j.s.olei roſati cōpleti abluti q.s.miſce,& fiat cataplaſma.in dolore uerò mitiori ſat eſt,emplaſtrum parare ex pulpis pomorum dulcium ſub prunis coctorum,cum ſaccharo copioſo,vnguento roſacco,& croco : caput pilis denudetur,& cucurbitula occipiti,ac uertici,affigatur: reuulſiones a longinquis ſecundum omnem modum laudantur,& vſus acrium clyſteriorum ſummopere probatur.cubantis locus obſcurus ſit, & lumen oppoſitum conſeruetur. Somnus ac quies,perpetuo ſint,eleuato capite, aer verò & omnia calida uitentur. coitus etiā his uulneribus inimicisſimus eſt: At ſi vulnus ſimul cum inflammatione obortum fuerit,curationem ex iis quæ inflammationem linire,& concoquere poſſunt moliemur,non neglectis iis,quæ ad vulnus proprie pertinere videntur.Ad diſcutiendum ac diſſoluendum ſanguinem ex ictu,aut contuſione in oculo, aut tunicis concretum, ruptis nempe aut contuſis vaſis in oculorum tunicis,affectus græce Hypoſphagma, & ab Arabibus Taifati dictus,facit ſanguis columbaceus calens cum muliebri lacte inſtillatus,ac deſuper medulla panis torrefacta, & vino rubeo macerata ac expreſſa.valet abſynthium viride tritum, cum oui albumine, nocte ſuperpoſitum.pariter & fomentum ex decocto ſertulæ campanæ, & ſeminum fœnugræci:aut Recip.collyrij albi,mucilaginis ſeminum cidoniorum aqua roſarum extractæ an.vnc.s.aloes loti,tutiæ præparatæ an.drag.s.miſce,pro collyrio, laudatur ad hoc collyrium diarodon,nilli,& diaſmirnon,ac multa alia medicamenta,quæ a Galeno [a] deſcripta ſunt:ſi quod autem vulnus bulbi, ſiue oculi capſulā tantum læſerit,tunc terebinthina abluatur, aqua conſolidæ aut fœniculi, & cum ea vulnus regatur : ſi uerò ſagitta hoc effecerit, magnus inde oritur timor, & ea tunc obſeruanda ſunt,quę infra libro ſexto explicaturi ſumus:ſi quid uero pręter naturam in oculi ſubſtantia infixum fuerit,ac ita ibi reſideat,quod niſi quadā violentia euelli posſit, nullo modo commouendum eſt,præterquàm ſi ęruginoſum aut uenenoſum fuerit,ſed opus totum naturæ committatur;localia uerò medicamenta parentur,ex oleo terebinthinæ,aut de uitellis ouorum,& parum quid croci,exterius fomentum adhibeatur ex decocto fœnugræci,roſarum rubearum, & plantaginis in vino nigro,ad coercendam inflammationem:oculorum uerò cicatrices attenuat,collyrium ex ſucco euſragiæ,& rutæ,cum melle,& ſagapeno ; aut ex ſucco anagallidis & fœniculi,cum melle,& felle taurino.

a ¶Lib.4.& 5. de comp.m. ſm loco s.

DE

DE NARIBVS SAVCIATIS. Cap. III.

NAres,[a] hoc eſt inſtrumēta odoratus,multoties aut tranſuerſaliter,aut oblique, vulnerantur:interdum contuſione aliqua affliguntur,aut eorum pars amputatur, aut denſiores partes franguntur.quomodocunque autem lædantur,ſi affectus ad narium foramina non deuenerit,curationis methodus eadem ſit,quæ capite de ſimplici vulnere faciei ſuperius iam deſcripta eſt.Si verò foramina ipſa ſecta fuerint, ſumma diligentia adhibenda eſt ne odoratus aut minuatur,aut deſtruatur.quare partes vulneris ſimplici ſutura,acu nempe breui,& curua,quæ ſi talis in promptu non habetur,igne ſupercalefacta recuruetur, ſecundū iuſtam naturam,ad inuicem cōmittantur,vt deinde cicatrix non ſit deformis,non diſtorta,ſed aſpectu iocunda:inde ſuperaddito oui albumine optime agitato,internæ partes digitis minimis in nares immiſſis,aut ſaltem ſpecillo,exactè & concinnè ſunt componendæ;ac ſi decet cannula argentea,aut plumbea,aut penna anſerina,aut vulturis,aliquo conſtringente linimento exterius auoluta naribus imponatur,vt eorum forma ac vtilitas & officium conſeruetur, id eſt ne ſpirandi ac odorādi facultas deſtruatur, ſi partes nimis arcte coierint; exterius verò aut oui candidum,aut barbarum ſimplicioris temperaturæ adhibeatur. at ſi hæc curandi ratio moleſta fuerit,quia inſpiratio prohibetur, aut quia patiens diſtillatione vexatur,aut dolore affligitur,turundæ interius adhibeantur molles nempe,ac flexibiles,barbaro mirthino multo ſoluto,munitæ. Siquidem nares ſolēt humido proprio citò glutinari,hac ratione quanto citius expedit,puncta ſecentur, & gluten aliquod imponatur,vt de facie vulnerata dictum eſt. Dum verò contunditur,& continui nulla apparet ſolutio, ſtatim manibus comprimatur, & rectè æquetur, ne ſimus reddatur,aut deorſum ſpectet,aut in neutram partem inclinetur, ac ſtatim,oui luteum cum duplici rhodini parte applicetur.aut oxirhodinum cum cerusſa adhibeatur.Sic enim dolor quieſcere ſolet,& fluxiones inhibentur. poſtremo nigredinem tollit,emplaſtrum ex ouo,aut alabaſtrinum. ſtudere enim debemus, vt quæ contuſa ſunt,maxime ab inflammatione tueantur. & quæ inflāmata ſunt, celerrimè ab inflammatione liberentur:ob id parce viuere,ac corpus totum euacuare,optimum præſidium eſt.

Si frangitur naſus,fracturæ modus vnus non eſt; ſiquidem interdum comprimitur,interdum abrumpitur,interdum etiam deorſum,aut ad latus,aut in ea parte,quæ cartilaginoſa eſt,aut in ea,quæ oſſibus continetur,inclinatur.ima narium pars quia cartilaginea eſt,frangi non ſolet,ſed contundi, ſima peruerti,ſuperior, quæ oſſea eſt,frangi:commodiſſimè enim reſtituitur naſus fractus, ſi in inferiorē partem demittitur,eadem die,vel certe paulo poſt:Naſus enim, ait Hippocrates, ex omnibus corporis partibus facillimè cōponitur.equidem nullum unquam naſum fractum vidimus,qui non poſſet protinus componi,ſi priuſquam callus increſcat compellatur,modo quis rectè mederi poſſit,ac vellet.

Ergo ſi fractura omnino in inferiori parte fuerit, dirigere eam oportet, atque ſuperiùs compellere,& in priſtinam ſedem reſtituere. ad quam rem nullus medicus magis idoneus eſt,ſi homo id dare operam uelit audeatque, quam ipſius ægri manus, ac digiti indices, qui maxime ſecundum naturam ſunt, aut ſi non ipſius ægroti ſaltem pueri, aut mulieris, mollibus ſiquidem manibus opus eſt,ut optime naſus fractus in priorem effigiem reſtituatur. utrinque enim digitos qui naribus accommodentur immittere oportet, ac in imum, quantum fieri poteſt,atque ita quieſcere nulla obſtante ratione, donec agglutinetur, uel certè multo tempore; in naribus quidem callus citò increſcit.& niſi corrumpatur, ait Hippocrates,decem diebus ſaneſcit: ſi uerò id fieri nequit, licet aliquid in naribus

[a] ¶Hipp.li.2.de articulis.Pau.li. 6.c.91. Auic.5. 5.tr.3.cap.3.

bus inſerere, vel linamentum, vel linteolum, ita figuratum, quod idoneum ſit, & linimento aliquo cinctum, quale ex manna thuris, boloarmeno, maſtice, & oui albumine diu agitato parari ſolet, & ſic unum ſingulis foraminibus naſi imponatur. Galenus verò fruſtum pulmonis ouili conijcere docet, aſſerens ſi ſpongiæ indantur humorem imbibunt. antiqui linteolum cartaginenſi pellicula auolutum circumſutumque adhibebant, quod magis probatur quam ouilis pulmo: At vbi fractura ſuperior fuerit, nihil horum dimitti intus poteſt, nam difficulter ſpiratus trahitur, ſed grandis penna mollis, pellicula circundata, ne fracta aliqua pars in eius cauum decidat, ea ſiquidem eſt, quæ impulſu æget, ut excitata poſſit in ſuam ſedē detineri. Quod ſi plura erunt fragmenta, eodem modo extrinſecus ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda, & adhibito medicamento ex farina milij recenti lota, & glutinoſa, bolo armeno, draganto, thure, maſtice, ac reſinę portiuncula habena ad hoc idonea ſic conſeruari debent, nec altera faſcia adhibenda eſt. nam, ut ait Hippocrates, qui præſtantia uincula amant, ſine mente complura alia lædunt, ut quę magis partes reſimas efficiant, & diſtorqueant. attamen habena interdum ſic paratur, quę uel ut pollicem non excedat, uel quantum conuenit lata ſit, & extrinſecus naſo, qua parte declinatur, intendenda, ſic ut naſus dirigatur. longa cū eſſe debet, ac tum ſub aure, ac circa caput ſurſum adducenda, & ibi auoluta uincire. uerum ad naſi fracturarum diuerſitatem, uarii modi faſciandi, ac faſciæ admodum diuerſę a Galeno libr. de faſciis fuerunt deſcriptę, ueluti funda, accipiter, uallum, rhombus, & ſemirhombus, quæ fere omnes literæ X imaginem præſeferunt. Cumque naſi pars aliqua ex toto amputatur, præſertim cartilaginoſa, curationis ſpes omnis deperditur, ob id, quia hæc pars [a] cum exanguis ſit, neque augetur, neque coaleſcit Deficientes uerò partes, inquit Galenus [b] quæcunque ex ſanguine ortum habent corrigi quidem non eſt impoſſibile, quæ uero ex ſemine, propemodum impoſſibile exiſtit: porrò augentur partes ſi iam defecerit propria ſubſtantia: ſubnaſcente carne, quæ deperdita eſt, & uocatur cohalitus per uiam ſecundæ intentionis. a græcis verò ſiſarcoſis. Coaleſcunt uerò dum rore proprio ac elementari agglutinantur, & dicitur cohalitus per uiam primæ intentionis, ſimphiſis græcè dicitur: Igitur audiendi non ſunt, qui ablatum naſum denuo reſtituere pollicentur, quoniam neque naturæ artificium, neque artificis munus tam amplo priuilegio cōſtitutum eſt, ut abſciſſum penitus, a facie naſum, in integrū reſtituere poſſit, nec naſum ſemimortuum reſcindere debemus. Siquidem partem naſi ſic conſtitutam, rectificatam, & agglutinatam interdum uidimus: curantur communiter naſi uulnera ſiccisſimis medicinis. nam Hippocrates, ea vulnera abunde ſiccari uoluit: porrò ſi pars naſi frigida aut ſemimortua apparuerit, eam, aut patientis manu calefacta ac diu applicita, aut linteolis ſupercalefactis adhibitis, exalefacere oportet. ad quòd etiam facere ſolet, pullus gallinaceus, aut columbaceus de recenti ſectus, & calidus ſuprapoſitus: prius tamen partes ſutura condecenti uniantur. naſus ſiquidem niſi ex toto amputatus fuerit, & conciderit in ſolum, facillime agglutinationem recipit.

a ¶Hipp. libro Aph. 19. 7. Aph. 28. li. 1. de morbis. & lib. de Coac. præno. Ariſt. libro 1. de Hiſt. ani. cap. 13. Gal. lib. 1. de ſemine c. 8. li. 3. art. par. m. c 91. & 3. meth. cap 5.

b ¶Lib. ar. par. m. c. 87. libr. de conſti. ar. m. c. 7 & libr. de ſemi. cap. 8.

DE LABRORVM VVLNERIBVS. Ca. IIII.

VLNERA labrorum, quæ ex quatuor muſculis, qui ipſis famulantur compoſita ſunt, quorum fibræ uario modo procedunt, atque inter ſe commiſcentur & implicantur, vnde varios motus edunt, exacte ob decoram formam, æquari deſiderant, quæ adamusſim eſt conſeruanda. igitur ſi amplum fuerit vulnus, decentem requirit ſuturam, ac ſicca medicamenta, quæ cruentis uulneribus accommodantur, nempe quæ cito eius partes ſectas agglutinare poſſint. nam loque

la

la ac frequenter ſputa mouendo,& humectando,huius membri conſolidationem prohibere ſolent:ob id his uulneribus ea medicamenta iuuare videntur, quæ vulneribus narium proſunt:igitur interius rhodomelle, exterius oui albumine, aut barbaro mirrhino multo ſoluto,vtimini.

DE SECTIS AVRIBVS. Cap. V.

AVRES,ſi a cauſis deforis uenientibus,læduntur, nullum imminet periculum.uerumtamen ſi eorum pars aliqua ex toto ablata fuerit,nunquam denuo generabitur;at ſi ſola vulnera ſint, & aliquã obtinuerint profunditatem,rectam ſuturam expoſcunt, ac medicamenta ualde ſiccantia,uirtute aſtringente & agglutinante non expoliata requirunt.nam [a] audiendi locus, quoniam ſiccisſimus eſt,medicamentis æget,quæ uehementisſime ſiccent: ſic enim aurium uulnera facillimè ſanitati reſtituuntur. abunde ſiccari huiuſcemodi uulnera iubet Hippocrates [b] cum natura ſiccisſimæ aures ſint,eo quod ex chartilagine & cute conſtant,quæ leuis ac mollis eſt,ut ab externis iniuriis & ictibus minus lædantur. oſtẽſum enim ab Hippocrate eſt,unamquamque partem,quatenus ſiccior eſt,eatenus ſicciorem curationem requirere:ſiccare enim ſolet has partes ſine mordicatione mel atticum inunctum.inſperſo denique quouis medicamento bene contrito, ueluti eſt thus,aloes,& mirrha, aut trochiſcus andronius uino leuigatus. ubi enim quis aurem ſectam curare tentauerit,ab omni cataplaſmate,& linimento abſtinere debet:Sed medicamentis utatur,quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur, uel alio quod neque onere lædat neque acuitate moleſtiam afferat; quale eſt oui albumen diu concuſſum,aut medicamentum quod ex ſalice,aut ferri ſcoria paratur;aut illud celebre barbarum ab antiquis [c] ſub diuerſo tamen genere compoſitionis deſcriptum.nos vero,quod ſimplicioris temperaturæ eſt, magis probamus.ſic enim cõficitur.Rec.bituminis iudaici,picis aridæ,reſinæ,ceræ an.unc.xij. Terebinthinæ,mãnæ thuris,opopanacis,ceruſæ an.unc.ij.argenti ſpumæ unc.j.olei mirthini unc.iij.aceti q.s.& medicamentum paretur in bona forma. a Celſo ſic deſcribitur.æruginis raſæ drag.xij.ſpumæ argenti drag.xxx.aluminis,picis aridæ, reſinæ pineæ aridæ drag.x.olei mirthini,aceti an.q.s.eſt enim præſtantisſimum remedium.adhuc ſcire oportet,in omni auris fractura uinculum inimicum eſſe, nam laxum nihil boni affert,quod ſi magis aſtringatur plurimum officit. nam aſtricta auris dolere ſolet;inde pulſatione ac inflammatione uexatur.Si eius cartilago rũpatur,antequam pus oriatur,cute integra exiſtente,medicamentum glutinans imponatur:ſi autem cum cute cartilago abrupta fuerit,cutis utrinque ſuatur.Si uerò pus oritur,cutis pars altera aperienda eſt, & linteolum imponatur cum medicamento,quod ſupprimat, & omne pingue uitetur, & lana mollis auri ſubiicienda eſt,quæ quod inter eam & caput eſt impleat, & ea leuiter liganda, donec ab inflammatione tuti fuerimus, in quo tempore cibi ac potus abſtinentia neceſſaria eſt.

a ¶Gal.3.de cõpo.m.ſm locos. 5.meth.cap.10. 6.meth.cap.6.

b ¶Lib.2. de articulis.

c Scribo.lar.de ſcrip. 207. Celſus li.5. cap.19. Gal.2. Katag.in fine. Actuarius. lib.de comp.m. Pau.li.7.c.17.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Tertius.

DE NERVIS AC NERVOSIS partibus ſauciatis. Cap. I.

IN partium [a] ſimilarium humani corporis numero nerui habẽtur, qui, vtcunque ſimplices exiſtant, precioſiſſima organa ſunt, & munere præſtantiſſimo funguntur, cùm ſenſus & motus vniuerſi corporis vehiculum ſint, a cerebro & ſpinali medulla tanquàm a fonte, & ſi ſecus crediderit Ariſtoteles, [b] originem ducentes, cui continuitate indeficienti iunguntur, nec [c] ab ipſo ad modum diſſident, niſi quatenus compactiori materia ſunt conſtituti; quod factũ eſt ne a quolibet facile læderentur; eoque magis denſantur, quo elõgati ab ipſo, partibus affuſi motum excitare tenentur: ſecus autem ij, qui ſenſibus duntaxat inſeruientes a cerebro immediatè propagati, molliorem conſiſtentiam ſunt conſecuti, iccircò etiam humidiores ſunt. ſic enim ad faciliorem alterationem, velocioremque opus erat, ſiquidem ad ſenſuum inſtrumenta principis partis potentia luminis inſtar irradiantur, perficiuntque inſtrumenta ipſa, vt ſpecies omnes colorũ, ſonorum, guſtus & tactus ſuſcipere queant, quemadmodum & motiui [d] muſculis circunfuſi in tendones deſinentes vbique motus arbitrarios impartiuntur, delata nimirum identidem facultate ipſa, veluti radius eſſet, ad omnes partes motrices: cuius quidem rei indicio ſunt ſuperiores partes vinculo obductas, ſeu quouis modo arctatas protinus inferiorum obſtupeſcentiæ cauſam eſſe, ac earum ſenſus & motus priuationis: licèt autem partibus quibuſdam ſeiunctim nerui ſenſitiui a motiuis nec diſtingui, nec percipi poſſint, non eſt cur hæſitandum ſit de ipſorum differentia, quin alii ſenſus, alii motus, delatores exiſtant, cùm in quibuſdam partibus liquidò conſtet vt in oculo, & lingua: dignoſcitur etiam ex paſſionibus. nã neruus inciſus, contuſus, oppreſſus, laqueo interceptus, callis affectus, aut putrefactus a muſculo omnem motum; & ſenſum aufert, & qui phlegmone patitur nõ parum conuulſione detinetur: eorum [e] ſubſtantia ſatis mollis eſt, & humida, forma oblonga, teres, & alba, tenui duntaxat membranula induta, ac inter ſeminaria mẽbra enumerata. Nerui [f] ſecti non coeunt, neque diminuti augentur, deficiente quidem generationis prima materia, eorum [g] tamen propria humida eſt, a frigido coagulata, a cerebro & medullari ſpina alimentum ſuſcipiens: replentur [h] nerui facillimè humore albo, frigido, ac viſcoſo, iccirco [i] putredini ac cõuulſioni obnoxij ſunt: quò [k] fit vt vulnerati eorum curationi aqueũ, ſeu quid aliud humidum medicamentum repugnat: in vniuerſum [l] autem omnes tum ſenſitiui tum motiui ſenſu nimio præditi ſunt, non enim ex ſeipſis, ſed deſuper a magno principio defluente, fuſius tamen in ſuperioribus maxima animalis ſpiritus copia exuberante. Hinc oritur [m] quòd vulnerati ſæpè conuelluntur, & mentis perturbationem patiuntur. Eiuſdem ferè naturæ ſunt tendones, ſiue eneruationes, tenõdes a tendendo græcè dicti, in ſecundo neruoſarum partium ordine habiti, qui a muſcu-

a ¶Gal lib. 1. de temp. c. 1. & lib. de ſect. neruorũ. Auic. 1. can. ca. de anat. neruorum.
b ¶3. de nat. animal. cap. 5.
c ¶Gal. 9. de uſu par. c. 14. 16. de uſu part. cap. 1. lib. de conſt. ar. m. cap. 4. lib. de motu muſcul. & 6. meth. c. 4.
d ¶Ariſt. 3 Phyſicorum & 11. metaph. Gal. li. de motu muſc.
e ¶Gal. libr. de conſt. ar. m. c. 5. & li. 1. de ſemine.
f ¶Hip. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. libro de Coac. prænot. & lib. 1. de ſemine ca. 8. 2. Techni. c. 87.
g ¶Ariſto. 3. de nat. ani. c. 5 Gal. 8. de uſu part. 6. meth. c. 3. Auic. 1. 3. c. 2.
h ¶Gal. 2. Aph. cõ. 26. 6. meth. cap 3. & com. 2. libri de articulis circa finem.
i ¶Auic. 4. 4. tr. 4. c. 1.
K ¶Gal. 6. meth. c. 3.
l ¶Gal. 5. de uſu part. c. 9.
m ¶Gal. lib. ar. par. m. ca. 92. 6. meth. ca. 3. & 3. Katageni.

muſculorum extremitate originem ducũt,nanque cùm neruus a cerebro,aut ſpinali medulla ad lacerti initiũ terminatur,in eo inſeritur,ac in multas, & minimas, ſeu capillares partes,aut membraneas fibras diuellitur,ac diſſeminatur, quæ totũ muſculi corpus intertexunt;denuò in fine coaleſcunt, ac corpus quoddam album denſum,ac ſatis latum generatur, chorda communi voce appellatum, cuius munus eſt parti ſibi annexæ motum abſoluere:ſentit autem, ac mouetur ea ratione, qua nerui eſt particeps,mixta [a] etenim eſt eius natura, mediaque inter neruum & ligamentum,tantoque neruo durior,quanto ligamento mollior, propterea & validiora medicamenta ferre ſolet,& accidentia ex ipſis orta mitiora apparent. Enumerantur [b] poſt hæc,ac in tertio neruorum ordine ſunt,vincula,ſeu neruea ligamenta græce [c] ſyndeſmi,arabicè hacab appellata,quæ ab oſſe oriuntur, & in oſſe,aut muſculo terminantur, & parùm forma ob eorum duritiem & denſitatem a tendonibus diſsident,& a neruis nobilitate tantùm, cùm prorſus ſenſus expertes ſint:eorum vtilitas eſt oſſa adinuicem colligare,ac artus formare;vulnerata vt nullum vitæ periculum,ita ſeram,ac difficilem curationem admittunt. Sunt poſtremò inter neruoſas ſubſtantias enumerati,ac ſimillimam habent ſpeciẽ, panniculi neruei,ſeu membranæ ad hoc genitæ,vt ab eis partes aliquæ duriores ſenſum accipiant,vt oſſa,alioquin, quia ſubſtantiæ terreę ſunt, natura prorſus ſenſu carent;attamen,dum viuunt,& nutriuntur,mediante panniculo ea veſtiente,ſtupido ſenſu prędita ſunt,qui vbique gręcè perioſteos,quaſi circa oſſa, in capite verò pericranion dici ſolet;alię verò membranę ſunt, quę membra induunt vt pulmones,iecur,& lienem,quę viſcera ex ſe non ſentiunt,& illis aliquem ſenſum cõmunicant;alię pręſeruant & interſepiunt,vt quę cor ambit,gręce pericardia; alię continent & conſeruant,vt veſica,& quę inteſtina circunuoluit, peritoneon gręcè,ſyphac arabicè;alię conſeruant & mediant,vt dura meninx;alię diuidunt tantùm,vt in thorace mediaſtinon,gręcè diaphratondes dicitur;alię ſunt quę ſuſpendunt,ac alios pærſtantes vſus,corpori afferunt, quæ vulneribus rarò admodũ obnoxiæ ſunt,niſi vna ſecum & membra,quibus præſunt,& conſortium tenent, lędãtur,quorum,vbi de annexis membris ſectis,ſermocinaturi ſumus, & ſi aliter credat Ariſtoteles, [d] curationem aggrediemur.

a ¶Gal.libro.de motu muſc. 6. meth.c.4.

b ¶Gal. 14. de uſu part. 6. meth.cap.4.

c ¶Gal.6.meth. cap.4.

d ¶Lib.3. de natu.ani. cap.13.

DE NERVORVM VVLNERVM, FORMALI DIFFERENTIA. Cap. II.

NERVORVM, ac neruoſarum partium, uulnerum curationem tractaturi,de qua aliqui nihil,quidam uberius,quidam parcius,quã ars ipſa chirurgica expoſtulare uideatur, diſſeruere, decet quidem prius ad maiorem huius rei dilucidationem, eorum formales differentias ſcrutari,quę ad ternarium numerum reducuntur, nempè ad ſectionem,puncturam,& contuſionem;porrò ſi occurrat ut cæſim neruus vulneretur, vulnus id,uel tranſuerſim, uel iuxta lõgitudinem infixum erit,atque ex horum utriſque quoddam fit,ſine ſubſtantiæ carnoſæ amiſſione,quoddam cum carnis ac cutis,quæ interueniebat,deperditione.in utroque etiam uel ex toto neruus præciſus eſt,uel ex parte diſſectus,quod pariter puncturis aduenire ſolet aut manifeſtè,aut occultè,cùm uel ſecundum partem, uel iuxta medietatem,aut ſecundum totum perforatur:dum uero neruo contuſio accidit, ea nempè erit uel ſola & ſimplex abſque carnis diuiſione & nerui attritione, aut cum manifeſta continui ſolutione, adeò ut quandoque ſicut in cęteris ſimilibus uulneribus,neruus nudus appareat,interdum punctus,aut ſectus:inſuper aliquæ, aliquo urgentium ſymptomatum genere complicantur, nempe dum ingenti do-

lore,inflammatione,aut conuulſione,premuntur, aliæ mites ſunt, illas compoſitas,has ſimplices ſectiones Medici vocare ſolent.Ab his igitur enumeratis differẽtijs decet tanquàm a morbi eſſentia,quam naturam uocant, curatiuas indicationes aſſumere.

DE NERVORVM VVLNERum cauſis. Cap. III.

EAEMET omnium eiuſmodi uulnerum cauſæ ſunt, quæ & cæterarum corporis partium deforis nempè accedentes, ac peraccidens corpora alterantes,ut ſubſtantiæ inanimatæ nimirum pungentes,ſecantes,& contundentes,aut corrumpentes, cuiuſmodi ſunt quę ueneno affecta eſſe poſſunt:uerum cum ſuperius,ubi de caluariæ curatione egimus,fuſiſsimè de cauſis uulnerum enarratum ſit,hæc pronunc ſufficiant.

DE NERVORVM VVLNERVM ſignis. Cap. IIII.

NOTAE vulnerum neruorum,ac neruoſarum partium, propriæ illæ ſunt, quæ ob eorum vehementem ſenſum fiunt, præſertim dum ſedis affectæ ſubſtantia neruoſa fuerit,ſunt inquam dolores ingentes,inflammationes,reſolutiones,conuulſiones,febres, mẽtis perturbationes,& interitus;uerumtamen dolor ſatis commune ſymptoma eſt, nec ſicut conuulſio liquidò neruum ſectum eſſe oſtendit,nam dictum eſt ab Auicenna [a] quòd ſæpe neruorum vulnera perducunt ad ſpaſmum abſque anteceſsione læſionis prauæ, & non fit in eis excuſatio quin illic ſit apoſtema magnum abſque dolore magno,& faciliores eorum diſpoſitiones ſunt febres,& apoſtemata multa apparent in alijs locis, quàm in uulneribus,& ſitis,& uigiliæ,& deſiccatio linguæ: patet igitur ex his conuulſionem fieri poſſe,aut inflammationem nullo præcedente vehementi dolore, aut ob partis naturam,aut ob inflammationis morem.nam Galeno [b] auctore,puncto muſculi capite,quamprimum conuulſio aduenit, quæ nulla conuenienti medicamentorum vi,remittitur: in femore verò,in partibus genu anterioribus, ubi magnum videre eſt tendonem,qui conſenſus ratione,repentina cõuulſione corripitur,morsque inde ſubſequitur abſque dolore magno, quemadmodum etiam poſt uehemẽtem inflammationem;nam à maximo, eoque celeri humorum defluxu, neruorum,aut chordarum ſubſtantia,repleri ſolet,ac tumet, eiusque habitudo alteratur,& intenditur,quò fit ut ſentiendi vis deperdatur,q̃ in eius ſymmetro proprio ac temperamento iuxta naturam conſiſtit, & ob id impresſionem a cauſa diuerſa ſubito in eo factam,appræhendere nequit,quæ triſtis ſenſus eſt,dolor uocitata: inquit enim Galenus [c] conuulſio, ac mentis perturbatio ſequuntur inflammationes neruorum,ac neruoſarum partium,quare dicere expedit,proprias uulnerum neruorum notas,inflammationes varias eſſe,conuulſionem ac mentis perturbationem;dolor item ſi adfuerit, & ipſe pariter neruum conuulneratum eſſe teſtatur.eſt [d] enim neruus inſtrumentum,& organum principale ſenſus tactus:febris quoque continuis aſſociata rigoribus, nullum ſeruans periodum, ſauciatos neruos conſequitur, ob quantitatem vaporum cordis regionem petentium: deliriũ, vbi neruus magnus,fuerit vulneratus,ob neruorum cum cerebro conſortium,prę ſertim ſi quis magnus neruus læſus fuerit,& inflammatio aliqua appareat, à qua eleuati vapores quàm plurimi,& putridi,caput afficientes ſpiritum animalem cõturbant:

a ¶4.4.tr.4.c.1.

b ¶3.meth.c.9. & 5. Aph. com. 65. Auic.4.4.tr. 3.cap.1.

c ¶3.de not.loc. aff.ca.3. & 5.Apho.com.1.& 2

d ¶Ariſto. 2.de Anima. ca.10.& 3.de nat.ani.

turbant:

turbant:idem ex ardenti & aſsidua febre,contingit, dum accenduntur, aut exiccantur humores,& ſpiritus in membranis,& in capite,aut ex longis uigilijs,& ſomni priuatione. Paralyſis quoque neruum ſectum eſſe interdum atteſtatur, & ſi inter hæc ſigna non deſcribatur,declarat ſiquidem motus inſtrumenta pati,unde ſequitur impotentia quædam ad motum ſecundum hominis imperium, paralyſi ad modum ſimilis,præſertim partium ſub ipſo vulnere exiſtentium : replentur etiam nonnunquàm ſucco diuerſo nerui ſecti,aut tendones, & inſitam ſibi uirtutem amittunt,tremorque partis indè ſubiicitur,ob ſpirituum ad inferiora debilem tranſitum : humoris adhuc a vulnere continuò emanantis copia, eleodes Græcè, meliceria Latinè, neruoſam partem vulneratam innuit;hæc,ſi facilè effluat, vulnus a doloribus,& aliis prauis ſymptomatibus,innocuum reddit, licet quãdoque ſarcoma ſiue eminẽs,laxa,mollis,ac ſpõgioſa caro,ſupercreſcere videatur:ſi uerò tendonis,aut nerui capita à vulnere exeant,neruum,aut neruoſam partem affectã eſſe,notius eſt, quàm dicere conueniat, præter id quod,ab affecta ſede optimus anatomiſta neruum,aut tendonem vulnus accepiſſe,dignoſcit.

DE PRAESAGANDI MODO IN neruis ſauciatis. Cap. V.

CVm [a] tanto ſenſu, ac tali iam demonſtratum ſit, neruos præditos eſſe,meritò cum læduntur laboranti periculum imminere,& medico negotium,prædici poteſt.nanque ad leuem eorum læſionem,acutiſsimi dolores ſequuntur,quos celerrimè inflammatio ſubſequitur,& lege conſortii ad ſua principia retrahuntur,& cõuulſi fiunt, fitque tunc paſsio acuta,& letalis,ſiquidem [b] conuulſio ex vulnere eſt,letalis,cùm [c] in ea tandem contrahatur ſeptum tranſuersũ diaphragma græcè dictum,anhelitus deficiat, & cordis temperamentum alteretur,eiusque operationes deſtruantur,vnde mors ſequitur.Futuram autem cõuulſionem ſignificant tumores mox apparentes,de repentè euaneſcentes, nam quibus [d] tumores in vulneribus apparent non conuelluntur,neque inſaniunt:verũ his euaneſcentibus de repentè quibuſdam a tergo conuulſiones & diſtentiones fiunt:quibuſdam autem inſania,vel dolor lateris acutus,vel ſuppuratio,vel difficultas inteſtinorum,ſi tumores ſunt rubicundi:ob inflammationem igitur vulneribus ſuperuenientem,conuulſiones fiunt, & primùm quidem videntur conuelli quæ è directo ſunt partium inflãmatione laborantium, deinde poſtquàm principium attigerit,paſsio ad totum extenditur corpus, ſecus verò in caluaria fracta contingit.Quando igitur quis parte poſteriori vulnus acceperit, quæ plurimis neruis repletur,ac tumore aliquo vexari inceperit qui de repentè euanuerit,conuulſionis periculum imminet,nec in dorſo duntaxat,ſed vbique locorum neruoſorum:dictum præterea ab Hippocrate eſt, [e] ſi in vulneribus fortibus, & prauis exiſtentibus,tumor non apparet,ingens malum;illa vero vulnera praua ſunt, quæ in capitibus,aut finibus muſculorum occurrunt. nam & in his ſuſpicandum nè humores,qui ad vulnus fluere deberent, cerebrum petant,cùm tendonibus ac neruis imbibantur prẹſertim ſi dolore crucientur;quò fit vt apoſtemata, conuulſiones,ac deliria ſequantur:malum eſt igitur ſi vulneratis neruis tumor nõ apparet, hoc eſt ſanioſæ humiditatis copia,nam [f] laxa uulnera,ideſt optima ſanie prædita,maximam ſalutis ſpem pollicentur:non eſt quidem dubitandum, inquit Galenus,ex vulnere pus generante.Siquidem tumida vulnera neque inflammationes, neque conuulſiones comitantur;certam portendunt ſalutem labra uulneris tumida,mollia,ac rubicunda,ſi dolore carent, ac vulnerati prauorum ſymptomatum expertes quieſcunt;ſecus verò neruorum vulnera timenda ſunt, ſi clauſa fuerint,

a ¶Gal. lib art. par.m. ca.92.6. meth.c. 2. & 3. Katageni. Aet. lib. 14. cap. 27. Paul. li.4. c.54. Auic. 4. 4. trac. 3.cap 1.

b ¶Hipp.lib.de Coac prænot.& 5 Apho.2.

c ¶Gal 1. Aph. com.12.

d ¶Hipp. lib. 2. de mor.popu.& 5.Aph 65.

e ¶Libro. 2. de mor.popu.& 5. Apho.66.

f ¶Hipp. 5. Aphor.22.

& non expirent.nam occæcato vulnere retinentur materiæ, ac dolores excitantur, quos inflammationes, vigiliæ, ſyncopa, linguæ ſiccitas, febris asſidua, alienatio, conuulſiones, interdumque mors ſubſequuntur: difficilem curationem habent, neruorum fiſſuræ, nam eorum ſubſtantia frigida, & exanguis eſt, & caleſcere nequit, nec eorum humiditates coctionem admittunt, & vulnera cacohetica vocantur. Quæ tranſuerſim occurrunt periculoſiora, quàm quæ iuxta rectitudinē iudicantur, illa ſiquidem & ſenſum & motum partis, crebrò deſtruunt, hæc autem ſuſpicione vacant: rurſus ea deteriora ſunt, quæ neruum penitus non ſecant, ſed vnam duntaxat partem, ob quam ſanam inde grauiter lædi, & ſæua ſequi ſymptomata contingit; quippe [a] præciſo per tranſuerſum toto neruo dolores ſedari, conuulſiones prohiberi, & reliqua his vulneribus infeſta, tolli videntur. Ad eundem modum contuſiones verendę ſunt, ob humorem craſſum, viſcidumque, quo facillimè replentur nerui, & putredini etiam obnoxij fiunt, cùm ab innato calore regi hæ humiditates nequeant. Hi quoque in præcipiti ſunt, quorum articuli vulnus acceperint, tùm ob ſedis capacitatem, vbi humiditatum copia facilè aceruari poteſt, tùm etiam ob partis motum continuum, quapropter ſerò plerunque cicatricem admittunt, vehementisſimique dolores vrgent ob tendonum læſorū quātitatem, qui in eorum capitibus muſculorum oriuntur, aut terminantur: obſeruatumque eſt, vulnera omnia articulis quatuor digitis circunſcripta, periculo nō vacare, ac Chirurgorum doctisſimorum ſolertia indigere: cæterum neruorum vulneribus, ſed maximè punctim inflictis, perperam a principio curatis, maximè omnium inflammatio, & putredo ſuperuenit. Ligamentorum verò vulnera vt ſenſu prorſus expertia ſunt, ita timore vacant, ac valentisſimorum remediorum vim tolerant; ergò ſindeſmus ſi is fuerit, qui ab oſſe ad os permeat, maximè ſine periculo eſt, quidam tamen, inquit Galenus, cùm non valeant ligamenta cognoſcere, tanquàm neruos & tendones vulneratos ſuſpecta habent, a periculo alioquin remota quomodocunque afficiātur, quippe inſenſibilia, & ex oſſibus non muſculis orta, ſicut tendones, vel ex cerebro, ſpinalique medulla, vt nerui: tēdones verò quoniam eorum ſubſtantia compoſita eſt ex neruo & ligamento quatenus nerui participes ſunt, eatenus ex cerebro oriuntur, vnde ſecti maximum timorē adducunt, minus tamen, quàm ipſi, nerui conuulſionem accerſunt: quatenus autem ſindeſmi naturam ſapiunt, omni ſuſpicione carent: veruntamen ſecti tendones, vt pluri mū particulas, quibus alligantur, debiles reddunt. Diuerſorum panniculorum vulnera præſertim illorum, qui inter neruorum compagines numerantur, magni timoris ſunt, nempe pericranij, meningarum, pericardias, ſepti trāſuerſi, peritonei, veſicæ, & ſimilium, nam horum omnium fabrica neruea eſt, & conſortij lege nobilibus alligantur: ſeruant nimirum tendones villorum ordinem ad ſui longitudinē, quod in panniculis latet, ſed æquales & confuſi in omni parte conſiſtunt. Tendones ab omni cauſa alterantur, panniculi ſtupidè ſentiunt, ligamenta apertè dignoſcuntur, nam eorum ſubſtantia dura, alba, ac ſanguinis expers eſt: ferè eiuſdem habitudinis cartilagines ſunt, quæ oſſium extremitates circunſcribunt, vbi ſimul iunguntur, & articulos componunt. Verùm quia partes hæ ignobiles ſunt, pauca de eis dicere intendimus; id autem ſolùm ſciendum eſt, quòd ab omni cauſa frigida, aut ſi interiùs, aut exteriùs euenerit, membra hæc omnia maximè afficiuntur, atque magis detecta & carne denudata. Iudicatur vltimò particulas, ad vſum naturæ inſtitutum, ineptas fore, ac perpetuò in ea conſtitutione manere, quando nerui, aut tendones vulnerati inflammatione premūtur, aut penitus fuerint ſecti, aut aliquo ſphacelo deſtructi, aut exiccati & tabidi conſpiciuntur; porrò pro cōfeſſo habetur [b] quòd nerui ſecti neque augentur, neque coaleſcunt.

a ¶Gal. libr. de motu muſc. 3. meth. c. 9. 6. meth. ca. 3. Aet. lib. 14. c. 29. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 3. 4. ca. 3. Raſis. 7. ad Alm. cap. 3. Auer. 7. coll. ca. 35.

e ¶Hipp. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. lib. de Coac. prænot. & lib. 1. de morbis. Ariſ. 3. de Hiſt. anim. cap. 5. Gal. li. 1. de ſemine. ca. 8. & li. att. par. m. cap. 87.

DE VNIVERSALI RATIONE curandi neruorum vulnera. Cap. VI.

VNAQVAEQVE [a] indicatio,quæ huic curationi dirigitur,ſub tali ſcopo continetur, ne quis dolor vulneratam partem occupet,& vt ſedes affecta ab inflammatione tueatur;nam ſic omnis cõuulſio,quæ ab his cauſis emolitur,prohiberi ſolet:hac [b] ratione nõ expedit aliquo modo vulnerum cõſolidationem accelerare,ſed cutis vulnus apertum,inglutinatumque cuſtodire,quo per id ex neruo vulnerato ſanies effluat,& omni ingenio ne alia praua inſurgant accidentia,ſtudere:quæ duo ex neceſsitate,niſi obſtiterimus,conuulſionem, ſubinde accerſunt.Vt autem talem ſcopum aſſequamur,tres intentiones totam artem medicam conſtituentes,rurſus à nobis erunt diligenter obſeruandæ,nempe diæta,quę in recta victus conſtitutione conſiſtit,& ſex rerum non naturalium optimo regimine;potio,id eſt materiæ antecedentis ſubtractio,ne ratione doloris confertim ad locum affectum confluant;& Chirurgia, quæ accommodata manuum operatio eſt,medicamenta topica opportunè applicando,ac omnia circunſcribẽda adhibendo,dolores ſedando, æruginoſas materias educendo,& cõuulſionis noxas vindicando.Patiens [c] igitur victum tenuiſsimum a principio vſque ad ſymptomatum ſecuritatem ſeruet; ſiquidem talis paſsio inter acutas numeratur, in quibus Hippocrates [d] victum tenuiſsimum ſeruari iubet; ob id panatella cum ſacharo ſola aqua decocta,his,quorum habitudo bilioſa eſt,& ætas iuuentutis,tantùm concedi põt;quibus,ſi talem abhorrent diætã,condrũ in brodio paruæ pullæ ~~ſtræ~~ decoctum concedatur;caro,oua,caſeus,acria omnia,aut cruda, & quæ multi nutrimenti ſunt dimittantur:aliquibus peractis diebus, niſi aliquid noui emerſerit,diæta aliquantiſper augeatur,ouum ſorbile recens tantùm exhibendo,aut mõtanas auiculas, aut carnem paruæ pullæ, aut aliquid ſimile, iuxta illam formam, quam in fracta caluaria ſuperiùs expreſsimus:vinum omnino interdicatur,eoque magis ſi dolor,aut febris,aut inflammatio apparuerit, ſed aquam ſolam decoctã, aut cum ſaluia admixtam,aut cinamomo addito,aut fœniculi ſemine,& ſaccharo bibat,cui interdum iuleb roſatum admiſcetur:locus verò, vbi æger quieſcere debet,Celſo teſte [e] tepidus ſit;nam multo calorę præditus,poſſet varios humorçs a toto ad defatigatum locum attrahere,ſi frigiditate,teſte Hippocrate, [f] noceret;'nã nihil eſt quod magis neruos offendat frigore ipſo; immunis ſit a ſtrepitu, prauis odoribus,& boreali flatu,& perpetuò clauſus:lectulus mollis eligatur, & humilis,ſed non humidus,vt multis in locis legitur:quieſcat continuò membrum quod ictum eſt,nam quies optimum remedium eſt.moueri autem,aut deambulare,alienũm:ſedis affectæ is ſitus ſit,a quo nullo dolore affici poſsit, aut incommodum percipiat:corpus inſuper æqualiter totum quieſcat; horis certis ac determinatis dormiat,ſtudeatve,ne tunc dimoueatur,& vulneri offenſam præſtet: ſtet hilari ac conſtanti animo, neç vllo modo clamores emittat,aut ira afficiatur,a venere diuortium faciat,& frigida omnia fugiat: victus ratio talis ſeruetur donec decimaquarta dies a ſymptomatibus malis præterierit, nam vt dictum eſt a Galeno, [g] id tempus præfixum in hoc eſt,& æger ad ſalutem tendit, & ampliori victu nutriri debet.nempè carnibus craſsioribus, & vino oligophoro, id eſt plurima aqua diluto,ac modico,quod clarum & odoratum ſit.Hoc inſtituto, vt ſecundam indicationem aſſequamur,iuxta Hippocratis & Galeni præceptum,expedit conſiderare,an corpus plenum ſit,& ſcateat prauis humoribus, vel ſuperfluis humiditatibus ſit inane: ſi qua igitur plethora apparuerit, protinus congruo medicamento euacuetur:& quia ſanguis aliorum humorũ pater eſt,& hic quidem ad ſectas partes

a ¶Hipp.lib.de Vlceribus. Gal. 3.meth. ca.8. 9. 10.4. meth c.6. 6.meth.cap.2. Auic.4.4. cap.3. & 6.

b ¶Gal. 6. meth.c.2. Auic.ca. de cura uulner.

c ¶Gal.6. meth. c.3. Paul. lib.4. cap.54.

d ¶1.Apho.7.

e ¶Libro.5.ubi de art.uuln.

f ¶3. de reg.acut 41. libro de humid.uſu & 5. Aph. 17. & li.3. de fract.

g ¶3.de comp. med.in genere. ubi de cura uulner.

tes

a ¶Gal. 6. meth.ca 2.3. Paul. lib.4.c.54. Aui. 4.4.c.3. in fine, & 4.4.tr.4.ca.2. Auer. 7.coll.ca. 35.

b ¶Aet. lib.14. c.27.

c ¶Lib. de Vlceribus. Gal.4.meth.

d ¶Gal. 6. meth.c.2. Aet.lib. 14.cap.27.

tes facillimè currit, eius miſsio, ſi qua non obſtiterit cauſa, vtiq; ſi fortis fuerit virtus, præmiſſo clyſtere, & lenita prius aluo, molliatur, ea quippe probatur [a] quæ copioſa per vnam diametrum, & diuerſiua celebratur: diameter [b] autem talis ſit, vt locorum affinitas ſeruetur, id eſt dextra manu ſauciata dexter malleolus, ſiuè talus feriatur, ſiniſtra ſiniſter incidatur: ſecus uerò dextero crure uulnerato ſubalaris uena dextræ manus, ſiniſtro ſiniſtræ rectitudine ſeruata aperiatur; at ſubalari non apparente, mediam ſecare oportet. Sanguinis quãtitas pro ætate, robore, ſexu, & habitudine totius commenſuretur. noſtrates autem Chirurgi, altera manu laborante, alterius, uenam aperiunt; nonnulli uerò diligentiores, aliqua plenitudine apparente brachio affecto crura ſcarificant; altero crurum malè habente, alterum, & iuuat. nos uero uulnere ſupra ſeptum tranſuerſum exiſtente, ac plethora apparente, & morbi initio, cum uirium robore, ac ætate iuuentutis, primo a iecoraria uena ut plenitudo minoretur, inde a talo ſanguinem mittimus, ſi infra ſeptum, non ex poplite primo, ſed ab axillari, inde ex poplite uenam ſecamus. dum uerò alicuius humoris abũdauerit copia, id eſt uitioſis ſuccis repletum corpus fuerit, ea prorſus purganda uenit. nam purgatio, inquit Hippocrates, [c] per aluũ pleriſque ulceribus prodeſt, præſertim ſi præualida fuerint, atque magis ijs, quę in capite, in uentre, & articulis ſunt accepta; has namque euacuationes indicat ipſa copia, ſicut etiam ſuccorum uitium, redundantis ſucci eductionem: ſi ergò [d] copia bilis redundauerit, purgationem emolitur Caſſia, mãna, reubarbarũ, aut ſyrupus roſatus ſolutiuus; ſi craſsi humoris multitudo aderit, euacuari debet, electuario lenitiuo, de dactylis, hiera, aut agarico, & ſimili; &, ſi Galeno aſſentimus, & per uomitum quandoque, talem admittimus euacuationem: Inſuper cæteri humores adæquandi ſunt, qui in uenis & alibi reperiuntur, ne a dolore moti ad affectam ſedem defluant: igitur ſummo mane ſyrupus exhiberi poteſt, nempe roſatus recẽs, de cichoria, de endiuia, & huiuſmodi, ſi corpus bile plurima ſcatet; ſin minùs, ille ſit de betonica, & ſtœcade, & rhodomelle cum aquis aut decoctis utrobique appropriatis: ſi uerò aliqua fluxio irruerit, ad oppoſitam partem, eam reuellere ſtudendum eſt: utique ſi in ſupremis uulnus conſiſtat, inferna leuiter fricanda ſunt, & è contra: alternis etiam diebus, ſi non à natura, ſaltem ab arte aluus moueatur. Quod verò ad Chirurgiam, & topicorum naturam, ac operationem attinet, ſex nobis occurrunt conſiderationes, prima, cuius ſpeciei, ac formæ, vulnus id exiſtat, dignoſcere, cùm a formarum varietate prima indicatio ſumi debeat; aliter enim tranſuerſalis ſectio, quàm longitudinalis inciſio, regi debet, & aliter punctura latens, & obcæcata, quàm aperta & patens curatur. porrò dictũ eſt, indicatione ſumpta a ſede affecta, curationis methodi, variari ſolet, pariter etiam a prauorum ſymptomatum natura, & fortitudine: Secunda aſſequitur, ſi decet, uulnus dilatando ſi ſatis non dehiſcat, & ſi in eo aliquid extranei interciderit ut ſpina, telum, oſsiculum, aut pilus, aut aliquid aliud pungens, uel lacerans, inſtrumẽto aliquo, ut res poſtulat, excogitato, id apprehendi debet, ac leuiter, citò, & ſine dolore euelli: Tertia eſt ſi uulnus præualidum, aut dilaniatum fuerit, partium disſidentium coalitus membrum affectum quàm leuisſimè tractando, & quæ adducta ſunt labra ſic conſeruare, hoc ſeruato, vt in imo ſitu orificium paretur, ut ſucci æruginoſi, qui in hiſce pasſionibus gigni ſolent, perpetuò expurgentur: anguſta uerò uulnera, ut dictum eſt, aliquo incommodo apparente dilatentur, cautè tamen, ne malum malo addatur, & elaborandum eſt, ut ſi non iuues, ſaltem non noceas: Quarta, quæ in curandis vulneribus proponitur, ſtat in potentia, uſu, & qualitatibus topicorum, quæ, vt a medicis decretum eſt, calida & ſicca eſſe debent; quas porrò qualitates duas ſimul comparando, ſiccitas abſq; mordicatione caliditati præcellere debet, habita diligenti conſideratione ætatis, ſexus, habitudinis & modi uiuẽdi, ac temporis conſtitutionis; diligentia etiam adhibita ut ſi nocumentum fuerit in ligamẽto, medicamenta in quarto gradu ſiccitatis, prterquàm urentia, opportuna fore; ſenſu

re: ſenſu ſiquidem carent hæc membra; nerui uerò, qui a cerebro, aut ſpinali medulla originem ducunt, medicamenta in gradu ſecundo, aut tertio abſque mordicatione requirunt: tendones uerò medium expoſcunt ordinem: Quinta in manuum operationibus conſiſtit, lætè, & prorſus ſine dolore operando, & ea omnia qualitercunque vulneri applicauerit medicus calida actu & qualitatibus afferat: Sexta eſt correctio & profligatio ſymptomatum his vulneribus ſuperuenientium, remedia vnicuique propria, prout res deſiderat, admouendo, vt ſingulatim ſuo loco dicemus.

DE NERVORVM LONGITVdinali ſiſſura. Cap. VII.

CVM vulnerum neruorum curationem in vniuerſum ſuperiùs tradiderimus, nunc ſupereſt, vt ſingulatim eorum curandi rationē oſtendamus, & a fiſſuris, ſeu vulneribus cæſim inflictis, ac longitudinalibus, tanquàm a ſimplicioribus, & ab ijs, quæ tutiùs curationem admittunt, initium capiamus. Si ergò tendo, aut neruus planè cæſim vulneratus fuerit, ſolet nempe talis ſectio ab acutis ſymptomatibus expoliari, & ſenſibus dignoſci, præſertim manu, aut pede affecto, magna ſiquidem ex parte nerui in his ſedibus vulnerantur, aut vbi pauca admodum caro reperitur, & multùm interuenientis ac præiacentis cutis diuiſum fuerit, aut ſic affectus, anguſtus eſt, vt nulla certitudo habeatur: tunc verò ſpectādum venit, num totus neruus diſſectus fuerit, an ex toto præciſus. ſed quomodocunq; id euenerit, nulla cauſa extranea aſſiſtente, optimi Medici officium eſt, partes vulneris ad inuicem, ſi cutis, quæ interueniebat, ſatis pateat, aut ſutura, aut fibulis, aut laqueis, aut faſciis vnire, ac maximo decori ſic vnitas conſeruare, ne turpis appareat cicatrix, in imaq; parte emiſſarium aliquod relinquere, quo collecta ſanies effluere poſſit; poſtea affectum locum ab aliena fluxione cuſtodire, & partis laborantis temperaturam conſeruare, ne dolor, qui ob exactam, & excellentem eius naturam vehemētiſſimus excitari ſolet, ſubſequatur. ſit igitur Chirurgi actio omnis leuis, læta, dolorem non inducens, nempe turundas molles, & accommodatas imponendo, opportunas faſcias conuoluendo, ac omnia in his peragendo, quę in Medicatrina ab Hippocrate diligētiſſime deſcripta ſunt: ſibi primò ea omnia præparet, quæ inter medendum occurrere poſſunt, vtpotè medicamenta & quæ vulneri circunſcribenda ſunt, ne cùm illi neceſſaria fuerint aliunde quærat: vulneris oræ [a] committendæ, ac agglutinādæ nō ſunt, niſi priùs humiditas omnis expurgata fuerit, nam à collecta humiditate extranea, quæ effluere nequit, nerui putreſcunt, inde praua ſequuntur accidentia; putredo namque in eis feſtinat, nam creati ſunt ex materia humida a frigore coagulata: & quia dùm ſola huiuſcemodi vulnera eſſe ſolent, ac ſolo faſciandi modo ſanari, non multa de eis dicere opus eſt; ſat tamen erit ſaltem primis diebus, ſi neruus adamuſſim expoliatus non fuerit, turundam aliquam mollem medicamento ex terebinthina, oui luteo, & paululo croci illinitam in decliuiorem locum immittere, hoc ſeruato, ne aliquo modo neruus, aut tendo tangatur; deſuper verò celebre illud barbarum, aut diaphænicone ſit, ut per ſpatium quatuor digitorum uulnus amplectatur, expedit applicare: circumiacentes partes inungantur roſaceo, myrtino, ac maſticino oleo, donec nullū amplius phlegmonis, aut conuulſionis periculum immineat. ſi uerò cutis & caro, quæ interueniebat diſſecta, aut deperdita fuerit, adeo ut neruus nudus appareat, nullum præſtantiùs medicamentum repertum eſt glutine ipſa albotin: quare cū de eo ſermonem habiturus eſſet Galenus, [b] in hac curatione inquit uſus ſum primùm reſina terebinthina per ſe quidē in pueris, mulieribus, & generaliter ijs, qui

a ¶Gal. 6. meth. c. 2. Auic. ca. de cura uul. neruorum.

b ¶ 6. meth. ca. 2. & 3. Katageni.

a ¶4.4. tract.4. cap.3.

b ¶Aet. lib.14 cap.27. Paul.li. 4.c.54. Albu.li. 2.c.85.

c ¶6. meth.c.2 5.Aphor. com. 66. 3. de comp. med. in genere.

d ¶Lib.1.c.90.

e ¶9. de ſimpl. med. 3. Katageni,& 6. meth. cap.3.

qui molli eſſent carne, aut uitam ocio, & ſub umbra degunt: ob id dicebat Auicenna, [a] gluten albotin eſt de melioribus medicinis uulnerum neruorum cum quibus incipitur;uerum illis,qui ſunt ſicut infantes,& mulieres,& cuius complexio eſt uehementis humiditatis,ſufficit quod eſt ſicut glutinum albotin ſolùm:nō ergo immeritò uſui ſeruatur ab omnibus, [b] cùm omnes requiſitas intentiones huic curationi opportunas in ſe contineat.inſuper audiendum eſt,quid de ea Galenus dixerit; inquit enim, [c] amici mei commentarios uobis paro, ex quibus quàm efficax ſit noſtra neruorum curandi ratio adinuenire poteritis, ex qua omnes ſeruati ſunt,non autem manci,nec claudi redditi, quæ aliter curatis accidere conſpexiſtis,quemadmodum etiam nonnullos conuulſione correptos uel cũ dolore,uel putredine,uel febre mortuos:apud me igitur cõtemplatus omnia ex humiditate & calore putreſcere,ac frigida neruis inimica fore,optimum eſſe uulneratis neruis medicamentum intellexi, quod & ſiccaret, & ad calorem accederet: calidum tamen ſatis eſſe poſſe modo ſiccandi poteſtate polleat. etenim calor citra humiditatem putreſcere nihil habet: ergo horum medicamentorum facultas ſit temperatę caliditatis,ſed fortioris ſiccitatis,quorum ſubſtantia tenuis ſit,& flu xibilis ſtipticitatis,& omnis mordacitatis expers;cui uirtus inſita ſit omnem humiditatem a profundo euocare;caliditas uerò non admodum uehemens ſit, ſiquidē mordicare poſſet, & aliunde materiam attrahere, ac locum ad inflammationem excitare:porrò ſiccitas,neruoſas partes a putredine pręſeruat,eas corroborat,& omnem dolorem tollit:hac quippe ratione communis opinio eſt, quòd in neruorum ſciſſuris longitudinalibus nullum nobiliùs, ac ſecuriùs medicamentum dari poſſe glutine albotin,id eſt terebinthina clara,& odorata:ex omnibus reſinis, ait Dioſcorides, [d] terebinthinę principatus datur,poſt eam lentiſcinę, tum ei quę de picea redditur & abiete,exiccat, corroborat,pręſeruat, obſtructiones aperit, & abſque ullo dolore abſtergit;quare in denudato neruo, & ad longitudinē ceſim affecto nullum prętantius medicamētum dari poteſt: multoties etenim in his uulneribus iuxta membri longitudinem factis deligatura uulnerati muſculi partibus inuicem contrahendis ſufficit;quare dicebat Auicenna,ſi neruus fuerit detectus & inciſio ad longitudinem,tunc ſtude ut ipſum carne cooperias, & pone ſuper ipſum medicinas exiccantes, & ſtringe pannis longis ſtrictura colligēte,& aggregante ſuper rem magnam loci ſani.ueruntamen, ſi de aliqua eius nitroſitate uerendum ſit,abluatur uino albo,aut aqua betonicę,aut conſolidę, quod facere pręcipit Galenus [e] etiam omnibus mineralibus pro hac curatione uſitatis; & mel,& cera,& terebinthina abluenda eſt, ut abſque mordicatione exiccare poſſit:in corporibus uerò laboribus aſſuetis,nempe militum,ruſticorum,& nauigantium, ſi uehementiorem deſiderabimus exiccationem, illi addatur parum quid tutię,aut calcis ſub cane aqua dulci ſępiùs elotę,cum permagna humanorum corporum ſit differentia tum in temperamentis ſicuti ętatum mutationibus,uitę ſtudiis,ſexibus,uiuendi ratione & ſimilibus,unde nulla ratione ſingulare quoddam medicamentum oībus conuenire pōt.Igitur duo in promptu habere expedit alterum potentiùs & ſimilium genere cōfectum,alterum mitius,quę duo inuicē componi,& admiſceri poſſunt,dùm uſus poſtulat:ſi namque partem ex utriuſque portione quis temperauerit,exactè medium amborum erit; quòd ſi alteri plus adiiciat,illud a medio tanto recedet,quanto mixtura ſuperauerit:& hęc fortaſſis erit uera horum uulnerum curandi ratio. nam dicebat Galenus proponatur multùm cutis eſſe apertum adeo ut neruus nudus appareat, iſque per directum non per tranſuerſum diuiſus huic nullum iam memoratorum medicaminum, quę ex euphorbio,ac ſimiliter acribus emplaſtris fiunt,applicabis, nudatus nanque nō fert eorum uim,ita ut,cùm interpoſita cutis erat,tulit: optimè igitur eo caſu calce elota multo oleo roſato aut maſticino ſoluta, aut quod ex pompholige medicamentum fit utare,ſalutare enim admodum eſt.

PRA-

PRAXIS.

AD uulneratum quamprimùm accerſitus, ut cognoſcas, elaborandum eſt, ſiquid in uulnere pręter naturam contineatur; nã id ſtatim eximere oportet, aut digitis, aut uolſella, aut forcipe, aut alio inſtrumento, cuius effigies locis propriis fuit delineata: & ſi cutis, aut carnis, quę interuenit, ſectio nõ ſatis patuerit, ampliori, ut decet, diuiſione aperiatur; & ſi labra ualdè diſſident, ſutura committantur; & ſi ſanguis multus effluxerit, aliquo puluere uim aſtringendi habente, aut ligatura ſiſtatur, & non oui albumine, aut aceto, aut tenuiori medicamento maioris frigiditatis. inde linamẽtis, uel ſtupis ſiccis plaga oppleatur, & manu ſuperpoſita faſcia conuoluatur, & alligetur, & membrum commodè collocetur, ac inde euacuato corpore uictus regimen inſtituatur: poſtmodum in ſecundis uiſitationibus omnia primùm pręparẽtur, quę ad medelam faciunt, & ęger intra tectum, modo hyems fuerit, ad quintum uſque aut ſeptimum morbi diem ſeſe cõtineat; nam ſi eo uſque nec phlegmone quadam tentetur, uacetque prorſus dolore, & nullam ſentiat tenſionem, in poſterum tutus erit: hoc interim locale medicamentum ſit reſina laricina, qua utimur loco terebinthinę, cùm terebinthinę verę copia non affluat his noſtris regionibus, & experimento diuturno comprobatũ ſit laricinam pręſtantiſſimam eſſe, nec a Gręcis cognitam, & hęc actu ſit calida, nõ tamen vehementis caliditatis, nam in primis ſemper eſt cura habenda ne quid ex his, quæ vulnus contingent, valdè calidum, aut frigidum ſit, omnia tamen quouis modo applicanda qualitatibus calida ſint: guttatim tale medicamentum in uulnus iniiciatur, ac deſuper lata petia eo madefacta imponatur, lichinia verò aut turundæ, aut linamenta adeo mollia, ac tenuia ſint, ut nec neruum contegãt, nec dolorem inferant: partes, quę in conſortio apparent, oleo maſticino, de ſemine lini, ac camomellino lumbricato foueantur: aliquibus peractis diebus uulnus, ac ſi ſimplex & recens foret, ſolo faſciandi modo regatur; quare adhibito barbaro, aut palmulato emplaſtro, ad cicatricem perducatur.

DE NERVORVM TRANSVERSA ſectione. Cap. VIII.

NVNC de tranſuerſo nerui vulnere, quod Arabes gauziratum vocant, agamus: illud nãq; aut ex toto, aut ex dimidia parte nerũ ſecat: quòd ſi totus præciſus fuerit, metus nullus inſtat, debilis tamen affecta particula remanebit, præſertim ſi diſſectus neruus inſignis magnitudinis fuerit, & eius curatio cum ea, quam paulò ſuperius explicauimus, communis eſt: at ſi neruus ex dimidio pręciditur, conuulſionis maior metus impendet, phlegmone ſcilicet à diſſectis fibris ad non diſſectas communicata: cæterum conuulſione ab ipſis non ſectis excitata, cum neruus ex ſentiendi quod obtinet acumine, dolorem excitet, & inde ex neceſſitate inflammationem, quam vt plurimum conuulſio ſequitur, niſi quis ſtatim dolori medelam inuenerit, & phlegmonis generationem prohibuerit, detrahere largius ſanguinem, ac tenui magis, quam in aliis vti victu, ac in quiete hominem continere iubet Galenus, [a] ac oleo calenti vbertim, & ſæpius in die ſi in manu, aut brachio fuerit vulnus, axillas, collum, ceruices, & ſpinam inungere; at ſi vulneratus neruus ex his fuerit, qui in crure, aut pede habentur, inguina, pecten, apoplites, ſpinam, & collum ſæpè humectare; quo facto, vt pariter mala ſymptomata præcaueamus, ut locus affectus corroboretur, ut mala temperatura tollatur, ſi

[a] 6.meth.ca.3.

quid

quid influit inhibeatur,& ſi quid fluxerit vt diſcutiatur ſtudere operæpreciũ eſt: huic noſtrates Chirurgi per tres digitos ſupra locum affectum ſimile medicamentum inhibitiuum, ab eis defenſiuum uocatum,adhibere ſolent.Recip. olei roſati omphacini,maſticini an.vnc.ij.ſucci plantaginis, centinodiæ an.unc.j. aceti albi unc.s.vermium terreſtrium uino lotorum unc.j.bulliant ſimul, donec acetum, & ſuccus fuerit conſumptus,& adde boliarmeni,terræ lemniæ,ſandalorum rubeorum an.drag.iij.iterum parum bulliant,& addita pauca cera fiat linimentum:uulnus laricina ſeu Terebinthina reſina actu calida repleatur,non tamen ut nimio calore adurat,nam in neruo denudato,ac tranſuerſim ſecto uſque ad quartam diem æſtate bis,& hyeme ſemel adhibita erit ſalubre medicamentum:tranſacto hoc tẽpore,ſi qua accidentia non apparuerint, uulnus baſilicone regatur, & triapharmacone ſigilletur.uerum ſi ichor aliquis,aut ſubtilis humiditas a uulnere emanauerit,ad ſicciora tranſire licet,nam ea,quæ uiriliter exiccant, etiam quod nerui expoliati ea non ferant,in tranſuerſalibus vulneribus admittuntur:adhuc quia de neceſsitate plerunque huiuſcemodi vulnera ſuuntur,& nerui ſecti a carne cooperiuntur, nam per tranſuerſum vulnere accepto cum ligatura nihil prodeſſe poteſt,ſola ſutura totum abſoluitur,has ſuturas niſi quis altas fecerit,muſculi partes inglutinatæ remanent;quare altioribus ſuturis vti expedit, haud ignari carnoſam muſculorum partem periculo vacare:cautè ergo in iam conſuto vulnere præſertim magni lacerti,in quo ad eundem ferè ordinem ac tendines procedunt, fortiori medicamento vti quis audebit,nam perpetuo in his paſsionibus maxima malorum humorum copia gignitur,quæ pariter uehemẽtiorem ſiccitatem requirit, hac ratione in duris corporibus nequaquam verendus eſt ſulphuris aut euphorbij vſus.ueluti Recip. Terebinthinæ claræ unc. ij. olei hypericonis vnc. j. ſulphuris ignem non experti,non petroſi,ſed clari ac leuis,ſubtiliter puluerizati drag. ij.miſce,& aliquantiſper bulliant,& vtere,celebre quidem medicamentum eſt; aut Recip.terebinthinæ vnc.ij.olei anetini vnc.j.ſulphuris,vt dictum eſt, præparati dra. ij. miſce & utere. aut Recip. olei de terebinthina, maſticini lumbricati an.vnc. ij.euphorbij recentis in minutiſsimum puluerem redacti unc.iiij.croci ſcrup.s. miſce vt ſupra.aut Recip.olei abietini,hypericonis,maſticini lumbricati an.unc.j. reſinæ pini unc.s.ſulphuris viui,euphorbij recentis an.drag.ij.croci parum.miſce & lento igne parum bulliant,& vtere ſic,ut ad vulneris ultimam differentiam penitus penetret,& omnis exiccetur humiditas: porrò prædictis defenſiuis, vnctionibus,ac vnguentis non contenti,vt a dolore & inflammatione hæc uulnera tuta reddantur,expedit aliquod cataplaſma ſuperaddere,cui ſit inſita virtus corroborandi,exiccandi,ac putredines prohibendi abſque multa ſtipticitate, & conſtrictione:& vt hæc parari poſſint,multa ſimplicia a Galeno probantur,nempè dictamũ, matricaria,polium,chamepitheos,centaurea maior & minor,ſtœcas,ſertula campana,conſolida,iua,betonica,terebinthina,lumbrici terreſtres; farina lupinorum,fabacea,fœnugræcum,oleum maſticinum,camomillinum, rob, lixiuium clarum & ſimilia:ſed quia,vt decet,diuerſimodè parantur ratione ſedis affectæ, & ſymptomatum fortitudine,interdum calidioris,interdum frigidioris naturæ eſſe debent. Si ergo alicuius inflammationis initium apparuerit, expedit aliquod emplaſtrum huiuſmodi componere,vt materia,quæ fluit,reprimatur, & quæ fluxa eſt diſsipetur.Recip.florum roſarum,myrti an.m.j.betonicæ,camomillæ an.m. s.decoquantur in uino nigro tenui,& piſtentur,& adde farinę hordei unc.iij.fabarum unc.j.s.olei roſati, maſticini an.unc.j.s. lixiuij clari q.s. miſce, & fiat emplaſtrum in bona forma:procedatur ſic vſque ad ſeptimam, nam hic terminus eſt cõmuniter malorum accidentium:at cum bona apparuerit concoctio,& nullum aderit ſymptoma,vulnus,ſi expedit,aliquantiſper abſtergatur, & ad hoc mundificatiuum de melle à multis laudatur, cuius compoſitio eſt talis.Recip. lithargirij uino albo loti unc.ij.olei maſticini,ceræ,mellis an.unc.j.miſce : his omnibus poſtea dimiſ-

dimiſsis vnio tentanda eſt,quare ſalubre medicamentum puluis hic eſt,Recip.pulueris lumbricorum terreſtrium præparatorum,granę tinctorum, equiſeti, olibani,ariſtolochiæ an.partes æquales, miſce, & fiat puluis ſicut alcohol per petiam tranſmiſſus,quo ſinus impleatur,& deſuper aut barbarum,aut diapalma, aut græcum emplaſtrum adhibeatur:uerùm ſi in fine tenſio aliqua, aut durities remanſerit,tale medicamentum,quo nos vtimur,applicetur.Recip.centaureæ minoris, lāceolæ,cynogloſſæ,piloſellæ,conſolidæ maioris & minoris,caudæ equinæ,millefolij an.m.j.uermium terreſtrium præparatorum unc.iij.olei maſticini unc. vj. vini albi odorati unc.xviij.aceti roſati unc.iiij.macerentur omnia ſimul per dies octo;& adde ſepi caſtrati unc.xij.picis naualis,reſinæ pini an. unc. iij. bulliant omnia ſimul uſque ad uini & aceti conſumptionem,& cola,& adde ammoniaci, galbani,opopanacis in uino ſoluti an.unc.ij.terebinthinæ claræ unc.iiij.olibani, maſticis,ſarcocollæ an.drag.iij.croci drag.s.deinde omnia lento igne ſimul bulliant palmea aut ſalicea ſpatula perpetuò agitando, inde addita cera quoad ſufficiat, fiat vnguentum in communi forma,aut utare cerato oxycraceo. His mediis vulnera hæc ſanitati reſtituuntur:ſi uero,vt ſæpè contingit,praua ſupernaſcantur accidētia,ea ſeruanda ſunt,quæ ſingulatim in eorum curatione à nobis inferius ſuo loco demonſtrabuntur.

DIGRESSIO.

QVia in cura vulnerum tranſuerſorum partium neruoſarum quoad eorum ſuturam, & ſuendi modum nonnulli diuerſimodè excogitantur, nempè ſi neruus aut tendo ex toto præciſus ſutura agglutinari poſſit, hæc pauca in hac methodo cogimur in medium afferre. Credunt aliqui [a] & ſuis rationibus,experimentis,ac auctoritatibus probare nituntur, neruum ex toto diſſectum ſutura coiri poſſe,nec aliter curari debere;aſſerunt tamen neruorum capita una cum exrremitate muſculoſæ carnis debere aſſui,& illico rodeolo ſuperpoſito partes ſic unitas faſcia opportuna conſeruari.affirmantes,quòd ex tali modo curandi melior conſolidatio contrahatur in ipſum neruum. qui ſi aliter curatus, aut ex toto,aut ex maiori parte motum amiſerit,eundem ex ſutura redimere potes, & membrum fortius redditur,nec dolor ab acu productus timendus eſt. tollitur enim quamprimum a roſaceo tangitur: probant hanc operationem ratione a praxi ſumpta,& a Galeno confirmata dicentes,ſicut peritoneum,ſiue ſiphac membrana quidem neruoſa inter abdominis ſeu mirach muſculoſas ſubſtantias conſutum vnitur,ſic pariter & cæteræ partes neruoſæ inter ſubſtantias carnoſas congeſtæ conſolidari perfectè poſſunt;& ſi talis unitio rore proprio ac elementari,ſiue ut dici ſolet,per uiam primæ intentionis,non fit,coeunt tamen medio aliquo eterogeneo,& carne mediante,& alligante,quod in pueris apertiſſimè uideri ſolet, in quibus nerui uulnerati perfectè uniuntur;& quamuis aliqua eorum operatio deſtruitur,obſtructione in eis facta,unde ſpiritus per eos tranſire nequeunt, non tamen motiuam virtutem amittunt:præterea ſicuti oſſium fracturis occurrit, quæ reſtaurata,ac in propriam ſedem redacta,& facta,ut ait Hippocrates, iuſta natura facilius a callo,ſiue alrosboth,aut poro ſarcoide alligantur,& perfectius uniuntur,& citius ſanantur:ſic ſectis neruis,ac ſutura conuenienti unitis euenire poteſt, & ſi oſſa callo ipſo alligantur;nerui per muſculorum partes conſolidantur, & inde proprias exercent operationes:teſtimonijs denique quam plurimis hoc affirmare mouentur,& Raſis [b] præſertim,& Auicennæ [c] ſiquidem ab eis dictum eſt, ſi neruus ſecundum longitudinem ſectus detectus fuerit, ſtude ut carne cooperiatur,ſiccis nempè medicinis,ac opportunis faſcijs, & ſi uulnus ſecundum latitudinem infigitur,tunc ſutura vniatur:nam aliter ſanari nequit.credunt pariter & Galenum hoc in tendonibus conceſsiſſe,ergo & in neruis, nam hæc ſunt eius uer-

a ¶ Guido de Cauigliaco. Lāfrancus Mediolan. Guilielmus de Saliceto. Brixien. & alij.

b ¶ 78. continen cap. 1.

c ¶ Cap. de cura uul.ner.

ba [a] in caſu Gladiatoris, etenim in uulneribus iuxta membri longitudinem factis deligatura vulnerati muſculi partibus inuicem contrahendis ſufficit; per tranſuerſum uulnere accepto, cùm deligatura nihil prodeſſe poſſet, ex ſola ſutura totum abſoluitur. Paulum [b] etiam iſtius opinionis eſſe affirmant, cùm dicit, ſi tranſuerſum vulnus eſt, maior conuulſionis metus impendet, & nonnulli in uulnere recenti adhuc ſuturis uſi ſunt, & medicamento conglutinatorio; ait etiam equiſetum, ſi illinatur, neruos quoque præciſos iungit. affirmant adhuc Guidonem a Cauliaco & alios uidiſſe, ac ab alijs audiſſe perfectè nonnullos a vulneribus neruorum facta in eis ſutura ſanitati reſtitutos, nullo habito in arbitrario motu detrimento. Hæ ſunt rationes ac teſtimonia aſſerentium neruos aut tendones per tranſuerſum diuiſos ſutura uniri debere; ſecus autem una cum veritate quàm plurimi [c] tenent, philoſophorum ac medicorum auctoritatibus moti, nam dictum eſt [d] cum diſciſſum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur, neque coaleſcit, deficientes verò partes quæcunque ex ſanguine ortum habuerint, corrigi quidem non eſt impoſſibile. quę autem ex ſemine, propemodum eſt impoſſibile: ſic enim reſpondentes rationi de perito neo ſecto ac conſuto dicamus, talem unitionem fore per accidens, & ſecundum quid, & non ueram, ac ſtabilem, ſed mediantibus aliis partibus, nam unio hæc inter partes abdominis conſeruatur, quæ ſuturam ferre poſſunt, non autem eſt ipſius membranæ vnitio, quam non admittunt nerui. nec tendines. Oſſium rationi dicamus cum Galeno [e] qui credentibus oſſa fracta perfectè agglutinare poſſe ait, hæc enim ſeu uiua ſeu mortua ſi quis inſpicere voluerit diſſecando manifeſtè uidebit a callo quodam veluti vinculo circunſcripto partes oſſium diſſciſſas conſtrictas eſſe, quas ſi abraſerit fracturæ profundum videbit non conglutinatum; verè nullibi niſi in oſſe fracto callum à natura factum perſpicuè uideri poteſt, quippe fundamentum, ac totius corporis ſuſtentaculum oſſa ſunt. Auctoritatibus iam adductis, ſic reſpondere oportet, talem ſuturam in carnoſis tantum ſubſtantijs conuenire, & non in neruo, ob id quia in tranſuerſalibus [f] uulneribus ſutura communis eſt operatio, præſertim in quibus partes magno diuortio diſgregantur; hac ratione dicebat Galenus altioribus ſuturis vſus ſum, haud ignarus carnoſam ipſam muſculorum partem periculo vacare, non autem tendones & neruos. Paulus etiam dicebat ſuturam altius molliri conuenit, ne quæ in imo ſunt conglutinata dehiſcant: rurſus magna cura adhibenda eſt, ne ab acu neruus compungatur; ergo neruus conſuendus non eſt, ſed muſculorum partes. porrò credibile eſt in cõſuto vulnere partes ſecti nerui magis vnitas conſeruari, quàm in non conſuto; & per conſequens in eius conſolidatione minus detrimenti in motu voluntario reperiri, ex quo perpetuò nerueæ partes inter carnoſas ſutura conſeruantur: quòd experimento compertũ ſit, ſectos neruos vnioni reſtitutos, modo vt ſupra concedimus, & ſi alicui hoc acciderit non eſt medicæ conſiderationis, nam erit de his quæ rarò contingunt: omnem ſiquidem particulam, aut organicum membrum, aiunt anatomiſtæ, vnum quoddam principale membrum habere, quo naturales, aut arbitrarias operationes exercent, cui quàm plurima alia, in ea operatione deſeruiunt. quò fit, vt ſecto vno neruo, alii incolumes reſideant, & ſic operatio interdum in toto non deperditur. quod a Galeno confirmatur cùm dicit, ſi puncto muſculi capite conuulſio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, ſuperuenerit, præciſo toto muſculo per tranſuerſum conuulſionem quidem ſanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris: ad eundem modum iam neruum punctum ſæpè cogimus tranſuerſum præcidere, quoties vel conuulſiones, vel deliria, vel ambo magna ægreque ſanabilia ſuperuenire vulnerationi cernimus. Hæc veritas in ipſa praxi agnoſcenda eſt, dum nerui ex toto diſſecti reperiuntur; illicò quidẽ contrahuntur eorum partes, & fugiunt, ac à ſenſibus elongãtur, nec in vulnere ob ſanguinis

a ¶3. Katageni.

b ¶Lib.4. c.54. lib.4. cap. 17.

c ¶Nicolaus Floren. Dinus Floren. Petrus Argellata, Theodoric⁹, Ioannes de Vico, & alii.

d ¶Hipo. lib. 1. de morbis. 6. Apho. 19. 7. Aphoriſ. 28. Ariſto. 1. de nat. ani. cap. 13. Gal. lib. 1. de ſemine c. 8. lib. de conſt. art. med. ca. 7. li. art. par. med. cap. 83. 3. meth. c. 4. Auic. 1. 1. diſt. 5. cap. 1.

e ¶6. Apho. cõ. 19.

f katageni. ubi de emplaſt. glutinan. 3. metho. cap. ult.

guinis defluxum dignoſci poſſunt,nec minus adiungi: hac ratione audiendi non ſunt,qui pro vulnerum horum curatione,ac conſolidatione igne vtuntur, neruorum capita vrendo. nam manifeſtò videtur [a] quòd quamprimum neruoſę ſubſtantię ignem ſentiunt,exiccantur,contrahuntur,& conuulſę fiunt. & ideo Princeps Auicenna [b] dicebat,caueat ille,qui vrit,ne ferramento ignito vſq; ad neruos & tendones,ac copulas pertranſeat, & ſi id, quod vritur, fuerit vt caluaria, tunc caue ne cerebrum ferueat,& ne membranę ipſę conuellantur.

a Gal 7. Aph. com.14.

b 4.1.c.29. Ariſto.1. de natura anim.cap.13.

DE NERVORVM PVNCTVRA. Cap. IX.

DETERIVS vulnus, quod neruis aut tendonibus euenire poſſit, punctura anguſta eſt,nam ex ſimili parua quippe læſione ob ſentiendi eorum facultatem,dolores, inflammationes, conuulſionesve facillimè excitantur: & ea quidem punctura maius detrimentum afferre ſolet,quę occęcata & ſubtilis eſt.quod atteſtantur Galeni [a] verba cùm dicit, Nerui uerò & chordę punctura propter ſenſus vehementiam,& quoniam hęc pars principio continuatur,prompta eſt ad neruorum conuulſionem excitandam, ac tunc prę ſertim cùm nihil extrorſum expirat occęcato cutis vulnere:aperiendum eſt igitur, atque exiccandũ ſubſtantia tenui,quę vſque ad ima nerui offenſi penetrare poſſit:plurimum ergo confert oras anguſtorum vulnerum pũctorum eſſe apertas,vt calidũ medicamentum extrinſecus applicatum per eas vapores educat,attrahens humiditatem circa affectum locum in alto latentem,qua de re in huiuſmodi puncturis orificium in cute duabus ſectionibus rectis diuidere oportet,ne in ea coaceruatis humiditatibus praua oriãtur ſymptomata:rationabile ergo erit,cutis vulnus apertum & agglutinatum cuſtodire, quo per id ex ſecto neruo virus perpetuo effluat & expiret,& totum corpus ſuperuacuis humoribus liberare, atque ſi expedit, ſanguinis miſſione inanire,vtique ſi ualida fuerit uirtus,uictusque tenuior adhibeatur, uinum meritò prohibendum eſt,& reliqua ſeruentur,quę in regimine ſex rerũ non naturalium ſuperiùs deſcripſimus:in reliquis puncti nerui curatio medicamenta expoſtulat,quę & tepidum calorem excitent,& ualide ſiccent,tùm quę ex ſubſtãtię ſuę natura & attrahendi uim habeant,& tenuium ſint partium,ſiquidem nudato neruo omnis curationis conſilium eo dirigendum eſt, ut minima cum roſione ſiccet:hæc ſiquidē propria ac uera indicatio eſt à nerui pũctura accepta. dictũ nēpe a Galeno eſt,in pharmacis omne conſilium direxi, ut eorum facultas eſſet tùm tenuis, tùm modice calefaciens, & quæ admodum ſiccare citra dolorem poſſet, cùm ſola hæc trahere ex profundo ſaniem neque contracta,neque demorſa particula poſſit:Sed ante omnem operationem,ſi qua infixa neruis inhæſerint,ut acus acumen,uitrum,os,& ſimile quid,extrahãtur;qua autem ratione infixa euellantur paulò inferiùs explicabimus,& ſi quæ fuerit difficultas cutis protinus aperiatur,& uulnus agglutinatum cuſtodiatur,cauendo ne afflicto afflictio addatur, & ſecto neruo maius præſtetur nocumentum; nec ſectionem amplam facere decet, ne neruus detectus reddatur, præſertim corpore cacochymo, aut plethorico exiſtente,nè inde uehemens dolor excitetur:quæ igitur plethora, uitioſoque ſucco laborant corpora,quæ tenera carne prædita,& ad ſentiēdum inſigniter habilia ſunt,facile ex morſu,ſeu roſione phlegmonem recipiunt. in horum numero habentur mulieres candidæ,pueri,eunuchi,qui uitam in ocio degunt, aut regionem frigidam incolunt; ſecus uerò qui calidum locum inhabitant, aut laboribus ualde dediti ſunt:hac ratione,ait Galenus,uſus ſum primò in pueris, mulieribus,

a Lib.art.par. med.c.92. 6.meth.cap.2.4.3.de comp. m. in ge. Aet.li.14. c.27. Paul.lib.4.c.54. Raſis.7.ad Alm. ca.3. Auic. cap. de cu.uul. ner.

& generaliter ijs qui molli ſunt carne, reſina terebinthina per ſe, cum ſulphure aut euphorbio in ijs qui dura ſunt carne: diximus itaque terebinthinam, id eſt cyprium terebinthum, qui ſi non aderit, communi terebinthina uti expedit, id eſt reſina laricina, aut humida illa de pino, communi uoce larga dicta, aut reſina frixa, aut abiegina, oleum abietis, aut lachrymum uocitatum; at ſi ulla inueniri nequit, ab omnibus oleum ſabinum, aut clarum & expurgatum antiquum probatur. nam recens pingue eſt, ac obſtructiones gignit, & materias, vaporesque malos ab ipſa cute diſcuti prohibet. aut oleum commune anetho, aut ruta decoctum, aut oleũ balſaminum, aut illud quod ex vitellis ouorum extrahi ſolet; nos verò tũc aut de hypericone, aut de terebinthina vti ſoliti ſumus; tale crudum non ſit, vt omphacinum, nec aſtringens, vt myrtinum, ſed dulce, clarum, maturum, & ſubtilium partium: ad eundem modum, ſi ſulphur viuum non reperitur: quo Zoar illicò puerũ a nerui punctura liberaſſe aſſerit, aut euphorbium optimum, quod niſi in magnis & nobiliſsimis ciuitatibus reperitur. eius loco calcem aqua dulci, aut marina aut de betonica, aut de ſaluia ſæpius elotam, ac diebus canicularibus exiccatã adminiſtrare poterimus. aut eius loco pompholigem, ideſt tutiam, eam præſertim, quæ ex Alexandria defertur, lotam nempe, & aliquo tenui medicamento dilutam: ſi verò hæc prænarrata auxilia nõ fuerint in promptu, vt Galeno ruri euenit, tunc aut ſagapenum, aut opopanax, aut fimus columbinus ſylueſtris vſui ſeruetur, multò magis in ſiccis & duris corporibus: vrgente verò neceſsitate, ſi aliquod horum non adfuerit, fermentum triticeum vetuſtiſsimum præſentaneum remedium eſt, temperatè calfacit, mirè exiccat, & materias in imo inſertas euocat. nos autẽ Feltriæ ſæpius quàm plurima neruorum vulnera ſola terebinthina in vulnere, ac deſuper vſnea, id eſt muſco arborum, ſuperpoſita, facta conuenienti ac stricta deligatura ſanauimus; interdum ſolo vſu propolis, hoc eſt fœcis, quæ in fundo vaſorum apum reperitur, ac deſuper fermentum acre maſticatum; quæ ſi durior fuerit, pauxillo oleo hypericonis moliendam eſſe iuſsit Galenus. quàmplurima alia medicamenta, quæ ab antiquis probantur, deſcribenda forent, ſed hunc laborem cæteris relinquamus, tantùm nonnulla compoſita, laudata nimirùm, in medium adducemus, medicamentum ex ſulphure. Recip. terebinthinæ claræ, olei hyperiçonis, reſinæ pini an. vnc. iij. ſulphuris ignem non experti, ſubtilis, & non petroſi vnc. j. aut in ea quantitate dùm ex omnibus in tenuibus corporibus mixtum eſſet, ſordium haberet craſsitudinem, in valentioribus verò ac durioribus ad mellis ſpiſsitudinem, croci ſcrup. s. miſce, & omnia ſimul aliquantiſper lento igne bulliant, quæ ebullitio magis probaretur, ſi in duplici vaſe celebraretur. Medicamentum diaeuphorbium ex tertio Katageni, quod facillimè ad imas partes vulneris peruenit. Recip. olei antiqui vnc. xij. ceræ nouæ vnc. iij. euphorbij clari recentis, & odorati ac triti, & tenui cribro excusſi. vnc. j. miſce, & parum bulliant. aliud ex ſexto methodi & euphorbio, cera, reſina, terebinthina, & pice græca ſine oleo, fit hoc modo. Recip. ceræ vnc. j. terebinthinæ, picis græcæ an. vnc. s. euphorbij drag. ij. miſce. tale præſidium, inquit Galenus, mirabile eſt in anguſtis vulneribus, habita nempe diligenti conſideratione in eorum operatione, ſi exiccando imbecillis fuerit, aut ſulphuris, aut euphorbii menſura pro imbecillitatis ratione augeatur: ſi vero fortis, eorum additio minoretur; hoc diligenter examinato, an euphorbium recens ſit, an vetuſtum; nam vetuſti doſis ſit ad duplum reſpectu recentis. recens enim in quarto gradu ſiccitatis collocatur, coloris ſubalbidi, ſubſtantiæ denſæ, aliquantulum tenacis: vetuſtum, colorem pallidum, aut liuidum, aut nigrum ſecundũ eius antiquitatem præ ſe fert, ſiccum ac fragile in ſiccando non valdè potens eſt; nam eius virtus iam diſcuſſa eſt. ſolent huiuſmodi corpora ob eorum ſiccam naturam, difficulter ad imum penetrare, quare interdum aliquo tenui medicamento ea attenuare oportet, nempe oleo antiquo, aut ſabino maturo, aut aliquo magiſtrali. ſiquidem his vtimur oleis tanquàm commodo vehiculo: tenuitate enim,

qua

qua pollent, altius ſeſe inſinuant, alia valdè exiccantia ſecum deferentia, & ſic ſauciatos neruos ſummopere iuuare poſſunt; veruntamen oleum ſimplex eſſe nō debet, id eſt ex ſolis oliuis, ſed ſicut illud quod ex ſeminibus exprimitur, aut quod ignis vi aufertur, aut ex plantarum, aut animalium, aut mineralium decocto paratur, aut ſimile. Recip. maſticis vnc.j.s. thuris, dragāti an. vnc.j. terebinthinæ claræ vnc.iiij. miſce, & omnia per alembicum deſtillentur. aut Recip. terebinthinæ claræ vino albo lotæ unc.vj. maſticis unc.ij. florum hypericonis m.ij. omnia in uitreo uaſe ſub æſtiuo ſole diebus canicularibus per dies octo marceſcant, inde uiriliter exprimantur, & quod expreſſum eſt, hoc modo vtendum. Recip. prędicti liquoris unc.iiij. ſulphuris uiui, aut euphorbij recentis vn.s. miſce, & parùm bulliant, de eo guttatim in anguſto vulnere imponendo, & deſuper unguentum excellentisſimi genitoris noſtri longisſimo uſu comprobatum, cuius deſcriptio in ſequenti libro capite de Thorace uulnerato poterit uideri, ſub hoc titulo VNGVENTVM ſanctum & incomparabile, aut eius loco utamur emplaſtro de gummi elhemi Conciliatoris, aut illo de Centaurea Guidonis, aut de fermento Democratis, aut illo Auicēnę ex farina fabarum, hordei, orobi ęqualis portionis decocta in lixiuio & oxymellite. illudque è memoria non excidat, in talium medicamentorum applicatione, uulnere anguſto exiſtente, quòd partes, quæ uulnus circunſcribunt, minimè tangantur, calefiant, & inflammationem inducant; quare expedit eas corroborare, ac ab omni noxa tutas reddere, oleo nempe roſaceo, maſticino, aut camomellino lumbricato, atque hoc interim, ſi ſuperiores partes uulnus occupauerit, nempe manum, aut brachium, protinus collum, ſpinam, & axillas calenti oleo camomellino, liliorum, & roſaceo delinire expedit. Si uerò neruus ex ijs ſit, qui in crure ſunt, inguina ſtatim, pubes, & partes circumiacentes prædictis oleis abundè imbuere expedit. nec deſunt quamplurima alia medicamenta, qua neceſsitatis loco vti poſſemus, nempe ex plantis, ditamnus, gentiana, centauriū, ariſtolochia, amaracus, & id genus multa alia. quæ in puluerem tenuisſimum redacta, aut per ſe, aut addito liquido aliquo conuenienti & cera, ſub emplaſtri forma, præſtantisſimum eſſet præſidium.

DE NERVIS CONTVSIS. *Cap. X.*

SVE duplici forma nerui, aut tendones contundi ſolent, nempe ſoluta cute, ac ijs ſolutis, quæ eam ſequuntur; aut ipſa integra remanente, & nihil quod ſenſui appareat a natura receſſerit, ſed tunc tumor quidam eleuatur, dolor ingens a ſanguine per anaſtomoſin percolato a uenis minimis oritur, & locus affectus liueſcere incipit, & cum ecchymomate affinitatem tenet; & morbus hic ſciſſuris, aut puncturis interdum deterior eſſe ſolet, nec curatu facilis ita redditur, ut contuſa carne euenire ſolet, quæ facillimè ſuppuratur, & ſic cōtuſio abſque multo dolore diſcutitur, denuoque regeneratur, quod ſecus eſt in contuſis neruis, qui non niſi acerbisſimo cruciatu, & longisſimo tempore, ob eorum naturam, in ſaniem uertuntur, nec putrefacti amplius augentur, aut coaleſcunt. augentur enim quæ deficiunt; coaleſcunt autem, quæ diuiſa, aut ſeparata ſunt. quare inter moleſtas, & cacoheticas pasſiones hæc enumerari ſolet, a Galeno ſemel tantū uiſa, ut ipſe affirmat ſexto methodi capite tertio; ob id præclarisſimi iubent medici [a] ut in omni neruorum attritione, aut contuſione prima intentio ſit euacuatio: & quia [b] in contuſis, aut ab alto delapſis prima operatio eſt ſanguinis miſſio, uena, nulla prohibente cauſa, aperiatur, uictus tenuis inſtituatur, & omni ingenio doloribus ac fluxionibus inſiſtatur, præſertim in momentaneis contuſionibus. nam leues, & non ſolutas, tollit citò fomētum ex oleo roſaceo maſticino, aut camo-

[a] ¶Gal. 6. meth.c. 3. Aet.lib. 14.ca.29. Paul. li.4 c.54. Auic. 4.4.tr 4.c.5.
[b] ¶Gal. 4. meh.c.6.

camomellinum,aut unguentum alabaſtrinum,aut illud,quod ex ſucco althææ paratur,prædictis oleis ſolutum ; valent etiam diſcutientia, ueluti camomellinum, anethinum,ſambacinum,irinum, & roſaceum completum ſuperpoſita lana hyſſopi:hac ratione ea,quæ pus mouent,non admouenda cenſemus. ſiquidem hæc calida & humida ſunt,ac ad putredinem faciendam maximè apta,quæ in neruis uulneratis euitari omnino oportet. hi enim,ſicut caro, ſuppurationem non admittunt,& in ſaniei generatione uehementisſimis doloribus cruciantur. igitur præcepto Hippocratis & Galeni, has contuſiones computreſcere non eſt neceſſe, ſed eas ſolùm,quæ carnoſis partibus occurrunt.Sed ſi cutis diſſecta,exulcerataq; fuerit,ea medicamenta opportuna ſunt,quæ exiccant,at ſimul fluxiones prohibent, quare dicebat Auicenna,ſi una cùm contuſione plaga fuerit, medicamenta adhibere oportet,quæ ualide ſiccant,& diſgregatas partes vniũt,dolores ſedãt,& inflammationes prohibent, quare in uulnere impoſita terebinthina, ac hypericonis oleo, illud cooperiatur emplaſtro ex fabacea , & lenticea farina, oxymellite paucæ acetoſitatis, & ſapa cum puluere lumbricorum terreſtrium , & maſtice , aut emplaſtro ex betonica , maſticino , oleo ſoluto, aut fiat emplaſtrum Dioſcoridis,ex cinere ſarmentorum,adipe & oleo:tota ſiquidem ſedes contuſa , quæ in uia alicuius putredinis eſt, ualde exiccari debet , ut quæ ſana eſt præſeruetur:nec ab re eſt pro temporis interuallo medicamentorum uarietate vti,modo exiccantibus,modo diſcutientibus, modo anodynis, ut morbi eſſentia exegerit:& ſi aliqua vulneris cruditas apparuerit, & dolor non quieuerit,præparetur medicamentum ex terebinthina,pice liquida,manna thuris, vitello oui,& croco;tota regio affecta oleo camomellino,de lumbricis,maſticino, roſato completo,ac de ſemine lini,corroboretur:& ſi aliqua inchoauerit inflammatio,ſanguis mittatur,& tota indicatio in doloris ſedatione, ac fluxionum prohibitione uerſetur; quare diuerſiones omnes omninò probantur, & dimiſſa aqua tum calida,tum frigida,in oleorum reſoluentium adminiſtratione ſtare oportet, & medicamentum ſuperponatur ex ſapa,oleo roſato , farina hordei, & modico aceto,in quo infuſa ſit lana hyſſopi,& locus cooperiatur,aut talis præparetur compoſitio.Recip.unguenti alabaſtrini,farinæ fabarum,pulueris lumbricorum, vini nigri parum,& cum pauco oximellite fiat emplaſtrum:& ſi aliqua putredo apparuerit,ea quippè tollenda eſt medicamento ex melle,aut Iſis celeberrimo, aut per ſe,aut alteri admixto . Si autem articuli contunduntur, abſque cutis ſolutione, ſolent nimirum materiæ quàm plurimæ pituitoſæ ad locum affectum defluere, quare expedit in re notabili corpus a tali ſucco expurgare;& ſi decet, ſanguinem mittere,ac victus regimen inſtituere;& facta prædictorum oleorum ampla inunctione,tale ſuperponatur cataplaſma ex roſis,myrtis,betonica, camomilla,farina fabacea,unguento dialthææ,lumbricis terreſtribus,lixiuio claro,& ſapa,aut ex alijs rebus , exiccantibus, diſcutientibus,ac dolores emulcentibus, vt diffuſe hic inferius dicturi ſumus,ubi de ſymptomatum correctione tractabimus.

DE SYMPTOMATVM CORRECTIOne. Cap. XI.

RARO admodum in ſauciatis neruis,præſertim in punctura, rationales medici,præterquam apparentibus prauis ſymptomatibus, conuocantur;ob id omni laude digni ſunt,qui opportunè ea corrigunt,& remouent;nec illi indigni,qui omni adhibita diligentia ea præuident,& ſe tutos reddunt à futuris,quæ a triplici cauſa produci ſolent,nempè à natura ſedis affectæ , quæ nobilis eſt,

ac

ac ſenſus inſtrumentum,aut a prauo patientis regimine,una interdum cum mala totius corporis habitudine,aut Medici operantis negligentia,aut ignorantia. Illis ergò,qui ab initio conuocantur,duæ principales occurrunt intentiones, quarum prima eſt,ut magis ad morbum,& eius cauſam incumbant,quàm ad mala accidentia;& hæc præſeruatio dici poteſt,de qua ſuperius abundè dictum eſt;& fit, ne morbus augeatur,accidentium cauſam tollendo ſanguinis misſione , ventris ſubductione,inedia,& huiuſmodi auxilijs,quibus facile tale opus celebratur ; altera,vulneris eſt curatio,quatenus tale eſt,ſecundum eius opportunas indicationes:quòd autem ex vulneris natura,ac ſedis affectæ præſtantia, ſymptomata mala prouenire posſint docet Galenus [a] his verbis,Vulnus,quod in articulis acceptum eſt,ac vbi tendones,& nerui uulnerantur dolores,vigilias , ac conuulſiones cauſare ſolet: ideo Auicenna [b] dicebat,& quando vulnus eſt in loco , in quo oportet vt vehemens fiat dolor,& apoſtema,ſicut ſunt capita lacertorum , & eorum poſteriora,ac proprie illorum , qui neruoſi ſunt , ex vulneribus enim quædam ſunt de quibus timendum eſt,ſicuti vulnera in neruos cadentia, & extremitates lacertorum,& multoties ea ſequuntur accidentia mala de caloris alteratione, & caſu pulſus poſt ſpisſitudinem & paruitatem,& perducunt ad ſyncopin, & caſum virtutis,& quandoque ſequitur ſpaſmus, & ſimiliter ea quæ cadūt ante genu apud rotulam,quoniam ſequuntur ea accidentia mala,a quibus pauci liberantur. Quòd autem mala temperatura totius,praua accidentia inducere potens ſit.dictum eſt a Galeno, [c] nam ex ſola acus punctura in corpore ſucco prauo ſcatente ſuperuenire ſolita ſunt:quòd etiam [d] a malo Medico id fiat,quotidiana demonſtrat experientia,præſertim in Athletis,& qui crapulæ dediti ſunt , ac prauo ſucco nutriuntur,& multi,dicebat Auicenna , prope ſalutem dum frigido aeri ſe expoſuerint,atrocisſimo dolore correpti,ad deteriorem diſpoſitionem deuenere.quod Galeno euenit,dum uni medelam præſtaret , qui, cum bene ſe haberet, ex frigore,repentinè conuulſus eſt : Vſus etiam malorum medicaminum id facit, vt in empiricis operationibus videtur,nec dubium eſt,ex malo victus regimine,vt omnes atteſtantur medici, in vulneribus compoſitis , aut membrorum nobilium euenire: a malo etiam medendi modo , aut medicamentorum incompetentia id occurrit,teſte Galeno , [e] in caſu pueri,quem cum in ludo literario ab altero in domeſtica brachij parte ſtylo vulneratus eſſet,ac Empiricorum quidam medicamento emplaſtico eum curare aggreſſus fuit,quo puer ipſe inflammatione correptus,repentè ſexto die conuulſus periit: de altero adhuc mentionem fecit Galenus & Auicenna,qui in manu ab acuto telo vulneratus læſo neruo , ac ab empirica manu ex Theſſali ſecta curatus,ſuperpoſito emplaſtro ex farina triticea,oleo, & humidis rebus putredinem inducentibus , maximam inflammationem incurrit.Sed quia varia ſunt accidentia,quæ his vulneribus ſuperuenire ſolent, quibus omnibus niſi conſultum fuerit, vulnus ſanari nequit , ea potisſimum deſcribere intendimus,quæ ſecum maiorem adducunt timorem, ueluti eſt triſtis ſenſus dolor vocitatus,inflammatio,putredo, conuulſio , & arbitrarii motus impedimentum.

a ¶3.meth.c 9.

b ¶4.4.c.2.& 3.

c ¶3.meth. c.9. 4.meth. 1. & 5.

d ¶Gal.3. de cō po.med. in gen.

e ¶3. Katageni.

DE DOLORE.

SI alicui particulæ vulneratæ dolor,pathos ſiquidem eſt,præter naturam violenter,& affatim incidēs,ſuperuenerit,cauſa illicò perquiratur, quæ cognita,quamprimum dimoueatur:verum ſi coniuncta,aut extranea fuerit,ablata quippe ceſſabit dolor.extranea appellamus non tantùm quæ extrinſecus adueniunt , ſed quæcunque noſtræ naturæ contraria aliquo modo ſunt , nec ab ipſa ſeruari poſſunt:ſi autem alicuius medicamenti acuitas,aut acredo hoc fecerit, ſæpiùs diem ac noctem uulnus curetur,medicamentis omni nempe mordicatione expoliatis . Si vero ſuccus aliquis prauus , aut acutus mordicauerit , ali-

qua

qua plenitudine apparente, medicamento bilem ducente, corpus denuò euacuare oportet; nam ſic præcipit Hippocrates; inedia inſtituatur, & victus frigidus & humidus ſit, mala ſedis affectæ temperatura alteretur roſaceo, myrtino, & violaceo, aut vnguento roſaceo ipſo adhibito, aut cataplaſmate inflammationes arcente ſuperpoſito: at ſi ex anguſtia vulneris, cruciatus apparuerit, virus, aut ichor alter malus in eo retētus, ſic cutis Ferro amplietur, aut ignito cauterio, aut, more Galeni tertio de cōp. med. in genere, orificio duabus ſectionibus rectis diuiſo, ut prauus ille ſuccus abſumi poſſit, & melius ſanies effluat, & cōmodiùs medicamētorū vires ad profundum perueniant; ſic. n. egit Galen. [a] in iuuene illo effœminato. cùmque cauſa abdita, ac abſcondita fuerit, calorem ſedis vulneratę corroborare oportet, vnctionibus, fomentis, ac emplaſtris exiccantibus, diſcutientibus, ac putredinem ſiſtentibus, donec dolor ex toto tollatur. nam ſi is vehemens fuerit, etiam in corpore ab excrementis puro, fluxiones irritat, particula omnis, quæ dolore affligitur, ſuccum copioſiorem, quàm illi ſit ex vſu, trahere ſolet, vnde frequenter inflammationes excitantur. Tolluntur huiuſcemodi dolores, aut ſaltem mitigantur adhibito ad particulam fomento vt iubet Galenus, [b] & Auicenna ex pannis calidis, aut ex roſaceo, vel communi oleo calido, diu nēpe vt doloris cauſa euaporetur, aut diſcutiatur vetus autem ſit tale oleum, aut ſaltem cūm radice liliorum alborum aut lumbricibus terreſtribus bullitum, porrò ex methodo eſt vt cutis vulnus perpetuò apertum inglutinatumque cuſtodiatur, quò per id ex neruò vulnerato ſanies effluat, & totum corpus a ſuperuacuis humoribus liberetur; deinde ne quis dolor vulneratā partem vrgeat, elaborandū eſt. medicamenta igitur excogitare oportet, quæ vulneri impoſita, vtrunq; mirū in modū reſpiciāt, tū vt dolorē mitigent, tū etiā vt exitū ſaniei patefaciant. eligatur itaq; oleum vetus trium, aut quatuor annorum, cuius generis ſabinum eſt, id quippe quod recens magis per halitum digerit, quodque magis eſt antiquum, magis digerere potens eſt, verum dolores minus ſedat; quod crudum eſt reprobatur, vt omphacinū & quod denique aſtringendi vim habet, vt myrtinum, & quod craſſam obtinet naturam, vt hiſpanum. nam talia neruos vulneratos nihil iuuant, qui ſubtilia medicamenta requirunt: at quia ſabino oleo, quod in regione Romana exprimitur, caremus, eo vtimur, qđ ex roſis, & oleo maturo fit, aut cōpleto vocato, aut camomelino, aut liliaceo, aut ex ſemine lini, aut eo mirabili, quod ex terreſtribus lumbricis, & oleo antiquo paratur: atque omnia, quæcunque applicanda ſunt, calida eſſe debent, non tamen ut mordeant: quæ frigida enim ſunt neruis ſunt inimica, ita & quæ calida ualde ſunt, eis non proſunt; ob id dicebat Princeps, Noli dolores locorum neruoſorum, calida aqua remittere, ſed oleis ſubtilium partium calidis, vſque ad terminum non ſuperfluæ caliditatis: nam calidum aut frigidum in ſummo non conueniunt: calidum ſiquidem actu diſcuſſorium, ait Hippocrates [c] dolores ſedat, ac conuulſiones remouet: in hoc affectu duplici de cauſa oleo vti conamur, nempe vt medicamenta attenuentur, & vt dolores demulceantur; ſecus uerò. [d] aqua, & oleum his uulneribus aduerſantur. poſſunt hęc longo uſu halitum prohibere, & putredines inducere: hac [e] ratione emollientia omnia ſectis neruis aduerſantur; uerum urgente neceſſitate, quia oleum dolores ſedat, ac mineralium medicamentorum mordicationem minuit, uſui ſeruatur: in oleo, dicebat Galenus [f] duæ ſimul conſiſtunt facultates, mitigatoria uidelicet, & quę ualida pharmaca obtundunt, ſiue acri, ſiue auſtera ſint uirtute prędita: ergo [g] his, quę iuuant bis, terue in die locum fouere competit, quin etiam in nocte, interim, ſi expedit, abſtergatur quàm leuiſſimè uulnus bombice, aut lana ſapa tepida infuſa, & expreſſa, inde aliquod opportunum medicamentum imponatur, ac deſuper alterum, quod non tantum ipſum uulnus contegat, ſed ſanas quoque partes apprehendat, nempe illud celebre barbarum, aut illud probatum diaphinicone, aut aigideum, aut de gummi elhemi, aut noſtrum ſanctum: uerum, ſi ab his nō

quie-

a ¶6. meth. c. 3.

b ¶3. Katageni. ubi de medicamento diabotō, & ubi de medicamento ex rebus humidis.

c ¶5. Aph. 23.

d ¶Gal. 6. meth c. 3. Auic. 2. 3. diſt. 2. c. 1.

e ¶ Gal. 6 meth c. 2. 3. & 1. ad Glau. diſt. 3. c. 6.

f 5. Katageni.

g ¶3. de comp. med. in gen. ubi de neruis ſectis in deſcriptione medicamēti e metallicis.

quicuerit æger, aliquod cataplaſma præparare oportet ex his, quæ ſedare dolores poſſunt, anodyna vocata, ex floribus camomillæ, ſertulæ campanæ, maluarũ, farina hordeacea, ac ſemine lini, decoctis oĩbus in brodio capitis veruccis, additis ouorũ luteis cũ roſaceo & ſapa; nos verò ſæpè experti ſumus & utiliſsimũ adinuenimus, linimẽtũ ex vitellis ouorũ, vnguẽto roſato Meſue, & croco; pariter medullã panis in maluarũ decocto ebullitã, ac tritã, addito oui luteo, roſaceo, & aliquãtiſper vnguenti marciaton: a multis [a] probatur vnguentum de ranis, aut tale paretur. Recip. radicum althææ, liliorum, foliorum meliloti, maluarum an. m. j. bulliãt in brodio capitis ueruccis, piſtẽtur oĩa, ac per cribrum trãſmittantur, & addita bdelij uino ſoluti unc. s. uermium terreſtrium, unguenti roſati an. unc. j. rob q. s. pro emplaſtro: poſtremò his non conferentibus, læſum membrum, antequàm ſuperueniat dolor, in calenti oleo communi immergatur, & collum, & nucha, & ſpina, & axillares partes camomellino, ac liliaceo oleo calido inungantur. Si uero inſuperabilis ac timorem incutiat dolor, tale paretur cataplaſma. Recip. foliorum ioſciami albi, ſolani hortẽſis an. ſcrup. j. fiat faſciculus. & decoquãtur oĩa ſub prunis, & piſtentur ſubtiliſsime, & Recip. lactis pinguiſsimi vaccini unc. vj. medullæ panis triticei tritę unc. iiij. olei roſati unc. ij. bulliant ſimul uſque ad aliqualem ſpiſsitudinem, & adde folia prædicta, & fiat cataplaſma, quod eſt mirabile.

a ¶ Actuarius lib. de com. me
Nicolaus Florẽ. cap. de cura dolor. iuncturarũ.
Petrus de Tuſignano c. de podagra. & ſciatica.

DE INFLAMMATIONE.

INTER accidentia, quæ ſecto neruo Medico magnum negotium faceſſunt, ac ægrotanti periculum afferunt, ſunt inflammationes [a] quas ſequuntur febres, dolores, putredines, & conuulſiones, nec una tantum, aut propè uulnus ſolum apparere ſolet, ſed quàm plurimæ, ac uarijs in locis, & ut plurimum de calidorum genere producuntur: hæ, ut cæteræ phlegmones, in principio non curantur apocruſticis medicamentis, nam frigidum [b] neruis, ac cerebro aduerſatur, & conuulſiones, ac rigores febriles mouet: nec minus emplaſtrum ex aqua, oleo, & triticea farina conſtructum, quod triapharmacum uocant, ab antiquis probatur: quod aliis phlegmonibus prodeſſe ſolet; multi enim, Galeno teſte, [c] huius medicamenti applicatione, manu nempe empirica, in ſpaſmum inciderunt. ob id de hac curatiua methodo agens Auicenna inquit, Cum ex dolore oritur inflammatio, tuto operatur ſi quis uulnus latius reddiderit, ac totum corpus ſanguinis miſsione inanierit, vtique ſi ualida fuerit uirtus. at ſi uitioſis ſuccis ſcatuerit, protinus purgetur, uictus tenuis inſtituatur, ſtare aut deambulare alienum ſit, affectum membrum commodè locetur, aer temperatus eligatur, & mane aut ueſpere plaga curetur; ſedes uerò phlegmone laborans bis, terue in die. in nocte etiam, ſi longa fuerit, ſoluatur, ac roſaceo calente, uerum ita, ne uulneratam partem offendat, foueatur; eo etiam moderatè calefacto, addito liliaceo, ceruix, collum totum, uniuerſa ſpina dorſi, ac emunctoria omnia inungantur, & lana molli roſaceo imbuta tota tumida pars cooperiatur: & quia antiqui ſedem uulneri per quatuor digitos ſuperiorem lana quàm molliſsima oleo ac aceto madefacta circũuo luebant, ac ſi pro inhibitiuo præſidio haberetur. recentiores, hoc ſpreto auxilio, partem iecori propinquiorem tali linimento fouere ſolẽt. Recip. olei roſati, ſucci plantaginis an. unc. j. ouorum uitellos nume. ij. boliarmeni, ſanguinis draconis an. drag. iij. croci ſcrup. s. miſce, & fiat linimentum. Vulnus curetur, ut occaſio præcipit, ſumpta indicatione ab eius eſſentia, & ſymptomatum natura: inflammatio regatur prout eius tempus expoſcit, nempe ſi ad incrementum tendit, duas requirit indicationes, remeare quod perpetuo fluit, & quod iam fluxum eſt diſcutere: hac ratione ab antiquis quam plurima comprobantur medicamenta, ueluti fabacea farina, orobi, cicerum, hordei, amarorum lupinorum

a ¶ Oribaſius Paulus. Auicenna.

b ¶ Hipp. lib. 4. de articulis. lib. de humid. uſu. 3. reg. acut. 41. & 5. Aphor. 18. Gal. 6. meth. c. 3 Auic. cap. de Apoſt. ner.

c ¶ 6. meth. c. 2 & 3. Katageni in caſu à Principe citato.

rum

rum cum oxyrhodino,aut oxymellite, ſed quod magis uenit in uſu, Recip. granatorum inter dulcem & acrem ſaporis medij numero.ij.decoquantur in vino nigro, ſubtilisſimè terantur, ac per cribrum tranſmittantur, & adde farinæ hordei vnc.ij.pulueris foliorum roſarum,camomillæ an.vnc.j.olei roſati,rob.q.s.pro emplaſtro;aut Recip.foliorum roſarum,betonicæ,camomillæ an. m. j. decoquantur in vino nigro,& piſtentur,& adde farinæ fabarum vnc. ij.hordei vnc.j. olei maſticini,roſati completi an.vnc.ij.miſce & fiat emplaſtrum;pars quidẽ affecta ſic corroboratur, ne inde nouas recipiat fluxiones: ſi verò inflammatio in conſiſtentia fuerit conſtituta,quanquàm Chirurgus nihil omiſerit,non modo quę ad proprij affectus curationem ſpectant,ſed etiam ad ſymptomatum præuiſionem, alterum duorum ſpectare oportet,aut diſcusſionem,ſi tenujs fuerit materia, aut ſuppurationem,ſi craſſa. Si igitur tenuis,Recip.foliorum maluarum,violarum, florum roſarum,meliloti an.m.j.hordei,fabarum detractis corticibus an. m.j. medullæ panis opiri vnc.x.bulliant in ſufficienti aquæ quãtitate,donec hordeum aperiatur, inde ſubtilisſimè terantur,ac per cribrum tranſmittantur, & adde olei roſati cõpleti,camomellini an.un.ij.rob.q.s.pro emplaſtro. Si autem materia eterogenea fuerit,Recip.florum camomillæ,meliloti,ſtœchados,pulegij an.m.j.farinæ fabarum,hordei an.vnc.iij.decoquantur in brodio capitis caſtrati,piſtentur, & adde olei camomellini, rob. an.q.s. pro emplaſtro. cùm autem phlegmon diſcuſſoriis præſidiis non tollitur,ſuppurationem expectare oportet,ob id tũc temporis a medicamentis pus mouentibus auxilium quæratur;ea quippe ſunt, quæ calefaciendi addita temperata humectatione vi pollent, glutinandi potentia non expoliata, & glutinis inſtar cutis poros obſtruentia. fiat igitur cataplaſma ex farina triticea, communi oleo,& aqua:aut ex farina triticea ſapa & oleo roſato.& ſi hoc, quod triapharmacum vocant,non iuuerit,illud paretur,quod tetrapharmacũ, aut enea pharmacum a græcis nuncupatur:ſanie iam collecta vbi cutis tenuisſima ſe oſtenderit,tumor aperiatur,poſtmodum quod reſidet præparetur,& ſinus, vt decet,curetur:ſi vero dolor affectam ſedem occupauerit,anodynis vti expedit,non in vulnere,ſed in eius cõſortio,veluti emplaſtrum quod paratur ex medulla panis & lacte,aut ex maluis decoctis & butyro,aut ex vitellis ouorum & roſaceo,aut ex his omnibus,aut aliquibus:ea vero,quæ ex metallis & aceto conficiuntur, probãtur ab antiquis,at non in vulnere, quod medicamenta omni mordicatione expoliata expoſcit,ſed circa ipſum vulnus:hoc interim negligendum non eſt,ſed requiſitis indicationibus curandum. Vnum adhuc aduertendum omnino eſt, in dignoſcendo loco ſuppurante,præſertim in ſedibus cartilagineis,chordis, neruis,& ligamentis ſcatentibus. nam Medici in his locis ad ſectionem venientes ſæpe errãt, isque error interdum duplex eſt,& quòd nullo modo ibi pus inueniatur,cùm hęc loca multò crasſiora ſint quàm opinentur,& ea videantur ſuppurare,quæ mucoſum humorem in ſe continent;quod euenire ſolet, quoniam huiuſmodi humor, vbi tangitur,citò elabitur,ac inundare videtur.

DE PVTREDINE.

NOn raró in fauciatis neruis occæcato cutis vulnere,ac humiditatum prohibita tranſpiratione praua ſymptomata oriuntur, quod etiam medicorum ignorantia,aut inſcitia euenire ſolet, nimia nempe producta putredine; quod facile euenit: nam [a] nerui ex humida materia geniti ſunt a frigido coagulata,eoque magis,ſi affectus calidis ac humidis medicinis curatur, a quibus [b] putredines gignuntur,quæ,dum apparent,ſedem ipſam læſam,aut phlegmone laborare,aut in via corruptionis eſſe oſtendunt; & tunc humiditates in tanta copia a vulnere effluũt,vt ferè incredibile ſit aquoſa nẽpe ac ſubtilis a græcis ichor, & vulgo virulentia nũcupatur.multoties etiam talis materia crasſior, ac glutinoſior

a ¶ Gale. com. 2.de artic.in fine.Auic. cap.de uul.ner.
b ¶ Gal. 2. meth.c.5. 6. meth. cap. 2. & 4. de cap. m.c.3.

noſior eſt,ſubalbida,melliq́ue albo ſubſimilis;fertur hæc ex vulneribus vbi nerui circa articulos læſi ſunt, & inter hæc loca maxime ex genibus meliceria vocatur, & ſapit pituitæ naturam:ſiquidem [a] nerui a frigidis,& glutinoſis humoribus replentur,ex quibus etiam nutriuntur;porrò ſoluta eorum vnitate, imbecilles redduntur,& ſimile nutrimentum non cõcoquunt.quod inde ſub tali forma per vulnus expurgatur,& vehementisſimis eget exiccationibus:hac ratione dicebat Auicenna,ſi in uulnere multa humiditas apparuerit tenuis,& virulenta, nõ ab re erit vſus trochiſcorum colchotar, aut Andronij, aut prasſium vino decoctum: quod etiam Galeni præceptum eſt, [b] qui dubitare nequit etiam detectis neruis nimia apparente humiditate celebres illos Andronij, aut Poliidæ, aut Pasſionis trochiſchos applicare,præſertim vino ſolutos vſque ad mellis ſpisſitudinem:aſſerẽs Poliidæ paſtillos,quia temperatiori natura præditi ſunt,tenuioribus corporibus magis conuenire;Andronij verò ſiccioribus.nihilominus in hoc ſymptomate medicamentorum quatuor formas probare videtur,quarum prima ex aridis mineralibus confecta ſub triplici modo deſcribitur,quorum alter altero validior eſt; nam imbecillior ſic fit,Miſi,chalcitidis aduſti,nitri an. drag. j. ſquammæ æris drag. iij. miſce;validior ſic paratur,Miſi,chalcitidis,æruginis an.drag.j.comburantur omnia ac piſtentur,& additis ſquammę æris drag.iij.ceræ drag. iiij. fiat medicamentum; magis valida recipit chalcitidis crudi drag. j. miſi crudi drag. ij. ſquammæ æris drag.iij.fiat puluis ſubtilisſimus:Secunda ex liquidis medicamentis fabricatur, ac pariter ſub duplici compoſitura congeritur. prima continet opopanacis drag.iij.picis drag.xij.aceti vnc.iij.bulliant ſimul aliquantiſper, & eſt opportunum meſſoribus,ac militibus;tenuioribus uero, aceti loco, oleũ antiquum imponatur:ſecunda,medicamentum diaeuphorbiũ eſt,ſic fit,Euphorbij recentis vnc.ſ. ceræ unc.j.ſ.olei antiqui unc. vj. bulliant parum:tertia,antidotum eſt ex agreſtiũ columborum fimo,interdum aceto,interdum oleo antiquo ſoluto:quarta,medicamentum eſt mite,quod neruis denudatis,ac corporibus effœminatis ſaluberrimum eſt,ſic conficitur,Reſinæ,terebinthinæ un.iij. calcis uiuæ pluries lotæ dra. j. olei maſticini lumbricati q. ſ. at ſi materiæ quàm plurimę craſſæ, ac a putredine non alienæ apparuerint,ab Auicenna,commendatur,& ualet ſerapinum cũ orobi farina;uerum ſi fœtor aliquis percipitur,iſi medicamento utendum eſt;& ſi putredo dignoſcitur,non eſt excuſatio ab ægyptiaco,aut per ſe, aut alteri admixto, nempe regali,aut baſilicone,quod mirificè locorum neruoſorum ulcera corroſiua,aut putrida corrigit.probat tamen Galenus & Aetius,niſi hac putredine farinã orobi,fabarum,ac eruinam cum lixiuio ſtillaticio cum oxymellite, aut ſyrupo acetoſo decoctam.ſi autem ſubſtantia nerui detecta,ac putrida exierit, tunc expedit,ait Princeps,eam omni diligentia amputare,inde vulnus,ac ſi recens eſſet,curare.

a ¶Gal.2. Aph. com.26.& com. 2.de articulis.

b ¶3. de comp. med. in gen.ubi de medicinis ex metallis, & 6. meth. cap.3.

DE CONVVLSIONE. Cap. XII.

INTER affectus præternaturales, qui in ſoluta continuitate conſiſtunt,& dolorum,inflammationum,uigiliarum,delirij, ac cõuulſionum periculum afferunt,ſunt neruorum,ac locorum neruoſorum uulnera; ſiquidem hæc ferè ſemper huiuſcemodi comitãtur ſymptomata,atque illud pręſertim,quod gręci ſpaſmon,& latini couulſionem appellãt uulnera igitur neruorum,& ſi minima fuerint,in magnum ſępe conuertuntur morbum,ac longe timendum.Hac ratione de ſpaſmo ſermonem habituri,quid ſit ſpaſmus, quę eius differentię, quibus modis producatur,quę ſint eius propria accidentia,qualis prędictio, & quot modis curari posſit,declarare primo tenemur, quamuis [a] curatiua methodus ab aliquo ſymptomate ſumenda non eſt, ſed a morbi propria eſſentia; ſymptoma nanque

a ¶Gal.4. meth. c.3.& 13.meth. cap.1.

interdum

a ¶Celſ.libr.4. c.3. Gal 5.Aph. com.5.6. Apho. comm.39.5.de cauſ.ſymp.ca.2. com.4. de fract. Hipp.lib.de tre. rig. & ſpaſmo. Raſis lib. de ægrit.ner.c.24. Auic.2.3.c.5.

interdum curationem peruertit, non tamen ut tale, ſed in eo quod morbus, aut cauſa fuerit dicimus [a] ita quod ſpaſmus motus deprauatus eſt uoluntariæ facultati motrici accidēs, & eſt neruoſa ægritudo, qua mouentur lacerti ad ſuum principium, unde poſteà extenſioni fiunt inobedientes, & eſt principalis affectio eorū neruorum, qui uoluntatis imperio obediunt: hac ratione dicamus, quòd conuulſio motus eſt neque uoluntarius, ideſt ſecundum hominis uoluntatem, & arbitriū factus, neque naturalis, ideſt a natura productus, ad hominis uidelicet utilitatem & conſeruationem; ſed motus eſt non uoluntarius, ac præter omnem hominis intentionem, ac eius deſtructiuus: Sed, ut magis hæc deſcriptio intelligatur, uidendum eſt, quid ex anatome apprehenditur; motus omnes iubente anima facti, qui à muſculis, ac tendonibus, tanquam ab eorum inſtrumentis exercentur, fiunt dum muſculi uerſus eorum extremitatem, ac principium, & radicem contrahuntur; ſecum nimirum omnia membra illis annexa, & unita ducentes, ut ſunt nerui, tendones, & ligamenta. nam motus nullus utiq; fieri poſſet animalibus uolūtarius abſq; muſculis. Siquidem muſculi propria ipſius inſtrumenta ſunt ob uirtutem eis à cerebro delegatam per neruos, qua etiam ſenſu præditi ſunt. Cum igitur ab affectu aliquo præter naturali lacerti, tendones, aut nerui punguntur, inflammantur, aut altero modo læduntur ſecundum motum naturæ præter hominis uoluntatem cerebrum uerſus tanquam eorum primam radicem & ortum remeant, ac inde motus contractiuus ſequitur non uoluntarius earum partium, quæ uoluntatis imperio parent, & ſpaſmus uocitatur: hac [b] ratione pasſio hæc nec oſſibus, nec ligamētis attribuitur, ſed muſculis, tendonibus, ac neruis ueluti propriis inſtrumentis arbitrarii motus, qui dum deprauatur, fit non uoluntarius, immobilis, ac tenſus: neruorum diſtētiones, ait Gal.[c] ſic fiūt, quum ipſi muſculi primo ac præcipue ſeipſos, deinde partes ad quas perueniunt, ad ſuum initium contrahunt, per hunc [d] enim affectum actio nequaquā ablata eſt, ut in paralyſi, ſed ſolum immutata, ac uitiata.

b ¶Gal.3.de lo. aff.cap.5.

c ¶Galen.5. de ſympto. cauſis. Auic. 2. 3. cap. proprio.

d ¶3.comm.de fract.

CONVVLSIONVM DIFFERENTIAE.

a ¶Hipp.lib.de dieb.iudic.& li. de inter. affec. Gal.4. Aphoriſ. com.57. & libr. de rig. & ſpaſmo.

TRes ſunt [a] conuulſionum differentiæ ſeu ſpecies, quarum unaquæque a ſede affecta, in qua nerui ac lacerti extenſioni inobedientes facti ſunt, nomē ſibi ſortitur: porrò ſi in anteriori hic affectus oritur, conuulſio hęc græca uoce emproſthotonos uocatur, ab hac dictione græca emproſthen, quæ ante ſignificat. tunc ſiquidem ante & ſupra pectus ſuum inclinatur conuulſus. a latinis conuulſio cōſueta, aut domeſtica, dicitur, ſi poſteriorem occupauerit. opiſthotonos dicetur ab ea græca dictione epiſthen, quæ retrò denotat, ac ſi conuulſus in collum, & partem poſteriorem pendeat, a latinis cōuulſio ſcapuloſa, aut ſilueſtris uocatur. cumq; nec hanc, neque illam læſerit, ſed tenſus, ac rectus permanet conuulſus, græcè tetanos, ideſt totum extenſum, & latine tenſio, ſiue diſtentio uocitatur, & eſt conuulſio [b] compoſita ex anteriori ac poſteriori motu non uoluntario, in quo [c] nequit uideri in qua parte conuulſio orta fuerit; ſed tantum rectus, ac immobilis remanet conuulſus. nullus morbus, inquit Celſus, [d] importunior, acutiorq; eſt, quàm is, qui quodam rigore neruorum, ac lacertorum modo caput, ſcapulis, modò mentum, pectori annectit, modò rectam & immobilem ceruicem intendit; Princeps [e] uerò, cum diſtinctè has conuulſionum differentias declaraſſet, ait, Si cōuulſus ad poſteriorem inclinauerit, tunc pasſio in lacertis dorſi gignitur, & cum ad anteriora declinat, thoracis muſculi conuulſi ſunt, & ſi rectus ac immobilis permanet, tunc utrobique & anteriores & poſteriores muſculi æqualiter tenſi facti ſunt: cæterum ex præfatis conuulſionibus quædam uniuerſales ſunt, quędam uerò particulares. uniuerſales dūm noxa ipſi cerebro communicatur, & ad ipſum peruenit, quod tanquam moleſtum & iniurioſum aliquid percipiens uehemēti conatu eam expellere nititur, in quo motu & neruos & alia neruoſa corpora ad ſe con-

b ¶Gal.5.Aph. com.6.

c ¶Gal.4. Aph com.57.

d ¶Lib.4. ca.3.

e ¶2.3.doctr.2. cap.5.

ſe contrahit & conuellit,& tunc aut anterior,aut poſterior pars,aut æqualiter totum corpus fit tenſum,& conuulſum : particularis uerò fit quandò cerebrum non affligitur,nec ullam noxam percipit,ſed particula aliqua læſa,aut tenſa, aut recuruata remanet:circa faciem morbus talis innaſcitur,quem græci cynicum ſpaſmũ, ideſt caninum nominant:lingua pariter interdum aut per ſe,aut alterius morbi cõſortio conuellitur,ut uel nullo modo uel corruptè loquatur : ſæpè manus una interdum ambæ conuelluntur,ut Antonomo [a] euenit,qui ex capitis ſumma parte uulnerata ambarum manuum conuulſione affectus eſt.Dantur adhuc alię conuulſionum differentiæ quàm plurimæ,nonnullæ nimirum à cauſis denominatæ, nam aliquæ materiales,aliquæ ſine materia producuntur,aliquę proportionatę,& aliquæ non proportionatę uocantur,alię humidę,alię ſiccę ſunt,multę per ſe, & multę conſortii lege,uel ex affinitate producuntur,de quibus omnibus inferius multa dicturi ſumus.

a ¶Hipp.5.Epidemiarum.

CONVVLSIONVM CAVSAE.

OMNES [a] conuulſionum cauſę potiſsimę,ſeu affectus omnes, qui conuulſiones pariunt,ſub duplici ratione à medicis collocantur,nempè ſub diuerſarum humiditatum nimia copia & plenitudine,qua inſtrumenta arbitrarii motus replentur,& occupantur,ut à magnis inflãmationibus eueniſſe cõpertum eſt,aut earum defectu & inanitione,ut ab ardentiſsimis febribus , aut nimio ſanguinis fluxu:à plenitudine quidem ita fit conuulſio,nerueum genus craſsis & glutinoſis materiebus nutritur ac repletur,repletũ uerò intenditur, & extenſione trahitur ac abbreuiatur nõ ſecus quàm fidiculis,ideſt citharatũ chordis euenire cõtingit,quũ in loco humido ſeruãtur;quapropter repletis neruis, aut neruoſis partibus aliena humiditate,cõuulſio è repletione procreatur; ex inanitione uerò qñ ex humidi penuria exiccãtur,& breuiores fiunt:uerũ.& ſi tertiã nõ inueniri cauſam confitetur Galenus, [b] ſecus tamen credit [c] ad mentem Hippocratis & Platonis;nam & tertia uideri ſolet,non primò in cerebro , aut membris conuulſionibus deſtinatis,ſed per affinitatem , aut horum membrorum conſortii lege cũ aliis membris aliquo morbo affectis,ut à lęſo [d] uentriculo euenire ſolet , dum acuto aliquo humore,aut acri medicamento,aut ueneno pungitur,aut mordicatur, aut dùm altera corporis pars ueneno affligitur,& inde cõuulſiones ſubſequuntur,noxa ſi quidem cerebro contriſtanti iam communicata,& hæc conuulſio nõ proportionata uocatur.

a ¶Hippo.6.Aphor.39. Gal.6. Aph.comm.29. 4.Aph.com.57. 5.Apho.com.1. 3.inter.c.5.6.inter.c.5. Aet.li.6 cap.38. Paul li. 3.ca.19. Auic.1. 3.tr.5.ca.8.& 2. 3.cap.5.

b ¶3.de comp. m.ſm loc. ca.7.

c ¶5.Aph.com. 1.& 5.

d Gal.5. Aph. com.1.

CONVVLSIONVM PRODVCTIONES.

IAM dictum eſt [a] quòd hoc ſymptoma in uirtute motiua, aut ex repletione,aut compatiendi ſocietate,hoc eſt cerebro, lege commercij patiente produci ſolet,præſertim in ſingulari aliqua parte , dum fortis quis morbus, vt maxima inflammatio eſt,eam occupauerit; nam ſi illius ſedis lacerti , aut tendones,aut nerui , nimia humiditate aliena repleti fuerint, contrahuntur, & conuulſi fiunt;quod ſectis neruis aut tendonibus ſępiſsimè occurrere ſolet,occęcato nempe uulnere, nullave aut diſcuſſa , aut euacuata uirulenta humiditate, qua facillimè nerui ipſi , aut tendones,replentur,quo fit ut tumeant , & breuiores fiant,ac nucham uerſus,aut cerebrum,a quibus originem ducunt contrahantur,ducentes nimirum ſecum imbibitas ſuperfluitates, unde nobilia hęc membra noxam euitantia contrahuntur,& ad ſuam recurrunt originem, quærentes interturbantem cauſam expellere,vnde ex tali motu expulſiuo cerebrum in ſe contrahitur,& hic motus, [b] epileptico aſsimilatur.cerebrum quippe [c] in ſe ipſo corrugatum,neruos omnes,ac neruoſa omnia illi annexa , & alligata , aut ſecundum

a ¶Gal.3.de no. loc.aff.c.5. 5.de ſymp cau. ca.4.5. Aph.cõ. 2.& libr. de rig. & ſpaſmo . 11. de uſu par. c.2. 2.de art.com.2. & 3.de art.com. 100.

b ¶Gal.com.3. li. de art. Hipp. 3.de not. loc.af. c.10. Auic. 1.3. tr.5.cap.8.

c ¶Galen. 5. de ſymp.cau. ca.8. & com.3. lib de art.Hipp.

eorum originem,aut nucha mediante,contrahit,& vniuerſalis conuulſio producitur.ſiquidem [a] ob cerebri nocumentum & nerui,qui ab ipſo oriuntur, de neceſsitate affliguntur:ob id ſequitur [b] quod conuulſiones,quæ ſauciatis neruis occurrunt,præcedente aliqua inflammatione perpetuò fiant, in genere quidem ſic neruorum diſtenſiones,cum ipſi muſculi primo ac præcipue ſeipſos, deinde partes ad quas perueniunt,ad ſuum initium contrahunt, porrò ea membra primò intenduntur,quæ è directo inflammatis opponuntur, inde, quamprimum affectus cerebro communicatur,per totum corpus conuulſio extenditur:ſic enim producitur illud ſymptoma in uulneratis,quod conuulſio ex repletione nuncupatur.nimius [c] uini vſus,neruos pariter replet,& conuulſionem facit.dictum eſt enim, ſi ebrius quiſpiam repente obmutuerit,conuulſus moritur, niſi febre corripiatur. Conuulſio ex inanitione,id eſt ob humiditatis penuriam,generatur neruis exiccatis,exiccantur nempe dum proprio alimento priuantur, interdum ex nimio æſtu ſub ardentisſimo cœlo; porrò dictum eſt [d] ab æſtibus fortibus conuulſio aut diſtenſio,malum:verum pro æſtibus fortibus aliqui ardentes febres exponunt. nam [e] febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt,quàm febri conuulſionem.alii ambientis aeris feruorem,& multi cauteria intellexere,& omnes verum dicunt. frigus vehemens & intenſum,conuulſos reddit homines.ſummatim enim dictum eſt [f] frigus conuulſiones, diſtenſiones,liuores,ac rigores febriles facit: ſicuti enim non decet neruorum ſubſtantiam a nimio calore diſſolui, ſic nec ultra modum cõuenientem,refrigerari;poſt febres etiam combuſtiuas,nerui exiccantur. nam dictum eſt [g] in acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes malum.febres enim vehementes,veluti ignis,neruos exiccant, atque conuellunt, & propter hoc,malas afferunt conuulſiones. conuelluntur nerui dùm propria humiditate priuantur.nam dictum eſt, [h] vbi ſanguis plurimus effluxerit,ſingultus, atque conuulſio malum;nec ſolum in hac, ſed in aliis euacuationibus uerificatur hic aphoriſmus, ex ſuperflua [i] enim euacuatione conuulſio aut ſingultus ſuperueniens malum.idem facere ſolent longæ inediæ,ſuperfluæ vigiliæ,copioſi ſudores, multi uomitus, ac quæcunque naturales neruorum humiditates attenuare ac diſſoluere poſſunt. nam [k] fames corpora ſiccat, & in vigilia cõnuulſio mala: multę vigiliæ ex his ſunt,quæ vehementer corpora ſiccant: ſicut [l] enim lora ab igne exiccata,contrahi uidemus,ſic & in neruis aut tendinibus occurrere poteſt; in exterioribus lora,aut cithararum chordas extenſas inſpicimus, vbi vehementius exiccantur,aut multa madent humiditate;ſic & in corporibus animalium fieri par eſt, & conuelluntur. Fiunt etiam conuulſiones propter compatiendi ſocietatem, quæ tamen uerę conuulſiones non ſunt, ſed accidentia conuulſiua, cũ ex [m] acerrimo dolore, ut in Harpali filio ex liberta Telephone, compertũ eſt. qui cum luxationem in magno pedis digito acceperit,inflammatus eſt, & dolore plenus,& vbi repoſitus eſt,dolor remiſit,rediens poſtea lumbis doluit, maxillæ ad noctem conſerebantur,& episthotonos aderat, ſaliua ſpumoſa per dentes uix foras prodibat,& tertia die mortuus eſt;aut [n] acri medicamento, ut Trinoni Damonis filio occurrit, cui dum haberet circa tibię malleolum vlcus iuxta neruum ſanè iam purum, à pharmaco corroſiuo, contigit ut episthotono moreretur: aut ſucco acuto, [o] aut veneno, aut cauſa ſimili, quæ noxam neruoſis partibus primo,inde cerebro inferre ſolet,contingere poteſt,non tamen illico, aut immediatè,ut in materiali ſpaſmo occurrit.nam in conuulſione conſortij lege cerebrum aliorum membrorum participatione patitur;aut ab aliqua euaporatione, & mala temperie,& non à ſucco diuerſo;attamen in hac etiam contrahitur cerebrum, & fiunt motus aliqui conuulſiui,qui ab Arabibus ſpaſmi non proportionati,& a Latinis per conſenſum vocantur.Sed quia inſtituti noſtri non eſt de his ſermonẽ habere, ſed de ea tantum quæ uulneratis neruis interdùm occurrit, hęc nunc ſint ſatis.

a ¶Gal.3. Aph. com.24.
b ¶5.Aph.cõ.2.
c ¶Hippo.5.Aphor.5.& 2. de morbis.
d ¶7. Apho.13.
e ¶2.Aph.26.4. Aph.57.libro.1. de morbis. li.de locis in homine.lib.de Coac. prænot.
f ¶5. Aph.47. 3.reg. acut. 4.& libr. de humid. uſu.
g ¶4. Aph. 66. & lib. de Coac. prænot.
h ¶5.Apho.3& 56.7.Apho.9.& libro.de Coac. prænot.
i 5. Apho. 4.7. Aph. 3. & 25.li. de Coac.præno. & lib. de uſu ueratri.
K ¶7.Apho.18. Galen.3.de not. loc.aff.c.5.
l ¶ Gal. 5. Aphor. com.8.6. Apho. com.39. 2.de loc.aff.c.2. 3.de loc.aff c.5. 6.de loc. aff.c.5. com.2.de artic.
m ¶Hipp. 6.Epidemiarum.
n ¶Hipp.ibidẽ.
o ¶Gal.5. part. Aph. com.1.

CON-

CONVVLSIONVM NOTAE.

NONNVLLAE notę,in aliquibus conuulſis, ita dignoſcuntur, quòd clarè conuulſionem a plenitudine productam eſſe,indicium præſtant, nempè [a] cum uiolenter ac repentinè apparuerit: prȩſertim in morbi initio & diu perdurat,aut cum tremor,aut contractio,aut ægra,ſeu difficilis membri dimotio inchoauerit.nam corporis [b] motus,& vires in neruis muſculis & oſſibus conſiſtere uidentur:portendit pariter conuulſionem,aliqua colli tenſio, dum magna cum difficultate ceruices agitantur,& partes,quæ tranſglutiendi, ac expuendi operationibus,inſeruiunt,affliguntur:ſæpe labra contrahuntur, aut perpetuò patientes ridere uidentur,aut vnà cum dentibus ita coeunt, vt cum patiens nutrimẽtum recipere nequeat,neceſſario vitam cum morte commutare cogatur: ait Hippocrates [c] ſi ex vulnere tetanus,aut diſtenſio neruorum introrſum ac retrorſum fiat,ęger hæc patitur,maxillę cõgelantur,ac rigent veluti ligna, os interdùm aperire non poteſt,oculi frequenter lacrymantur,ac diſtrahũtur,dorſum induratur, & crura flectere non poteſt,neque manum,neque ſpinam:cùm verò letalis fuerit, potus,& cibus,quos prius accepit,per nares quandoque reddũtur,ſitis multa hominem opprimit,quem neceſſe eſt febre corripi,lingua exaſperatur,& ſicca fit,color totius primum pallidus eſt,progreſſu verò temporis nigreſcit:dicunt vulnerati interdum nullum verbum proferre poſſe,vt illi euenit [d] magnę nauis Gubernatori,cui Anchora digitum indicem & infernum os dextrę manus confregit, inflammatio ſucceſsit & febris,poſt ſeptimum diem ſanies exibat lenis, poſtea maxima cum difficultate,lingua dixit ſe non omnia poſſe enuntiare,prędictum eſt epiſthotonum ſuperuenire,& tertia die totus conuulſus in poſteriorem partem, ſexta a prędictione cum ſudore mortuus eſt: peruertitur nonnunquam facies, aut os,& oculi ſtrabi fiunt,perpetui adſunt dolores,ſingultus,& alienationes: at ſi noxa membris anhelitus communicatur, & ſeptum patitur, cordis temperamentum corrumpitur,febris oritur,pulſus diuerſus extenſus & durus percipitur, vrinę turbidę & magna cum difficultate,aut inuoluntariè redduntur, vltimo uulnerati magno cruciatu ſuffocantur. Potisſimum indicium conuulſionis humidę ab Hippocrate [e] ſub hoc ſeparato ſermone denotatur, quibus tumores in vulneribus apparent,non conuelluntur maximè,neque inſaniunt, uerùm his euaneſcentibus repentè quibuſdam a tergo conuulſiones & diſtenſiones fiunt, quibuſdam autem inſania, uel dolor lateris acutus,uel ſuppuratio, uel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſunt rubicũdi:hac ratione ſi humor ille,qui tumorem faciebat, ad aliquod principale inteſtinum remeauerit,in poſterioribus neruoſis conuulſiones, in anterioribus venoſis inſaniam,ſi fertur ad caput:ſi ad thoracem lateris dolorem, pleureſin uocant,generare ſolet.ſępisſimè uerò hi ſuppurantur non diſcuſſo humore. Adhuc dictum eſt [f] ſi in uulneribus prauis & fortibus exiſtentibus tumor non apparet,ingens malum;ea nempè uulnera praua dicuntur,quę in capitibus, aut finibus muſculorum,& maximè neruoſorum occurrunt, nam in eorum initio nerui,& in fine tendones multi oriuntur,ob id ſequitur [g] quòd qui uulnere affliguntur propè genu in fine coxę repente moriuntur,ibi nanque in partibus genu anterioribus magnã uidemus chordam,in qua per compatiendi rationem,rationabile eſt magis fieri conuulſionem,quàm alibi in poſterioribus, ubi partes ferè omnes carnoſę ſunt. Huius ſymptomatis rationes aſsignat Galenus. [h] dum inquit,uulnera,quę conuulſiones afferunt,non ſuppurantur omninò, ſiquidem nihil mali poteſt aduenire ulceri pus generanti,nam [i] laxa uulnera bona ſunt, ſicca uerò mala,& bonitas hæc penes naturam concoctionis,ſiccitas penes quantitatem conſideratur.nam ſuſpicandum eſt ne humores ad uulnera defluentes ad partes principaliores tranſmittantur,pręſertim ubi dolor aliquis apparet.maximè autem patiuntur

a ¶Gal.2.Aph. com.26.4.Aph. com.50. Paul li.3.c.19.
b ¶Ariſt.1.Ethicorum. Gale.6. de util.par.
c ¶Lib.de dieb. iudicat. li. de inter. affec. Celſ. lib.4.c. de ſpaſmo cynico.
d ¶Hipp. lib.5. de morb. popu.
e ¶2. Epidemiarum.&5.Aph. 65.
f ¶2. Epidemiarum,&5.Apho. 66.
g Gal.5. Apho. com.65. Auic. 4.4. cap. de ulc.
h ¶5. Aphoriſ. com.22.
i ¶5. Apho. 67.

tiuntur dolores partes neruoſæ. cumque igitur in vulneratis neruis tumor apparet, id eſt optimæ ſaniei copia, ſecus de inflammatione credendum eſt, neque conuulſio, nec aliud ſymptoma uerendum eſt. Notæ autem, quæ ſiccam conuulſionem eſſe affirmant, interdum a morbi longitudine ſumuntur, [a] talis repente non fit, ſed poſt chronicas paſſiones, aut ardentes & ſiccas ægritudines, quæ tandem patientem tabidum reddere poſſunt, ſubſtantificam humiditatem corporis abſumentes, vnde alicuius ſedis ſiccus ſpaſmus, aut membri ariditas ſubſequitur, qui crudelis & acutus, ſicut humidus, non eſt; interdum ab exquiſita euacuatione, nẽpe copioſo ſudore, nimia alui expurgatione, larga ſanguinis hæmorrhagia, immodico vomitu, longa inedia, multis vigilijs, & perpetuis laboribus, ab arida æſtuoſaque febre, aut ambientis calidi actione, aut ignito, & non ignito cauterio, aut ſimilibus cauſis maximas ariditates inducentibus produci ſolet: potiſſimum verò indicium eius eſſentiæ eſt, ſiccitas membri, quod iuſtam non ſeruat naturam, aut illorum ancyloſitas quibus motus ſecundum electionem perficitur. Indicia conuulſionis ex affinitate & conſortio in vulneratis, deprehendentur a cauſis procatarcticis, nempe atroci dolore, qui crudeliter laborantem excruciat, a medicamento rodente, ab acri frigiditate, a nimio æſtu, ab epoto veneno, aut exterius adhibito, aut ſimili, vt ſupra explicauimus.

a ¶Gal. 5. Aph. com. 1. Paul. lib. 3. cap 19.

CONVVLSIONVM PRAESAGIA.

QVICVNQVE a diſtenſione corripiuntur, ait Hippocrates [a] in quatuor diebus pereunt, ſi uero has effugerint ſani fiunt: diſtenſio ſiue tetanus conuulſio eſt ex illa, quam Græci emproſthotonon, id eſt anteriorem contractionem, & ex illa, quam epiſthotonon, id eſt poſteriorem diſtenſionem, uocant, compoſita, & morbus peracutus eſt, in quo citius fit iudicatio: non tolerante natura longius ſpacium, in primo circuitu dierum criticorum paſſio iudicatur: ſi ergo ualidior natura morbus fuerit, patiens ante quartam peribit, ſecus uero tranſacta quarta, aliqua apparente ſignificatione, ac conſumpta materia. ſi quidẽ morbi quicũq; [b] ex repletione fiũt, curat euacuatio, & quicũq; ex euacuatione, repletio, & aliorũ cõtrarietas, qđ experimẽto s & ſcriptorũ teſtimoniis cõprobatur. nã febris [c] q̃ cõuulſioni ſuperuenit, eã ſoluit, q̃a humores frigidos & glutinoſos partibus neruoſis inſertos, ex q̃bus frequẽter cõuulſio ꝑducitur, calfacit, attenuat & diſſoluit: hac rõne dicebat Hippocrates [d] qui à conuulſione, aut diſtẽſione neruorum tenentur febre ſuperueniente liberantur; porrò omnis conuulſio talis de repletione cenſetur, quia euacuatione ſanari poteſt, præſertim ſi ſecũ optimæ conditiones adfuerint, ut in ſequentibus dicemus: ſecus [e] uerò de ſpaſmo ſicco credendum eſt. ſiquidem ſpaſmus diſproportionatus ſanari nequit, atque minus ſi maraſmus, id eſt ultima ſiccitas, membrum occupauerit. nõ enim ſicca & arida membra nouas humiditates recipiunt, neque opportuni ſpiritus ad ea tranſeunt, igitur repleri minimè poſſunt. hac de re [f] conuulſio ex inanitione acutiſſima & pernicioſiſſima eſt: ſi uerò noxa [g] muſculis thoracem mouentibus communicatur, mors imminet. nam plures lædit partes reſpirationi obſeruientes: deplorata [h] eſt illa conuulſio, quæ maxillas occupat, & dentes conſtringit, ita ut os aperiri non poſſit, & fame perire neceſſe ſit: adhuc [i] quæ in utero gerentes, pueros lactantes, & decrepitos detinet: ſpaſmus abſolutus ſiue confirmatus utroque modo curationem non admittit, & ille mortalis eſt, [k] qui ſauciatis partibus mẽbrorum neruoſorum ſuperuenerit. nam dictũ eſt à Galeno, nerui, aut chordæ punctura, aut uulnus, propter eorum ſenſus uehemẽtiam, & quoniam hæ partes principio continuantur, promptæ ſunt ad neruorum conuulſionem excitandam, præſertim cum nihil extrorſum reſpirat; adde præterea, ſi tumor apparuerit, ac repente euanuerit: correlarie ſpaſmus abſolutus & confirmatus, aut humidus, aut ſiccus,

a ¶Li. 3. de morbis. & 5. Aph. 6. Celſ. lib. 4. ca. 3.

b ¶Hipp. lib. de flatib. lib. de natu. hum. 2. Aph. 22.

c ¶Hipp. 2. Aphor. 26. & Apho. 57. & lib. 1. de morbis.

d ¶Lib. de loc. in homine. lib. de Coac. prænot. lib. de Iudicationibus. 4. Aphor. 57.

e ¶Gal. 5. Aph. com. 70. 2. Aph. com. 26. lib. de Tabe. 7. & 12. meth.

f ¶Gal. 5. Aph. com. 70.

g ¶Gal. 4. Aph. com. 68.

h Gal. 7. meth.

i ¶Hipp. li. 1. de morbis. 5. Aph. 30. & 3. Aph. 25.

K ¶Hipp. 5. Apho. 2. li. de Coac prænot.

prorſus incurabilis eſt,qui ex ſiccitate non adhuc completa,raro & non facile,curationem admittit;qui uero ex repletione fit,interdum ſed multis requiſitis indicationibus,ſanari poteſt.

DE CONVVLSIONVM CVRATIOnibus. Cap. XIII.

HAS duas dubitationes diffuſe pertractare decreueramus,quæ nã facilius,an humida,an ſicca conuulſio,neruoſis partibus uulneratis occurrat,& quale uulnus id ſit,quod patientibus maiorem noxam inferat,& uaria excitet ſymptomata;ſed quia ad curationis methodum nihil facere uidetur,& longo egent ſermone eas ſicco pede,ut aiunt,tranſire decreuimus:ſat ſit igitur quòd uniuerſalis opinio,humidam conuulſionem poſt aliquam inflammationem,ſectis neruis ſuperuenire concedit,quæ multoties poſt pituitoſorum humorum copiam, qua nerui,aut tendones nutriri,ac repleri ſolent,generatur,& puncturam, præſertim occæcatam & anguſtam deteriorem eſſe,& maiorem afferre moleſtiam:quare humidæ ſiue materialis conuulſionis curationem aggrediamur, cum & faciliorem curationem admittat.

CONVVLSIONIS EX PLENITVDINE CVRATIO.

QVEMADMODVM cæteræ paſſiones, quæ à copia humiditatum produci ſolent,opportunis euacuationibus curantur,ſic & humida conuulſio interdum ſanari poteſt,adhibito nempe in ſex rebus nõ naturalibus, optimo uictus regimine,& conuenienti topicorum medicaminum applicatione, quibus uis inſita ſit non tantum in uulnere,ſed in tota ſede affecta omnem ſuccum noxium exiccare ac diſcutere.Eſto igitur illud primum, uulneratum in habitatione & aere calido & ſicco,ac molli culcitra collocare,qui ſi talis non fuerit, arte alteretur,igne ex Lauro,iunipero,ac cypreſſo perpetuo accenſo:aer omnis frigidus, præſertim tempore antelucano,quo præcipue frigus intenditur, aut intemperie, ſiue malo odore affectus euitetur,longus ſomnus malus,longæ uigiliæ peſſimæ, ille namque ualde humectat,& caput multis uaporibus replet, hæ uero corpora exiccant,& uires imbecillas reddunt:at exercitii loco leues frictiones extremis partibus,ac locis uulneri oppoſitis adhibeantur.partes uero, quæ contrahuntur, aut conuulſæ ſunt,immobiles contineantur.ſiquidem inordinatis motibus reſiſtere oportet:uictus ratio tenuis ſit,nam [a] fames corpora ſiccat,& ſi uirtus debilis fuerit,aut ſymptoma aliquod inediam non admiſerit,eſca ſicca ſit,uidelicet panis opirus & bene coctus;montanæ auiculæ,ſylueſtres palumbi,lepores, capreoli, & carnes eiuſdẽ naturę magis aſſatæ,quã elixatæ probantur,à Galeno vndecimo de ſimpl.m.facul.vbi de carne Viperina,quãuis ſecus crediderit Ariſt.quarto meteororũ:ſi uero mandendi facultas opprimitur,alimentum ſit ex condro,panico, pane loto,aut ex ouis ſorbilibus,nam cibus quiuis mandendus, uitandus eſt. ſorbitionibus vtendum,& ius aliquod aſſumendum,uinum album antiquum,& non vaporoſum in quantitate decenter ab antiquis [b] commendatur, nam tale eadem ratione & potentia,qua febris conuulſionem ſanat eam iuuare poterit.nos autem in vulneratis aliter ſentimus,cum caput & neruos facillime repleat, Celſi [c] auctoritate moti,qui dicit celerius panis mandendus,quàm uinum guſtandum. ſiquidem huius vſus periculoſus,ideo in longum tempus diſtrahendus, aliter interdũ concedi poteſt:uinum tamen omnibus dum febris,dum inflammatio adeſt, interdicendum.vrgente vero neceſſitate,& in morbi delitefcentia illud iam deſcriptũ concedatur;aliter aqua cocta potus eſto pauca ſaluia,aut iua, aut calamenti, aut

a ¶Hipp.7. Aphor. com.60.

b ¶Gal.5. Aph. com.5. Auic.2. 3. cap. de cura ſpaſmi.

c ¶Lib. 4. ca.3. in fine.

acori radice,aut cinnamomi, aut nucis myriſticæ quãtitate addita:breuis cœna im peretur,nam optimum medicamentum eſt opportune cibus datus:porrò à morbi eſſentia ſumpta indicatione,euacuatio conuenit, morbo è repletione exiſtente.igitur euacuare oportet nempe à toto corpore,& ab ea parte,quæ conuulſa eſt, à toto corpore bifariam corpore pleno exiſtente,aut ſanguinis miſsione,aut pharmaco pituitam educente: ſanguis mittendus eſt,ubi plurimum abundat,aut inflãmationis initium apparuerit,quæ conuulſionem excitare ſolet, tunc enim ſi vulneratus ſanguinis redundantiæ expers fuerit, modò nihil obſtiterit,ſecta vena è directo vulneri contraria & ſitu longinquiori ſanguis mittatur,prçterquã in morbi conſiſtentia,dum ſæuiora accidentia apparuerint.tunc enim phlebotomia euacuatiua eſſe debet à ſede propinquiori,& ſemel tantum;nec in magna copia ſanguis mittendus eſt,ne vires langueſcant, ſed valide contra morbi cauſam agere poſſint.dictum eſt enim à Galeno [a] ſi quis ſimul cum febre diſtentione neruorum laborauerit,& ſanguinis miſsione eguerit, neq, huic tãtum mittere oportet, quantum exigit morbus,ſed etiam aliquid accidenti eſt relinquendum,cuius cauſa ſæpe ſudores eueniunt,& vigiliæ moleſtant,& vires debilitantur:ita etiam ſi vehementisſimæ vigiliæ,aut dolor intenſus ægrotum infeſtauerint,cauendæ ſunt ſubitæ,ac multæ euacuationes:quod à Celſo ex antiquorum teſtimoniis affirmatur,iubentium ſanguinis miſsionem vitandam eſſe,eo quòd maxime tunc corpus calore egeat,isq; ſit in ſanguine:attamen hoc aliqui falſum eſſe credũt, neq; enim natura ſanguinis eſt,vt vtiq; caleat,ſed ex his quæ in corpore ſunt hic celerrime vel caleſcit,vel frigeſcit:attamen Aſclepiades mittendum eſſe ſanguinem credidit,quod etiam conceſsit Galenus & Celſus in ſpaſmo cynico,ſub his verbis, Sanguinem mittere optimum eſt:eius vero quantitas ſumenda eſt ex redundantiç modo,& reliquis,quæ in venæ ſectione conſiderantur,nempe ex virtute,ætate,conſuetudine,regione,ſexu,& anni tempore ; nam dicebat Galenus [b] ambientis aeris temperatura loco cuiuſdam accidentis habenda eſt, quando exquiſite calida ac ſicca fuerit,qualis eſt tempore medio inter Canis ortum & Arcturi, atq; ideo omnes,quibus nihil omnino de temporum ſtatu cogitantes cum ſanguinem abſtulerint,interierunt:ſi etiam valde frigida fuerit tempeſtas,ſanguinem mittere eſt formidandum;verũtamen vbi plurimus ſanguis abundauerit mittatur:& ſi aliqua plethora aut cacochymia apparuerit,& corpus, aut pituita, aut ſeroſis humoribus refertum fuerit,per aluum purgatio emollienda eſt, ſolent nimirum conuulſiones magna ex parte,à pituitoſis,craſsis,& viſcoſis humoribus prouenire,ergo frequẽti pharmaco educantur,quale eſt Hierapicra,electuarium Diaſenes, de dactylis,agaricum,pilulæ cochiæ,de Agarico,de Hiera,& de Euphorbio, & acrium clyſteriorum vſus ſummopere probatur,nam [c] aluus ſæpe educta ſuperiores partes reſoluit.ſic huiuſcemodi clyſteres parentur.Recip.Camomillæ, ſaluiæ, ſtçchados,centaureæ maioris & minoris,althææ,parietariæ an.m.ij.fiat decoctũ in aqua Maris,aut addito ſale,& adde Agarici puluerizati drag.ij.Colocynthidis in petia alligatæ drag.j.iterum bulliant,& Recip.prædicti decocti vnc.x.Hieræpicræ, electuarii lenitiui an.vnc.s.olei camomillini,mellis crudi an.vnc.ij.ouorum vitellos num.2.miſce & fiat clyſtere:aut Recip.Stœchades,origani,betonicæ,ſaluiæ, radicum pœoniæ,calami aromatici,an.m.j.folliculorum ſenæ,epithimi, cubebarũ an. m.s.pulpæ colocyntidis,agarici,turbith an.drag.j.fœnugræci vnc.j.ſeminum cartami vnc.s,fiat decoctũ in aqua maris,& facta colatura Recip.prædictæ decoctionis vnc.x.electuarii diaſenes,hieræpicræ an.vnc.s.mellis crudi,olei ſiſamini, coſtini an.vnc.j.ſalis gemmæ drag.iij.ouorum vitellos nu.ij.miſce, & fiat enema ; hoc interim die noctuque interpoſitis tamen quibuſdam horis,ceruices,axillæ,ſpina, inguina,& tota conuulſa ſedes calenti oleo communi inungatur,aut liliaceo,aut coſtino,aut ſpicato,aut laurino . quibus interdum addimus aut caſtorei, aut Euphorbii parum:probatur etiam oleum vulpinum, de lateribus ſeu Philoſophorũ,

a ¶1. ad Glauc. ubi de cura febr. continuarũ.

b ¶1. ad Glauconem, & 9.meth.

c ¶Cel.li.4.c.3

ac ſuperpoſita lana molli ac ſuccida membrum faſcia auoluatur: & omnia quouis modo applicanda qualitatibus ſint calida: ſi verò hoc ſymptoma perſeuerando procedit, inter infirmi dentes aliquid ſeruetur, ne ex toto os claudatur, aut lingua a dentibus laceretur: neque inutile erit, capillos omnes tondere, caputque irino, aut cyprio calido madefacere, & ſuperpoſito pileo ipſum operire: aliqui uulneratum nudum inter duos ignes diu ſeruare, ſic tamen ne ferueat, bonum eſſe opinantur: alij ſub ardenti ſole eum continent, multi in balneo ſicco, ſtupham id vocant, aut in magno corio nuper excoriato patientem tamdiu inuolutum tenent, aut in ſacculo calidis furfuribus pleno, quandiu ſudores copioſi fuerint excitati, & inde extracto medullam ſpinalem, aut ipſum totum oleo irino completo, aut liliorũ album cum aromatibus, aut oleo terebenthinæ ſtillaticio, aut unguento alabaſtrino completo, aut martiaton, aut arragon inungunt: quod opus ab Auicenna ſimilibus præſidijs celebratur, nẽpè pinguedine Lupi, aut Vulpis, aut parui Canis, bulliant hæc animalia a pelle denudata, donec caro ab oſſibus ſegregetur, pinguedo verò quæ ſupernatat colligatur, & addita pauca cera ſeruetur: huic decocto addunt nonnulli anethum, betonicam, terreſtrem hederam, abrotanum, folia Lauri, calamum aromaticum, & radices iunci odorati marini, aut. Recip. olei muſcellini vnc.j. petrolei vnc.s. ſtyracis, calamitæ, ſerapini an. drag. ij. maſticis, olibani, gũmi hederæ an. unc.s. butyri recẽtis vnc.ʒ. ceræ unc.j.s. liqueſcant q̃ liquari poſſunt igne lẽto, & quæ piſtãda ſunt piſtẽtur, & ſcđm artẽ fiat unguẽtũ, quo cõuulſæ partes actu calido die nocteq; vngãtur. Ait Celſus nõnunquàm ẽt in calidum oleum totum deſcendere licet, vel in calidam aquam, quæ vna cũ fœnugræco bullierit, tertia olei parte adiecta, qđ hercle idoneũ, ac præſtãtiſſimũ remedium eſt à medicis vbique obſeruatum. parantur & apophlegmatiſmata, & quæ caput a pituitæ copia liberare poſſunt, quæ ſub multis formis conduntur, nempè aut gargariſmatis, aut ſternutatorij, aut odoramenti, aut maſticatorij: gargariſmata fiunt ex decocto hyſſopi, ſanſuci, pulegij, calamenti, origani, & ſimilium addito ſyrupo de ſtęchade, aut oxymelle ſcillitico: aut fiant cum vino in quo ebullierit ſinapis, ſtaphiſagria, aut pyretrum addito melle: ſternutatoria componuntur ex pipere, caſtoreo, veratro, pyretro, aut euphorbio in minutum puluerem redactis: odoramenta parantur ex caſtoreo, doronicis, ben albo & rubeo, condiſis, opopanace, abrengi, ſpica, & ſale, ex quibus fiat puluis ſubtiliſſimus & muſcho aromatizetur, & fiat pomum odoriferum. maſticatoria verò formantur ex pipere, pyretro, & maſtice: non ab re etiam datur ſummo mane patientibus Theriacæ antiquæ drag. j. cum aqua betonicæ: commendatur pariter Mitridatum, aurea Alexandrina, diamuſchum dulce, confectio diaanthos, & anacardina, & quæcunque ventriculum & caput corroborare poſſunt, ac neruos calfacere, & humiditates in eis congeſtas abſumere; ſolent nimirum huiuſcemodi medicamenta febrem inducere, quæ in his affectibus ab Hippocrate probatur, ait [a] quippe, febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm febri conuulſionem. & alibi, qui a conuulſione, aut neruorum diſtentione tenentur febre ſuperueniente liberantur, ob id quia febris calor, pituitoſas humiditates, quæ conuulſionem accerſunt, diſcutit ac exiccat, ſed ea febris eſt expectanda, quæ diaria eſt, & non putrida, & ex ſe oritur, & medicamentis nõ accenditur, caſtoreo nempe, laſerpitio, aut opopanaco addito melle ad duplum: Nos verò nunquam neruorum vulnera conuulſa ſine febre inſpeximus, nec poteſt Medicus ad ſuum arbitrium diariam febrem accendere, nec datur talem morbum, hac methodo curari poſſe, ſiquidem inducias ob ſymptomatum fortitudinem non admittit. Datur [b] alia uia, qua conuulſiones tolluntur, nempè multa aquæ frigidæ profuſione, ob id quia talis, calorem reuocat, & calor cauſam diſcutit: ſed quia conditiones quam plurimæ in hac curandi ratione deſiderantur, ut in Aphoriſmo legitur, Eſt autem, vbi in diſtenſione ſine ulceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, aquæ frigidæ multa perfuſio calorem reuocat, calor

autem

a ¶Libro 1. de morbis. libr. de Coac. præno. li. de Iudicationibus. 2. Aph. 26. & 4. Apho. 57.

b ¶Hipp. lib. de humid. uſu & 5 Apho. 21. Auic. 2. 3. diſt. 2. c. 7.

autem hæc ſoluit, quæ ſemper in omnibus non reperiuntur: hac ratione non obſeruatur in vulneratis, nam a Galeno dictum eſt in commento, excipit Hippocrates eas, quæ ſunt cum vlcere, conuulſiones, vt quæ nunquam ab aqua frigida ſanari queant, nec febrem inducere. plures enim morbos eodem tempore in ſingulari ſubiecto vnire non decet, nec febrem vnius diei conuulſionis cauſas attenuare ac diſcutere poſſe credibile eſt. talis enim calor extraneus eſt, non naturalis, ac naturę inimicus; cumque huiuſmodi auxiliorum copia, ſymptoma non quieuerit, ad illud recurrendum eſt, quod extremum eſſe affirmant medici [a] dicentes iam neruum punctum ſępe cogimur tranſuerſum pręcidere, & ſapientis Medici officium eſt, quoties vel conuulſiones vel deliria, vel ambo hęc magna, ęgreque ſanabilia perſeuerare in vulneratione cernimus, neruum incidere, nam ſi totus pręciſus neruus ſit, motus preterea nullus inſtat, debilis tamē particula manebit: pariter ſi puncto muſculi capite conuulſio, quę nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, ſuperueniat; quippe pręciſo per tranſuerſum toto muſculo conuulſionem quidem ſanabis, aliquem tamen ex particulę motibus vitiabis: opus hoc veteres ignito ferro perficiebant. inde tali medicamento vulnus curabant. Recip. olei hypericonis, maſticini an. vnc. j. s. Terebinthinę clarę, reſinæ pini an. vnc. iij. ſulphuris viui unc. j. croci ſcr. s. parū bulliāt, nec tale cataplaſma ſup ponere inconuenit. Recip. florum camomillę, fertulę campanę, foliorum betonicę, baccarum lauri an. unc. j. fiat puluis ſicut alcohol, farinę fabarum vnc. ij. hordei vnc. j. s. olei liliorum alborum, ſeminum lini an. vnc. j. s. rob q. s. pro cataplaſmate: exiccata omni humiditate, ac quietis ſymptomatibus, abſtergatur vulnus, aut ſi decet, carne repleatur: ſi verò ex occæcata nerui punctura conuulſio ſubſequitur, ac commodata inciſione aperiatur, aut ſecundum lineam rectam, aut orthogonaliter, aut tetragonaliter, ad hoc vt medicamenta topica ad imum vulneris peruenire poſſint, quod inde tali medicamento curare oportet. Recip. Terebinthinæ claræ unc. ij. euphorbij recentis, clari, & triti drag. ij. ceræ vnc. s. miſce, & aliquantiſper bulliant. ex hoc vulnus repleatur, ac deſuper vnguentum noſtrum ſanctum applicetur, cuius deſcriptio in ſequenti libro Deo fauente videri poterit: celebre etiam medicamentum eſt ceratum Philagrij, ex decem rebus paratum. Recip. ceræ citrinæ vnc. ij. olei irini, coſtini, de ben, de cinamomo an. vnc. iij. ſtyracis liquidæ unc. j. euphorbij, caſtorei an. vnc. s. hyſſopi humidæ vnc. j. pinguedinis vulpinæ vnc. j. s. & ſecundum artem fiat ceratum. aut Recip. cocleas numero ſex, lumbricorum terreſtrium vino lotorum unc. iij. fermenti unc. j. myrrhæ, olibani, ſarcocollæ an. vnc. s. farinæ volatilis vnc. ij. mellis quod ſufficit pro emplaſtro: probatur pariter emplaſtrum vocatum vulgo gratia Dei, & illud de gummi elhemi, aut palmeum, aut illud celebre barbarum; reſiduum verò curæ perficitur, ac ſi vulnus recens eſſet, ſecūdum communem intentionem, hoc perpetuò ſeruato quòd cuneo ligneo dentes adinuicem diſtent, ne ſuperior maxilla ita inferiori annectatur, ut tandem conuulſus fame pereat, quare decet maxillarum articulos ſæpe euphorbio ardenti aqua ſoluto fouere.

a ¶Lib. de motu muſc. 3. meth. c. 9. & 6. meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 29. Paul. lib. 4. c. 54. Aui. 3. 4. c. 27. & 4. 4. cap. 30. Raſis 7. ad Alm. c. 3. Auer. 7. col. cap. 35.

CONVVLSIONIS SICCAE CVRA.

CONVVLSIO ſicca, id eſt ſine materia, rarò admodum niſi poſt copioſam ſanguinis effuſionem, aut poſt longam, aſſiduam, & ardentem febrem, aut a cauſa ueneno prædita, uulneratis partibus euenire ſolet: acutiſſima paſſio eſt, curationem rarò admittens, iccircò pauca de ea ſumus dicturi. Eius curatio humectatio eſt, ac exiccatarum partium humectatio, & repletio: hac ratione nulla competit euacuatio, nulla inedia, nulla ſanguinis miſſio, nec localium medicamentorum exiccatio ac diſcuſſio. Porrò ſi ex ſanguinis hæmorrhagia ſicca conuulſio oritur, lautè patiens alatur, eo nempè nutrimēto, quod

opti-

optimum & copioſum ſanguinem procreet, veluti ſunt oua ſorbilia, ius capi, vituli, hædi, agni iuuenis, phaſianorum, columbarum, & ſimilium: panis optimus ſit, & vinum album, tenue, & odoratum. tale enim facillime penetrat, humectat, ac pro corporis nutritione diſtribuitur; fercula ſint ius, aut panis in iure infuſus, aut condrum, aut hordeum in iure decoctum, pauco ſale addito; lac pariter probatur, & quæcunque humectare poſſunt. longus ſomnus, ac quies omnis laudatur. ſiquidē ad virtutis robur, ac totius corporis humectationē conferunt. Euacuationes, quæ huic morbo opitulantur, ex lacte, iure, vitellis ouorum, butyro recenti, oleo violaceo, & maluarum decocto parantur, & per clyſtere imponuntur: prodeſt adhuc ſi patiens in labro prædictis oleis & humidis decoctis pleno diu permāſerit, aut eum in alueo olei calidi dimittamus. nam ſic præcipit Gal. 2. de ſim. m. fac. cap. 7. crebro etiam membro ſiccum, decocto extremitatum animalium fouere expedit, additis maluis, violis, nenupharis radicibus & althææ, atque oleo violaceo, amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ, vituli, butyro recenti, ſæpe ipſum irrorare cōuenit: præſtantisſimum etiam remedium eſt totam ſpinam, & artus omnes, ac emunctoria tali medicamento linire. Recip. olei violati, amygdalarum dulcium, pinguedinis gallinæ, vituli an. bulliant in decocto maluarum, althææ, & ſeminum cydoniorum, donec decoctum euanuerit. poſtmodum coletur, & addita pauca cera, fiat linimentum: ſi vero febris aliqua patientem moleſtauerit, nutriatur ptiſana, aut panatella, addito ſeminum melonum lacte: ac in reliquis regatur, quemadmodum in huiuſmodi febrium curatione, regi ſolet.

CONVVLSIONEM EX AFFINITATE CVRANDI METHODVS.

SI CONVVLSIO ex ſympathia, aut compatiendi ſocietate oritur, cauſa ſtatim perquiratur, quæ, ſi procatarctica fuerit, remoueatur, ſi acutus quiſpiam dolor, demulceatur, & ſi aliqua alia cauſa vrgeat abdita tollatur medicamēto aliquo narcotico, quod ſedis affectæ ſenſus acumen labefactet. nam maius periculum conuulſio minatur, quàm ſingularis ſtupor: ſi vero, vt cōtingit, ex ictu, aut veneno extrinſeco conuulſio oborta fuerit, venenum illico aut cucurbitulis, aut pſilij ore euacuare oportet, inde membrum ad temperiem reducere: at ſi expedit medicamento aliquo citra calefactionem vti, quod vehementius ab alto euocet, ac exterius venenum extrahat, illud nempe experiatur; ſin autē, ignito ferro, vulnus totum aduratur: ſi vero medicamenti acredo, aut acuitas conuulſionem excitauerit, illo dimiſſo, alterum temperatioris naturæ, quod magis conueniat, adhibeatur: dum autem acris, aut mordax quis humor vētriculi os, aut vterum, aut ſedem aliquam neruoſam mordicando conuulſam reddiderit, ſtatim vomitus citandus eſt, aut totum corpus purgandum, ac victus regimen inſtituendū, vt ſucci illi mali ad benignos permutentur, inde partes languentes corroborētur; caput vero obtonſis capillis, nucha, ſpina, & emunctoria oleo camomellino, maſticino, liliorum alborum, roſato completo, additis lumbricis terreſtribus, ac modicū quid Theriacæ inunguntur: & per os aliquid huius medicamenti ſumatur. Rec. conſeruæ violarum, bugloſſæ an. vnc. j. phiſticorum recentium vnc. ſ. carnium teſtudinum præparatarum vnc. ij. ſpecierum, electuarij reſumptiui, diamargaritonis frigidi an. drag. ij. ſacchari in aqua violarum ſoluti quod ſufficit, & paſtilli ad vnciæ medietatem formentur, atque, vt dicam ſummatim, in omni conuulſionum cura, alijs non conferentibus remedijs, ad duo confugiendum eſt, vt vel patiens in vaſe oleis pleno diu totus quieſcat, vel vt neruus, aut lacertus vulneratus, ex quo conuulſio orta eſt, tranſuerſim ex toto præcidatur.

DE ANCYLOSITATIS, ID EST DIMINUTI, aut ablati arbitrarij motus curatione. Cap. XIIII.

a Hipp. libr. 2. prædict. Celſ. li. 5. c. 26. Gal. lib. de motu muſc. 10. de med. comp. ſm loc. Raſis 7. ad Alm. cap. 2. Auic 3. 4. tra. 2. ca. 13. & 7. 4. tra. 4. cap. 1.

POST [a] artuum, aut neruoſarum partium vulnera, aut contuſiones, iam contracta cicatrice, membra ſic affecta, aut conuulſa, aut mollia, aut arida & ſicca remanere ſolent, ac eorum peculiaris motus, aut diminutus, aut ablatus ex toto reſidet; diminutus, cum virtus motiua, quæ a cerebro tāquam ab eius fonte & principio, per neruos ad lacertos tanquam ad organa voluntarij motus demandatur, tranſire nequit. ablatus cum membrum ſiccum efficitur ſubſtantificæ humiditatis ac ſpiritus vitalis penuria, ſectis nimirum vnà ſecum neruis, ac arterijs. quare pars læſa opportunum alimentum non recipit, aut in ea durities, quæ tactui ac compreſsioni non cedit, occalluerit, græcè poros, arabicè callus, & latinè tophus vocitatur, vnde fit vt inſtrumentum motus patiatur, & imperio patientis non parit, quod euenit, plerumq; vbi præceſſerit aliqua inflammatio, diſcuſſis tenuioribus partibus & craſsioribus in articulo remorantibus, ac in contumaciſsimam ſcirrhoſitatem permutatis. quod vbi factum fuerit, articulus in priorem ſtatum exacte reuerti minime poteſt, & inde ſalutis nulla relinquitur ſpes; indicium eſt, quòd vulnerati membra dura vel flectere, vel extendere, vel extollere, vel demittere, vel conuertere ſtatim nequeunt; eodem modo & frigidi abſceſſus, & contuſiones, & calli, & putrefactiones, durities cicatricum efficiunt, præſertim in cubitu & genu: interdum etiam partes aliquæ ob eorum compoſitionem, & quia nimio ſenſu prēditæ ſunt, facillime tumore aliquo vexantur, & ex nimia humiditatum copia, molles ac laxæ redduntur, & eſt ſymptoma, quod græci paralyſin, & latini mollificationem, aut neruorum reſolutionem appellant: Nunc vero de Ancyloſitate, ideſt neruorum contractione, aut articulorum duritie, aliqua dicere expedit. Ancylas, ſeu Ancyloſes græci [b] vocant difficiles artuum motus, & ligationes recenti cicatrice contractas: membra igitur, quæ propriam ac naturalem humiditatem non ſeruant, magis conueniens eſt vt ſicca, quàm dura dicantur. ſicuti dum nimia humiditate pituitoſa replentur, mollia, ac tremula; ſic & tenſio & ſiccitas a validis exercitiis, a feruenti ſole, ab ingenti inedia, à magnis frigoribus, a febre ardenti, a medicamento ſiccante ſine refrigeratione, ab inflammationibus male regulatis, à ſcirrhoſis tumoribus, à nimia vaſorum nutritionis obſtructione ortum ducit; porrò in articulis iam contracta cicatrice motus difficiles redduntur, non tamen vita priuantur, nec ſenſu deſtituuntur, quod aduenit ex duritie iam cōtracta aut in neruis, aut in muſculis, aut in toto articulo; hac ratione ſumpta indicatione a natura ſymptomatis, quod a ſiccitate induratum eſt, humectari expedit. Poſt accepta vulnera, membra ad arbitrarium motum deſtinata impotentia remanent, quia potiſsimum muſculi, aut nerui, aut tendones, qui ab eis oriuntur, ex toto ſecti fuere, aut quia nimio humore pituitoſo repleti ſunt, qui in eis occalluerūt, aut quia proprium alimentum non recipiunt, quo nutriri poſsint, ob duras iam contractas cicatrices: quæ vero a lento, craſſoq; humore indurata ſunt, calida & ſicca medicamenta expoſcunt, non tamen quæ valida ſint, ac violenta, ſed ea probantur, quæ ſecundum, aut tertium ordinem calefaciendi, & primum ſiccandi nō trāſgrediuntur; quæ verò valde indurata ſunt malactica medicamenta, ideſt quæ valde molliunt, requirunt; malagmata, ſiue malactica medicamēta medici græci [c] vocant, quæ partes ſupra modum induratas emolliunt, calido omnia temperamento mediocri prēdita, non tamen exiccantia, quemadmodum nec manifeſto humectantia,

b Gal. 7. de cō po. med. in genere. Paul. li. 4. c. 55.

c Ga. 7. Katagenē in princip. Paul. li. 7. c. 19. & li. 3. c. 78.

ſtantia, nam cum medium quendam ordinem inter has qualitates ſeruant, emolliunt; ſiccitas vero ægritudinem adauget, & humiditas vna cum caliditate putredinem inducit: ſeruetur igitur ordo quidam in his mediocris, calefaciendo & humectando, nec talia adhiberi debent, vbi humorum multitudo adeſt, quæ obnoxia putredini fuerit, ſed ea iuuare videntur, quæ eorum caliditate occluſos meatus aperiunt, & temperata humectatione ſiccitatem adæquant; communiter autẽ ea, quæ ſcirrhoſis tumoribus opitulantur, articulorum contractionibus, aut ligationibus proſunt. Nunc vero tempeſtiuum eſt habita ſemper conſideratione ætatum, habitudinum, ſexuum, exercitiorum, ac ſedis affectæ natura, vt ſingulatim quæ ſecundum varios gradus a medicis probantur, deſcribamus ex Galeno nempe, Paulo, & Raſi. Primò igitur manus hydræleo calido inungantur, ac diu membrum tenſum fricetur, aut perpetuo de eo guttatim per vas anguſtum ſuper tenſum membrum percoletur, deinde emplaſtretur medicamẽto ex adipe anatina, oleo liliorum alborum, medulla crurum vituli, & cera citrina: ſecundò talis deſtillatio fiat ex decocto radicum althææ, brioniæ, acãthi, & cucumerum agreſtium in oleo antiquo, aut fiat decoctum in hydræleo ex ſeminibus lini, fœnugræci, radicibus althææ, branchæ vrſinæ, & foliorum maluæ, & facta longa fomentatione, aliquod ex Acopis [a] medicamentis applicetur ex his præſertim, quæ ad infarctas articulorum durities conferunt Acopa Azanita vocata, ex Galeno adipis ſuilli vnc. xxiiii. ſebi taurini, reſinæ colophoniæ, hyſſopi humidæ, ceræ recentis an. vnc. xii. galbani vnc. iii. Aliud ex Aetio, bdelii iudaici aqua ſoluti vnc. iiij. radicum maluauiſci decocti vnc. ij. liliorum alborum cæpas nume. ij. rob q.s. Aliud ex Raſi immergatur membrum tenſum per horam in decocto, ſiue iure capitis, pedum, ac inteſtinorum veruecis, aut agni, corticum mediorum vlmi, radicum althææ, ſertulæ campanæ, fœnugræci & maluarum, inde linteo abſtergatur, & inungatur vnguento dialthææ, aut agrippæ, oleo cyprino, quod liguſtrinum, aut de alchana vocant, ſoluto. huic addunt aliqui butyrum recens, vrſinam adipem, & medullam crurum vituli; Tertiò ex Scribonio fæcis olei liliorum alborum, ſeminum lini an. vnc. ij. pinguedinis vrſi, cerui, anſeris an. vnc. j. bdelij, ſtyracis, galbani, opopanacis, ammoniaci an. vnc. s. gummæ vino ſoluantur, inde in mortario deducantur, & ad lentum ignem ſecundum artem fiat vnguentum ſub tenui forma. Ex Galeno, ceræ, ammoniaci an. vnc. vj. terebinthinæ, bdelii, galbani an. vnc. ij. olibani, myrrhæ an. vnc. s. gummæ vino ſoluantur, & ammoniacum aceto, medullæ crurium vituli, pinguedinis Vrſi, Taxi, Anſeris an. vnc. j. olei cyprini q. s. pro molli vnguento, quod in mortario marmoreo fieri debet piſtillo dicto oleo inuncto, deinde ad lentum ignem fiat medicamentum in bona forma, quo membrum tenſum ſæpe inungatur, & lana œſipi ſuperpoſita opportuna faſcia auolutum quieſcat. Poſtremò inter approbata ab antiquis [b] medicamenta ſunt emplaſtrum ex vaccino caſeo, acri, & antiquo, in iure ſuillæ carnis ſalitæ decocto, donec emollierit; aut illud vſui ſeruetur, quod ex pyritide paratur, & diapyrites vocatur, aut illud quod coracon, corax, & coruus dicitur. aut illud celebre, quod diaſmyrnon nuncupatur; Galenus [c] tamen in tendonibus ac ligamentis duris ſic agebat, & ait, in aceto acerrimo lapidem candentem extinguo, eumque pyriten, ſi haberi poteſt, qui certè in magnis vrbibus rarus non eſt. ſin eius copia non datur, molarem accipio, græci myliten vocant, ex quo molas, quibus molimus, faciunt, deinde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamentum, uel tendonem cogo, atque exindè rurſus medicamen, quod molliat, impono, ac oleo quotidie laborantem particulam perfundo; eſto autem id oleum haudquaquam aſtringẽs, ſed plane tenuium partium, cuiuſmodi ſabinum eſt: incoquimus autem interdum in oleo althææ radices, ac ſylueſtris cucumeris, & ſiqua ſunt huius generis alia, & hoc

a ¶Gal. 7. Kata geni.

b ¶Gal. 7. kata-geni. Aet. li. 12. cap. 45. Paul. li. 3. c. 78.

c ¶14. meth. c. 5. & 2. ad Glau.

hoc vtor quotidiè: vitio iam adulto, & cùm præparata iam ſub mollientibus pars affecta fuerit, ſiquidem aceti vis modò quis modicè & debito tempore vtatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt. ſin vel immoderatius, vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter abſumens, id quod reliquum eſt, lapideſcere ſinit; ob id igitur nec ſæpè ac inter initia, nec longo tempore medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones eſt vtendum. Nos verò ad inueteratam artuum, aut muſculorum duritiem hæc experti ſumus præſidia, & eſt noſtra praxis. Recip. vnguenti dialthææ, agrippæ, martiani an. vnc. ij. diachilonis compoſiti, butyri recentis, hyſſopi humidę, pinguedinis caſtrati, vrſi, cerui an. vnc. j. olei liliorum alborum, coſtini, de ſpica an. vnc. s. ſpecierum diamoſchi, ſcrup. ij. cerę q. s. pro molli vnguento. aut Recip. emplaſtri diachilonis maioris vnc. iiij. mucillaginum althęę, fœnugręci, ſeminum lini an. vnc. j. s. pinguedinis cerui, medullę crurum vituli, ſebi hircini an. vnc. ij. olei de alchanna, amygdalarum dulcium an. vnc. s. propolidis q. s. pro emplaſtro ſub bona forma: membrum affectum diu detineatur in decocto radicum althææ, cucumerum agreſtium & foliorum maluæ, parato in vino albo potenti, & poſtquàm caluerit, pannis ſiccis abſtergatur, & oleo de cera pingui inungatur, ac ſuperpoſito ſupradicto emplaſtro ſuper corium hædinum extenſo faſcia opportuna auoluatur: inſuper ſummoperè aduertendum eſt, quòd ſi patiens antea morbo gallico laborauerit, primò adhibitis prædictis in unctionibus tale ceratum applicetur, quod nobis ſæpe benè ſucceſſit. Recip. emplaſtri diachilonis maioris vnc. ij. ammoniaci aceto ſoluti, pinguedinis cerui an. vnc. s. hydrargirij ſaliua optimè extincti, ac per panis medullam tranſmiſſi, ac depurati vnc. j. miſce ad ignem lentum, & fiat ſecundum artem emplaſtrum ſub bona forma, & extenſum ſuper corium hædinum adhibeatur, & diu conſeruetur. His peractis, ſi ægri conualuerint, ſat erit, ſin minus in vinaceis, ſi datur modus, vbi vinum recens & potens bullierit, membrum affectum diu detineatur, ac illico extractum aliquo ex prædictis linimentis inuoluatur: probatur adhuc affectam ſedem inter inteſtina veruecis, aut vituli, aut bouis nuper occiſi, aut in eorum vētriculis multum continere, & cum fuerit calfacta extrahi debet, & illicò inungi: eodem modo plurimum valet membrum duritie affectum in luto Thermarum Patauinæ Diœceſis quotidiè immergere, & ibi diu conſeruare, inde aliquo linimento inungere, præſertim in luto diui Bartholomei, qui bituminoſus eſt, & mirificè emollit. ille verò, qui Sancti Petri nuncupatur, multum in diſcutiendo probatur. alij autem, quia aut ſulphurei, aut ferrei ſunt, reprobantur. Quare indicatione ſumpta à maiori noxa interdum operationes diuerſas adhibere oportet, nempè interdùm magis mollire, interdum magis diſcutere præmiſſa ſemper vniuerſali euacuatione, ac adhibito vitæ conuenienti regimine: at ſi pars affecta vehementi dolore moleſtetur, inungatur oleo roſato completo, aut vnguento roſato Meſue, ſi aliqua apparuerit inflammatio, ſecus verò, oleo illo mirabili de hypericone magiſtrali, quod ſic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ vnc. ij. olei de terebinthina drag. vj. olei roſati odorati, vermium terreſtrium vino lotorum an. vnc. j. s. rubeæ tinctorum, quam eritrodanum vocant, ſeminum hypericonis an. m. j. roriſmarini, centaureę maioris, millefolij an. m. s. contundantur omnia ſimul pręter lumbricos, & bulliant cum pauco vino albo odorifero, & aqua betonicæ, donec vinum & aqua delituerint. coletur, & adde florum hypericonis m. ij. & ad ſolem ſub Cane per menſem quieſcat, flores ſemper immutando, donec reperiuntur, & ſerua: cumque aliqua hemiparalyſis, ſiue debilis quędam mollificatio, membrum aliquod occupauerit, eo vtemur præſidio, quod ſummopere a Meſue [a] commendatur, erat ſane ſecretum magni Guidonis de Cauliaco, formatur hoc modo, Recip. myrrhæ, aloes, ſpicæ, ſanguinis draconis, olibani, mumiæ, opobalſami, bdelij, carpobalſami, ammoniaci, ſarcocollæ, croci, maſticis, gummi arabici, ſtoracis liquidæ an. drag. ij. laudani, ſucci caſtorei an. vnc. ij. s. muſchi odo-

[a] ¶Vbi de paſſionibus cordis.

odorati drag.s.Terebinthinæ claræ vnc. iiij. puluis fiant quæ puluerizanda ſunt, & vnà cum terebinthina fiat mixtio,ac in vaſe vitreo lento igne ſecundum artem fiat diſtillatio,& quod diſtillauerit,ſeruetur ſic,ne euaneſcat inſenſibiliter.Aliud medicamentum incomparabile cunctis,quo diu vſus eſt Ioſephus a Cruce, honeſtisſimus genitor noſter,vir iuſtus, & pius, qui Venetijs non ſine ſumma laude ad annum ſeptuageſimum ſecundum vſque vixit, & in hac Medicinæ parte diligentisſimus experimentator ſemper habitus eſt. Recip. Terebinthinæ claræ unc. xij.olei laurini vnc.ij.miſce, & iterum Recip. galbani, gummi elhemi an. drag. vj. gummi hederæ,thuris albi,ligni aloes an. drag.ij. maſticis drag. j. myrrhæ, aloes, caſtorei, laudani an.drag.iij.piſtentur omnia ſubtilisſimè,ac additis alijs rebus,fiat optima compoſitio,quę per triduum ſic marceſcat. inde Recip. galangę, gariophillorum, cinnamomi,nucis myriſticę, zedoarię, cubebarum an. drag. iij. aquę ardentis, aqua vitę nuncupatur, vnc. iiij. ac denuò per triduum fiat noua infuſio,poſtea per vitreum alembicum paulatim oleum ſub triplici colore extrahatur.ſiquidem primum colorem album ſeruabit,ſecundum citrinum, tertium nigrum,ſingulatim in vaſculis tribus vitreis colligantur, ac in eis optimè obturatis diligenter conſeruentur. nam Deum teſtamur,quod exiccando,diſcutiendo, & corroborando mirabiliter operantur. nigrum verò & citrino & albo vehementius auxilium præſtare ſolet, pręſertim in doloribus frigidis, tremore,paralyſi,& conuulſione: ſi autem euenerit, quòd mēbrum aliquod extenuetur,quod dignoſcitur ex iuſta natura,ſi alteri comparetur,cauſa inquiratur, & cognita tollatur: nam ſi ex vitioſo nutrimento euenerit,illud permutetur ad bonum, nempe quod nutriat perfecte,& nihil ſuperflui contineat;ſi ex viarum obſtructione, illę quidem ſunt aperiendę medicinis attenuantibus & diſcutientibus, vt motiua virtus permeare posſit: ſi ex profunda conſolidatione, aut concreta cicatrice,qua fere callum contraxerit,vt in osſibus fractis contingit, illa quidem molliatur pręſidijs ſuperius enarratis;& ſic ad laudem magni Dei,qui perpetuò ſit benedictus, huic tertio libro finem imponimus.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Quartus.

DE THORACIS VVLNERIBVS, AC eorum differentijs. Cap. I.

PARTIVM [a] ex quibus humanum conſiſtit corpus, alię quidem eam conſecutę ſunt nobilitatem, ut cùm munere ſuo fungi nequeant, mortem ſubſequi neceſſarium ſit,quæ vel citò ſequitur, vel ad aliquod breue temporis ſpatium prorogatur: alię verò maximum negotium medicis faceſſunt, ęgreque ſanitati reſtituũtur:quędam etiam,& ſi timendę ſunt, non uehemens tamen periculum ſecum afferunt:id euenit cùm illę aliquo morborum genere corripiuntur, ſoluta pręcipue vnitate,quę [b] cùm ipſis accidit,indicationes ob locorum diuer-

b ¶Hipp. lib.2. prædic. Gale.3. meth.c.10.

a ¶Ariſto. 3. de part.anim.

ſitatem variari contingit, rationalique methodo ad eius agglutinationem progredi oportet:conſeruantur autem partes hæ cum à ſupremo,tum à medio, necnon infimo ventre. Verùm cum ſuperius ſermo à nobis de vulneribus capitis, & de ſoluta cranij vnitate abunde habitus ſit,nunc de pectore, ſeu thorace, vel medio ventre aut clybano vulnerato,ac in eo contentis ſecundum antiquorum opinionem,qui de partibus his ictu ſectis parce locuti ſunt,agere intendimus, ac inſtar [a] artificis ſcientifici,qui ſubiectum tanquam prius natura paſsionibus circa ipſum verſantibus mente concipit,deinde ad eas noſcendas tranſit; ſic nobis thoracem,tanquàm ſubiectum agnoſcere,poſtmodum illius ſectiones in vniuerſum, & ſingulatim perquirere par eſt: porrò [b] per thoracem , ſeu medium ventrem totam illam accipimus partem,quæ a coſtis vtrinque circunuoluitur, ac a ſuperiori furcula & iugulis,vſque ad ſepti tranſuerſi,ſiue diaphragmatis circunferentiam continetur:eius verò extremitas infimi ſitus anterioris ſedis, bifurcalis illa cartilago eſt,quam Græci xiphoidem,Latini enſiformem,& vulgares malum granatum, aut inferiorem furculam appellant. Altiſsimus ergò thoracis terminus claues ſunt,quemadmodum humillimus præcordia,quæ interſeptum vocantur, & ſi per thoracem Ariſtoteles [c] eam partem accipiat,quæ a collo ad pudenda vſque extenditur. Pars [d] quæ in medio locata eſt ſeptem oſſibus fabricatur, ſeptem veras coſtas excipientibus,a Græcis thorax,& ſthernon,a Latinis pectus , ab Arabibus ſetaſifu vocitatur,cuius fini cartilago illa triangulata adhæret, quæ in mucronem gladij modo exacuitur:adſunt & ſpatia intercoſtalia vocata, quorũ ſingula diſſeminatam habẽt arteriam & uenam. Diuiditur [e] autem interius ſecundum mediam ſui longitudinem in duas partes a ualidis quibuſdam membranis,quæ anteriori parte oſſi pectoris, poſteriori ſpinæ vertebris inſeruntur , a Græcis diaphratondes,a Latinis mediaſtinum nuncupantur,vt ſi fortè magno vulnere in alterutram eius partem accepto,reſpirationis munus illius partis perierit, reliquus venter incolumis dimidium ſaltem actionis retineat, nec propter hoc duo ventres,ſed vnus tantum eſt. nam [f] locus,qui inter collum & crura eſt,in duas maximas capacitates diuiditur,prior ſub thorace,ſecunda ſub membrana,quæ abdomini ſubtenditur,peritoneon Græci,Syphac Arabes nominant,continetur; in eo medio ventre ſpiritualia membra conſeruantur, COR aliorum rex,eius capſula,pulmones,phrenon ſiue diaphragma,panniculus,pleura,mediaſtinum,vena caua aſcendens chilis dicta,arteria ahorti, trachea,aſpera arteria vocitata, eſophagus, ſiuè meri,ac ſuſpenſoria multa. Membra hæc,aut quia primaria ſunt,aut primis deſeruientia, læſa nempe mortis periculum minantur,præcipue verò ſi intimè offenduntur:quæ etiam cauitatem non attigerint potiſsimum verenda ſunt, nam [g] ſedes dorſum conſtituentes admodum neruoſæ,& quæ thoracem componunt mammis,lacertis, multis neruis,arterijſque quàm plurimis ſunt contextæ, maximeque [h] circa thoracem ſenſus exiſtit. Affliguntur hæ partes diuerſimode, nempe a cauſa externa,quam Græci procatarcticam , & Latini primitiuam appellant,quales [i] cenſentur quæ poſſunt vulnerando perforare,incidere, abrumpere, contundere, ac diſtendere.veluti ab enſe incidente,ſagitta perforante, lapide contundente,globulo abrumpente,& fune diſtendente: ex vulneribus ad intima penetrantibus nonnulla nil aliud,niſi penetrationem demonſtrant, plurima autẽ internis ac nobilibus membris noxam inferunt:porrò ex penetrantibus ea magis timenda ſunt,quæ dorſum offendunt:nam ibi nucha,ſpinalis medulla , & nerui motiui multi ab ea producti locantur: videntur [k] etiam pulmones eam magis replere partem,quàm anteriorem,& venæ ac arteriæ magnæ in eius fundo pertranſeunt:variantur etiam hæ læſiones locorum diuerſitate,cum aut anteriores , aut poſteriores,aut laterales ſitus occupent,aut recte aut oblique,aut ſurſum, aut deorſum tendant,aliæque veneno præditæ,multæque ſine veneno reperiantur. Sed quia dictum eſt [l] nullam externarum cauſarum curationis indicem eſſe, cum a

nulla

a ¶Ariſto. 1. de anima com. 3. Auerr. 1. Coll. cap.2.

b ¶Gal.8.de agg r. anat. & 6 de uſu par.

c ¶1.de nat. animal.cap.5.

d ¶Gal.7.de agg r.anat. & 7. de uſu par.

e ¶Gal.6.de uſu part.

f ¶Gal.4.meth. cap.6.

g ¶Gal.5.Aph. com.65.

h ¶Hipp.lib de nat.hu.

i ¶Galen.lib.ar. par.med.ca.80. 5. meth. 2. & 2. de ſymp. cauſ.

K ¶Gal.8.de anat.admin.

l Gal.4. meth. cap.3.

nulla earum,quæ adhuc non permanet,indicatio ſumi poſſit, nec accidentia, aut morbi forma,eius eſſentiam,quam iſti naturam dicunt,minime inſtituere,ſed indicationem ab ipſo affectu,& eius eſſentia initium habere;igitur dicere operæpretium eſt,primariam [a] horum vulnerum differentiam, quæ eis eſſentiam conſtituit,à qua curatiuæ indicationes ſumuntur,ſimplicitatem ac compoſitionem fore. Verum [b] quia potisſima indicatio in his ſumitur a penetratione, & ab iis quę non penetrauerint,cum fere omnia non penetrantia pro ſimplicibus, & penetrantia pro compoſitis habeantur,ideo de his, quæ totum non penetrant pectus,veluti de ſimplicioribus,in primis oratio habenda eſt.

a ¶Gal. 3. meth.cap.3. Auic. 4.1.cap.28.

b ¶Gal. 3. meth.cap.4.

DE THORACIS LEVI AC SIMPLICI vulneris notitia & cura. Cap. II.

THORACIS uulnera [a] ſola ac ſimplicia ſunt, ſi nec affectus vllus ſimul adſit,nec ſymptoma,nec propria cauſa vna fuerit, ſed per ſe ſtant,nec poſſunt niſi ſeipſa demonſtrare,ac vna, & communi tantum indicatione reguntur: erunt nempe talia continui ſolutiones non tãtum ſummæ cuticulæ,quam epidermidan Græci vocãt,ſiue cutis totius,ſed carnoſæ particulæ etiam citra vllius portionis amisſionem,poſtulanteſque tãtum agglutinari, ſic & illæ quę acuto aliquo telo ſunt perforatę.cum igitur pectoris vulnera huius fuerint naturę, nihil proprij in eorum curatione habere medici [b] omnes confitentur, ſed maxime communem fore eorum curam affirmant,quę a duobus perficitur,nempe a natura tanquam a pręcipuo agente,& cauſa effectrice adiuta ſuis viribus, & conuenienti alimento,ac medico ipſius naturę miniſtro,quatuor intentiones in animo habente, eaſque ſubalternatim,dum opus ſuum exercet,obſeruante, vt tandem curationis propoſitum finem aſſequatur;quarum prima eſt, ſi quę extrinſecus inciderint amouere,ſecunda ſeparatarum partium labra ſimul coire,tertia partis læſę ſubſtantiam tueri,cauereque ne quid labris vulneris intercidat, quoniam ſæpius euenit vt pilus,aut oleum,aut humiditas alia interueniens, earum quæ copulandæ ſunt partium,vnitatem impediant.quarta,ſi qua accidentia ſuccedant, ea propulſare. Extranea diuelluntur aut manibus tantum,aut opportuno inſtrumento, aut aliquo medicamento attrahente,ſed rarò:committuntur partes ad inuicem aut vinculo ex duobus initijs circundato,aut ſutura,aut fibulis, quas Græci ancteras vocant: porrò bifariam ſimul manent quæ commiſſa ſunt,aut per ſe, aut aliorum ope:per ſe omnia mollia & uiſcoſa,etiam quæ concreſcunt ac coaleſcere poſſunt; talia ſane ſunt tum caro ipſa,tum quæcunque ex carne conſiſtunt: ope verò aliorum,omnia ſicca,duraque,ut oſſa. Carnoſæ igitur pectoris partes ſi vulnerantur, & vulnus ſolum fuerit citra ſuccum vitioſum,aut externam fluxionem, aut intemperiem,aut inflammationem,aut quodlibet aliud vitium,proculdubio rore proprio ac elementari,& ſine medio eterogeneo coibunt.nam in corpore boni ſanguinis,ac optimæ temperaturæ,coaleſcere facit ea,quæ inuicem diſtant,ac priſtinam reſtituit vnitatem ipſa natura: veruntamen & ſi communiter hæ indicationes,ſimplici,vel potius ſimplicisſimo cuidam vulneri opitulantur, nonnunquàm tamen læſo pectore non ſufficiunt, cum ſæpe corporibus repletis & prauis ſuccis ſcatentibus occurrant, & huic ſedi lacerti multi cõtinuis motibus dedicati inſint, qui ad ſanguinis fluxum,& tardam vulneris agglutinationem faciunt: quare mirum non eſt,ſi interdum bono victus regimine,ac topicorum varietate egeant: iccircò dum nulla agnoſcitur penetratio,ſanguinem oui albumine, aut pulueribus ad hoc deſtinatis,ſiſtere oportet,nempè ſi nimis effundatur immoderatè, tunc ad

a ¶Gal. 3. meth.c.4.

b Hipp.5. Epidemiarum.Cel. lib.5.ca.deglut. uul. Gal. lib.ar. par.med. ca.90. 3.met.c.4.4.meth.c.1.9. meth. c.ult. Aet. li.14. c.26.Paul lib.4. cap.36. Raſis.7. ad Alm. ca.3.& lib.diuin.c.138. Auic.4.1. ca.28. & 3.4. cap.3.

mouendus eſt puluis ex aloe,maſtice,boloarmeno,thure,draconis ſanguine additis leporum pilis,deſuper verò oui candidum aliquantulum agitatum , & leui ſtupa exceptum admoueatur . deinde faſcia membrum circunuoluatur . expedit autem ne mollis nimium ſit,quo videlicet tuto contineat, nec dilabatur, neque ita uehemens vt premendo dolorem excitet: porrò eiuſmodi medicamenta ante tertium diem amoueri non debent, nam parua vulnera his medijs duorum aut trium dierum ſpatio,ſanari ſolent : at, ſi hoc pacto agglutinari nequeunt, curanda erunt ad quartam aut quintam vſque medicaturam, glutine albotin , id eſt reſina terebinthina. expedit enim hanc claram , mollem, & odoriferam eſſe. ſiquidem ad omnes requiſitas intentiones de melioribus medicinis apud antiquos [a] enumeratur : lichinia, ſeu linamenta, aut penicilla, vel turundæ, quas Græci taemmata, & vulgares tentas appellant, quibus medicamenta imponuntur, ita mollia , & accommodata ſint, vt nullum inferant dolorem : partes verò coadiacentes roſaceo, camomillino, ac maſticino oleo tepido inungantur . quibus interdum addi poteſt bolus armenus, aut terra ſamia . & non ab re,cùm & ſanguinis profluuium ſupprimat, dolorem ſedet, & phlegmonas fieri prohibeat: cumque in vulnere optima apparuerit concoctio , ſiccum applicetur medicamentum, quod Græci Sarcoticon, & Latini carnis productiuum vocant, quale eſt emplaſtrum barbarum Galeni, aut baſilicon Meſue, aut citrinum uſuale,vel aliquod ſiccius, donec vulnus ex toto repletum fuerit. poſtremò cicatrix inducatur emplaſtro diafinicone, quod palmulatum, diapalma,diachalciteos, & diacolcothar vocitatur, aut quod de minio, aut triapharmacum dicitur : ſi vero vulnus tale fuerit,quod eam exigat curationem,quæ per conſuitionem fit,& partium agglutinationem, fiat: ſed in his cauere oportet, quod plerique chirurgorum faciunt, cum non rectè anatomen calleant,quodcunque thoracis vulnus dilatare,penetrationem ſine indicijs & ratione uerentes.

[a] ¶Gal.3.de cõpo.me. Katag.& 6. meth. cap. 2. Aet.lib. 4. c.27. Paul.lib.4.c.54. Auic.4.4. tra.2. cap.2. Albuc. libro.2. cap.85.

Hactenus de ſimplici vulnere dictum ſit,cui addere non grauati ſumus nonnulla,quæ etiam his quæ dicenda ueniunt,conferre poſſunt.

DE THORACIS VVLNERE PENEtrante,& de eius dignotione,& prognoſtico. Cap. III.

PENETRATIONES vulnerum pectoris, quas ſyntreſin græci vocant,variis ſenſibus dignoſci ſolent,tactu præcipue, veluti ex digiti,aut ſpecilli,ſiue radioli quod inſtrumẽtum huius ætatis Chirurgi ſtylum,aut exploratorium vocãt,impoſitione;ob id in obliquis,aut anguſtis penetrationibus,vt magis flecti poſſit,ex plumbo fabricatur:idq; pariter cerea candelula interdum facere ſolita eſt,& tuto,ſed digitus verus eſt iudex:in amplis vero viſus id præſtat: ſæpe etiã auditus,dum [a] efflatus aer ſufflando per vulnus exierit,& crepitus quidam ſentitur,& ampullæ multæ efformantur,præſertim ſi per lineam rectam ad centrũ vulnus peruenerit; ſi autem oblique,aut tortuoſe inceſſerit,aut anguſtum fuerit,aut coſta aliqua fracta,aut depreſſa apparuerit, vel panniculus coſtas intus ſubcingens,pleura vocitatus,aut uocati intercoſtales muſculi, ſiue illi, qui exterius pectus circunſcribunt,intumuerint,aut coierint,quod medicorum negligentia crebro euenire ſolet,dum vulnus diu abſque lichinis permanſerit, talem notitiam non ita facile admittunt,nec plumbeus radius,aut cerea candela quiete ingredi valet,& ĩ hoc operatores ſæpe decipiũtur : quapropter ut eã penetrationẽ agnoſcãt, telo inſpecto,a quo ueritas interdũ ſumitur;uariis utũtur experimẽtis,& [b] primò xyli,ſiue bõbacis optime carpinati,aut lanæ flocculorũ portiũculã accipiunt,illãq;

[a] ¶Gal. com.2. 1 com.li.Hipp. de off. med. in fine.

[b] ¶Galen. 1. de not.loc. aff.c.1.

quam

quã leuiſsime ſuper vulnus apponũt,& retẽto aere iã ĩſpirato,ore & naribus clauſis,ſi patiens ſufflare uoluerit,aer per uulnus aggrediẽs,quæ illi oppoſita ſunt mouere ſolet;hoc idem candela parua accenſa,& ex obiecto uulneri applicita facit. nam exeunte aere,flamma uentilat & mouetur.ſpeculũ etiam lucidum,ac ab omni immunditie purgatum,ſi anguſto uulneri obiicitur, proculdubio, ſi minimus exierit aer,tingitur:uerùm,quia hæc interdum medicos decipere ſolẽt, tutius eſt aut a digito,aut a ſpecillo tale auxilium expectare; ſin minus aliquantiſper uulnus dilatare,inde omnia experiri.Prohibetur [a] inſpiratio interdũ in amplis uulneribus thoracis,& ſine uoce remanet homo,ſtatimq; obturato uulnere, illico & reſpiratio,& uox redire ſolet:quod [b] etiam euenit ſpinali medulla inciſa, & ſi utrunque latus confoſſum fuerit,uoce ſimul tota,ac reſpiratione planè deſtituetur animal.Hæc omnia prima die diligenter examinare conſentaneum eſt. ſiquidem paulo poſt quàm plurima uera indicia manifeſtãtur,nempe dum pus, aut ſanguis in pectoris cauitate coaceruatur,indubiam quòd ſit ibi uera penetratio,fidẽ præſtat.nam laterum dolor & grauitas,pondus iuxta falſas coſtas, ſputum purulẽtum,fœtens anhelitus,tuſsis moleſta,& febris aſsidua patientem infeſtant:idq; [c] potiſsimum agnoſcitur,ſi ab uno latere in aliud patiens ſe conuertens,commeare aliquid ſentiat ſaniei multitudinis ibi contentæ:hi [d] uere in præcipiti ſunt, quibus uſque ad cauitatem membrorum intus conditorum læſiones peruenerint, tũ [e] quia aer exterius,& nos ambiens non præparatus,per eas ingrediens, internas partes ualde offendit,cum etiam internus per eaſdem admodum exhalat. quo ſic expirante,& euaneſcente,uirtutis robur inſigniter leditur,diſſoluitur,multoq; imbecillius redditur.Accedit huc quòd huiuſmodi uulnera haud commode detergi poſſunt,eaque tandem in fiſtulas degenerant,ac empimata,ideſt purulenta s collectiones,excitant,unde & mors ipſis uulneratis demum accedit. & ut plurimum [f] ille,cui accidit uulnus in uentre,& apparet nauſea,aut ſingultus,aut uentris ſolutio,moritur,& [g] illi,a quibus dum concutiuntur,pus cœnoſum & graue olens prodit,plerunque pereunt;& quibus a ſanie ſpecillum coloratur uelut ab igne, moriuntur.Interiora uero,ac nobilia membra,cum læduntur, de eorum affectibus haud dubiam coniecturam præbent; principalium particularum uulneratarum agnitio difficilis non eſt, ut quæ ex accidentium proprietate, excrementis & particularum ſede, ac operationibus intueantur,quorum aliqua inferius percurrere conabimur.

a ¶Gal.8. de aggr.anat.
b ¶Gal.8.de uſu pa[r]t.
c ¶Galen. 4. de not. loc.aff.c.9. Pau.lib.3. c.32.
d ¶Albuc.lib.2. cap.86.
e ¶Gal.8. de aggr.anat.
f ¶ Auic. 4. 4. cap.2.
g ¶Hipp.lib.de Coac. prænot.

PLEVRAE VVLNERVM NOTAE.

OMNE [a] thoracis uulnus,ſi ad cauitatem peruenerit,ſubcingentem mẽbranam,quæ toti interno thoracis ſinui ſubtenditur, neceſſario lacerat. Hæc [b], & ſi inſtar telę araneorum quaſi prætenuis ſit,attamen,quia cordi propinqua,valida,neruoſa,diuidi contumax,ac maxime ſenſibilis eſt,dolores, inflammationes,febres,& conuulſiones facillimè excitat. &, quia coſtarum oſſa ſubcingit,pulmoni loco propugnaculi eſt,ne dum reſpirat,nudis oſſibus incidat: tuſsis [c] neceſſario frequentiſsima ad eius læſionem occurrit, quæ huius partis conſolidationem prohibet:febris continua apparet,& [d] efflatus inter reſpirandum ſpiritus,per uulnus exhalat; hæc in magnis, aut alteratis pleuræ uulneribus dignoſcuntur:porrò ſæpe vidimus caſſalia vulnera præ nobilium partium nocumentis,abſque vllo ſymptomate ſanitati reſtituta; vidimus etiam conglutinatis exterius aliquibus cruentis vulneribus,in ſputo notas quaſdam fluentis ex interno vulnere cruoris ad ſpatium,quod eſt inter pulmones & thoracem, vnde poſtea empymatica ſucceſsit diſpoſitio:ſi uero [e] tunicula hæc inflammatione tentatur,tunc pleuritidis ſigna omnia apparent, nempè febris aſsidua, acuta, & ardens, dolor lateralis pungitiuus, ſpirandi difficultas, tuſsis magna,ac pulſus paruus & durus.

a ¶Galen.1. de not. loc. aff.c.1.
b ¶Galen.5. de not. loc. aff c.2. & 7.de agg.ana.
c ¶Galen.5. de not.loc. aff.c.2. 7. de uſu part.
d ¶Galen.1. de not. loc. aff. c.1. & 8. de aggr. anat.
e ¶Galen. 5. de not.loc. aff.c.2.

PERICARDII SECTI INDICIA.

a ¶5.de not.loc. aff.cap.1.
b ¶ 7. de aggr. anat.
c ¶ 3. de part. ani.cap.2.
d ¶5.de not.loc. aff. cap. 1.circa finem.

PANNICVLVS cor ambiens,quem græci pericardian, & latini tunicam, aut inuolucrum,& vulgares cordis capſulam vocant, quomodocunque affectus ſit,niſi inflammatione infeſtetur,ex Galeni ſententia, [a] quia inter ignobiles partes reputatur,cum ipſe ſolus afficitur,exemplo reliquarum omnium partium,quæ ad cuſtodiam & tegmentum cæterarum nobilium factæ ſunt, nullum affert periculum;admirabatur tamen Galenus [b] Marulum Mimographi filium,qui, quamuis cor denudatum haberet,& pericardium corruptum, ſanatus eſſet:nam,ut atteſtatur Ariſtoteles, [c] maxime inter mẽbranas robuſtiſſimę ſunt, quæ cor & cerebrum ambiunt,idque maxima ratione,nam hæc præcipuam tutelam deſiderant.Hæc tunica tanto oſſe mollior eſt,quãto pulmone durior;& quia neruoſa eſt,oſſi pectoris adnexa,ex baſi & uaſis ipſius cordis,non tamen ex corde,exorta,necnon paulatim coarctans ſeſe ita ut cor ipſum in quodam marſupio conſeruet;interdum ſæua adducit accidentia,ueluti febrem, ſyncopam, cardialgiam,ideſt cordis palpitationem,& non raro mortem,quæ ad cordis læſionẽ cõſortii lege conſequitur. Plurimum [d] humoris urinæ ſpeciem referentis in hoc domicilio,ſiue marſupio cumulari legitur, unde cor humectatur, ac in humore continuo mouetur,qui dum abſumitur,animal mori neceſſe eſt, ut de Simia, & Gallo mortuo dictum eſt:attamen de hoc humore nihil in libris de uſu partium, aut de anatomicis adminiſtrationibus,aut alibi hactenus uidere potuimus.

CORDIS LAESI SIGNA.

a ¶ Celſ. libr.5. cap.26.Gal.5.intern.cap.1.Pau. lib.6.cap.88.Albuc.lib.2.ca.96.
b ¶Hipp. lib.1. de morbis li. de Coac.prænot.& 6 Aphoriſ. 18. Gal.2.uir nat. & 7. de aggr. anat. Auic.2.1.cap.4. & 4.4.cap.2.
c ¶ Galen. 5. de not.loc.aff.ca.1.
d ¶ Gal. 13. de uſu part.cap.10.
e ¶ Gal. libr.de iuuamen.pulſ.
f ¶Lib.de compag mẽbr.ca. 8.
g ¶ De aggr. anat.& lib.de dogmat.Hipp.& Plato.5.de not.loc. aff.cap.1.
h ¶ Gal.6.Aphoriſ.comm.18.
i ¶Gal.5.intern. cap.1.
K ¶Hipp.lib.de aere & aqua.
l ¶ Ariſto. 2. de gen. & corrupt. 3.de part. anim. cap.4.
m ¶Ariſto.3.de par.an.cap.4.
n ¶ Galen. 6.de aggr. anat. & 4. de uſu part.
o ¶ Ariſto.3. de part.ani.c.3.& 4.

CORDE [a] percuſſo,quod cardian græci uocant,ſanguis multus, ater, & craſſus præcipuè ſi dexter locus fuerit uulneratus,florentiſſimus uero & clarus,ſi ſiniſter,effertur:uenæ æqualiter omnes langueſcunt, faciei color pallidus fit,ſudores frigidi malique odoris tanquam in rorato corpore oriuntur,iuxta mammillam ſiniſtram uulnus infigitur,telum rei duræ pulſatili & mobili impactum eſſe uidetur,pulſus uariant,extrema frigida fiunt,animus deficit, & ſi ne mora exitium ſequitur.Cor [b] ob eius nobilitatem [c] diuortium non patitur,ſed moritur.eſt [d] enim totius uitæ principium, & inſtrumentum [e] uirtutis uitalis,ac princeps omnium membrorum,& [f] naturalis caliditatis initium. ob id [g] eo patiente cætera languent:quòd [h] autem cor uulneratum neceſſario mortem afferat,unum ex his eſt,quæ in confeſſo habentur,quippe, [i] ſi ad uentrem cordis uulnus peruenerit,protinus magno cum ſanguinis fluxu hominem mori neceſſe eſt,id præcipuè ſiniſtro læſo,tunc quidem totus ſanguis ita operante natura,affatim ad ipſum,ueluti ad primariam uitæ arcem,confugit, ac ex omnibus partibus ut læſæ ſedi ſuppetias afferat tranſmittitur.unde maxima ſtatim fit ſanguinis profuſio,quam & ſpirituum reſolutio mox conſequitur, aut tanta fit ſanguinis collectio,ac inſignis obſtructio,ut uitalis ſpiritus in corpus uniuerſum, ut oporteret,amplius diffundi non poſſit,unde cito homo moritur:porrò [k] ſi ab extrinſeco aere inquinato cor læditur,ſæpè mors fit;multò magis uero offendetur, & mors conſequetur,ſi propè id, aut in eo, uulnus occurret: ſi uero ad uentrem uſque non penetret,ſed in cordis ſubſtantia conſiſtat,ex ita affectis aliqui non ſolum ea die,qua uulnerati ſunt,ſed ſequenti quoque, ac nocte uiuere poterunt. Continui ergo ſolutionem,diu,nec apoſtema, uſque ad incrementum, uita permanente,perferre cor poteſt,idq; [l] recta ratione.cum enim principium corrumpitur,quæ ab eo initium contraxerunt,de neceſſitate, ſi unà ſunt, deſtruuntur. Cor [m] omnium uenarum,ac arteriarum principium & radix eſt, quamuis aliter de uenis ſentiant medici [n] in uiuentibus [o] anterius,ac in medio poſitũ, in quo

principium

principium uitæ,omnisq; motus,& ſenſus eſſe cenſetur:natura quidem nobiliter eum collocauit,& conſeruat.Cor ſolum,dicebat Ariſtoteles,inter omnia uiſcera uitium nullum patitur,cum uitæ principium exiſtat,ac membrum tribuens,& non recipiens,omnibusve aliis partibus ſuarum operationum principia donans,& ad uirtutes proprias diſponens:in eo etiam iraſcibilis animæ uis inſita eſt.

VENE CAVAE, AC ARTERIAE AHORTAE PERFORATAE NOTIONES.

EX GIBBA iecoris parte,omnium totius corporis uenarum maxima illa prodit,quæ ob eius magnitudinem caua dicitur,per totam animalis longitudinem exurit,ſurſum ad cor tendit,deorſum ad ſpinam progreditur,in qua ſanguis purus colligitur,cumq; hæc uena,quæ etiam magna , & chilim nuncupatur,læſa fuerit,ſanguinis nigri & craſſi maximum profluuium expectare oportet, uulnus in dextero latere uergit,venæ langueſcũt,facies decoloratur,extrema frigeſcunt , vires deficiunt,& non multum poſt æger moritur.ſi autem arteria ahorta quæ omnium maxima eſt,ex ſiniſtro cordis uentriculo exoriens,ſpiritum uitalem in totum animantis corpus deferens , natiuumq; calorem per diaſtolem & ſiſtolem temperans,uulnerata fuerit,ſanguinis floridi,ac tenuis , copia, effunditur,uulnus in ſiniſtrum tendit ſitum,arteriarũ motus uariant & concidunt, extrema frigida fiunt,animi deliquia crebro ſuccedunt,poſtea febris aſſidua,cordis palpitatio,& mors ſtatim ſubſequitur:occurrit interdum quod arteriæ ramus aliquis uulneretur,& quamprimum uulneris partes coierint,ac ſanguis ille ſpirituoſus fuerit retentus,circumiacentes ſedes tumore expanſo uexantur,qui ad tactum arenulis,aut uitris in minimas partes reductis plenus eſſe uidetur,quod ſymptoma,futuram mortem præſagire ſolet.de eo tamen adhuc ullum uerbum legere potuimus,& multos uidimus vulneratos potiſſimum circa iugulos,quorum plerique tandem uitam cum morte permutarunt.

SECTORVM PVLMONVM SYMPTOMATA.

PVLMONES icti [a] quia [b] ſpirandi officio delegati ſunt,ſpirandi difficultas oritur,ſanguis ex plaga ſpumans,clarus,rubeus,ſine dolore,& nõ ualde calidus,effunditur,ex ore [c] interdum tuſſiendo ſubito , multus; ſpumoſus,& rarus emittitur:ſæpe etiã ex uulnere ſpiritus cum ſono fertur,in uulnus inclinari iuuat.quidam ſine ratione ſurgunt:multi,ſi in ipſum uulnus inclinãtur,loquuntur,ſi in aliam partem,obmuteſcunt;ceruices conuelluntur; facies modo inflammatur,modo dealbeſcit;interdum accedit color,denuo recedit.ultimo pallida remanet,ſi intimè pulmones uulnerentur;lingua alium colorem aſſumit, ægri [d] crebro inſpirant,frequenter tuſſiunt,uulnus tenue,ſed copioſum pus, ex purgat:non dolent [e] qui ſic affecti ſunt.ſiquidem pulmones ſenſu priuãtur : diu [f] interdum uiuunt,ſed raro conualeſcunt;promptiſſimè [g] quidem ſecti pulmones malas temperaturas ac inflammationes excitant.quæ [h] ſi ſemel eos occupauerint,uulneris glutinandi exigua ſpes remanere ſolet:præterea dum expiratur aut inſpiratur perpetuo aliquid aeris,qualiſcunque ille fuerit,recipiunt,à quo ſectæ eorum partes læduntur:adde quòd ea,quæ ſanandis uulneribus idonea medicamenta ſunt,attingere pulmones integris uiribus non poſſunt,accedit [i] inſuper,quòd reſpirãdo mouentur,& tuſſiendo lacerantur;cumq; igitur cum ſpirandi difficultate,ac tuſſi ſicca,aut cum ſputo ſanguinis non multum reſonans,anguſtia,& pectoris grauitas coniuncta fuerit,acuta quoque febris acceſſerit, pulmonum aut ligamenti alicuius,a quibus thoraci connectuntur, inflammationem declarat,aut in eis profundiſſimum uulnus ineſſe manifeſtat,ex uulnere penetrante lateris ſiniſtri.interdum pulmones nocumenta euadere ſolent , ob id quia a co-

a ¶ Celſ.libr.5. cap.26. Gal. inter.cap. 6. Paul. lib. 6.cap.88. Albuc.lib.2.c.96.
b ¶ Ariſt. 3. de par.ani.cap.6. Galen. 6. de uſu part.
c ¶ Hipp.de Coac.prænot 5. Aphoriſ.13. Gale. 2. Aphor. com. 24. Aet libr. 8. cap.59. Pau.lib. 3.cap.31.
d ¶ Gal.4.de no. loc.aff.cap.9.
e ¶ Gal.2.de loc. aff.ca.1.& 5. de not.loc. aff.c.9.
f ¶ Hipp.li.de inter.affect.
g ¶ Gal 5.meth. cap.8.
h ¶ Galen. 4. de not.loc.aff.ca.9. & 5.meth ca. 8.
i ¶ Gal.5.meth. cap.11.

ſtis

ſtis illius partis aliquantiſper diſtant, quod ſecus ſe habet, ex affectu ſedis oppoſitæ.

TRACHEAE VVLNERATAE ACCIDENTIA.

a ¶Hipp. lib. 2. de morbis Ariſ. 3. de part. ani. ca. 3. Celſ. lib. 4. ca. 1. Gal. libr. art. part. med. ca. 8c. 7. de cóp. med. ſecundum loc. in princ. & 7. de uſu part.
b ¶Hipp. lib 2. de morbis Gal. 5. meth. cap. 8. & 5. de loc. aff. c. 7. Auic. 10. 3. trac. 4. cap. 16.
c ¶Hipp. lib. de inter. affect. Gal. 7. Meyrmir. circa prin.
d ¶Gal. 5. meth. cap. 12. Aet. lib. 8. cap. 64.

MAGNA arteria, quam græci [a] tracheam, ideſt aſperam, & latini bronchum & guttur uocant, pars eſt ipſius pulmonis ad inſpirationem & reſpirationem neceſſaria, ac tertium eius uas, & proprium inſtrumentum uocis, à pharinga profectum, exterius cartilaginoſum & rotundum, ne facile ab extrinſecis lædatur; qua uero parte interius æſophagum tangit, carnoſum & mẽbranoſum eſt, ne ipſum comprimendo, cibum ingredi prohibeat. Hæc [a] arteriã, dum uulneratur, interdum ſenſibus dignoſcitur, ſæpe uero occultatur; Sed quomodocunque ſit, [b] nunquam ab ea aut calidus, aut ruber, aut multus effunditur ſanguis: interdum dolor, ſed paucus, iuxta exulceratum locum percipitur, acutus uero ex pectore ad dorſum: fauces latenter ſanguine, aut ſanie replentur: nõnunquam [c] etiam fœtidus oris odor, uocis raucedo, & faucium ſiccitas cauſatur: huiuſcemodi accidentia raro pulmone uulnerato uideri ſolent; inde ad paucum tẽpus per ſputum purulenta quædam, ac cruenta reiiciuntur, & febris fortior fit; & in pulmones deſinunt excrementa, & patiens empycus fit; talia uulnera cum exteriorem & carnoſam lædunt tunicam, potiſſimum quæ ſummæ eius parti eſt uicina, ſanari non inconuenit, & nos, dicunt medici, [d] non paucos eorum, qui ita affecti ſunt, ſanauimus: cum uero effatu digna ſunt uulnera, præſertim, quæ cartilaginem occupant, perraro ſanitati reſtituuntur, ob id quia ſedes hæc dura & exanguis eſt continuo mouetur, ac humiditates frequenter ad eam defluunt, quę ſanè unà cum aſſidua eius reſpiratione, impedimento ſunt, quominus labra uulneris coaleſcant, & ſi caſu aliquo tumore afficitur, meatus clauditur, & patiens ſuffocatur, aut ęſophagus ita comprimitur, quod homo deglutire non poteſt.

SEPTI TRANSVERSI OFFENSI INDICIA.

a ¶Galen. 7. de uſu part.
b ¶Celſ. li. 4. c. 1.
c ¶3. de par. ani. cap. 10.
d ¶ 5. de nor. loc. aff. cap. 5. 5. de uſu par. in fine 8. de aggr. anat. & lib. de uoce & anhel.

HOc membrum a Platone & ſenioribus Philoſophis phrenas, ſiue phrenun, id eſt mens, vocabatur, a Latinis verò, [b] & his, qui Platoni ſucceſſere, ſeptum dicitur, ab Ariſtotele [c] epiriſma id eſt ſuccinctura, a Galenõ [d] diaphragma & præcordia; muſculus magnus eſt ac rotundus, qui ſubtenditur interno toti ſpatio thoracis, & terminus, quo inferior thoracis pars finitur, ſeptũ dicitur, quaſi ſepes aut paries, nobiliores partes ab ignobilioribus ſegregans, & animam concupiſcibilem, quam Plato in Hepate permanere dicit, ab iraſcibili, quam in corde ponebat, ſeparans, & vt animæ ſentientis origo inoffenſa ſeruetur, nec exhalatione cibi, & caloris aduentitij copia, facile occupetur. Annectitur hoc ſeptum ſeu cingulum coſtis, parte ſui altiore, carnoſiore, ac validiore inferna ſummitati peritonęę tunicæ: media autem membrana exiliori conſtat. Ergo cum circa ſpurias coſtas penetratio occurrerit, aut ſi paulò altius ſit, & deſcendendo procedat, huius particulæ læſionem timere oportet: & quia [e] ſpirationis inſtrumentum eſt, ſanguis ſpumoſus fertur, ſpiritus rarus eſt, ſpina dolet, & præcordia ſurſum contrahuntur: at ſi ingens vulnus fuerit, aut membrum inflammatione affligatur, uehemens apparet inſpiratio cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem, magnaque tuſſis reſonãs cum dolore & ſtrepitu, ac liuidum ſputum, & vomitus, & ſanguis ſpumans per os fertur, & qui ſic laborant, difficulter comedunt. ubi [f] enim a vicinis partibus excrementitij ſucci, ac variæ humiditates attractæ fuerint, continuo mentem perturbant, unde delirium ſequitur, & vulnerati incompoſitè loquuntur, ob id nullius [g] partis præterquam cerebri aut ſepti vitio delirium continuum homines infeſtat: iccircò ueteres [h] hac parte inflammatione affecta, homines phreneticos deuenire putarunt. ob id phrena, ideſt mentem

e ¶Celſ. lib. 5. cap. 26. Pau. lib. 6. cap. 88.
f ¶Gal. lib. 4. de præcog. & pulſ.
g ¶Galen. 5. de loc. aff. cap. 3.
h ¶Ariſto. 3. de part. anima cap. 10. Galen. 5. de not. loc. aff.

mentem eam vocarunt tanquàm ſapienti parti quidpiam acciderit: febris etiam acuta ex maximo cordis conſenſu oritur, & ſi quid cibi aſſumptum eſt, id redditur præſertim media eius parte ſecta. Huius [a] viſceris vulnera, niſi intimè peruenerint, interdum, ſed magna cum difficultate ſolidantur, eius motu non obſtante. ſi autem neruoſis & exanguibus hęrent partibus, res abſque ulla ſpe iudicatur: difficilis ſane, grauiſque curatio eorum etiam eſt, quę carnoſis inſunt partibus, atque magis ſi has iam phlegmon, occupauerit; porro non in ipſo modò diaphragmate, uerum etiam omnibus, quę intra peritoneũ ſunt contenta: adde etiam hanc curã di difficultatem ob eam rem quòd in his vulneribus ſanies perpetuò defluit, quę ſedem uulneratam agglutinari non ſinit, nec ad ea loca medicamenta, niſi tarde, tranſire valent. Hęc fere ſigna, in ſubcingentis membranę, & mediaſtini magnis leſionibus apparere ſolent.

a ¶Gal. 5. meth. cap. 9.

NVCHAE AC SPINAE INCISAE NOTIONES.

QVEMADMODVM [a] a corde magna arteria, quę ab orti & ab hepate caua vena, quę chilis vocitatur, ortũ ducit, ita a cerebro truncus magnus producitur per totam ſpinam extenſus, qui ſpinalis, dorſalis, ceruicalis, & lũbaris medulla nuncupatur, a vulgo vero nucha dicitur. Hic validorum neruorum principium eſt, ſenſum ac motum omnibus partibus ſub ceruice conſtitutis, præterquàm viſceribus, præſtans. Hac ratione [b] cum nucha, quę cerebri vicaria eſt, aut medulla, quę in ſpina conſeruatur, diſciſſa fuerit, vulnus in media dorſi regione infigitur, nerui reſoluuntur, aut diſtenduntur, ſenſus intercidit, ac vis ſentiendi interdum digitis non influit, dolores, qui affectam particulam comitantur, intenſi admodum ſunt: interpoſito tempore aliquo inferiores partes ſine voluntate uel ſemen, uel lotium, uel aluum excernunt. Alienant [c] interdum qui ſic affecti ſunt ex cerebri conſortio, & [d] ſæpe aliqua mollificantur parte. Talia uulnera ut plurimum ſeruari nequeunt, nam his ſimilia ſunt, quę cerebro occurrunt: porro [e] huic imbecillitas accidere ſolet, interdum cerebri uitio, utpote a quo & ſentiendi & mouendi facultatem recipit, interdum ipſa duntaxat ſpina primario affectu laborante, veluti cum eius ſoluitur continuitas, quæ [f] ſi profunda fuerit, ſæua adducit accidentia, & tandem vulneratum perimit. verùm [g] ſi ſpinę principium lædatur, ſolæ partes capitis, quoad vixerit animans, & ſentire, & moueri poſſunt: quòd ſi cerebro quoque noxa acciderit, qui ſic afficiuntur omniũ partium & motum, & ſenſum illicò deperdunt.

a ¶Ariſt. 3. de part. ani. cap. 4. Gal. 8. de aggr. anat.
b ¶Celſ. libr. 5. cap. 26.
c ¶Hipp. lib. 1. de morbis, & 5. de Coac. præno.
d ¶ 12. de uſu part. & 8. de aggre. anat.
e ¶Gal. 4. inter. cap. 5.
f ¶Hipp. lib. de Coac. præno. & lib. 2. prædictionum.
g ¶Galen. 4. de ſympt. cauſis. 8. de aggr. anat.

MERI APERTI NOTAE.

IAM [a] partem, quæ inter fauces & os ventriculi media eſt, Græci Eſophagon, Arabes meri, & Latini gulam vocant, gula [b] enim eſt, qua cibus & potus deuoratur, conſtat ex neruoſa & carnoſa parte. ex neruoſa, vt extẽdi poſſit, cùm cibus ingreditur. ex carnoſa, vt mollis ſit & cedat, ne lędatur aſperitate cibi deſcendentis: Exitialia ſunt eius vulnera tum quòd cibus ac potus per eã tranſit, qui agglutinationem impedit, tum quòd eiuſmodi vulnera contactu medicamentorum in tranſitu tantùm fruuntur, ſicuti & quę in ore, ſeu ventriculi orificio conſiſtunt. Dignoſcuntur hęc uulnera a ſitu, interdum ſenſu tactus, ſed ut plurimum ab exeuntibus. defertur enim per lineam rectam membrum hoc ad ſpinę longitudinem ſub aſpera arteria. molle eſt, rotundum, & paucisſimis venulis à meſereo ortis contextum: cumque uulnere tentatur, ſanguis, aut pus uomitur, ac per eum nutrimentum aſſumptum crudum redditur: at cum ſupinus ęger decumbit, dolor [c] ibi augetur, & poſterius inter duas ſpatulas, ac in collo uſque ad pectoris initia ſentitur: erecta uerò ceruice mitigatur, neque ullus accedit anguſtię

a ¶Galen. 5. de loc. aff. cap. 4. 4. de uſu part.
b ¶Ariſto. 3. de part. anim. ca. 3.
c ¶Galen. 5. de loc. affect. cap. 4. Auic. 1 3. 3. tr. 4. cap. 13.

ſenſus:

ſenſus:ubi uerò tumor aliquis oritur, hanc ſedem anguſtiorem reddit, & cibus per eam ſerius pertranſit, febris augetur ac ſitis, & multi caloris ſenſus irritatur. Porrò Medicus prudens diligenter agnoſcat quę omnium horum uulnerum inſanabilia ſunt, quę difficilem curationem habeant, & quę promptiorẽ. nam ut Celſus dicebat, prudentis Medici eſt primum eum, qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ut occiſi, quem ſors ipſius peremit. deinde ubi grauis metus, ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare amicis & familiaribus in difficili rem eſſe, ne ſi uicta ars malo fuerit, uel ignoraſſe, uel feselliſſe uideatur. Quàm plurima alia ſymptomata his uiſceribus uulneratis ſupernaſcuntur, nempe inquietudines, cibi faſtidium, conuulſiones, ſiderationes & ſimilia, quæ eo quia medicis exercitatę cognitionis innoteſcunt, nihil de eis amplius dicere decreuimus. Sed prędictarum lęſionum in uniuerſum & ſingulatim curationes aggrediamur.

DE THORACIS PENETRANTIVM vulnerum curatione. Cap. IIII.

INDICATIONES, ſiue media, aut, ut dicunt, intentiones, quibus ſecundum temporis opportunitatem thoracis uulnera ſanitati reſtituuntur, a rationali medico ſex communiter enumerantur; quarum prima eſt prohibere ne ſanguis aut alia humiditas ad pectus delabatur, ac ibi detineatur; ſecunda obſtare ne ab uniuerſo corpore ad affectam ſedem ſucci alieni defluant; tertia extra uenas exiſtentes humores in pectoris clibano coaceruatos, cōmode euacuare: quarta uulnus optime abſtergere, ſiccare, ac topicis medicamētis, ut tempus exigit, opportunè regere; quinta internorum membrorum affectus regulate pertractare; ſexta accidentia ſęua, ſi adſunt, profligare.

DE PRIMA INDICATIONE QVAE NE SANGVIS, aut alia humiditas in pectore cadat & retineatur, prohibere docet.

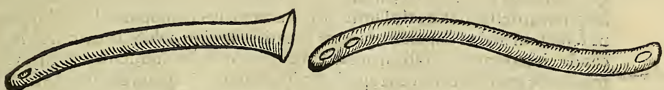
SANGVIS [a] quiſquis ille fuerit qui a proprio uaſe in aliam cauitatem peruenerit, ut ſub ea forma permaneat omnino fieri nequit; quare ſanguinem omnem extra uenas exiſtentem, ac in aliquem uentrem, aut thoracis ſpatium effuſum, neceſſe eſt ſuppurari, id eſt, in ſaniem uerti, cum [b] ex toto diuerſam naturam, & ſubſtantiam acquiſierit. interdum fit pus ut in abſceſſibus, quos Gręci apoſtemata, Latini exituras, & Arabes dubelet uocant. quandoquidem per minimas partes diſperſus ſanguis ad eas, quę uaſis circuniacent, ac ſub cute reſident. ſæpe in cumulos vertitur, præſertim accedente calore extraneo, & ſuppuratur: adhuc cum in cauitatem aliquam, aut ventrem deſtillauerit, tandem in pus vertitur: per uentrem verò omnem cauitatem & ſinum, ait Galenus, intelligere oportet, aſſerens manifeſtum [c] eſſe pectore vulnus perforatum patiente, ſanguinem ex uulnere ad ſpatium, quod eſt inter pulmones & thoracem, fluxum, tandem ſuppurari, ac in eo loco pus contineri: iccircò indicatio [d] in ſimilibus vulneribus, dum ſcimus ſciſſuram interius penetrare, eſt, vt incarnetur vulnus, & non dimittatur ſanguis coagulari in interioribus, & prohibeatur eius fluxio. ſic enim iubet diuinus Hippocrates [e] cum dicit, recenti cuiuis vulneri, niſi fuerit in uentre, ſanguinem fluere conducit. nam & ipſum uulnus, & quæ iuxta ſunt, minus inflammatione premuntur. Methodus hæc uerificatur in caſu Billi [f] in dorſo

a ¶Hipp. libr. 1. de morbis, & 6. Apho. 20. Celſ. lib. 2. cap. 7. Gal. lib de tum. cap. 2. & 1. prædict. com ult.
b ¶Galen. 2. de Criſi. cap. 2. de diff. feb. cap. 9.
c ¶ 5. de not. loc. aff. cap. 2.
d Auic. 4. 4. tra. 1. cap. 7.
e ¶lib. de ulceribus. Celſ. libr. 5. cap. 26.
f ¶Hipp. 5. & 7. Epidemiarũ. Gal. e. comm. 1. lib. Hipp. de off. Medici com. 2.

dorſo uulnerati cum ſpiritus multus cum ſtrepitu per uulnus exiret, & ſanguis flueret, qui, ubi medicamentum protinus cruentis uulneribus accommodatum, ad hibitum ac deligatum fuiſſet, ſanatus eſt. Reiiciatur ergo vulgaris illa dubitatio, nunquid cruenta pectoris uulnera ſtatim agglutinari, aut diu aperta conſeruari iuſtum ſit. quippe conſentaneum eſt in exiinia ſectione, intactis magnis uenis, aut arterijs, & dum nulla ſanguinis copia apparuerit, illico conglutinationem tentare, præſertim ſine medio eterogeneo, ſed rore proprio, ac elementari, aut ſi decet, ſutura, aut ligatura, uel alio ingenio. ſiquidem hoc modo partes coeunt, innatus calor conſeruatur, qui poſtea vehementius in alicuius collecti ſanguinis præparatione operatur, ut facilius per ſputum, aut lotium expurgari poſſit, nec ſic pulmones a frigido aere per uulnus attracto afficiuntur, ex quo etiam conſolidatio uulneris prohibetur. Verùm ſi de coagulato ſanguine aliqua datur ſuſpicio, uulneris os [a] alicuius Pſilli ore & labris apprehendatur, & tota extrahatur materia, quod etiam in uenenatis vulneribus fieri ſolet; aut [b] cucurbitula ad hoc accommodata applicetur; inde ſi hæc non iuuant, ad cannulum deuenire opus eſt, quod inſtrumentum Græci [c] Pyulcum, & Latini ſanierum eductorem uocant, cuius imaginem hanc eſſe opinamur.

a ¶Dioſc. lib. 8. cap. 16. Cel. li. 5. cap. 2. Auic. 6. 4. tra. 3. cap. 1.
b ¶Gal. 4. meth. cap. 4.
c ¶Galen. 2. ad Glau. c. de ſinu.

PYVLCA.

Evacvata materia uulneris partes uniantur, & ſiccis, ut decet, medicinis regantur, ex his præſertim, quæ cruentis uulneribus protinus inijciuntur, veluti illud celebre Barbarum, aut ex bitumine, aut Cizicenicum, aut noſtrum Sanctum. At ſi [d] de conglobato ſanguine uerendum ſit, uulnus coire non expedit, ſed uſquequo adamuſſim pectus ab omni ſucco diuerſo fuerit exinanitum, turundis, quas Græci taemmata, & uulgares tentas appellant, uulnus apertum ſeruari debet: ſi uero ita anguſtum extiterit, ut penetratio inueniri nequeat, cutem aliquantulum ſecare par eſt, ita tamen ut nobilia, aut uicina membra ab omni noxa defendantur: inde [e] ægrotus pedibus ſuſpendatur, uel hinc inde concutiatur, donec quod in eo congregatum eſt exeat: dormiat ſuper uulnus, ac in die quieſcat. interdum a pulmonibus clauditur uulnus hac ratione, aut ſpecillo aut fiſtula, quæ non pungat. interdum uti auſi ſumus, ſic pulmones propellendo, ut materia libere exeat, peractis aliquibus diebus, ſi nec creber apparuerit anhelitus, aut cordis tremor, aut febris intenſa, aut aliquod malum accidens, & reliquas eius bona snouerimus diſpoſitiones, vulnus illud ſaluum eſſe opinamur pręſtantis igitur medici officium eſt. ſedem vulneratam illicò diligenter conſiderare, quod ex anatome appræhenditur, an ibi magnæ vel paruæ inſitæ ſint venæ, & arteriæ. nam ſtatim à magnis multus, à paruis paucus emanare ſanguis ſolitus eſt. qui, ſi minimus fuerit, ab innato regulatur calore, & inſenſibiliter diſcutitur, aut per porarios meatus, ſiue per communes canales expurgatur. venæ ſiquidem quamplurimæ ac arteriæ, per apicem inferiorem muſculorum intercoſtalium, percurrunt. Suppreſſo igitur ſanguine uulneris partes [f] aut faſcia duplici modo inuoluta, aut uinculo [g] Soſtrati, aut Amynthe, aut ad formam literæ X, quod maximè conuenit vbi

d ¶Albuc. libr. 2. cap. 86.
e ¶Gal. 5. de loc. aff. cap. 2.
f ¶Gal. 3. meth. cap. 4.
g ¶Gal. libr. de faſciis cā. 81. 82

pectus,

pectus,vel dorſum,aut latera deuincire voluerimus,aut ſuturis, uel fibulis vniantur,& ſiccis,ac glutinantibus medicinis regantur.

DE SECVNDA INDICATIONE.

Quæ,ne à toto corpore, ad ſectum locum ſucci alieni defluant,inhibere inſinuat.

IN magnis & profundis uulneribus , licet uiſcera ſana fuerint, medendi ratio eſt,ut primò ſanguis cohibeatur,deinde ne à toto corpore ad ipſū vulnus alienæ defluant humiditates prohibere, quod multis celebratur ingenijs,nempè afflictæ partis ſubſtantiam & habitudinem conſeruando,eamque à dolore,inflammatione,& ab omni alio ſymptomate prauo , quod his vulneribus accidere ſolet,præcuſtodiendo , quippè ſic fluxiones prohibentur . Igitur primis diebus admotis in vulnere linamentis ex oui albumine ſolo , aut luteo addito,extra verò ex roſaceo,uino nigro,aut roſacea aqua admiſto, frequenter im mutando ſanguis comprimitur; altera die à ſede vulneri oppoſita ſanguis mittatur a Iecoraria vena,quam nigram , axillarem , & baſilicam vocant,quę bis,terque vulnerari ſolet: porrò Chirurgi in recentibus & nuper acceptis uulneribus ſanguinem detrahunt,nec ſolum ne pars ſauciata,aut circumpoſita loca phlegmone tententur,ſed vt impetum quoque ruentis ſanguinis cohibeatur; iccircò in ſecunda viſitatione pręmiſſo enemate leniente,ac deiecta aluo,ſummo manè, virtute,ac ętate conſentiente,vena aperiatur.interdum ēt [a] quam citius pōt, & [b] ſanguinis copia pro robore,ætate,conſuetudine,ac anni cōſtitutionibus metiri conuenit:perſæpe quidē,aut ſaltē bis in die extremarū ligaturis,frictionibus, aut cucurbitularū admotione fluxiones reuellātur:at ſi aluus aſtricta fuerit , ea alternis diebus indita glande,aut clyſtere iniecto,ſubducenda eſt:cum his tenue regimen ac probam uictus rationem inſtituere oportet,atque magis in iuuenibus, aut ſi uitioſus in toto corpore ſuccus,cacochymiam vocant,vel ſuccorum æqualiter ſe habentium exuberantia,quam plethoram dicunt, apparuerit : quare ſeptem primis diebus,quibus ut plurimum a febre & inflammatione uulnerati tuti eſſe ſolent, aer puriſſimus eligatur,qui confoſſo thorace,magis quàm in aliis uulneribus ob eius inſpirationem conſiderandus eſt.tenuiſſima ſeruetur diæta.hoc tamen ſeruato,quòd ſicuti uictus ratio in capite uulnerato talis eſſe debet , ut caput uaporibus & malis humoribus non repleatur,ita in thorace affecto agendum eſt: quare a principio,ſi uirium imbecillitas non obſtiterit,tenui uictu ſemper utendum eſt. ſin autem,uirtuti ante omnia conſulendum:attamen in thoracis læſionibus ob nimiam ſpirituum reſolutionem liberalius eſt agendum,præſertim in bilioſa habitudine,& uirtutem concoctricem ualidam habentibus:perpetuo tamen tutius eſt uulnere magno exiſtente,patientes ſine uino,carnibus,ouis,caſeo, piſcibus, oleribus,fructibus,& ſimilibus nutrire.ſed ſat ſit illis panem lotum iure paruæ pullæ infuſum concedere,aut hordeaceam ptiſanam addito ſaccharo parare. cibaria uęrò ſalſa,acuta,pinguia,acerba,aromatica,aut ſanguinem augentia ſunt vitanda. utendum quippe eſt amygdalato,hordeato,paſſulis,& quæ thoraci conueniunt: cibi aſtringentes in initio dimittantur,ne difficilem reddant anhelitum,& ſanguinem,ſi quis in cauitatē delapſus fuerit,aſtringant:aqua hordeacea his potus eſto, addito zulapio violato,aut ſaccharo candido,aut decoquatur cum iniubis & glycirrhiza.& ſi tuſſis patientem moleſtat,addatur ſyrupus de glycirrhiza,quæ ſi augētur,melicratum probatur;vt quieſcat iubendum.optimum [c] quidem medicamentum, quies eſt;nec ualde anhelet , ſed ſileat ac dormiat ſuper latus diuiſum,

a ¶Gal.5.meth. cap.6.

b ¶ Gal.libr.de cura per ſang. miſſionem,& 1. ad Glauc.

c ¶Celſ. lib. 5. ca.de cur. artic.

niſi multus emanauerit ſanguis in cubiculo iaceat, aeris temperati malorum vaporum immuni; venerem deuitet, [a] ac nimium colloquium. & pariter, iram, clamores, ac omnes vehementes animi motus: cæterum vbi vulneratus a phlegmone, febre, tuſsi, & malis accidentibus fuerit tutus, pleniore victu vti poterit, ac ad priſtinam conſuetudinem paulatim redire: ſi verò vitioſi ſucci abundantia in corpore ſubſit, vel vulnus præualidum ſit, ea quidem lenientibus medicinis tollenda eſt. ſic iubent medici [b] ſub his verbis, Purgatio ventris deorſum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus, quæ in capite, in ventre, & in articulis fiunt, & in quibus corruptionis periculum imminet, & in his, quæ conſuta ſunt, ideſt, valde magnis vulneribus ſutura egentibus. valde magna ac præualida vulnera ſunt, vel propter afflictæ partis præſtantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel propter ſæua accidentia, quæ ea ſequuntur. ægri interdum has euacuationes expoſcunt, & ſi corpus ab excrementis purum fuerit, & citra cacochymiam, vt nō ſolum quod noxium educant, ſed etiam vt ad diuerſum trahant. expedit [c] in hoc, peccantium humorum qualitates conſiderare, ac opportune eos expurgare: qui verò noxii ac timendi ſunt, tenues & calidi eſſe ſolent: igitur pro eorum euacuatione & Caſsia, & Manna, & ſyrupus violatus ſolutiuus, & electuarium diaſebeſten ſimplex, aut diacatholicon laudatur. quæ ferè omnia medicamenta, antiquis non innotuerunt, qui has purgationes per valida medicamenta, moliebātur: nos tamen eiuſmodi valentibus in recenti vulnere nec vti conſueuimus, nec cuiquam vtendum eſſe conſulimus: dū viſcus aliqđ læſum fuerit. Principis tamē [d] auctoritate his addunt iuniores & Reubarbarum & Mumiam & Rubiam, vſq; ad dr. j. & ſi nulla, aut mitis aderit febris, ac craſsi humoris copia abundauerit, electuarium lenitiuum, aut de ſebeſten ſine Scammonio, interdum & agaricum probatur: per vomitum etiam euacuationem molimur, prædicta medicamenta patientibus in forma boli cum ſaccharo, aut cum aqua bugloſſæ, hyſſopi, capilli veneris, aut aliquo pectorali decocto ſub tenui forma offerentes: porrò ſanguinis fluxu interno apparente, talia pharmaca propinanda non ſunt, ſed quæ ſanguinem cohibent, veluti ſyrupus myrtinus, aut roſaceus ex roſis ſiccis, addito boloarmeno optimo. aut exhibeantur trociſci de ſpodio, aut de terra ſigillata. vltimum verò ſint illi de carabe, aut de ſuccino. dum hæc fiunt, vulnus terebinthina actu calida regatur, & loca, quæ in conſortio ſunt, linimentis moderate repellentibus foueantur, nempe oleo roſaceo, myrtino, ac maſticino, cui bolus armenus, aut lutus Dianæ addi poteſt. aut paretur medicamētū ex oleo maſticino, linimento ſimplici, & vino nigro. poſtremo optima apparente vulneris concoctione, quę [e] alba, leuis, æqualis, & ſine malo odore producetur, illud carne repleatur, & vltimo ſigilletur.

a ¶Hipp. lib. de inter. aſſ.

b ¶Hipp. lib. de ulceribus. Celſ. lib. 5. ca. 26. Gale. 4. meth. ca. 6.

c ¶Hipp. lib. de medic. purgant. lib. de humoribus. libr. de uſu ueratri, & 1. Apho. 2. & 23.

d ¶ 4. 4. tract. 2. cap. 5.

e ¶Hipp. lib. 6. præſagiorū ult. Celſ. lib. 5. c. 26. ca. de curat. art. Gal. 7. Aphoriſ. com. 45. & 1. de diff. feb. cap. 8 Auic. 3. 4. ca. 23

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ extra uenas exiſtentes humores in pectore coniunctos commode euacuare docet.

HVMORES omnes extra venas exiſtentes dum ſub ſaniei, aut ſanguinis alterati forma extiterint, ac in thoracis ſpatio contenti, omnino aut per externas, aut per internas regiones euacuandi ſunt: per [a] externas ſic ægrum ſituando, vt vuulnus infimas ſpectet partes, & ore ſuo circa ſedem inferiorem vergat, aut pedibus ſuſpendatur, vel ita concutiatur, vt tota materia libere exire valeat, & ſinus a confluentibus humoribus immunis efficiatur, modo lectū ipſum eleuando, modo deprimendo, modo membrum ipſum attollendo, modo demittendo, prout vulneris orificium conſulet. Si verò hæc non iuuant, eo ſaltem inſtrumento opus celebratur, quod Græci Argalian [b] Canatiron, [c] Cathæter,

a ¶Gal. 5. meth. ca. 8. & 5. de no. loc. aff. cap. 2.

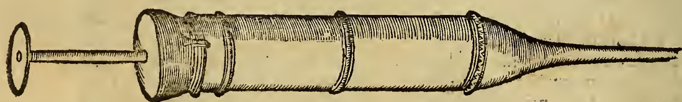
b ¶Gal. de loc. aff. cap. 3.

c ¶Aet. lib. 16. cap. 78.

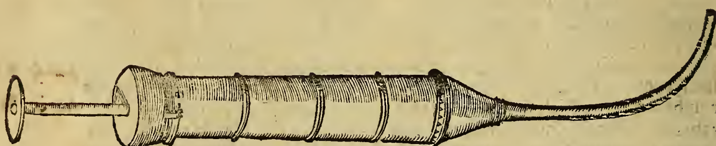
a [a] rectum Syphonem, [b] Cotenchitam, [c] & Pyulcum [d] vocant, Arabes vero Clapſedran, [e] & catatirus, [f] vel potius alchartir nominant, Latini [g] Syringam, Clyſtere oricularium, & ſanierum eductorem appellant. nam organum eſt quo opus extrahitur. Clyſtere oricularium, a græcis [h] Cortenchitas, & vterinum Metrenchitas, vocitatur. Cum verò ſanguis conglobatus, aut materia craſſa, aut quæuis alia humiditas in pectore cōtenta eximi debet, aut ſinus ablutione egeat, hoc ſemper paratum ſit inſtrumentum, multis etiam aliis paſſionibus accommodatum; argenteum eſſe debet, aut æneum, ſub his imaginibus delineatum.

a ¶Gal.5.meth. cap.11.Aet.lib. 11.cap.5.
b ¶Gal.5.meth. c.11.Pau. lib.6. 6.cap.59.
c ¶Gal.5.meth. cap.11.
d ¶Galen. 2. ad Glau.c. de ſinu. & 5.meth.c.7.8 11.Aet.li.15.c 86 Paul.lib.6.c.59.
e ¶Albuc. lib.2.cap.59.
f ¶Auic. 13.3.tr.1.cap.5.& tra.2 cap.9.
g ¶Celſ. libr.6 cap.de col. mor.lib.5.cap. de fiſtula & lib.7.ca.26.& 27.
h ¶Gal.5.meth.cap.7.& 11.

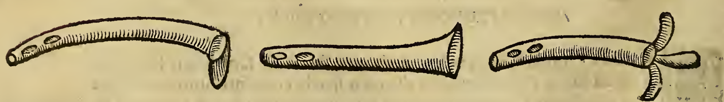
COTENCHITAS.

METRENCHITAS.

Non raro etiam, & commode has humiditates extrahit Pyulcum ſuperius delineatum, nam fiſtula vel cannulum argenteum, aut æneū eſt lōgitudinis digiti ex dimidio alicuius curuitatis. Sæpe etiam vt talis materia continue efflùat, quæ febrē, anhelitus difficultatē, & tuſſes cauſare ſolet, cānulū talē in vulnere tenemus, plurimis locis pforatū, teretē, & aliis qbuſdā munitū, ac nēpe ſub variis formis paratū, ab aliquibus cuneoli cānulati vocantur, & eorum effigies ſic efformantur.

Imposito quàm leuiſſime cannulo exterius aliquod applicetur medicamētum, cui exiccandi potentia aliqua inſita ſit, temperata attractione non expoliatum, quale eſt calcideum Galeni [a] quod corrupta voce, ſed vera ſignificatione Gratiadei vocitatur, aut Barbarum, [b] aut illud de gumma Elenii, quæ falſo elami dicitur, Cōciliatoris, [c] aut illud de Cētaurea Gētilis, [d] aut illud mirabile de fermento Democriti deſcriptum à Meſue, [e] aut noſtrum Sanctum, vel ſi lubet

a 5.Katag. circa med.
b 2.Katag. circa finem.
c Differen.181
d In Antidot. cap.de medic.in carnan.
e Diſt.11. ubi de emplaſtris.

bet

bet Recip.reſinæ Pini,viſci quercini,ſordicierum vaſorum Apum,ammoniaci,galbani an.vnc.ij.ceræ vnc.vj.liqueſcat cera,poſtea reſinæ, vltimo omnia miſcenda ſunt,& adde pulueris ariſtolochiæ rotundæ,conſolidæ minoris an.vnc. s. & ſecundum artem fiat vnguentum in bona forma.aut Recip.fermenti acris,axungiæ ſuillæ an.vnc.ij.paſſularum enucleatarum vnc.j.terebinthinæ claræ vnc.iij.ammoniaci,galbani an.vnc.s.ceræ quantum ſufficit pro vnguento. At ſi cannulus nec intromitti,nec intus ſeruari poteſt, linea tenta quotidie imponatur ſic, vt ad cauũ perueniat,nec propter hoc dolorem inferat, ac filo longitudine palmi, iubente Hippocrate,in cuſpide vt facilius exeat,alligare expedit,quod pendeat extra,vt ſi in cauitate pectoris demerſerit,facilius extrahi poſſit,& hæc prius in terebinthina calida infundatur.nam dictum eſt, [a] medicamenta omnia qualitercunque applices,calida actu & qualitatibus afferas:nec audiendi ſunt qui roſaceo,aut humido alio medicamento vtuntur.nam [b] oleum,& quæcunque medicamenta lenia ſunt,aut olei vim habent,ab his vulneribus ſunt aliena:nos verò in ſimilibus,& aliis perforatis vulneribus,tale probamus medicamentum ſine cannulo,aut turundarum aliqua forma,ſed exterius tantum adhibitum. quod,Deum teſtor,incomparabile eſt,& ob eius ſanctam operationem,ſanctum vocitatur,anguſta & penetrantia vulnera mirabiliter digerit,& partes,quæ in conſortio ſunt, viriliter corroborat,tuto ab intimis locis immunditiem euacuat, & tandem vulnera omnia ab acuto telo impreſſa,quiete abſtergit,exiccat,& conſolidat : hoc erat de ſecretis honeſtisſimi Patris noſtri, qui in hac Medicinæ parte diu magnus vixit experimentator.Medicamentum ſic paratur.Recip.reſinæ pini recentis claræ & odoratæ vnc.xii.olei laurini puri,terebinthinæ optimæ an.vnc.ij . gummi elemi tranſparentis,grauis,ac boni odoris vnc.iiij.ponatur primo reſina & gumma in caciola ænea nitida ſuper ignem debilem & clarum,perpetuo rudicula arundinea,aut ſpatula ænea agitetur donec liqueſcăt. inde addatur laurinum & terebinthina,ac iterum parum bulliant,ſemper mouendo:cum verò medicamentum crasſitiẽ acquiſierit,per ſtamineam,aut tamiſium percoletur,& quod ſtillauerit, ac percolatum eſt,in terreo vaſe intus vitreato ac bene cooperto conſeruetur.cumque ipſo vti volueris,ſuper nerueam hędini corii partem , qua chyrothecæ parantur, quia admodum tenax eſt,extendatur,ſitq; corium ita amplum , vt vulnus non ſolum, ſed vulneris proximas partes trium digitorum latitudine contegat.prius verò ex panno lineo ſubtili ac duplicato oualis formetur figura , cuius medium inane ſit, ad vulneris latitudinem,quæ in propatulo eſt . reliquũ verò auricularis digiti magnitudinẽ ſequatur,vt in hac figura uideri põt.

in primis petia applicetur,ac deſuper medicamentũ, quod hyeme ſemel, Aeſtate bis mutari debet,donec uulnus cicatricem contraxerit. Porrò euenire ſolet,quòd conglobatus ſanguis, aut materia diuerſa craſſa in pectore contenta per anguſtũ callem exire nequeat. quare expedit ut attenuetur,& præparetur aliquod iniiciendo decoctum, quod nempe dupliciter fit,a natura per eliquationem, & a medicamento per attenuationem,quale eſt illud,quod græci anomeli,& melicraton uocant,& a Galeno [c] ſummopere commendatum,fit ex duabus partibus aquæ fluuiatilis claræ, & una mellis decoquẽdo,donec tertia pars euanuerit:cum uerò nulla, aut exigua aderit febris,mulſum,quod latini uinum mellite dicunt,ex uino non admodum potenti opportunum eſt.paratur [d] ex uino ueteri non multum auſtero, & optimo melle ſine ſale,& differt a Mulſa multorum,quę ex recenti uino,ſale,& melle conficitur:ſed quia aſtrictione opus non eſt,prima deſcriptio uſui magis ſeruatur . Noſtrates uero Chirurgi,quia in rhodomelle ea non reperitur acrimonia,eo libẽtius utuntur,& magis,aut cum uino,aut aqua conſolidę,aut agrimoniæ dimiſſa fluuiali,aut fiat decoctũ tale.Reci.hordei mundi,lentium an. vnc.ij.æquiſeti,conſolidæ maioris,glycirrhizæ,hyſſopi an.m.s.aquæ claræ dulcis q.s.pro decocto, cui adde

a ¶Hipp 5.Aph. 22. Gal.4. katageni.

b ¶Hipp. lib.de Vlceribus.

c ¶5.de loc.aff. cap.2.& 5.meth. cap.8.

d ¶Dioſc. lib.5 cap.9.

melliſs roſati,aut uiolati unc.iiij.iterum parum bulliant,& coletur: uerum ſi uiſcida,aut tenax fuerit materia contenta, pulmonesq; incolumes, prædicto decocto oxymelliten,aut ſyrupum acetoſum addere expedit,& cum iniectorio [a] bis,terque lauamentum tepidum,ac donec clarum exierit, in pectus per vulnus iniiciatur:ſi uerò tale defuerit iniectorium,ueſica cannulo alligata,quæ in ſinibus & cuniculoſis ulceribus a medicis [b] probatur,uti decet;uel ſi hæc non habentur, ore uino prius diluto per fiſtulam,aut cannulum,quod ſyringam uocant,imponatur: poſtmodum æger ſe inclinet ſuper latus uulneratum,& tusſiat, & pedibus erigatur,ac leuiter concutiatur:cum uerò decoctum clarum exierit, pectus iam inanitũ eſſe declarat:uulnus exterius abſtergentibus & exiccantibus mederi oportet; & tempeſtiuum medicamentum iſis epigonos,aut ceraſeos,aut damaſcenum eſt,ne in fiſtulam,quam coriadan græci,& ſyringam latini appellant,tranſeat, hoc ſeruato ne conſtringatur materia,quia illico febris inflammatio, creber anhelitus, & phtiſis ſubſequi poſſet:loca uerò,quæ uulneri in conſortio habentur, extrinſecus irrorentur æſtate roſaceo & uiolaceo oleo,hyeme uero nardino, ideſt, de ſpica nardi,quod græci hydrcleon uocant;aut mellino,nã ſic iubet Galenus.Recentiores uerò ut pectus molliant,oleo camomellino,uiolaceo,amygdalarum dulcium, ac pinguedine gallinæ inungunt.Confert etiam ſummo mane ſerapium aliquod patienti exhibere,quale eſt uiolaceum,iuiubinum,de capillo ueneris, de glycirrhiza, de bugloſſa,& huiuſmodi,additis aquis proportionatis nempe uiolarum, farfaræ,capilli ueneris,ſcabioſæ,& ſimili,aut decocto pectorali, cui tranſactis ali quibus diebus,addi poteſt ſcrup.j.Mumiæ, & eritrodani,ut exiccentur ſuperfluitates. aut ſaltem ſi aliqua inchoauerit corruptio,corrigatur:uulnus hyeme ſemel, & æſtate bis curetur,diligentia adhibita,ne ſpirituum ingẽs copia diſcutiatur.quare ſtudere oportet,ut curationis tempus perbreue ſit,ne frigidus aer uulnus ſubintret,aut interni ſpiritus reſoluantur.& hæc potisſima ratio eſt,qua moti nõnulli ſuturæ necesſitatem approbant,præſertim in amplis ſectionibus, imis partibus orificium dimittendo ut perpetuo materiæ extrauenatæ percolari posſint.Accepto uulnere,ſi nullus effluxerit ſanguis,ſed in pectore ne conglobetur timor adſit,ac inde laborioſe expurgari ualeat,ponatur ſub lingua patientis granum unũ muſchi odorati,nam illico a uulnere ſanguis emanare inchoabit,& hoc ſecretum mirabile eſt.Ab omni immunditie exinanito thorace,ac uulnere bene expurgato,nulloque prauo apparente ſymptomate uulnus carne repleatur, & cicatrice includatur.

a ¶Auic.4.4 tr. 3.cap.5.
b ¶Hipp. lib.de fiſtulis. Galen.5. meth.ca. 7.2.ad Glauc.cap.de ſinu. 2. Katageni, ubi de abſter. Paul.li 4. ca.48. Albuc.li.2.c.59.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ quomodo thoracis uulnera internis medicinis regi debeant apertisſime demonſtrat.

CASSALIA [a] uulnera,ideſt quæ pectus perforant,ſępenumero ante eorũ conuenientem abſterſionem,& optimam exiccationem exterius uniuntur,intus uerò aliqua reſidente humiditate, aut nuper producta, ægri empici,ſiue ſuppurati,fiunt.nam dicebat Hippocrates [b] quicunque uulnerati in thorace externa uulneris parte ſanati,interna uerò non periclitantur, aut uerendum eſt,ne ſuppurati fiant;& quibus debilis inducta intus cicatrix eſt,facile frangitur:ſuppuratos præcipue conſueuit Hippocrates [c] nominare,qui pus habent in ſpatio inter thoracem,& pulmones.Dignoſcitur uerò [d] hæc pasſio ex tusſi continua,quæ eam de necesſitate conſequitur,febre ardenti,pectoris ac dorſi grauedine,ſputu purulento,& fœtenti anhelitu.Qui ſic laborant,aut nunquam, aut raro ſanitati reſtituuntur,niſi humor ille diuerſus,qui in thoracis ſpatio continetur,

a ¶Gal.5. de interi.cap.2.
b ¶Lib. de Coac.prænot.
c ¶Gal. 6. Aph. com.27. 7.Aph. com.45.Aet.lib. 8.cap.65.
d ¶Hipp. lib.2. de morbis, ubi de ſuppuratis,& lib.2. de inter af fe. in principio. Gal.7.Apho.cõ. 8.Paul. lib.3.ca. 32. Auic. 10. 3. tr.4.cap.7. & 17.

tur, abſumatur; quod fieri ſolet aut per internas regiones ueluti per ſputum, & aſperam arteriam, aut lotii copiam, uel alui multam eductionem, aut per loca externa ſi uulneris orificium in ſuperficiem uenerit, hic pyulcis, & collyriis, ſuctu, & ſuppuratione exorberi poteſt, cum alia nulla ſpes relinquatur, ut aliter expurgari poſſit. Quòd uero [a] tusſiendo ex thoracis ſpatio aliquid interdum expuatur faci le intelliget is, qui eas diſpoſitiones conſiderauerit, quibus ab exterioribus ad intima pectoris uulnus penetrauerit, ſiue id ob uulnus non cõglutinatum eueniat, ſiue ob aliquod magnum abſceſſum utrinq; eruptum: quo pacto aũt hoc fieri poſſit, atq; per quos thoracis canales materia in aſperã arteriam ingrediatur, hoc modo ad Eraſiſtrati mentẽ deſcribitur. Ab ea arteria, quæ ſpinæ adiacet, uaſa quædã iuxta latus tam dextrum, quàm ſiniſtrum ſimiliter procedunt, deinde ad loca uicina multiplici diuiſione diſperſa, tandẽ adeò exigua euadunt ut ſenſum lateant: cum itaque ſanguis in huiuſmodi arterias inciderit, nonnunquam per concauam arteriã ad loca, quæ circa pulmones ſunt, atq; ad eos nexus, per quos pulmo apud ſpinam arterię coniungitur, aſcendit, quippe ea, quæ hunc incident, hac uia ad pulmones aſcendere ſolent: Galenus uero hanc aſcendendi ac penetrandi uiã redarguit, aſſerens ſaniem eo modo per ipſas membranas ad pulmonum canales penetrare, ſicuti mulſam in thorace iniectam, quę illico tusſiendo expui ſolet, atque laborans ipſe, aquam mulſam eſſe ex ſapore deprehendit: uulnerato pulmone, ac eius tunicis inciſis per eas ſanies ad magnos canales aſcendere poteſt, uerùm citra uulnus conſtitutus thorax humorem, qui in eo ſpatio, quòd inter ipſum & pulmones eſt, continetur, uehementer in aſperas eius arterias comprimendo cogit, ſpongiarum exemplo, quas manibus exprimimus, inde poſtea laborantes naturali eo accidente adiuti, quod tusſim uocant, quò robuſtior fieret expresſio, materias purulentas per os expellunt. Pulmonum quoq; uulnera, [b] ac ſuppuratorũ ſanies per lotium ſępe mundificari ſolent, ac interdum per egeſtiones; nec dubiũ eſt pectoris ſaniem ad renes poſſe deferri eo ꝙ furcula de caua uena ad renes deſcendit, & alia magna arteria ad eos deducitur. proinde nihil mirum, nec imposſibile eſt, ex partibus ſepto tranſuerſo ſuperioribus pus in uentrem defluere, & ex his, quæ eiſdem ſupponuntur, ipſum per renes in ueſicam peruenire, cũ urina gibbę hepatis partes expurgantur, atq; omnes quotquot ſunt his ſuperiores: per aluum uero pars iecinoris ſima, inteſtina, uentriculus, lien. præter hæc ſunt quoque nonnulla, quę licet rarò per aluum expurgantur, ut partes thoracis, atque pulmonis: & nos, dicebat Galenus, uomicam per urinam, thoracis autem per inteſtina, & aluum expurgari uidimus: porrò hi effectus & accidentia ex his ſunt, quę raro contingunt, attamen dum occurrunt, Hippocratis [c] methodus ſeruãda eſt, qu ę ducere iubet quò maximè natura vergit per loca conferẽtia: Expedit igitur, dum talis materia per ſputum mouetur, primò ſaniei coctionem adiuuare fomentis per ſpongias ex decocto althææ, uiolarum, hordei, farfaræ, fœnugræci, & ſimiliũ, aut emplaſtris ex caricis pinguibus, farina hordeacea, fœnugræci, ſeminum lini, butyro recenti, & oleo amygdalarum dulcium: ſi autem ad urinarios meatus, quos Græci ureteres vocant, purulenta profuſio dirigatur, diuretica medicamenta, id eſt quæ vrinam cient, exhibere conuenit, qualis radix illa eſt, quam Arabes raued ſeni, & Græci rhabarbarum dicunt, coſtus, eritrodanum, mumia, centaurea, oriſta, lochia, polytricum, radices petroſelini, ſemina carui, dauci, & ſimilia, ex quibus aut decoctum vſque ad unc. iiij. addito oximellite, aut in ſubtilisſimum puluerem redactis exhibeatur ſummo mane drag. j. cum mulſo, aut ſyrupo biſantino: nulla verò apparente febre Recip. cinnamomi electi, corticum casſię, ſauinæ an. drag. j. croci ſcrup. j. miſce & fiat puluis ſicut alchohol, eius doſis ſit drag. j. cum iure cicerum, aut cum decocto capilli Veneris: defluente vero materia per aluum, quod rarisſimè aduenit, adhibitis ſuppoſitorijs, aut enematibus educatur: at ſi nullibi mouetur aut quia craſſa, aut quia multa, aut quia illius ſedis potentia imbecilla

a ¶Gal. 5. de loc. aff. cap. 2.

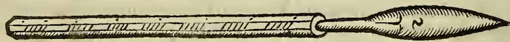
b ¶Gal. 6. de lo. aff. cap. 4. Auic. 10. 3. tr. 4. ca. 17.

c ¶Lib. de humoribus in principio. & 1. Aphoriſ. 22.

eſt,& ſæua apparent accidentia, & morbus inter extremos enumeratur, pectus ab extra vbi magis apparet opportunitas phlebotomo myrtino, aut alio inſtrumento accommodato,aut ignito,aut frigido ſecetur,ueluti illud eſt, quod Celſus [a] manubriolum,& Paulus [b] cultellum hydrocelicum vocant,aut eo,quod Auicenna [c] bezel gradatum & Albucaſis [d] ſpatumen latum, & ſpatumen acutum,aut ſpinoſum appellat,cuius effigies hic intueri poſſunt.

a ¶Lib. 7.c.15. & 19.
b ¶Lib.6. ca.62
c ¶22.3. trac.1. cap.6.
d ¶Lib.2. ca.54 & 62.

B E Z E L.

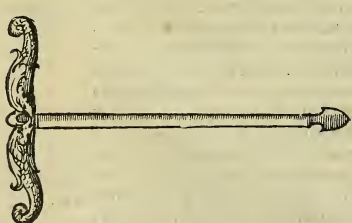

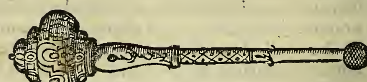
S P A T V M E N.

e ¶Hip.4. Epid. in Ariſtemone Phillidis filio. li. de ſuppuratis.li. prædictionum. 6. Apho.27.& 7. Aph.45. Leonidas. Antilus. Celſ.li.3. c. 22. Gal.6.Apho.cō. 27. Aet. li. 10.ca. 36.Pau.lib. 6. c. 44. Auic. 10.3. tr.5.c.5.
f ¶Gal. 2. de interio.c.1.

Variant hæc inſtrumenta,ſiquidem pectoris partes in craſſitie & tenuitate ſunt diuerſæ: ſic enim facere ſoliti erant antiqui [e] locus verò ſectioni opportunus ſit inter quartam & quintam,aut quintam & ſextam coſtam aſcendendo,diligentia adhibita ne ſecando aut venæ,aut arteriæ magnæ in ſpatijs intercoſtalibus per apicem inferiorem diſſeminatæ,diuidantur,nam [f] arteriæ multæ per ea loca extenduntur.ob id aliqui excellentiſſimi operatores ex Hippocratis ſententia libro de internis affectibus,ubi de aqua inter cutem vt coſta terebro perforetur, magis approbant, ad quod opus talia inſtrumenta opportuna ſunt & a multis parata ſeruantur.

g ¶6.Apho. 27
h ¶7.Apho. 45

aliter videtur

Cumque igitur materia alibi expurgari nequit ætate ac virtute conſentiente,fac vt recte ſaniei locus dignoſcatur,ibique ſignum imprimatur, & fiat ſectio, ac talis ſit ut cum ea purulenta congeries egrediatur,de qua quotidie parum educatur abſque alia ſectione ſubito.nā dictum eſt ab Hippocrate [g] ſi pus uniuerſum effluxerit omnes moriuntur:uerùm [h] ſi purum,ſiue parum deſtillauerit, ac album extiterit euadere poſſunt:ſi autem ſubcruentum,fœculentum,ac fœtidum, peribunt:igitur poſtquam materiam extraxeris linamentum crudi lini immittito, & poſtridie rurſus exempto,paulatim pus exhaurito, deinde rurſus linamentum indito,& rurſus tertia die,& alijs deinceps bis per diem extrahito,donec reſiccatum pus fuerit:at cum perforaueris,ſtude vt virtutis robur temperatis cibariis conſeruetur:nec conſideres febrem,quoniam non eradicabitur, ſanie in pectore reſidente,præſertim cum orta non ſit ex naturalium membrorum inflammatione,aut

ex materia in eis contenta, nec ex obſtructionibus putruerit, ſed ex ſuppurato ſanguine in loco amplo cum aliqua deſtillatione admixto. Et ſi ſuperius diximus inter quintam & ſextam coſtam ſectionem faciendam, id quidem non temerè ſi vulnus ſpinam verſus uergat: ſed ſi anterius inflictum fuerit, ea nempe facienda eſt inter tertiam & quartam, aut quartam & quintam: quod nonnulli recentiorum diligentes Chirurgi [a] annotarunt, & ex anatome ſenſate dignoſcitur: nec obſtat ſi huiuſcemodi ſectiones, aut cauteria interdum in fiſtulas degenerent, ſiquidem iuuamentum, nocumentum excedit. Expurgata materia, ſi decet, mellicrato, aut vino mellite cauitas abluatur, & ſi maiori eget exiccatione, decoquatur agrimonium, centaurium, equiſetum, & betonica in vino nigro, & addito rhodomelle fiat lauacrum. Et quia ſolent hæ leſiones cacoethes, ſiue cacoethicæ, id eſt difficilis conſolidationis, fieri, uel quia pulmones læſi ſunt, vel materiæ diuerſæ ad pectus perpetuò concurrunt, aut labrorum oſtracoſitas iam contracta eſt, aut coſta fracta, vel carie affecta extiterit, idcircò cuilibet horum ſymptomatum propria remedia, vt ſuo loco dicemus, adhibenda ſunt: Sed ſi fluxionum copia apparuerit, & medicamenta exiccando imbecilla erint, uel tarde ad ipſum uulnus peruenerint, tempeſtiuum eſſet potiones, & decocta, quæ a recentioribus pigmenta dicuntur, uulneratis exhibere, eaque magis in diuturnis, fiſtuloſis, & male morigeratis audacter utimur; uerum ſi ualida apparuerit febris, primis diebus nec ualde calida, nec aſtringentia eſſe debent, nec ante decimam quartam propinanda; aliter poſt ſeptimam interdum ea exhibere non eſt inconueniens. Porrò multa ad hoc probantur ſimplicia, quæ ſiccandi, glutinandi, & aſtringendi, uim continent, ſicuti eſt Trinitas, Caryophylata, Stellaria, Piloſella, Hyppuris ſiue equiſetum, caudam equinam multi vocant, eritrodanum ſeu rubiam quam iſti rubeam maiorem aut tinctorum uocant, ea geranij ſpecies quæ uulgo herba Roberti nuncupatur, geranium quod a noſtris herbarijs pes columbinus uocitatur, Symphyton aperta uoce Latini conſolidam uocant, Canapes renatę, aut eorum loco ſemina, Rhaponticum, ſi adſit, ſin autem centaurij magni radices, Centaurea minor, Virga aurea, Braſsica rubea, Tormentilla, Periſterion ſeu Verbena, Fragaria, Pentaphyllon, Cynogloſſa, Extremitates rubi, Pimpinella, Millefolium, Momordica, Argimonium os mundi ſpecies filicis eſt, Plantago, Saluia, Stœchas, Iua, Artemiſia, Tanacetum, ſiue Athanaſia, Betonica, Phu ſeu Valeriana, & ſimilia omnia, quæ conſolidandi virtute prædita ſunt: Hæc diuerſimode parari ſolent. nec ſine medicorum auctoritatibus. Siquidem Galenus, [b] tale probat decoctum. Recip. betonicæ, Agrimoniæ, Fragifoliæ, Aſſari, violarum, Linguæ bouis, Ambroſiæ, Plantaginis minutæ, Pentaphyllonis, Hypericonis, Phillitis, Pimpinellæ an. drag. j. aquę clarę libras iiij. mellis libram. j. bulliant uſquequo tertia pars abſumatur, & coletur, & adde piperis grana xx. ac iterum parum bulliant. & utere. A Meſue [c] pariter ad uulnera ſananda mixtura quædam in hunc modum paratur. Recip. Gariophilatę, radicum Artemiſiæ, Pimpinellę, Pentaphillonis, herbæ Violarum, herbę uenti, Caulium rubeorum, canapis renatæ an. unc. j. Rubeæ tinctorum quantum de omnibus, bulliant ſimul in uino ſi ſanguis nō fluit uſque ad medietatis conſumptionem. cola, & utere: Multæ inſuper ac diuerſæ apud poſteriores [d] una cum ſuis orationibus ac benedictionibus deſcriptiones leguntur. quæ ab excellentisſimis Medicis [e] huius ætatis comendantur.

At quia Teutonici quattuor tantum herbas in his operationibus extollunt, quas ſummopere Theophraſtus commēdauit, ideo uulgus eas teutonicas herbas appellat, nempe ſtellariam montanam, quam ipſi ſanichel, & ſinaul uocant. Nos uero alchimillam & leonis pedem, aut Teutonica uoce corrupta ſaniculā dicimus: ſanicula uere ſtellariæ ſpecies eſt: Gariophilaram benedictum vurtz & ſeulem nū cupant, nos uero ſanamundam & diapenſiam uocamus. Clematidem quam ipſi ſingrien, uintegrun & ungrun dicunt, Nos hiemalem, Vincam, & prouincam denomi-

a Guido de Cauilliaco, & Guielelmus de Saliceto.

b ¶Lib. maiori de dinamidiis. ad plagatos.

c ¶Diit. 11. poſt emplaſtrum de meliloto.

d ¶Guido in ſua parua chirurgia. par. 2. c. 9. & ca. de uuln. thora. Theod. li. 1. ſuæ pract. c. 29. & Petrus de Argelata li. 2. c. 12. & cap. de modo operādi in fractura cranii. Guglielmus de Saliceto.

e ¶Ioannes Manardus Ferrariēſis medicus illuſtriſſimus. in ſuis annotationibus in compoſita Meſue. Nicolaus Maſſa Venetus medicus Clariſſimus, ac mihi præceptor obſeruandiſſimus in ſecūdo Tomo ſuarū epiſtolarum, ubi de uulneribus thoracis. Gabriel Fallopius Mutinenſis medicus celeberrimus.

nominamus,quartam,ſpecies Trifolii eſt,Trinitas uocitatur.Hijs Galli addũt Eritrodanum,& nos terreſtrem hederam,ac perariam;quam iſti pirolam uocant. huiuſcemodi ſimplicia ſemper parata Venetiis habentur a diligentiſſimo Aromatario ab Angelo Cecchino Martinello, qui hac tempeſtate,inter ſimpliciſtas excellẽtiſſimus iudicatur.decoctũ in uino albo mõtano,paratur aut aqua,aut uino indicatione ſumpta a patientis habitudine & ſymptomatũ natura,& addito melle claro ſub auroram tepidum per horas quattuor ante cibum, patienti ſelibram, aut unc.iiij.exhibere ſoliti ſunt. Herbæ in montanis locis colliguntur ſub Cane, & ſub umbra exiccantur. Rurarium quendam Chirurgum Feltriæ nouimus anno Domini 1545.in quo tempore has inſtitutiones hirurgicales in unum redegimus,qui mane ac ueſperi cyathum uini albi optimi cum drag. iij. pulueris cauliũ rubeorum in umbra exiccatorum patientibus propinabat.erat quidam iſte in his uulneribus admodum fortunatus. Alium adhuc cognouimus ſenem empiricum, qui in Chronicis & antiquatis uulneribus fiſtuloſis & cacoethicis omnium locorum præterquàm ſub magnis æſtibus,aut dum ardens apparuiſſet febris,hanc potionem exhibere ſolitus erat.Recip.cinnamomi,Gingiberis,Garyophyllorum,Piperis an.unc.iij.aliquantiſper frangantur,inde in ſex menſuris optimi vini albi uſque ad tertiæ partis defectum bulliant,coletur,& quod colatum eſt ſeruetur. & Recip.Caryophyllatæ,Valerianæ,Piloſellæ, Centaureæ maioris, Rubeæ tinctorum,Artemiſiæ,Pimpinellæ an.m.s.exiccentur,& fiat puluis ſubtiliſſimus. & Recip.pulueris huius drag. ij. decocti prædicti cyathum vnum aut vnc. vj. & ſummo mane tepidum quotidie, aut alternis diebus dabat, & multi abſque Medicorum opinione ſanabantur. Nos verò hoc puluere ſæpe vſi ſumus, qui profectò mirabiliſſimè eſt operatus.Recip.Caulium rubeorum, ſeminum Canapis, Conſolidæ minoris,Caryophyllatæ,Piloſellæ an.m.j.Rubeæ tinctorum m.ij.miſce,& fiat puluis ſubtiliſſimus.doſis eſt drag.j.cum uino albo. Dum hæc fiunt, uulnus prout eius requirit natura regatur,ſiquidem præparationem, vt dicitur, digeſtionem; medicamẽto ex Terebinthina,oui luteo,manna thuris,& croco præparetur. ſi abſterſionem,eam adimplebit mundificatiuum de melle,aut de ſucco apii, aut unguentum Damaſcenum,aut iſis epigonos. ſiqua verò ſubſtantia deperdita fuerit, reſarciatur vnguento Barbaro,aut Aureo,aut Citrino,aut Regali, uel Baſilicone, aut altero eiuſdem generis:poſtmodum cicatricem inducit emplaſtrum Palmulatum,aut Græcum,aut alterum eiuſdem virtutis.

DE QVINTA INDICATIONE,

Quæ viſcerum ſiue internorum membrorum affectus, ſanandi modos declarat.

a ¶Lib. ar par. med. cap.75. & 80. & 1. de loc. aff.cap.1.

MORBI omnes [a] qui locis extrinſecis occurrunt, ac ſenſibus ſubiiciuntur,ex eorum,quæ ipſis inſunt ſecundum naturam permutatione, nempe magnitudine,figura, numero, ſitu, colore, leuitate, duritie,calore, & frigiditate dignoſcuntur:qui vero uiſum effugiunt,præcipue in ſoluta continuitate ex operationum læſionibus,aut his,quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus, aut ſitu, aut horum quibuſdam,aut omnibus comprehenduntur. iccirco cum de interioribus uulneratis,quæ ſub thorace conſeruantur, nonnulla dicere decreuimus, prius de pulmonibus ſectis ſermo habendus eſt, quibus accidit ut tantum eorum lobes,ſiue fibræ,aut pennulæ,vel pinnulæ lędantur:nec ob id eorum canales uulnus patiuntur, & tunc non multa ſanguinis expuitio, ſed ſolum ſputum tinctum ſine plurima tuſſi apparet. Si uero [b] ſectio ad amplas peruenerit vias,tunc & per vulnus,& per os ſanguis multus fertur,clarus,ſpumoſus, &

b ¶Hipp. lib.de Coac. prænot.& 5.Aph. 13. Celſ. lib.2.c.7. Gal.4. de not.loc.aff.c. 9.Aet.lib 8.cap. 59. Paul. libr.3. cap.31.

ſine dolore;quippe conſentaneum eſt ſanguinem ſubſtantiæ illius membri, a quo educitur,figuram & colorem præ ſe ferre,ideo conueniens eſt ſanguinē,qui in pulmone eſt,pulmonis naturam aliquo modo ſapere:eſt autem eius natura & ſubſtantia ſpumoſa,leuis,rara,mollis,aerea,foraminoſa,vaſisq; quàm plurimis veluti cōtexta:alimentum [a] purum,vaporoſum,ac tenue,a corde præparatum recipiens, aerem,ſeu ſpiritum ab aſpera arteria extrinſecus attractum,Cordi immutans: quare neceſſe eſt ſanguinem a Pulmone venientem,clarum,& ſpumoſum eſſe. cùm ſanè talis aliunde prouenire non poteſt:nam [b] ſpuma ex ſpiritus miſcella cum re humida,aut glutinoſa gignitur, aut ex magno & aſſiduo motu,vt in lebete bulliēte, aut maritimis vndis inſpicitur:porrò cum Pulmo non ex ſe, ſed a thorace moueatur,nec graue,nec denſum eſſe oportuit,& quia tenuem,aereum, & purum ſanguinem ſuſcipit,ideo ſanguis ab eo effluens leuis,ſpumoſus,& clarus eſſe debet:at cū nihil in Pulmone aut thoracis cauitate contentum,expui poſsit,niſi per Pulmonis ſubſtantiam trāſierit,igitur tuſsis has ſanguineas expuitiones aſſociat, quæ a Pulmone educūtur,quibuſve [c] citra dolorem ſanguis eſt reiectus,eius proculdubio exitus a Pulmone,fit,qui,cum uulneratur,Medico quidem negotia, ægroto verò periculum non minimum affert:nam [d] ſi eius tardatur conſolidatio,raro,aut nunquàm ſanitati poſtea reſtituetur:quod [e] experimento,& ratione confirmatur.experimento,quia nemo expertorum quēquā vnquàm eorum,qui ita ſunt affecti,ſanatū vidit;ratione,quia inter viſcera Pulmo propter anhelitū perpetuò mouetur, cum [f] vtique membra quietem requirant,quæ ſanitati idonea ſunt,ac eā poſcāt; præterea Pulmonis vulnera mundari,niſi excreatibus per tuſsim mittendis, minimè poſſunt.ſed ſilere,quieſcere,quàm minimum anhelare,& non loqui,in conſolidandis his vulneribus vtile eſt:ergo huiuſcemodi vulnera ægris tuſsientibus vniri nequeunt:quocirca anhelitus,ac eius continua motio non erit tantum cauſa vulnerati Pulmonis curationem impediens, ſed & hoc quoque, quoniam putredo & ſanies,quæ in eo generatur,potionibus,ac aliis ingeniis mundari non poteſt. & ſi interdum aduenit, [g] quod raro contingit,vt per lotij copiam expurgetur,hæc regio non eſt ei condecens.ſiquidem [h] quæ ducere oportet,per loca conuenientia ducere expedit: inſuper epota medicamenta ſerò ad affectam ſedem perueniunt, ob id eorum vires minuuntur:præterea [i] nutritur Pulmo ſanguine acuto & ſubtili:ſiccus eſt,vias amplas,ac venas & arterias multas habet, citoque [k] ob aduentitias humiditates corrumpitur, & ab acutis læditur, vnde [l] facillimè phlegmone occupatur.His igitur de cauſis Pulmonum vulnera,ſi citò ſolidātur, & cicatricem inducunt,ſana euadunt,verùm negligentia adhibita tumeſcunt,aut dura fiunt,nec vnquàm ſanantur.Quæ uerò [m] uulnera tantum pectus offendūt,his, quæ Pulmonibus occurrunt,ſalubriora exiſtunt,quamuis aſſiduè moueatur.nam pectoris uenę anguſtiores ſunt eis quæ in Pulmone,& pectus carnoſius eo eſt,ac ſanies,quę in pectore creatur,ad imum eius deſcendit; & hinc eſt quòd accidētia mitiora fiunt, & eius ſanatio ſecurior.

a ¶Gal.4. de uſu part.
b ¶Gal. 3. reg. acut.com. 12.2. prædict.com.47 2.par.aph.com. 43.
c ¶Galen. 4. de loc.aff.cap.9. & 5.metho. cap.8. Aet.lib.8.ca.59 Paul.lib.3.c.31.
d ¶Hipp.lib.de inter.aff. Gal 4. de loc.affect.ca. 6.& 5.meth.c.8.
e ¶Gal. libr.ar. par.med. ca.94. & 5.meth.ca. 8. Aet li.8. ca.67.
f ¶Hipp. lib. de ulceribus.Gale. 6.metho.cap.3. Celſ.lib.8. ca.8.
g ¶Gale lib.de loc.aff.cap.3.
h ¶Hipp.lib.de humorib & pri. Apho.21.
i ¶Gal.4.de uſu part. Zoar. pri. Theiſir trac.11. cap.2.
K ¶Galen. 1.de loc.aff cap.1.
l ¶Gal.5.meth. cap.8.
m ¶Gal. 5. metho.ca.8. Auic. 10.3.tr 4. ca.18.

DE PVLMONVM VVLNERAtorum curatione. Cap. V.

QVAMPRIMVM ex ſymptomatibus propriis Pulmonum uulnera dignoſcuntur,præmiſsis euacuationibus, ut [a] eſt uenæ internæ, quæ iuxta cubitum eſt,facta protinus ſectione, a qua bis, terque diuertendi occaſione,paulatim ſanguis eſt detrahendus, humorum retractiones cum artuum frictionibus ac deligationibus fiāt, ſed his partibus quæ longius abſunt a uulnere;&,quæ in uiis communibus iam congeſta materia eſt,acri clyſtere euacuetur:crura,manusque calefa-

a ¶Gal.5.meth. ca.8. & 13. Aet. lib.8.cap.62.

cienti

cienti pharmaco plurimum fricetur: inſuper infirmo iubere licet ut caueat ab omni cauſa, quæ fluxiones commouere poſſit. nam dictum eſt, quę ad Pulmones currunt ſuperfluitates, non niſi tusſiendo expurgari, quas [a] triplici præſidio cauere decet, purgatione, victus regimine, & medicamẽtorum vſu, illius præſertim quod Diaſpermaton dicitur, aut eius loco Diacodion, & ipſi capiti prouidendo: iccirco ſtare [b] oportet in tenuisſimo victus regimine. nam ſi pulmo ex mala nutritione inflammatione affligatur, nulla [c] inde curationis ſpes relinquitur: porrò in curationis initio de nulla re ęquè eſſe ſolicitũ opus eſt, quàm ꝙ neque patiẽs tusſiat, & nequid ex capite in Pulmones defluat, neque magna vtatur reſpiratione, ſed ſemper ſilentium agat, nam huic conducit ut quàm maxime quietem intus habeat: parce [d] nutriatur, abſtinendo ab acidis, acribus, ſalſis, aromaticis, & pinguibus: vulnere iam inueterato, montanę uolucres, veluti perdices, turtures, palumbi, & paruæ auiculæ concedantur. ex terreſtribus Capreoli ac Lepores aſſati, aut ſine ſale elixati, præſertim in aqua chalybeata, aut in qua bullierint mala cotonea, aut pyra, aut folia palmarum, vel ſymphyti, aut minoris plantaginis: ex piſcibus dabat Hippocrates [e] ſquatinam, pagrum, & galeum magnum album rhoe aut origano conditum; ex ferculis [f] oriza, alica, & chondrum probatur: panis ſit opirus, pauco ſale admiſtus, & benę coctus: potus, eſto fluuialis aqua, ĩ qua chalybs ignitus extinguatur, addito ſirupo roſato, aut myrtino: uerùm imbecilla apparente virtute, vinum exhibeatur nigrum, clarum, & pauciferum: nec dubium eſt de vini vſu, quòd cauendum ſit, pariter & carnes, oua, & ſimilia, vbi aliqua phlegmonis ſuſpicio adeſt, aliàs vinum dari nihil vetat. nam illud concedit Hippocrates, nigrum nimirum, vetus, clarum, ſed iucundisſimum, idque magis aliqua apparente indigentia, multi [g] enim ex profluuio ſanguinis intermorientes ante vllam curationem vino reficiendi ſunt, quod alioquin inimicisſimum uulneri eſt. Topica vero ſiue localia medicamenta tum per ea, quæ interius aſſumuntur, tum per ea, quæ exterius applicantur, fortis exiccationis eſſe debent: deglutienda [h] eligantur, veluti alimenta, ſiquidem ad cicatricem perducere, aut glutinare vulnus ſtudeamus, tum auſtera, tum glutinoſa, ſed quæ minime mordeant; ob id metallica omnia, aut ſal habentia, & ſi extrinſecus vulneribus opitulantur, internis opportuna non ſunt, cum difficillime ab innato regantur calore, atque minus ſi aliquo fuerint veneno prædita, ſicut ærugo, æs vſtum, plumbum crematum, cadmia, ceruſſa, lithargyrium, chalcitis, pompholix, & alia eiuſdem naturę: ſi autem emundare volueris, quę modice abſtergant utaris, quod munus mel non coctum pręter cętera præſtat: quę uero medicamenta tuto introrſus ſumuntur, ac uulneribus opitulantur, ſunt veluti hipociſtis, balauſtium, malicorium, gallæ, citini punicorum, rhois, acacia, ſigillum lemnium, bolus armenus, maſtix, dragagantum, gummi arabicum, rhabarbarum, maius centaurium, & alia id genus, quę nullam uiſceribus noxam inferunt: danda vero hæc ſunt ex aliquo aſtringentium decocto vel mali cidonei, uel lentiſci, vel ſummarum rubi, vel mirti virẽtium ramorum, vel denique ex uino aliquo auſtero. Infirmus ſupinus iaceat, & medicamentum in ore teneat, ac gulæ lacertos latos dimittat, nam aliqua pars ipſius medicinæ ad canales Pulmonum defluit. Nec [i] obliuiſcaris in omnibus pectoris, ac Pulmonis medicamẽtis mel admiſcere. nam ſi hæc ſola ſtiptica dabis, moram in via facient, nec penetrare poterunt, prodeſtque mel eo quòd eſt dilectus naturæ cibus, pectus mundificat, ſputum facilitat, & nullo modo viſceribus noxam præbet: guttatim, ac lambẽdo talia aſſumuntur medicamenta ne nodum, aut tusſim procreent. Verum quia huiuſcemodi medicamenta per os ſumpta patientibus iniucunda ac odioſa eſſe ſolent, non ab re qui huius ætatis has aggrediuntur curationes, eorum loco diadraganto albo, aut rubeo, addito boloarmeno, aut trochiſcis de terra ſigillata, uti ſoliti ſunt, uel per ſe, uel cum decocto equiſeti, tormentillæ, piloſellæ, conſolidæ utriuſque, Cariophyllatæ, ſaniculę, extremarum rubi, pimpinellæ, & ſimilium plantarum,

a ¶Gal. 5. meth. cap. 14.

b ¶Hipp. lib. de inter. aff.

c ¶Gal. de loc. aff. cap. 9. & 5. meth. cap. 8. & 14. Aet. li. 8. cap. 62. Paul. libr. 3. cap. 32.

d ¶Hipp. lib. 2. de morbis.

e ¶Libr. de inter. affect.

f ¶Aet. libr. 8. cap. 63.

g ¶Celſ. libr. 5. cap. de ratione uictus uulneratorum.

h ¶Gal. 4. metho. ca. 7. Auic. 4. 1. cap. 28.

i ¶Hipp. lib. 1. de morbis, & li. de inter. aff. Gal. 4. meth. ca. 7. 5. metho. cap. 8. 7. meimir. ca. 2. & 2. de rat. uict. in mor. acut. ca. 11. Auic. 10. 3. tr. 5. cap. 6.

tarum, aut omnium, aut aliquarũm, aut ſaltem cum ſirupo myrtino, aut roſato de roſis ſiccis: uel trochleę ipſæ frequenter in ore ſeruentur. nam emplaſtica, & quæ ui aſtringendi prædita ſunt, ſummè in his affectibus celebrantur, inter quæ apprimè opportuna ac idonea eſſe creduntur, quę propterea quòd ex ſeminibus fiunt, Diaſpermaton Græce dicuntur. Hoc medicamentum apud Galenum [a] celebre ſemper fuit, ac in pectore uulnerato perpetuo uſus eſt. ſed quale id eſſet medicamentum, aut vbi eius reperiatur deſcriptio, fatemur nos nunquam hactenus nouiſſe, præſertim quòd illius exiccatiuę uirtutis, ac potentiæ exiſteret: quamplurimæ tamen apud antiquos [b] medicamenti ex ſeminibus deſcriptiones adſunt, quę pulmonibus ſectis, nullius ualoris eſſe iudicantur; unam tamen in quodam antiquiſsimo Nicolai manuſcripto codice reperimus, quę fortasſis his uulneribus præſidium opportunum eſſe poſſet, & tale ſic formatur medicamentum. Recip. ameos, hyoſcyami, ſeminũ aniſi, fœniculi, apij an. drag. vj. opii drag. ij. radicũ cõſolidę maioris, malicorij, balauſtiorum an. dr. iiij. s. maceris, ligni aloes an. drag. iij. boli orientalis, boli armeni an. drag. ij. mirtillorum drag. viij. mellis quantum ſufficit pro electuario; datur ad pondus drag. iiij. mane ſeroque tribus horis ante cibi aſſumptionem: ſed ut Galeni ac Pauli medicamẽtum diaſpermaton pernoſcatur, ſic reperitur reſcriptum. Recip. ſeminum apij, ameos an drag. viij. aniſi, mararri an. drag. iiij. casſię nigrę, opij an. drag. ij. fiat mixtura cum aqua ad pondus drag. j. ſub trochiſcorum, ſiue paſtillorũ forma; formatur hoc medicamẽtũ queadmodũ quamplurima alia, quę ab antiquis parari ſolita erant, ueluti trochiſci diacoralliu, aphrodiſiaſti, tripherici, & ſimiles, qui eo quia guſtui ſatis ingrati ſunt, nullibi ſunt in uſu, ſed illi frequentius, qui ex terra ſigillata, ex diadraganto, aut ex duplici papauere conduntur, quippe a diacodione non multum uariant, nec ſine ratione probantur. nam dabat Galenus [c] in pulmone affecto medicamentum ex ſeminibus, quod diaſpermaton dicitur, & ſecunda, & tertia die, ut ſomnum conciliaret, & ſenſum doloris leuaret, ac ſiccandi poteſtate polleret. quæ actiones, ac potentiæ non immerito in diacodione reperiuntur. non ab re igitur loco electuarii de ſeminibus diacodione utebatur magnus Guido de Cauiliaco, Iamerius, & alij, qui hac tẽpeſtate Chirurgiam exercent: nam dicebat Galenus [d] uſus medicamẽti diacodion eſt in his, qui ſomno indigent, & potisſimũ his, quibus a capite in aſperam arteriam facilis eſt defluxus, nõ permittẽs dormire: quare nõ minoris utilitatis aſſerunt aliqui diacodion fore in hoc affectu, quàm diaſpermaton, præſertim [e] cùm papauer tenues deſtillationes a capite inſpiſſet, mel autem humores ad pectus iam delapſos, reiectu faciles facit. Sed quia diacodiones ex veterum ſententiis diuerſimode parantur, & uarii a Galeno deſcribuntur, quorum aliqui ſimpliciores, aliqui uero copioſiores componuntur, & horum omnium quàm plurimi nullibi parantur, hac de re experimento ducti, hunc magis probamus. Recip. papaueris albi capita num. 20. nigri num. 10. iuiubarum, ſebeſten an. num. 6. ſeminum lactucæ, maluæ an. drag. ij. ſcariolæ drag. iiij. cytoniorum drag. iii. cõtundantur omnia, & infundantur in ſextariis quinque, videlicet in lib. xii. s. aquæ pluuialis per diem naturalem, deinde bulliant donec tertia pars cõſumpta fuerit, & adde myrrhæ, croci, hypociſtis, ſucci acaciæ an. drag. j. omnia hæc in petia claudantur, ac in lebete ſuſpendantur, & iterum bulliant, donec tertia pars abſumatur, & adde diadraganti albi vnc. vj. glycirrhizæ raſæ drag. ij. mellis lib. j. iterumq; bulliant vſque ad mellis conſiſtentiam, & coletur, cui adde ſacchari albi quantũ ſufficit, & fiat confectio in rotulis, quarum vna aut in forma ſolida, aut ex poſca diluta patienti mane, ſeroq; exhibeatur: cum vero tale deeſt medicamentum, eius loco diadragantum album, aut rubeum, vel trochiſcos de terra ſamia, aut diarrhodion, aut diacoralliu, aut ex cornu ceruino, aut aliquos ex his, qui a Paulo [f] celebrantur, patientibus dare conuenit: citra mordicationem [g] etiã præclare omnino deſiccat bolus armenus, vt nihil eo magis hac parte præſtet. datur ex eo dra. j. conſi-

a ¶5. meth. cap. 8. & 13.

b ¶Galen. 7. de comp. med. ſecũdum loc. cap. 2. ubi ad ſang. expuit. Aet. li. 10. cap. 9. & libr. 9. cap. 34. Paul. li. 7. ca. 12. de paſt. Auic. li. 5. tra. 8. ſumma 1. ubi de Trochiſcis de ſeminib Nicol. Alex. deſcr. 207. 315. 316.

c ¶5. meth. ca. 13. in fine.

d ¶7. de comp. med. ſecundum loc. ubi de uſu medicamẽti Diacodionis ſecundum propriam opin.

e ¶Aet. libr. 14. cap. 25.

f ¶Lib. 7. ubi de paſtillis.

g ¶Aet libr. 8. cap. 62.

j.confidenter cum aqua hyppuris aut ſymphyti. Diuerſis etiam aliis præſidiis recentiores vtuntur, inter quæ rhabarbarum celebratur, variis modis præparatum, veluti Recip. Reubarbari electi, crytrodani, mumiæ an. drag. j. terræ ſigillatæ dra. s. fiat puluis ſubtiliſsimus, de quo datur vulneratis quotidie ſummo mane, cum decocto radicis ponticæ, aut maioris conſolidæ drag. j. ſi autem oportuerit exterius lotiones in vulnere iniicere, hęc præſtantisſima iudicatur. Recip. radicum tormentillæ, ſymphyti, Cariophyllatæ, Centaureæ maioris, roſarum an. m. s. myrtillorum, foliorum oliuæ an. drag. ij. myrrhæ, aloes, ſar cocollæ an. drag. j. aquæ hordeaceæ quantum ſufficit pro decocto, & Recip. prædicti decocti lib. j. ſyrupi myrtini, roſati de roſis ſiccis an. vnc. j. mellis roſati vnc. ij. miſce, & ſemel tepidum cum iniectorio imponatur, ac ſæpe inuerſo ęgro educatur. denuo iniiciatur, ac pariter euacuetur, ſed ex ipſo aliquid intus relinquatur, & vulnus claudatur linamento imbuto aliquo medicamento abſtergente, & filo ſic deligato, ne introcedat. deſuper uerò petia ſatis lata medicamēto barbaro cooperta, aut argideo, aut de gummi ellami, aut palmulato, aut noſtro ſancto incomparabili applicetur. Hic curationis modus ſeruetur, donec a prauis ſymptomatibus tuti euaſerimus, ac viſcera cicatricem contraxerint, & thorax penitus fuerit mundificatum. Hic [a] vbi ſanus fuerit, neq; celeriter ad ventum currat, neque equum, aut currum conſcendat, atque etiam vociferationes, iracundiam, coitum, ac victus prauum regimen fugiat, periculum enim eſt ex praua diæta ne reuertatur morbus: abſtineat [b] ſimiliter per annum ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laborioſe laboret. hic [c] enim morbus, qui curatione multa eget, difficilis admodum eſt, & ſi quis curatus ac ſanus factus, ſe ipſum non cuſtodierit, plerunque illi reuerſus morbus, cauſa fit interitus: porrò [d] ſi occurrerit vt pulmonum aliqua pennula è vulnere exierit, & ab extrinſeco aere alterationem acquiſierit, illico pars male affecta leui ſectione tollatur, ſtatimq; quod de ſecto remanſerit, bis, terq; ignito cauterio aduratur, ac quamprimum intromittatur; quippe Celſus dicebat [e] in viſceribus nihil mouendum eſt, niſi aut ſi quid ex iocinore, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo pendeat, præcidatur, ſeruari enim non poteſt. ait ipſe, cui pulmo medius percuſſus eſt. De iocinore dicebat Galenus, [f] nō ſolum profundum vulnus in eius fibris factum, ſed etiam fibram abſciſſam. aiunt, fuiſſe ſanatam, & verum dicere videntur Rolādus Parmenſis, [g] ac Theodoricus, qui [h] affirmāt, Vgonem Bononię Pulmonis fibram vulneratam ſanitati reſtituiſſe, poſtquam exierit, & eam reſecaſſet. Hoc etiam feciſſe confitetur egregius noſtræ ætatis, ac huius inclitæ ciuitatis Venetiarum Chirurgus Franciſcus Strata de Burano, Aloyſium de Burano eius Socerum. nec mirum eſt. nam præclari medici antiqui, [i] dum affecta membra, quæ mortis magnum afferunt periculum, enumeraſſent, nullum quidem verbum de Pulmone fecerunt; aſſeruerunt tamen, quòd ſi Pulmo medius fuerit ſectus, aut vulnus amplum, aut inflammatione affectum, qui ſic afflicti ſunt, de neceſsitate moriuntur. Decet igitur ex leui vulnere Pulmonis, cum pręſertim rationalis adhibita fuerit curatio, ſalutem interdum promittere. verùm [k] cum intime fuerit vulneratus, maximam ſanguinis copiam effundit, & inde vulnus letale iudicatur: dictum eſt [l] enim poſt ſanguinis ſputum, puris ſputum, poſt puris ſputum, phthiſis: veruntamen quia multi ſine vlla ſpe ab his & ſimilibus vulneribus ſuperſtites permanſere, igitur & qui Pulmonis vulnere cruciantur, a curatione deſtituendi non ſunt. nam interdum magni Dei auxilio, ſanitati reſtituuntur.

a ¶Hipp. lib. de inter. aff.
b ¶Hipp. lib. 2. de morbis.
c ¶Hipp. de ſuppuratis.
d ¶Galen. 5. de loc. aff. cap. 2.
e ¶Libr. 5. cap. quomodo uulnus ligare conueniat.
f ¶6. Aph. com. 18.
g ¶Libr. 3. ſuæ pract. cap. 25.
h ¶Lib. 2. c. 17.
i ¶Hipp. lib. 1. de morbis & 6. Aph. Gal. 18. 6. Apho. com. 18. Auic. 4. 4. tra. 1. cap. 2. Auer. 7. coll. cap. 32.
K ¶Hipp. lib. de Coac. pno. Celſ. lib. 5. ca. de uul. inſanab.
l ¶7. Apho. 15. 16.

DE

DE TRACHEAE INCISAE CVRA.
Cap. V.

QVIA Trachea,ſiue aſpera arteria pars [a] eſt ipſorum Pulmonum ad reſpirationem,& inſpirationem neceſſaria,iccirco de ſectionibus huic parti occurrentibus hic ſermo ſit.vulnera huiuſcemodi periculo non vacant,& quia diu quieta permanere non poſſunt,curatu difficillima ſunt,& ſi inflammatione moleſtantur,patiens nec commode deglutire nec opportune reſpirare poteſt, ob id ſępe ſuffocatur:Tunica eius interior acutiſſimi ſenſus eſt,& eius ſubſtantia, dura,ac chartilaginea exiſtit.Earum curationis modus ſic fit,vniuerſalibus indicationibus,vt de ſectis pulmonibus dictum eſt,pręmiſſis, infirmo iubendum eſt,ut vitam ſilentio agat,nec tusſiat,nec moueatur,diuq; eum in hac quiete conſeruari oportet,ſupinum tamē reclinatum,ſed quę eius capiti ſubiiciuntur ſublimius ſint inſtrata:Medicus [b] omnibus modis operam det,vt quàm citiſſime vulnus ad cicatricem perueniat,foris loco affecto agglutinantia medicamenta imponēdo,arteriacas Gręci vocāt, quale eſt illud celebre barbarum,aut illud ex ſalicibus, ſiue loliis appellatum,vel ex altero ei ſimili: vulnerato cubanti ſupino, aut reclinato, humidum aliquod ex his medicamentis idoneum, quę ad huiuſmodi vulnera faciunt,exhibeto,iubendo id in ore aliquantulum conſeruare, paulatimq; permittere,vt in aſperam arteriam defluat.nonnunquam etiam [c] illud ſub lingua conſeruare,quod hypoglotti gręcè vocatur,vt paulatim liquefactum in tracheam ipſam delabatur,ac ſenſim,& ſenſim diſtillet dum detinetur in faucibus:cauendo ne largius influat,vtpote quòd tusſim excitabit.nam quoad humor vndiq; iuxta tunicas arterię,ceu iuxta murum aqua deſcendit,tusſim vtique non ciet, ſi quidem per mediam ſpiritus viam incidit,tusſim ſtatim excitabit. Talia igitur tenuia eſſe debent,qualia ſunt rhodomel,ac lac nuper mulctum,ſiue aliquod magiſtrale decoctum in aqua chalibeata,nempe equiſeti cōſolidę maioris vel centaurii,aut centinodii,vel morſus gallinę.in quod colliquatur,aut diadragantum, aut diaſymphyton,aut diacodion,aut quid ſimile ex iam dictis,aut ſi opus fuerit tenuiori ac liquidiori pręſidio,Eclegma aliquod,ideſt lambitiuum ſub hac forma pręparare oportet,radicum conſolidę maioris,ſub prunis coctarum vnc.iij. pulueris tragaganti,gummi arabici an.drag.ij.boliarmeni orientalis drag.j.ſpecierum dragagāti frigidi drag.j.s.ſyrupi roſati de roſis ſiccis,mirthini an. quantum ſat eſt, miſce. & decoquantur ad conſumptionem tertię partis.deinde colentur.& ex hoc lambitiuo crebro abluat ęger ſibi fauces.ſiquidem ex his quę bibuntur,aut in ore detinentur ſemper aliquid in aſperam arteriam labitur.porrò ſi ſectio ampla fuerit, ſutura anguſta & profunda vniatur, & ut partes coeant unà conſeruentur,adhibito barbaro ſimplicioris temperaturæ. verū,ſi opus fuerit,pręparentur medicamēto ex terebinthina clara, aqua conſolidę lota,uitello oui,maſtice, thuris cortice, & croco:& optimo pure iam confecto,vulneri impoſito ſarcotico puluere, ideſt carnem productiuo,vulnus carne repleatur. & [d] ſciendum quòd inter ea, quę interius aſſumuntur,maiori centaureo,& terrę ſigillatę ineſt curatio magna:ultimò cerato diachalciteos,aut miniato ad ſigillationem perducatur. Si autem tota trachea ſecta fuerit,cum ſit membrum ad hominis uitam ualde commodum,unde ſpiritus aereus ad pulmones,& cor deducitur,ex quo uitales refocillētur, aut difficulter,aut tarde,aut ut plurimum nunquam ad ſanitatem peruenire poteſt, ſed qui ſic affecti ſunt moriuntur.præſertim ubi circa fauces uenæ, uel arterię magnę pręciſę fuerint.

a ¶Ariſto.3. de part.anim.ca.3. Galen.7.de uſu par.in fine.

b ¶Gal.4.meth. cap.7.Aet.li.8. capit 64. Auic. 10 3.tr.5.cap.6.

c ¶Galen 7.de comp.med ſecū dum loc. circa princ.

d ¶Hipp.lib.de inter. aff. Auic. 4.4.cap.7.

DE MERI SECTO, ET EIVS curatione. Cap. VII.

a ¶Galen 5 de not.loc aff. cap. 4. in fine. Auic. 13.3.tr.4.ca.13.

b ¶Gal. 4. metho. cap.7. & 6. metho. cap. 4. Auic.13.3.tr.1. cap.14.

VLNERATVR interdum Meri [a] ſiue Eſophagus,aut gula, & eſt paſſio letalis, eoque magis ſi aut tranſuerſale, aut alicuius magnitudinis fuerit uulnus,tum quòd cibus ac potus per eum tranſit,qui ſanè agglutinationem prohibet,tum quòd eiuſmodi uulnera tantùm contactu medicamentorum in tranſitu fruuntur, ſicut & quæ in ore,& in uentriculi orificio conſiſtunt: iccirco iubent Medici [b] ut medicamentum nec ſemel,nec totum ſimul aſſumatur,ſed paulatim,& aſſiduè,quando ex tranſitu,ac contactu uulneribus,quæ in meri ſunt, utilitas accedit,non ex continendo,& diutius adhærendo,ſicut iis, quæ in uentriculo ſunt:hac igitur de cauſa,quia gula tranſitus quidam comeſtorum,bibitorumq; eſt,remediorum,qualitate eget,quæ adhærere,& undiq; quaſi cõcreſcere ac agglutinari poſſint,non autẽ quæ elui ac defluere ſint prompta : at circa partes eius concreſcunt quæ craſſa ſunt,agglutinantur quæ lenta exiſtunt. Quare ut patiens ſupinus iaceat,& quàm diutisſimè medicamentum in ore teneat, ac lacertos, qui illic ſunt,omnes relaxet,remittatq; ſummè cõuenit;influit enim paulatim de medicamento aliquid in ipſa gula,& reſidet. Veruntamen ſi per initia ſanguinem ſiſtere opus fuerit,trochiſci de ſpodio,aut de ſigillo Dianæ aqua portulacæ, aut cẽtinodiæ attenuati interius paulatim exhibeantur,& ſi non adfuerint, aqua chalybeata,aut decocto radicis conſolidæ,aut equiſeti cum diadraganto rubeo utendum eſt:ſi verò abſterſione aliqua opus fuerit,hydromeliten,aut zulapium roſatum,aut vinum de granatis,aut de cydoniis,aut lac acetoſum butyro extracto ad miniſtrabimus.aut paretur decoctum tale, Recip.hordei mundi m. ij. paſſularum, iuiubarum,glicirrhizæ an.drag.vj.centaureæ minoris,equiſeti an.drag.iij.bulliant omnia in aqua calibeata,& uino,donec conſumpta fuerit tertia pars. & adde ſyrupi roſati drag.iij.mellis roſati vnc.ij.iterum parũ bulliant, & coletur.& ſcias, ait Auicenna,quòd ſi ſordes tota non mundificatur, non ſuccedit iuuamentum alterius curæ,neque adminiſtrationis conſolidatiuorum,ac ſi,vis tota curæ,in optima mũdificatione cõſiſtat,quod munus,ait Galenus,mel non coctũ preter cetera præſtat,& quia raro,trachea arteria,aut æſophagus, vulneratur, quin prius vulnus collũ offendat,vbi lacerti quãplurimi notabiles,interni & externi ſituãtur,ac nerui multi a ſexto pari orti,& arteriæ magnæ,carotides & ſoporariæ dictæ, in quibus magna pars vitæ cõſiſtere videtur,hac ratione ſedes hæc facillime inflammatione vexatur.ſiquidem laxa ac mollis eſt,& fluxiones recipit. ob id exterius ea auxilia adhibeãtur,quæ repellant & corroborarẽt, prout ſplenia ſunt,vino nigro auſtero & roſaceo,aut mirthino oleo imbuta & madefacta, ſaltim vſque ad quartam,aut ſeptimam diem,aut quouſque ab inflammatione tuti fuerimus. Cũ verò in partibus meri,aut oris ſtomachi medicamenta carnem facientia adminiſtrare voluerimus,tunc in eis glutinantia imponemus, ſicut gummi,dragagantũ, & maſtix.extra verò eadem adhibebimus medicamenta,quæ tracheæ diſſectæ opitulantur,quorum omnium virtutes, Deum teſtamur,in medicamento noſtro ſancto reperiri,præſertim dum vulnus anguſtum fuerit. aut Recip. terebinthinæ clare.aqua ardenti,aut conſolidæ lotæ vnc.iij.pulueris ſubtilisſimi,mirrhæ, thuris,aloes,boli armeni.an.drag.s.miſce & fiat vnguentum.aut Recip. thuris optimi,myrrhæ,mali terræ,galbani an.drag.iij.chalcitidis, aluminis rotundi, ſpumæ argenti an.drag.ij.reſinæ terebinthinæ drag.x.olei myrtini vnc.j.ceræ q.s. & fiat vnguentum ſecundum artem:ſi enim in his turundæ,ſiue lychinia non imponuntur,ſanatio magis tuta,aut ſaltem breuior fuerit,quæ ſummopere quærenda eſt; & ab omnibus probatur.igitur multi emplaſtro tantum barbaro minori, aut palmulato,vti auſi ſunt exterius.

DE

DE SPINAE VVLNERATAE curatione. Cap. VIII.

CVm [a] nucha, aut ſpina, ſiue ſpinalis medulla ſecta fuerit, vulnus his ſimile eſt, quæ cerebro occurrunt: nec ſeruari poſſunt, niſi raro, quibus cerebrum, aut ſpinæ medulla percuſſa eſt, aut ſaltim vox perit, quibus ea ſpinę pars, quę in ceruice eſt, fuerit affecta. ipſa vero ex tranſuerſo inciſa, ſi tota fuerit diſſecta, omnes quæ ſub ipſa ſunt corporis partes, ſenſu motuq; priuari neceſſe eſt, vtpote ſuſcipiente ſpina à cerebro vim tum ſentiendi, tum etiam mouendi pro arbitrio: & tandem ſic affecti moriuntur. puncta uero, aut perforata interdum ſanari poteſt: nonnunquam etiam relaxantur partes lateris vulnerati. mederi tamen debemus, cum ſic afficitur, prima die uitello oui admixto thure, mumia, & maſtice, vt ſanguis quieſcat, & dolor ſedetur: tenuiſſime patiens nutriatur, & corpus nullo modo agitetur: altera die ſanguis, ſi decet, à communi vena mittatur. Aluus fluida ſit, & omnia vſque ad inflammationis, aut conuulſionis ſecuritatem, vt de cerebro læſo dictum eſt, canonice regantur. Si autem ſpina fuerit vulnerata, abluatur terebinthina aqua betonicæ, aut uino albo, & addatur recentis oui luteum ſpermate emundatũ, parum thuris minutiſſime pulueri zati, & croci, & vulnus tali regatur medicamento vſque ad diem quartam; partes uerò circumiacentes, & emunctoria omnia ac tota ſpina ſæpe roſaceo, maſticino, ac camomellino oleo, addita axungia inungantur; & cum quarta pertranſierit dies, nec ſęua apparuerint accidentia, prædicto medicamento addatur aliquid rhodomellis, aut ſyrupi roſati, myrrhæ & aloes, & quàm leuiſſime adhibeatur ſic, quòd nullo modo dolorẽ, aut moleſtiam inferat. qui, ſi ſupernatus fuerit, remittatur oleo de terebinthina, aut de uitellis ouorum, & Hypericonis pauco, &, ſi res poſtulat, vtimini polenta Hippocratis, ex farina hordei, & oleo roſato, aut maſticino. vel fiat Emplaſtrum, & Recip. florum camomillæ, ſertulæ campanæ, roſarum, ſtichados, betonicæ an. m. s. farinæ hordei, ſeminum lini, lentium an. vnc. j. fiat puluis ſubtiliſſimus, olei roſati, maſticini an. unc. ij. croci ſcrup. s. rob quantum ſufficit, & ſecundum artem fiat emplaſtrum ſub bona forma. Sedato dolore, vulnus medicamẽto aureo, aut baſilicone minori, ad ſanitatem perducatur; ſigilletur poſtmodum cerato de betonica, aut palmulato. ſcire tamen oportet, quòd modernorum opinio eſt, vt regio ſpinę ſupra duodecimum ſpondile uulnerata, eandem requirat curationem, quæ cerebro uulnerato competere uidetur. quæ uerò infra eam ſituantur, ſimilem expoſcunt, quæ neruis ſauciatis adminiculo ſunt. etenim ſublimior cerebro multum aſſimilari uidetur. ſiquidem mollis & alba eſt à qua nerui multi ſenſibus deſtinati originem ducunt. Inferior uerò neruoſa & dura exiſtit, & multam neruorum mouentium propaginem producit.

[a] ¶Hipp. libr. 2. prædict. & li de Coac. prænot Celſ. li. 5. cap. de uul. mot. Gal. 12 de uſu part.

DE NVCHA SECTA, AVT PERFORATA, & ſanandi ratione. Cap. IX.

SI Nvcha ſecta, aut perforata fuerit, ea in uniuerſum ſeruanda ſunt, quę paulò ante de ſpina lęſa diximus. ſingulatim poſtea ſuppreſſo ſanguine, Recip. terebinthinę clarę, aut eius loco olei de terebinthina unc. ij. olei roſati omphacini unc. j. aquę ardentis unc. s. miſce, & guttatim in uulnus tepidum imponatur, deſuper uerò petia lata, ſiue linteolum ita amplum, ut uulnus non ſolùm, ſed uulneri proximas partes in trium digitorum latitudine contegat, cum unguẽ

to diaphinicone aut de betonica applicetur. Si uerò uulneris diſpoſitio ſarcoticis & cephalicis eguerit medicinis, ea quidem ſecundum indigentiam adminiſtrāda ſunt. Aliqui calcem aqua dulci ſępè elotam hiſce uulneribus applicare auſi ſunt, quod fortaſſe in morbis extremis, ac omni ſpe deſtitutis felici ſucceſſu eueniret poſſet.

ADDITIO.

a ¶Lib. 1. prædict.

b ¶3. de loc. aff. cap. 10.

MEDVLLA ſpinæ, ait Hippocrates [a] ſi aliquo modo malè affecta fuerit, homo ſæpe cruribus impotens fit, vt neque, ſi tangatur, percipiat, & uentre, & ueſica, vt circa prima tempora neque ſtercus, neque urinam egerat: cum autem uetuſtior factus fuerit morbus, & ſtercus, & urinam prodit: moritur autem poſtea non multo interpoſito tempore: præterea, ait Galenus, [b] vbi per tranſuerſas ſpinæ inciſiones ad medium vſque ſecundum longitudinem ſecaretur, non omnes ſuppoſitas corporis partes, ſed eas duntaxat, quæ e regione ſectionis erant, reſolui, dexteras quidem dextera ſpinæ parte diſſecta, ſiniſtras uerò vbi reliqua pars eſſet inciſa: ubi uerò media eius proceſſus pars, fuerit affecta, non omnes inferiores partes reſoluuntur, ſed uel ſiniſtra duntaxat, vel dextera: ſi uerò ex toto diſſecta fuerit ſpina, aut moritur æger, aut omnes inferiores partes reſoluuntur.

DE SEXTA INDICATIONE,

Quæ modum corrigendi accidentia manifeſtat. Cap. X.

VARIA ſunt ea ſymptomata, quæ thoraci poſt accepta uulnera euenire ſolent, quibus ſecundum temporis inſtitutum ſubuenire oportet: quare hanc ſextam indicationem, quæ eſt accidentium correctio ſeu profligatio, aſſequimur remedia cuique propria, prout res deſiderat admouendo. Porrò hæc fieri ſolent vel ratione ſedis affectæ, vel uulneris magnitudine, uel patientis inobedientia, & prauo uictus regimine, ſiue medici imperitia. Sunt hæc denique, copioſa ſanguinis emanatio, vulneris anguſtia, ſputum ſanguinolentum, conglobatus in pectore ſanguis, tuſsis aſsidua, deſtillatio, dolor crudelis, loci manifeſta inflammatio, & vulneris oſtracoſa diſpoſitio. Et ſciendum [a] quod ille cui occurrit uulnus in uentre ſuo, & accidit ei nauſea, aut ſingultus, aut uentris ſolutio, aut aliqua conuulſionis ſpecies, moritur. Et [b] quia nihil adeo omnem manuum operationem in corpore hominis turbare ſolet, ſicut ſanguinis fluxus, ideo de hoc ſymptomate tanquam de eo, quod inducias non admittit, nonnulla in primis dicere aggrediamur.

a ¶Auic. 4. 4. tr.

b ¶Celſ. libr. 5. cap. de fiu. ſang. Gal. 7. de aggr. anat.

DE COPIOSO SANGVINIS *fluxu. Cap. XI.*

COPIOSVM ſanguinis profluuium contingit aut a uena ſecta, aut ab arteria diuiſa, aut ab utroque uaſe ſimul uulnerato, nonnunquam verò ex pluribus, aut maioribus, aut minoribus. ſanguinis eruptio etiam interdum accidit ex eo uulnere, quod cum amiſſione ſubſtantiæ fit; ſæpe etiam ex eo, in quo nihil ſubſtantię deperditum eſt, ſed ſolum in eis anguſtum quoddam uulnus occurrit. adhuc vnuſquiſque fluxus aut a cauſa interna, quam Græci proigumenam,

aut

aut ab externa, quam procatarćticam vocant prouenire ſolet; ſi ab extrinſeca, aut apparens eſt, & vnà cum vulnere reſidet vt ſagitta, telum, globulus, aut quid ſimile, vnde maior profluuii abundantia ſequi ſolet; aut non apparens vt uulnus, contuſio, eroſio, ſphacelum, & huiuſmodi. Hæ quidem ſanguinis fluentis cauſæ, ac præcipuæ differentiæ ſunt, à quibus curandi indicationes ſumi debent: porrò [a] de interna, ſiue antecedenti veluti ruptura illa, quam Græci anaſtomoſin uocāt, cùm ſcilicet uaſa imbecilla ſint, aut ſanguis impetu quodam ruerit, vel aliqua acri qualitate præditus ſit, aut illa, quæ ab eiſdem diapedeſis dicitur, cum ſanguis ſudoris uice tranſcolatur, tunica uenæ rarefacta, aut ſanguine attenuato, aut gracilibus uaſis adapertis. hic nihil ſumus dicturi, cum alibi copioſe omnia conſcripſerimus, ſed de exteriori, quæ neceſſariò in his affectibus occurrit, ſermocinari inſtituimus. Exit interdum ſanguis multus a ſpatiis intercoſtalibus, in quibus ſingulatim diſſeminata eſt uena, & arteria, interdumve talis ad cauitatem deſcēdit, & ſæuorū cauſa eſt accidentium: multoties effluit a uenis internis magnis, & cauſam mortis producit. Supprimitur ſanguinis fluxus obturato orificio, à quo emanat, quod fit euulſa primò ſi qua ibi cauſa coniuncta aderit, quam Græci ſynecticam vocant. ſecundò ſi vaſis orificium adeò vnitur, vt inde diduci nequeat: porrò [b] ſcire licet, quòd ſi a vena defluxerit, interdum ſupprimitur, præſertim ſi ex magnis uenis non fluxerit; ſi uerò amplæ fuerint venæ, & maximum profluuium apparuerit, glutinari eas difficile quidem eſt. in arteria verò non ſolum difficile, ſed etiam quod fieri omninò fortaſſe nō poſsit a multis iudicatum eſt. nam arteria de illis eſt, quorum conſolidatio non creditur; & ſi eius partes interdùm unitæ videntur, non ob id uerè coeunt, ſed caro eam circundans & continens ſolidatur, unde ſanguinis morrhoſagia prohibetur. ex duplici tunica componitur arteria, quarum vna cartilaginis naturam quoquomodo ſapit, ob id curationi rebellis redditur; in pueris tamen, mulieribus, ac tenuis corporis experimento, ac ratione comprobatum eſt, uulneratam arteriam conſolidationem contraxiſſe, eius duritie, motu perpetuo, ac ſanguinis ſpirituoſi repletione non obſtante; experimento, nam id eueniſſe in fronte, malleolo, brachii articulo, & ſummæ manus medio compertum habetur: ratione, ſiquidem arteriæ natura difficultatem quidem durioris naturę ſuæ conglutinandæ prorſus indicat, non tamen eiuſmodi quæ euinci omninò nequeat, neque etiam ita ſicca eſt duraque, vt os vel cartilago, immò longe his mollior, ac magis carnoſa quo vtique minus de unienda eius ſectione eſt deſperandum, vbi tum ipſa ſit parua, nec admodum lacerata, tum infirmi corpus natura molle & boni habitus. Dignoſcitur arteria adaperta ex ſanguinis fluentis colore, ſubſtantia, & modo fluendi. ſiquidem ſanguis arterialis in colore, rubicundus, aut floridus, & clarus eſt, in ſubſtantia feruens, ſubtilis, rarus, & ſpumoſus: in modo fluendi, quia cum ſaltu, impetu, & pulſu effluit, interdumve per circuitum, ac interpollate mouetur; qui verò à vena emanat, quietus, craſſus, ad nigredinem declinans, & multus eſt. Omnis [c] ſanguinis euacuatio præſertim arterialis verenda eſt, & magis ſi delirium, ſingultus, aut conuulſio aliqua ſubſequitur: vbi verò fluentis ſanguinis effectrix cauſa deſierit, primum ſiſtere ſanguinem expedit, poſtea laceratum vulnus ſecundum eius opportunitatem regere. Siſtitur ſanguis, ait Hippocrates, [d] animi deliquio, figura alterata, interceptione, linamentis intortis, oppoſitione, & deligationibus; quod etiam innuit Galenus [e] ſub duplici modo, & primus localis dicitur, nempe obturatò, ſcilicet quod perruptum erat, & clauſo vulnere, aut eius labris, quę diſſident, in idem adductis, præſertim opera, manu medici, vbi vulnus ad manum ſe exhibet, aut conuenienti deligatione, aut ijs remedijs, quæ refrigerant, & aſtringunt, aut oſculo vulneris obturato & obſtructo, ſanguine ipſo concreto, qui thrombos Græcè dicitur, aut iis quę foris illi imponuntur: veluti carnoſæ partes circa vulnus ortæ, aut in nonnullis ipſa cutis. uel his medicamentis, quæ comminiſcimur, ſicuti linamenta, aut medicamenta emplaſtica, quæ

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 2.

b ¶ Galen. 5. meth. ca. 7. Auic. 4. 4. tr. 1. cap. 1. & tr. 2. cap. 16.

c ¶ Hipp. 5. Apho. 3. & 4.

d ¶ 6. de morb. pop. ſec. 7. Gal. 5. meth. cap. 5.

e ¶ 5. meth. c. 3.

ex lenta, craſſaque ſubſtantia conſiſtunt, quare meatus obſtruunt, aut cruſtam faciunt, quam Græci eſcharam dicunt, ſicuti ignis, aut ea medicaměta, quibus ignea vis ineſt; porrò his præſidijs ac ingenijs uti ſoliti ſumus in contuſis ac laceratis uenis, aut arteriis, præſertim carne attrita, ac diuiſa exiſtente: ſecundus modus diuerſiuus vocitatur, & hic duplex eſt. nam auertunt nonnulla, & ad contrarium trahunt, citra ullam extra corpus euacuationem, vt ſunt cucurbitulæ ſiccæ, aut cum flā ma admotæ, frictiones & ligaturæ, primum in propinquioribus partibus factæ, deinde in remotioribus, balnea denique, & oppoſitus vulneratæ ſedis ſitus. Auertunt quippe alia cum manifeſta euacuatione, atque ad alia membra conuertunt, tum ad proxima deriuando, tum ad contraria reuellendo, vt venæ inciſæ, quæ pro fluuij è directo reſpondent, ac ipſis partibus ſanguinem fundentibus coniunctæ ſunt: cucurbitulæ pariter ſcarificatæ, ſcarificationes interdum leues, interdum profundæ; uomitus etiam, ac alui copioſum profluuium: deriuatio [a] ad latus, & ad proxima loca fit, reuulſio ad contraria & remotiora, illam parocheteuſin, hanc antiſpaſin Græci uocant: iccirco non eſt inconueniens interdum pectore uulnerato ſaphenam aperire, tenuisſimo uictus regimine uti, & ſemper ſilere. nam [b] thoracis diſrupta vaſa, a quibus ſanguis expuitur, magna ex parte glutinantur: cohibetur [c] verò extrinſeca effuſio ſola oui parte candida contuſa applicata, aut addito aloe, maſtice, boloarmeno, farina volatili, ac leporum pilis minutisſimè inciſis, aut fiat puluis ex minuto thure, aloe, gipſo, & colcothar, additis leporinis pilis quàm mollisſimis cum oui albumine contuſo vſque ad mellis conſiſtentiam. Si uerò [d] interius ex thorace manauerit, patienti exhibeatur lapidis hæmatitis ſcrup.j. cum ſucco portulacæ, aut [e] de ſemine hyoſcyami albi ad pondus granorum duorum hordei cum aqua mellis, aut [f] fiant trochiſci ex acacia, roſis ſiccis, balauſtiis, gummi, tragacantha cum aqua pluuiali. aut Recip. radicum conſolidæ unc.vj. balauſtiorum drag.ij. aquæ ſextarium vnum, coquito ad tertias, expreſſoque ſucco adiicito amili drag.j. gummi ſplendidi drag.ij. datoque potui cum aqua plantaginis, aut portulacæ ad pondus duarum dragmarum: laudantur trochiſci de Karabe, de terra ſigillata, & diadragantum cum bolo armeno. Probatur ſummopere portulaca, centinodia, & ſuper omnia ſaccharum roſatum antiquū: foris autem pectori irrigatio adhibenda eſt, ex uino nigro aſtringente, aut ex oleo roſato, & myrtino, addito bolo armeno. de ligatura, digiti admotione, ſutura, uenæ præciſione, de laqueatione & uſtione, ſi in profundo deliteſcunt venæ, nihil dicere expedit, ſed ea tantum ſufficiunt, quæ ore ſumuntur: exterius uerò, quæ loco affecto applicantur.

[a] ¶Ga.5.meth. cap.3.

[b] ¶Galen. 4. de loc.aff.ca.6. Auic.10.3. tra. 3. cap.4.

[c] ¶Gale.5.metho.cap. 4 & li. de ſang.miſſ.

[d] ¶Aet.lib. 8.c. 63.Paul. libr.3. cap.31

[e] ¶Auicen. 4.4. cap.7.

[f] ¶Galen 7. de comp. med. ſecundum loc.

DE VVLNERIS ANGVSTIA, Cap. XII.

SAepe accidit, ut uulnus anguſtum fiat, aut quia telum lædens acutum & ſubtile fuerit, aut quia coſta aliqua depreſſa aut fracta reperitur, vel muſculi intercoſtales, aut panniculus ille, qui pectus interius circumſcribit pleura vocatus intumuerit, aut vulnus obliquè inceſſerit, aut caro aliqua ſupernata fuerit, ſpecillum, aut cerea candelula, aut penicillum, ſiue aliud inſtrumentum in vulnus ingredi nequit, igitur vt extra uenas exiſtens ſanguis, aut materia alia diuerſa in pectoris clibano coaceruata commode extrahi, & medicamenta inijci posſint, anguſtum vulneris orificium aut incidente ferro frigido, vel ignito, ſi decet, aut turundis, ſiue penicillis, ſi expedit, aut corroſiuis medicinis, ſi conuenit, ampliare neceſſe eſt, atque magis ſi alicuius viſceris pars aliqua exierit, nec in propriam ſedem remitti posſit, & ſæua ſuperuenerint accidentia. Porrò accommodatum inſtrumentū ad has ſectiones illud eſt,

quod

quod Græci ſyringothomũ,Arabes embula,& Latini manubriolum vocant, idq; pariter quia curuum eſt,ac lunæ effigiem imitatur,ſcolopomacherion Greci,gamedin Arabes,& ſpatumen curuum Latini dicũt, quorum effigies capite ſeptimo libri primi delineatas uidiſtis.ſitque nobis memoriæ dum hiſce inſtrumentis ſecare voluerimus,ne alicui nobilium uiſcerum nocumenta præſtemus. ob id in eorũ cuſpide acuta,ceræ albæ parum applicemus. Turundæ fiunt ex marina ſpongia filo circumuoluta,& adeo ſtricta,vt in turundæ formam fuerit redacta.aut ex radice gentianæ,aut ariſtolochiæ longæ,aut ex medulla ſurgi compreſſa, aut alterius rei,quæ recepta humiditate tumeat,& vulnus latius reddat. Hæ ſucceſsiuè grandiores fieri poſſunt,ſed prius cerea candelula imponatur, & iter præparetur, & per diẽ intus ſeruetur,inde turundæ immittantur. Si uerò coſta aliqua aut fracta, aut depreſſa fuerit,omni ingenio ſtudẽdum eſt,ut eleuetur,aut ita ſituetur,vt callus gigni poſsit.Si autem caro aliqua aut lacerata, aut ſuperaddita penetrationi obſtiterit,aliquo medicamento epirotico,ſiue corrodente,quale eſt alumẽ liquidum,aut æris ſquamma præparata,tollatur.At ſi patientis timiditas, aut vehemẽs dolor,aut ſedis affectę natura has non admiſerit operationes,tunc lichinia ſiue turundę imponantur cum roſaceo & oui luteo,donec uulnus ad conuenientem dilatationem deuenerit.

DE SANGVINE CONGLObato. Cap. XIII.

SI ſanguis in caua pectoris parte conglobatus fuerit ita,quòd nullo modo inde euelli poſsit, & tuſsis appareat,laterum grauitas, febris,ac ſpirandi difficultas,dãda eſt patienti, auctore Galeno, poſca,aut oxymellites cũ decocto hyſſopi, nec obſtat bis, terve mane, ac ueſperi hanc potionẽ iterare. aut Recip. ex Guidone & Almerico radicum caudæ equinæ vnc.j.oſmundi, ſpecies filicis eſt,drag.iij.draguntij drag.j.coquantur cum vino & melle,& coletur,& da huius decocti,ueſperi,patienti cyathum vnum tepidum.fortaſsis enim copioſe ſudabit:ea medicamenta conuenire dictum eſt a medicis,quæ incidunt, & attenuant, & ſudorem,aut lotium cient. Exhibent igitur nonnulli [a] coaguli leporis per ſe ſcrup.j.aut drag.s.cum aqua hyſſopi,aut aceto & melle:probant etiam interdum drag.j. Theriacæ antiquæ cum aqua ſcabioſæ. Noſtræ ætatis Medici laudant rhabarbarum,aut rha ponticum, veluti Recip. reubarbari electi drag. s. erytrodani, mumiæ an.ſcrup.j.terræ ſigillatæ ſcrup.s.aquæ ſcabioſæ vnc. ij. miſce, & fiat potio,quæ ſummo mane accipiatur: exterius uerò hordeacea aqua cum oxymellite per ſyringam iniiciatur,aut aliquod decoctum,quod magis incidat,veluti hoc.Recip.radicum tormentillæ,Caryophyllatæ,conſolidæ maioris an.m.s. hordei cum corticibus p. s. bulliant in aqua ſcabioſæ,& coletur, & adde oxymellis ſimplicis vn.ij.ſyrupi roſati s.vn.j.& utere ſæpe cũ iniectorio iniiciendo,ac ultimò aliquid intus relinquendo, & uulnus claudendo, donec decoctum ab omni immunditie denudatum exierit,& quòd pectus a ſuperfluitatibus exinanitũ fuerit,certus eris.

a Aet.lib.8.ca. 62. Paul.lib. 3. cap.45.

DE SPVTO SANGVINEO, Cap. XIIII.

SEQVITVR interdum quòd uenulæ,quę in profundo pectoris locantur, uulnerentur,nec perfectè cõſolidẽtur,quare paulatim,ſed perpetuò ſanguinem fundunt,qui poſtea per ſputum tuſsiẽdo expurgatur,& hinc eſt,

quòd

a ¶ Galen. 7. de comp. med. ſecū dum loc. 4. de not. loc. aff. cap. 6. 5. meth. cap. 3. Aet. lib. 8. ca. 59. 62. Paul. lib. 3. c. 31. Auicē. 10. 3. tra. 3. cap. 4.

b ¶ Dioſc. lib. 2. cap. 138. Gale. 6. de ſimp. med c. de Andrachne.

quòd ſputū ſanguinolētum apparet. Tollitur [a] hoc ſymptoma medicinis ſtipticis & aſtringentibus, quæ ob id pectori noxā nō inferant, quale eſt diadragantū rubeum, trochiſci de terra ſigillata, aut de Karabe, aut de ſpodio ad pondus drag. j. cum aqua plantaginis, aut portulacæ. aut Recip. thuris, ſanguinis draconis an. drag. iij. terræ ſigillatæ, raued ſeni an. drag. ij. Karabe, balauſtiorum an. dra. j. opij, drag. s. fiant paſtilli cum ſucco ozymi maioris, aut portulacæ, & quotidiè unus cū uino nigro auſtero ſumatur, aut cum decocto malorum, uel baccarum myrti, aut alterius eiuſdem aſtringentis, quod [b] mirabiliter etiam facit portulaca comeſa, & ſuccus eius bibitus efficacior exiſtit. Si uerò hęc non proſunt, ad athanaſiam Nicolai, aut ad philonium perſicum Meſues deuenire oportet; recens etiam theriaca prodeſſe ſolet: mittatur ſanguis non multus ſimul, ſed per interualla, ex iecoraria vena modo dextri, modo ſiniſtri cubiti: diuerſiones a longinquioribus fiãt, ac adiutoriorum, & coxarum partes ſublimiores laqueantur: thorax aceto roſato, aqua portulacæ, & oui albumine epithymetur, aut oleo myrtino, roſaceo crudo, & nenupharino inūgatur: patiens ſupinus iaceat, ſileat, & omnino quieſcat: uictus tenuis ſit: auena, aut hordeum cum ſucco amygdalarum ſit eius cibus, ſuperpoſito puluere aliquo aſtringente, nempe nucleorum mali punici acidi, vel rhoi, vel fructuum myrti, qui præ aliis ſummopere laudatur, aut coriādrorum, & maſticis: fugienda tamen ſunt quæ ingrata ſunt guſtui, ne tuſſim, aut uomitum irritent, uerū ſi aliqua adfuerit indigētia. nā ut dictum eſt; [c] primū periculum in ſanguinis ſputo eſt, ne ultra modum eius fiat euacuatio. magna enim pulmonum ac pectoris vaſa exiſtunt, ac arteriarum ſpeciem habentia: pedes ac extrema animalium in chalybeata aqua decocta concedantur, in eaque & ptiſana, & pultes ex amyli farina, aut hordeacea parentur. pariter & condrum, ſiue oriza, & cucurbita exhiberi poteſt. Potus eſto aqua chalybeata, aut in qua aurum fuerit extinctū, addito zulapio, aut ſaccharo roſato, aut ſyrupo myrtino, aut, urgente neceſſitate, uinum nigrū & pauciferum concedatur, præſertim ſi ſanguis ab aliqua thoracis uenula prodierit, qui & nigrior, & iam in cumulos coactus cum tuſſi & dolore, nec abſque fœtido aliquo odore, educitur: ſi uerò clarus, ſpumoſus, ac ſine dolore tuſſiendo eijcitur, eius eductio a pulmone fit.

c ¶ Galen. 7. de comp. med. ſecū dum loc.

DE DESTILLATIONE SEV CAtarrhali defluxu, Cap. XV.

a ¶ Galen. 7. de comp. med. ſecū dum locos. Aet. lib. 8. c 60. Paul. lib. 3. cap. 31.

DESCENDIT interdum a capite ad pectus materia aliqua ſubtilis aut baurachina, quæ pulmonum uulneris ſanationem impedire ſolet. nam deſtillatio, ſiue catarrhus, ut Gręci dicunt, tuſſim commouet, quæ uulnus dilaniat, ſomnum impedit, & digeſtionē corrumpit. ob id ut catarrhus ſiſtatur, & ne amplius defluat, diligentem animaduerſionem habere conuenit, eoque magis ſi aut ſuffocationem, aut uiſcerum læſionem timuerimus. Rectè igitur firmabitur ſi prius & cauſa, & humoris natura cognita fuerit; ſed quia in his ut plurimum fluxio calida exiſtit, præmiſſo uictus regimine, quod tenue eſſe debet, ad quandam tenuitatem uergente, ac cephalica uena aperta, niſi acris admodum deſtillatio fuerit, adhibitiſque clyſteribus acribus, ac omnibus partibus corporis, capite tantum excepto, confrictis oleo ueteri, aut cicionio manibus inunctis, omnique induſtria retractis fluxionibus extremorum ligaturis, cucurbitulis, & caputpurgiis, veluti eſt uiolarum, aut hordei aqua, quæ nares dilatet, & uiam liberam det, ut materia per has effluere poſſit, aut butyrum intra nares dato, cui octaua pars elacterij ſit adiecta. poſtmodum deſtillationem ſiſtere oportet his præcipuè, quæ retinent, & craſ-

ſum

ſum faciunt,nec uulneri noxam ferāt,ſicuti eſt bolus armenus,ſpica,thus, maſtix, ſuccus glyzyrrhizæ,gummi, tragacantha,diapenidion,di adragātum,& trochleę bechichæ in ore retentæ; confert etiam ad hoc ſyrupus de glycyrrhiza, myrtinus,uiolaceus,& papauerinus: ultimo uerò huic diſpoſitioni ſuffragantur pilulæ de cynogloſſa uſque ad drag.j.s.quæ non frequenter,ſed rarò, exhiberi debent: ubi uerò copioſa ex capite in pulmones defluxio fuerit, præſtat medicamentum diacodion,quod ex melle conficitur. Si autem ex his deſtillatio non ſiſtatur,deraſis ſupra coronalem ſuturam capillis ſpargatur puluis et ſandaracha, Arabum maſtice,balauſtiis,et bolo armeno;et,ſi hæc non iuuāt, capiti emplaſtrum applicetur ex thapſia,aut ex fimo columbino ſyluestri, aut fiat cauterium ſupra ipſam commiſſuram coronalem.

DE TVSSI MOLESTA. Cap. XVI.

TVssis uehementiſſima efflatio eſt, & motus, quo natura, cùm plurimo ſpiritu celerrimè foras erumpente,impetu ſuo excrementa a pectore,& pulmonibus expellit: Tuſſis eſt motus pectoris,ſicut ſternutatio cerebri,ad profligādum nociua:perficitur pectoris dilatatione,et conſtrictione, ac ſuorum uelaminū motu,fitq; aut propter materiam pulmonum propriam, aut ex deſtillatione,uel affinitate,& conſorſio alterius partis:quare cùm utroque modo potēs cauſa ſit,uulneris pectoris ſanationes prohibendi,illi accuratiſſimè incumbere licet: quocirca præmiſſo regimine in ſex rebus non naturalibus, ut de catarrho dictum eſt,inungatur pectus,ſi aliqua repletio adeſt,oleo uiolarum, amygdalarum dulcium,butyro recenti, pinguedine gallinæ, & mucillagine althęæ, aut uſitato unguento pectori conferente.Exhibeatur ſummo mane ſyrupus de glycyrrhiza, capillo Veneris,uiolaceus compoſitus,aut ſimilis:ſępe in ore ſaponeam teneat,diadragantum,diapenidion,aut loch de pino,aut de pulmone uulpis. Si autem humorum copia apparuerit,ea euacuanda eſt aut per internas, aut per externas regiones,ut ſupra explicauimus. ſed cùm ab aliqua frigida intemperie originē traxerit,regatur medicinis prædictis, quæ breuiori tēpore quo poteſt dimittantur, & uulnus hoc interim opportunè,ut decet,regatur.

a ¶ Galen. 7.de comp.med.ſecū dum locos,& 2. de ſympt. cau. Aet.lib.8.ca.54. Paul. lib. 3. cap. 28.Auicē. 10.3. tra.3.cap.1.

DE DOLORE. Cap. XVII.

MOleſtiſſimum accidens triſtis ſenſus eſt,qui a Medicis dolor vocitatur.ſiquidem,cùm acutus eſt,inducias non expectat: proinde ſumma cura protinus adhibenda eſt,vt tale accidens demulceatur,aut in totum,ſi fieri poteſt,abſumatur,quod [a] opus tribus ingeniis celebrari ſolet, nempe medicinis anodynis, id eſt, dolores ſedantibus, & temperaturā inęqualem permutantibus, aut doloris cauſam diſcutientibus,ac diſſipantibus, aut membrum ſtupidum, & ſine ſenſu reddentibus.Iccircò ſi cauſa nota fuerit veluti illa, quam iſti coniunctā vocant,tollatur tuto & ſine dolore;ſi autem occulta fuerit,pręmiſſa,vt decet,euacuatione,anodynis vti primò opus eſt,ſub forma inunctionis,aut fomenti, aut cataplaſmatis;Ergo hyeme,auctore Galeno,locum in orbē oleo nardino,aut mellino,aut camomillino madefacito,æſtate vero violaceo,aut roſaceo:fomenta fiūt adhibita lana oleo communi,aut camomillino calido infuſa,aut ſpongia in decocto acāthi,althææ,violarum,meliloti,& fœnugræci madefacta:porrò ex his, aut ſimilibus

a ¶ Galen. 2. de loc.aff. cap.1.2. de comp.med.ſecundum loc. Auic.4.1.cap. 30.

ſimilibus plantis pariter cataplaſmata parantur,addito oleo maſticino, roſaceo, ſapa, farina hordeacea,ſemine lini,ouorum luteis, & croco. Narcotica vero, ſeu ſtupore inducẽtia,nullo modo probantur:verũ,ſi aliqua de cauſa fuerint opportuna,non excedant oleum ex nimphea,aut de papauere, aut triturentur folia hyoſcyami cum oleo violato,farina hordei & croco. Si autem dolor diu perſeuerauerit,ad nouas corporis euacuationes redire expedit,ſanguinem,ſi nihil obſtat,mittendo,aut aluum ducendo aut agarico, aut reubarbaro. uulnus uero ſecundum indigentiam regatur,& bis aut ter in die mederi oportet.

DE INFLAMMATIONE, Cap. XVIII.

DImensiones preternaturales in longo,lato,& profundo,quas Græci apoſtemata,Arabes dubelet,& aldubelati,& Latini tumores non naturales,aut abſceſſus, ſiue inflammationes appellant, cum thoracis uulneribus occurrunt, plerunque a materia calida producuntur, & maximum ſecum afferunt timorem, præſertim ſi oſſa,vel nerui,vel venæ,vel arteriæ, vel lacertorum capita affliguntur,aut vbi parum ſanguinis pro uulneris modo fluxerit,aut cum interna, ac primaria membra patiuntur. Ex his,quę exterius naſcuntur,ſenſu uiſus ac tactus dignoſcuntur;ſi uerò intimè oriuntur,aliquibus propriis ſymptomatibus declarãtur.quippe dolores interni in principio debiles,deinde fortiores apparent, horripilationes,febres ardẽtes,uiſcerum grauitas,pulſuum durities, difficultates anhelitus,inquietudo maxima,tuſſis ſicca,& vt plurimum vulneratorum pernicies. Quoties ergo de aliqua inflammatione occulta dubitatur, ſtatim ſanguis e brachio mitti debet,vtique ſi corpus iuuenile & robuſtum,ac exercitatũ fuerit, multoque magis ſi ebrietas præceſſerit;diæta inſtituatur tenuiſſima,diuerſionũ omni genere vtendum,corpus caſſia,aut manna, aut ſyrupo roſato ſolutiuo purgetur, ac tandem ea omnia,quæ in initio inflammationum ſunt opportuna, obſeruẽtur. Si autem inflammatio externas occupauerit partes,& cauſa humor bilioſus fuerit,eryſipelas,aut herpes procreabitur,& tunc pariter tenuiſſimo victu vtendum eſt,frigiditatem quandam præ ſe ferente: ſanguinem ex talo, aut oppoſita parte mittere conuenit.Si autem corpus cacochymum fuerit,aut prauis ſcateat humoribus,medicamento colagogo,id eſt, bilem educente, euacuetur:rubor uerò ipſe uiolaceo,aut nenupharino oleo,aut roſaceo vnguento ſæpius inungatur. Porrò ſi phlegmon,id eſt ſanguinea inflammatio, incæperit,mittatur ſanguis, & fluxio tẽperatè inhibeatur roſaceo,myrtino, & maſticino oleo,addita boli armeni portiuncula.Si ad ſtatum deuenerit tumor,ſuppurationi præparetur,ſuperpoſito emplaſtro macedonico,quod triapharmacum uocant,ex rodeolo,farina triticea,& decocto radicum althææ,& caricarum pinguium. Sanie concocta in loco opportuno fiat ſectio, inde præparetur,poſtea noua carne repleatur,vltimò ſigilletur, per uulnere non neglecto,ſed diligenter curato.

DE DVRITIE LABRORVM VVLNERI. Cap. XIX.

CVm diu permanſerit vulnus,neque ad cicatricem deuenerit,eius labra duritiem quandam,obducunt,inde remanet affectus, quẽ Gręci coriadan,& Latini fiſtulam vocant. Sinus quidem eſt profundus,anguſtus,cuius labra rotunda, & dura fiſtulę arundineæ formã præ ſe ferũt:Indicia sũt labra decolorata,ſanie penuria,nullus ſenſus,& durities manifeſta:Quare tunc fiſtularũ more curari de-

ri debent,duritiem primò,aut calloſitatem remouendo,quę vlcus tale cacoethes id eſt difficilis curationis,reddunt, & eſt ſymptoma, ſine quo non celebratur hoc opus,ſumpta indicatione a calli natura,& quantitate,& nunquid in labris, an circa ea conſiſtat, vnguentis, pulueribus, humidis liquoribus,interdum etiam ſcarificatione,& cauteriis. Verùm in hoc ęgri animus conſulendus eſt. Sed a leuioribus initium capiendo, ſi durities mediocris fuerit, vnguenta, quę magis probantur,& vſui ſeruantur, ſunt damaſcenum, apoſtolorum, ceraſeos, & Iſis, quę omnia cognata ſunt;fortius verò in duriori eſt vnguentum ęgyptiacum, aut cauterij:pulueres parantur ex radice maioris centaurij, aſfodelli, ſpondilij, nigri veratri, hydrargyro pręparato,quod præcipitatum uocant, ex calcanto uſto, aut ſquamma ęris pręparata,& rebus ſimilibus: trochiſci etiam de minio, qui celebres admodum ſunt,uel radices ipſæ,imponantur,quę mirifice operantur. Si hæc non iuuant,poſtquam partes circumiacentes propriis defenſiuis fuerint munitę, alicuius cauterii potentialis portiunculam cum fermento miſce, aut ſublimati granum cum butyro,aut unguento ceruſſato compone,& fiat opus:ex liquidis liquoribus acida muria,aqua aluminis, aqua plãtaginis cum pauco arſenico, aqua,qua aurum ab argento ſeparatur,fortis nuncupata,addita aqua roſacea, aut uino maluatico:hęc adminiſtranda ſunt prout calli conſulit durities. Abſumpto callo,patienti aliquod decoctum,aut pigmentum,ut in capite quarto deſcripſimus, exhibeatur,ut aduentitię humiditates,quę perpetuo ad ſedem affectam defluunt,exiccentur,& partes internę rectificentur,& patiẽs ad ſanitatem perducatur, quod nobis multoties cũ auxilio Dei omnipotentis,& Marię ſemper uirginis, cum honore,& patientis utilitate,bene ſucceſsit.

ADDITIO.

SOlent nonnunquam inter coſtas fiſtulę ſubterexire;quod ubi accidit,eo loco coſta ab utraque parte decidenda, & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent hę ubi coſtas pertranſierint ſeptum id, quod tranſuerſum a ſuperioribus uiſceribus inteſtina diſcernit,uiolare, quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris poteſt, & quia interdum ſpiritus eo cum humore quaſi bullante prorumpit,maximeque ſi hunc ore ille continuit, in eo medicaminum locus nullus eſt, & pinguia omnia inimica ſunt; probantur tamen manuum operationes coſtas & oſſa omnia corrupta extrahendo,cęteris poſt modum quę uulneribus accommodantur,inde uti licet.

¶Hipp.lib. de fiſtulis. Celſ. lib. 7. cap 4. Gal. 5 de loc. aff. cap. 2. & 5.meth.cap.8. & 7. de aggr. anat. Auic.4.4.tra. 3, cap.10.

Occurrit etiam interdum ut ab acuto telo, coſta aliqua utrobique perforetur, & ob id materię extra uenas egreſſę magna cum difficultate euacuari poſsint, quare non ab re eſt terebris ad hoc paratis,orificium in oſſe ampliare, quæ ſub formis conſtruuntur ſuperius delineatis.inde omnia habentur,quæ pariter in aliis penetrantibus uulneribus adimpleri ſolent.

Hipp. lib. de internis affectibus

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS
ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,
SECTIONIS PRIMAE,
Liber Quintus.

DE CVRATIONE VVLNERVM INFIMI ventris, & ſuarum partium. Cap. I.

a ¶ Hipp.lib.de loc. in homine. Plato ĩ Thimęo. Galen. 1. de not. loc.aff. cap. 1.& 1. de cõp. med. ſecũdum locos. b ¶Gal. lib. art. par. med.ca.75. & de loc. affec. cap.1.Auic.2.1. tr.3.ſu.1.ca.11.

HVMANI corporis partes antiqui [a] locos appellabant, & quàm diligentisſimè affectus illis euenire ſolitos, per propria ſigna noſcere ſtuduerunt; quippe pro locorum differentia, affectuum curationem variari contingit: iccirco [b] quia partes in ſuperficie ſitæ, unà cum ſuarum pasſionum natura, quam iſti eſſentiam uocant, facile ſenſibus deprehenduntur, nec multa egent perſcrutatione. quæ uerò in imo corporis deliteſcunt, ac uiſum effugiunt, exercitatæ cognitionis virum deſiderant, cum in partis naturæ, ſubſtantiæ, actionis, ſitus ac exeuntium cognitione, quæ ex anatome apprehenduntur, tum medendo opportunis indicationibus, & manuum operatione. Hac de re cum infimi ventris, & ſuorum locorum uulnera, ac eorum curationes explicare propoſuimus, primo quid per uentrem ac in eo contenta intelligendum ſit, enarrare decreuimus. Per hanc [c] igitur partem, eam totam accipimus regionem, in qua a diaphragmate infra, uſque ad pubis os, naturalia, ſiue genitalia, aut nutritiua membra, ac his ſeruientia, conſeruãtur. nempe Iecur, Ventriculus, Lien, Renes, Inteſtina, Vterus, Veſica, Pori Vritides, Seminis Vaſa, Meſenterium, Omentum, Venæ, ac Arteriæ multæ, magnæ, ac profundæ, adde & Teſtes. Membrum, quod hæc omnia continet, cooperit & conſeruat, a Græcis epigaſtrion, a Latinis abdomen, ab Arabibus mirach uocatur: componitur [d] ex duplici cute, exteriori pinguedine copioſa, membraneo muſculo, quem iſti panniculum carnoſum & inuolucrum totius appellant, ac lacertis octo diuerſimode procedentibus. huic ſubiicitur membrana quædam pertenuis, veluti aranea, totum ſubcingens ventrem, & interiora omnia continens, ac ſi eorum eſſet marſupium, aut indumentum, a Græcis peritoneon, a Latinis abdominis membrana, ab Arabibus Siphac dicitur: ob id affectus in ſoluta continuitate, qui huic occurrunt uentri, non minorem in curatione afferunt difficultatem ac timorem, quam qui thoracem offendunt. & Soſtratus eos inſanabiles credidit. attamen id non ex toto ita ſe habere uſus oſtendit: porrò abdominis continuum ſoluitur tripliciter, cum uel nulla adſit penetratio, & uulnus fere ſimplex ſit, uel cum vſque ad cauitatem ſiue uiſcerum læſionem peruenerit, uel cum interna membra ex accepto uulnere lædantur. Harum læſionum prima ſenſibus facilè dignoſcitur, & eam aliis comparando, leuis admodum pasſio iudicatur, & niſi timidus æger ſit, aut ualde imbecillus, aut Chirurgus imprudens, nullum, aut paruum poteſt inferre timorem. quæ penetrant, ac cauitatem attingunt, ob ſanguinis maximam copiam, aut internorum alterationem, aut ictum, non niſi uehementẽ incommodum ac periculum adducunt. Et quia hæ læſiones ſenſibus non dignoſcuntur, opus eſt, ut aliquibus propriis ſymptomatibus manifeſtentur. Prius ergo ſigna deſcribenda ueniunt, quæ penetrans uulnus oſtendere poſſunt. poſtea neceſſariũ eſt notas ſubiicere, per quas quid intus factum ſit ſcire posſimus, & quæ uiſcera patiantur,

c ¶ Ariſto. 1. de hiſt.animal. c.8. Gal.2. Aphoriſ. cõ.35.& 7. aphoriſ.com. 56.

d ¶Gal.6.meth. cap.4. 5. de loc. aff. cap.6. & 5. de uſu part.

tiantur dignoſcamus: quorum paſsiones ut recte pernotentur, eorum ſitus, magnitudinis, coniunctionis, operationum, ac excrementorum cognitio, admodum neceſſaria eſt, ex quibus etiam vel ſpes vitæ vel deſperatio oritur.

DE INFIMI VENTRIS VVLNERVM penetrantium, ſignis. Cap. II.

LAESIONES, quæ ventris cauitatem non attingunt, inter ſimplicia uulnera numerantur, & ſenſibus deprehenduntur, aut minima quadam inquiſitione rectè dignoſcuntur, ſed quæ ad cauitatem perueniunt, quattuor mediis diiudicantur, nempe uiſu, cum ſectio ſatis ampla fuerit, aut ſi omentum, vel inteſtina exierint: interdum tactu, dum digitus, aut ſpecillus, aut candelula cerea facillimè intus penetrauerit: ſæpenumero coniecturam ab inſtrumento lædente accipimus, ſi telum longum, ſubtile, & acutum fuerit: ac a brachio ualido, in detecto corpore, & tenui abdomine, infixum fuerit: ut plurimum uero ex ſymptomatum natura, penetratio manifeſtatur, cum alicuius internæ læſionis nutrientiũ mẽbrorum aliquod proprium ſymptoma apparuerit, vt infra ſingulatim clarè demõſtrabimus, quæ interdum cito, interdum ſerò manifeſtari ſolent.

DE VENTRICVLI LAESI INDICIJS. Cap. III.

VBI [a] ventriculus, ſiue ſtomachus, percuſſus eſt, ſingultus, & bilis vomitus inſequitur, & ſi quid cibi, uel potionis aſſumptum eſt, id cito redditur. nam ad cibum deſtinatus locus cum vulnerarur, illum nec conficit, nec continet. eſt [b] enim promptuarium alimẽta vniuerſa excipiens, & neceſſarium cibi conceptaculum: ab eo non magna ſanguinis eruptio emanat, graciles enim ſunt ſtomachi uenæ: dolet, & agitatur, ex quo facile inflammari poteſt. uenarum motus elanguefcunt, ſudores tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigeſcunt. interdum [c] chilus, ſiue incoctus cibus, per uulnus emittitur, ſputum [d] ſanguineum, & dolor crudelis apparet, ita ut cor ſibi mordicari videatur, præcordia indureſcunt, & uulnus ſub ſternone, ſiue biſurcali cartilagine, ac in media regione, imprimitur. hoc diſciſſo, mors citò ſubſequitur. nam inſtrumentum primæ concoctionis eſt. vniuerſum cibum recipit, & illum accurate elaborat, & quid in eo inutile reperitur, atque excrementitium deorſum pellit. quod verò benignum ac vtile ad corporis nutritionem conſeruat. rotundus, ac fere oblongus, & cauus eſt, duabus tunicis contextus, æſophagi tunicis ſimilibus, internis membranoſior eſt, uillis rectis quàmplurimis deorſum tendentibus intertexta externis carnoſior, & uillos tranſuerſos habet: quare ſylueſtris pars vulnerata, redimi poteſt: domeſtica verò, quia neruoſa, aut raro, aut nunquam conſolidatur, idque magis, quia [e] uarijs perpetuò repletur humoribus, unde poſtea febris, vertigines, ſyncopa, id eſt, animi defectus, ſingultus, nauſea, & ea praua accidentia quæ in cordis affectibus apparere ſolent, oriuntur. Hęc uentriculo grauiter, ac intime uulnerato ſupernaſcuntur.

a Celſ. lib. 5 cap. 261.

b Ariſtot. 3. de par. ani. cap. 10. Galen. 4. de uſu par. circa principium.

c ¶Ariſtot. 3. de par. ani. c. 3. Gal. 1. de lo. aff. cap. 1. Paul. li. 6. cap 88.

d ¶Gal. 5. de lo. aff. cap. 6.

e ¶Gal. 5. de no. loc. aff. cap. 5.

DE HEPATIS OFFENSI NOTIS. Cap. IIII.

a ¶Celſ. lib.5.c. 26. Act.libr.10. cap.5.
b ¶Hippo.5. de morb. popul.
c ¶Auic. 14.3. tr.3.c.20.
d ¶Gale.4. & 5. de uſu par.
e ¶5. de part. ani.cap.4.
f ¶Gal.5.de no. loc.aff.
g ¶4.4.tr.2.c.4.
h ¶Hip.5. Aph. 58.7. Aphor.17. Act.lib.10.ca.3. Paul.li.3.ca.46.

LAESO [a] hepate,vt dicunt Græci, ſeu iocinore,vt Latini, multus ſub dextera parte præcordiorum effunditur ſanguis craſſus,nam magna huius membri portio dexteram ſedem occupat:interdum etiam bilioſusaccedit vomitus,ructus fœtidi conſequuntur, & a ciborum acceptione,præcordiorum grauitas ſubſequitur; pulſus depreſſi ſunt ac denſi,fiuntque ægri triſtes, & iracundi, punctorij dolores vſque ad iugulum extenduntur:vulneratorum color [b] cineritius eſt. tusſiunt, ac febre maxime intenſa cruciantur: lotium [c] ſæpe ſanguineum emittunt:interdum ſeceſſus plurimus apparet,& quæ excernuntur cruenta,putrefacta, ac ſanioſa exiſtunt:vulnus in hypochondrio dextero, & ſub ſpurias coſtas in parte ſumma occurrit. Hoc [d] membrum omnium venarum, quamuis ſecus credat Ariſtoteles, [e] initium,ac nutricis facultatis principium eſt: ad [f] cuius defectum cor patitur:eſt etiam primi ſanguinis generandi inſtrumentum, ac facultatis concupiſcibilis,ait Plato, principium; cumque extrinſecus læditur, & ſi gibba eius pars ſana fuerit,maximum ſanguinis profluuium expectare oportet:& ille, qui cadit ſuper hepar,aut ſplenem, ait Auicenna [g] deinde currit ex eo ſanguis plurimus,tunc neceſſarium eſt vt apoſtemetur,& moriatur: cùm verò aliqua in eo oritur inflammatio [h] tunc febris aſſidua,& ſingultus patientem inuadit, vrinæ conturbatæ fiunt,& fœces corruptæ,ac variæ apparent.

DE VVLNERATI LIENIS ACCIDENTIBVS. Cap. V.

a ¶Celſ.lib.5.c. 26. Aet.lib.8.ca.59.
b ¶Gal. 4. & 5. de uſu par.

SPLENE, [a] vt dicũt Græci,aut liene,ut Latini,icto, ſanguis niger a ſiniſtra parte,ſub hypochondriis prorumpit, qui & fœculentus & craſſus eſſe ſolet:præcordia ab eadem parte indureſcunt, ſitis ingens oritur,dolor tenuis ad iugulum, ſicut iocinore uulnerato extenditur. Huius viſceris vulnus verendum eſt. nam [b] eius corpus,multis arterijs plenum eſt,ac laxum,inſtar cuiuſdam ſpongiæ,quæ ex ſanguine limoſo,craſſo,& melãcholico,in hepate genito,nutritur. Sima eius pars arteriarum multarum, ac magnarum venarum plantationes continet: ob id cum læditur facile inflammatur. veruntamen, cùm leuiter uulneratur, non tanti eſt momenti, vt ſunt aliæ modo dictæ partes.attamen nec ita leue eſt in eo collatum vulnus, vt nec ullum incommodum, neque laborem afferre poſſit. Tarde quidem ad hoc uiſcus affectum, medicamenta intus ſumpta perueniunt.

DE INTESTINI SECTI SYMPTOMAtibus. Cap. VI.

a ¶Celſ. libr.5. ca. 26. Gal.1.de not.loc. aff.ca.1.
b ¶Hipp. lib.1. de morbis lib.de Coac.prænot.6. Apho. 18.& 24. Celſ.li.7.c.16. Gal.6.meth.c.4.
c ¶Gal.5. de lo. aff.c.3.4. & 5.de uſu par. 6. de anat.adm.

CVM [a] inteſtina vulnerantur, ſtercus attenuatum,aut eius fœtor exire contingit. nonnunquam bilis per os redditur. interdum cibus, aut potus per uulnus emittitur, præcordia denſa fiunt, & febris accedit:communes verò ieiuni inteſtini, & uentriculi uulnerati,notæ ſunt.Scire tamen licet, [b] quòd ſi ex gracilibus fuerint, ſalutis ſpes nulla relinquitur, ea [c] quippe tria ſunt,& ſuperiora, quorum primum deſcendendo, pyloro coniunctum, per duodecim digitorum ſpatium,ad ſpinæ longitudinem rectè protendit, ab Hero-

philo

philo dodecadactilon,& à vulgo duodenum vocitatur:ſecundum,eo quòd ſemper inane ſit,ieiunum dicitur:tertium illud tenue eſt,quod Græci ileon appellãt: maximè [a] verò inter hæc ieiunum vulneratum inſanabile creditur,tũ quia exangue eſt,tùm propter vaſorum magnitudinem,quæ in eo locata ſunt,tum etiam ꝙ eius tunica prætenuis,neruoſaque exiſtit.adde,quòd & bilis ſynceræ ex fellis poris recipit portionem,& omnium maximè iocinori vicinum eſſe videtur.Inferiora uerò,quæ pariter tria ſunt,craſſam,ac ſatis carnoſam habent ſubſtantiam , ſicut cæcum,quod vulgus ſaccum,& monoculum vocant.eſt enim , veluti venter craſſus,ac ad excrementa recipienda idoneus.hoc in dextro ilio locum tenet.Colon ſequitur aliis carnoſius,a dextra ad ſiniſtram,ilium attingens, ventriculi fundum ſuperequitat.Vltimum,quia ſpinæ e directo incumbit,rectum appellatur,a vulgo Longanum dicitur. Spatioſum excrementi receptaculum eſt, & ad ſedem vſque porrectum,ac ualde carnoſum.Hæc igitur, quæ in imo ſitu locantur, quia craſſa, ac carne prædita ſunt, & quia medicamenta per ſedem impoſita diu in ipſis retinentur,nonnunquàm ſanitati reſtituuntur:veruntamen, [b] ſi in eis aut magna,aut per tranſuerſum fiat plaga,magnum mortis imminet periculũ; ſi verò parua , aut recta,ſeruari poſſunt:cum autem [c] inflammatione affligũtur, vrinæ ſtillicidium apparet,dolor crudelis oritur,febris augetur,& patiens moritur.

a ¶Gal.6.meth. c.4.Pau.li.6.ca. 52. Albu. lib.2. cap.87.

b ¶Hipp. lib.de corp. ſect. lib.de Coac.prænot.

c ¶Hipp.5.Aphor.58.

DE VESICAE INCISAE COGNITIOnibus, Cap. VII.

VEsica [a] inciſa vrina interdum ſupprimitur, aut pro vrina ſanguis,vel ex vulnere vrina deſcendit;dolent inguina,& quod ſuper pubem eſt,intenditur,ſtomachus afficitur ita, vt bilẽ vomat, aut ſingultiat.vehemens [b] autem dolor,pecten hypogaſtriumque impedit,vrina magna cum anxietate ſæpe redditur, & poſt mictum,pus in fundo matulæ reſidet, ſquammulæque in ipſa tetri coloris,aut lamineæ circunferuntur;frigus,conuulſio, & ex ea mors ſubſequitur,præcipuè [c] ſi tota eius ſubſtantia ſecari contingit:porrò [d] in eius collo non pauca ſalutis relinquitur ſpes,eſt enim [e] veſica vrinæ receptaculum,duabus tunicis contexta:quarum [f] exterior a peritoneo orta,multũ neruoſa, ac ſenſu prædita eſt:interior verò craſſior,& omni fibrarum ſpecie contecta, præſertim obliqua,ne continua vrinæ, intempeſtiuaque excretio fiat. eius collum muſculis plenum,ac carnoſum eſt; quare vulnera in illud illata, ſæpe ſanantur, cum profectò quotidie ſanari videamus,cum lapides a ueſica,ſecto collo,extrahuntur.

a ¶Hippo.4.Apho.80.81. Cel. lib.5.ca. 26. Aet. lib.11. cap.29. Paul. li. 6.c 88.

b ¶Paul.li.3.ca. 45.

c ¶Hippo.lib.1. de morbis. li.de Coac. prænot.& 6.Aphor.18.

d ¶Gal.6. Aph. com.18.

e ¶Hipp. lib.de corp.reſec.

f ¶Gal. 1.de facul.anat.5.de uſu par.

DE RENVM LAESIONIS COGNItione, Cap. VIII.

SI vulnus [a] in renes penetrauerit,vrina cruẽta,aut eius loco cruor fertur,nonnunquàm penitus ſupprimitur: inde patientes tumidi facti moriuntur:dolor ad inguina,teſticuloſque deſcẽdit;ſed vnum ſignum potiſſimum erit nobis,hoc indicans,locus ipſe,nã vulnus in dorſo,raro verò alibi,ſub ſpondylis, & infra coſtas veras,paululum ſupra ſpurias infigitur.cum verò eorum ſubſtãtia, quæ denſa eſt,ac ex ſolida carne procreatur,ſolum vulnus patiatur,interdum ſanari poteſt,ſed vulnere altius penetrante nõ niſi laborioſe,ac magno cum diſcrimine ad ſanitatem perducitur.ipſis enim [b] vreteres pori,qui meatus vrinarii, & pori uritides vocantur,firme alligantur,ac venæ cauæ bini rami ac inſignes, pariter magnæ arteriæ duo vaſa,quæ emulgentia dicuntur,illis annexa ſunt, per quæ renes [c] vrinam a ſanguine ſecernunt.ſanguine aquoſo nutriuntur,& ferè conti-

a ¶Hippo.4.Apho.75.Cel.li.5. cap.26 Aet. lib. 11.c.16.18.

b ¶Galen.16.de uſu part. 6. de aggr.anat.

c ¶Hipp. lib. de oſſium nat. Ari. 3.de par.ani.c.3. Gale.6.de aggr. anat.

nuc,aut ſaltem aliquando mouentur.quæ omnia,aut nullam,aut tardam curatio nem faciunt.& quia prope cauam venam ſiti ſunt,paululum ſub iecinore, vulnera penetrantia ac ualde anguſta,quæ in dorſo & in eorum regione occurrunt, ad modum timenda ſunt.

DE LAESI VTERI COGNITIOnibus, Cap. IX.

a ¶ Cel.li.5 c.26.

b ¶ Hipp. lib.de mor.mulier.

CVm [a] vterus,ſiue matrix percuſſa eſt,dolor in inguinibus,coxis, & fœmoribus ſuboritur, ſanguinis pars per naturalia deſcendit, febris [b] & vomitus bilioſus inſequitur:quædam obmuteſcunt, quædam mente labuntur,& quædam ſui compotes ſunt;ne ruorum,oculorumque dolore vrgeri ſe confitentur; vulnus in fundo ventris exiſtit,morientesque tandem eo modo,quo qui cor de patiente,moriuntur.

DE CAVAE VENAE, AC ARTERIAE MAGNAE vulneratæ prædictionibus, Cap. X.

SAngvis, qui a magna,ſiue caua uena, quam Græci chilin uocant,per quam totum corpus nutritur,cũ vulneratur, effluit,non valde purus,ſed ſatis niger & copioſus,cum extremorum frigiditate, & ſudore glaciei modo pulſuum imbecillitas, animi defectus,& ſubita mors ſubſequitur.Sed,cum magna ſecatur arteria, ſanguis ſpirituoſus,floridus,aut ruber, & copioſus emanat, quẽ de neceſsitate,ſubita iam ſequitur pernities.Has ſæpe iudicamus læſiones, ſi uulnus aut in dorſo,aut alibi ꝓfunde,his apparẽtibus ſymptomatibus penetrauerit.

ADDITIO.

a ¶ Hipp.2.aphoriſ.16. Gal. lib. ar.par.med. ca. 87. & 9. meth. Auic.1.4.tra.2. cap.8.

b ¶ Hipp. 1. de morbis pop. 2. aphor.33.

c ¶ Hipp.1.præſag. c. ult. Celſ. lib.2.ca.8.Gal. 1.de diff. feb.c. 8. Auic.3.4.trac. 1.cap.23. tra.3. cap.1.

d ¶ Hipp.2.præſagiorum.

e ¶ Hipp.1.præſag.ca.10.Celſ. lib.7.ca.3. Gal. 1.de criſi c. 14. Pau.lib.2. ca.3.

PRaedictiones, quæ thorace, ac infimo ventre vulnerato occurrũt, diuerſimode ſumi poſſunt,nempe a ſede affecta, vt ſupra explicauimus: interdum [a] a virium robore animalium, vitalium, & naturalium.nam mente conſtare,ac hilari animo ſe habere in omni morbo, bonum.vbi verò uiriũ apparet inopia,laborandum non eſt.ſiquidem natura [b] omnium opifex eſt,medicus uerò miniſter.excrementa autem omnia in quali & quanto bene diſpoſita, futuram præſagiunt ſalutem, [c] præcipue uerò pus ipſum: quæ verò [d] contrario modo ſe habent, peſſima iudicantur.In vniuerſum [e] dictum eſt,morbi tẽpore breuiſsimo,finem attingentes, facillime dignoſcuntur, vtpotè infirmi, qui ad ſanitatem tendunt,facilè ſpirant,dolore non affliguntur, dormiunt noctu,quietè uiuunt,cibum appetunt,ſiti non moleſtantur,ſi qua febricula eſt,quieſcit, & eorum facies,ſibi propriam effigiem ſeruat:atque etiam ſcire licet, quòd ille medicus plures ſanat,in quo plures confidunt;& ſanitas tutius,ac citius euenit,ſi medici rationales,experti,patientes,& beneuoli fuerint.

DE INFIMI VENTRIS SIMPLICIVM uulnerum curatione, Cap. XI.

a ¶ Celſ. lib. 7. cap.4. Galen. 3. meth.cap.4.

AFfectvs [a] in ſoluta continuitate,qui infimo ventri occurrunt,uel alteri morbo,aut diuerſo ſymptomati, vel propriæ cauſæ minimè aſſociantur,uel quia ad viſcera,& cauitatem non pertingunt, ſub ſimplicium vulnerum latitudine a medicis numerantur,vnaque ſola, ac ſimplici in eorum curatione

tione egent indicatione; dictum [a] ſane eſt,quòd in omni uulnere diligenter attendere oportet,& ſimplices affectus a compoſitis diſcernere,cum ſimplici morbo ſimplex adhibenda curatio ſit, compoſito uerò non ſimplex. Continuitatis ergo ſimplex ſolutio,quæ huic loco contingit,intentionem quidem vnam tātum requirit, partium uidelicet vnionem, quæ in paruis faſcia tantum duplici modo conuoluta fieri ſolet;in magnis verò vt hæc firma ac ſtabilis exiſtat,& alligatio cogens in unum,quæ diſtant,& ſuturę,& fibulę vtiles ſunt;ac prius ſuppreſſo ſanguine ſic uniantur,ac unitæ conſeruentur.inde barbaro [b] medicamento, aut aniceto,vel nigro adhibito,conglutinationi ſtudere oportet.Solent enim huiuſcemodi uulnera,ſi rectè tractantur,rore proprio,ac elementari ſaneſcere: verùm ſi in corpore mali habitus,aut vbi uitium confluentis ſanguinis abundat, tale vulnus acciderit,non ſimplex vulnus,ſed cacoethes, & difficilis conſolidationis iudicabitur,quod [c] etiam ratione læſi ſitus aduenire ſolet.nam locus iliorū ſectus, minus timendus eſt,quàm ſitus albhere,ſiue aluourati, ut Arabes dicunt, aut ſuminis ut Latini,quod medium corporis eſt, utriuſque lateris menſura quatuor digitorum ab alborati,id eſt umbilico:ibi enim lacerti,tendones,& uenæ, ac arteriæ multæ notabiles locantur:communiter uerò ex nōn penetrante uulnere, nec leue,nec timidum præſagium adducendum eſt.nōn graue, quia nullum mortis periculum ſequitur,niſi æger,aut puer,aut decrepitus,aut ualde timidus fuerit, uel praua medici curatio ſubſequatur: non leue, quia abdominis muſculi, qui octo ſunt,ad [d] thoracis motum,ac ad [e] fœces expellendas continuo mouentur;unde conglutinationis aliqua ſequitur difficultas, & inflammationis ſuſpicio, præſertim cum homines crebrò a fœcibus expurgandis ſtimulentur,& illorum muſculorum prætenſiones ſequantur.Siquidem dictum eſt, [f] eas ſectiones timendas fore,quæ lacertorum capita offendunt,a quibus tendones originem trahunt;quare dolores,febres,inflammationes, & conuulſiones ſubſequuntur. At uulnera, quæ alicuius magnitudinis ſunt,eodem modo regenda ſunt, quo & alia carnoſa, & ſimplicia regi debent,nempe ſutura,ſi decet. nam uentris partes ligaturam uix admittunt, in ima parte orificio dimiſſo, in quo ſuppreſſo ſanguine,per quatuor dies lichinia mollia medicamento ex terebinthina, thuris cortice, maſtice & oui luteo parato imponantur,& puluis ſuper ſuturam inſpergatur ex maſtice,bolo armeno,dragantis,& myrrha; & ſuperpoſito emplaſtro barbaro, faſcia membrum commode auoluatur.& ſi uulnus hoc pacto non agglutinetur,curandum erit, ut in ſequentibus paulo poſt dicemus.

a ¶Gal.lib.art. par.med.ca.92. 1.aphor.cō. 16. & 4.meth.ca.1.

b ¶Scribon. de ſcr.207.Gale.2. Katageni in fine Pau.lib.7.c.17.

c ¶Gal.4.meth. cap.4. Aui.4.4. cap.7.

d ¶Gal.5. de anat.admin.

e ¶Galen.2. de motu muſc.

f ¶Gal.5.aphoriſ.cō.66.Auic. 4.4.cap.2.

DE INFIMI VENTRIS COMPOSITI uulneris cura, Cap. XII.

CVM de uulneribus ſimplicibus,ac eorum curatione,ſatis abundè dictum ſit,nunc de eis, quę compoſita ſunt,tractare inſtituamus; [a] & hæc talia iudicantur, quæ ſecundum uariam eorum compoſitionē uariis etiā egent indicationibus ſanatiuis:quippe ſi cū alio morbo,ueluti inflāmatione cōiugātur,ab inflāmatione ipſa, uulnere non neglecto indicatio curatiua primo ſumi dēt: agnoſces [b] uerò inflāmationis naturā partim colore,partim tactu, & partim laborātis ſēſu. partium [c] enim quæ cum aliquo inflammationis genere vulneratæ ſunt, eorum prius ſananda inflammatio eſt: ſi autem [d] cum prauo aliquo ſymptomate conplicantur,prout loci intemperie,aut dolore,ſymptomati prius diligentiam adhibeto,dyſcraſiam ad contrarias qualitates alterando, calidiorem, quàm pars carnis,habitum refrigerabis,& frigiorem calefacies. nam quæ per intemperiem aliquam a naturali habitu receſſerunt,eorum ſanationem per ea,quæ contraria viribus ſunt,fieri omnino eſt neceſſe. vbi ergò intemperiei affectū iam ſanaueris, de-

a ¶Gal.4.meth. cap.2.

b ¶Gal.14.meth.cap.4.

c ¶Hipp. lib.de Vlceribus. Gal. 4.meth.c.2.8.9. Auic.1.1.c 6.

d ¶Hipp lib.de Vlceribus. Gal. 3. meth. cap.8. Auic.4. 1. c.28. 1.4.cap.26.4.4. cap.6.

a ¶Gal.4.meth. cap.3.

inde uulnus ipſum ſanabis. Si verò cum propria cauſa complicatur, procatarctica nempe, & quæ extrinſecus venit, ſicut ſagitta, gladius, aut globulus, ſiue, plumbea glans, quę ſtat ſub cauſa coniuncta, & morbum ponit in actu, tunc quamuis[a] a nullo eorum, quæ adhuc non permanent, indicatio ſumi poſſit, prima medici actio eſt illico eam tollere, ſi tolli poteſt, & id prima die, ut efficiat, ſuademus. quòd ſi vel imperitia, vel alia ratione fuerit omiſſum, non ita facilis deinde illam tollendæ dabitur occaſio. ſiquidem iam erit vulnus ſenſibilius redditum, & anguſtius effectum, & inflammationis initium aliquod apparebit. Si verò difficultatis cauſa fuerit ſanguinis fluxus, aut mali ſucci deſcendens, huic reſiſtere oportet euacuationibus, remeationibus, ac topicis medicinis. Sic enim ad hunc modum caro, aliave carnoſa quępiam pars, quæ fluxu humoris ob imbecillitatem aliquam affligitur, ſanari poterit: ad eundem modum, ſi aut alterius cuiuslibet particulæ occaſione, aut etiam totius corporis, cum in eo ſanguis, malive ſucci redundant, vitioſum aliquod vulneratis partibus influxerit, medendum prius eſt uel ei, quod fluxus eſt cauſa, vel etiam toti corpori, deinde non aliter plane vulnus curari debet, quàm ſi citra accidentia incidiſſet. porrò [b] dolores, cum ſub duplici genere cauſarum continentur, videlicet ſubita temperaturæ mutatione, ſolutioneque cōtinuitatis, tolluntur, malam temperaturam immutando, doloris cauſam euacuando, aut ſenſum ſtupidum reddendo, vt ſuperius copioſe explicauimus; dictum eſt enim, [c] ſi ſimul duo concurrant morbi, ab eo incipiendum eſt, qui vnum horum trium propriorum habet, vbi non poſſit ſecundus curari, niſi curetur ipſemet, ut apoſtema & vulnus, vbi alter alterius fuerit cauſa, vt febris & oppilatio; vbi alter altero affectu periculoſior, fuerit, vt febris, quæ continens dicitur, & reſolutio. Et quia de his indicationibus alibi ſermo ſatis abundè factus eſt, hæc ſufficiant. cum verò vulnus ob eius penetrationem inter compoſitos morbos enumeratur, ſolertis medici eſt, quamprimum indagare, nunquid aliquod uiſcerum prolapſum appareat, aut ſectum fuerit, propterea quod [d] ad eum effectum noſcendum, qui omninò tum rationem, tum ſenſum lateat, ſæpe cogimur de affecta ſede & externa cauſa aliquid inueſtigare, aut eorum propria accidentia animaduertere.

b ¶Gal. lib. art. par.med.ca.80. 2.de not.loc.aff. cap.5.12.meth. ca.7.2. Meymir cap.9. 12.2.pro gnoſt.com.1.

c ¶Galen 1.ad Glauc. cap.1.2. ad Glau. cap.5. 10.meth.cap.1. 11.meth.cap.3. 1.de morbis ca. 7.1. Aphor. cō. 16 5.aphor.cō. 19.Auic.4.1.c. 1.& ult.

d ¶Gal.4.meth. cap.3.

DE EGRESSO OMENTO. Cap. XIII.

a ¶Ariſto. 4. de par.animal.c.3. Gal. 6. de aggr. anat.

b ¶Gal.6. meth. cap.4.

INTIME abdomine uulnerato, ſi omentum læditur, quia [a] mēbrana eſt ſepoſa, & adipis naturam continet nullū habet propriū ſymptoma, quo dignoſci poſſit: nam nec dolore afficitur, nec ſanguinis copia ab eo emanari ſolet. ſępe [b] tamen uulnerato peritoneo, ſubinde excidit Zirbus, quod membrum Græci epipleon, Latini omentum, Arabes Zirbum, & vulgus reticellam uocat, ex duabus tunicis a peritoneo ortis, denſis, & tenuibus ſibi ipſis incumbentibus, ac quam plurimis venis & arteriis paruis ac pinguedine non pauca conflatum eſt, a ventriculi fundo originem ducit, & ſuper omnia inteſtina extenſum longiſſimè protenditur. cùm verò tale membrum è uulnere exierit, album, pingue, venoſum, ac prætenue, expedit indagare nunquid aliqua eius portiuncula ferro reſecanda ſit. nam dictum eſt, [c] ſi omentum excidit, neceſſario putreſcit. ergo ſi nudatum extra peritoneum fuerit, non contingit ipſum ſanum in propriam ſedem reponi, & ſaluum fieri, quia [d] ſi minimo nudetur tempore, putreſcit: quare omnes medici [e] partem illam, quæ nudata eſt, ac alterata, reſecare iubent; quippe membrana hæc nec primaria nec ad vitam neceſſaria eſt, nec poteſt ex ſanguinis uaſorū, quæ in eo continentur, profuſione hominem interimere, atque minus ſi rectè ante ſectionem laqueo præcingitur. nam dicebat Galenus, [f] Nos verò, quoniam ſcimus Zirbi ſubſtantiam compoſitam eſſe ex pelliculis, ſiue tenuibus membranis, ac arteriis, venisque quamplurimis, quorum initia ex maximis orta ſunt, ſanguinis

c ¶Hipp. lib.1. de morbis lib. de Coac. præn. & 6. aphor. 58.

d ¶Gal.6.apho. com.58.

e ¶Celſ. lib.7. cap.16.21.Gal. 6. meth. cap. 4. Paul. lib.6.cap. 52 Raſis. 7. ad Al.cap.3. Auic. 4.4. cap. 7. Albuc.li. 2. ca 87

f ¶Gal.6.meth. cap.4.in fine.

quidem

quidem profluuia cauebimus,proinde id,quod ſupra nigricans poſitum eſt, vinculo excipiemus,quod poſt vinculum eſt,amputabimus, curantes vt vinculi fines extra uulnus pendeant,quo nimirum facile eos, cum ex vulnere ſuppurante euomentur,accipiamus:ergo cùm denigratum aut liuidum factum ſit,tunc nulla ratione reponendum eſt,ſed fuſcam partem totam vſque ad albam, & ſynceram amputare decet,ſed prius pars ſyncera & ſana,quæ in confinio eſt alterius denigratæ laqueo,aut lineo,aut ſerico obducatur, diligentia prius adhibita an parum temporis,vel multum ſit,quo omentum egreſſum fuerit.& ſi nullam acceperit mutationem,& album apparuerit,illicò ipſum in propriam ſedem reponemus, leuiter ac blande manibus propellendo,ac ſucceſsiuè paulatim impellendo, donec ingreſſum fuiſſe percipiatur.id celeriter fiat,& ſi manibus fieri nequit,ob vulneris anguſtiam,cerea candela uti neceſſe eſt;verùm,ſi aliquantiſper refrigeratum omentum nouerimus,vino tepido,aut aqua decoctionis camomillæ, & betonicæ foueatur, donec caleſcat,& molle fiat, tenui ſpongia ſæpius decocto prædicto madefacta, aut ſyringotomo ad fiſtulas ſecandas accommodato, vulnus parumper dilatetur, cautè tamen ne inteſtina lædantur.multi verò delaqueatam partem prauo colore affectam,reſecare ſolent ferro,aut auro ignito, & ſic id, quod de ſano remanſerit,cauterizant,vt tota abſumatur corruptio,ac ſanguis ſupprimatur, & affectum membrum corroboretur.alii,Galenum ſequentes,cauterium ſpernunt, aſſerentes Galenum nullum quidem verbum de eo dixiſſe, & nos nunquàm cauterio utimur,ob id,quia quod corruptum eſt vna cum filo,temporis tractu commode educi poteſt:attamen quomodocunque intro ducto omento,vulnus, ſi amplum fuerit,ſuatur,parum foraminis relinquendo,per quod filum extra pendeat, & materiæ continuò expurgentur: vulnus verò perpetuò terebinthina actu calida regatur,donec laqueum putrefactum exierit;inde glutinantia ac abſtergentia applicare oportet,quouſque vulnus perfectè coierit, & cicatricem induxerit. Quibus uerò [a] viſcus hoc extractum fuerit, omnes infeliciter concoquunt, & plurimis egent fomitibus. Nec de abdominis ſutura vereri oportet,ne ſanguis, aut alter ichor intus ſeruetur, ex quo poſtea praua ſubſequantur ſymptomata:quemadmodum ſuperius de thorace dubitauimus.nam ſi in infimo uentre materia aliqua recluditur,ea quidem ad bubones,& inguina,tanquam ad proprium emunctorium, transſmittitur,& ibi tumorem excitabit,qui poſtea in abſceſſum conuertetur, & talis materia poſtmodum ſub ſaniei latitudine commode euacuari poteſt.

[a] ¶Galen.4. de uſu par.

DE PROLAPSIS INTESTINIS. Cap. XIIII.

PLERVNQVE [a] accidit,vt profunde abdomen vulneretur,inteſtinis illæſis,ſed exterius prolapſis: ob id quamprimum manifeſtantur:ſi valida fuerint,ſtatim [b] uino albo tepido abluantur, & intus locentur.nam ſi tumeſcunt, non facilis eorum erit intromiſſio:id pariter euenit ſi multa fuerint, aut diuerſo modo alterata, aut vulnus valde anguſtum. Cum ergo exierint, niſi illis citò auxilium prȩſtetur,& intus reducantur, verēdum eſt,ne inflammatione infeſtentur, aut ſubortis in eis flatibus tumida reddantur,& per anguſtum callem ingredi nequeant:ſi etiam maius uulnus,fuerit,tum plura neceſſe eſt inteſtina excidere, ac difficilius intro mitti: parua quoque vulnera tractatu ſunt difficilia, nam niſi quod præcidit illico in locum ſuum reponas, inflammatur, ſurgitque in tumorem. Minus igitur graue in huiuſmodi uulneribus mediocre foramen eſt, quo [c] euenit ut pro huius effectus curatione quattuor requirantur indicationes. prima,ut inteſtina quæ exciderint,in ſuam ſedem reponantur: Secunda, ut uulnus, aut ſutura, aut fibulis,aut glutine,aut uinculo duobus capitibus inuoluto,aut alio inge-

[a] ¶Celſ. lib.7. cap.4.

[b] ¶Gal. 6. meth.c.4. Paul.lib. 6.c.52. Ratis ad Alm.c.3. Auic. 4 4.c.7.

[c] ¶Gal. 6. meth.c.4. Auic.4. 4.c.7.

ingenio vniatur:tertia,vt vulneri opportuna applicentur medicamenta: quarta, ut quæ præſtantior pars eſt,ſimul cum vulnere minime afficiatur,aut ſi affecta eſt, diligentiſsimè ei ſuccurratur.

DE PRIMA INDICATIONE, QVAE QVOMODO inteſtina, quæ exciderint, collocari debeant,declarat. Cap. XV.

EX uulnere prolapſis inteſtinis,id primò agendum eſt, ut quæ egreſſa ſunt in ſuum locum recondantur:iccircò inquirendum eſt, ſi manibus leuiter ac blande intromitti poſſunt. quæ ſi non poſſunt,cauſa perquiratur:& ſi tumore aliquo id fieri nequeat, alterum [a] ex duobus eſt neceſſum, vel vt flatus diſcutiatur, vel vt vulnus amplietur: porrò operatio, quæ per cauſæ remotionem fit,magis ab Hippocrate, & Galeno laudatur,ea quippe eſt ambientis aeris refrigeratio,vnde quamprimum inteſtina frigiditate alterantur intumeſcunt,& ingredi non poſſunt.igitur eorum ſanatio calefaciendo paratur, medicamentis ſcilicet carminantibus,ac flatum diſcutientibus Ergo dicebat Galenus, ſpongia molli, & ex feruenti aqua madenti,ac mox expreſſa calefacere conuenit:præparetur interea vinum potens calidum,quod magis calefacit,quàm aqua, & robur inteſtinis acquirit:quod ſi neutrum iuuerit, fiat decoctum in aqua,aut vino,& aqua,aut mero tantum,vt magis expedit,& fomententur inteſtina donec ad naturalem diſpoſitionem redeant:confert verò ad hoc camomilla,ſertula campana, anethum, abſynthii coma, lauri baccæ, ſemina cimini,aniſorum,fœniculi, carui, dauci, ameos, & ſimilia, quæ ſi non adſunt, fiat ſicuti & nos facere ſoliti ſumus, & fecimus, cum Feltriæ ad medicum officium exercendum, publico ſtipendio mereremus. decoquantur caudæ ueteris allii cum folijs lauri, & camomilla in vino albo optimo: nam ad uota hoc nobis ſemper ſucceſsit. Iubent aliqui practici [b] ut paruum aliquod animal ſcindatur,& ſtatim uiſceribus propriis inteſtino applicetur,donec flatus diſcutiatur,& inteſtinum detumeſcat: ſed, quia vnguibus poſſet patientem illud animal offendere,hoc ſecretum communiter nõ probatur;ſed potius columba,aut gallina per medium diuidatur, & inteſtino tumenti admoueatur,prius aliquo puluere ex diſcutiẽtibus inſperſo:cumque inteſtinum ad naturalem formam redierit,inungatur oleo maſticino, & camomillino calido,& infirmo commode ſituato introponatur:& ſic repoſito, leuiter homo concutiendus eſt.quod fit,vt per ſe ſingula inteſtina in ſedem propriam quieſcãt: ſi verò [c] locus frigidus,aut tempus hyemale fuerit,æger in balneo calido imponatur,ac manibus & pedibus ita ſuſpendatur,quatenus eius dorſum curuetur, & venter arcuetur; quippe ſitu tali inteſtina leuius in proprium locum reducuntur, aut expreſſe chylo vnum poſt aliud intromittatur.manibus nempe leuiter cõprimendo.ſi hoc ſeruato,vt quæ vulnerata eſt pars ſemper eminentiorem locum occupet, atque hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus maximè conueniet.porrò ſi his preſidiis inteſtina non reponuntur,incidendum tantùm peritonei eſt,quantum ad reponendum quod excidit,ſit ſatis. Inſtrumentum verò ad hanc ſectionem idoneum illud eſt,quod ad fiſtulas ſecãdas ſummopere à medicis [d] probatur,a Græcis [e] ſyringotomon, ab Arabibus [f] embula & caiada, & a Latinis [g] manubriolum,aut ſpatumen ſpinoſum nuncupatur:aut ſaltẽ illo vti poſſumus,quod Græci [h] ſcolopomacherion,Arabes [i] agamedin,aut agameut, & Latini curuatum enſem, aciculam,aut cultellum fiſtularem appellant. in quorum acuta extremitate ne operando aliquod viſcus lædatur,ceræ albæ parum apponimus: ſcalpelli verò, quibus acies utrinque habetur, aut quibus cuſpis valde acuta eſt, omnino fugiendi ſunt.poſtquam ſecaueris, candela cerea imponatur. quæ

a ¶Gal. 6. meth.cap.4.

b ¶ Rolandus Rogerius Theodoricus.

c ¶ Raſis. 7. ad Al.cap.3.Halliabas 5.Theo.

d ¶ Celſ. lib.7. cap.19. Gale.6. meth. c.4. Paul. lib.6.c.52. Aui. 4.4.ca.7.Albuc. lib.2.ca. 80. 87.

e ¶Gal.6. meth. cap.4. Paul. lib. 6.cap.52.

f ¶Albuc.lib.2. cap.87.

g ¶Celſ. lib. 7. cap.19.

h ¶Gal.14. meth.cap.17.

i ¶Auic.3.4.tr. 2.cap.5.

quæ extrahenda non eſt, donec inteſtina introierint, ſectio accommodata ſit abſque vllo diſcrimine: & ad ventris muſculorum longitudinem. hoc igitur modo ſectionem molimur; ſecus uerò nullo modo eam laudamus. Siquidem nullius erit vtilitatis, ſed potius damni. nam quo maius oſculum redditur ab extrinſeco aere, viſcera magis læduntur: rectior uerò figurarum in patiente eſt, ut ſi uulnus humiliorem ſpectauerit partem, figura, & præparatio ſit ad eminentiorem, & e cõtra; ſi autem uulnus fuerit in parte dextera, declinet æger ad ſiniſtram, ſitque medici intentio, ut affecta pars perpetuò ſublimior permaneat. adhuc diligentia adhibẽda eſt, ut repoſita inteſtina, & faſciis, & ſpleniis, ſiue plumaceolis, quos Græci anacratiros uocant, intus conſeruentur, adhibito uictus optimo regimine, ne flatus, ac mali uapores denuò producantur; & uulnus eo modo regatur, ut in ſequenti tertia indicatione diffuſe explicabimus.

DE SVTVRARVM VARIETATE IN ſectis inteſtinis, Cap. XVI.

SI infimus[a] uenter ictu aliquo perforatur, ſequitur interdũ, vt inteſtina euoluantur: quod ubi accidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint, deinde an his color ſuus maneat; ſi tenuius inteſtinũ perforatum eſt, nihil profici poſſe ſupra explicauimus: latius inteſtinum aſſui poteſt, nõ quòd certa fiducia ſit, ſed quod dubia ſpes, certa deſperatione ſit potior: interdum enim, ſed rarò glutinantur. inſuper ſi utrunlibet inteſtinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum fuerit, quibus illud quoq; accedit neceſſario, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt: ſi uerò ea adhuc ſui coloris ſunt, magna feſtinatione ſuccurrendum eſt: momento enim corrumpuntur externo, ac inſueto ſpiritu circundata. porrò cum ſecta tantùm fuerint, craſſiora nempe, & in conſpectu uenerint, expreſſis aliũde fecibus, uariis ſuturæ modis uniri ſolent, cũ rõne modi, tũ rõne materię, & inſtrumẽti. rõne modi, nã aliq. duplicatis inteſtini labris, p pũctũ, qđ aliud ſequitur, uulnus cõſuũt. cõpaginatio hic ſuẽdi modus ab aliqbus vocitatur: ab Auicẽna vinculũ dicitur: miniſter verò vulneris, oras leuiter digitis, vel ẽt hamulis mẽbranæ interiori iniectis diducere debet: hic qdẽ modus, qa difficilis admodũ, nec ſine periculo iudicatur, non multũ a medicis probatur; quare multi per fibulas eo modo, quo cætera carnoſa vulnera vniuntur, ſuunt; nec etiam hic ſecurus creditur. nam fibulæ, quas Græci ancteras vocant, facilè relaxantur, aut marceſcunt: nonnulli verò & recte pellionum ſutura, id eſt pellium artificum more, quo pelles ad inuicẽ iungunt, aut quo ſacci, cæteraque ſimilia ſuuntur, vulnerata inteſtina conſuunt: ratione materiæ, qua id agi debet. aliqui ſeniorum[b] filo ſerico vtebantur: ſed quia ſecat, ac dolores inducit, hoc tempore improbatur. Recẽtiores verò[c] filo lineo molli, & æquali, aut ſimplici, aut duplicato, quod optimum, ac in quotidiano vſu ſeruatur vti ſoliti erãt. tale multum a Galeno probatur. nempe quod minime putreſcibile ẽſt. & Romæ viliſſime venditur. & filum Gaietanorum dicitur. quidam verò eorum, qui experti ſunt, vt retulit Albucaſis,[d] labra vulneris magnarum formicarum capitibus inuicem coniungebant, quæ cum proprio roſtro vulneris partes eſſent amplexæ, ac eas perforaſſent, amputabant, credentes tali vinculo eorum contiguitatem permanere poſſe: alii[e] ex tenui alicuius animalis inteſtino rẽ filo ſimilẽ formabant, & cũ ea inteſtinorũ vulnera cõſuebãt. Iſti profectò ſuturarum modi non ſunt niſi ſecundum fiduciæ, & ſpei viam, abſque vlla operationis certitudine. Formicarum vſus multis non placet, cùm nec ſemper, nec vbique reperiantur, ac breuiſſimo tempore putreſcant, & procidant, & cum earum capita amputantur, ſtatim apprehendendi, ac retinendi facultatem amittunt. quare inutilis hic modus eſt. nec animalium inteſtina probantur. ſiquidem, cum ab humido intrin-

a ¶ Celſ. lib. 6 cap. 16.

b ¶ Meges. Antilus. Oribaſius.

c ¶ Celſus. Galenus. Auicenna. Albucaſis.

d ¶ Lib. 2. c. 82.

e ¶ Guilelmus Lanerius.

intrinſeco,ac innato calore fibræ illæ aut relaxantur,aut putreſcunt, & rumpuntur,vel ſaltem vulnus putridum reddunt: præclariſsimi verò noſtræ ætatis aliqui medici membranulam hædi præparatam accipiunt, in qua publici ſcriptores, quos notarios vocant,hominum teſtamenta conſcribunt,& ad fili effigiem minutiſsimè incidunt ſic,vt acuum cauitatem ingredi valeat, eamque tepido vino humectant,ac mollem reddunt,& ſic eo modo,quo pelliones pelles,huiuſmodi vulnera conſuunt:quidam [a] vt inteſtina extenſa maneant,& conſeruentur,ac interius uulnus exiccetur, & fœces facillime deſcendãt, ſambuci fiſtulam in inteſtino locare excogitarunt,ibique relinquere,& deſuper ſuturam facere: alij animalium inteſtina accipere tẽtarunt moderateque inflare,& exiccare,vt, cum opus fuerit, aliquam eius partem loco fiſtulæ ſambucinæ imponerẽt;multi utriuſque loco anſerum tracheas more dicto præparant,&,ut prædictæ ſubſequantur vtilitates, adminiſtrant:quas omnes operationes,viris doctis,ac in hac medicinæ parte eruditis,conſiderandas relinquimus.hi uerò qui exercitus inſequũtur,ac in maritimis vehuntur claſsibus,ualde negotioſis,& multũ in chirurgia exercitati,non tantum craſsiora,ſed & tenuia inteſtina uulnerata conſuunt,aſſerentes perrarò,niſi in valde latis uulneribus,hoc opus illis feliciter occurriſſe.nam per anguſtum callẽ craſſa exire nequeunt;iubent tamen utrunque conſuendum fore: craſſa nanque cum craſsioris naturæ ſint,glutinari poſſunt;tenuia demũ, & ſi aliter credat Galenus, conſui debent,& omnia experiunda.nam ſi conſuta non conglutinantur,quomodo non conſuta conglutinabuntur? igitur & gracilia uulnera ſi extiterint, cõſuenda ſunt acu ſubtili,breui,& rotunda,& filo lineo,forti,ſubtili,& æquali,non fibulando,ſed eo ordine,quo ſacci,& alia communiter conſui ſolent, ac breuia fiant puncta.filum verò prope inteſtinum ſecari nõ debet, ſed vtraque pars eius extra uulnus pendeat,ut cum putruerit extrahi poſsit. poſtremò uino albo odorato & tepido inteſtina abluantur,& ſuper uulnus medicamentum aliquod aſtringens & glutinans:veluti puluis ex aloe,maſtice,draconis ſanguine,& mumia,aſpergatur; inde commode reponantur, & ſi difficilis eorum fuerit reſtitutio ea ad unguem obſeruentur,quæ ſuperius explicauimus:exterius uulnus abſtergatur vino mellitide nigro, & homo in molli culcitra reponatur, ut dorſum æqualiter gibbũ fiat; interdum etiam coxis erectioribus, ut ſingula inteſtina in ſuum locum deducantur, & reſideant,& animaduertendum eſt ut nullum reliquorum ſuper læſa, quæ intus redierint,ne comprimantur,incidat. Omentum denique conſideretur, ex quo ſi quid iã nigri,aut emortui fuerit,laqueo præcingatur,& forcipe excidatur.

a ¶ Magnus Guido Lanfrancus. Iamerius.

DE SECVNDA INDICATIONE,

Quæ quomodo abdominis vulnus aliquo uniri debeat ingenio demonſtrat. Cap. XVII.

ABDOMINIS ſuturam,ac rectam eius unionem,quam Græci gaſtroraphian vocant,multifariam,multiſque modis veteres medici [a] exercebant: ueruntamen ante omnem conſutionem quinque dubia in medium adducebant: nempe ſi diuiſum abdomẽ tã altè ſit,ut inteſtinum ex eo procidat,& quemadmodum id reponere conueniat; & ſi omentum exciderit, abſcindendũ ne id ſit, an non,& an uinculo id excipiendum,an ſecus,& an ſuendum uulnus ſit necne.& ſi ſuendum ſit,qua ratione ſuendum.poſtmodum per omnem operationem quinque media ueluti opportuna inſtrumenta ſibi præparabant, quorum primum miniſtri conditio eſt,qui operanti medico auxilia præſtet.hic enim prudens, expertus,ac audax eſſe debet:ſecundum eſt acuum qualitas in longitudine,craſſitie,numero,

a ¶ Celſ. lib.7. cap.16. Gal.6.meth.c.4 Paul.lib.6.c.52. Raſis 7. ad.Al. cap.3. Auic.4.4.cap.7. Albuc.li.2.c.87.

mero,& forma:tertium eſt fili conditio,quo partes uniri debent:quartum eſt ſuturæ profunditas,numerus,& modus:quintum eſt punctorum diſtãtia, ac eorum conſeruatio:Miniſtri nihil agũt, præterquàm ꝙ manibus partes uulneris adiũctas conſeruant,paulatim illud detegentes,donec gradatim cõſutio cõpleatur: quod verò conſuitur,altera manu teneatur,ſtringaturque perpetuò ſic procedẽdo, donec opus finiatur.quod faciendum eſt,auctore Hippocrate, [a] citò,tutò,lætè, & ſine dolore.verùm,ſi expedit, in ima parte ſpiraculum dimittatur. Acus uerò in affectibus mirach,triangulata eſſe debet.talis enim ad faciliorem penetrationem magis prona a Celſo & Albucaſi iudicatur,in groſitie mediocris.nam ſubtiles in re dura franguntur, & craſſæ difficilis introitus, ac laborioſæ penetrationis exiſtunt.in numero,plures ſint.nam operando una tantum aut amitti, aut frangi poſſet.longitudo,ſaltem ſit unius digiti, & forma aliquantiſper curua. fili ſubſtantia ex lino ſit,ſubtilis,duplicata,& æqualis:quæ, ſi plus quàm deceat denſior fuerit, cutim proculdubio ſecabit;ſi mollior,motu ventris frangi poſſet prius,quàm uulneris extremitates coeant. Suturæ profunditas mediocris probatur. nam ſi acus in extremo cutis mittatur,profectò ſcindetur; ſi in profundo extrema ſolidari nequeunt:interuallum ergo quod ſingulis acus traiectionibus interuenit, quod ad compeſcenda pertinet ea,quæ ſubſunt,breuiſſimum eſſe poſtulat, quod uerò ad firmitudinem ipſius cutis necubi rumpatur,breuitas parum tuta eſt.Quare utriuſque uitiato exceſſu, eligenda mediocritas eſt. His omnibus denique præparatis, reſupinato homine coxis erectioribus,ubi aer ad temperiem vergat, ac repoſitis inteſtinis uulnus abdominis conſuendum eſt.Et quia opus tale multipliciter celebratur,primo quid de eo dicat Celſus audiamus, [b] in duabus acubus fila coniiciẽda,eaque duabus manibus tenenda,& prius interiori membranæ ſutura inijcienda eſt ſic,vt ſiniſtra manus in dexteriore ora,dextra in ſiniſteriore a principio vulneris orſa,ab interiori parte in exteriorem acum immittat;quo fit,vt ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit,quæ retuſa eſt, ſemel utraque parte traiecta. permutandæ acus inter manus ſunt,vt ea ſit in dextra,quæ fuit in ſiniſtra, ea ueniat in ſiniſtram,quam dextra continuit; iterumque eodem modo per oras immittendæ ſunt,atque ita tertio,& quarto,deinceps permutatis inter manus acubus includẽda plaga eſt.poſt hæc eadem fila,eædemque acus ad cutem transferendæ;ſimiliq; ratione ei quoque parti utraque ſutura iniicienda,ſemper ab interiori parte acubus uenientibus inter manus traiectis.dein glutinantia inijcienda,quibus etiã ſpõgiam,aut ſuccidam lanam aceto imbutam accedere debere manifeſtum eſt;impoſitis his leuiter uenter deligari debet.Galenus [c] verò triplicem ſuendi rationẽ proponit,& cum primam deſcriberet,ait,quoniam coire,coaleſcereque cum peritoneo oportet abdomen,incipiendum quidem a cute eſt, atque ab externo introrſus acus inijcienda. ubi uerò tum cutem,tum rectum muſculum totum tranſierit,præterito,quod ei ſubeſt,peritoneo,per reliquum peritoneum, eam ab interno extrorſus iniicies,atque inde per reliquum abdomen tranſmittes,vbi hoc penitus tranſierit, rurſus ab externo introrſum idem abdomen eſt perforandum. Mox ubi peritoneum, quod illi quoque ſubhęret,præterieris,atque ad contrariũ ueneris,hoc quoque ab interno extrorſus perpungẽdum, vnaque cum eo totum ipſi coniunctum abdomen.Deinde ab hoc rurſus incipiendum,atque id cum contrario peritoneo conſuẽdum,ac rurſus uicina quoque cute tranſmiſſa,iterũ ab ea parte acus introrſus eſt iniicienda,conſuendumq; abdomen id cum cõtrario peritoneo,etiam inibi vicina cute tranſmiſſa. Atque hæc iterum, iterumque facienda, quoad totum vulnus ſimiliter cõſuerimus:ſed quia opus hoc difficile admodum eſt,vix enim cum abdomine peritoneum coaleſcere poteſt, vtpote hoc neruoſum illud verò carnoſum eſt;præterea quomodo,niſi in valde magnis ſectionibus,hoc peregerint antiqui, imaginari non poſſumus. Secunda ſuitionis ratio à Galeno deſcripta illa eſt, quam multi celebrare ſoliti ſunt, qui quæ cognata naturæ ſunt,

a 1.Epidem.ſecti.2. Galen.14. meth.cap.13.

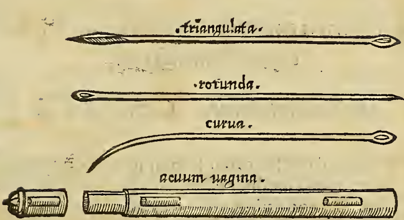
b Lib. 7. ca.16.

c 6.meth. ca.4.

ea committunt, vtique peritoneo peritoneum, & abdomini abdomen; id in hunc modum fieri oportet, à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrſum per id tantum acum tranſmittere. poſt præteritis vtriſque peritonei labris, ex aduerſa parte, ab externo introrſus, per vtrunque eius labrum acum reuocare: deinde rurſus hanc reuocare, atque ab interno extrorſum per aduerſum abdomen traijcere. Tertia abdominis ſutura illa eſt, quæ ab omnibus communis, & in prõptu iudicatur, & fibulatio dicitur, in qua vno adactu, quattuor margines appræhẽduntur, id eſt ꝑ quattuor labra acus tranſmittitur; vnde peritoneũ intra abdomen prorſus abſconditur, & in hoc tantùm a ſecunda variare ſolet. Tres hi ſuturæ modi deſcribuntur pariter a Paulo & Auicenna, qui vnà cum Albucaſi, ſecundam ſuẽdi rationem magis approbant. Qui disſidentium partium coniunctionem, ac orarum adductionem diuerſo quodammodo aſſequi videtur, quem in mirach vulnerato, nullibi inueniri adhuc potuimus, ſed bene in labris ſcisſis, quæ iſti leporina vocant. inquit Albucaſis accipias acum, aut numerum acuum ſecundum quantitatem amplitudinis vulneris, deinde dimitte ab extremitate diſruptionis quantitatem digiti anularis, & fige acum vnam, præter quòd intromittas in eam filum in duabus extremitatibus cutis, cum duabus extremitatibus ſiphac, quod eſt ſub cute ab exterioribus, donec facias eam penetrare ad aliam partem, & hoc pacto iam aggregaſti duas extremitates cutis, & duas extremitates ſiphac, & fiunt quattuor ordines. deinde ſtringe cum filo duplo in circuitu acus aliquoties a duabus partibus ſimul quouſque ſint aggregata duo labra vulneris aggregatione decenti, deinde dimitte crasſitiem digiti etiam, & fige in eis acum aliam. poſtea ſtringe eam cum filo, ſicut feciſti in prima acu, nec ceſſes facere illud cum eo quo indiges, ex acubus donec compleas conſtrictionem vulneris totius, & ſint acus mediæ inter crasſitiem & ſubtilitatem; quoniam ſubtiles ualde, carnem velociter ſecant, craſſæ verò ſunt difficilis introitus. nec figatur acus in extremo cutis, ne ſcindatur, & vulnus aperiatur; nec profunde, ne conſolidatio prohibeatur. deinde incide extremitates acus, ne lædantur infirmi apud ſomnum ſuum, & pone in eis puluillos ex pannis ab omni parte, qui cooperiant extremitates acuum, & dimitte eos donec ſcias, quod vulnus iam conſolidatum fuerit; & hæc ſpecies ſuturæ, ait Albucaſis, cõuenientior eſt in vulneribus paruis, quando ſufficit in eorum ſutura acus vna, aut duæ, aut tres ad ſummum. Alterum ſuturæ modum deſcribit de mente Galeni Albucaſis, qui verè nunquam illum excogitauit, & inquit, rectificatur ſutura ventris cum duabus acubus, quod eſt ut intromittas in eis vtriſque filum vnum, & incipe cum intromisſione ex eo quod eſt apud te, & fac eam penetrare vſque ad latus aliud ſecundum eos, qui coria ſuunt æqualiter. Recentiorum verò aliqui talia vulnera eo modo ſuere conſueuerunt, quo ſutores caligas, aut alia indumenta cõſuunt, & ſimul adiungunt. Alij eo communi vtuntur modo, quo omnia, ut ſacci & ſimilia ſuuntur. Nos autem ea ſutura ſemper vti ſoliti ſumus, quæ ſimul vno tempore quattuor extremitates, duas nempè abdominis, & duas peritonei, ſi eas habere poſſumus, aggregat; & is verè modus fibulandi eſt, & non ille, qui hamulis celebratur: ſeruamusque in hac fibulandi ratione, ut inter fibulam & fibulam unius minoris digiti diſtantia relinquatur. Talis poſtremo ſit ſuturæ profunditas, ut tota abdominis compoſitio perforetur, & talis unio conſeruetur, ut dictum eſt, ne ſi rumpatur, inde hernia inteſtinalis ſequatur.

ACVVM

ACVVM IMAGINES.

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ quomodo opportuna medicamenta extrinſecus applicanda ſint, manifeſtat.
Cap. XVIII.

QVAMPRIMVM abdominis ſectiones æqualiter fuerint aut ſutura, aut fibulis, aut uinculo duobus initijs circundato adiunctę, medicamenta, ſi opus fuerit, quæ ſanguinis fluxum conſtringant, applicentur; ſi vero non, quæ cruentis vulneribus accommodantur. talia a Græcis enæmata & emplaſtica, & a Latinis glutinantia uocantur. quorum facultas eſt, diuiſas partes coniungere, & glutinare, qualia ſunt [a] emplaſtra barbara, aut ea, quæ a fuluo colore cirrha, & phæa dicuntur; ea etiam, quæ ex bitumine & aceto conſtant, enhęma barbara a medicis etiam uocitantur, ualent in exercitatis & duris corporibus; uerum ſi mulieri mederis, puerove, aut denique corpori, quod mollis ſit carnis, quod ex chalcite fit, noſtri diapalmam uocant, ſatis idoneũ medicamentum fuerit: ſi uerò hęc medicamẽta non adſunt, uſque ad quartam ad minus gluten albotin, ſiue reſina terebinthina ſummopere probatur, præſertim ſi tendines, aut lacertorum extremitates lædantur. expeditque puluere aliquo fibulationem ſiccando a putredine præſeruare; poſtmodùm agglutinantia adhibeantur. Quod uerò inter bubones & axillas eſt, id totum primis diebus molli lana oleo mediocriter calido imbuta circundare ſolent, tale uerò ſi roſaceum, aut maſticinum fuerit, magis prodeſſe poterit. deligatio etiam in his ſummè eſt neceſſaria, quæ uulneris fundum, & ora æqualiter contineat, ac ſine dolore arctet, ſaniem fluere permittens, prodeſt quippe quod circumijcitur, neque molle nimirum ſit, & algæ ritu fragile, quo uidelicet tuto cõtineat, neque rurſus ita durum, ut premendo offendat; tùm uerò ipſa circunductio nec ita laxa ſit, ut nihil efficiat, nec ita uehemens, ut dolorem excitet. Hoc ſi feceris, fueritque uulnus ſolum ſine uitioſo ſucco, aut aliquo fluxu, aut intemperie, aut inflammatione, aut alio quouis internorum uitio, proculdubio ſanabitur: at ſi ob ſui magnitudinem id fieri nequeat, ut diſiunctæ ipſæ partes exactę ad imũ uſque ſibi coniungantur, uidelicet nec ſutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas ualente, uel etiam ſanies iam illic fuerit collecta, uel dolor quiſpiam adiunctus; huiuſmodi uulnus ex ſola partium commiſſione, & exiccantium applicatione agglutinari omnino non poteſt, quare id agendum eſt, quod in compoſito uentris uulnere utile fore explicauimus.

[a] Scribon. deſcr.207. Celſ.li. 5.cap.19. Gal.2. Katageni. Aet.li. 2.c.24.Paul.lib. 7.cap.17.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ viſcera a nocumentis præſeruare, & affecta curare demonſtrat.

De ſectis inteſtinis. Cap. XIX.

SI aliquod inteſtinorum ſectum fuerit, quę extrinſecus fieri debent, omnia ſimiliter peragenda ſunt, ut ſupra dictum eſt; cæterum [a] quod attinet ad ſex res non naturales, aer is probatur, qui calidus eſt, & ſiccus, uictus tenuis ſit: cibaria pinguia, acuta, & flatu plena dimittantur: abſtineat patiens ab omni motu, uociferatione, ira, & Venere: eligenda uerò alimenta ſunt (ſi quidem ad cicatricem perducere, aut glutinare uulnus ſtudeamus) tum auſtera, tum glutinantia, tum quæ minime rodant. Sint igitur cibaria paucæ quantitatis, & quę moderatè nutriant, ne uarij augeantur humores, & fœces multæ ac duræ procreentur. Et quia pharmaca, quę per alui eductionem corpora euacuant, conferre non uidentur, nullum quidem uerbum de eis antiqui dixere; quare purgantibus medicamentis nullus hic relictus eſt locus, ne excrementa in ſedes affectas educantur, & ne a bile uulnus lædatur, & inteſtinum imbecillius reddatur: uerùm [b] ſanguinis miſsio, cum ſit uera ac generalis indicatio, in omnium uulnerum curatione, ac uniuerſalis [c] humorum euacuatio, ſi a baſilari oppoſiti lateris, ac in morbi initio fuerit celebrata, ſummopere probatur: aliqui tamen per cucurbitulas, frictiones, & extremorum ligaturas reuulſiones laudant; quod opus quantum ualere poſſit, ſapientiori iudicio remittimus. de topicis, ſiue localibus medicamentis non mediocriter conducit [d] ad opus, cognoſcere in qua inteſtinorum parte uulnus conſiſtat. Siquidem in ſuperioribus & gracilibus, ueluti eſt duodenum, ieiunum, & ileō ab epotis medicamentis præſidium petendum eſt, ſicuti a reubarbaro infuſo, luto armeno, terra ſamia, dragaganto, diaſpermaton, & ſimilibus, quæ ad glutinationem facere videntur. Si verò in humilioribus & craſſioribus, vt eſt colon, cæcum, & rectum, clyſtere ſubijcere magis conuenit: ergo [e] ſi inferiora patiuntur, in eis medicamenta cum argalia imponi debent, quod inſtrumentum Græci contenchitas, Arabes lapſedram, & Latini clyſterem oricularium vocant, cum altè medicamenta conducant, ad ea, quæ in recto inteſtino ſunt, vulnera, etiam [f] per veſicam, cui ſit fiſtula ad finem annexa, aut inijcere liquatum medicamentum tepidum licet, idque magis, quia podici propinquum eſt: at ſi in intermediis, ab utraque parte, eo quia à ſuperiori, ac inferiori loco æqualiter ſunt remota. fiat igitur clyſtere ex vino nigro auſtero, & tepido, aut ſolo, aut decoctionis magni centaurij, aut hyppuris, addito melle crudo, aut roſaceo. nam in affectis interioribus, ſi emundare volueris, quæ modicè abſtergunt, vtaris. quod munus, mel non coctum cæteris præſtat; olea verò, ac pinguia, omniaque acuta, & quæ dolorem inferre poſſent, aliena ſunt. Et ſi aliquis dolor apparuerit, clyſter inijciatur ex iure inteſtinorum, ac pedum veruecis, in quo bullierint hordeum, folia oliuarum, minoris centaurij, & mel abſque ſale. Si verò vehementiori exiccatione opus fuerit, paretur decoctum ex maiori centaurio, tormentilla, piloſella, balauſtijs, aloe, & myrrha lotis. neque enim fas eſt eiuſmodi prædictis inſtrumentis craſſiora medicamenta infundere, quamuis humidiora poſtulēt: iccirco mediocriter ſicca medicamenta, plerunque magis ſunt idonea, quàm quæ liquabilia vocantur. huiuſmodi verò ſunt crocum, & pompholix, & aloes, & dra-

gantum

a ¶Gal. 4. meth. c. 7. Raſis. 7. ad Alm. ca. 3. Zar. 1. Theo. trac. 4. cap. ult.

b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. lib. 2. de artic.

c ¶Gal. libr. de ſang. miſſ. Auic. 4. 1. ca. 20.

d ¶Galen. 6. de not. loc. aff. ca. 2. 4. meth. c. 7. & 5. meth. c. 11.

e ¶Gal. 1. de lo. aff. c. 2. 4. 4. meth. cap. 7. 5. meth. cap. 11. 6. meth. ca. 1. 4.

f Hipp. libr. de fiſtulis. Galen. 5. meth. ca. 7. 2. ad Glau. cap. de li_nu. Paul. li. 4. ca. 43. Albuc. lib. 2. cap. 59. & 83.

gantum,& ea quæ cephalica Græce dicuntur;i n fine vero lemnia terra, ariſtolochia,& ireos ſalubre auxilium eſſe ſolent.

DE VENTRICVLO VVLNERATO. Cap. XX.

VENTRICVLI [a] ſiue ſtomachi vulnera perpetuo lethalia iudicantur;verũtamen verbum hoc lethale interdum dicitur de his,qui ex neceſsitate ſunt morituri, aliquando de his, qui plerumque ob tale uulnus perire ſolent.ob id de ventriculo uulnerato aliqua datur dubitatio, cum nonnullos in eo ſauciatos euaſiſſe affirmant. [b] igitur cum uentriculus uulneratur, ex propriis ſignis diligenter inquiratur an leuiter, an grauiter, an utroque modo, an circa fundum, an circa os eius uulnus conſiſtat. graue uulnus illud quippe eſt, cùm tota fuerit eius perforata ſubſtantia: leue, cùm vel una, uel altera tunica ſecta fuerit.porrò affectus primus neceſſario lethalis eſt, cũ uiſcus illud neruoſum ꝑpe tui motus,& inſtrumentum concoctionis ſit,ſine qua homo viuere nequit.ſi verò exterior tantum tunica,& ea quidem carnoſa,ſecta fuerit, ſalus interdum ſperanda eſt:interna autem,quia membranoſa eſt, & villis rectis quàm plurimis ſuperne deorſum tendentibus,obliquis uerò paucis intertexta, mortis maximum minatur periculum:externa carnoſior villos tranſuerſos habet,quales cõtinent duæ illæ inteſtinorum tunicæ. igitur, tota [c] eius ſubſtantia diſſciſſa perraro ſanatur: quæ verò infernæ & carnoſæ ſunt diſſciſsiones,curare cum fiducia tentabimus.nã fieri poteſt,ut & bene cedat,non ſolum quòd partes hæ craſsiores ſunt, ſed etiam quòd ſanantia medicamenta facile hoc loco conſiſtant:at quæ ſunt in ore eius cõtactu duntaxat medicamentorum in tranſitu fruuntur,ſenſusque eius acumen,ſanationi obſtat,ac cum primum aut a medicamento,aut alimento pungitur,dolor maximus excitatur,ex quo & inflammatio ſequi poteſt.Quomodocunque [d] igitur uentriculus fuerit vulneratus,ab omnibus acribus,& cibis,& potibus abſtinere oportet,ſed utatur cibariis,ac medicinis lenientibus ac mollibus,vtpotè ſorbitionibus ſine oleo,aut pinguedine,& his,quæ ex amilo,terra ſamia,lemnia ſphragide,lacte cocto,vel quæ melle paucisſimo conficiuntur:cibi ſint euchymi, & coctu faciles,ſed victus tenuis inſtituatur,& flatuoſa, acuta, & mordicantia omnia tum intrinſecus,tum extrinſecus remoueantur.ob id patientibus chondrum exhiberi ſolet,oriza pariter,& panicum in aqua ſemel chalybeata decoctũ, aut vbi radices conſolidæ,aut ſumach,aut myrti,aut rubi ſummitates, aut pimpinella, quæ mirabilis eſt,bullierint.Sed quia hæc & nauſeam,& uomitum concitant,ea exhibere non audemus, at primis diebus panatellam tantum ex pane loto in iure turturum,aut palumborum decoctam,aut in ſola aqua chalybeata cum ſaccharo:verùm cum inflammationis ſuſpitio præterierit,caro aliqua concedatur,uitulorum nempe,aut hædorum ventres,ut ait Auicenna, [e] aceto conditos;& hoc forſitan, quia dictum eſt a Galeno, [f] communis omnium internarum partium indicatio eſt,vt ea eligantur,quæ animalis naturæ maximè ſunt familiaria, ſiue ea cibi ſint, ſiue medicamenta.Siquidem ab eo [g] dictum eſt,quale eſt unumquodque membrum,tali ipſum nutriri alimento oportet.hinc eſt quòd Raſis, [h] & Auicenna [i] his,qui cerebri uulnere affliguntur,aſſata gallinarum cerebella concedebãt:& huius nutrimenti rationem aſsignans Auerroes [k] dicit,cibaria, & medicinæ confortatiuæ illæ ſunt,quæ complexioni membri in tota ſubſtantia aſsimilantur; quare quodlibet membrum comeſum comedentis ſimile cõfortat & nutrit. Princeps tamen de cerebris aliam reperiri opinionem in fracta caluaria confitetur: neque nos auſi ſumus uulnerato cerebro,patientes cerebris,ob nimiam eorum humiditatem,& quia uomitum commouent,nutrire.pariter nec animalium uiſcera uen-

a ¶ Hipp.lib.1. de morbis. li.de Coac. præno.6. Aphoriſ. 18.24. Celſ. lib.5.c.26.

b ¶Gal.6. Aph. com. 18. Albuc. lib.2.c.87.

c ¶Gal.6.meth. cap.4.

d ¶Aet.libro.9. cap.17. Paul.li.3.c.37.

e ¶13.3 tr.4.ca. 14.

f ¶4.meth. c 7.

g ¶6.de uſu par.

h ¶6. ad Alm. ca.ult.& 15. Cõtinentis.

i ¶1.3 tr.2.c.26 4.4.tr 1. c. ult.

K ¶5. Collig.c. 19.

triculo uulnerato exhibemus,ſed bene montanas aues aſſatas, addita cydoniorũ miua.uinum uerò,ſi expedit,nulla exiſtente febre nigrum,ſtipticum, & pauciferũ dari poteſt,aut eius loco uino cydoniorum cũ aqua chalybeata uti licet:&, ſi corporis plethora aliqua apparuerit,uena ſecãda eſt;ſi autem cacochymia,bilis præſertim,corpus ſola caſia fiſtula,quæ ab Auicenna [a] probatur,euacuetur. uerùm, quia tale medicamentum,flatum,& tormina gignit,huic nonnulli diacatoliconẽ aut radicem barbaram in minutisſimum puluerem redactam adiungunt:nos uerò huiuſmodi corpora,medicinis per os ſumptis,nunquàm purgare auſi ſumus, ſed clyſteribus,ſuppoſitoriis,& a longinquis partibus leuibus frictionibus: ſerapium ſummo mane exhibemus,myrtinum quippe & roſaceum decocto centaurii, conſolidæ,& æquiſeti liquatum,cui ſæpe addimus ſcrup.ij. trochiſcorum de Karabe, aut de ſpodio,aut de reubarbaro, aut terram ipſam ſigillatã. nec ab re eſt ſæpius per diem,aut diacitonitem ſine aromatibus aut diadragantum,aut ſaccharum roſatum aſſumere.maſtix uerò ſecundum omnem modum, his uulneribus ſuffragatur.Et quia omni ingenio uulneris conglutinatio tentanda eſt,quæ ui agglutinandi prædita ſunt,crebrò aſſumantur.ex quibus electuarium de ſeminibus,ſiue diaſpermaton ad pondus drag.unius aliquo decocto ſolutum,uel radicis maioris cẽtaurij,quam iſti conſolidam uocant,aut betonicæ,aut pentaphyllonis, a nõnullis excellentisſimis medicis commendatur;præſertim horas quatuor mane,ueſperi, ante cibi aſſumptionem.uulnus uerò exterius,ſi amplum fuerit,ſuatur;quod raro contingit.nam uulnera huiuſcemodi ferè ſemper ab acuto telo cauſari ſolent.aut in principio,ſi expedit,regantur therebinthina lota actu calida,aut perpetuo unguento noſtro ſancto,cui cætera medicamenta cedere debent. interea totus uenter,dorſum,& inguina oleo roſato completo,maſticino,& camomillino inungãtur,& ſi occaſio datur, incarnetur uulnus emplaſtro barbaro, aut baſilicone.poſtremo cerato ex chalcitide ſigilletur.Ventriculi uerò uulnus naturę dimittatur, &,ſi amplum fuerit,ſi poteſt,ut de inteſtinis dictum eſt,conſuatur;per os autẽ agglutinantia aſſumantur, & extrinſecus iniectorio imponatur lotio ex uino nigro auſtero decoctionis equiſeti,roſis,palmulis,minoris centaurii,,& melle ant zulapio roſato.Sed ſententia noſtra affirmamus,melius eſſe potenti naturæ omnia cõmittere,quæ id facit interdum,quod Medico impoſsibile eſt.

a ¶13.3.tr.4.c.14.

DE IECORE LAESO, Cap. XXI.

SEdes [a] quàm plurimæ in humanis corporibus reperiũtur,quæ cum morbo in ſoluta continuitate affliguntur,earum nocumenta magna ſunt & pereunt ſecundum plerunque,interdum uero nõ,ſed raro.inter quas Iecur, ſiue Hepar enumeratur. fieri enim poteſt, ut cum leue in eo uulnus occurrat,ſaluetur: ſed cum uas aliquod notabile in eo ſectum fuerit, nulla ſalutis ſpes remanet, ſicuti corde affecto,ubi nulla ſperatur ſalus,quòd ex nutritionis defectu languet, & moritur.Hepatis [b] uerò non ſolum profundum uulnus in eius fibris factũ,ſed etiam fibram abſciſſam ſanatam fuiſſe nonnulli affirmant: attamen ſi in eo uulnus aliquod illatum alicuius magnitudinis,aut profunditatis extiterit,aut uena, quæ in eius gibbo originem trahit,caua,magna, & chilis dicta ſecatur, aut ea, quæ in eius cauo committitur,uena portæ nuncupata inciditur,aut ramus eorum quidã, quorum repletur iecur ob largam eorum ſanguinis effuſionẽ, priuſquàm uulnus agglutinetur, æger neceſſariò moritur, idque magis quia ob alimenti inopiam cor patitur, & ſic tandem perit animans, ſed non illicò interdum, cum per longa temporum ſpatia in huiuſmodi affectibus vita protrahi posſit. Sæpius quidem breui temporis interuallo, ex iecoris percusſione multi occumbunt.nam,vt refert Hippocrates, [c] cuidam Aſtili, percuſſo iecore, ſtatim color cadauerum

a ¶Auic. 14. 3. tr.3.c.20.4.4.tr. 2.cap.4.

b ¶Gal.6. Aph. com.18. Paul.li.6.c.88. Auic.4.4.c.2.10

c ¶5.de morbis popul.

ſe ſe

ſe ſe ſparſit, oculi introceſſerunt, moleſtia, difficultas ferendi, ac æſtuatio conſecuta eſt, & eadem die vitam cum morte commutauit. Alter puer à Mulo in Hepate percuſſus, quarta die mortuus eſt. Spiritum denſum habebat, nec quicquam intelligebat, ac febre cruciabatur: ob id cum grauiter iecur læditur, qui ſic affecti ſunt prognoſticis, ac presbyteris relinquantur, cum cæterarum omnium hæc affectio periculoſiſſima ſit, & modica omnino ægris ſit ſpes ſalutis, & morbus hic a Medicis [a] lethalis iudicetur; attamen leui exiſtente læſione, ex qua non magna ſanguinis copia egreſſa fuerit, aut aliquis alius ichor non multum effluxerit, eius ſanationem tentare oportet: in primis uerò tenuiſſima adhibeatur diæta, ne ſanguinis multitudo augeatur, & ea commendantur, quæ agglutinandi vim habent; ob id chondrum, aut oriza, aut hordeum in iure pedum hædi, aut parui uituli decoquantur, additis foliis boraginis, lupulorum, intybi, & plantaginis; aut fiat panatella in iure tali: oua verò, carnes, & lacticinia primis diebus, aut donec inflammationis omnis ſuſpicio præterierit, dimittantur. uinum pariter. aquam enim potare conuenit, in qua bullierint coriandri, iuiubæ, & cichorium; aut ſaltem ea ſit, in qua ignitus chalybs ter, aut quater fuerit extinctus, addito ſerapio roſaceo ex roſis ſiccis, aut ſaccharo roſato. Secetur vena, potiſſimum iecoraria, oppoſiti lateris, a qua, virium robore apparente, bis, terque ſanguis paulatim, & interpolatè detrahendus; aut fiat leuis euacuatio caſsia, aut diacatolicone, & rha barbaro. ſyrupus quotidie ſummo mane exhibeatur, veluti ille de roſis ſiccis, de lupulis, aut de cichorio cum radice barbara, liquatus cum decocto hepaticæ, conſolidæ, caudæ equinæ, aut betonicæ. Si autem vulneratus ſaltem alternis diebus ventris beneficium, & alui expurgationem non nouerit, ei clyſter imponatur, ex decocto maioris centaurij, conſolidæ, & equiſeti, addito ſaccharo roſato, oleo myrtino, & rhodino, & parum quid electuarij diacatoliconis diuerſiones à longinquis partibus probantur, nempe leuibus frictionibus, cucurbitulis, aut ligaturis: iram, clamores, nimium motum, coitum, & unamquanque cauſam, quæ ſanguinem alterare poſſint, fugiat patiens. verum, ſi aliqua inſignis apparuerit indigentia, caro auium montanarum, aut hepata paruorum animalium, & vinum nigrum clarum, oligophorum dari poteſt. Et quia ea, quæ confortant, ac huius viſceris ſolutiones agglutinant, per os offerri poſſunt, confectiones in rotulis ex ſpodio, gummi arabico aſſo, rhabarbaro, dragaganto, balauſtiis, terra ſigillata, & boloarmeno cum ſaccharo parari ſolent, quæ mane, & ſero patienti exhiberi poſſunt: rha ponticum pariter, & rhabarbarum in minutum puluerem redactum vſque ad ſcrup.ij. cum decocto arnogloſſæ, aut pentaphylonis ſecundum omnem modum, optimum præſidium eſt. probantur trochiſci ſummo mane, uſque ad drag.j. de ſpodio, de reubarbaro, & de roſis cum ſpodio ſoluti in decocto centaurij, intybi, & equiſeti: Vulnus verò hypochondrij, aut abdominis, ſi in eo ſanguinis hæmorrhagia apparuerit, primo medicinis ſanguinem ſiſtentibus regatur: deinde aut terebinthina actu calida, aut vnguento noſtro ſancto, ab initio vſque ad vulneris ſigillationem regatur: aut, ſi licet, tranſacta quarta, ipſi terebinthinæ addatur bolus armenus, & mumia: poſtremo maſticen, thuris mannam, & dragagantum admiſcere licet. partes verò vulneri coadiacentes, inguinaque, ſubaſcelia, ac ſpina oleo roſaceo, maſticino, ac de citoniis vnà cum ſandalis albis, & rubeis, ac eboris ramentis, & intybi domeſtici ſeminibus minutiſſimè tritis cum pauca cera, ſub linimenti forma inungantur. porrò, ſi expedit, vt medicamentum exterius impoſitum fibras hepatis vulneratas attingat, nec magna ſanguinis quantitas effertur, illud quidem formetur, quod ſectas fibras conſtringat, & agglutinet, quale eſt hoc, Recip. ſucci equiſeti, pentaphylonis, piloſellæ, polygonij an. mannæ thuris, mumiæ electæ, reubarbari optimi, radicum maioris centaurij, ſanguinis draconis ex lacryma an. q. s. pro collyrio, quod per ſe, ſi uulnus amplum fuerit, aut

[a] ¶Hipp.li.1.de morbis. libr.de Coac. prænot. lib.1. Epidemiarũ.6. Aphor.18. Celſ.li.5. ca.26. Aet.lib. 10. c.5. Pau.li.6. c.88. Auic. 14.3.tr.3. c.21.4.4.c.2.

per iniectorium uſque ad iecur bis, terque in die iniiciatur. Amplum uulnus in ſui debet, dimiſſo in decliui ſitu orificio, ut ſuperfluitates perpetuò expurgari poſſint. ſupra uulnus uerò aut barbarum, aut calcideum medicamentum, aut illud celebre ex chalcitide adhibeatur.

DE LIENE AFFECTO, Cap. XXII.

SI Lien, ſiue ſplen vulneretur, maiori cum fiducia curationem aggredimur, atque magis ſi vulnus intimè non tranſierit. nam ſima huius viſceris pars, multarum arteriarum, ac magnarum venarum plantationes continet, ob id ſi vulnere affligitur, nulla redemptionis ſpes remanere ſolet: cum verò leuiter in ſuperficie læditur, eædem requiruntur curatiuæ indicationes tum in victus regimine, tum in localium medicamentorum applicatione, vt de Iecore expoſitum eſt: verùm vtroque uiſcere læſo diligentia ſumma adhibenda eſt, ne ex calidorum, ac ſtipticorum medicaminum qualitate humidiores ſubſtantiæ diſcutiantur, & craſsiores exiccentur, cum ambo hæc membra parata ſint, in ſcirrhum facillimè conuerti.

DE RENIBVS IISIS, Cap. XXIII.

CVm [a] ferro renes inciduntur, difficilis curatio fit, imò [b] moritur ille, cuius renes diſrumpuntur. verùm minoris timoris ſunt, quàm uulnera Veſicæ, aut locorum neruoſorum. Cum igitur tale uulnus occurrit exterius curatur indicationibus ſuperius enarratis, ſecundũ tẽporis opportunitatẽ: interius [c] uerò inſtituto uictus regimine, potisſimũ qđ in hac, & ueſicæ curatione eſt, r quiritur humorũ adęquatio iudicatur, q̃ interdũ fit ꝑ uenæ ſectionẽ copioſam aut ꝑ ſubtiliũ, ac tenuium humorũ ſolutionem, ſine [d] ſubita euacuatione: ob id probatur manna, casſia, rha barbarum, & ſyrupus roſatus ſolutiuus. Si uerò crudorum humorum copia apparuerit, vomitus melior eſt, quo renum uulnera curantur. nã abſtergit, euacuat, & fluxiones reuellit, cæteræ uero humiditates æquationẽ quærunt, ſolo ſeri caprini lactis ſtillaticio liquore, aut decocto iuiubarum, & ſebeſten, uel lacte feminum frigidorum maiorum: aliqui trochiſcos de alicacabo aqua hippuris ſolutos probare uidentur. poſtremo [e] conſolidationem ſperantes, amilum, dragagantum, & frigidas gummas patientibus exhibent, quos in mollisſimo lecto decumbere iubent, ac tenuisſima uti diæta præcipiunt. non tamen ad multos dies diæta extendatur. nam urinæ puriores & acriores per inediam redditæ, uehementisſimos morſus procreant; ob id in morbi initio, ſorbitionibus tenuibus morſus omnes lenientibus uti expedit. inde uictus ſit boni chymi, ut puta ex carnibus auium nemoralium aſſatis, ouis ſorbilibus, chondro, oriza, & panatella, atque interim acetoſa, acuta, ſalſa, & dulcia, ac omnia aperientia, & diuretica id eſt, quæ urinam ciere ſolent, dimittantur: minor faciendus eſt omnis potus, præſertim aquæ ob lotij copiam. quieſcat patiens in ſilentioque uitam ducat, nam methodus curandorum uulnerum renum, quies eſt. porrò, ſi decet, per clyſterem decoctum maluæ, & equiſeti cum ptiſana, & rhodomelle infundendum, ut ſaltem alternis diebus materiæ, quæ in uijs communibus reperiuntur, per ſeceſſum expurgentur. cæterum non multa copia infundatur, ne uiſceribus nimis repletis renes comprimantur. Si autem ſecti renes ſanguinis profluuio laborabunt, uenam cubiti ſecare conuenit, ſanguinis detractione repetita, & medicamenta, quę ad ſanguinis ſputum, & quæ ad ipſius profluuia deſcribuntur, in renibus, & ueſica ſanguinem fundentibus per ſyringam iniiciantur; quod pręclare facit ſimphiti radix, & tra-

a ¶Celſ. li. 5. ca. 26. Zoa. 2. theo. tr. 2. c. 7.

b ¶Auic. 18. tr. 2. c. 10.

c ¶Auic. 18. 3. tr. 2. c. 22.

d ¶Aet. li. 11. c. 16.

e ¶Hipp. lib. 2. de morbis. Celſ. li. 4. c. 10.

& tragacantum uino maceratam, aut polygonij, & plantaginis ſuccus cum poſca, aut ſuccus foliorum porri, & plantaginis, qui omnia ſuperat medicamenta: exterius cataplaſma adhibeatur ex palmulis, pane ſiligineo, acatia, hipociſtide, & uino aſtringente decoctis. concretus interdum in ueſica ſanguis adeò deprehenditur, quod poſt illum urina ſubitò cohibetur, & fibræ quædam ſanguineæ, aut humiditates quædam cruentæ paulatim percolant; quare cum urina ſuppreſſa eſt, pectinis ac ſuminis partes oleo è ſcorpionibus, amygdalarum amararum, irino, & è capparibus inungantur. & ſi hæc non iuuant, fiant decocta ex maluis, parietaria, ſaxifragia, agrimonia, & citrach in uino albo, aut ex his cum paſſo, aut oximellite fiat cataplaſma. Potui etiam datur præſertim renibus, aut poris vreteribus repletis decoctum eritrodani, polytrichi, ſcolopendriæ, & citrach cum ſyrupo capilli Veneris, aut bizantino. verumtamen horum vſum, quoad poſſumus fugiamus: ſed tantum vrgente neceſſitate uſui ſeruentur. Siquidem urinam uiriliter prouocant, & quæ relaxant adminiſtranda minimè ſunt, ſed quæ exiccando corroborant a medicis probantur. nos verò cuidam militi Feltrenſi uno duntaxat rene vulnerato quotidiè dedimus drag. j. optimæ terræ ſigillatæ cum unc. j. terebinthi cyprij, & parum poſt cyathum paruum optimi albi vini montani, & ferè ſtatim uinum à uulnere emanabat odoratum, ſed aliquantiſper tinctum, exterius verò cõtinuo unguẽtum noſtrum Sanctum applicauimus, cuius compoſitionem ac operãdi modum in tertia indicatione deſcripſimus, capite de Thoracis vulneribus, & breui tẽporis ſpatio fuit ille ſanitati reſtitutus.

DE SAVCIATA VESICA. Cap. XXIIII.

CVM [a] veſica, quæ vrinæ receptaculum eſt, præciditur, eius partes ſectę nequaquam coire poſſunt, ob id quia membrum neruoſum eſt, frigidum, ſiccum, & exangue, & nerui [b] ſecti neque coaleſcunt, neque augentur, & eorum [c] uulnera peſſima, ac omni timore plena eſſe ſolent. Inteſtinum hoc perpetuò mouetur, ac humiditate acuta, acri, baurachina, & mordaci ferè ſemper repletum videtur, quare [d] neceſſario ille, cui veſica diſrumpitur, moritur. Ergo [e] de veſica funditus ſecta nihil plus dicere expedit, quæ pariter, quamuis nonnulli aliter credant, conſui nequit; nam ex acus punctura conuellitur, aut ab aere frigido alterata corrumpitur, ut illi euenit, qui ſuper frigidum lapidem ſedere ſolebat, aut piſcatori, qui in frigidis aquis diu degebat. Si autem eius collum, id eſt, carnoſior pars, quam Latini ceruicem vocant, vulneratur, non ita imminet periculum, nam affectum ſimilem præcipue his, quibus calculi extrahuntur, ſanari videmus. In hac igitur curatione indicationes illæ in renibus uulneratis expoſitæ ad vnguem ſeruari debent: pharmaca verò purgantia per os ſumpta, item ea quæ vrinam ciere poſſunt, exhibenda non ſunt, ne materiæ multæ, ac ſucci mali ad renes, & veſicam deducantur. Diæta itaque tenuiſſima ſit, à nimio potu, & humidorum uſu caueatur, uinum dimittatur, ſed aqua coriandrata cum vino, aut miua cidoniorum, vel ſyrupo myrtino, aut ſaccharo roſato uſui ſeruetur. Vulnus exterius regatur terebinthina cum tertia parte olei hypericonis, ac deſuper barbarum, aut argideum, aut illud vſitatum, ex chalcitide, aut noſtrum ſanctum adhibeatur; nam, ut partes ſimul citiſſimè coeant, ſtudere operepræcium eſt; multum enim vrina ad hoc conducit; ergo ſi abſque lichinij impoſitione opus perfici poſſet, id melius eſſe omnino iudicatur; in cæteris ea opportuna ſunt, quæ in ſupradictis carnoſis uulneribus commemorata fuere. per meatum vero vrinarium decoctum aliquod inijci poteſt, potiſſimum cum ſyringa, quale eſt hoc. Recip. hordei, roſarum, centaurii minoris an. m. s. uini nigri optimi q. s. pro decocto, cui in fine addantur rhodomellis vnc. ij. coletur, & utere. Et ſi maiori eges exiccatione,

a ¶Hipp. li. 1. de morbis. 6. Aph. 18.
Celſ. li. 6. cap. de uul. inſa.
Auic. 4. 4. c. 2.
b ¶Hipp. lib. 1. de morbis. libr. de Coac. præno. 6. Aph. 19.
Ariſt. 1. de hiſt. anim. c. 13.
Celſ. li. 5. c. 26.
Gal. 1. de ſemi. cap. 8.
Auic. 4. 4. c. 2.
c ¶Gal. 5. Aph. com. 66.
d ¶Auic 19. 3. tr. 1. c. 11.
e Gal 6. Apho. com. 18.

Recip.

Recip. radicum conſolidæ, maioris centaurij, foliorum oliuæ, myrtillorum an. m.s. amili vnc.j.s. aquæ chalybeatæ q.s. pro decocto, & addito melle roſaceo vſui ſerua. Si verò aliqua aderit mordicatio, tollatur ſero caprino chalybeato, aut pompholige lota, lacte caprino ſoluta, aut trochiſcis de terra ſamia, aut de halicacabo, aqua conſolidæ liquatis. omnia hæc, & quæ in utero ponuntur, actu tepida eſſe debent, & flatum non gignant nam frigida quęuis his uiſceribus ad uerſantur, ac ſunt inimica.

DE VTERO PERFORATO. Cap. XXV.

a ¶Gal.6. de lo. aff. cap.5. Aet. li.16. ca.88.

SI uterus [a] ſiue matrix fuerit uulnerata, quod raro contingit, indicia ſumuntur a loco læſo: nam in fundo ventris inter ueſicam, & rectum inteſtinum ſita eſt: & ab exeuntibus. nam per ſinum muliebrem, & ſanguis & ichor emanat; à dolore, qui eam partem, & inguina, & fœmora, & dorſum moleſtat; à ſyncopa ſiue animi deliquio, ob eius cum ventriculo conſortium: a febre, affinitate cordis: ex alienatione ob nimiam cum cerebro inſertam alligationem. unde dicebat Hippocrates, [b] maximam ſeminis partem a capite procidere; & quòd hi, quorum auriculares venæ ſectæ fuerint, a medicis aliuidegi quidez, ſomni, & apoplecticæ dictæ, infœcundi redduntur. Eius uulnus lethale admodum iudicatur iiſdem rationibus, ut Capite de Veſica dictum eſt. Curantur hi affectus optimo, ac tenuiſſimo uictu, ſanguinis miſſione, præſertim à vena iecoraria, & ſyrupis humorum acuitates contemperantibus, ac aliis ſimilibus indicationibus, vt ſupra in cura diuerſarum internarum paſſionum explicauimus. Abdominis uulnus primis diebus medicamento ex terebinthina, oui luteo, rhodino, & croco regatur: circumuicina verò loca oleò roſaceo completo, e ſemine lini, & e matricaria foueantur. poſtremo huic medicamento parum thuris, maſticis, dragaganti, & ceræ addi ſolet, & ſic ſarcoticum uulnus fit, & carne replebitur: ſitus vero, ac iacendi modus talis ſit, ne inteſtina vterum comprimant: interius, [c] ſi decet, ea imponantur, quæ ualde exiccant, ſicut pompholix, aloes, anethum uſtum, carta combuſta, bolus armenus, crocus, & ſimilia ſucco pimpinellæ, aut conſolidæ, aut agrimoniæ liquata, in linimenti, ſiue collyrij formam redacta. hæc recto ſyphone, ſiue cathetere, aut uterino clyſtere, quod Græci metrenchitas vocant, imponi poſſunt: ſi vero abſterſio aliqua conuenerit, fiat cum uino nigro, mellito, aut ſero caprino, aut roſaceo melle: maxima pars curationis omnium uiſcerum uulneratorum ipſi naturæ, quæ Dei filia, ac mundi anima eſt, committatur. nam [d] omnium illa opifex eſt, medicus uero eius miniſter. ipſa [e] enim non edocta, & nullo magiſtro uſa, ea, quibus opus eſt, facit, quod præter ſpem mirifice in bonum conuertitur.

b ¶Lib. de genitura.

c ¶Gal.5. meth. cap.7.

d ¶Hipp. lib. de lege. Gal. lib. ar. par. med. cap.87. Auic.4. 1. cap.

e ¶Hipp.6. Epidem. ſect.2.

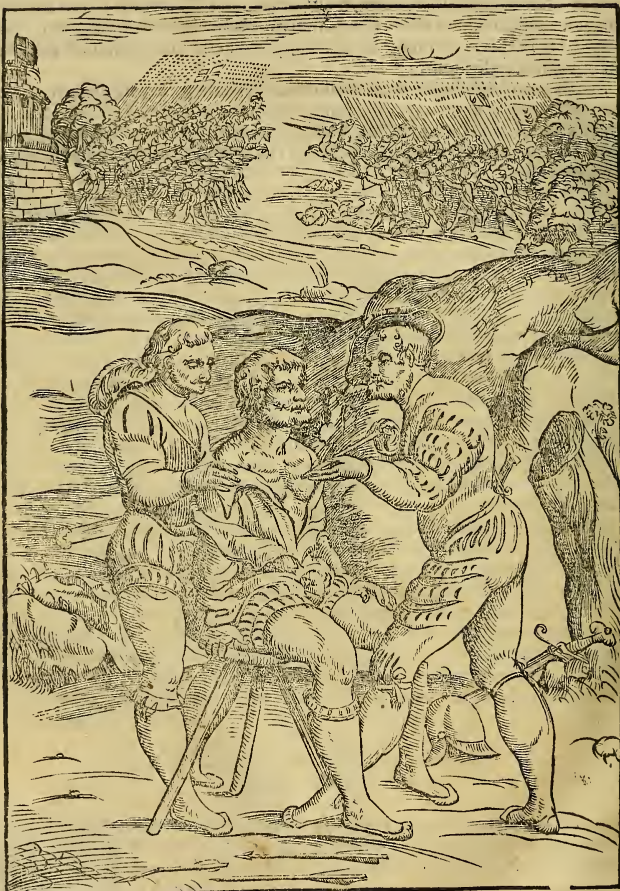
DE TESTIBVS VVLNERATIS. Cap. XXVI.

SI teſtes uulnerantur, optimo egent regimine, tum in uictus ratione, tum in topicorum applicatione, ut in ſimilibus paſſionibus ſuperius ad plenum explicauimus. Et quia hæ partes maximo ſenſu pręditæ ſunt, maxima cura adhibenda eſt, ne aut dolore, aut inflammatione uexentur. Igitur pręmiſſa uniuerſali euacuatione, nempe ſanguinem mittendo, uſus terebinthinę lotę addito hypericonis oleo ſummopere probatur: & ſi amplum uulnus fuerit, commodè ſuatur, orificium in ima parte dimittendo, ut ſuperfluitates poſſint perpetuò expurgari, partes circunferentes unguento roſato Meſue inungantur, aut oleo roſato comple-

completo,& maſticino;inde uulnus abſtergatur ſyrupo aut melle roſaceo.poſtremo baſilicone aut regale medicamento incarnetur, & palmulato, aut cerato de minio ad cicatricem perducatur: quæ in ſcroto aut oſeo occurrunt, uulnera his medijs facillimè ad ſanitatem perducuntur. Hæc pauca ad Dei omnipotentis laudem,amicorum ſatisfactionem,& uulneratorum utilitatem in unum redegimus,non equidem quod aliàs a peritioribus dicta non ſint,nec ob librorum penuriam,ſed ut ſub breui epilogo,quæ ſparſim,ac in diuerſis uoluminibus ab antiquis enarrata fuere,redigantur.

Si quis ergo impoſterum æque ſtudioſus,ac ueritatis uehemens amator, ueriorem doctrinam,ac tutius experimentum practicando nouerit, ubi bis terve uſus, expertusque ſit,non temere ac ſubito occulte ſuam proferat ſententiam,ſed eam in medium apertè ad laudem omnipotentis Dei, ac languentium ſalutem,adducere non pigeat.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

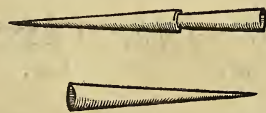
Liber Sextus.

DE SAGITTARVM EXTRACTIOne. Cap. I.

HVMANA corpora, iniuriis exterioribus obnoxia, a telo acuto ſæpe affliguntur; nempe ſagitta, gladio, aut lancea. interdum a rotundo ſeu alterius formæ inſtrumento, nimirum lacerante, aut contundēte, veluti a globulo, ſiue plumbea glande, dum a Ferētariis, & tormento aliquo fulminante, magno impetu, ac fulminis inſtar, eijcitur, & in corpore reſidet; idcirco, quia hi omnes affectus, non leuis momenti ſunt, diligentem ac expertum operatorem & medicum multis aliis præſtantiorem, potiſſimum his temporibus, & in bello, & extra bellū expoſcunt. verùm, & ſi quāplurima de hac operatione in noſtris chirurgicis enarrationibus explicauimus: hic tamen Celſo, Paulo, & Albucaſi, fautoribus, in genere, de telis acutis è corpore extrahendis, hæc pauca memoriæ prodire decreuimus. Siquis ergo tela ſimplicia, aut diuerſarum formarum, ſpiculatasque ſagittas, aut glandes, cęteraq; corpori humano infixa, ac inhęrentia ex arte & ſolertia quadam ac ſponte aut inuito detrahere, & reuellere cupit, ſcopi quatuor ab eo præcipue conſiderandi ſunt. quorum primus, telorum materia, ac forma eſt: ſecundus, affectæ ſedis natura, compoſitio, ſitus, & officium: Tertius, inſtrumenta, aliave ingenia: quibus hæc omnia extrahi poſſunt. Quartus, curandi methodus, ac cætera, quæ ad topica, ideſt localia medicamenta pertinere uidentur. Tela omnia, quæ ventribus illata intus hæſerunt, magno negotio, ac non minimo cum timore ſępe eiiciuntur, ſuntque difficultates quædam ex generibus eorum. quædam ex his ſedibus, in quas illa penetrarunt, & quędam ex forma inſtrumentorum. unde ſequitur, quod interdum euulſione ſeu attractione, interdum propulſione ſit vtendū, ſumpta indicatione ab ipſorum telorum generibus, & differētiis, poſtmodum ab ipſis ſedibus affectis. vltimo a ſymptomatum natura, & quantitate. porrò telorum differentiæ, Celſo authore, ab eorū materia, figura, magnitudine, numero, habitu, & viribus, ſumūtur. Materia, quatenus ferrea, plumbea, ſtānea, ænea, lapidea, aut altero metalli genere, aut oſſea, aut cornea, aut arundinea, aut lignea, ſunt: Figura, quatenus acuta, lata, ſphærica, triangulata, anguloſa, axillata, barbulata, ſpiculata, aut cuſpidata, ac cuſpidatarū, hæ cuſpides poſteriora ſpectantes, habent, quæ dum extrahuntur, contra defigantur: illa in anteriora, ut propulſata, idem faciant. quædam obuerſas cuſpides tenent, fulminis inſtar, vt dū ipſa trahuntur, propelluntur que, in obiecta inſigantur: Magnitudine, quatenus alia magna, alia parua, alia longiora, alia breuiora, exiſtunt: Numero, quatenus unum, aut plura ſunt: Habitu, quatenus aliqua ligno firmiter infixa manent, aliave negligentius, ut in extrahendo ſeparata intus reſideāt: Viribus, quatenus aliqua veneno tincta ac delinita, quædam uerò quatenus ueneno careant. Hæc igitur ſunt telorum diſcrimina, quæ a medico vulnerario, aliis præſtantiore, accuratè perpetuò conſiderātur. Vt uerò hæc hiſtoria ſenſatè dignoſcatur, expedit telorum aliquas imagines delineare,

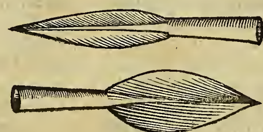
lineare,ac ſagittarum varias formas deſcribere,quarum aliquæ ſimpliciores ſunt, & caudæ eorum duobus modis parantur. quorum vnus cauus eſt. in quem haſtilis acuitas extrema,ingredi poſſit,Alter cuſpidatus,ut in haſtilis cauitate inſeri valeat.Primus ab Auicenna zugi cannulatum,ſecundus zugi cauda tūm nūcupatur. & quia hę imbecilliores,& minoris laboris ſunt, ac utrobique commodius extrahuntur,alijs præponantur.acutę ſunt.& ſic formari ſolent.

A C V T AE.

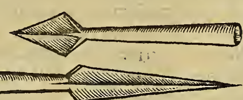
In ſecundo ſimplicium ſagittarum genere,latę ſagittę reponuntur,quę planę & ęquales ſunt,& facile in corpus conduntur,ac altisſime inſedūt, & ſępe alia parte,quàm qua veniunt educendę ſunt, ſi prope cutem extiterint. earum forma talis eſt.

L A T AE.

In veteri militia,ac his temporibus,Cretę pręſertim,ac apud Scythas,ſagittarum cuſpides triangulati formantur,ut extracti,maius inferant nocumentum.formas eorum hic ſubijcimus:

T R I A N G V L A T AE.

Venetiis ac alibi,non belli ratione,ſed exercitij,& voluptatis, aliquę parātur ſagittę:quarum extremitas ſine cuſpide, aut acie. breuis & rotunda eſt, vt in his figuris videre licet.

R O T V N D AE.

Alia ſagittę forma plurimis angulis munita, inter antiqua tela reperitur. quæ quia plurimis alis circundatur,telum anguloſum dicitur.ſic facta eſt.

ANGV-

ANGVLOSAE.

Eodem modo nonnullę ſagittę duobus ſpiculis circundatę parantur, quę retro euolutę, in extrahendo maiorem noxam inferant. ut per has imagines facillime apprehenditur.

SPICVLATAE.

Qvandam ſagittę effigiem ſane propriis oculis conſpeximus, ſecus verò nõ crediſſemus. Sed potius telum excogitatum opinati fuiſſemus. hęc multis retro ſpectantibus alis ſiue barbulis induitur. & ob id barbulata ſagitta dicitur. hoc modo eſt eius fabrica.

BARBVLATA.

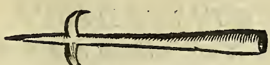

Apvd Parthos, & Indos quoddam ſagittę genus reperitur, quod ſpiculis uariis, ac uario modo procedentibus euoluitur; nempe aut retro, aut anterius, aut utroque modo ſpectantibus. ut his characteribus facile demonſtratur.

CVSPIDATA ANTERIVS.

CVSPIDATA POSTERIVS.

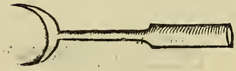

CVSPIDATA VTROBIQVE.

Alteram adhuc ſagittæ formam vidimus, quæ ob ſui magnitudinem potius balliſtæ quàm arcui conuenire opinamur, Lunæ, aut Falcis imaginem pręſefert. ut in hac intueri licet.

LVNATAE.

Formantvr ſagittæ duarum partium,quarum una interius torculata eſt,altera verò exterius,ut dum euelluntur,earum cuſpis abſcondita intime,remaneat, hæ imagines eas oſtendunt.

TORCVLATAE.

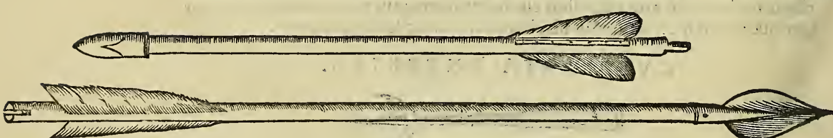

Sagittae etiam duarum partium ſine torculo parantur, quarum una alteram ingreditur. cumque acuta cuſpis anterior, profunde penetrauerit, poſteriori parte euulſa, ea quæ remanſerit, in membris reſidere neceſſe eſt. ſic parari ſolent.

DVPLICATAE.

Qvamplvrimae aliæ ſagittarum formæ,apud uarias nationes & ſub diuerſo celo parantur, quas nunc dimittere intendimus,cum ſatis de eis narratum ſit. communiter tamen hoc modo fabricantur,& arcu,aut balliſta eiaculantur.

DE AFFECTIS SEDIBVS, MODO operandi, ac inſtrumentis ad opus idoneis. Cap. II.

Edevntes ad rem noſtram,dicimus,ſedes etiam, in quas ſagittæ penetrarunt,vario modo ſe habere. nam aut altè telum inſedit,vel in ſummo duntaxat,uel admodum circa medium infixum eſt. Si in ſumma carne impactum fuerit,magnas uenas aut arterias,aut artus,aut oſſa,aut ſpinam nequaq̄ lęſerit.Si verò circa medium,ſæpe affectum formidabilem imprimit. Sed ſi alte conducitur,

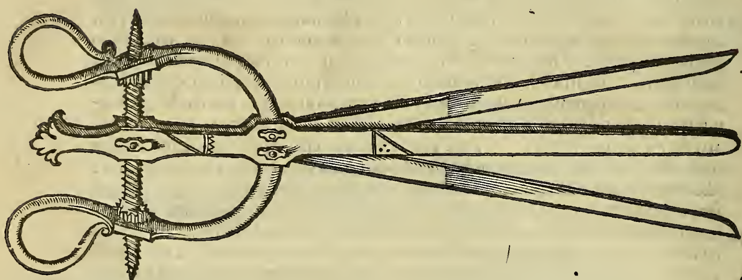
aliquod nobilium; & internorum membrorum ſauciauit, aut ſolum ...s erit: porrò officialia ac primaria membra aliquo modo læſa, propriis indicijs, vt ſupra libro quarto, & quinto explicauimus, dignoſcuntur. Ex quibus denique eorum habitudo, compoſitio, officium, & ſitus pernotatur, ac tādē mors plerique ſubſequitur. Inſtrumenta quoque ad ſagittarum extractionem idonea, & accommodata, differunt. nam aut manibus tantum, aut alicuius inſtrumenti auxilio opus perficitur, aut attrahentibus præſidiis, quod rarò in his operationibus videri ſolet, id conſequitur, aut ſignis, verbis, uel incantationibus, quod fieri nunquàm uidimus, nec credimus, opus abſoluitur. Modi pariter ad hoc peragendum condecentes uariant, pro ut læſæ ſedis ſitus, & compoſitio, ac ſagittæ forma, magnitudove exigit; idcircò ſi in ſumma pectoris aut ſuminis parte, ſagitta impacta tantum fuerit, nil melius quidem, quàm, qua venit, cito manibus eam euellere. Similiter agendum eſt, ſi tantum in cauam partem peruenerit. Scito tamen, nihil difficilius, periculoſiusque ad extrahendum quâm ſagittarum ſpicula, præſertim axillis aut barbulis, ſiue hamulis vtrinque hiſpidata, & cuſpidata: porrò ſi telum qualecunque fuerit, in conſpectu venit, & commode eximi poteſt, protinus extrahatur. Siquidem ea, quæ præter naturam ſunt, confeſtim auferēda eſſe Hippocrates & Galenus cenſuerunt, ne ægrum in grauius periculum ducant. ſi tamen ſiue iactura, & magno dolore, educi ualeamus. quo facto, aduertendum ne ſanguinis fiat non leuis aliqua hæmorrhagia, aut patientis uires tollantur. Siſtatur ergo eo modo, de quo ſæpe ſermo habitus eſt: Si verò oſſium aliqua adſit fractura, aut ſquammæ quamplurimæ diſpergantur, omnes educantur, ſi ars valere videtur, inſtrumentis nempe ad hoc munus idoneis, aliter ſapienti naturæ id omne committatur: pariter ſi ſagitta infixa ſic intus lateat, vt nullo modo reperiri poſſit, aut non ſatis tutò extrahi, tantiſper dimittenda eſt, donec natura ipſam protrudat, & manifeſtet. Operando verò ſumma cura adhibenda eſt, ne neruus, ne vena maior, aut arteria incidatur: ſagitta ex corpore euulſa non alia eſt corporis medicina, quàm quæ eſſet ſi corpore icto nihil inhæſerit, unde uulnus ipſum curetur, ut & cætera alia cruenta curari ſolēt. hoc uno addito, quòd qui ab infixa ſagitta alteratus eſt ſanguis exprimatur, vt vulnus à putredine, & inflammatione vendicetur. Si autem in principem, aut aliquam neceſſariam particulam ſagitta defigitur, cum iam notæ lethales apparuerint, & conuulſio præſertim multum cruciatum, ac uexationē accerſitura ſit, nihil in operatione tentandum eſt, ne præterquam quod nihil ſumus profecturi, etiam conuitiandi occaſionem idiotis præbeamus. uerùm, quia ſi telum in his relinquatur, in præſentaneam mortem ægrum præcipitare ſolet, præterquàm etiam artem inhumanam oſtendat, qua de re ſi eximatur fortè etiam ſalus ſubſequitur; igitur præmiſſo prognoſtico de perditione, quę frequenter occurrit, operationem aggrediamur, nam interdum abſque vlla ſpe miraculosè aliqui ſaluati fuere. Tunc ergo eo modo quo patiens erat dum uulnus acceperat, ſituetur ſi poteſt: ſin minus in lecto ad meliorem modum, quo vulneratus fuerat, ac manibus potiſſimum ſi ſagitta ſuo haſtili munita fuerit, tractetur, modo huc, modo illuc agitando, ac leuiter contorquendo, donec tutò exierit. Nihil enim tam facile in corpore conducitur, aut extrahitur, quàm ſimplex ſagitta, quæ extracta, viſcerum vulnus eo modo quo in ſuperioribus libris explicauimus, regatur. Accedit etiam aliquid difficultatis ſuo omni ictu, ſi ſagitta coſtis, aut oſſi pectoris, aut caluariæ, aut ſpinæ inhæſerit. nam ſi eam attrahendo eximere tutum eſt, quæratur tunc ſi manibus paulatim eam agitando, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit, ne ferrum infixum remaneat, extirpari poſſit: ſin autem ſcalpello, ſi datur locus, os circa ferrum cauare oportet. nonnunquam carnem prius incidamus, ſi uulnus inſtrumentum non recipit. Cum verò ſagitta alte ac firmiter in oſſe aliquo inſederit, quod ex eius ſoliditate, firmitudine, duritie, ac membri magnitudine inſpicitur, nulla ui commoueatur, præſertim eo inſtrumento, quod aliqui ar-

cum ſeu balliſtam nominant,ſed carnem ei circunſtantem, aut cultello ſimplici acuto,aut eo inſtrumento hac tempeſtate conſtructo,quod ab eius occulta ac deceptoria operatione,Forceps deceptoria,aut exciſoria duplicata inuerſa nuncupatur,imprimis adimemus,aut diducemus:hoc inſtrumētum illud eſſe opinamur, quod ad Y Græcæ litteræ imaginem formatur,& ypſiloideū uocātur ; dilatatoriū omnino eſt: attamen eius utilitatem aut operationem, quamuis eam memorarunt Celſus,Paulus,& poſteriores,adhuc intelligere non potuimus: Hæc ſunt prædictorum inſtrumentorum delineationes.

CVLTELLVS SIMPLEX.

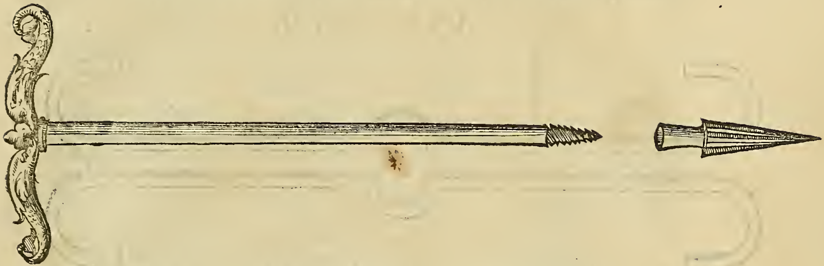
FORCEPS DECEPTORIA.

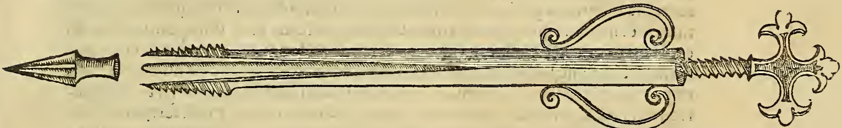
Si autem ſagittæ ferrum,per vulnus aliquod anguſtum,oſſi infixum tantū remanſerit,ac ita firmiter illi adhæſerit,vt nec manibus, nec alio ingenio euelli poſſit:tunc ea inſtrumenta opportuna ſunt, quæ ab eorum operatione attractoria dicuntur.& illud celebre iudicatur,quod ab Albucaſi terebrum torculatū,& a Guidone terebrum inuerſum vocatur.Formetur ex optimo chalybe,aut ex ferro indo,& duas ſeruet imagines;alterum enim integrum eſt,ac ima parte torculatum, vt dum in zugi cannulato auoluitur, ſuo torculari illud amplectatur, & retineat; varie igitur in torculi crasſitiem,& longitudinem ob zugi varietatem parentur:alterum diuiſum æqualiter ad ſui longitudinem fabricetur,teres,cōcauum,per cuius medium haſtula ferrea locatur,quæ mobilis eſt, vt deſcendendo, torculatam partem dilatet:ut vno ſolo terebro,ſingulatim tale opus adimpleatur, omnia his duabus figuris inſpicere poſſumus.

TERE-

TEREBRVM TORCVLATVM SOLIDVM.

TEREBRVM TORCVLATVM CONCAVVM.

In lato & amplo vulnere, vt expedit, aliquo vtimur inſtrumento, quod ab effigie roſtri diuerſarum auium, nomen ſibi ſortitur, nempe a coruino coruinum, ab anſerino anſerinum, à ciconino ciconinum, à gruino gruinum, & communi voce ab attrahendo, omnia attractoria dicuntur, quorum imagines hic inferius, ac vbi de vulneribus ſclopetorum tractabimus, intueri poſſunt.

CORVINVM.

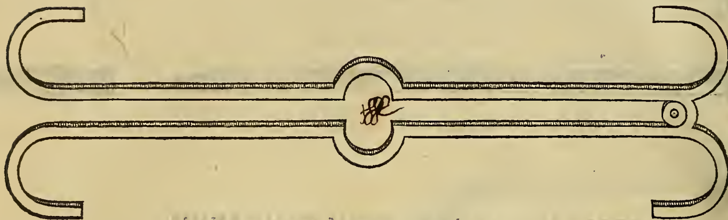

Instrumentum ad hoc idoneum, & celebre, apud antiquos illud conſeruabatur, & ſummopere probabatur, quod quia belli tempore ad ſagittas extrahendas maximo erat uſui, a Græcis belulcum [a] vocatur. Hoc illud eſſe opinamur, quod Hippocrates [b] Eraphiſcum, & Celſus [c] Diocleum, vocant, a Diocle eius inuentore, qui inter antiquos celebres medicos, à Celſo, & Galeno [d] connumeratur. Tale Diocleum à Celſo ſub magna verborum obſcuritate deſcribitur. quare hactenus, & ſi quamplurima alia in noſtra chirurgię officina delineauimus, hoc adamuſſim non intellexiſſe fatemur. Vos igitur ſtudioſi iuuenes obſecramus, vt adinuenta Dioclis veritate, eam ſenſate deſignetis. etiam detracta, vt aliqui dicũt, in Celſi deſcriptione, voce illa, quæ, vbi legitur in parte inclinata, quæ perforata eſt: Nos verò ſi ferrum in conſpectu venerit, cauda eius lata exiſtente, nec ab alia parte educi expediet, ne maiorem noxam quam ſagitta fecerit, inferamus. hoc vtimur

a ¶Pau. li. 6. c. 88
b ¶Lib. de telorum extract.
c ¶Lib. 7. c. 5.
d ¶Lib. 3. de lo. aff. not. c. 5. & 2. Aphor. com. 34.

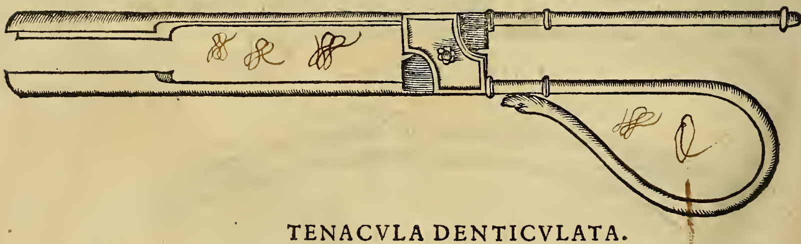
mur inſtrumento, quod eo quia accommodatum ac tutum eſt, Bellulcũ, aut Diocleum, appellare ſoliti ſumus. eius effigies hæc eſt.

DIOCLEVM.

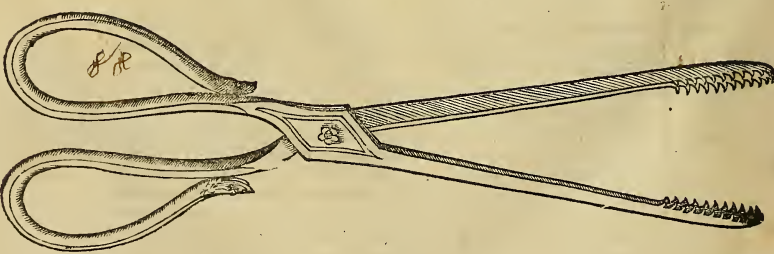

Verum ſi ſagitta cuſpidata, aut barbulata, aut ſpiculata fuerit, prædictorũ inſtrumentorum vſus non probatur, cum ſagittæ magnitudo, & forma, liberum exitum ſine magno negotio non admittit; ob id ſi cuſpides, aut barbulæ, breues ac tenues fuerint, Forcipe, ſi poteſt communi debent, ſecus verò dimittantur, & vt docet Hippocrates, & Celſus, ſcriptoriis calamis ad longitudinem diuiſis contegantur, ne quid remeando lacerent. Hac ratione tenaculæ nonnullæ huic operi ſatis opportunæ adinuentæ fuerunt, omnes quippe cannulatæ, quarum vna quamplurimis dentibus munitur. Alia ſimplici cannuli diuiſi formam præſefert, ab Auicenna forfex ſemilunaris nuncupatur, omnes ſagittæ partes amplectuntur, & uulneris labra, ac omnem circumferentiam in qualibet noxa incolumem reddunt, ac tuentur; probatisſima inſtrumenta ſunt. & ſub his formis parantur.

TENACVLA CANNVLATA.

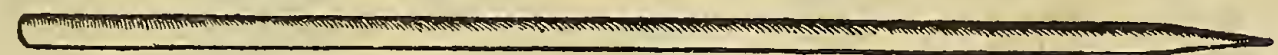

TENACVLA DENTICVLATA.

Cvmqve prope oppoſitam partē,aut ulterius,ſagitta peruenerit, nec ea parte,qua venit extrahi posſit,diuiſa oppoſita ſi carnoſa fuerit,& a uenis magnis,arteriis,& neruis,immunis,per eam ſagittam eximemus, nempe propellendo vlterius & in oppoſitā infigendo: ſi uero ſagittæ ferrum abſque ſuo haſtili intus remāſerit, & occulte in partibus muſculoſis latuerit, magnum inde medico negotium adducit.quod aut cannulatum,aut caudatum extiterit, ſi cannulo munitur, & illius formæ fuerit,quæ ab vtroque latere eximi posſit, eo inſtrumēto impellatur, quod propulſorium mas, aut impellens ſurdum nuncupatur:a ſagittæ haſtili non multum variat,ſed teres,& acuti capitis eſt,ut in zugi cannulato ingredi valeat.at ſi caudatum fuerit,ad hoc illud opportunum erit, quod propulſoriū fœmina,aut cauum dicitur,calami formam retinet,vt in eius cauo,ſagittæ caudam recipiat,ab Auicenna impellens cannulatum dicitur.probantur hæc duo organa tanquàm neceſſaria,ob id quia omne telū quod corpori inſeritur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea in qua tetendit, extrahi debet. eſt igitur duplex modus vnus per attractionem,alter per protuſionem ſeu per impulſionem,qui adimplentur interdum tuto & quiete,ſæpe magno labore,longo cruciatu,temporis tractu,& mortis periculo: Hiſce ergo ſagittæ propelluntur hoc modo donec ab altera parte, ſi caro tenuis fuerit apprehendi,& eximi posſint. propulſoriorum delineamenta hæc ſunt.

PROPVLSORIVM MAS.

ZVGI CANNVLATVM.

PROPVLSORIVM FOEMINA.

ZVGI CAVDATVM.

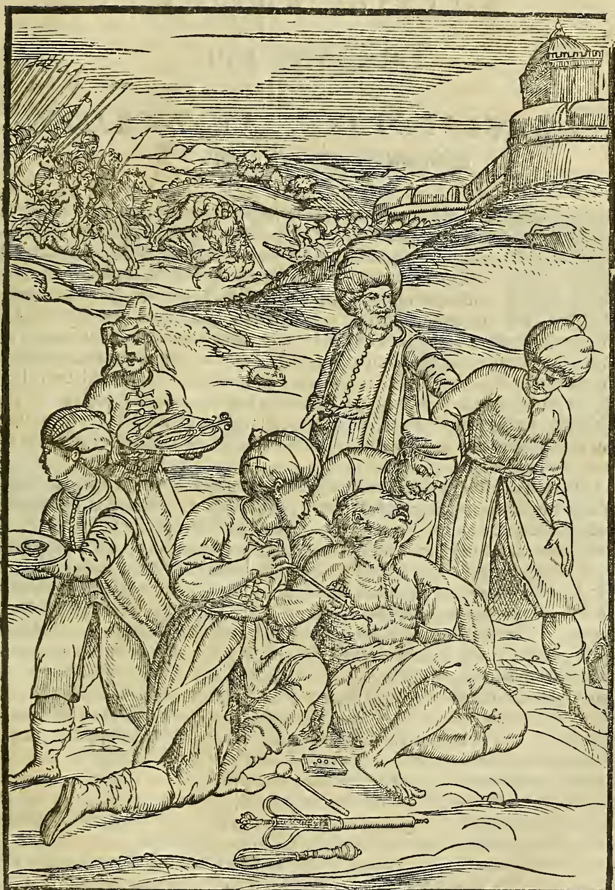

In qualibet omnium prædictarum operationum, ſumma diligentia adhibenda eſt,ne maius ab ea ſequatur incommodum,quam vtilitas & commodum.Turpe

pe ſiquidem eſt dum telum aliquod extrahimus, maiorem noxam inferre, quàm telum ipſum effecerit, quare tutius eſt interdum omnia hæc potenti naturæ dimittere, quæ longiori temporis ſpatio, partem affectam, abſceſſu occupante, ac diſrupto, per eum tela extramittere ſæpe ſolet: extracto telo, ſanguis exprimatur, ut uulnus ab aliqua praua humiditate immune reddatur, inde niſi multus ſãguis emanauerit, terebinthina calida, hypericonis oleo, ad dimidiũ addito, uulneri ĩfundatur. vicina uerò loca, & quæ in conſortio ſunt, oleo maſticino, roſaceo, ac de ſemine lini irrorentur. aut utimini, & eſt medicamentum incomparabilis uirtutis, emplaſtro noſtro ſancto ad uulnera anguſta, cuius deſcriptionem in libro quarto, & tertia indicatione uidere poteritis. Hæc nullo ſymptomate apparente, ut de aliis uulneribus dictum eſt, agenda ſunt, nempe ſi recens fuerit, medicamento quod cruentis uulneribus iniici ſolet, curetur: ſi uerò incruduerit, aut dolore afficietur, aut inflammatione uexabitur, aut ueneno affligetur; quæ tunc agenda ſunt, in calce ſequentis libri planè uidere poteritis. uerumtamen ſi plaga inflammatione uacauerit, & ampla fuerit, ſuturis cruentorum more eam curabimus. ſi inflãmationẽ experiatur, fomentis, cataplaſmatibus, & conſimilibus medebimur, in primis ſemper, de toto conſiderationem habentes. Hactenus methodus tradita eſt, ſub quadam breui epithoma de ſagittis è corpore extrahendis: Poſt hæc, Deo maximo optimo fauente, quæſtiones nonnullas dilucidare intendimus: eamque præſertim, cur ſagittæ ferrum, aut plumbea glans, ſæpe integra profunde infixa, ac cicatrice obducta, citra vllam noxam per multos annos [a] deliteſcat & profunde conſeruatur, quamuis ſubſtantiæ humani corporis admodum diuerſæ exiſtant, atque omnino præter naturam, deinde ſedem ipſam affectam, aut alteram ab illa parum diſtantem, abſceſſu occupante, ac in uomicam conuerſo, exire cogantur: ſecus uero euenit, ſi oſſis aliqua ſquurila aut particula, a ſede ſua fuerit diuulſa, ac ſeparata ſiquidem niſi oſſe extracto, uulnus nunquam perfecte conſolidabitur, ut in caluariæ curatione, ac alibi, ſæpiſſimè uidere ſoliti ſumus.

a ¶Hipp. lib. 5. de morbis popu. Pau. li. 6. c. 88. Albu. li. 2. c. 96. Alexander Bono. li. 4. c. 24.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

SECTIONIS PRIMAE,

Liber Septimus.

DE SCLOPETORVM VVLNERIBVS, & eorum curatione. Cap. I.

a ¶Hipp. lib. de telorum extrac. Celſ. li. 7. c. 5. Paul. li. 6. c. 88 Auic. 4. 4. tra. 2. cap. 10.

TRIA telorum genera, quæ corpori humano aliquando inſedunt, deſcripta ab antiquis [a] reperiuntur, quorum primum, veluti ſagitta, acutum, ac ſubtile eſt, quæ in eo facillimè conditur, & altiſſimè penetrat: hæc ſæpius ab altera parte, quàm qua venit, recipienda eſt. Siquidem ſæpiſſimè ſpiculis cingitur, quæ magis laniat ſi retrò, quàm ſi contra trahatur. Secundum, ſicuti lancea, latũ eſt, quæ dum corpori infigitur, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti ipſi vulneri ingentius quoque uulnus adijciamus. Tertium ſphæricum, aut anguloſum eſt, prout plumbea glans, ſiuè parua pila, aut parua ſphærula, aut, ut dicunt, globulus, aut plumbeus, aut ſtanneus, aut ferreus, aut lapideus, quod raro, aut alterius ſubſtantiæ duræ, quæ perrupta cute, & carne integra intus reſidet, & ea qua uenit extrahenda ut plurimum eſt. De hoc igitur tertio telorum genere, nonnulla expedit impræſenti breuiſſime enarrare, cum non rarò hiſce temporibus in prælijs, ac bello nauali, alibique à diabolico illo inſtrumento fulminante, quod iſti uulgo Tormentum, Archibugium, & Sclopetum uocant, globuli diuerſi in homines iaciantur, qui quidem & magnam noxam, & ſæpè mortem inferre ſolent: & ſi nullam de hoc tormenti genere, antiqui cognitionem habuere, attamen Hippocrates, & Celſus in tertio telorum genere, quod homines & lædit, & intimè remanet, glandem plumbeam, aut lapideam connumerarunt, & nullum quidem uerbum de inſtrumento protulerunt, quod hæc tela emittere ac iaculari ſolent. Siquidem inſtrumenta illis non innotuere, ſed ea funes erant, quas iſti fundas, aut fundibulas vocant. præliabantur enim antiqui fundis, & lapidibus, & huiuſmodi inſtrumentis. hac tempeſtate in eorum pugnis vtuntur pueri. & ſimili David Propheta Goliam Gigantem necaſſe, legitur in ſacris litteris. Glandes, ſiue globuli magno impetu in homines proiiciuntur, & in eis quamprimum compoſitum vulnus cauſare ſolent, ſaltem cũ ea cauſa, quam iſti propriam, ſiue coniunctam appellant. ea quippe eſt, quæ vna cum vulnere frequenter reſidet, & ægritudinem talem actu producit, non expoliatam carnis attritione aut laceratione, oſſium fracturis, intemperie, dolore, inflammatione, aduſtione quadam, & aliqua venenoſa qualitate, unde facillime ſedes affecta ſphacelo affligitur. Attritio ſenſate dignoſcitur ob id, quia caro contuſa lacerata apparet, & liuidi coloris fit: porrò cauſæ ad hoc potentes exiſtunt, nempè obtuſæ, graues, ac magno impetu tranſmiſſæ, ac impulſæ, oſſium fracturæ ex iniuſta naturã, & arbitrarij motus detrimento apprahenduntur: de dolore ſauciatos interrogare oportet, nam ſanè eius ambas cauſas ibi perpetuò adeſſe dignoſcitur, veluti continui ſolutio, quæ oculis demonſtratur, & mala temperatura ob igneum impetum, & accenſam cauſam, quæ nonnunquàm aliqua uenenata qualitate tingitur: hac ratione in maximis læſionibus interdum patien-

tis

tis corpus & mens ſtupet, uulnerati attoniti fiunt, eoſque frigidus ſudor inuadit, mox æſtuant, uulneris ora liueſcunt, ac denigrantur, ſubſequitur febris, ſiti intenſa conficiuntur, ſomno priuantur, difficulter ſpirant, ſyncope & vertigo oboritur, tu multuoſis inſomnijs, ſi dormiunt, affliguntur, facies inflammatur, oculi rubẽt, deſi piunt, atque abſurda loquuntur, poſtremo moriuntur. Tela autem eiuſmodi intus condita eſſe his notis deprehenduntur, interna aſperitas, aut mollities, aut inæ qualitas, aut rotunditas ſubeſſe ſentitur, plaga rarò omnino in rectum tendit, caro contuſa, ac liuida cernitur, & dolor, ac grauitas locum infeſtat. Certisſimum autem indicium eſt glandem intus conditam eſſe, cum ex oppoſito uulnus non appareat quo exilari potuerit. Porrò hæc vulnera varijs indiſpoſitionibus complicantur, & varijs indicationibus regi debent, ſemper ab eo ſymptomate, quod magis urget, uulnere non neglecto, initium capiendo. Decet igitur primò ſi uulneri quid præter naturam inhæſerit, id euellere, veluti cauſam, ſine cuius ablatione uulnus rarò ſanari queat. talis quidem pro ſymptomate habetur, quod ad ſe primarias indicationes curatiuas coadducit; Secundò dolores demulcere, qui inducias expectare non ſolent. Siquidem quod dolet plus aliquid affluere facit. atque hinc fit quòd ex dolore, particula proportione confluentis humoris in eam, in tumorem attollitur, qui qualis fuerit ex colore, calore, dolore, & dimenſione cognoſcitur. Tertiò contuſi, ac lacerati uulneris opportuna præparatio, quam iſti digeſtionem appellant. Quartò ſinuoſi vulneris, ac omnium anfractuum conueniens abſterſio, nouæ carnis productio, & cauitatum repletio, poſtremo æqualis ſigillatio. Quintò accidentium malorum, quæ his affectibus ſolent ſuperuenire, exquiſita correctio, & profligatio.

DE GLOBVLIS, AVT ALIIS REBVS OMnino præter naturam e vulnere eijciendis. Cap. II.

CHIRVRGIAE partem hanc, telis extrahendis dicatam, maximè neceſſariam fore decantabat Homerus; unde Galenus hanc Medicinæ partem homini, & uitam, & mortem inferre poſſe affirmabat. Hac ratione cumprimum Medicus ad uulneratum acceſſerit, cuiuſque partis affectæ rationem habeat. nam multum intereſt habere læſę partis cognitionem, cùm partes inter ſe valde differant, quarum differentiæ curationis methodum uariare ſolent; ſecundo indicem digitum, cum nihil eo præſtantius ſit, in uulnus immittat, ut quantum, & quale ſit certior fiat. Si uerò index breuior videatur, aut crasſior, quàm peruenire ad telum poſſit, anfractus omnes, qui in his læſionibus diuerſi eſſe ſolent, ſpecillo, ſiue radiolo accuratè perquirat, & an vulnus in cauam aliquam partem peruenerit, & viſcus aliquod læſerit, aut telum externam tantum partem ſauciauerit, aut oſſa fregerit, veſtiget: & aut inter artus abſcõditum ſteterit, atque vbique cognoſcat ſi globulus quidam, aut armaturæ particula, aut indumentorum fragmenta, aut oſſa fracta, aut quid aliud diuerſum, abſconditum detineatur. Siquidem a ſimili re ſummi dolores, ingentes cruciatus, ardentisſimæ febres, inflammationes, conuulſiones, gangrænæ, & deliria excitãtur. quapropter, ſi in huiuſmodi vulneribus humiditatum ingentem copiam effluentem videbimus, aliquid præter naturã detineri iudicabimus. igitur ſumma cura omnia hæc tutò tollantur, ut inde iucũdius operando, maximè in his, quæ circa neruoſas partes fiunt, operationibus hanc indicationem adimplere valeamus, & in hoc chirurgus ingenio præditus, experimẽtis comprobatus, ac inſtrumentis variis munitus requiritur. nam extranea, in cauſa ſunt, quòd vulnera ſanari nequeant. propterea diligentia adhibenda eſt, vt his, tanq̃ cauſa remotis, eorum pariter remoueantur effectus. porrò ea tantum extranea

nea

nea non ſunt, quæ extrinſecus eueniunt, ſed quæcunque humanæ naturæ aduerſantur, nec ab ea conſeruari poſſunt, quamuis prius eius partes extiterint, quemadmodum oſſa fracta, caro attrita, aut ſanguis extra venas exiſtens. Hac ratione qui in his inquirendis methodice operatur, aduertat ne decipiatur; quod facile eſt. nam in his fulminatis vulneribus, quæ magna vi inferuntur, per multos ac diuerſos ſinus lęſio tortuosè progreditur, ac pila perſępè ſecum alia ferre ſolita eſt ac abſcondita relinquere nempe partes loricæ, armaturæ hamulos, aut indumentorum fragmenta, & alia huiuſmodi, quibus poſtea pars affecta breui temporis ſpatio tam male affligitur, vt pręter naturæ ordinem tumeat, aut ſphacelo occupetur. igitur qui ſic inquirendo pręteniu ſtylo vtitur, facile decipitur, quare nec nimis tenue, nec nimis craſſum eſſe debet. aberrat enim ille facile ex eius tenuitate huc atque illuc inter membranas, aut lacertos, aut laceratas venas, aut fracta oſſa ſubintrando, per quę loca pila frequenter minus tranſitum facit. ob id digitus in hoc verus iudex eſſe creditur. Specilli materia interdum argentea, aut plumbea, aut ex leni & flexibili metallo, interdum ex cera, vt pro Medici arbitrio flectatur, eſſe debet. Cognito globulo, aut eo quod intus conſederit, ęgri corpus eo modo ſituetur, quo vulnus acceperit, & ſi uires deſunt in lecto molli, & proximè ad eã figuram, poſtmodum cito, tutò, ac quàm minimo cum dolore globulus, ſi datur occaſio, extrahatur, & prima die, quia qualiſcunque fuerit ictus, commodius pertractabitur: nam tunc membrum calidum, & cruentum vulnus latius perſentitur, ac ſtupide ſentit, & globulus aut digito, aut alio inſtrumento facilius tangitur. cũ enim pars affecta ab aere, aut medicamento frigeſcit, maiori in operatione afficitur dolore: quod ſi aut ex imperitia, aut ex impotentia, aut alia cauſa fuerit omiſſum, non ita facile deinde occaſionẽ dabit qua id moliamur. fiat igitur prima die, aut ſecunda, ſin autem abſtinere oportet, præſertim ſi ſęua apparuerint accidẽtia, ne qui artẽ medicã optimè callere profitetur, dum mẽdetur ęgrotis, & aliquid agere uidetur, mortem languentibus inferat, neruos, tendones, aut venas magnas rumpendo, ac laniãdo. hac ratione & ſi vulnera uel lethalia ſunt, vel ita deſperata, vt membri deſtructionem omnimodam nobis polliceantur: non ob id tamen vulneratus abſque auxiliis relinquendus eſt, quin omnia aggredi ac tentare medicus debeat: nempe quę ex arte & ſecundum rationem fieri poſſunt. ſed primo aſſidentibus conſanguineis, & amicis de futuro rei exitu pręſagiatur, ut a maleuolis & inuidis ſe uindicet. multi enim præter omnium ſpem modo quodam mirabili ſuperſtites fuere. quare urgente neceſſitate, quod euellendum eſt euellatur, quod duobus modis eximitur, aut per foramen, quo introiuit, aut ex oppoſito ſitu facta noua ſectione, ſi non longe a cute pila conſtiterit. Si verò multum ab ea diſtat, & altius inſedit, ac ſpecillo percipitur, per laceratũ vulnus, leuiterve, pro viribus extrahatur, omni ſtudio, ut modo celeriter, modo tardiuſcule, vt res poſtulat, & cõmodum apparebit, ac ęger tolerare poſſit, opus perficiatur: verùm, ſi decet, vulnus amplietur, non tamen maiori ſectione, quàm glans ipſa requirat, ſed ea forma & quantitate, qua quod ingreſſum eſt, extrahi poſſit, ne noua diſruptione magis noxium vulnus reddatur. nec prius ſectio facienda eſt quàm globulus adinuẽtus fuerit. valde enim turpe eſt, ſi facta noua ſectione, globulus compertus non fuerit, nec aſſequi a Chirurgia quod uolueris. vbi autem ſatis inciſum eſt, telũ eximatur, eadem cura habita, ne ſub eo, quod eximetur, aliquid eorum lędatur, quę tuenda eſſe propoſuimus. quę uerò per diabolicum tormentum impelluntur, uarias effigies ſeruare ſolent, vt per has figuras apertè dignoſcitur. quæ interdum ex ſolidioris corporis contactu permutantur.

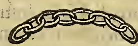
GLOBVLVS plumbeus.

PILA DIVISA ſiue globulus æratus.

CATENAE pars.

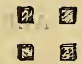
SACCVLVS ſquammarũ plenus.

PARS loricę.

QVADRICULI ferrei.

Si pila ſphærica fuerit,ac partibus carnoſis tantum infixa ſpecillum in latiori parte conuexum ſiue flexum ſub hac forma paratum adminiſtrabimus. Siquidẽ accommodatum inſtrumentum iudicatur,præſertim in membris amplioribus,ac vbi aliqua datur cauitas.videamus eius imaginem.

SPECILLVM CONVEXVM.

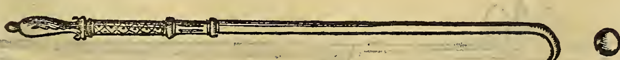
Si verò euenit,quòd tale inſtrumentum incommodum reperiatur, illud experiatur,quod ſpecillum annulare dicitur.virgula argentea eſt,teres, craſsitudine ſpecilli,in cuius extremo annulus quidam efformatur, vt pilã quietè accipiat. eius forma talis eſt.

SPECILLVM ANNVLARE.

Probatvr hoc annulare ſpecillũ,vbi pectus,aut infimus vẽter, cõfoſſus fuerit, aut ubi cętera inſtrumẽta ingredi nequeãt,anteq̃ vicinę carnes intumeſcãt,aut in flammatione vexentur,aut partes vulneris coierint.ſi globulus oſsi adhæſerit, illud opportunum eſt,quod,quia hami effigiem prę ſe fert,hamulus,aut uncus, ſiue vncinus retuſus uocitatur,à Paulo verò cyathiſcus dicitur.ſub duplici modo,nempè ſimplici,aut duplicato,eius formatur imago.

HAMVLVS SIMPLEX.

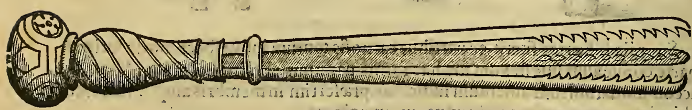

HAMVLVS BIFIDVS, SIVE DVPLICATVS.

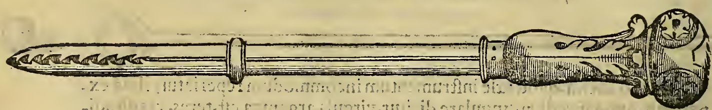

Possent fortaſsis hamuli,ſiue uncini in cathenarum,aut globulorum diuiſorum,aut partis loricæ,aut ſimilium rerum extractione ualere,non tamen tutò , ac ſine moleſtia,cum cuſpides adeò acutas contineant,quare a multis reprobantur. Sed illud inſtrumentum magis uſui ſeruatur , quod Alphonſinum , ab Alphonſo eius inuentore,dici ſolet.Inſtrumentum eſt,tribus ramis munitum.qui ab vno ſolido corpore originem ducunt cannulo ferreo mobili circundantur , qui ſi cuſpidem verſus traxeris,ramos claudit. Si contra, eos aperit , qui intimè denticulati ſunt,ut apprehenſa pila,aut eo,quod in uulnere reſidet,ſtrenue amplectentur, & teneant:exterius uerò lenes,& æquales apparent , ut per has figuras facile comprehenditur.

ALPHONSINVM APERTVM.

ALPHONSINVM CLAVSVM.

ANVLVS MOBILIS.

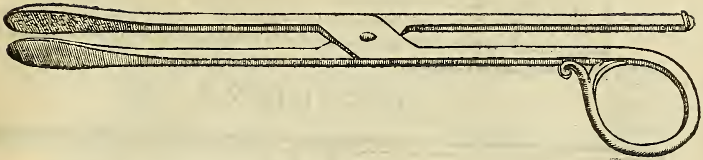

Si globulus altè inſederit,& ſedes carnoſa fuerit, illud celebre inſtrumentum eſt,quod eo quia roſtri anſeris imaginem præ ſe fert,Anſerinum meritò nuncupatur,præſertim vbi varia telorum fragmenta occultantur , & corpora quam plurima minima extiterint,ubique probatur.Heras fuit huius inuentor, & eius utilitas per has figuras dignoſcitur.

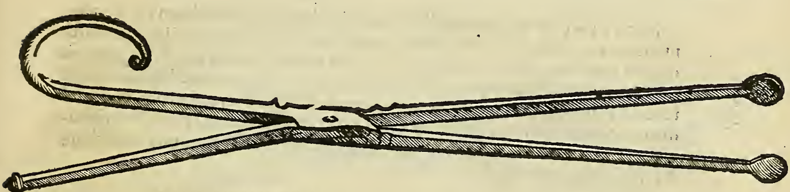
ANSERINVM MAGNVM.

ANSERINVM MEDIOCRE.

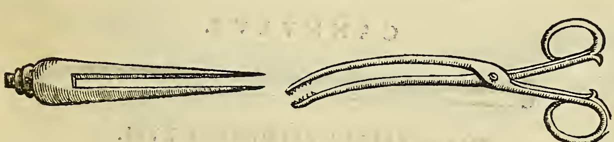

ANSERINVM PARVVM.

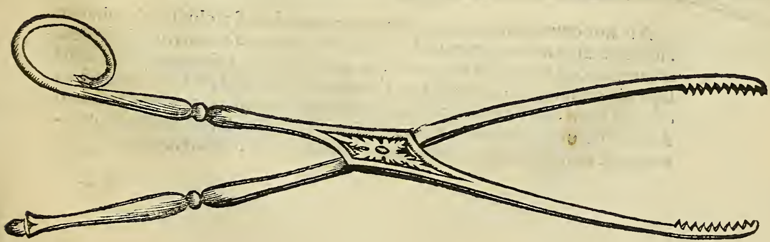

Non ſine maxima vtilitate parata habemus quædam inſtrumenta, quæ, quia formam roſtri Gruis aut Arcadis imitantur, Gruina, aut Arcadina nuncupantur. hoc modo formantur.

GRVINVM SIVE ARCADINVM PARVVM.

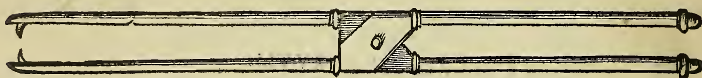

GRVINVM MAGNVM.

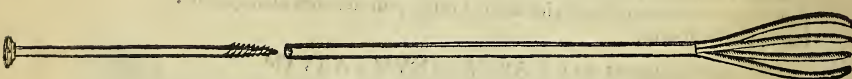
Si locus vulneratus ſinuoſus fuerit,& uulnus anguſtum;Ciconinum inſtrumentum noſtræ inuentionis,quo frequenter utimur,tutum ac ſecurum eſſe opinamur, vtpotè quod ad extrahenda quælibet corpori infixa aptisſimum habetur. quippe ſecurè,velociter,& ſine dolore operatur.quicquid apprehēdit tenaciter retinet, facillimè ingreditur,& ſine noxa egreditur. duobus tantum dentibus in eius imo munitur,quibus plumbeas glandes capit,& ex omni parte commodè extrahit, ut per hanc figuram videre licet.

CICONINVM.

Secvrvm, ac quietum in pilis plumbeis educendis Anſerinum, & Ciconinum inſtrumentum iudicatur, attamen apud quaſdam nationes aliqua probātur organa ramificata,quæ varias effigies ſeruare ſolent:& quod primò occurrit, ex tribus partibus fabricatur, nempe ex vno trunco, ex duabus partibus pro quodā torculo vnito,& ex cannulo exteriore,a quo rami quatuor, qui a trunco originē ducunt,clauduntur.Sic enim apprehenſa pilà,opus totum tutò perficitur.videamus primò truncum diuiſum,qui per torculum vniri poteſt: ſecundò cannulum, & tertiò inſtrumentum perfectum.

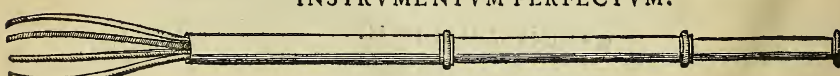
TRVNCVS QVATVOR ALIS MVNITVS.

CANNVLVS.

INSTRVMENTVM PERFECTVM.

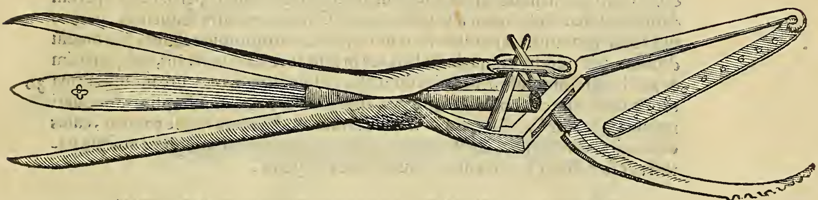

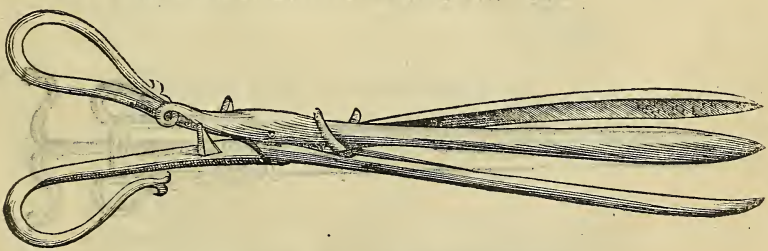
Ad hoc opus etiam ea inſtrumenta opportuna ſunt,ſi globulus ad cauitatem aut ventrem deuenerit,quæ apud Teutonicos parantur.formoſa ſunt,inſigni artificio fabricata,tribus alis ramificata, ac quam plurimis aliis negotiis vtilia. iſtis ſæpe vtimur illius loco,quod Græci Dioprion & Dioptera, & Latini ſpeculū vocant, ad Vteri, aut Ani pasſiones indagandas accommodata. nobis a Clarisſimo Andrea Mattheolo Senenſi Cæſareæ Maieſtatis Medico,donata fuere;ea conſeruamus,& utimur.Rochetæ vocitantur,& ſub his formis formari ſolent.

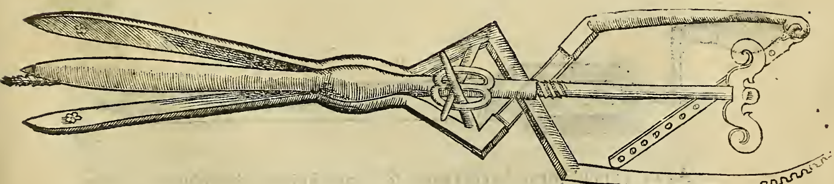
RO-

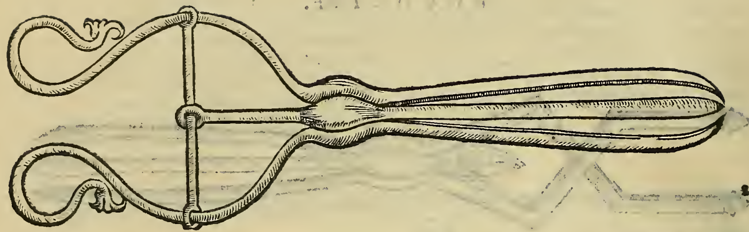
ROCHETAE.

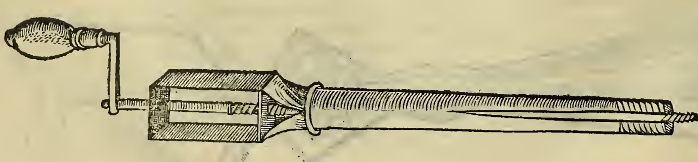

Cvmqve in oſſe aliquo globulus firmiter infixus fuerit,ac ita hæreat ,vt nullo ingenio inde dimoueri poſſit,Terebro ſolo,aut cannulo cincto,que madmodum magis ex vſu iudicabis vt educatur,terebello globulum perfo rãdo operam dabis.ſiquidem inſtrumenta ſic parata,apud Chirurgos caſtra ſequentes , perpetuò circunferuntur.Cannulum ferreum eſt,teres, longitudine digiti , per mediũ diuiſum,per qũod medium haſtula teres in imo torculata pertrãſit,quę paulatim & gradatim conuoluitur.ſic enim dum ſupra plumbeam glandem cannulus firmatur,& terebrum circunducitur,pila ita apprehenditur , quòd amplius dimoueri nequit,& facilimè abſque carnis noxa extrahitur.Alterum ſimile paratur , cuius extremitas torculata exterius apparet.facit nempe ad pilas ac ſagittas abſque haſtili euellendas,vt per has duas figuras videre expedit.

CANNVLVS SIMPLEX DIVISVS TEREBRO MVNITVS.

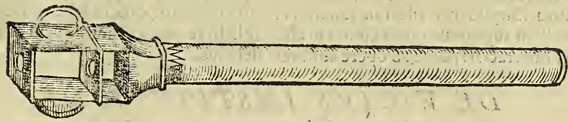
CANNVLVS TORCVLATVS CVM TEREBRO.

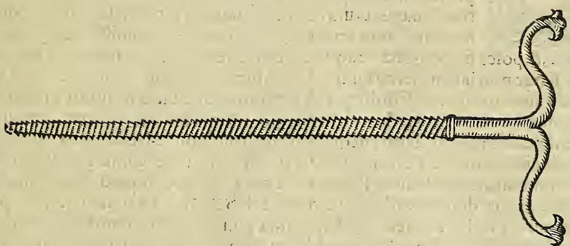
Alia ca nnuli forma integra parari ſolet,quæ huic operi conducere videtur, ac plurimum vſui ſeruatur,& ipſa pariter cum ſuo terebro fabricatur;vt in his tribus figuris apertiſſimè dignoſcitur.

CAN-

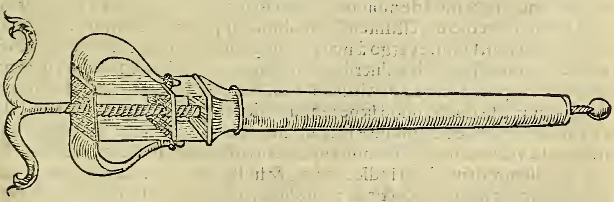
CANNVLVS SIMPLEX INTEGER.

TEREBRVM TORCVLATVM.

CANNVLVS TEREBRO MVNITVS.

Non deſunt quàmplurima alia inſtrumenta his operationibus accommodata, quæ nunc, ne nimis prolixa ſit oratio, dimittere decreuimus, ſequentes nimirum operandi modum. Si ergò euenit vt partem aduerſam ſecare liceat, vbi caro craſſa non apparuerit, ac prope cutem telum quieuerit, nec neruus, aut vena, aut tale quidpiam obſtiterit quo minus ad globulum vſque ſine periculo vulnus perueniat, ſecetur, & ſi globus ſe oſtenderit, tunc aut digitis, aut hamulis, aut roſtro aliquo, aut terebris, aut alio ingenio, in quo firmari globulus commodè poſ-

ſit,

ſit,aut quicquid continetur euellatur,ſtatimque ſpecillo, aut digito, ſi intus quid aliud pręter naturam occultum remanſerit,perquiratur.nam,vt dictum eſt,ſolent globuli varia ſecum afferre.igitur,ſi loricæ fragmenta,quia firmiter infixa, aut minima,aut abſcondita,euelli nequeant,nullo modo vi aliqua extrahi debent, ſed naturæ dimittantur,quæ aut unà cum puris copia,aut orto aliquo abſceſſu, ſimilia tranſmittere ſolita eſt, ad plenum obſeruatis, quæ ab Hippocrate commemorantur.Siquidem ſi affectum ſummouere non ualemus, cauere ſaltem debemus, ne illum augeamus.quare cum rem aliter ſe habere cognoſcimus,quàm quæ tuto per nos tractari poſſit,ab opere abſtinere debemus.

DE VICTVS INSTITVTIONE ac dolorum ſedatione. Cap. III.

EVVLSO globulo, ſi ſanguinis profluuium apparuerit(interdũ enim in his uulneribus parciſſime effluere ſolet) eo modo quo ſæpius dictum eſt, ſiſtatur. quamuis multoties ipſum emanare, præſidium optimum eſt.ſic enim vulnus ſiccius, & ab inflammatione magis tutum redditur.laudatur tamẽ ad ſanguinem cohibendum,bolus armenus,thus,aloes,& ſal,dimiſſo nempe oui albumine,& poſca ſi decet,quæ ex aqua & aceto componitur.ſin minus,eo uti conuenit.ſi hæc non iuuant,ferro ignito locus pluries aduratur. nam ſic & caro attrita abſumentur.deinde ſi dolor atrox membrum infeſtauerit,qui ad uires proſternendas,mortemq; ciendam fortiſſimum ſymptoma eſt, is certe remoueri debet.ſiquidem uulnus ſanari nequit,dolore prius non ſedato.Huic igitur ſymptomati cito,ac totis uiribus,incumbere licet.Hac ratione, uulnere uniuerſo cõmode linteolis, aut puluilis ex ſtupa probe pexa repleto, aliquod cataplaſma ad hoc dicatum,ut dolores tollat,& fluxiones inhibeat,ſuper dari debet.ſimile parari poteſt,ex farina hordeacea,fabaceaq;,ac puluere ſubtiliſſimo roſarum, mirtilorum,pimpinellæ,& conſolidæ,addito uino nigro,oleo roſato,ſambacino, & ſapa.Porrò ut cito dolor quieſcat, nil præſtantius oleo ſambacino, & ſulphure ignem non experto.ueluti,Recip.olei ſambacini vnc ij.ſulphuris uiui drag. ij.parum bulliant,& utere.adhuc etiam præſtantiſſimum remedium eſſe ſolet, oleum de terebinthina,& illud de momordica,aut hypericonis magiſtrale, ſemper addito ſulphure vt dictum eſt.Intemperie aliqua apparente, contrarijs qualitatibus tollenda eſt.Dolores ergo à mala temperatura genitos, communiter & cõmode ſedamus,in attritis uulneribus,aut ſaltem mitigamus, euacuato, ut expedit,prius corpore,facto ad particulam læſam fotu,ex ſambacino,& roſaceo tepido,ſi adſit præſto fuerit,quod ſæpe renouari debet.vel ſi eorum copia non adſit, ex communi oleo,quod modice incaluerit.quibus,ſi oui luteum ubi magna inflãmatio,aut vehemens caliditas non apparuerit,adiiciatur, præſtantius adhuc efficies auxilium.valent ſolani radices tritæ, & ſuilla axungia exceptæ. iuuat etiam emplaſtrum ex maluis decoctis,ac tenuiſſime tritis, additis furfuribus tritici cribratis,oleo roſato,oui luteo,& croco.medulla etiam panis,in feruenti lacte decocta,aut aqua macerata,cum rhodino,vitellis ouorum, & croco, efficaciſſima eſt. hæc circa,& ſupra vulnus applicãda ſunt,eo prius lichinis leuibus tamẽ,& quæ ad fundũ omnino non perueniant,terebinthina,& oleo hypericonis, aut anetino madefactis,repleto.nam hæc dolores leniunt,innatum calorem corroborant, & affectam partem ab omni putredine vindicant.probatur etiam ad hoc,oleũ ſambucinum & liliaceum.nonnulli etiam peritiſſimi viri affirmant, celebre præſidiũ eſſe,vinum citoniorum,aut mucillaginem ab eorum ſeminibus extractam,& vere ſecretum mirabile eſt.at ſi à malo ſucco,qui ad affectum confluit locum, mala

aliqua

aliqua temperatura oritur,ſiue eius qualitas fuerit,aut redundantis copia ad finē deſideratum deuenire oportet,nempe ſanguinis miſsione, quæ ſine mora celebranda eſt.& ſi veneficii alicuius affectus ſuſpicio aderit,alexiteriis,ideſt medicinis veneno reſiſtentibus per os ſumptis,clyſteribus,dieta conuenienti,quiete,& ſimilibus tollatur.demum apocruſticis,ideſt medicinis temperate repellentibus, qualibus illæ ſunt,quæ aliunde occurrentes ſibi ſuccos repellant,ac tranſmittant, affecta ſedes regatur;non tamen ut potentius refrigerent,ſed ita ne,uis veneni, ſi quid remanſerit,ad internas regiones remeet,& nè vulneratus locus, ob confluētes humores,intumeſcat.ſiquidem in laceratis vulneribus, ob loci imbecillitatē, quamplurimæ ibi aggregantur ſuperfluitates,non tantum ex tarda congeſtione, ſed defluendo,ſiue à toto,ſiue ab officiali membro,plenitudine aliqua laborante,ex quo pars affecta imbecilla redditur.vnde mirum non eſt,ſi inflammatione, aut ſphacelo,facillimè affligatur.ob id quærendum eſt,vt membri propria habitudo,ſiue temperies conſeruetur;quæ inſtrumentum eſt,quo natura, ad manutenendum quod ſibi proprium eſt ac familiare, & ad expellendum quod noxium eſt,& non naturale,vtitur.repellunt temperate,non abſque aliqua corroboratione,vinum nigrum auſterum,oui albumen,oleum mirtinū,rhodinum,hydrelæon, ideſt aqua & oleum,oxelæon,ideſt acetum & oleum,ceratum roſatum, aut ex pſilio,bolus armena,terra lemnia,puluis coriandrorum,farina fabacea, & ſimilia. Interdum faſcia rite conuoluta,aut vincula ſuperius adhibita, quæ nec dura ſint, nec grauia,ne preſſo loco,dolores augeantur, nec decet infirmo loco, repellens auxilium adhibere,ſed ſuperius collocandum eſt,vt quod transfluit inhibeat.

In his omnibus operationibus,cauere oportet,ne pus,aut ichor,ſiue ſanies retineatur,ſed defluat,& omni ſtudio quæratur, vt medicamenta commode intromittantur,& quod omnes partes indifferenter attingant. ob id negamus aliquam fore utilitatem in laqueo,quo multi vtuntur, dum ab vtraque parte vulnus peruenerit,ſed turundæ tantæ duntaxat longitudinis ſint, ac craſsitiei, vt ne vulnus ex toto claudatur, ſic vt prohibere poſſit, quo aptè ex eo pus effluere valeat. Et quia de maxime alterantibus corpora noſtra,eſt aer, ideo hic temperatus eligatur,victus tenuis,& paucus inſtituatur.cibaria cruda,acuta,ſalſa, & quæ humidum ſuccum gignunt,aut multum nutriunt,dimittantur.vinum omnibus, niſi maxima apparente indigentia interdicatur.aqua cocta potus eſto, aut eius loco hordeacea,aut ptiſanæ cremor propinetur.motus ſit nullus. nam his quies optimum remedium eſt.ſomnus naturalis bonus,uigiliæ longæ malę, animi accidentia, ac venus ſemper mala.His oībus opportune inſtitutis,uulnus in digeſtione, abſterſione,exiccatione, & aliis requiſitis indicationibus ſecundum temporis neceſsitatem regatur,hoc addito,quòd Chirurgi munus non eſt,plus minusve quàm deceat,infrigidare,aut calefacere,aut quouis alio modo dolores excitare ligando, ſtringendo,cooperiendo,fouēdo,cataplaſmando,aut lichinia, ſiue turundas per peram adminiſtrando.quæ omnia Empiricis familiaria ſunt.

DE MEDICAMENTIS CONCOQVENtibus,& pus mouere potentibus. Cap. IIII.

MEDICAMENTA, quę accedente calore innato pus mouent,ſeu, ut iſti dicunt,uulnera digerunt,ex methodo his uulneribus adminiſtrantur,utpotè pro dignitate habetur quod in cōtuſo vulnere ſi qua caro ex telo contuſa & diſſecta fuerit, curare oportet,quo quàm celerrime ſuppuretur: nam & minus inflammatur,& breuiori tempore ſanatur. neceſſe eſt carnes contuſas ac diſſectas putreſcere,& pus fieri, eliquari, ac conſumi, poſtmodum nouas naſci:

non

non preparata ergo huiuſcemodi uulnera committi non ſolent,etiam ſi adducantur,nec ſua ſponte coeunt.Horum preparantium medicamentorum opus eſt,ſua caliditate,ac temperata humiditate,in crudis,aut indigeſtis uulneribus,aut in iis, quorum pori ſiue meatus,aut vicinæ uiæ obſtructæ fuerint ad extranearum humiditatum ſenſibilem euacuationem præparare,caliditatem digeſtiuam uigorando,materiam ad alterationem ſimilem illi diſponendo,quæ in puris generatione fit.Hæc in uulneribus,coagulatum ſanguinem,ac illi admixtas humiditates ſuperfluas obſtructas & compactas,necnon in extremitatibus uenarum notabilium,ac minimarum partium uidelicet attritarum,ac in locis ipſam attritionem ambientibus præparat digerit ac diſponit, ut ſub quadam puris latitudine expurgetur, quippe congelatio,& conſtrictio hæc,frigidorum medicamentorum applicatione,ac ambientis aeris actione producitur;ſucci ſiquidem alieni partim defluendo ex potentia virtutis expulſiuæ membrorum validorum, varias ſuperfluitates ad imbecillia tranſmittentium, partim per congeriem ex debilitate virtutis digeſtiuæ & expulſiuæ ſedis affectæ,in vulnere congregantur, & præparationi aut quia crudi,aut quia multi,aut quia eterogenei, id eſt, diuerſarum ſubſtantiarum, aut quia extra propria vaſa ſunt,rebelles fiunt; hac de re præſertim in his contuſis ſiue attritis vulneribus,hanc indicationem adminiſtrare conuenit potiſſimũ ſi praua non adfuerint ſymptomata.quibus illico incumbendum eſt:vulnere non neglecto.Igitur ſuppreſſo ſanguine puris generationem feſtinare oportet, & lichinia, ſiue penicilla aliquo digerente, ſeu, vt rectius dicamus,præparante medicamento illinita, in vulneribus imponere,ac proximas partes linimẽto modicè repellente, ac vi corroborandi prædito oblinire,& ſuperpoſita lata petia eodem digerente munita vulnus faſcia ſic,vt nullo modo dolorem inferat,obligare,hoc ſeruato vt aut per poſitionem ſitus, aut facta ſectione opportuna ſanies liberè perpetuò effluere poſſit.igitur uulnus partem ſpectet inferiorem,vt à confluentibus humiditatibus, immune reddatur. poſtea vt patiens quieſcat, curandum eſt. Quæ pus mouent diuerſimode parantur,& quę primum ordinem ſeruant,hæc ſunt.Recip.olei roſati vnc.iij.uitelli ouorum nu.j.miſce. Secundum.Recip.olei roſati maturi vnc.iij.vitellos ouorum nu.ij.croci parum.miſce.Tertium.Recip. reſinæ terebinthinæ vnc.iiij.corticum thuris,maſticis an.drag.iij.olei roſati maturi,hypericonis an.vnc.j.vitellos ouorum nu.ij. croci parum.miſce.Quartum eſt Galeni Picatum,aut tetrapharmacum,ex pice colophonia,cera, & adipe taurina, aut vitulina.huic addunt aliqui rhodinum,& oui luteum.Huiuſcemodi medicamenta non ſolum pus mouent, ſed doloribus opitulantur, vnaque abſtergunt, & corroborant.linimenta verò,quibus vicina inũguntur,ſic parari ſolent. Recip.olei de corticibus ſambuci,omphacini,maſticini an.vnc.ij.vnguenti ſandalini,ceræ an. vnc. j.miſce,aut Recip.vnguẽti roſati Meſues vnc.ij.boli armeni vnc.j.aceti roſati q.s. pro linimento. aut accipite duos caniculos recens natos,vermiũ terreſtrium vnc. ij.olei violati,roſati an.vnc.ij.coquito, & percolato: vulnus donec omnis ſuſpicio præterierit,ſic pertractabis,vel donec vllam futuram inflammationem vereaTis,quæ ad ſeptimam vſque,aut decimam quartam diem ſemper timenda eſt. Vulnus quotidie,niſi magna ſaniei copia apparuerit,hyeme ſemel,bis ęſtate curabis. Pure denique in quali & quanto laudabili apparente indicationes mutare expedit;& hoc vnum aduertendum eſt,quòd in contuſis vulneribus, aut magnis attritionibus,vel ſemiaduſtis,aut aliquo veneno alteratis, non ita uelox fit ſaniei præparatio,veluti in aliis & purioribus,nec in omni ætate,aut habitudine, temporis conſtitutione,viuendi modo, & ſexu, ſed in aliquibus citò,in aliis ſerius. Et, ſi vulnera huiuſcemodi vnius membri vtrunque latus perforauerit, decet quippe ambas partes donec optimè expurgatæ fuerint,& a ſymptomatibus liberæ apertas conſeruare.igitur duo lichinia mollia,ac tantæ longitudinis vt ſe contingant, aliquo conuenienti medicamento illinita,imponantur: laqueolus verò ex lineo

panno

panno digiti latitudine, qui vtranque partem amplectatur, non ſemper probatur,niſi carnoſis partibus tãtum perforatis.Siquidẽ,ubi oſſa læſa ſunt, aut quid præter naturam in vulnere continetur,ſolent & dolores,& inflammationes afferre, ac internam corruptionem producere. Nec conſolidationem accelerare oportet;nam hi affectus non curantur,niſi ſedes affecta fuerit optimè diſpoſita,& a ſymptomatibus immunis.

DE MEDICINIS ABSTERGENTIBVS & carnem inducentibus. Cap. V.

CVM PRIMVM in uulnere concoctio aliqua,ſiue digeſtio apparuerit,quæ futuram ſalutem præſagiat,nullo dolore, aut inflammatione,aut extenſione ſupernaſcente, ad alias indicationes tranſire opus eſt,nempe ad conuenientem abſterſionem,cauitatis repletionem,& optimam ſigillationem, ſiue cutis inductionem. Sed quia [a] in ſolutis continuitatibus duæ perpetuò producuntur humiditates,præſertim in deperditæ carnis regeneratione,altera quidem ſubtilis quæ ichor Græcè,& virus Latinè:altera craſſa,a Græcis elęodes, & a Latinis ſordes uocitata,ex tenui,uulnus humectatur,& ex craſſa,ſordidum redditur, idque duplici medicamento regi debet,utique humidum ſiccantibus, ſordidum verò expurgantibus. Ergò cum nullo unquam tempore natura in hoc ceſſet, certè nec tempus vllum erit,in quo non utrunque medicamẽtorum genus deſideretur; vtique & quod ſiccet, & quod expurget. De [b] neceſsitate talia uulnera caua fiunt,præſertim dum pus copioſè in eis conficitur.nam caro contuſa corrumpitur, modò magis,modò minus,pro puris quantitate. inſuper vi quadam globuli carnem introeuntes,eam contundunt,ac attritam reddunt, quę poſtmodum in pus conuertitur, & ſic cauum uulnus efficitur. Sordes quoque fluentes, ut maius fiat cauum, non mediocriter conferunt. ergò in horum curatione abſterſio ſummè neceſſaria eſt:talis quidem [c] celebratur medicinis,quæ aut nihil, aut parum mordeant,atque magis ſi aut febris,aut aliud accidens adfuerit. Quæratur igitur an uulnus ſordidum ſit, a Græcis riparon dicitur, quod debiliori eget abſterſione,aut ſordidius,quod fortaſsis nomodes dici poſſet,& ualidiorem deſiderat abſterſionem.quippe ſordes tanquam tegumentum carnis,generationem prohibet. dignoſcitur nempe,quia ſubſtãtia eſt denſa,coagulata,ſubalbida,aut cinericij coloris,aut cœno ſimilis.generatur quidem ex glutinoſiori parte humorum craſſorum,& viſcoſorum:interdum ab imbecillioribus medicamentis,ſępe a carne ſubſidente colliquata:exit a magnis abſceſsibus, & vlceribus concauis, aut laceratis, aut malignis,& praua temperie affectis. cum [d] uerò a ratione cauorum uulnerum curationem molimur,loco deperditę, noua naſcente carne,ex ea uidelicet, quę ſubiecta eſt,id fieri non poteſt,ſi in uulnere ſordes, aut copioſa humiditas inſit:quare prius expedit uulnus optimè expurgare, poſtea in eo carnem producere,humores ſiquidem,qui a corpore ad plagam feruntur, quia madefaciunt uulneris oras,committi,& agglutinari non ſinunt, ſed dolores, aut inflammationes concitant,& carnem,quę iuxta eſt, lędunt. Solent communiter medicamenta hęc a Gręcis,ſecundum eorum imbecilliorem,aut validiorem operationem, rhiptica ſympiptica,& cathartica, & à Latinis purgantia, & abſtergentia vocari, eáque ab omni ſanie, putredine,cruſtis,eſcharis,ſquammis, carne addita, & ſimilibus corpus & vulnus nitidum reddunt,& mundant:at ea propriè purgantia dicuntur,quæ ſolis vulneribus applicantur, ut ea a proprijs ſuperfluitatibus mundent, veluti ſordida à ſordibus,virulenta à virulentia, putrida à putredine,vermiculoſa

a ¶Gal.3.meth. cap.3.

b ¶Hipp.lib. de ulceribus.

c ¶ Gal.3.com li.Hipp.de frac.

d ¶Gal.3.meth. cap.5.& 2.Katageni. Auic.4.4.c 11. 4.4.tra.3.ca 7.& c.de ulce.ſord.

ſa à vermibus,& ſimilia; & eorum opus eſt in ſubtili materia detergere & exiccare,& in craſſa attenuare,& diſſoluere. Porrò abſtergunt,& vulnus nitidum reddunt medicamenta diuerſarum formarum,ſiquidem alia ſimplicia, & alia compoſita ſunt:ac inter ſimplicia enumeratur hordeacea farina,lupinorum,orobi,aloes, ariſtolochia, gentiana, apium, alumen,& ſimilia,& quibus aliqua amaritudo, & acuitas ineſt, præter mel, quod cæteris præſtat. Inter compoſita hoc probatur, Mellis vnc.iiij.farinæ orobi unc.ij.olibani,irios an.unc.j.ſucci apij unc. iiij. miſce, aut Recip.mellis unc.x.farinæ ſiliginis,lupinorum,hordei an.unc.j.myrrhæ, aloes an.unc.s.ſucci apij, abſynthij an. unc. iij. terebinthinæ claræ unc.ij.bulliant ſucci vnà cum farinis,inde omnia addantur, & ſecundum artem fiat unguentum. Facit ad hoc vnguentum Iſis [a] quod ab emplaſtro ceraſeos,aut ex duodecim rebus Apoſtolorum vocitato non multum differt, aut per ſe, aut alteri admixtum: nos verò ſi magna ſanierum copia, aut ſordium ſiuè immunditiei aliud genus in his uulneribus apparuerit, nullum præſtantius medicamentum inuenire potuimus, quàm ſimile. Recip.Terebinthinæ claræ,ſucci apij an.unc. ij. farinæ orobi unc.j. vnguenti ægyptiaci unc. s.& plus ſi decet,miſce, in tenellis, & delicatis corporibus ad faciliorem ingreſſum.& ut in omnem ſinum facilius iniiciatur, cerato humido,aut ceruſſato colliquare aliquod horum medicamentorum expedit:in militibus autem,aut in his,qui laboribus aſſueti ſunt,aut vitam ſub Sole degunt, marina aqua,aut lixiuio:at ſi lotio aliqua opportuna fuerit, fiat cum vino, aut lixiuio, aut lupinorum decocto,addito ægyptiaco,ea quantitate, ut non admodum mordeat. Et ſi vnà cum abſterſione corroborationem expectabis,Recip.aquæ conſolidæ,centaureæ,caudæ equinæ an. vnc.x.myrtillorum, mirabolanorum, citrinorum, radicum glycyrrhizæ,conſolidæ maioris an.vnc.s.pimpinellæ, tormentillæ an.m.s.thuris,boli armeni an.drag. ij. zucchari roſati.unc.ij.miſce, & fiat decoctum,& ſi expedit adde ægyptiaci unc. j. Cumque ab omni ſorde uulnus denudatum fuerit,carne repleatur,& tunc in eos medicamenta, quæ a Græcis ſarcotica,& a Latinis carnem producentia dicuntur,imponantur,ea [b] nempè quæ primũ exiccationis ordinem non multum tranſgrediuntur:& circa hoc quædã cõtemplari oportet,primò ſedis affectæ radicale tẽperamẽtũ,ſecundò uulneris cõditiones. nã ſi mẽbrũ humidæ tẽperaturæ fuerit,vulnus verò nõ,tũc exigua exiccatio in primo videlicet ordine ſat erit:in mẽbro verò ſicco, & uulnere uehemẽter humido, quæ in ſecũdo,& tertio ordine exiccãt,ſũt opportuna: in tẽperatis poſtea tẽperata proſũt:porrò ab his q̃ vehementer aſtringũt, immodicè ſiccãt,ac ſua acrimonia mordicant,cauere oportet.Adhuc in noua carnis generatione coniicere decet,an mẽbrũ propriã ſeruet tẽperiẽ,& ſi ſanguis,qui fluit,bonus ſit,& in quantitate moderatus. nam ſi membrum propriarum qualitatum ſymmetriam non ſeruauerit, ad temperiem contrariis qualitatibus reducatur.Si verò ſanguis in qualitate peccauerit,ſerapiis,ac victus regimine coerceri debet:ſi multitudine, ſanguinis miſſione,& tenui victu corrigatur : ſed cum membrum in temperie conſtitutum fuerit,& ſanguis bonus extiterit,ac vulnus ab omni immũditie expurgatum, procul dubio in eo caro bona producetur,quæ ferè abſque medicamento procreabitur, cum natura in optimo perſtiterit ſtatu,agatque in patiente bene diſpoſito cũ determinatis conditionibus.Adhuc ſcire licèt [c] quòd materia carnis eſt ſanguis bonus,opifex verò natura,quæ id ſpontè efficiet,vbi a Medico vulnus ab impedimẽtis purgatum,ac abſterſum fuerit:Medicamenta verò,quæ hoc faciũt,ea ſunt,quę ſanguinem bonum in carnem coagulant,& permutant, & ſub diuerſis formis parantur,aut ſuffuſ,ſiue pulueris,aut lotionis, aut vnguenti: pro puluere probatur thus,iris,ariſtolochia,maſtix,aloes,panax,cadmia,pompholix,farina erui,fabarũ, hordei, & ſimilia:profundiores verò ſinus abluere non eſt inconueniens, decocto centaurij,conſolidæ,equiſeti,foliorum oliuæ,thuris,irios, & prædictorum in vino dulci,aut aqua thermarũ,aut chalybeata,aut aluminoſa,aut hordeacea, aut

dulci

a ¶ Ex Glicone antiquiſſimo. Ex Scribonio Largo. Ex Gale. Aet.& Paulo.

b Gal.3.meth. cap.3.Auic.4.1. cap.28.

c ¶ Gal.3.meth. cap.3.4.Auic.4. 4.cap.4.

dulci lixiuio,quod Græci ſtacte vocant,ſemper addito melle,abluatur leuiter,ne dolor exacerbetur:puluillos inde nec longos,nec craſſos aliquo emplaſtro munitos inſerere oportet,ueluti illo Galeni, [a] quod cirum dicitur,aut diacartu,quod de charta combuſta vocatur,aut Macherionis,aut dicroma,aut illud celebre barbarum,vel ſimile aliud,quod exiccando ea moueat, quæ a tali operatione naturam impedire ſolent:recentiores uerò eo vtuntur medicamento,quod,quia citri colorem præ ſe fert,citrinum vocant,alij ob reſinæ ingreſſum reſinum; multi baſilicum,ſiue regale laudãt:nos verò hoc probamus,Recip.olei maſticini vn.j.s.abietini vnc.j. mannæ thuris vnc.s. equiſeti, tormentillæ,piloſellæ, conſolidæ maioris,hypericonis,plantaginis,betonicæ an.m.s.vermium terreſtrium lotorum cum vino vnc.ij.vini nigri auſteri q.s.miſce,& liquentur ad ignem vſque ad vini conſumptionem.poſtea coletur,& facta forti expreſsione,adde ceræ, ſepi hircini an. vnc.iiij.thuris,myrrhæ,maſticis,aloes an.vnc.s.miſce,& ſecundum artem fiat unguentum molle.deſuper uerò linteola diaphinicine emplaſtro, quod diapalma iſti uocant,maſticino oleo liquato munita ſuperponãtur.Si uerò exterius fortiora medicamenta fuerint opportuna,multa ex metallicis confecta parantur, ueluti illud epipaſticum, [b] aut ex ſquammis: [c] linteolum verò plurimis in locis perforatum ſit,ut uulnus perpetuò expurgetur,ſitque in ea quantitate,& latitudine, vt ſaltem per duos, aut tres digitos totam uulneris circunferentiam amplectatur, ac ſuperpoſita ſtupa,duplici panno inuoluta,faſcia lata, & longa, prout membri uulnerati ſitus,& magnitudo exigit,vulnus deligabis.Repleto uulnere, cicatricẽ inducunt,quæ carnis ſuperficiem adeo potenter exiccant,ut ipſam in cutis morẽ, duram efficiant,quæ inter ſeminaria membra locatur,ideo neque augetur, neq; coaleſcit,ueluti ceratum de minio,aut græcum,aut palmulatum: ſic enim ſclopetorum vulnerum,præſertim carnoſarum partium,abſque prauis ſymptomatibus, curationem inſtituere oportet.

a ¶ 2.ad Glauc. cap.de ſinu.2.de comp.medic.in genera.

b ¶ 5. de ſimp. med. facultatibus.

c ¶ 4. de comp. med. Katag.

DE SYMPTOMATVM, QVAE FVLMInatis uulneribus occurrunt, correctione. Cap. VI.

VARIA, ac ſæua ſymptomata his fulminatis uulneribus ſuperuenire ſolent,quorũ aliqua indicatione ſumpta a natura partis affectæ, ferè neceſſariè occurrũt, queadmodũ in partibus neruoſis, triſtis ſenſus,inflãmatio,febris,& cõuulſio; uel indicatione ſumpta a teli impetu,ſanguinis copia,contuſio,ſiue laceratio,quædã combuſtio,neruorum attritio,oſſium fracturæ,& aliqua ueneſica diſpoſitio:aut indicatione ſumpta a Medici mala curatione, membri corruptio,ſphacelon Græci uocant, aut ancyloſitas,aut ea ferè omnia ſuperius enarrata,hac de re,ut ea quæ apparent,corrigantur,ſtudere oportet: uerùm quia ſuperius abunde de ſanguinis fluxu,triſti ſenſatione,& inflammatione dictum eſt, ſat fuerit ea hìc pertranſire:ſed tantum de attritione,combuſtione, neruorum ſectione,oſſium fracturis,conuulſione,ueneno,& ſphacelo,quę omnia in pręſenti,loco cuiuſdam accidentis habentur,nonnulla epilogando dicere expedit, & in primis de attrito,ſiue contuſo,aut lacerato uulnere narrationem aggrediamur.

DE ATTRITIONE.

CVM ex uiolento aliquo ictu, uel alio quopiam ualido motu a telo obtuſo,carnoſæ partes dilaniantur,& neruorum,aut tendonum uilli, aut lacertorum extremitates inuicem ſeparantur,talis paſsio attritio uocatur: cum uerò nulla continui ſolutio apparet,ſimplex contuſio dicitur:& ſi lacerti ſubſtantia ſeparatur,uulnus contuſum nuncupatur.Fit itaque ſimplex contuſio, cum caro ſub irruente extrinſecus aliquo uiolento,ualido,& duro corpore,ita collidatur,ut partis læſæ,externa facies integra remaneat,& in profundo multæ ac paruę

¶ Gal 3.meth c. 1 4.meth. ca.1. Aet.lib.14.c.69 Paul.lib.4.c.30 Auic 2.1. doct. 1.cap. 4.& 4 4. tr.2.cap.1.2.

diuiſiones occultentur. colliſio etiam hic affectus uocari ſolet, a Græcis thlaſma, & regma: dum uerò partes apparentes carnoſæ nimirum adeo ſegregantur, ut maxima fiat ſanguinis manifeſta effuſio, diapedeſin Græci uocant; loci tumefactio, ac uulneris laceratio, ab Auicenna attritio, & diſſolutio dicitur. in qua nō ſolum caro attrita apparet, ſed liuida, inæqualis, & dolore prædita, ut in fulminatis uulneribus apertiſsimè dignoſcitur, quæ interdum admodum raro externas tantū partes lædunt, ſæpe uerò profundas aut internas, & ut plurimum necantia ſunt. Cum igitur ad extrinſecorum curationem acceſſeris, duæ tibi occurrent indicationes, quarum prima ad dolores ſedandos dirigitur. Secunda, ut quod attritum, aut contuſum eſt, præparetur, & in ſaniem uertatur: nec oportet ut prima indicatio fiat in attritione, cum reditione continuitatis partium laceratarum, ſed ad remittendos dolores. Effunditur ſiquidem in his, ſanguis plurimus, & partes imbecilliores redduntur, dolent ac inflammantur; unde ſphacelum uereri oportet, præſertim cum eius diſcuſsionem, ob uehementem cutis conſtipationem a telo, ab ambiente, & medicinis frigidis, ſperare abſurdum ſit. etenim carnes quæ contuſæ ſunt, in pus uerti neceſſum eſt. Vbi ergo dolorem uehementer urgere cognoueris, anodyna, & mitigatoria, uulnere non neglecto, exterius applices. Sedato nempe dolore, puris generationem curabis, ut ſuperius copioſe explicauimus: hoc ſemper ſeruato, ut, quæ in conſortio, ſituatæ ſunt partes, in ſua naturali diſpoſitione conſeruentur, & ab omni putredine defendantur. quare expedit interdum, ſimili cataplaſmate uti, ſed prius inungantur oleo decoctionis foliorum ulmi, extremitatum ebuli, & lumbricorum terreſtriū. cataplaſma ſic paratur. Recip. farinæ hordei, ſeminum lini, fœnugræci an. vnc. ij. florum camomillæ, ſertulæ campanæ, furfuris tritici an. m. s. pulueris carnium dauci, ſpicæ, comarum abſynthij an. drag. j. olei maſticini, myrtini, mellis an. vnc. j. s. rob vn. iij. lixiuij clari q. s. & in fine adde boli armeni, ſanguinis draconis, & ſecundum artem fiat cataplaſma, quod totam contuſam partem contegat: ſic enim attritiones, loco cuiuſdam ſymptomatis, regendæ ſunt.

DE COMBVSTIONE.

SOLET interdum, quod equidem mirum eſt, in his fulminatis uulneribus aduſtionis ſpecies quædam apparere, quę fortaſsis caro contuſa & denigrata eſt, & ſatis moleſtum ſymptoma. parietes ſiquidem, ſeu uulneris labra, a tali uehementi ictu, humido proprio quoquomodo priuantur, ac exiccantur, quòd in eis cruſta quędam reſidere ſolet, quam Gręci eſcharam, uel potius ephelcidan uocant, his ferè ſimilis, quę ab ignito cauterio imprimitur. ob id aliqui talia vulnera, inter aduſta connumerare videntur. Eſcharæ [a] enim partes ſunt carnoſæ ſubſtantiæ, aut cutaneæ, quæ a proprio humido relinquuntur, accedente calido aliquo in ſummo, & violento. Remouetur [b] hoc accidens, ſedato prius dolore, ac mala partis habitudine diſcuſſa, eſcharam dimouendo, quę ſi debilis fuerit, duplici ratione, vel medicamentis, quæ modicè abſtergant, non euidenter calefaciant, aut infrigident, ac moderatè humectent, vel quæ membrum a putrilagine præſeruent; hæc potiſsimum non in ipſo vulnere, ſed circa vulnus applicanda ſunt. Cum ergo vulnus aliqua aduſtione affligitur, lichinia, quæ in eo imponuntur, tali medicamento conuoluantur. Recip. ouum totum contuſum, & cum luto armeno, & farina hordei, & melle fiat unguentum; aut Recip. uitellos ouorum aſſatorum numero. iiij ceræ albæ, ſpumæ argenti lotæ an. vnc. ij. miſce. aut ceruſſam cum farina hordei, thure, & oleo myrtino. aut Recip. aquam, in qua calx extincta fuerit, & cum oleo nucum, ceruſſa, lithargyrio, & modica cera fiat vnguentum. aut Recip. olei roſati vnc. viij. nitri albi ſubtiliſsimè puluerizati vnc. ij. ceræ albæ vnc. j. s. corticum internorum ſambuci m. j. bulliant omnia, & colentur, & vtere. Circa vulnus latitudine quatuor digitorum rodeolum cum oui luteo, molli lana exceptum, applicetur. aut tale

a ¶Ariſt. 1. problem. 56.
b ¶Celſ. li. 5. ca. de aduſt. Aet. li. 14. cap. 6. Paul. li. 4. ca. 11. Auic. 4. 4. & 2. c. 12. Raſis 7. ad Alm. ca. 10.

adhi-

adhibeatur emplaſtrum. Recip. foliorum plantaginis, roſarum an. m. ij. coquantur, & piſtentur, & adde vitellos ouorum numero. iij. olei roſati, farinæ hordei an. vnc. ij. lithargyrij argentei vnc. j. miſce. eſchara, ſi qua fuerit, ui dimoueri non debet,ſed vt ſua ſponte cadat,expectetur;inde vulnus,ſecundum opportunas indicationes,regatur.

DE SAVCIATIS SIVE ATTRITIS NERVIS.

RARÒ à globulis, præſertim diuerſarum formarum, continuum ſoluitur, quin attritum, aut dilaniatum appareat; unde & neruoſæ partes affligi neceſſe eſt. nerui uerò, tendines, ligamenta, ſeu ſindeſmi, quia eiuſdem ſpeciei ſunt, parumque natura differunt, in præſenti ſub uno nomine comprehendantur, unde ad eorum læſiones,ſæua admodum occurrunt accidentia, vt de affectis neruis ſuperius explicauimus, ubi uictus regimen inſtitutum, ac euacuandi rationes copioſe uidere licet. In topicis verò, ſiue localibus medicinis, duo requiruntur, ut dolores tollant, & vulnus præparent, ſed habita naturæ partis ratione. unctuoſa, & humida medicamenta, de quibus paulò ante egimus, omittenda omnino ſunt, niſi fortè dolor, aut aliud ſimile, ad ſe totam diſtrahat curationem. tunc enim pars tota affecta, oleo maſticino, è ſemine lini, & roſaceo fouere expedit:inde emplaſtrum ſuperponere ex althæa in oxymellite, aut lixiuio cocta, cum farina fabarum, hordeacea, eruina, roſis, myrtis, ſapa, & oxymellite cum modico croco : ſiquidem in ſimilibus vulneribus adeo atteruntur, & lacerantur partes, quòd quàm facilimè, & quauis leui de cauſa aut inflammantur, aut ſphacelo tentantur, quare nec penicillos interdum in uulnus immittere audemus,& ſiqui requirantur,breues admodum , mollesq; ſint,ne dolor augeatur.Vulnus primis diebus glutine albotin regatur, pro dimidio hypericonis oleo addito : poſtmodum tali medicamento uti decet. Recip.reſinæ terebinthinæ, aut abietinæ unc. iiij. olei maſticini, hypericonis an. vnc. ij. ſeminum perforatæ, momordicæ an.drag. iij.ſulphuris ignem non experti drag. ij. pulueris lumbricorum terreſtrium, ſub vmbra exiccatorum vnc. s. modicè terantur quæ terenda ſunt, ac in duplici uaſe per dimidium horæ bulliant, & colentur, & quod percolatum eſt, uſui ſeruetur. &, ſi ualidior ſiccitas requiratur, ea quippe medicamenta, quæ ſuperius libro tertio, capite de uulneribus neruorum, a nobis fuere deſcripta, opportuna ſunt : ſi qua verò putredo, ut ſolet, in uulnere gignetur, rhodomelle tollatur, aut ſapa cum ægyptiaco ſtacte ſoluto : proximas uerò partes, modicè repellente aliquo linimento, oblinire oportet, ipſumque uulnus deinceps opportuna faſcia deligare, & quieti ægrum committere ; poſtremò ea ad unguem ſeruanda, quæ in ſimilibus vulneribus enarrata ſunt.

DE OSSIVM FRACTVRIS.

SI globulus,ſiue ſphærula uſque ad os peruenerit,ac illud percuſſerit, fregeritque cum os eius impetum ferre nequit, inde negotio haudquaquam leui educitur:etenim tantus eſt huius teli impetus, ac tanta uis, ut quæ ad reſiſtendum magis apta uidentur,eadem magis lædantur. nam facilè perfringuntur, atteruntur que oſſa:unde plurimi qui liberantur, claudi anchiloſi aut fiſtuloſi remanent.dignoſcitur fractura digiti,aut ſpecilli impoſitione, ex inæqualitate,aut aſperitate,aut a ſede affecta,ex arbitrarij motus impotentia,aut ex iuſta natura,ſi alteri ſimili comparabis,aut ab eius crepitu,aut quia detectum eſt , aut quia fragmenta exierint , aut apertè per uulnus manifeſtatur. Duplici modo a forti ictu oſſa frangi ſolent,uel ſecundum omnem partem,uel in ea tantum,ubi ſedes affecta eſt,uel in hac,& alibi. Solet ſanè euenire ab huius teli impetu,ut altera parte fuerit ictus,& altera os fiſſũ ſit : hac ratione fabrica hominis, ſiue oſſium compoſitio, quam ſcelethon Græci uocant, uobis in mente ſit. Porrò uariæ ſunt horum affectuum ſpecies, quæ quatenus ad primum ſcopum attinet, non ſanc-

ſcunt:quatenus uerò ad ſecundum,quodammodo ſanari poſſunt,nam fractura ſic à Latinis dicta,a Græcis uerò catagma,pro genere habetur, & eſt continuitatis in oſſe ſolutio,quæ ſecundum eius effectum diuerſimodè nominatur, ut pote ſi per tranſuerſum in medio frangitur,agma Grçce,Latine tranſuerſalis, aut uirgalis fractura nuncupatur:ſi uerò finis oſsis,qua parte maxime cum alio committitur, abruptus eſt,apagma Grçcè dicitur:ſi autem ſecundum longitudinem ſcinditur, Grçcè ſchidacidon, & Latinè linealis fractura uocatur. Interdum à fracturç forma ei nomen imponitur,aliquorum fructuum, aut plantarum ſimilitudine ſumpta,nēpè ad caulium,raphanorum, aut cucumerorum fractorum ſpeciem, & formam, quas Grçci cauledon,raphanidon, & ciciedon uocant,eas Latini aſtales, raphanales,& arundinales dicunt.porrò ſimplices fracturæ eſſe poſsunt, oſsibus tantum fractis,nulla alia ſubſtantia lçſa,ſed non à cauſa tali, de qua ſermo noſter nunc inſtitutus eſt.ut plurimum uerò compoſitç.componuntur quippe cum alio morbo, ut carnis attritione,aut diuerſo ſymptomate,ut atroci dolore,aut propria cauſa, ut globulo ibi exiſtente,prçſertim cum intime caro ab eo laceratur. Altera fracturç ſpecies reperitur a ualde uehementi ictu producta ad furfurum imaginem, Grçce alphitidon,& caryedon,Arabicè Sauchiem, ſiue aluiſchi, & Latinè rimularis fractura denominatur,cum os in multas,tenueſque partes frangitur. Adhuc fractura altera a globulo cauſata dari ſolet,quç Grçcè apotrauſis,& apocope, Arabice alcaſia,& Latinè refractio,& præciſio dicitur, cum pars oſsis per ſummitatem ruptam,ſeu ſuperficiei abruptionem detrahitur: ita, ut pars ea quæ detracta eſt & receſsit, & ſupereminet, ut ferè fit cum ſquammula ab oſſe reſoluitur. Quàm plurimæ aliæ fracturarum ſpecies uideri ſolent,quæ ratione ſedis affectæ, ut in primo libro de Caluariæ curatione legitur, aliqua propria nomina ſibi ſortita ſunt,

a ¶meth.cap.5.

quas in hoc loco ſilentio tranſire decreuimus. Galenus [a] tamen, duas prçcipuas fracturarum differentias tantum aſsignare uidetur,nempe quç per tranſuerſum,& quç per longitudinem contingunt,a quibus potiſsimç indicationes curatiuç ſumi debent.

b ¶li.8.ca.2.

Apud Celſum [b] tertia reperitur, ſcilicet quç oblique procedit.

c ¶Hipp.lib. de fract. Gal.lib.art part. med.cap.51.6. meth.cap.5. Paul.li.6.ca 89. Auic.4.1.ca.28 & 5.4.& 2.ca.1. Albuc.li.3.ca.2

Cum igitur ab ictu tali, oſſa frangi contigerit, curantur [c] indicatione ſumpta a fractura,& modo fracturæ:a fractura,çquatione,& conuenienti deligatione.quippe Medicus, & luxationum, & fracturarum extenſiones quam directiſsimas faciat oportet:hæc enim çquatio iuſtiſsima Hippocratis natura eſt: ſi uerò quid uel huc vel illuc inclinauerit,ad pronam partem uergere iuſtũ eſt: hac de cauſa çquationi primò ſtudere oportet.a modo fracturç,particularibus operationibus, nempe faſcijs,ferulis,ſplenijs,capſulis,& ſimilibus. porrò duç indicationes ſanatiuç in omni oſsiũ fractura conueniunt,mẽbri æquatio,& oſsiũ unitio,cũ fractura ſit morbus in forma,& plaſmatione:nec aliud eſt mẽbrũ çquare,niſi illud ſecundũ naturç inſtitutũ plaſmare.uerũ ad indicationũ executionẽ,hçc tantũ non ſufficiunt.Sed, & cõueniẽs deligatio, cũ mẽbra dura nõ primò,& ſecundũ primç intentionis modũ uniũtur,rore ſcilicet ꝓprio,ac elemẽtari,vt viſcoſa ac mollia faciũt,ſed ſecũdario callo interueniente. ob id neceſſe eſt, ut diu membrum plaſmatum, ac os, in propriam ſedem iuſtè repoſitum,conuenienti deligatura conſeruetur, præſertim in quiete, quæ in coniungendis partibus ſectis admodum prodeſt, ac optimum medicamentum iudicatur:deambulare enim,aut ſtare,aut ſedere, in oſsium fracturis minimè conferre uidetur. Ergò ſtatim homo in lecto collocandus eſt, ſiquidem abſque longa quiete oſſa non coeunt, nec poro ligantur. ac primis diebus parciſsimè nutriatur, ſed paulò plenius, cum ſymptomatum tempus prӕterierit. nam ſat non eſt ſola quies in calli productione. ſed & victus ratio conueniens, quippè callus, vt Latini dicunt, aut porusſarcois,ut Græci, vel alroſbot, ſiuè oralbot, vt Arabes,per ſe, & nullius alterius interuentu gigni poteſt. atque magis in viſcoſis, & humidioribus corporibus, quemadmodum in pueris uidere licet. in adultis verò, & ſiccioribus, qualia ſunt iuuenum, militum, na-

uigantium,

uigantium,& horum,qui ſub ſole , & in continuis laboribus vitam degunt, ſeparatæ fracti oſsis particulæ non per ſe unquàm, ſed duntaxat quapiam ſubſtantia interueniente, ſeu glutine quodam colligari ſæpe contingit. eſt autem callus, ſubſtantia quædam glutinoſa , exterius locum fractum adeò ambiens, vt vix remoueri poſsit. nam proprie callus oſsis dicitur , cuius interuentu oſsis fracti partes alligantur. generatur ex crasſiore, ac viſcoſiore parte nutrimenti oſsium. Siquidem omnis noſtri corporis particula ſibi proprium, ac familiare trahit alimentum: os verò crasſius , ac uiſcoſius nutrimentum, magis quàm aliud quoduis membrum, ad ſe adducit, exugitque, ex quo nutritur, ac vegetatur. Sed ibi primo feruet, ebullit, & concoquitur, oſsiſque ſubſtantiam extendit, & in quendam eleuat tumorem, more ſtirpium, in quibus fiunt inſertiones. nam ad inuicem, cum calmellis fit quædam ebullitio , poſtea aglutinatio , & ex tali concretione, ex duabus ſubſtantijs fit unum corpus conferruminatum. ſic in oſſe fracto euenire contingit: quare uictus talis tunc eſſe debet,ut ex eo conueniens nutrimentum procreetur , & callus gigni poſsit , qui ex oſsium nutrimenti ſuperfluitate concreſcit, & ex ea ſcilicet abundantia , quæ a labris fracturæ perpetuò emanat, & eſt eius propria materia. producitur actrice natura, medici auxilio, membri ęquatione , conuenienti deligatione , longa quiete , & uictus decenti regimine. Hæc igitur in genere de oſsium fracturis dicta ſufficiant. Singulatim verò ſi forte in magnum quodpiam os globulus impegerit , illudque diſſoluerit,ac minutas partes reddiderit, aut vniuerſum membrum perforauerit, & a ſede dimouerit , dignoſces primò , ſi cum ſano membro affectum comparaueris, vel ſi membrum manibus pertractando,inæqualitatem perceperis, vel ſi pungẽtes dolores ægrum afflixerint,vel ſi oſsis particulæ exierint.poſt hæc, digitis diligenter explorabis,nunquid vel globulus aliquis,uel oſsis fracti, aut ferri, aut alterius rei fruſtulum, præter naturæ ordinem in ſede uulnerata detineatur. quod , ſi fieri poteſt, eo, quo diximus , modo, extrahendum eſt, idque magis ſi globulus ſolus fuerit , nec ullum prorſus ſymptoma, de quibus ſuperius egimus , apparuerit: oſsium uerò particulæ forcipibus, aut uolſellis, aut tenaculis , ſiue alio inſtrumento ui extrahendæ non ſunt: nam ſi magno conatu diuelluntur , ligamenta, tendines, membranaſque, aut venas, uel arterias lacerabunt : ex quo dolores uehementisſimi fiunt, abſceſſus ſequuntur, conuulſio apparet, & mors ſępe infertur . Sed opus penitus committatur naturæ,quæ cum puris productione,aut nouę carnis generatione,ea quippe ſubnaſcẽte, tutò omnia extra mittit.quod admonet Hippocrates his uerbis,Fracta oſſa niſi ex toto dimota ſint,aut dolores inferant,ui non euellas,ſed totum naturę committas.uerũtamen producto pure,ſi à ligamentis natura oſſa fracta dimouerit, vel vbi abſceſſerint,uel ubi ex alimenti defectu a cæteris oſſium partibus deciderint, ſi natura ea non extruſerit,aut digitis,quod tutum eſt, aut alio ingenio euellenda omnino ſunt,hoc ſemper ſeruato,ut ſi non iuues,ſaltem non noceas.Cęterũ, ſi alia oſſa ſimul componi poſſunt,& ad naturalem ſtatum,ſiue iuſtã naturã reduci, aut in propriã ſedem reponi,omni ſtudio,ut id facias,nitaris Galeni pręcepto in tribus commentarijs de fracturis Hippocratis.at ſi cũ fractura luxatio aliqua adfuerit, ea primò accõmodãda eſt.poſtmodũ q̃ blandisſimè oſſa fracta extrahãtur, aut,ſi decet, uniantur.inde in aceto, ac oui albumine additis pulueribus aſtringẽtibus ſplenia ſtupę q̃ mollisſimę imbuta,ac expreſſa ſuper fracturã inuoluãtur.prius tamen non fracturam,ſed ſedem ſuprà & infrà ad latitudinẽ ſex digitorum roſaceo, maſticino,& oui luteo irrorabis,ac mẽbrum totũ idonea faſcia poteſtate retinendi pręditã,vt dicemus,circundabis,deligabisque. penicillum uerò molle & opportunum in vulnus,niſi ſanguinis copia emanauerit,cum terebinthina,boloarmeno, & modico ſale immittes,ita tamen,ne dolorẽ inferat:poſtremo ſtudere oportet,ut affectum membrum in ea ſtatuatur figura,ne dolore afficiatur, & ut perpetuo mate-

riæ

riæ expurgari poſſint,& uulnus eo mō triduò gubernetur: interim ſi magni ęſtus apparuerint,& dies fuerint caniculares,roſaceo,addito uino nigro, totum mēbrū fouebis:ſi hyems,oleo camomellino,maſticino,& de ſemine lini:pure aūt apparē te,faſcia forcipe adeo diuidatur,vt vulnus totum pateat,& detegatur, à quo commodè pus effluat,& ſecundum opportunam occaſionem topica medicamēta permutari poſſint. Si aūt ferularū,aut plagelarū,aut ſpleniorum uſus expedit,membrum concinne munies,non tamen ita arctè,nec primis diebus,vt noceant;ſic procedatur,niſi fortè aliquod inſigne peruenerit accidens,quod & faſcias, & ferulas, & capſulas remouere cogat.hoc ſeruato,ne ante diem ſeptimam, aut decimam ferulę adhibeantur,multoque minus ſi timor adſit, ne dolores, aut inflammationes accerſiturę ſint,vel pręſentem,ſi adeſt,exaſperent, nec eo nomine unquàm adhibeantur vt aſtringant,ſed ut aptam figuram contineant, & oſſa in ſuas ſedes repoſita utcunque fulciant:ſed quales ferulę eſſe debeant,& quot ſint deligandi modi petendū eſt ab Hippocrate,[a] & Galeno.[b] Si verò globulus articulū, ſiue concathenationē lęſerit,ac ſe ſe inter duo oſſa demerſerit, & maximos inferat dolores, tunc negotia,quàm plurima operanti affert,& ęgrotanti mortis periculum.quare q̄ citiſſimè fieri poteſt,extrahatur:quod ſi ſtatim accepto uulnere non fit,aut ſaltē ſecunda die,magno inde labore expediri ſolet.igitur adinuento globulo,duo mēbra,quę articulum componunt,duabus faſciis fulcire decet,quę per has in oppoſitas ac diuerſas partes per duos miniſtros diducenda ſunt,ad hoc ut oſſa,tēdones, ſindeſmi,& lacertorum capita extendantur, ac maior in articulo fiat amplitudo, ubi telum receptum fuerit,quod inde minori cum difficultate extractioni parabitur.hoc fiet ſpecilli conuexi auxilio,aut coclearij,aut roſtri ciconini noſtri. Si uerò firmiter adhęrebit,terebrum torculatum ſolum,aut cannulo munitum, ſummopere ab omnibus probatur:aut,quemadmodum magis commodum ex uſu eſſe iudicatur. uerùm terebello torculato, globulus perforatur,apprehenditur, & extrahitur,nec ſcalpello ad os in circuitu excidendum, quo in ſagittis oſſibus infixis educendis utimur,egemus. Siquidem globulus ſuo ictu,& figura ſibi locum facit. at ſi opportuna inſtrumenta in promptu non habebis, patientem ctuciare non debes. nam orta inflammatione,aut cum os contuſum exierit,ſecum globulum adducere ſolet. os ſiquidem alteratum tandem, & ſi diu, carne ſaltem ſubnaſcente extra mittitur, nec res admiratione digna eſt, ſi multo tempore globuli,ac ſagittę intimè conſeruentur.nam Hippocrate [c] teſte,quidam iuxta inguen ſagitta percuſſus, quem nos vidimus,maxime pręter omnium opinionem ſeruatus eſt,neq; tota cuſpis exempta eſt;erat.n.ualde in profundo, neq; ſanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat,neq; inflāmatio,neq; claudicauit. cęterum cuſpidem inuenimus nos,ipſāq; exemimus, cū ſex iam eſsēt anni,ex quo ſauciatus fuerat. & Paulus [d] ait, multis infixa tela integra intus inſederunt, quæ uulneribus cicatrice obductis,deinde longiori tēporis ſpatio partem eam abſceſſu occupante,ac diſrupto,exiere.approbans hoc Albucaſis [e] ait,Vidi unum, cui cecidit ſagitta in dorſo eiūs,& conſolidatum eſt uulnus ſuper ipſam,& poſt ſeptem annos exiuit ſagitta in radice coxæ eius.At ſi ictus,uiſcus aliquod primarium,ac officioſum læſerit, quorum omnium affectuū cauſas,ſigna,prædictiones, quæ ad interitum utplurimum ſpectant,ac curandi rationes in ſuperioribus libris explicauimus, ut quæ ex accidentium proprietate,ſedis affectę poſitura,exeūtium qualitate aut operatione læſa,quia uix,aut quia uitioſè,aut quia nullo modo fit, deprehenduntur; ob id de his ictibus in præſenti hæc ſatis.

a Lib. de fract. & l. de luxatis.
b Li. de faſcijs.
c Quinto Epid.
d Li.6.cap.88.
e Li.2.ca.96

DE CONVVLSIONE.

NON ſecus a conuulſionibus,quæ aliis partibus ſectis occurrere ſolent,ea, de qua nunc ſermo habendus eſſet,dignoſcitur, præſagitur, & curatur. quare cū ſatis abunde in ſuperioribus de tali ſymptomate locuti ſimus, hic tacite trāſire licèt,& ſat eſt dicere,quòd ſi his fulminatis vulneribus, illud ori

tur,

tur,ob patientis nimium timorem,aut nobilium partium noxam,mortem non dubiam portendit.

DE VENENO.

SI plaga,qualiſcunque fuerit,ueneno aliquo tingitur, adiicienda feſtinanter curatio eſt, quæ uel epoto ueneno(& fit per medicamenta a Græcis alexipharmaca dicta)uel a ſerpente, aut quouis alio animante ictis adhiberi ſolet,& fit per ea medicamenta a Græcis alexiteria uocitata. interim tota, ſi fieri poteſt,aut ſaltē ea pars,quæ ueneno affligitur,abſcindatur. dignoſcitur quidem,quia a ſana,& naturali uariat,quippe pallida,aut ſubliuida, aut emortua apparet.Si uerò ex toto ſeparari nequit, profundis ſcarificationibus ſaltem locus feriatur,ut ſanguis malus expurgetur:nec ideo alienum erit cucurbitulas adhibere, vel ut pſillus,ſiue uilis homo ore proprio ſano,ſed prius præparato, ſimulque & uentriculo,eſu nempe ruthæ ſilueſtris,aut ſalis,ruthę,& caricarum,ac aceto abluto uulnus exugat,cui inde tale applicetur medicamētum..Recip.terebinthinę clarę vnc.ij.olei hypericonis unc.j.theriacę optimę unc.s.euphorbij recentis, terrę ſigillatę an.unc.ij.miſce, & parum bulliant.aut imponatur Aegyptiacum bis, aut ter,cui non eſt par, uel pręcipitatum hydrargirum cum theriaca. loca uerò circun uicina luto ipſo armeno,aut Dianę ſigillo aceto roſato ſoluto,ſi pręſto fuerit auxilium,ſuccurrantur.inde medicinis ſtrenue attrahētibus,uenenum euocetur,uel ignito cauterio,ſi locus neruoſus,aut arteriis,uenisque plenus nō fuerit,ſępe aduratur,donec tota malignitas,quę talis eſt,& non ſimplex uenenū,conſumpta fuerit.ſiquidem contra uirulentos hos ictus tale prędidium expeditiſſimum eſt.utpote cum ignis cęteras uiribus pręſtet.at ſi uri non poteſt,a uenis cordi,ac uulneri lōginquioribus ſi uires ualidę ſint,ſanguis mittatur:ſi uulnus anguſtū fuerit, primis diebus turundę parentur ex adipe ſuilla ,adeo ut totum impleant uulnus.eſt ſanè in ueneno extrahendo ſecretum mirabile. Si uerò carnem totam a ueneno immutatam circuncidere non poſſit,non ab re fore iudicatur, profundis ſcarificationibus,circuniacentes regiones aperire.attrahunt potentiſſimè alteratos humores, ac malę naturę, & quàm plurimę carni infixa aliqua medicamēta proprio calore, aut a ſimilitudine totius ſubſtantiæ,ueluti fermentum,propolis,arundinū radix, ammoniacum,ſagapenum,ariſtolochia,polypodium,ranę combuſtę,adeps leporina,tapſia,dictamus,ruta ſylueſtris,uiſcus quercinus,mel,& ſimilia: in his victus regimen eſſe debet, qui epoto ueneno exhiberi ſolet.Alexipharmaca uerò parantur ex theriaca,mithridato,trifera,bolo armeno,terra lemnia,& ſimilibus.Alexiteria ex dictamo,ruta ſylueſtri,ſcordeone,tormētilla,zedoaria,biſtorta,ariſtolochia,& hmōdi.Sed quia credere coacti nō ſumus,vulnera huiuſcemodi abſolutè ueneno p̄dita eſſe,circa huius ſymptomatis profligationē,nō multū laborabimus.

DE SPHACELO.

POSTREMVM ſymptoma,quod aliquibus uulneribus occurrere ſolet, eſt membri corruptio, quam Gręci ſphacelō,Arabes aſchachilon,ſiue echachilon,& Latini ſiderationem appellant:peſſimū morbi genus eſt,quod eius crudeli,ac tyrannica malignitate,niſi citò corrigatur,totum membrum citiſſimè corrumpit,ardentiſſimas excitat febres,uirtutes proſternit,& patientem necat:fit frequenter ex uehementiſſima inflammatione,aut ob eius magnitudinem, aut peſſimam qualitatem,aut ex mala uulneris natura,aut ex prauo ſanguine,aut ex medici imperitia,membrum ualde delaqueando,aut ſuturæ arctæ,ipſum conſtringendo,quę in laceratis & attritis uulneribus fugienda eſt.aut humida, & unctuoſa diu vulneri applicando.potiſſimū verò ob intemperiem calidam, qua partes vulneris eliquantur, & calor naturalis deſtruitur.ſæpe quidem labra uulneris a copia praui ſucci fluentis imbibuntur,& ab imbecilli calore reguntur, & putreſcunt,ac proximas partes corrumpunt,vt quotidie in ſphacelo,& phagedæna fieri uidemus.Dignoſcitur autē,cùm partes denigratæ,ac malo odore affectę, adeo lan-

languent, vt percuſſæ, aut ſectæ, aut aduſtę penitus non ſentiant: cumque membrũ ſic fuerit diſpoſitum, confeſtim ad eam, quę uiuit, partem, & proxima ſanæ fuerit, reſecandũ uenit: ſi qua uerò ratio hoc prohibuerit, profundę, ac frequentes ſectiones, quas ſcarificationes vocant, imprimantur: ſunt quippe multum ad huiuſmodi curationẽ efficaces: ac ubi ſanguis ille corruptus plurimus effluxerit, locus marina aqua, aut lupinorum decocto, præſertim in lixiuio, addito ſale, & aceto ſępe abluatur; deinde medicamento aliquo putridis, ac nomoſis ulceribus deſtinato, inungatur; inter quæ ægyptiacum cæteris pręſtat. quod ſi non iuuerit, ignitis cauteriis aduratur. at ſi malus color, ac putredo ampliatur, fiat cataplaſma ex farina fabarum, orobi, lolij, trochiſcis Andronij, oxymellite, & lixiuio, & factis profundis inciſionibus, calidum applicetur. &, ſi malum his præſidiis non tollitur, ſed vlterius procedit & vulnus phagedenicum euadit, denuo tota corruptio diligenter aduratur. poſtmodũ eſchara, cum dura euaſerit, aut ſucco porri, aut butirò, aut hordeacea farina, hydræleo decocta, donec amoueatur, fouere oportet. ubi uerò exciderit, curatio reliquis vlceribus cõmunis adhibeatur. Si verò aliqua corporis particula, nẽpe manus, aut pes, adeo fuerit lacerata, aut eius oſſa ex toto denigrata, aut corrupta apparuerint, ac de eius uita nulla amplius relinquitur ſpes, illico illã amputandã eſſe cẽſemus, & tunc ea ſeruanda ſunt, quæ in ſecunda noſtrorum voluminũ ſectione, capite de membrorum corruptorum amputatione expoſuimus. Hæc igitur ad Dei benedicti laudẽ breuiter de hac curatiua methodò dicta ſufficiant. ac primo noſtrarum ſectionũ uolumini finem ſic imponimus. in poſterum verò ſi nobis Dei beneficio vita longior cõſtiterit, ac eo fauente, multa ad omniũ ſtudioſorũ vtilitatem perſcribere decreuimus. nẽpe hinc ad paucos dies, in Secundo, commentaria de famoſis Vlceribus, ac membrorum ſingulariũ, de fiſtulis, de ulceribus ſinuoſis, de quamplurimis affectibus cutaneis, ac de lue indiana ſiue diabolica, quam iſti gallicum morbum appellãt. poſtmodũ de multis operationibus chirurgicis nos tractaturos vobis pollicemur. In Tertiò uerò de tumoribus præter naturam in uniuerſum, & ſingulatim pertractabimus. In Quarto de oſſium fracturis, ac eorum luxationibus pariter endituri ſumus. In Quinto de ſecundis ſiue mediatis chirurgorum operationibus agemus. poſtmodũ epitoma totius artis chirurgicæ in unum redigemus. poſtremo Chirurgię officinam impreſſam, in lucem dare decreuimus, ubi ea ferè omnia inſtrumenta, quæ diligenti ac approbato Chirurgo in ſuis operationibus opportuna eſſe creduntur, concinne delineata uideri poterunt. Interim valete, & nos vt debetis, amate.

F I N I S.

VENETIIS, Apud Iordanum Zilettum.
M. D. LXXIII.

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
QVAE IN HAC PRIMA CHIRVRGIAE SECTIONE ANNOTANDA DVXIMVS,

Vbi primus numerus, Paginam demonſtrat: character a, primam eius faciem, b, ſecundam denotat: numerus uero ſecundus, numerum in margine ſignatum inſinuat.

A CHIRVRGO in uniuerſũ quæ conſiderantur. fol.3.b.30
A chirurgo ſingulatim quæ conſiderantur 4.a.10
Abſceſſus quõ ſecandi. 61.a.20
Abſceſſus quibus ingenijs ſecantur 4.a.10
Abſtergentia medicamenta quæ 178.a.10
Abſterſiuum præſtantiſſimum. ibid.20
Abſtergentia capitis uulnera 28.b.30
Abdominis uulnerati, ſuturæ uariæ 120.a.10
Abdominis ſuendi modus, ex Galeno ibid.30
Abdominis ſuendi modi tres, ex Gal. ibid.40
Abdominis ſuendi modi, ex Albucaſi. ibid.40
Abdominis ſuendi modus proprius authoris. ibid. 40
Abdominis uulnerati, medicamenta glutinantia. 121.a.30
Actiones circa ægrotum tribus modis fiunt. 4.a.30
Acuum formæ, & qualitates 6.b.50
Accidentia, in caluariæ contuſionibus. 28.b.50
Accidentia, modo cito, modo tarde naſcuntur. 38.b.10
Actiones uniuerſæ ad finem aliquem diriguntur. 39.b.10
Acopa medicamenta uaria. 96.a.20
Actio chirurga a quibus præcipue ſumitur. 1.b.20
Acus in ſuendo abdomine qualis. 120.a.10
Actiones chirurgo propriæ 4.a.10
Ad concoctionem duo requiruntur 20.a.40
Additamenta quibus præſidijs tollantur 4.a.10
Adnotandum mirabile in uulnerata Arteria. 100.a.30
Aegroti conditiones 3.b.30
Aegrotus idoneum locum requirit 3.b.50
Aenematum uſus, quando bonus 62.a.10
Aegyptiaci uſus in membrana cerebri detecta. 68.a.40
Aerem eſſe ex maxime alterantibus 137.a.30
Aer fracta caluaria qualis conueniat 21.b.30
Aer frigidus ſemper cauendus ibid.
Aer æquinoctialis quomodo arte paretur 22.a.20
Aeris conſtitutio, in mittendo ſanguine conſideranda 93.b.30
Aer uulneratis neruis accommodatus qualis. 93.a.30
Affectus conuulſiones producentes 91.a.20
Agma, fracturæ ſpecies 140.b.10
Almocatim 9.a.30
Alfutratem forma, & indicia 62.b.10
Alberia caluariæ fractura 13.a.30
Alphonſinum inſtrumentum 133.b.20
Alexiteria medicamenta quæ 137.a.10
Alrosbot 140.b.50
Alexipharmaca medicamenta 142.a.40
Alteratio in animatis corporibus triplex 29.a.30
Alphonſinum inſtrumentum 133.b.20
Anatome quid agat 3.a.40
Anatome a chirurgo: ſed non ut talis conſideratur. 3.a.50
Antiqui primo Dei nomen inuocabant 1.a.10
Antica caluariæ fractura 13.a.10
Angin caluariæ fractura 13.a.30
Antiqui chyrurgiam exercebant 36.a.50
Ancylas quid 95.b.30
Ancyloſitatis indicia ibid.
Anodina capiti contuſo adhibenda qualia. 27.a.10
Anaſtomoſis. 111.a.10
Anſerinum inſtrumentum 133.b.50
Antonomus utrobique conuulſus 91.a.10
Apagma ſpecies fracturæ 140.b.10
Apoplexia quid 18.a.30
Apoplexia fracta caluaria quomodo fiat 18.a.30
Apochema caluariæ calamitoſa fractura. 13.b.30
Apocruſtica medicamenta qualia 137.a.10
Apoſceparniſmos caluariæ fractura 13.a.30
Apoſtema quomodo ſit ægritudo communis 3.a.10
Apoſtema partes occupat organicas ibid.

Apoſtematum methodus curatiua ibid.
Aqua neruis uulneratis fugienda ibid.
Ars medica nobiliſſima 1.a.10
Artis medicæ diuiſio ibid.
Artificis rationalis munus 9.a.10
Artis Chirurgæ ſubiectum 3.a.20
Artes practicæ tria continere uidentur 3.a.30
Ars Chirurgica ab Anatomica, quomodo differat. 3.a.40
Arcadinum inſtrumentum 134.a.10
Arteriæ aortæ perforatæ notiones 100.a.10
Arteria ex duplici conſtat tunica ibid.30
Arteriam uulneratam agglutinari poſſe ibi.40
Arteriæ uulneratæ dignotio ibid.
Arteriæ magnæ uulneratæ prædictiones 116.b.30
Aſcialis fractura 16.a.40
Attritio quid 139.a.50
Attriti affectus curatio ibid.
Attractio fracta calua quomodo fiat 59.a.50
Attrahentia medicamenta quæ 142.a.30
Auditus ad caluariæ fractæ cognitionem confert. 15.b.40
Aures a natura ſicciſſimæ ſunt 79.a.20
Aures ſectæ omni uacant periculo 79.a.10
Aures cur obturandæ 33.b.30
Aures quomodo obturandæ 51.b.10
Auertentia auxilia 111.b.10
Auctoris promiſſio in poſterum agẽdorum. 142.b.30

B

Balnea thermarum emolliẽtia qualia. 96.b.40
Balneum mariæ cur utendum 65.b.20
Bozol inſtrumentum quo thorax perforatur. 105.b.10
Bonus Chirurgus, eſt bonus medicus 2.a.10
Benedictiones quamplurimæ, ſuper aquam puram. 73.a.b

C

Caput membrum nobiliſſimum 12.a.10
Caput ex quibus conſtat 9.a.20
Caput uariè denominatur 9.a.20
Capitis forma naturalis 10.b.20
Caput à cauſis externis facillime læditur. 12.a.10
Capitis uulnerum eſſentia, duobus modis ſpeculatur. ibid.10
Capitis uulnus ſimpliciſſimum ibid.
Capitis uulnus ſimplex 12.b.10
Capitis uulnus compoſitum 12.b.20
Capitis uulnera uaria 12.a.40
Capitis oſſa multis modis frangi ſolent 12.a.50
Capitis oſſa à nimio flatu ſciſſa 12.a.20
Capitis oſſa, tumore, ac teredine affligi ſolent. 12.a.20
Capitis cutis habitudo, & officium 9.a.20
Caput à quibus cauſis lædatur 12.a.10
Capitis oſſa in ſuturis contigua 13.b.40
Capitis oſſa abſque ſuturis 14.a.40
Caluaria contunditur, cute illæſa 28.b.50
Cauſæ fracturarum caluariæ manifeſtæ 15.a.20
Capilli ad fracturæ caluæ cognitionem conferunt. 15.b.50
Catagma cranei fractura 12.a.50
Camaroſis, cranei fractura 13.a.30
Cutamotos caluariæ fractura ibid.
Caluaria in lateribus non tuto perforatur 40.b.20
Calidum ſuppuratorium quid faciat 29.b.20
Caluariæ fracturæ a formarum differentia nomina ſortiuntur 12.b.20
Caluariæ fracturæ tres ſimplices 13.b.30
Caluariæ fracturæ tres compoſitæ ibid.
Caluaria non undique ſemper plena 14.b.10
Caluaria frangitur, cute ſana apparente 14.b.20
Caluaria non frangitur abſque contuſione 15.a.10
Caluaria fracta, tribus modis dignoſcitur 15.b.20
Caluaria fracta, uiſu percipitur 5.b.30
Caluaria uenulis quamplurimis referta 30.a.20
Caluaria, poro ſolido non eget 40.a.50
Callus in caluaria fracta non generatur 40.b.40
Callus oſſis cicatrix eſt 40.a.50
Callus in fracturis quo pacto gignatur 141.a.10
Caro concreſcit, & augetur 7.b.30
Carnis auctæ cauſæ quæ 68.b.40
Carnem gignentia medicamenta 138.a.10
Caſus cur eueniat fracta caluaria 16 b.50
Catarrhalis defluxus ad pectus curatio 112.b.40
Cauſæ externæ ad fracturarum cognitionem idoneæ. 19.b.20
Cauſæ externæ, quæ 97.b.40
Cacochimia quomodo tollenda 51.a.50
Cauteria in ſuturis non adhibenda 10.a.20
Cauteria in ſuturis caute adminiſtranda 51.b.20
Cerebrum 9.b.30
Cerebri habitudo, & officium. ibid.
Cerebellum, ſolidorum neruorum origo 10.a.30
Cerebri inflammati indicia 61.a 30
Cerebella gallinarum quibus conducant 22.a.50
Cerebri uulnera cur lethalia ibid.
Chirurgia ars antiquiſſima 1.a.10
Chirurgiæ definitiones antiquorum. bid.
Chirurgiæ diffinitio auctoris ibid.
Chirurgia unde dicatur 1.b.20
Chirurgiæ diuiſio 1.b.30
Chirurgi finis 1.b.40
Chirologia 1.b.30
Chirurgus manibus, ac inſtrumentis operatur. 1.b.40
Chirurgus utitur dieta, & potione 1.b.50
Chirurgia quomodo ex ſe illuſtratur 2.a.20
Chirurgus quare amandus ibid.
Chirurgia unde floruit 21.a.
Chirurgia ſub qua parte medicinæ contineatur. 2.b.20
Chirurgus nihil noui facit 2.b.50
Chirurgus tria conſiderare tenetur 3.a.30
Chirurgus bonus Anatomiſta 3.a.40
Chirurgus proprijs manibus anatomizet 3.a.50
Chirurgus uiua corpora non ſecet ibid.

Chirurgi actiones a quibus ſumuntur 3.b.20
Chirurgus operando, quæ conſiderare tenetur. 4.a.10
Chirurgi operationes mediate 4.a.40
Chirurgus, à quibus inchoare debet 4.b.50
Chirurgi munus, ut peritus euadat ibid.
Chirurgia Theorica unde acquirenda 4.b.40
Chirurgia practica, quomodo fiat ibid.
Chirurgi conditiones generales 5.a.10
Chirurgi conditiones ſpeciales 5.b.10
Chirurgus in omnibus medicinæ partibus inſtructus. ibid.
Chirurgi operatio, a quibus, per quæ, quibuſcum, & circa quæ 3.b.30
Chirurgus agit cito, læte, tuto, & ſine dolore. 5.a.40
Chirurgus philoſophus naturalis 5.b.30
Chirurgi indumentum quale 5.b.40
Chirurgi ungues ibid.
Chirurgi grauitatem obſeruent ibid.
Chirurgi ætas qualis ibid.
Chirurgus cur iuuenis ibid.
Chirurgus ambidexter ibid.
Chirurgi uelocitas, operando laudatur 6.a.10
Chirurgus in ſenſibus particularibus ſanus. 6.a.10
Chirurgus in caluariæ perforatione diligens. 51.a.30
Chirurgus in extrahendis ſagittis qualis 132.a.50
Chirurgus in ijs exerceri debet, quæ promptè ad curationem accommodantur 4.b.50
Chirurgia cur in temporibus reprobatur. 20.b.30
Cicatrizantia medicamenta 98.b.20.139.a.30
Ciconinum inſtrumentum 134.b.10
Corporis partium diuiſio 97.a.50
Conuulſio quid 90.b.10
Conuulſio paſſio uirtutis motiuæ 18.b.10
Conuulſio quomodo fiat ibid.
Conuulſio raro fit niſi præceſſerit inflammatio. 54.b.40
Conuulſio ut plurimum oppoſitam ſedem occupat. 18.b.50.65.a.10
Conuulſionum differentiæ tres 90.b.30
Conuulſio duplex 90.b.50
Conuulſionum differentiæ quamplurimæ 91.a.10
Conuulſio ex repletione quomodo fiat 91.a.50
Conuulſio ex inanitione 91.b.20
Conuulſio ex affinitate 91.a.40
Conuulſio ſicca, morbus acutus 92.b.40
Conuulſio à quo humore ut plurimum producatur. 33.b.40
Conuulſio deplorata 92.b.50
Conuulſionis ex uulnere indicia 92.a.10
Conuulſionum curationes 141.b.50
Contuſionum leuium, curatio 26.b.30
Contuſio propriè quid ſit 139.a.50
Contuſum omne in pus uerti oportere 139.b.20
Concoquentia medicamenta, quæ 137.a.50
Concoctio in uulneribus quæ bona ſit 103.a.40
Corporis partium diuiſio 97.a.50
Cordis læſi ſigna 99.b.30
Cordis præſtantia 99.b.40
Cordis uulnerum prognoſtica ibid.
Cor affectum præter naturam in ſoluta cõtinuitate pati nequit ibid.50
Cor iraſcibilis animæ ſedes 100.a.10
Cotenchitas inſtrumentum 103.b.20
Coruinum inſtrumentum 129.a.20
Correpti diſtenſione in quattuor diebus pereunt. 92.b.30
Cranij compoſitio, et uſus coſtarum fiſtulæ quomodo curetur 124.b.48
Curationes morborum, per locorum differentiam uariantur 114.b.20
Cutis capitis uulnerata, periculo non uacat. 20.b.10
Cucurbita ſicca quando capiti applicanda. 56.b.40
Cycliſcus inſtrumentum ac eius deſcriptio 32.b.20

D

Delirij cauſæ 100.b.50
Delirium ſignum mortale 64.b.30
Delirio apparente, ſanguis unde mitti debeat. 64.b.40
Dentes in conuulſis arte aperti detineantur. 94.a.10
Diacodion ac eius deſcriptio 108.a.40
Diaria, fracta calua ſignum mortale 20.b.50
Diaſpermaton ibid.
Digerentium medicamentorum compoſitio. 28.a.50
Dies non enumerantur, urgente operandi neceſſitate. 38.b.20
Digitus, in cognitione caluariæ fractæ uerus iudex. 51.a.30
Diayrion inſtrumentum 134.b.50
Dioclei inſtrumenti nomina diuerſa 139.a.20
Dioclei imago 129.b.10
Diſtenſio quid 92.b.30
Doctrina chirurgi unde acquirenda 4.b.40
Dolorum cauſæ 60.a.10
Dolorum effectus uarij 59.b.50
Dolorum capitis cauſæ internæ 60.a.30
Dolorum capitis cauſæ externæ 60.a.50
Dolor capitis conſortij lege ibid.
Dolores neruis ſauciatis quomodo tollantur. 88.b.20
Dolor quid ſit, eiuſdemque curatio 113.a.40
Dolor uim habet attrahendi 132.a.20
Dolor imprimis ſedandus 139.b.30
Dolor cur primo remittendus eſt 132.a.20
Dolor ſymptoma eſt pernicioſiſſimum 136.b.30
Dolorum remedia uaria 136,b.30
Dolores tolluntur uarijs præſidijs ibid.
Durities labrorum uulneris quo pacto tollatur. 113.b.50

E

Effectiuarum artium finis qualis 3.b.10
Ecpieſma oſsis compreſſio 12.b.50
Ecchimoma quomodo fiat 26.b.10
Emplaſtrum macedonicum quomodo paretur. 27.a.50
Emplaſtrum triapharmacum 61.a.20
Emplaſtrum Hippocratis 56.b.30
Emplaſtri barbari ſimplicioris temperaturæ confectura 79.a.30
Emplaſtrum ad inflammationes prohibendas. 60.b.50
Emplaſtrum ad diſcutiendum idoneum 61.a.10
Emplaſtrum diſcutiens, & exſiccans ibid.
Emplaſtrum ad articulorum contuſiones opportunũ. 87.b.40
Emplaſtrum ad uulnera contuſa neruorum 87.b.20
Emplaſtrum ad phlegmones ſuppurandas 89.b.20
Emplaſtra ex granatis 89.b.10
Emplaſtra anodina 89.b.30
Emplaſtrum picatum Galeni 28.a.50
Emplaſtrum ſanctum, ac eius deſcriptio 104.a.20
Empiricorum uaria decocta ad uulnera caſſalia. 106.b.30
Empimata quando fiant 99.a.30
Emproſtotonos 90.b.30
Engiſſoma caluariæ fractura 13.a.10
Encope caluariæ fractura 13.a.40
Encluſis caluariæ fractura 13.b.10
Epilepſia quid 67.a.50
Epilepſia in affectibus capitis 18.a.50
Error chirurgorum ſecando tumores artuum. 90.a.40
Error chirurgorum ſecando plagas capitis. 38.a.10
Error chirurgorum in meningarum ſectione. 62.b.40
Error chirurgorum, in ſymptomatum conſideratione. 59.a.20
Error chirurgorum, in ſecando oſſe capitis. 41.a.50
Error chirurgorum, nimis caput calefaciendo. 29.b.30
Eſchara quid 139.b.40
Eſcharæ remouendæ, uaria remedia 142.b.20
Eſchara non ui remouenda 140.a.10
Euphorbium neruis uulneratis quale eſſe debet. 86.b.50
Euacuatio quando moliẽda 23.b.30
Extranea, quæ eſſe dicantur 75.a.40
Ex forti ictu internæ partes uario modo læduntur. 14.b.30
Excrementum in uulneribus duplex 138.a.20

F

Facies ægri pernotanda 21.a.20
Facies quibus terminatur 75.a.20
Faciei habitudo ſicca 75.a.30
Faciei uulnerum eſſentiæ, indicia ibid.
Facies uulnerata, a quibus lædatur 76.a.30
Facies uulnerata, quomodo deformes contrahat cicatrices 76.a.50
Farina milij 57.a.50
Faſciarum differentiæ 7.b.40
Faſciarum utilitas 7.b.40
Faſciarum materia 7.b.50
Faſciarum formæ ibid.
Faſciarum longitudo 8.a.10
Faſciarum conditiones ibid.
Faſciarum finis 8.a.30
Faſciandi rationes uariæ 8.a.50
Faſciæ auolutæ capiti, aſſuendæ 26.a.50
Faſciatura retinens 141.a.50
Faſciatura repellens 137.a.20
Faſciæ abdomini uulnerato adhibendæ 121.a.20
Faſciæ ad thoracis uulnera 102.a.50
Febris, fracta calua quando timenda 17.b.50
Febris, quando non timenda 63.a.50
Febris, pernitioſa ibid.
Febris, ſalubris ibid.
Febris, ſpaſmum de repletione ſoluit 92.b.40
Febris ex interna inflammatione 16.a.30
Febris fracta caluaria, quando oritur 63.a.40
Ferularum uſus, quando opportunus 141.b.10
Fili pro ſutura conditiones 6.b.50
Figura ſpherica ad iniurias repellendas idonea. 10.b.20
Finis chirurgi præſtantiſsimus 2.b.30
Finis chirurgi qualis 3.a.50
Fibulandi ratio 7.a.10
Fiſtula quid 104.b.20
Fiſtulæ, nomina ibid.
Fiſtularum indicia, & cura 113.b.50
Flobothomum inſtrumentum 27.b.40
Fluxiones in uulneribus prohibentia 102.b.20
Fomenta ſedibus uulneratis accommodata. 104.b.20
Forceps deceptoria, ac eius imago 128.b.20
Formæ capitum non naturales 10.b.30
Fractura, quid ſit 140.b.10
Fractura paſſio oſſis 12.a.50
Fracturarum propria cognitio 141.a.30
Fracturarum cognitio, ſigna, & ſpecies 140.a.50 140.b.10.20.30
Fracturarum curatio 141.a.50
Fractura quo pacto ſolidetur 141.a.10
Fracturarum intentiones quæ ſint 140.b.30
Fracturæ, iuſtiſſimam requirunt naturam ibid.
Fracturarum caluariæ formæ ſex 51.a.50
Fracturæ caluariæ ſex 13.b.30
Fracturæ caluariæ duæ manifeſtæ, & duæ occultæ. 51.a.10
Frangitur caluaria circa ſuturas 30.a.20
Frangitur caluaria alia parte, quam in percuſſa. 14.a.10
Fractura omnis caluariæ, ab ictu forti fit. 23.b.50

Fractura capillaris 12.b.40
Fracto craneo, uulneratus, calido, & obſcuro conclaui detineatur 21.b.40
Fundibulæ inſtrumenta bellica 131.b.40
Fungi, generationis modus, materia, & forma. ibid.
Fungus cerebri, ac membranarum affectus. 62.a.50
Futratem, cerebri ac membranarum extuberantia. ibid.

G

Galea quid 9.b.20
Galenus, detracto oſſe roſaceum imponebat. 56.a.30
Galeni remedium ad artuum contractionem 96.a.50
Galeni emplaſtrum emolliens 96.a.40
Gamedim inſtrumentum 27.b.20
Galenus tẽporũ oſſa terebrare noluit 20.b.40
Genera noxarum quæ propriè a Chirurgo tractantur 4.a.20
Globulorum materia 131.b.40
Globulorum occultè exiſtentium accidẽtia. 161.a.50
Globuli extrahendi uerus iudex 132.b.20
Globulus prima die extrahendus ibid.
Globulorum extrahendorum ratio, ac modi. ibid.30
Globuli, ac alia multa, quæ tormentis propelluntur. 133.a.10
Globuli quando relinquendi ac extrahendi. 141.b.40
Globuli dum extrahuntur, multa conſideranda. 132.b.20
Glutinis compoſitio, quomodo paretur 75.b.20
Goſſipium, uulnerata faſcia, nullo modo adhibendum. 75.a.50
Gratia Dei emplaſtrũ, calcideum Galeni eſt. 103.b.50
Gruinum inſtrumentum 134.a.10
Gulæ uulneratæ, indicia & cura. Vide Meri

H

Habitatio fracta calua qualis bona. 21.b.50
Hamulus ſimplex, ac bifidus, eiusque imago 133.a.50
Hepatis offenſi notæ 115.b.10
Hepar omnium uenarum initium 115.b.20
Hepar ſanguinis officina ibid.
Hepar facultatis concupiſcibilis principium ibid.
Hepatis uulnerati curatio 122.b.40
Hepatis percuſſi caſus ibid.
Hepatis uulnera magna, prognoſticis relinquenda. 123.a.10
Hepatis uulnera quæ ſanari poſſint ibi.
Heſſema, caluariæ fractura 13.b.10
Hieme uulneratus in capite diutius uiuit 22.a.40
Hippocrates à ſuturis deceptus 14.a.50
Hippocrates bilem euacuat, faciè inflammata. 62.a.10
Humidus aer malus 22.a.10
Humores, quibus medijs quieti detineantur. 60.b.50
Humores in contuſionibus qua ratione ſuppurantur. 27.a.50
Humores in uulneribus timendi, qui 103.a.20
Humida conuulſio ſectis neruis occurrit 93.a.20
Hydrelæon quid agat 137.a.20
Hypoſphagma 77.b.40
Hyperſarcoſin 68.b.40

I

Iecoris omnia. Vide Hepar.
Ichor quid 89.b.50
Ichor, excrementum in uulneribus tenue. 138.a.20
Ieiuni inteſtini uulnera 115.b.50
Ignis ex carbonibus, malus 22.a.10
Illata corpori, cur difficulter extrahantur. ibid.
In affectibus capitis puſtulæ in lingua 68.b.20
Inſtrumenta quæ a chirurgo continuo circunferuntur. 4.b.20
Inſtrumenta quibus continuò chirurgus munitus eſſe debet 4.a.50
Inſtrumenta ad opus idonea, ubi & quomodo locanda 4.a.50
Inſtrumenta ad uarias operationes opportuna. 4.a.50
Infirmi corpus, quomodo continendum 3.b.40
In extraneorum extractione, quæ conſideranda ſunt. 6.a.50
Infixa corpori, utrobique extrahi poſſunt ibid.
Iudicia fracturarum caluariæ, diuerſimodè ſumuntur. 15.b.50
Innatus calor, quomodo ſuffocetur 29.a.50
In contuſis uulneribus, dolores quomodo tollantur. 29.b.20
Indicatio curatiua uulnerum à quibus ſumenda. 38.b.10
Indicationes ab accidentibus quando ſumendæ 38.b.40
Indicationes a temporis conſtitutione 38.b.50
Inflammationum cerebri cauſæ 61.a.50
Inflammationum cerebri, aut meningarum notæ. 61.a.30
Inflammatio interna à tenui ſucco gignitur. 60.b.20
Inflammationis anterioris partis cerebri indicia. 61.a.40
Inflammationis totius regionis cerebri accidentia. 51.a.50
Inflammatio a quo ſucco producatur 23.b.50
Inflammatio quomodo prohibenda ibid.
Inflammationum tam externarum quàm internarum remedia 113.b.20
Inflammationes uulneribus occurrentes primo ſanare opus 117.a.50
Inflammationum cognitio a quibus ibid.
Inflammationis tempus in uulneribus ſclopetorum. 137.b.50

Indicationes curatiuæ poſt operationes uariæ. 55.a.10
Indicationes ob locorum diuerſitatem 37.a.50
Indicia membranæ bene ſe habentis 56.b.10
Indicia oſſis alterati 28.b.50
Indicia oſſis emortui ibid.
Indicia membranæ uulneratæ 57.a.40
Indicia conuulſionis humidæ 92.a.40
Indicia conuulſionis ſiccæ 92.b.10
Indicia conuulſionis ex affinitate 92.b.20
In deſperata ſalute quid agendum 57.b.30
In ſectionibus capitis quid agendum 37.a.10
Immoderatus calor, caluaria fracta, nocuus. 61.b.40
Intemperiei calidæ indicia 59.a.50
Intemperiei calidæ curatio ibid.
Intemperiei frigidæ ſigna 59.b.20
Intemperiei frigidæ curatio ibid.
Intemperiei humidæ accidentia ibid.
Intemperiei ſiccæ notæ ibid.
Intemperiei curatio 136.b.40
Inteſtinorum ſectorum ſymptomata 115.b.50
Inteſtinorum gracilium uulnera deſperata ibid.
Inteſtinorum diuiſio 116.a.10
Inteſtinorum craſſorum uulnera quæ ſanabilia. 161.a.20
Inteſtinorum prolapſorum curatio 118.a.40
In inteſtinorum uulneribus intentiones quattuor. 118.a.50
Inteſtina prolapſa quomodo intromittantur. 118.b.10
Inteſtinis reconditis, fomentis uariis uti oportet. 16.b.20
Inteſtinorum ſectorum ſuturæ uariæ 119.a.20.30
Inteſtina tenuia etiam ſuenda 112.a.20
Inteſtinorum ſectorum curatio 121.b.10
Inteſtinis ſectis, purgationem non conuenire. 16.a.30
Inteſtinis tenuibus uulneratis, ſuperius exibita medicamenta iuuant 121.b.30
Inteſtinis craſſioribus uulneratis, medicamenta inferius applicita conducunt. 121.b.40
Ioſeph a Cruce, chirurgus inſignis, auctoris genitor. 104.a.50
Iſidis medicamenti uſus in membrana denigrata. 68.a.50
Iſis medicamentum 56.b.10
Iſis emplaſtrum, parum differt ab eo quod apoſtolorũ appellatur 138.b.10

L

Labra uulneris capitis operando munienda eſſe 51.b.20
Labra buccæ ex quatuor muſculis conſtruuntur. 78.b.50
Labra ſecta quibus præſidijs curantur ibid.
Laqueum in uulneribus quando reprobatur. 137.a.30
Laqueum quomodo adminiſtrandum 138.a.10
Lamina argentea quando capiti applicanda. 56.b.50
Laxa uulnera qualia 81.a.50
Lethale quo pacto intelligendum 122.a.10
Lenticula inſtrumentum 43.a.10
Lichinorum conditiones 7.a.30
Lichinorum materia ibidem.
Lichinorum formæ ibid.
Lichinorum qualitates ibid.40
Lichinorum fines uarij ibid.50
Lienis uulnerati accidentia 115.b.30
Lienis ſubſtantia ibid.
Lienis uulnerati curatio 123.b.10
Linimentum inhibitiuum celebre 89.a.50
Longa inedia quid faciat 22.b.30
Loca ſectionibus idonea 39.b.20
Loca caluariæ diuerſa, operandi modum inſinuant. ibid.40
Longa cibi abſtinentia caput offendit 60.a.50
Loquendi difficultas conuulſionem antecedit. 64.a.50
Lumen uario modo eligendum 3.b.40
Lutum thermarum diui Bartholomei emolliens. 96.b.40
Lutum thermarum diui Petri excutiens ibid.
Luxationes proprias ſedes deſiderant 3.a.20

M

MAgnæ ſectiones cur uitandæ 38.a.10
Malactica medicamenta qualia 98.b.50
Malleus quando uſitatur 32.b.10
Manuſis caluariæ fractura 13.a.10
Manubriolum inſtrumentum 27.b.20
Materia bonæ carnis gignendæ ſanguis eſt. 76.a.40
Mediaſtinum quid ſit 97.b.30
Medicinæ partes, mutuam opem requirunt. 2.a.10
Medicus plures ſanat in quo plures confidunt. 25.a.30
Medicus quamprimum ad ægrum accedit quid facere debeat 21.a.40
Medicus agere debet celeriter, iucunde, prompte, & eleganter 4.a.10
Medico, quæ potiſſimum in uulneribus ſunt agnoſcenda 101.b.10
Medici officium eſſe, ſi non iuuet, abſtinere. 136.b.30
Metrenchitas inſtrumentum 103.b.30
Medicus prudens fracta calua, primo quid facere debeat 30.a.30
Medicamenta ad dolores ſedandos uaria 89.a.10
Medicamentum ex euphorbio uulneratis neruis præſtantiſſimum 86.b.50
Medicamentorum attrahentium uariæ potentiæ. 35.a.50

Medi-

Medicamentum purgans,fracta caluaria quale. 61.b.40
Medicamenta pituitam educentia 93.b.40
Medicamentum ethiſcos 26.a.10
Membranæ adnatæ habitudo 9.b.10
Meditulium plurimis ſcatet uenis 9.b.20
Melicraton quo pacto paretur 104.a.50
Mel in affectibus thoracis præſtantiſſimum. 107.b.50
Meliceria quid 90.a.10
Membranarum differentiæ 80.a.20
Membrana cerebri cur deſquammatur 68.a.50
Membrana cerebri denigrata quid portendat. 68.a.10
Membranæ cerebri uulneratæ curatio 57.a.40
Meninx ad motum cerebri mouetur 9.b.20
Meningophilax inſtrumentum,ac eius deſcriptio. 43.a.10
Meningarum inflammationum indicia 61.a.30
Meri aperti notæ 101.a.50
Meri ſecti curatio 109.b.10
Miniſtri quales eſſe debent 3.b.40
Miniſtrorum numerus ibid.
Miniſtrorum,loca conuenientia ibid.
Miniſtrorum habitus ibid.
Modioli uarij 46.a.20
Modiolus,ac eius deſcriptio 45.b.40.48.b.50
Modiolus meſpilatus 49.a.10
Modi uarij ut fracta caluaria dignoſcatur. 19.b.20
Moneſis caluariæ fractura 13.a.10
Morbi extrinſeci,ac intrinſeci, quomodo dignoſcuntur 106.b.50
Morbos plures ſimul unire non decet 94.b.10
Morbos ex repletione curat inanitio 92.b.30
Morbos ex inanitione curat repletio ibid.
Monothemata medicamenta 77.b.10
Motus corporis,muſculorum ac tendonum munere fiunt 16.b.50
Motus omnes fracta caluaria abigendi 24.b.50
Motus a quibus exerceatur 90.b.10
Motus uoluntarius diminutus 98.b.20
Motus uoluntarius ablatus ibid.
Muſculi crotafites 9.a.30
Muſculorum temporum habitudo, & officium. ibid.
Muſculorum frontis uſus 9.a.30
Muſculi temporum urgente cauſa, ſecandi. 38.a.20
Muſculus ex toto præciſus conuulſionem liberat. 94.b.20
Mulſi paratus 104.a.50

N

NAſi fracturæ modus unus non eſt. 78.a.40
Naſus fractus, decem diebus ſaneſcit. 78.a.50
Naſi uulnera quomodo regenda 78.b.ubique
Naſi uinculum quale 78.b.20
Naturam potentem plus medico poſſe 122.b.30
Natura quid ſit 124.b.40
Naturam ſapientem eſſe 128.a.30
Nerui inter ſimilaria membra numerantur. 79.b.20
Nerui motiui a ſenſitiuis quomodo differant. ibid.
Nerui ſecti nec coeunt, nec augentur ibid.40
Neruorum uulnerum indicia 80.b.30
Neruus,eſt ſenſus tactus,principale inſtrumentum. 80.b.50
Neruorum uulnera quando ſalubria 81.a.50
Neruorum uulnera quando timenda ibid.
Neruorum fiſſuræ difficulter ſanantur. 81.b.10
Nerueæ partes, frigido omni læduntur. 82.a.40
Neruorum alimentum proprium quale. 79.b.50
Nerui omnes nimio ſenſu præditi ſunt. ibid.
Nerui uulnerantur, ubi caro tenuis eos cooperit. 83.a.20
Neruus tranſuerſim ſectus, ſutura uniendus. 85.b.20
Neruorum contuſiones, computreſcere non licet. 87.b.10
Neruis ſectis, accidentia, a quibus proueniant. 88.a.ubique
Neruorum uulnera quid faciant 90.a.50
Nerui duobus modis contunduntur 87.a.40
Neruus punctus,quando præcidendus 85.a.50
Neruo ex toto præciſo,conuulſio tollitur 94.b.10
Neruorum uulneratorum accidentia 139.a.40
Neruorum attritorum auxilia 140.a.10
Neruorum nomine, quæ partes intelligantur. ibid.
Neruorum attritorum, principaliſſimæ indicationes. ibid.
Neruorum uulnera, cur praua inducant accidentia. 86.a.20
Nerui uulnus occęcatum, omnino aperiendum. 86.a.30
Nerui ſecti anſuendi 85.a.30
Neruo detecto, cutis ampla ſectio reprobatur. 85.a.50
Nerui puncti curatio 85.a.40
Neruis uulneratis iuuat oleum uetus 85.b.10
Neruis punctis,cur oleum recens noceat ibid.
Neruus contuſus cur alijs neruorum affectibus deterior 87.a.40
Neruo ſecto,carnis uulnus quomodo ſecandum 88.b.10
Neruis uulneratis,aqua inimicatur ibi.40
Nerui a frigidis, & glutinoſis humoribus replentur 90.a.10

Neruorum uulneratorum inflammatio quomodo curã da 89.a.40
Nouacula inſtrumentum 30.a.50
Nigredo membranæ, uſque ad tunicas oculorum. 68.a.10
Nuchæ, ac ſpinæ inciſæ notiones 101.a.20
Nuchæ uulneratæ curatio 110.a.10.50
Nuchæ, origo, nominaque 101.a.20

O

Obcecatio, ad cranij fracturas 17.a.40
Obſcuritas fracta calua probatur. 22.a.20
Oculorum dolor fracta caluaria malus. 21.a.10
Octo media, quibus fracta calua dignoſcitur. 19.b.20
Omenti egreſſi curatio 117.b.40
Omenti læſi, nullum proprium adeſt ſymptoma. ibidem
Omenti ſubſtantia, & nomina ibid.
Omenti ſectio, quo pacto mollienda 118.a.20
Omenti ſectio, abſque cauterio fienda ibid.
Omento extracto, infœliciter concoqui 118.a.30
Oeſophagi uulnera. Vide Meri.
Oleum roſatum bonum quale 55.b.50
Olei roſati uires, & operationes 33.b.40
Oleum roſatum recens eſſe debet ibid.
Oleorum quatuor genera 56.a.20
Oleum ſimplex neruis ſectis inimicatur 87.a.10
Oleum roſatum, augumento inflammationum iuuat. 60.b.50
Oleum in neruorum uulneribus quare utendum. 86.b.50
Olea quæ probantur, in punctura neruorum. 85.b.10
Olei de Terebinthina, coniectura 56.b.50
Olei hypericonis magiſtralis deſcriptio 96.b.40
Olea multæ exſiccationis 93.b.50
Oleum magiſtrale Meſues ad neruorum contractionẽ. 96.b.50
Opus chirurgum, ab opere intellectus quomodo diffe-rat 1.b.10
Opus chirurgi immediatum, quale 4.a.30
Opus chirurgi mediatum, quale 4.a.40
Opiſtotonos 90.b.40
Opiniones an neruus ſectus ſui debeat 85.a.30
Organa chirurgo neceſſaria ſemper parata conſeruentur 3.b.40
Organa chirurgo neceſſaria quæ 4.a.40
Orthogonalis ſectio 37.b.20
Oſſa capitis in eorum fracturis diligenter conſideranda 9.b.4
Oſſa fracta, inſtam expoſcunt naturam. 3.a.20
Oſſa capitis naturalia octo 9.b.40
Oſſa capitis ſex, in caluariæ fracturis conſideranda. ibidem
Oſſa caluariæ multis modis franguntur. 12.b.30
Oſſa caluariæ naturaliter imbecilla 20.b.30
Oſſa caluariæ fracta omnia timenda 30.a.10
Oſſa caluariæ ad quid conſtructa 40.b.10
Oſſa caluariæ quomodo colorem immutent. 28.b.50
Oſſa caluariæ alterata abradenda 29.a.10
Oſſa caluariæ ſecandi cauſæ 30.a.30
Oßa fracta quare incerto tempore abſcedunt. 56.a.50
Oſſa ex toto confracta, ex toto auferenda. 40.a.40
Oſſa caluariæ cur ſquammas emittunt 68.a.50
Oßis caluariæ receſſuri indicia 56.a.40
Oſſis caluariæ excidendi quantitas 40.a.40
Oſſis caluariæ perforatio ubi paranda 39.b.20
Os ſpongioſum 9.b.20
Os caluariæ ſiccantibus medicinis celerrime abſcedit. 56.a.40
Oſſium ſuperficies, aliqua ratione alterata, ſeparatur. 56.a.40
Oſſa ſuis ſpoliata membranis ſiderantur ibid.
Oſſium tempus deſquammationum 56.a.50
Oſſa rariora citius, ſolidiora ſerius abſcedunt. ibid.
Oſſis caluariæ rimæ, linimento nigro liniendæ. 51.b.10
Os caluariæ dum ſecatur, ferramenta ſæpius recipienda, & in roſaceo immergenda 52.b.10
Os capitis dum ſecatur, ſectionis altitudo conſideretur ibid.
Os capitis, quomodo ſcalpro radendum, ubi uitiũ ignoratur 51.b.10
Os capitis excidendum, quæ primo conſideranda ſunt. 51.a.30
Os occipitis robuſtiſſimum ex uniuerſa caluaria 10.a.30
Os frontis quomodo terminetur 9.b.50
Os frontis unius ſubſtantiæ ibid.
Os frontis, interdum diuiſum ibid.
Os lambdæ unicum 10.a.30
Oſtragam inſtrumentum 31.a.40
Oſſium fractorum accidentia, ſpecies, & cognitio. 140.a.50
Oſſa fracta, callo tantum obducto uniuntur. 140.b.40
Oſſa fracta ui eximenda non ſunt. 141.b.40
Oſſa caluariæ quando teredine afficiuntur. 68.b.20

Para-

P

Paralyſis quid 18.a.20.66.a.50
Paralyſis quomodo differat ab apoplexia. ibidem
Paralyſis cauſæ internæ 66.b.10
Paralyſis cauſæ externæ ibidem
Paralyſis a cauſa externa ſanatur ibidem
Paralyſis repentina raro ſanatur 66.b.20
Paralyſis a neruorum diuiſione non ſanatur. ibidem.
Partes conuulſæ immobiles detinendæ 93.a.40
Partium affectarum differentias curationem uariare. 132.a.40
Partium affectarum rationem habendam eſſe. 132.a.20
Perioſtios 9.a.30
Pericranion ibidem
Pericranij inflammati accidentia 61.a.20
Pericardion quid 99.b.10
Pericardij ſecti indicia & accidentia. ibidem
Pericardion inter ignobiles partes reputatur. ibidem.
Pericardij humor a Galeno non tractatus. 99.b.30
Pericardion corruptum a Galeno uiſum. ibidem
Phlebotomia magis pharmaco probatur. 62.a.30
Phacon deſcriptio 42.b.50
Pyulcus inſtrumentum 102.a.30
Picrocholi qui. 2.b.40
Pia mater 9.b.30
Pillulæ cochiæ quando exhibendæ 62.a.50
Pigmenta quæ dicantur 106.a.20
Plagelarum uſus quando opportunus. 141.b.10
Pleuræ uulnerum notæ 99.a.40
Pleuritidis ſigna 99.a.50
Plumaceolorum uſus in uulneribus uentris infimi. 119.a.10
Plethora apparente ſanguis ab oppoſito mittendus. 23.b.50
Plethora quomodo tollenda 51.a.50
Plagam, quæ minor fractura eſt, ſecare oportet. 36.b.50
Polenta Hippocratis 110.a.30.37.a.20
Potiſſimæ cauſæ operationum ferreis inſtrumentis. 36.a.30
Pollutio fracta caluaria mala 20.b.50
Porus ſarcoïs in oſſibus quo pacto gignatur. 140.b.50
Prædictiones, in fracta caluaria, unde ſumendæ. 20.a.30
Prædictio recta quid faciat ibidem
Prædicendo primum iudicium a uirtute ſumendum. 20.a.50
Prædictiones in uulneribus unde ſumendæ. 116.b.40
Praxis chirurgica unde acquirenda 4.b.40
Prudens medicus, hominem qui ſeruari non poteſt, non attingat 39.a.10
Propulſorium inſtrumentum duplex. 130.a.30.40
Pueri ſtilo uulnerati, ab empirico curati, quid euenerit. 88.a.40
Puerorum caluaria quibus modis frangatur. 12.a.50
Puer iuxta pupillam ſtilo uulneratus, ſanitati reſtitutus 77.a.50
Punctura nerui occæcata, magni timoris. 86.a.20
Purgatio quibus conueniat 103.a.10
Purgationes in uulneribus faciendæ, a quibus. ibidem
Purgatio uentris, ab indicatione præcautrice ſumitur 24.a.30
Pulſus durus, & extenſus quid portendat 21.a.10
Pulſus durus & inæqualis ibidem.
Pulſus languidus ibidem
Putredo quid 29.a.40
Puluis cephalicus 25.b.9
Pulueris cephalici confectura 57.a.20
Puluillorum conditiones 7.a.50
Puluillorum materia 7.b.10
Puluillorum numerus, forma, & finis ibidem
Pulmonum ſubſtantia qualis 107.a.10
Pulmones ſenſu priuatos eſſe 100.a.40
Pulmonum officium ibidem
Pulmonum ſectorum accidentia ibidem
Pulmonum uulnera, quo pacto dignoſcantur. 107.a.10
Pulmonum uulneratorum prognoſtica 108.b.50
Pulmonum portio ab aere alterata, quo pacto ſecanda ibidem.30
Pulmonibus uulneratis, medicamenta interius ſumenda ibidem.4
Pulmones, ſola tuſſi optime expurgantur. 103.b.10
Pulmonum uulneratorum, curatio 107.a.50
Pulmonibus uulneratis, metalla intus ſumpta inimica. ibidem.30
Pulmonum humiditatē non decenter per ueſicam expurgari ibidem
Pus mouentia medicamenta 137.a.50
Pus mouentium medicamentorum formulæ uariæ. 137.b.30
Pus optimum quale 20.b.50

Q

Quæ in uniuerſum a chirurgo conſiderantur. 3.b.30
Quæ uires ualidas reddunt 25.a.40.60.b.10
Quæ exercitij loco adminiſtranda 25.a.20
Quæ uulnerum unionem impedire ſolent 25.b.20
Quæ uulnera anguſtiores ſcalpros requirant. 33.b.10
Quæ inflammationes prohibent 33.b.40
Quæ ante Chirurgiam conſideranda ſunt 38.a.40
Quies uulneribus optimum remedium 25.a.10
Quæ carnem gignunt 57.a.20
Quid aſpecilli operatione expectetur 30.b.20
Qui capitis uulnera patiuntur, motus omnes dimittant 25.a.40
Quando uena ſecanda eſt 33.b.20
Quid per inſaniam intelligat Hippocrates. 62.a.20
Quid per ſphacelum cerebri, intelligendum ſit. 64.a.40
Quæ capiti adhibentur, calida qualitatibus eſſe debent 57.a.10
Qualitates ſimplices raro a chirurgis conſiderantur. 59.a.50

R

Ragamia, ſciſſura caluariæ 12.b.40
Radioli conditiones 15.b.40
Repentina conuulſio quando generatur. 80.b.40
Reſina terebinthina quæ optima 98.b.10
Reſinæ terebinthinę laus, & operatio 29.b.30
Reuellentia auxilia 131.b.10
Repellentia medicamenta quæ 137.a.20
Renum læſionis cognitio 116.a.40
Renum ſubſtantia & officium ibidem
Renum uulneratorum curatio 123.b.30
Rima quid 12.b.50
Rima ſemper contuſioni adiuncta ibidem
Rima quadrifariam conſideratur ibidem
Rigor quid 17.b.20
Rigorum cauſæ diuerſæ 17.b.40
Rodini crudi uſus 56.b.20
Rodini crudi nomina, & laus ibidem
Rodini crudi confectura ibidem
Rochetarum uariæ imagines 135.a.10

S

Sancti medicamenti, uires ac deſcriptio. 104.a.20
Sanguis a uenis quibus modis effluat 6.b.20
Sanguinis fluxus quomodo ſiſtatur 6.b.30
Sanguinis fluxus cauſæ 120.b 50
Sanguinis fluxus remedia ibidem
Sanguinis miſſio in uulneribus quo pacto fienda. 120.b.30
Sanguis extra uenas, propriam mutat naturam. 110.b.40
Sanguinis erumpentis a uena aut arteria, notæ. 111.a.30
Sanguinis conglobati in thorace, indicia & cura. 112.a.30
Sanguinei ſputi auxilia ibidem.50
Sanguinem è uulneribus fundi mediocriter, prodeſſe. 136.b.20
Sanies in uulneribus craſſum excrementum. 138.a.20
Sarcotica medicamenta uaria 98.a.20.138.b.40
Sanguis a pulmonibus qualis 107.a.10
Sanguinis miſſionem prohibentia 23.b.40
Sagittarum uariæ formæ 126.b.10
Sagittas infixas extrahendi modi quamplurimi uarij 127.b.50
Sagittæ dum extrahuntur, quæ conſideranda ſunt. 130.a.50
Sagittæ quando extrahendę ſint 127.30.40
Sagittarum uulnus quo pacto tractandum ibidem.30
Sagittas infixas oſſibus, extrahendi modi ibidem.50
Sagittas infixas corpori, extrahentia inſtrumenta uaria 128.b.20
Sclopetorum uulnerum accidentia 139.a.30
Sclopetorum uulnera duas primam habere intentiones 139.b.10
Sclopetorum uulnera neceſſario caua fieri. 136.b.30
Sclopetorum uulnera quando curanda 137.b.50
Sclopetorum uulnera quas habeant indicationes. 132.a.20
Sclopetorum uulnera, atque eorum curationes. 131.b.10
Septum tranſuerſum quid, ac eius nomina diuerſæ. 100.b.30
Septi tranſuerſi offenſi indicia ibidem
Septi tranſuerſi uulnera, cur curatu difficilia. 101.a.10
Septi tranſuerſi uulnera, quæ ſanabilia, & quæ inſanabilia ibidem
Sectiones carnis, tribus de cauſis fiendæ. 36.b.50
Sectiones magnæ multa adducunt incommoda. 31.a.10
Sectionum formæ tres 37.a.10
Sedes quid 12.b.40
Sedes ſpecies fracturæ caluariæ 12.b.30
Sedes affecta, primo conſideranda 9.a.10
Sectio in ſclopetorum uulneribus, quando facienda. 132.b.50
Secta prima empirica 34.b.40
Secta ſecunda empirica 35.b.50
Secta tertia rationalis 36.a.30
Serrulæ ſubtiles, ac earum imagines 34.a.20
Semen maxima ex parte a capite prodire. 124.b.20

Scalper lunatus 32.a.10
Scalper exciſorius cauus 32.a.20
Scalper raſorius, Hipp. 32.b.30
Scalper aduncus, Celſi ibidem
Scalper arcuatus, Pauli ibidem
Scolopomacherion inſtrumentum 27.b.20
Schidacidon, fracturæ caluariæ ſpecies 140.b.10
Signa critica 63.a.40
Siccitas uulneris a quibus cauſis producatur. 98.b.40
Solutio continui, morbus communis 3.a.10
Solutum quomodo uniatur 4.a.10
Solutionis continui cura, unio eſt. 3.a.20
Somnus utilis qualis 24.b.40
Somnus longus malus 24.b.30
Somni longi cauſæ 19.a.10
Sordes, quomodo generatur in ulceribus. 138.b.40
Sordes, quo pacto dignoſcatur ibidem
Sordes, quibus auxilijs detergatur ibidem.a.20
Soſtrati uinculum 102.a.50
Spaſmus, uide conuulſio; ſpecillum conuexum. 133.a.20
Spaſma cranij fractura 12.5a.0
Spatumen curuum, inſtrumentum 27.b.200. 105.b.10
Species fracturarum apud Gal. tres 14.b.50
Specilli uarij eſſe debent 30.b.30
Specilli qualitates ibidem
Specilli nomina diuerſa ibidem
Specilli materia 30.b.30.132.b.20
Specillum annulare 133.a.40
Speculum inſtrumentum 134.b.50
Spina dorſi afficitur ex forti ictu 14.b.40
Spinæ uulneratæ indicia 101.a.20
Spinæ uulneratæ prognoſtica 110.b.10
Spinæ uulneratæ curatio 110.a.10
Splenis uulnerati accidentia 115.b.30
Splenis uulnerati curatio 123.b.10
Spuma unde fiat 67.b.10.107.a.10
Spleniorum uſus quando opportunus 141.b.10
Sphaceli cauſæ cognitio & cura 142.a.40
Stupor quid 13.b.10
Stuporis notæ 13.b.20
Stylus plumbeus ad quid utile 98.b.30
Sthernon quid ſit, quotq. oſſibus conſtat 97.b.20
Sudor criticus nullo modo cohibendus 24.b.10
Subiectum chirurgiæ, theoricæ, & practicæ 2.b.40. 50
Suendi ratio communis 6.b.50
Sutura in molli parte accommodatur 6.a.40
Suturæ fines quot ibidem
Suturarum uſus 14.b.10
Suturarum capitis uulnera cur uerenda 20.b.40
Suturæ capitis non ſecandæ 38.a.30
Suturæ capitis notabiles 9.b.40
Suturæ ſquammoſæ 9.b.50
Sutura capitis interdum perforanda 40.a.20
Suturarum utrumque latus, multoties perforamus. 40.a.10
Suturarum uarietas conſideranda 40.a.20
Superuacaneum quomodo tollatur 4.a.20
Suppurare uulnus, indicium bonum 67.b.20
Suppurari quid ſit 104.b.50
Suppuratorum dignotio ibidem
Suppuratorum curatio 105.b.20
Suppuratorum ſectio 105.b.30.10[illegible].a.10
Suppuratoriæ ablutiones 106.a.10.30
Suppurationes magnæ ſectæ, pus totum ſemel non educendum 105.b.50
Syrupi in uulneribus thoracis qui 16.b.30
Symptomata modo citius, modo ſerius apparere ſolent 19 b.10
Symptomatum natura conſideranda 51.a.10
Symptoma interdum curationem peruertit 90.a.50
Syringothomum inſtrumentum 27.b.20
Syringothomi nomina, & uſus 112.a.10.118.b.50

T

Tentæ, in thoracis uulneribus forma. 104.a.10
Teſtium uulneratorum curatio 125.b.50
Telorum differentiæ 126.a.10
Telorum differentiæ a figura multæ 126.b.10
Tela dum extrahi debent, quattuor ſcopi proponendi 126.a.10
Tela quomodo extrahenda ibidem
Telorum tria eſſe genera 131.b.10
Telorum uulnera ac globulorum, ſemper compoſita ibidem
Terebrum torculatum 136.a.30
Terebri torculati ſodi imago 129.a.10
Terebri torculati concaui imago ibidem.20
Tempus ſymptomatum quando terminatur. 56.a.10
Tempus operationum ſumitur ab indigentia reſpectu diuerſorum 38.b.10
Temperies partis cur ſeruanda 137.a.20
Tenaculæ cannulatæ imago ibidem
Tenaculæ denticulatæ imago ibidem
Terminus abraſionis oſſium 29.a.10
Tetragona forma ſectionis 37.a.50
Trigona forma ſectionis 37.b.70
Tempora nullo modo ſecanda 38.a.10
Tempus deſquammationum oſſium 56.a.50
Terebrum quo fabri utuntur 41.a.10
Terebrum abaptiſta 41.b.20
Terebra diuerſis alis munita 44.a.20
Terebra limata 44.a.10
Terebra imaginata. 44.a.40
Terminus abraſionis oſſium 29.a.10
Tegula terrea quando utenda 57.a.10
Tetanos 90.b.40
Tendonum natura, & uſus 80.a.10
Tendones quomodo oriantur ibidem

Thoracis

I N D E X

Thoracis uulnera ac eorum differentiæ 97.a.50
Thoracis nomina, & thorax quid ſit. 97.b.10
Thoracis partes contentæ 97.b.30
Thoracis uulnera, quæ lethalia, & magis & minus. 97.b.40
Thoracis penetrantia uulnera 97.b.50
Thoracis uulnera leuia. 98.a.20
Thoracis uulnera quæ curationem deſiderant. 98.a.30
Thoracis uulnerum intentiones quattuor ibidem
Thoracis uulnera carnoſa tantum, quomodo tractanda 98.b.50
Thorace uulnerato, quid nam agendum ſit 98.b.30
Thoracis uulneris penetrantis, dignotio ac prædictio. ibidem
Thoracis uulnera abſque ullo ſymptomate ſanata. 99.a.50
Thoracis penetrantium uulnerum curatio 101.b.20
Thoracis uulnerum penetrantium, intentiones ſex. ibidem
Thoracis uulnera, aliqua ſtatim agglutinanda. 102.a.10
Thorace uulnerato, ſanguis quomodo mittendus. ibidem.
Thorace uulnerato, oleoſa omnia abigenda 104.a.10
Thorace uulnerato, ne in eo ſanguis conglobetur, ſecretum 104.a.30
Thorace uulnerato, ſanguis quomodo ab eo euacuatur 102.a.10.112.a.30
Thorace uulnerato, ſanies quomodo euacuanda. 103.a.50
Thorace uulnerato, quibus inſtrumentis materia tollitur. 103.b.10
Thoracis materia, quo pacto per urinaria uaſa, aut aluum expurgatur. 105.a.30
Thorace uulnerato, per quos canales materia contenta ad aſperam arteriam progrediatur. 105.a.10
Thoracis uulnera, quomodo internis remedijs regantur. 104.b.50
Thoracis ſectio, quo inſtrumento facienda 105.b.10
Thoracis ſectio ubi facienda 105.b.20
Thoracis uulnerum accidentia omnia 110.b.30
Thorace uulnerato, ſanguinis copioſè emanantis curatio ibidem.50
Thoracis uulneris dilatandi ratio. 111.b.50
Thoracis dolor, quomodo tollendus. 113.a.40
Thoracis inflammatione affecti curatio 113.b.20
Thoracis inflammationum internarum ſigna ibidem
Thorace uulnerato, ſanguinei ſputi remedia. 112.a.50
Thorace uulnerato, diſtillationis remedia. 112.b.40
Thorace uulnerato, tuſſis moleſtæ, auxilia. 102.b.50. 113.a.20
Tlaſma caluariæ fractura 13.b.10
Tlaſes caluariæ fractura ibidem
Tracheæ uulneratæ accidentia 100.b.10
Tracheæ uulneratæ curatio 109.a.10
Trochiſcorum ad putredines neruorum uariæ compoſitiones 90.a.20
Triapharmacum in neruis uulneratis non utendum. 89.a.30
Trichiſmos caluariæ fractura 12.b.50
Tumores præter naturam, non fiunt abſque partium diuiſione 3.a.20
Tunicæ ſubiungentis habitudo, & officium. 9.b.20

V

VEctis inſtrumentum 31.a.40
Vertibulorum deſcriptio 44.b.50
Vertigo fracta caluaria unde oritur 17.a.30
Vertibulum ouale 45.b.10
Venæ cauæ perforatæ notiones 100.a.10
Venæ cauæ perforatæ prædictiones 116.b.20
Venæ ſauciatæ cognitio 111.a.40
Venæ ſectio in uulneribus uenenatis unde fienda. 142.a.30
Venenati uulneris cognitio 142.a.10
Venenati uulneris curatio 142.a.10
Ventriculi læſi indicia 115.a.30
Ventriculi officium 115.a.40
Ventriculi ſtructura ibidem.50
Ventriculi uulnerati accidentia communia. ibidem.
Ventriculi uulnerum curatio, & prognoſtica. 122.a.10
Ventriculi uulnus, naturæ dimittendus 112.b.30
Ventriculo uulnerato, purgationes ſuperius non admittuntur ibidem.10
Veſicæ inciſæ cognitiones 116.a.30
Veſicæ collum uulneratum ſanari poſſe. ibidem.40
Veſicæ ſauciatæ curatio 124.a.30
Veſicæ uulnera in parte neruoſa deſperata. ibidem.40
Veſica uulnerata, purgationem non competere. ibidem
Veſica uulnerata, quæ decocta iniicienda ibidem.50
Veſica uulnerata, omnia calida adhibenda 124.b.10
Ventris infimi deſcriptio 114.b.30
Ventris infimi uulnerum diuiſio ibidem.40
Ventris infimi, uulnus non penetrans, leue eſſe. ibidem.50
Ventris infimi uulnerum penetrantium curatio. 114.b.10
Ventris infimi ſimplicium uulnerum curatio. 116.b.50
Ventris infimi compoſiti uulneris curatio 117.a.40
Ventris infimi uulnerum penetrantium ſigna. 115.a.10
Venus capite uulnerato fugienda 24.b.20
Vnguenta cephalica 57.a.20
Vteri læſi cognitiones 116.b.10
Vteri ſitus 114.b.20
Vteri perforati curatio 124.b.20
Vomitus fracta caluaria, improbatur 24.a.50
Vomitus unde proueniat fracta caluaria 17.a.10

Vol-

Volſellæ, aut uulſillæ, formæ uariæ ac utilitates. 23.a.50
Victus ratio per gradus diſtinguitur 22.b.40
Victus tenuis in morbis longis reprobatur ibid.
Vinum uulneribus inimiciſſimum 23.a.50
Vinum quando uulneratis exhibendum 23.a.20
Vinum quomodo uulneratis exhibendum 23.b.20
Vires perpetuo conſiderandæ 51.a.10
Vnguentorum uariæ deſcriptiones 104.a.10
Vnio chirurgiæ operatricis ſubiectum 2.b.50
Vnio quid 3.a.30
Vrinæ quando conſiderandæ 63.b.10
Vrinæ malæ quales ibid.
Vrinæ turbidæ fracta calua malæ 21.a.10
Vrinæ claræ fracta calua malæ ibid.
Vt fracta caluaria, prægnoſcatur, quid agendum. 15.b.20
Vulnus quid 12.b.20
Vulnus penetrans pro compoſito habetur 98.a.10
Vulnera quo pacto magna dicantur 10;.a.20
Vulnus ſimplex quomodo intelligatur 12.b.10
Vulnus compoſitum quale 12.b.20
Vulnus ſimplex, ſola partium unione ſanatur. 6.a.30
Vulnerum capitis uarij progreſſus 12.a.40
Vulnus pericranij periculoſum 10.b.10
Vulnus uerticis non leuis negotij 10.a.20
Vulnera frontis ſalubria 10.a.10
Vulnera temporum lethalia 10.a.40
Vulnera capitis magna qualia 23.b.40
Vulnera pericranij cur timenda 26.a.30
Vulnera lethalia ex Hipp. 57.b.40
Vulnera cerebri ſauciata 57.b.50
Vulnus quando curandum 50.b.40
Vulnus ſanatur agglutinatione, & concretione. 25.b.40
Vulneribus omnibus prodeſt, abſtinentia, & aqua. 22.b.10
Vulneribus omnibus recentibus ſanguinis miſsio confert 24.a.10
Vulnere illico accepto, ſanguis mittendus non eſt. ibid.
Vulnus capitis., quando ſutura uniendum. 25.b.50
Vulnera contuſa omnia digerenda 28.a.50
Vulnus crudum quid faciat ibid.40
Vulneris ſiccitas ſignum lethale 67.b.20 19.a.20
Vulnus ſiccum redditur a multis cauſis. 67.b.30 19.a.40
Vulnera laxa bona, & qualia 67.b.40
Vulnus nimis intumeſcere periculoſum ibid.
Vulnus nihil intumeſcere periculoſiſſimum. ibid.
Vulnera pus generantia ſalubria 81.a.50
Vulnera ligamentorum periculo uacant. 81.b.30
Vulnerum neruorum differentiæ 80.a.30
Vulnerum neruorum, curatiua indicatio, una eſt 82.a.10
Vulnerato neruo, uulnus apertum detinendum. ibid.
Vulnera panniculorum, quæ lethalia 81.b.40
Vulnerum neruorum, inflammationes quomodo curandæ 89.a.30
Vulnerati omnes, & ſi mortalia appareant accidentia nullo modo deſtituendi, ſed remedia omnia tentanda 19.a.50
Vulnera ſclopetorum quomodo curanda. 137.b.50

X

XYphoides cartilago 79.b.20

Z

ZVgi cannulati imago 130.a.30
Zugi caudati imago ibid

F I N I S.

Quæ perperam impreſſa ſunt, ſic legantur.

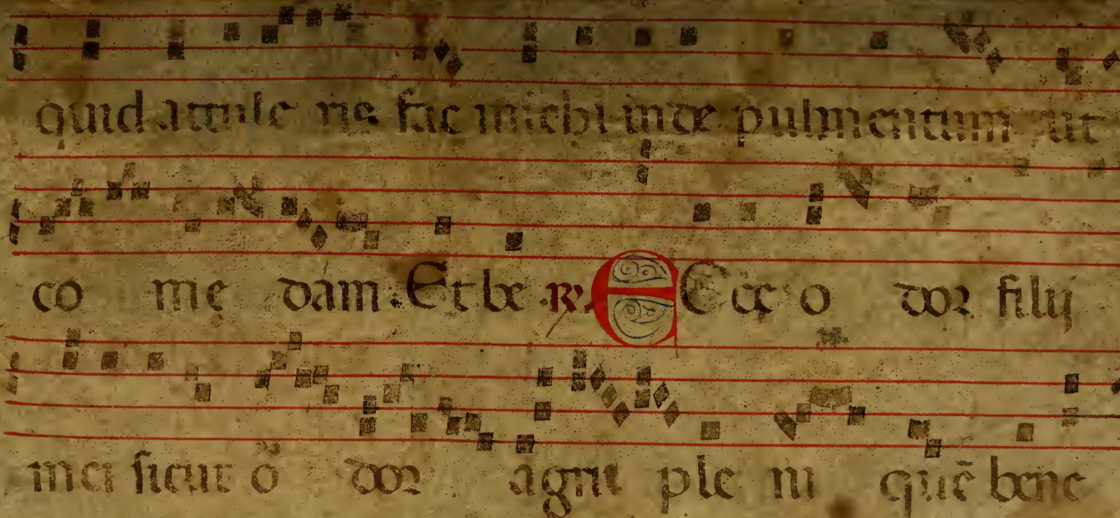
Primus numerus folium, littera a, primam eius faciem b, ſecundam denotat, alter numerus lineam, a numero in margine poſito incipiendo, demonſtrat.

Fol. 12 b linea ultima meningas lege meninges.
13 b 35 in ſit udum lege in ſitu dum.
14 b 52 asſidua lege aſſidua.
16 b 38 deſtructis lege detractis.
22 b 61 uaporeſem lege uapores.
24 b 55 profligantur lege profliguntur.
28 b 35 leta lege lota.
24 a 58 lotionis lege lotis.
31 a 10 cur lege cure. 12 iungit lege cingit.
31 a 19 habent lege habente.
40 a 29 anteriori lege anterior.
54 a 31 ſi ignorat lege ignorans.
58 b linea ultima uiſceribus lege ulceribus.
60 b 16 oxychrodino lege oxirodino.
62 b 24 rubeo lege rubea. imbuto lege imbuta.
63 b 19 uictus lege uirtus.
67 a 37 tollatur, adminiſtratio & ſubito.
68 b 48 æri lege æris.
75 a 49 linimentum lege linamentum.
75 b 13 immerito lege iniecto.
76 b 47 modico lege medico.
82 a 35 tollatur illa dictio ſtræ.
85 a 23 oxycraceo lege oxycroceo.
86 a 30 53 agglutinatum lege inglutinatum.
86 b 14 abiegina lege abietina 49 & lege ex euphorbio.
87 b 10 camomillinum lege camomellino.
88 a 39 quem lege qui.
90 b 11 ita lege igitur.
90 a 39 iſi lege iſide.
90 a 42 niſi lege in.
93 a 54 decenter lege decenti.
93 b 17 expers fuerit lege non fuerit.
94 a 20 album lege alborum.
94 a 51 diania lege diaria.
100 b 20 exurit lege excurit.
103 b 13 opus lege pus.
103 b 45 aliis lege alis.
111 a 32 morrhoſagia lege hæmorrhagia.
113 a 23 effatio lege efflatio.
113 b 49 per lege ſemper.
117 a 48 corum lege eorum.
117 a 57 quam pars carnis lege quam pars ſit carnis.
117 b 16 tollendæ lege tollendi 18 deſcendens lege deſcenſus.
118 b 48 expreſſe lege expreſſo.
123 b 29 iiſis lege inciſis.
123 b 36 tollatur uerbum illud eſt.
123 b 37 iudicatur lege indicatur.
128 b 13 uocantur lege uocatur.
130 b 35 ſquurila lege ſqurila.
132 a 19 exilari lege exilire.
133 a 30 ſpecillum conuexum ponatur inferius 40 ubi ſpecillum annullare & è contra.
140 a 17 neruoſæ lege neruoſas.
141 a 10 primum ſub dematur.
142 a 32 cæteras lege cetera.

23.X.64

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE
f RD
30
C87

RARE BOOKS DEPARTMENT

quid attule ris fac michi inde pulmentum ut
co me dam. Et be. R. Ecce o dor filii
mei sicut o dor agri ple ni quē bene